

ۋە
مۇسۇلمانلار ئۈچۈن مۇھىم
بولغان ھۆكۈملەر

مۇقەددىمە

جىمى ھەمدۇ-سانا اللہ قا خاستۇر. اللہ نىڭ پەيغەمبىرى، بىزنىڭ سەيىدىمىز ۋە پەيغەمبىرىمىز، ھەبىبىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت ۋە سالاملار بولسۇن! ئى مۇسۇلمان قېرىندىشىم ۋە ھەمىشەم! (اللہ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن) بىلىشىڭلار كېرەككى، مۇنداق تۆت ئىشنى ئۆگىنىشىمىز ۋاجىپ بولىدۇ:

1 بىلىش بولۇپ: ئۇ اللہ تائالانى، ئۇنىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ۋە ئىسلام دىنىنى ھەقىقىي رەۋىشتە تونۇشتۇر. چۈنكى بىلمەي تۇرۇپ اللہ قا ئىبادەت قىلىش جايىز ئەمەس. كىمكى، شۇنداق قىلسا، ئۇنىڭ ئاقىۋىتى ئازغۇنلۇق بولىدۇ. ھەمدە شۇ قىلمىشى بىلەن خىرىستىئانلارغا ئوخشاپ قالىدۇ.

2 ئەمەل بولۇپ: كىمكى بىلگىنىگە ئەمەل قىلمىسا، يەھۇدىيلارغا ئوخشاپ قالىدۇ. چۈنكى ئۇلار ھەقىقىي بىلەتتى لېكىن ئەمەل قىلمايتتى. شەيتاننىڭ ھىيلىلىرىدىن بىرى شۇكى، ئۇ ئىنسانغا اللہ تائالانىڭ دەرگاھىدا بىلمىگەنلىكى ئۈچۈن ئۆزى ئەيىتلەيدىغانلىقىنى، ئۆگىنىش ئىمكانى بولغاندىن كېيىن بىلگەنلىرىگە ئەمەل قىلمىسا، ئۆزىگە قارشى پاكىت بولۇپ قالىدىغانلىقىنى ۋەشۋەسە قىلىپ، ئۇنى ئىلىم ئۆگىنىشتىن قاچۇرىدۇ. بۇ نۆھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمىنىڭ ھىيلىسىگە ئوخشايدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىگە قارشى پاكىت بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن [بارماقلىرىنى قۇلاقلىرىغا تىقىۋالدى، كىيىملىرى بىلەن باشلىرىنى چۈمكۈۋالدى].

3 اللہ نىڭ دىنىغا دەۋەت قىلىشتۇر: چۈنكى، ئۆلىما ۋە دەۋەتچىلەر پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋارىسلىرىدۇر، اللہ تائالا ئىسرائىل ئەۋلادىغا لەنەت قىلغان ئىدى. چۈنكى، ئۇلار [بىر - بىرلىرىنى يامان ئىشتىن توسمايتتى. ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى نېمىدېگەن يامان! [دەۋەت قىلىش ۋە ئىلىم ئۆگىنىش پەرز كۆپايدۇر. ئەگەر ئۇنى جەمئىيەتتە يېتەرلىك كىشىلەر ئادا قىلسا، ھېچكىم گۇناھكار بولمايدۇ. ئەگەر ھەممە كىشى ئۇنى تەرك ئەتسە ھەممىسى گۇناھكار بولىدۇ.

4 ئىلىم ئۆگىنىش: ئۇنىڭغا قىلىش ۋە دەۋەت قىلىش يولىدا يەتكەن ئەزىيەتكە سەۋر قىلىشتۇر. * نادانلىقنى تۈگىتىش ۋاجىپ بولغان ئىلىمنى ئۆگىنىشنى ئاسانلاشتۇرۇش مەقسىتىدە، شەرىئەت ئىلىملىرىدىن كۆپايدە قىلغۇدەك ئىلىملەرنى قۇرئان كەرىمنىڭ ئاخىرقى ئۈچ پارىسى ۋە ئۇنىڭ تەپسىرى بىلەن بىرلىكتە بۇ كىتابتا بايان قىلدۇق.

* بۇ كىتابنى ئىمكان قەدەر ئىخچام چىقىرىشقا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغان سەھىھ رىۋايەتلەرنى ئېلىشقا ھېرىسمەن بولدۇق. بىز بۇ خىزمىتىمىزنى كامالىغا يەتكۈزۈۋەتتۇق دەپ ئويلىمايمىز. كامىللىق بولسا، اللہ ئۆزىگە خاسلاشتۇرغان سۈپەتتۇر. لېكىن بىز تىرىشچانلىقىمىزنى تاقىتىمىزنىڭ يېتىشىچە سەرپ قىلدۇق. ئەگەر توغرا قىلغان بولساق، اللہ تائالانىڭ مۇۋەپپەقىي قىلىشى بىلەندۇر. ئەگەر خاتا قىلغان بولساق، ئۆزىمىزدىن ۋە شەيتاندىندۇر. اللہ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى بۇ خاتالىقتىن پاكىتۇر. قىممەتلىك تەنقىد - پىكىرلىرى بىلەن ئەيىبلىرىمىزنى كۆرسىتىپ بەرگەن كىشىلەرگە اللہ رەھمەت قىلسۇن! اللہ تائالادىن بۇ كىتابنى تەييارلاش، تەرجىمە قىلىش ۋە بېسىش، تارقىتىش، ئوقۇش ۋە ئۆگىنىش ئىشلىرىدا ياردەملەشكەن پۈتۈن كىشىلەرگە ياخشى مۇكاپات بېرىشىنى، ئەمەللىرىنى قوبۇل قىلىشىنى، ھەسسىلەپ ئەجىر ۋە ساۋاب بېرىشىنى چىن دىلىمىزدىن تىلەيمىز! اللہ ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا رەھمەت ۋە سالاملار بولسۇن!

مۇندەرىجە

2	قۇرئان ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى
4	قۇرئان ئوقۇش قۇرئان كەرىمىنى ئۆگىنىش، ئۆگىتىش ۋە ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى
68	مۇسۇلمانلار ھاياتىدا كۆپ ئۇچرايدىغان مۇھىم سوئاللار
85	قەلب ئەمەللىرى
95	جانلىق سۆھبەت
111	گۇۋاھلىق بېرىش
115	تاھارەت ۋە ئۇنىڭغا دائىر ھۆكۈملەر
120	قىز-خانىملارغا دائىر مەسىلىلەر
123	ئىسلامدا قىز-خانىملار
127	نامازغا دائىر بىلىملەر بىلىمەت
134	زاكات
137	روزا تۇتۇش
140	ھەج ۋە ئۆمرە
145	پايدىلىق ئايرىم - ئايرىم نۇقتىلار
150	شەرىئەتتە كۆرسۈتۈلگەن دۇئالار بىلەن كېسەل داۋالاش
158	دۇئالار
160	پاد ئېلىش ۋە دۇئا قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم دۇئالار
164	پايدىلىق تىجارەت
166	ئەتىگەن ۋە ئاخشامدا ئوقۇلىدىغان كۈندىلىك زىكىرلەر
168	كاتتا ئەجىرگە ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان سۆزلەر ۋە ئەمەللەر
174	مەنئى قىلىنغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان ئىشلار
178	مەڭگۈلۈك سەپەر
	تاھارەت ئېلىش قائىدىسى
	ناماز ئوقۇش قائىدىسى

قۇرئان ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى

جىمى ھەمدۇسانالار الله قا خاستۇر. الله نىڭ ئەلچىسى، شۇنداقلا بىزنىڭ سەيئىدىمىز، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالاملار بولسۇن!

قۇرئان الله نىڭ سۆزىدۇر. ئۇنىڭ باشقا سۆزلەرگە بولغان پەزىلىتى الله نىڭ مەخلۇقاتلىرىغا بولغان پەزىلىتىگە ئوخشاش ئارتۇقتۇر. تىلنى ئىشلىتىدىغان ئەڭ ئەۋزەل نەرسە قۇرئان ئوقۇشتىن ئىبارەتتۇر.

❁ **قۇرئان ئوقۇشنى ئۆگىنىش، ئۇنى ئۆگىتىش ۋە ئوقۇشنىڭ تۆۋەندىكىدەك كۆپ پەزىلەتلىرى بار:**

❁ **قۇرئان ئۆگىتىشنىڭ ئەجرى:** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «سىلەرنىڭ ئەڭ

ياخشىلىرىڭلار قۇرئاننى ئۆگەنگەن ۋە ئۇنى ئۆگەتكەنلەردۇر.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

❁ **قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەجرى:** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى الله نىڭ كىتابى قۇرئان كەرىمدىن بىر ھەرپ ئوقۇسا، ئۇنىڭغا شۇ بىر ھەرپنىڭ ئەجرى ئۈچۈن بىر ياخشىلىق يېزىلىدۇ. بىر ياخشىلىققا ئون ھەسسە ساۋاب بېرىلىدۇ.» [ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

❁ **قۇرئان ئۆگىنىش، ياد ئېلىش ۋە ماھارەت بىلەن ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى:** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «قۇرئاننى ياد ئالغان ۋە ئۇنى ئەڭ يۈكسەك ماھارەت بىلەن ئوقۇيدىغان ئادەم ھۆرمەتلىك ۋە ياخشى پەرىشتىلەر بىلەن بىللە بولىدۇ. قۇرئان ئوقۇش تەس تۇيۇلسىمۇ، ئۇنى قىيىنلىپ ئوقۇغان ئادەمگە ئىككى ھەسسە ئەجر بولىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] «قۇرئان ئىگىسىگە: قۇرئاننى ئوقۇغىن، ئۆرلىگىن، خۇددى ئۇنى دۇنيادىكى چېغىڭدا تەجۋىد قائىدىلىرىگە سېلىپ ئوقۇغىنىڭدەك، تەجۋىد قائىدىلىرىگە سېلىپ ئوقۇغىن! - دېيىلىدۇ.» [ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

خەتتابى مۇنداق دەيدۇ: «ئەسەردە مۇنداق رىۋايەت قىلىنغان: قۇرئان ئايەتلىرىنىڭ سانى جەننەت دەرىجىلىرىنىڭ سانىغا تەڭ كېلىدۇ. قارىغا: جەننەتنىڭ دەرىجىلىرىگە قۇرئان ئايەتلىرىدىن ئۆزەڭ ئوقۇغان مىقداردا ئۆرلىگىن! - دېيىلىدۇ. كىمكى قۇرئاننىڭ ھەممىسىنى تولۇق ئوقۇغان بولسا، ئاخىرەتتە جەننەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسىگە ئېرىشىدۇ. كىمكى ئۇنىڭدىن بىر پارە ئوقۇغان بولسا، ئۇ جەننەتتە شۇنچىلىك مىقداردا ئۆرلىيەلەيدۇ. دېمەك، ساۋاب ئوقۇپ توختىغان يەردە تۈگەيدۇ.»

❁ **بالىسى قۇرئان ئۆگەنگەن كىشىنىڭ ئەجرى:** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى قۇرئان ئوقۇسا، ئۇنى ئۆگەنسە ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلسا، قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسىغا نۇردىن تاج كىيىدۈرۈلىدۇ. تاجنىڭ نۇرى كۈننىڭ نۇرىغا ئوخشاش نۇرلۇقتۇر. ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسىغا دۇنيانىڭ پۈتۈن بايلىقىدىن قىممەت ئىككى تون كىيىدۈرۈلىدۇ. ئۇلار: بۇ تون بىزگە نېمە ئۈچۈن كىيىدۈرۈلدى؟ -

دەيدۇ. جاۋابەن: پەرزەنتىڭلار قۇرئان ئۆگەنگەنلىكى ئۈچۈن، - دېيىلىدۇ.» [ئىمام ھاكىم رىۋايەت قىلغان]

❁ **قۇرئاننىڭ ئاخىرەتتە ئىگىسىگە شاپائەت قىلىدىغانلىقى:** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «قۇرئان ئوقۇڭلار. شەك - شۈبھىسىزكى، قۇرئان قىيامەت كۈنى ئىگىلىرىگە شاپائەتچى بولۇپ كېلىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] «روزا بىلەن قۇرئان قىيامەت كۈنى بەندىگە شاپائەت قىلىدۇ...» [ئىمام ئەھمەد ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان]

❁ **قۇرئاننى تىلاۋەت قىلىش ۋە ئۇنى دەرس قىلىپ ئوقۇش ئۈچۈن يىغىلغان كىشىلەرنىڭ ئەجرى:** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «الله تائالانىڭ ئۆيلىرىدىن بىرەر ئۆيدە يىغىلىپ، ئۇنىڭ كىتابىنى تىلاۋەت قىلىدىغان ۋە ئۇنى ئۆزئارا دەرس قىلىپ ئوقۇيدىغان ھەرقانداق بىر قەۋمنىڭ ئۈستىگە خاتىرجەملىك چۈشىدۇ، ئۇلارنى رەھمەت ئورۇنلىدۇ، پەرىشتىلەر قورشىۋالىدۇ، الله ئۇلارنى

ئۆز دەرگاھىدىكى مەخلۇقاتلارغا سۆزلەپ بېرىدۇ.» [ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

✿ قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەدەپ - ئەخلاقلىرى: ئىبنى كەسىر مۇنداق بىر قانچە ئەدەپ - ئەخلاقنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ: قۇرئاننى پاك ھالەتتە تۇتۇشى ۋە پاك ھالەتتە ئوقۇشى، ئۇنى ئوقۇشتىن بۇرۇن مەسكە ئىشلىتىشى، ئەڭ چىرايلىق كىيىملىرىنى كىيىشى، قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈپ تۇرۇشى، ئەسەنەك تۇتقاندا ئوقۇشتىن توختىشى، ھاجەت چۈشۈپ قالمىسا، گەپ قىلىمەن دەپ قىرئەتنى ئۇزۇپ قويماسلىقى، زېھنىنى ھازىر تۇتۇشى، ۋەدە قىلىنغان ئايەتلەر ئۈستىدە توختاپ، اللە تىن ئۇنى تىلىشى، ئاگاھلاندىرۇش قىلىنغان ئايەتلەر ئۈستىدە توختاپ، اللە قا سىغىنىپ ئۇنىڭدىن پاناھ تىلىشى لازىم. شۇنداقلا قۇرئاننى ئوچۇق تاشلاپ قويماسلىقى، ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر نەرسە قويماسلىقى لازىم. قارىيلار قىرئەت قىلىشتا بىر - بىرى بىلەن بەس - بەستە ئۈنلۈك ئوقۇماسلىقى، كوچا - كوئىلاردا ۋە بىھۇدە سورۇنلاردا ئوقۇماسلىقى كېرەك.

✿ قۇرئاننى قانداق ئوقۇش كېرەك؟ ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىرئەتنى ھەققىدە سورالغاندا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سوزۇپ ئوقۇيتتى. مەسىلەن، «بىسىللەھىررەھمانىررەھىم» نى ئوقۇسا، «بىسىللەھ» نى بىر سوزاتتى، «ئەررەھمان» نى بىر سوزاتتى، «ئەررەھىم» نىمۇ سوزاتتى، - دەپ جاۋاب بەرگەن ئىدى. [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

✿ قۇرئان ئوقۇش ئەجرىنىڭ ھەسسىلەپ بېرىلىدىغانلىقى: قۇرئاننى اللە نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ خالىس ھالدا ئوقۇغان ھەرقانداق ئادەمگە ئەجىر بېرىلىدۇ. لېكىن ئۇنى قەلب ھۇزۇرى بىلەن، ئوقۇلغان ئايەتلەرنى مۇلاھىزە قىلىپ ۋە چۈشىنىپ ئوقۇغان چاغدا بۇ ئەجىر ھەسسىلەپ كۆپىيىدۇ ۋە چوڭىيىدۇ. شۇنداق بولغاندا، بىر ھەرىكە ئون ھەسسىدىن 700 ھەسسىگىچە، بەلكى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ ياخشىلىق يېزىلىدۇ.

✿ بىر كېچە - كۈندۈزدە ئوقۇيدىغان مىقدار: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ھەر كۈنى قۇرئاندىن مەلۇم مىقداردا ئوقۇشنى ئۆزلىرىگە ۋەزىپە قىلىۋالغان ئىدى. ئۇلاردىن ھېچكىم قۇرئاننى يەتتە كۈندىن ئاز ۋاقىتتا بىر قېتىم ئۆتكۈزۈشنى ئۆزىگە ئادەت قىلىۋالمىغان ئىدى. ئۇنى ئۈچ كۈندىن ئاز ۋاقىتتا تۈگىتىشنىڭ مەنىنى قىلىنغانلىقى رىۋايەت قىلىنىدۇ.

ھۆرمەتلىك قېرىندىشىم! ۋاقتىڭنى قۇرئان ئوقۇش بىلەن ئۆتكۈزۈشكە ھېرىسمەن بولغىن! قانداق ئىش بولۇشتىن قەتئىينەزەر، تاشلىماي ئوقۇش ئۈچۈن ھەر كۈنى مەلۇم مىقداردا ئوقۇشنى ئۆزەڭگە ۋەزىپە قىلىۋالغىن! ئاز بولسىمۇ ھەمىشە ئوقۇش، كۆپ ئوقۇشنى ۋەزىپە قىلىپ، كېيىن ئۇنى تاشلىۋېتىشتىن ياخشىدۇر. ئەگەر غەپلەتتە قېلىپ ياكى ئۇخلاپ قېلىپ ۋەزىپەڭنى ئوقۇيالمىغان بولساڭ، ئەتىسى ئوقۇۋالغىن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى ئوقۇيدىغان ۋەزىپىسىنى ئوقۇيالمى ياكى ئۇنىڭ مەلۇم قىسمىنى ئوقۇيالمى ئۇخلاپ قالغان بولۇپ، ئۇنى ئەتىسى بامدات نامىزى بىلەن پېشىن نامىزىنىڭ ئارىلىقىدا ئوقۇۋالسا، ئۇنىڭغا خۇددى ئۇنى كېچىدە ئوقۇغاننىڭ ساۋابى يېزىلىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] قۇرئاننى ئوقۇش، تەجۋىد قائىدىسىگە سېلىپ قىرئەت قىلىش، مۇلاھىزە قىلىش، ئەمەل قىلىش، ئۇنىڭ بىلەن شىپالىق تىلەش تۈرلىرىدىن قايسى بىر تۈرى بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇنى تاشلىۋەتكەن ۋە ئۇنتۇپ قالغان كىشىلەردىن بولۇپ قالمىغىن!

سۈرە فاتھە

مەككىدە نازىل بولغان، 7 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

بۇ سۈرىنى «سۈرە فاتھە» (ئىچىلىش، باشلىنىش) دەپ ئاتاشتىكى سەۋەب، ئۇنىڭ ئەڭ ئاۋۋال نازىل بولغان سۈرە بولغانلىقى ئۈچۈن بولماستىن، قۇرئاننىڭ باشلىنىشىدىكى سۈرە بولغانلىقى ئۈچۈندۇر. چۈنكى، قۇرئاننى يازماقچى ياكى ئوقۇماقچى بولغان كىشى ئالدى بىلەن مۇشۇ سۈرە بىلەن باشلايدۇ. بۇ سۈرىنى بەزىلەر مەككىدە نازىل بولغان دەپسە، بەزىلەر مەدىنىدە نازىل بولغان دەپ قارايدۇ. بۇ سۈرە يەنە «ئۇمۇل كىتاب» (كىتابلارنىڭ ئانىسى)، «سەبئۇلمەسئانى» (تەكرارلىنىدىغان يەتتە ئايەت)، «ھەمدى سۈرىسى»، «ناماز سۈرىسى»، «ۋاقىيە سۈرىسى» (قوغدىغۇچى) قاتارلىق ناملار بىلەنمۇ ئاتىلىدۇ.

بۇ سۈرىنىڭ پەزىلىتى ھەققىدە نۇرغۇن ھەدىسلەر كەلگەن بولۇپ، بۇلاردىن بىرى ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «**الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ**» دىن باشلانغان بۇ سۈرە قۇرئاننىڭ جەۋھىرىدۇر، نامازدا دائىم تەكرارلىنىدىغان يەتتە ئايەت ۋە ماڭا بېرىلگەن كاتتا قۇرئاندۇر» دېگەن ھەدىسىدۇر.

1 **ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللھ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن** بىسىملاھ قۇرئاندىكى بارلىق سۈرىلەرنىڭ بېشىدىكى بىر ئايەت ئەمەس، بەلكى ئۇ سۈرىلەر ئارىسىنى پەرقلىندۈرۈش ئۈچۈندۇر. ئۇنى ھەر سۈرىنىڭ بېشىدا ئوقۇش مۇستەھەب، ئەمما سۈرە تەۋبىنىڭ بېشىدا ئوقۇش مەكرۇھتۇر.

اللھ بۇ سۆز پەقەت **اللھ** تا ئاللا ئۈچۈنلا خاس ئىسىم بولۇپ، ئۇ زاتتىن باشقىسىغا بۇ ئىسىم قوللىنىلمايدۇ. **ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان** بۇ ئىككى سۈپەت (رەھمەت) سۆزىدىن تۈرلەنگەن بولۇپ، رەھمەن (شەپقەتلىك) دېگەن سۆز مۇستەھەب **اللھ** تىن باشقىغا ئىشلىتىلمەيدۇ.

2 **جىمى ھەمدۇسنا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللھ قا خاستۇر** ھەمدى ئېيتىش پەقەت تىل ئارقىلىقلا ئىپادىلىنىدۇ. ئەمما شۈكرى ئېيتىش بولسا تىل، قەلب ۋە ئەزالار ئارقىلىق بولىدۇ. شۈكۈر قىلىش بېرىلگەن نېمەتكە قارىتا بولىدۇ. ئەمما ھەمدى ئېيتىش بولسا،

ماختالغۇچىنىڭ مۇكەممەل ئىكەنلىكىگە بولىدۇ. ھەمدى ۋە شۈكۈرلەر **اللھ** تا ئاللاغا بولسۇن!

3 **اللھ ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىباندۇر** **اللھ** سۈبھانەھۇ ۋە تائالا يۇقىرىدا ئۆزىنى پۈتۈن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىدىن ئىبارەت ھەيۋەتلىك سۈپەتلىرىنى زىكىر قىلغاندىن كىيىنلا ئۆزىنىڭ شەپقەت ۋە مېھرىدىن ئىبارەت سۈپىتىنى زىكىر قىلدى. بۇ سۈپەتلەر بەندىلەرنىڭ قورقۇش ۋە ئۈمىد ئىچىدە **اللھ** تا ئاللاغا ئىنتائەت قىلىشىغا تۈرتكە بولىدۇ.

4 **قىيامەت كۈنىنىڭ ئىگىسىدۇر** يەنى **اللھ** سۈبھانەھۇ ۋە تائالا بەندىلەرگە مۇكاپات ياكى جازا بېرىدىغان كۈننىڭ ئىگىسىدۇر.

5 **(رەببىمىز) ساغلاملا ئىبادەت قىلىمىز ۋە سەندىنلا ياردەم تىلەيمىز** بۇ ئايەتتە ئىبادەت قىلىشنى ياردەم سوراشتىن ئىلگىرى كەلتۈرۈشتىكى سەۋەب، بىرىنچىسى ئىككىنچىسىگە ۋە سەلە بولىدىغانلىقى ئۈچۈندۇر. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بۇ ئايەتنى مۇنداق تەپسىر قىلغان: **ئى اللھ!** سېنىلا بىر دەپ ئۇلۇغلايمىز، سەندىنلا قورقىمىز، سېنىڭ تائىتىڭگە ۋە بارلىق ئىشلىرىمىزغا سەندىنلا ياردەم سورايىمىز!

6 **بىزنى توغرا يولغا باشلىغان** باشلاش ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ. بىرى مۇۋەپپەقىيەت قىلىش ئارقىلىق باشلاش، بۇ خىل باشلاش **اللھ** تا ئاللاغا خاستۇر. بۇ ھەقتە ئايەتتە مۇنداق كەلگەن: **شۈبھىسىزكى، سەن خالىغان ئادىمىڭنى ھىدايەت قىلالمايسەن، لېكىن اللھ ئۆزى خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ** [سۈرە قەسەس 56. ئايەت].

ئىككىنچىسى، كۆرسىتىپ ۋە يېتەكلەپ قويۇش بولۇپ، بۇ پەيغەمبەرلەر ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى بولغان ئۆلىما، دەۋەتچىلەر ئۈچۈندۇر. بۇ ھەقتە ئايەتتە مۇنداق كەلگەن: **شەك - شۈبھىسىزكى، سەن توغرا يولغا باشلايسەن** [سۈرە شۇرا 52 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى].

يۇقۇرىدىكى ئايەت باشلانغان ئىككىلا تۈرىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. چۈنكى **اللھ** تا ئاللا ياخشىلىققا مۇۋەپپەقىيەت قىلغۇچى ۋە بىزگە توغرا يول كۆستۈشى ئۈچۈن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتكۈچىدۇر. ئايەتتىكى توغرا يول ئىسلام يولىدۇر.

7 **غەزىپىڭىزگە بولۇقنلارنىڭ يولىغا ئەمەس** يەنى يەھۇدىيلارنىڭ يولىغا ئەمەس. چۈنكى يەھۇدىيلار ھەقىقىي بىلىپ تۇرۇپ قەستەن يولدىن چىققانلىقى ئۈچۈن **اللھ** تا ئالاننىڭ غەزىپىگە لايىق بولغان. ئىمام ئەھمەد ۋە ئىبنى ماجە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «يەھۇدىيلار ھېچ نەرسىگە سىلەرنىڭ سالام قىلىش ۋە «ئامىن» دېيىشىڭلارغا ھەسسەت قىلغاندەك ھەسسەت قىلمىغان». **ۋە ئازغانلارنىڭ يولىغا ئەمەس** يەنى خرىستىئانلارنىڭ يولىغا ئەمەس. چۈنكى خرىستىئانلار ھەقتىن بىلمەي ئېزىپ كەتكەن. ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالام ھەققىدە ئاشكارا ئازغۇنلىقتىدۇر. **سەن ئىنىم قىلغانلارنىڭ يولىغا** (باشلىغىن!) بۇلار **اللھ** تا ئالاننىڭ مۇنۇ سۆزىدە تىلغا ئېلىنغان: **كىملىرىكى اللھ قا ۋە پەيغەمبەرگە ئىنتائەت قىلىدىكەن، ئۇلار (ئاخىرەتتە) اللھ نىڭ نىئىتىگە ئېرىشكەن پەيغەمبەرلەر، سىددىقلار**

يەنى يۇقىرى دەرىجىلىك پەيغەمبەرلەر ۋە شېھىتلەر، **شېھىتلەر ۋە ياخشىلار بىلەن بىللە بولىدۇ، ئۇلار نېمىدىگەن ياخشى ھەمراھلار** [سۈرە نسا 69. ئايەت]. «ئامىن» نىڭ مەنىسى: **ئى اللھ!** دۇئالىرىمىزنى ئىجابەت قىلغىن! - دېگەن بولىدۇ.

سُورَةُ الْحَجَّاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ
وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿١﴾ الَّذِينَ يَظْهَرُونَ
مِنْكُمْ مَنْ نَسَأَ إِلَيْهِمْ مَا هَرَبَ أَمَنَتِهِمْ إِنْ أَمَنَتُهُمْ إِلَّا الَّتِي
وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّا
اللَّهُ لَعَفُوفٌ عَفُورٌ ﴿٢﴾ وَالَّذِينَ يَظْهَرُونَ مِنْ نَسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ
لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رُبَّةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ نَوْعُ ظُورٍ
بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾ فَمَنْ لَمْ يَحِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ
مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاطْعَامَ سِتِّينَ
مِسْكِينًا ذَلِكَ لِيَتُومِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَيَلَكَ حُدُودَ اللَّهِ
وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَلَّكُمْ
كَمَا كُتِبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَفَدَّائِرُ لَأَيَّتَ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ
عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا
عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسُوءَهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾

بۇلار الله نىڭ قانۇنىدۇر، (بۇ قانۇننى) ئىنكار قىلغۇچىلار قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ.

﴿١﴾ شۆبھىسىزكى، الله بىلەن ۋە ئۇنىڭ بەيغەمبىرى بىلەن قارىشلاشقانلار ئۇلاردىن بۇرۇنقىلار ھالاك قىلىنغاندەك ھالاك قىلىنىدۇ، بىز ھەقىقەتەن ھالال، ھارام، پەرز ۋە ئەھكاملارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان (روشن) ئايەتلەرنى نازىل قىلدۇق، كاپىرلار خار قىلغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ.

﴿٢﴾ ئۇ كۈنىدە الله ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى تىرىلدۈرىدۇ، تىرىلدۈرۈلمىگەن ھېچبىرى قالمايدۇ. (ئۇلارنىڭ) (دۇنيادىكى چاغدا قىلغان) قىلمىشلىرىنى ئېيتىپ بېرىدۇ، الله ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى (نامە - ئەمالغا) خاتىرىلەپ قويغان، ئۇلار بولسا، خاتىرىلەپ قويمىغاچقا (ئۇنتۇپ قالغان) ئۇلار قىلغان ئەتكەنلىرىنى نامە - ئەمەل دەپتەرلىرىدىن كۆرىدۇ.

﴿٣﴾ الله ھەممە نەرسىنى كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر. ﴿٤﴾ الله نىڭ ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى ئاسمان - زېمىندە ھېچ نەرسىنىڭ ئۇ زاتقا مەخپىي ئەمەسلىكىنى بىلمەستىن؛ ئۈچ ئادەم پىچىرلىشىدىكەن، الله ئۇلارنىڭ تۇتىنچىسىدۇر، بەش ئادەم پىچىرلىشىدىكەن، الله ئۇلارنىڭ ئالتىنچىسىدۇر، مەيلى ئۇنىڭدىن ئاز ياكى كۆپ ئادەم پىچىرلاشسۇن، ئۇلار قەيەردە بولمىسۇن، الله ھامان ئۇلار بىلەن بىللىدۇر، ئۇلارنىڭ نېمە دەپىشكەنلىرىنى بىلىپ

سُورَةُ مُجَادَلَةٍ

مەدىنىدە نازىل بولغان، 22 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

﴿١﴾ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاننىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: ھەر نەرسىنى ناھايىتى ياخشى ئاڭلىغۇچى الله بۈيۈكتۇركى، مەن ھەقىقەتەن سۆزلەپ بەننىڭ قىزى خەۋلەنىڭ قىلىۋاتقان سۆزلىرىدىن بەزىلىرىنى ئاڭلاپ، بەزىلىرىنى ئاڭلىيالماي تۇراتتىم، ئۇ ئېرى ھەقىقەتەن بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا شىكايەت قىلىپ: ئى الله نىڭ بەيغەمبىرى! ياشلىق باھارىمنى تۈگەتتى. مەن ئۇنىڭغا نۇرغۇن پەرزەنت تۇغۇپ بەردىم. مانا ئەمدى مەن ياشىنىپ قالغاندا ۋە تۇغۇتتىن توختىغان جىغمىدا ئۇ مېنى زىھار قىلدى. ئى الله! مەن بۇ ھەقىقەتە ساڭا شىكايەت قىلمەن، - دېدى. ئۇ بۇ سۆزلەرنى قىلىپ ئانچە ئۇزاق ئۆتمەيلا جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام: ﴿الله ھەقىقەتەن ئېرى توغرىسىدا سەن بىلەن مۇنازىرىلەشكەن ۋە الله قا شىكايەت قىلغان ئايالنىڭ سۆزىنى ئاڭلىدى، الله ئىككىڭلارنىڭ سۆزۈڭلارنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ، الله ھەقىقەتەن ئاڭلىغۇچىدۇر، كۆرگۈچىدۇر﴾ دېگەن ئايەتنى ئېلىپ چۈشتى. ئۇنىڭ ئېرى ئەنساپلاردىن ئەۋس ئىبنى سامت دېگەن كىشى ئىدى.

﴿٢﴾ سەلەردىن ئاياللىرىنى زىھار قىلغانلارنىڭ يەنى ئاياللىرىنى ئانىلىرىمىزنىڭ ئۇچىلىرىغا ئوخشاش دېگۈچىلەرنىڭ ئاياللىرى ئۇلارنىڭ ئانىلىرى ئەمەستۇر، پەقەت ئۇلارنى تۇغقان ئاياللارلا ئۇلارنىڭ ئانىلىرىدۇر، ھالبۇكى، ئۇلار ئەلۋەتتە يامان سۆزنى، يالغان سۆزنى قىلىدۇ، يەنى زىھار قىلغۇچىلار ئانىلىرىنى ئۆزلىرى بىر تۈشەكتە بىللە بولىدىغان ئاياللىرىغا ئوخشىتىش ئارقىلىق ئانىلىرىغا قاتتىق ئىھانەت قىلغۇچىلاردۇر. ﴿الله، شەك - شۆبھىسىزكى، (تەۋبە قىلغۇچىنى) ئەپۋ قىلغۇچىدۇر، مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.﴾

﴿٣﴾ ئاياللىرىنى زىھار قىلىپ، ئاندىن قىلغان سۆزىگە (يەنى زىھار قىلغانلىقىغا) پۇشايمان قىلغانلار يەنى باشقىدىن بىرگە بولۇش ئويىدا بولغانلار (ئەر - ئايال ئىككىسى) يېقىنچىلىق قىلىشتىن ئىلگىرى بىر قولىنى ئازاد قىلىشى لازىم. بۇنىڭ بىلەن سەلەرگە ۋەز - نەسبەت قىلىنىدۇ، الله سەلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىڭلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر.

﴿٤﴾ (ئازاد قىلىشقا) قۇلى يوق ئادەم يەنى ئۆزىدە بولمىسا ياكى پۇلى بولمىسا ۋە ياكى سېتىۋالاي دېسە بازاردا بولمىسا، ئايالى بىلەن يېقىنچىلىق قىلىشتىن ئىلگىرى، ئۇدا ئىككى ئاي روزا تۇتۇشى لازىم يەنى ئىككى ئاي روزا تۇتۇش جەريانىدا ئۆزىسىز ئېغىز ئېچىپ قالسا ياكى مەيلى كېچىدە ۋە ياكى كۈندۈزدە ئايالى بىلەن يېقىنچىلىق قىلىپ قالسا، شۇ ئىككى ئايلىق روزىنى قايتىدىن ئۆزۈملىۋەرمەي تۇتۇشى كېرەك. قېرىلىق ياكى كېسەللىك سەۋەبى بىلەن روزا تۇتۇشقا قادىر بولالمىغان ئادەم 60 مىسكىنگە بىر ۋاخ تاماق بېرىشى لازىم. يەنى ھەر بىر مىسكىنگە بۇغداي، خورما ۋە گۈرۈچكە ئوخشاش بېمەكلىكى يېرىم سادىن پىشۇرۇپ ياكى شۇنداق بىرىپ تويغۇزۇشى كېرەك. ﴿بۇ (ئەھكام) الله ۋە ئۇنىڭ بەيغەمبىرى (ئەمىر قىلغان ئىشلارغا) تەستىق قىلىشىڭلار ئۈچۈن (بايان قىلىندى).﴾

دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىپ، بىزگە ئۆلۈم ئەۋەتمەيدۇ؟ - دېيىشىدۇ. ئۇلارغا (دوزاخ ئۇلارغا كۆپايدۇر، ئۇلار دوزاخقا كىرىدۇ، دوزاخ نېمىدېگەن يامان جاي!).

9 (ئى مۆمىنلەر! سىلەر پىچىرلاشماڭلار) يەھۇدىي ۋە مۇناپىقلار دەك (گۇناھ، زۇلۇم ۋە پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلىش توغرىسىدا پىچىرلاشماڭلار، ياخشىلىق ۋە تەقۋادارلىق توغرىسىدا پىچىرلاشماڭلار، سىلەر ئاللاھ دىن قورقۇڭلار، سىلەر ئۇنىڭ دەركاھىغا يىغىلسىلەر).

10 (گۇناھ توغرىسىدا پىچىرلىشىش) يەنى پەيغەمبەرگە ئاسىيلىق قىلىش، دۈشمەنلىك قىلىش ۋە گۇناھ ئۆتكۈزۈش ئارقىلىق (مۆمىنلەرنى قايغۇغا سېلىش ئۈچۈن شەيتان تەرىپىدىن بولغاندۇر، (بۇنداق پىچىرلىشىش) ئاللاھ نىڭ ئىرادىسى بولمىسىلا مۆمىنلەرگە ھېچقانداق زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ، مۆمىنلەر ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلسۇن) يەنى بارلىق ئىشلىرىنى ئاللاھقا تاپشۇرۇپ، شەيتاننىڭ چىرايلىق كۆرسەتكەن نەرسىلىرىگە پىسەنت قىلماستىن، پەقەت ئاللاھ قىلا سىغىنىپ شەيتاننىڭ شەرىپىدىن پاناھ تىلىسۇن! ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم قاتارلىقلار ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆز ئارا پىچىرلىشىش ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئەگەر سىلەر ئۈچ كىشى بولساڭلار، بىرىنى قارىتىپ قويۇپ ئىككىڭلار پىچىرلاشماڭلار. بۇنداق قىلساڭلار، ئۇ كىشىنىڭ كۆڭلى يېرىم بولۇپ قالىدۇ».

11 (ئى مۆمىنلەر! ئەگەر (سورۇندا) بەزىلەر سىلەرگە: «ئورۇن چىقىرىپ بېرىڭلار» دېسە) ئاللاھ تائالا مۆمىنلەرنى سورۇنلاردا بىر - بىرىنى قىستىماي، ئۆز ئارا ئورۇن بۆشۈش بېرىشتەك گۈزەل ئەخلاققا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: «ئورۇن چىقىرىپ بېرىڭلار، ئاللاھ سىلەرگە (رەھمىتىنى ۋە جەننىتىنى) كېڭەيتىپ بېرىدۇ» مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: «ساھابىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سورۇنىدا بىر - بىرى بىلەن بەسلىشەتتى، شۇنىڭ بىلەن ئۆز ئارا ئورۇن چىقىرىپ بېرىشكە بۇيرىلىدۇ». بۇ ئايەتتىكى ھۆكۈم مەبلى ئۇ ئورۇن مەيدانلىرى بولسۇن ياكى زىكىر سورۇنلىرى بولسۇن ۋە ياكى جۈمە خۇتبىسى ئوقۇلغان ئورۇن بولسۇن، بارلىق ياخشىلىق ئۈچۈن ۋە ئەجر بېرىلىدىغان، مۇسۇلمانلار يىغىلغان سورۇنلار ئۈچۈن ئومۇمىي بولۇپ، ھەر بىر كىشى ئىلگىرى كېلىپ ئولتۇرۇۋالغان ئورۇنغا ھەقىقەتتۇر. لېكىن ئۇ قېرىنداشلىرىغا يېنىدىن ئورۇن بۆشۈش بېرىشى كېرەك. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەم ئۆزى ئولتۇرۇش ئۈچۈن يەنە بىر ئادەمنى ئورۇندىن تۇرغۇزۇۋەتمەسۇن. ئۇ ئولتۇرۇش ئۈچۈن يەنە بىر ئادەمنى ئورۇندىن تۇرغۇزۇۋەتمەسۇن. لېكىن يىغىلىپراق ئولتۇرۇپ، ئورۇن چىقىرىپ بەرسۇن».

«ئەگەر سىلەرگە (باشقىلارغا ئورۇن بۆشۈش بېرىش ئۈچۈن): «ئورۇنلاردىن تۇرۇپ بېرىڭلار» دېيىلسە، ئورۇنلاردىن تۇرۇپ بېرىڭلار» يەنى ئولتۇرغانلارنىڭ بىرەردىن ئىلىم ئەھلىلىرى ۋە پەزىلەت ئىگىلىرى ئۈچۈن ئورۇن بۆشۈش بېرىش تەلەپ قىلىنسا، ئورۇن بۆشۈش بەرسۇن. (ئاللاھ سىلەردىن ئىمان ئېيتقانلار ۋە ئىلىم بېرىلگەنلەرنى بىر قانچە دەرىجە يۇقىرى كۆتۈرىدۇ) يەنى ئىلىم بېرىلگەنلەرنىڭ دەرىجىسى دۇنيادا ھۆرمەتلىك قىلىش، ئاخىرەتتە ساۋاب بېرىش ئارقىلىق يۇقىرى بولىدۇ. كىمكى ئىمان بىلەن ئىلىمنى ئۆزىگە جەم قىلسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئىماننىڭ سەۋەبىدىن بىر قانچە ۋە ئىلىمنىڭ

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا حُمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدَنٍ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَهَوْنَا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعْوَدُونَ لِمَا نُهَوَّاهُمْ عَنْهُ وَيَتَنَجَّوْنَ بِالْآثِمِ وَالْعَادُونَ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَوَّكُوكَ بِمَا لَمْ يُحِبَّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُكُمْ جَهَنَّمُ بَصُولًا فَنَسُوا الْأَمْثِلَ ﴿٨﴾ بَلَىٰ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَجَّيْتُمْ فَلَا تَنَجَّوْا بِالْآثِمِ وَالْعَادُونَ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَجَّوْا بِالْبِرِّ وَالنَّفْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا النَّجْوَىٰ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزَنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَيْسُوكَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾ بَلَىٰ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

تۇرىدۇ. «ئاندىن قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى» ئۇلارنىڭ پىچىرلىشىشلىرىنىڭ مەخپىي قالمىدىغانلىقىنى ئۇلارغا بىلدۈرۈپ قويۇش ۋە ئۆز ئارا يامان غەزەللىك پىچىرلىشىشلارنىڭ دەككىسىنى بېرىش ۋە يىغىلىتىش ئۈچۈن «ئاللاھ ئۇلارغا ئېيتىپ بېرىدۇ، ئاللاھ ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر».

8 (پىچىرلىشىشتىن مەنئى قىلىنغان، ئاندىن مەنئى قىلىنغان نەرسىگە قايىتقان قىلمىشلىرىنى كۆرمىدىڭمۇ؟) ئەينى زاماندا مۇسۇلمانلاردا بىرەر كىشى يەھۇدىيلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتسە، ئۇ كىشىنىڭ يامانلىقىنى گۇمان قىلىپ قېلىشى ئۈچۈن، ئۇلار ئۆز ئارا پىچىرلىشاتتى. شۇنىڭ بىلەن، ئاللاھ تائالا ئۇلارنى بۇ قىلمىشىدىن توسقان بولسىمۇ ئۇلار يانمىدى. (ئۇلار گۇناھ بىلەن) يەنى مۇسۇلمانلارغا دۈشمەنلىك قىلىش، ئەزىيەت بېرىش ئۈچۈن يالغانچىلىق ۋە زۇلۇم قىلىشقا ئوخشاش قىلمىشلار بىلەن (زۇلۇم بىلەن ۋە پەيغەمبەرگە قارشى تۇرۇش بىلەن پىچىرلىشىدۇ، ئۇلار سىنىڭ يېنىڭغا كەلگەندە، ئاللاھ ساڭا سالام قىلىشتا قوللانمىغان سۆزلەر بىلەن سالام قىلىدۇ) يەھۇدىيلار كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئەسسامە ئەلەيكۇم (ساڭا ئۆلۈم كەلسۇن)! - دەيتتى. پەيغەمبەر يەھۇدىيلارغا: ۋە ئەلەيكۇم (سىلەرگىمۇ كەلسۇن)! - دەپ جاۋاب بېرەتتى. «ئۇلار ئۆز ئىچىدە: «ئاللاھ نېمىشقا بۇ سۆزىمىز بىلەن بىزنى جازالىمايدۇ!» دەيدۇ» يەنى ئۇلار: ئەگەر مۇھەممەد ھەق پەيغەمبەر بولسا، نېمە ئۈچۈن بىزنىڭ ئۆلۈم تىلەپ قىلغان سالىمىمىزغا بەرگەن، «سىلەرگىمۇ كەلسۇن!» دېگەن

يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكُمْ صَدَقَةً ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِن تَرَ جَدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

﴿١٣﴾ أَشَقَقْتُمْ أَن تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكُمْ صَدَقَتٍ فَإِذ تَرَ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ يَّمْتَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾ ﴿١٤﴾

﴿١٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٦﴾ لَن نُّعَذِّبَهُمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا أَوْلَادَهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكَ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ أَلَّا يَأْتِيَهُمْ اللَّهُ أُولَئِكَ خَلِدُوا فِي النَّارِ إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾

﴿١٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِينَ ﴿٢٠﴾ كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبُ بِكَ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢١﴾

دەپى قىلالمايدۇ، ئەنە شۇلار ئەھلى دوزاختۇر، ئۇلار دوزاختا مەڭگۈ قالغۇچىلاردۇر.

﴿١٨﴾ ئۇ كۈنىدە ئۇلگەنلەرنىڭ ھەممىسىنى تىزلىدىرىدۇ، ئۇلار (دۇنيادىكى چاغلىرىدا «بىز مۇسۇلمانمىز» دەپ يالغاندىن) سىلەرگە قەسەم ئىچكەندەك ئۇلارغا قەسەم ئىچىدۇ. ئۇلار قىيامەت كۈنىمۇ قەسەم ئىچىپ: «ئى رەببىمىز! سېنىڭ نامىڭ بىلەن قەسەمكى، بىز بۇنى قىلمىدۇق» دەيدۇ. بۇ ئۇلارنىڭ قاتتىق بەدبەخت ئىكەنلىكىنىڭ سەۋەبىدندۇر. قىيامەت كۈنىدە بارلىق نەرسىلەرنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى زۆرۈر بولغانلىقى ئۈچۈن، ئەمەلىيەت ئاللىقاچان ئاشكارا بولۇپ بولغان ئىدى. ئۇلار بۇ قەسەمنىڭ ئۆزلىرىگە پايىدىسى بولىدۇ دەپ ئويلايدۇ. ئۇلار يالغان قەسەمنى دۇنيادا ئەسقىتقاندەك، قىيامەت كۈنىمۇ ئازابتىن قۇتۇلدۇرۇپ مەنپەئەت ئېلىپ كېلىشكە ئەسقاتىدۇ دەپ ئويلايدۇ.

﴿١٩﴾ ئۇلار ھەقىقەتەن يالغانچىلاردۇر. ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن شەيتان غەلبە قىلدى، (شەيتان) ئۇلارغا ئۇلارنىڭ زىكرىنى ئۇنتۇلدۇردى. يەنى شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئىجرا قىلمايدۇ ۋە تائەتلىرىگە ئەمەل قىلمايدۇ. ئۇلار شەيتاننىڭ قوشۇندۇر، بىلىنچىلىكى، شەيتاننىڭ قوشۇنى زىيان تارتقۇچىلاردۇر. چۈنكى ئۇلار جەننەتنى دوزاخقا، ھىدايەتنى ئازغۇنلۇققا سېتىۋەتكەن. ئۇلار ئۇلار ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە يالغانچىلىق قىلدى. شۇنچا پات يېقىندا دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە زىيانغا ئۇچرايدۇ.

سەۋەبىدىن بىرقانچە دەرىجە ئاتا قىلىدۇ. سۈرۈنلاردا ئابرويلۇق بولۇشى شۇ دەرىجىلەرنىڭ قاتارىدىندۇر. ﴿اللَّهُ سَلْبَرُنْكَ قَلْبُوتَان تَشْخَلَار دِن تُولُوق خەۋەردار﴾.

﴿١٢﴾ ئىي مۇمىنلەر! پەيغەمبەر بىلەن مەخپىي سۆزلەشمەكچى بولساڭلار، ئالدى بىلەن (يوقسۇلارغا) سەدىقە بېرىپ، ئاندىن سۆزلىشىڭلار. يەنى بىرەر ئىش توغرىسىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مەخپىي سۆزلەشمەكچى بولساڭلار، ئالدى بىلەن بىرەر نەرسە سەدىقە قىلىڭلار. بۇ ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن، ئەھلى باتىللار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مەخپىي سۆزلىشىشتىن توختىدى، چۈنكى ئۇلار سەدىقە بەرمەيتتى. ئىسلام ئەھلى ئۈچۈنمۇ ئېغىر كەلدى. چۈنكى ئۇلارنىڭ كۆپ قىسمى سەدىقە بېرىشتىن ئاجىز كېلەتتى. ئاندىن ئۇلار ئائىلە تۈۋەندىكى ئايەتتە بۇ ھۆكۈمنى يەڭگىلىتىپ مۇنداق دېدى: ﴿بۇ سىلەر ئۈچۈن ياخشىراق تۇرۇ ۋە پاكراقتۇر، ئەگەر (سەدىقە قىلىدىغان نەرسە) تاپالماساڭلار (سىلەرگە گۇناھ بولمايدۇ)، چۈنكى ئۇلار ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾.

﴿١٣﴾ سىلەر رەسۇلۇللاھ بىلەن مەخپىي سۆزلىشىشتىن ئىلگىرى سەدىقىلەر بېرىشتىن (كەمبەغەل بولۇپ قالمىز) دەپ قورقتۇڭلارمۇ؟ مۇقاتىل مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ھۆكۈم ئون كۈن داۋام قىلدى. ئاندىن ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى». ﴿سىلەر سەدىقە بەرمىدىڭلار، ئۇلار سىلەرنى ئەپسۇ قىلدى﴾ ئەگەر سەدىقە قىلىش ئېغىر كەلسە (ناماز ئوقۇڭلار، زاكات بېرىڭلار، ئۇلار ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىڭلار. قىلىۋاتقان ئىشىڭلاردىن ئۇلارنىڭ تولىق خەۋەرداردۇر) قىلغان ئىشلىرىڭلارغا تولۇق مۇكاپات ياكى جازا بەرگۈچىدۇر.

﴿١٤﴾ ئۇلارنىڭ غەزەپىگە ئۇچرىغان قەۋمنى ئۇلارنىڭ دوخت تۇتقانلىقىنى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئۇلار يەھۇدىيلارنى دوست تۇتقان مۇناپىقلار بولۇپ، (ئۇلار سىلەرگە ۋە ئۇ قەۋمىگە (يەنى يەھۇدىيلارغىمۇ) مەنسۇپ ئەمەس) ئۇلار تائالا ئۇلار ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: (مۇناپىقلار كۇفرى بىلەن ئىمان ئارىسىدا ئارىسالدى بولۇپ تۇرىدۇ، نە ئۇلارغا، نە بۇلارغا مەنسۇپ ئەمەس (يەنى مۇمىنلەرگەمۇ كاپىرلارغىمۇ مەنسۇپ ئەمەس)) (سۈرە نىسا 143 - ئايەت). ﴿ئۇلار بىلىپ تۇرۇپ يالغاندىن قەسەم ئىچىدۇ﴾ ئۇلار: «بىز مۇسۇلمان» دەپ قەسەم ئىچىدۇ ياكى: «بىز يەھۇدىيلارغا خەۋەر يەتكۈزۈمىدۇق» دەپ قەسەم ئىچىدۇ.

﴿١٥﴾ ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنىڭ ناچارلىقىدىن (ئۇلارغا ئۇلار قاتتىق ئازاب تەييارلىدى، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى نېمىدېگەن يامان!) ﴿ئۇلار (يالغان) قەسەملىرىنى قالدۇرۇۋالدى﴾ ئۇلار: بىز مۇسۇلمان دەپ قەسەم ئىچىش ئارقىلىق ئۆزلىرىنىڭ كاپىرلىقىنى يوشۇرۇپ ئۆلۈمىدىن قۇتۇلۇۋالدى. ئۇلارنىڭ ئىمانلىرى پەقەت دۇنيادا جانلىرىنى ساقلاپ قالىدۇ. چۈنكى ئۇلارنىڭ تىللىرى ئىمان ئېيتقان بىلەن دىللىرى ئىمان ئېيتمىغان. (كىشىلەرنى ئۇلارنىڭ يولىدىن توستى) ئۇلار مۇسۇلمانلارنى ئاجىز ۋە ئەخمەق كۆرسەتكەنلىكى ئۈچۈن باشقىلارنى ئىسلامغا كىرىشتىن توسۇپ قويىدۇ ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ شەۋكىتىنى ئاجىزلاشتۇرىدۇ. (ئۇلار خار قىلغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ).

﴿١٦﴾ ئۇلارنىڭ ماللىرى ۋە بالىلىرى (ئۇلارغا ئاخىرەتتە بولىدىغان) ئۇلارنىڭ ئازابىدىن ھېچ نەرسىنى

جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ) ئۇلار ئۇ جەننەتتىن ھەرگىزمۇ چىقمايدۇ. (اللە ئۇلاردىن رازى بولىدۇ) يەنى ئۇلار ئەمەل قىلىشتىن ئىلگىرى ئۇلارغا يېقىندا ۋە كېلەچەكتە ئۆز رەھىمىتىدىن ئاتا قىلىدۇ. يېقىندا ۋە كەلگۈسىدە بېرىلىدىغان نېمەتلەرنىڭ سەۋەبىدىن (اللە دىن ئۇلارمۇ مەمنۇن بولىدۇ. ئەنە شۇلار اللە نىڭ) بۇيرۇقلىرىنى بىجا كەلتۈرىدىغان، دۈشمەنلىرى بىلەن جىھاد قىلىدىغان ۋە ئۇنىڭ ئەۋلىيا (دوست) لىرىغا ياردەم بېرىدىغان (قوشۇندۇر، بىلىڭلاركى، اللە نىڭ قوشۇنى) دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر) ئىمام ئىبنى ئەبى ھاتەم، تەبرىنى ۋە ھاكىم قاتارلىقلارنىڭ رىۋايىتىدە مۇنداق بايان قىلىنغان: «بەدر غازىتىدا ئەبى ئۇبەيدە ئىبنى جەرراھنىڭ دادىسى ئەبۇئۇبەيدە بىلەن ئېلىشىشقا قەست قىلىدۇ. ئەبۇئۇبەيدە ئۆزىنى قاچۇرىدۇ. دادىسى نىيىتىدىن يانماي، ئېلىشىش ئۈچۈن كۆپ ئۇرۇنغاچقا، ئۇ دادىسىنى ئېلىشىپ ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن يۇقىرىدىكى ئايەت نازىل بولىدۇ».

سۈرە ھەشر

مەدىنىدە نازىل بولغان. 24 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 (ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى اللە قا تەسبەھ ئېيتتى، اللە غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر).

2 (اللە ئەھلى كىتابتىن بولغان كاپىرلارنى تۇنجى قېتىملىق سۈرگۈندە ئۆيلىرىدىن ھەيدەپ چىقاردى) بۇ بەنى نەزىر يەھۇدىيلىرى بولۇپ، ئۇلار ھارۇن ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادىدىن بولغان يەھۇدىيلاردىن بىر گۇرۇھ كىشىلەردۇر. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەھدە تۈزۈشكەندىن كېيىن ئەھدىنى بۇزۇپ، مۇشرىكلار بىلەن بىرلىشىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ھەتتا سۈرگۈندە بولۇشقا رازى بولغۇچىلىك قورشىۋالدى. كەلى مۇنداق دەيدۇ: «بەنى نەزىر قەبىلىسى ئەھلى كىتاب ئىچىدە ئەرەب يېرىم ئارىلىدىن بىرىنچى قېتىم سۈرگۈن قىلىنغانلار بولۇپ، قالغانلىرى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ زامانىسىدا سۈرگۈن قىلىنغان. بىرىنچى قېتىمدا سۈرگۈن قىلىنغانلار مەدىنىدىن بولۇپ، ئاخىرقى قېتىمدا سۈرگۈن قىلىنغانلار بولسا، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ زامانىسىدا سۈرگۈن قىلىنغانلاردۇر. بەزىلەر: «ئاخىرقى قېتىملىق سۈرگۈن - قىيامەت كۈنى پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ مەھشەرگاھقا سۈرگۈن قىلىنىشىنى كۆرسىتىدۇ» دەپ قارىغان. (سەلەر ئۇلارنى (كۈچلۈك تۇرۇپ مۇنداق خار ھالدا) چىقىپ كېتىدۇ دەپ گۇمان قىلمىغان ئىدىڭلار) يەنى بەنى نەزىر قەبىلىسى كۈچلۈك، ھۆرمەتلىك، مۇداپىئەسى ناھايىتى مۇستەھكەم، خورمىزلىقلىرى كۆپ، سان ۋە ئۇرۇش تەييارلىقى جەھەتتە ئۈستۈن بولغانلىقى ئۈچۈن، «ئۇلار يۇرتنى تاشلاپ چىقىپ كەتمەيدۇ» دەپ ئويلىغان ئىدىڭلار. (ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ قورغانلىرىنى ئۆزلىرىنى اللە نىڭ (ئازابىدىن) توسىيالايدۇ دەپ ئويلىغان ئىدى، ئۇلارغا اللە نىڭ ئازابى ئۇلار ئويلىمىغان يەردىن كەلدى. اللە

لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

سۈرە الحجرات

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِنَابِ مِنْ دِيَارِهِمُ الْأُولَى الْحَضْرَةَ مَاطَنْتُمْ أَنْ تَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَلْنَهُمْ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَدَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرَّعْبَ يَخْرُجُونَ بِيُؤْمِهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾ وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ النَّارِ ﴿٣﴾

20 (شۈبھىسىزكى، اللە بىلەن ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىلەن قارشىلاشقۇچىلار ئەڭ خار ئىنسانلار قاتارىدىدۇر).

21 (اللە (لەۋھۇلمەھپۇزغا): كۈچ - قۇدرەت ۋە ھۆججەت كەلتۈرۈش جەھەتتە «مەن ۋە مېنىڭ پەيغەمبەرلىرىم چوقۇم غەلبە قىلىمىز» دەپ يازدى، اللە ھەقىقەتەن ئەۋلىيالىرىغا (يېقىن بەندىلىرىگە) ياردەم بېرىشتە (كۈچلۈكتۈر) دۈشمەنلىرى ئۈستىدىن (غالىبتۇر).

22 (اللە قا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان بىر قەۋمنىڭ اللە بىلەن ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىلەن قارشىلاشقانلارنى - ئۇلارنىڭ ئانىلىرى، ئوغۇللىرى، يا قېرىنداشلىرى، يا ئۇرۇق - تۇغقانلىرى بولغان تەقدىردىمۇ - دوست تۇتقانلىقىنى كۆرمەيسەن) يەنى ئۇلارنى دوست تۇتۇشى مۇمكىن ئەمەس. ھەقىقەتەن ئىمان شۇنداق قىلىشتىن توسىدۇ. چۈنكى ئىمان دوستلۇق، ئاتا - بالىلىق، قېرىنداشلىق ۋە ئۇرۇق - تۇغقانلىقتىن كۈچلۈكتۇر. (ئەنە شۇلارنىڭ) يەنى اللە ۋە رەسۇلىنىڭ دۈشمەنلىرىنى دوست تۇتمىغانلارنىڭ (دىلىرىدا اللە ئىماننى مەھكەم قىلدى ۋە ئۆز دەرگاھىدىن بولغان روھ بىلەن ئۇلارنى كۈچەيتتى) يەنى اللە دۇنيادا ئۇلارنىڭ دۈشمەنلىرىنى مەغلۇپ قىلىش ئارقىلىق نۇسرەت ئاتا قىلىدۇ. بۇ ئايەتتە ئۇلارغا روھ بىلەن دېيىشتىكى مەقسەت، شۇ روھ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ئىشلىرى ياشىنايدۇ. (اللە ئۇلارنى ئاستىدىن ئۈستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزدى، ئۇلار

ئۇلارنىڭ دىللىرىغا قورقۇنچ سالدى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «يەن بىر ئايلىق مۇساپىدىن دۈشمەنلىرىمنىڭ قەلبىگە قورقۇنچ سالالايدىغان بولۇش بىلەن نۇسرەت بېرىلدىم». **«ئۇلار ئۆيلىرىنى ئۆزلىرىنىڭ قوللىرى ۋە مۇمىنلەرنىڭ قوللىرى بىلەن بۇزدى»** ئەينى زاماندا يەھۇدىيلار ئۆزلىرىنىڭ سۈرگۈن قىلىنىدىغانلىقىغا تولۇق ئىشەنگەندىن كېيىن، مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز ئۆيلىرىدە ئولتۇرۇۋېلىشىغا ھەسەت قىلىپ، ئۆيلىرىنى ئىچىدىن بۇزدى. مۇسۇلمانلار بولسا، تېشىدىن بۇزدى. زۆھرى ۋە ئۇرۇۋە ئىبنى زۇبەير مۇنداق دەيدۇ: «يەھۇدىيلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كېلىشىم تۈزگەندىن كېيىن، ئۆيلىرىنىڭ تۈۋرۈكلىرىنى تۈگىلىرىگە باغلاپ سۈرتىپ، ئۆيلىرىنى ئۆرۈپ، ياغاچلىرىنى تۈگىلىرىگە ئارتىپ ماڭدى. ئۆينىڭ قالغان يەرلىرىنى مۇسۇلمانلار بۇزدى.» **«ئى ئەقىل ئىگىلىرى! (ئۇلارنىڭ ھالىدىن) ئىبرەت ئېلىڭلار».**

«ئەگەر ئالەم ئۇلارنى سۈرگۈن بولۇشقا ھۆكۈم قىلمىغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە ئۇلارنى دۇنيادا (ئۆلتۈرۈش) بىلەن ئازابلايتتى» يەنى ئەگەر ئۇلارغا يۈرتىدىن سۈرگۈن قىلىنىش ھۆكۈم قىلىنمىغان بولسا ئىدى، خۇددى بەنى قۇرەيزەگە قىلىنغاندەك، ئۇلارمۇ دۇنيادا ئۆلتۈرۈش ۋە ئولجا ئېلىش ئارقىلىق ئازابلاشقا ھۆكۈم قىلىنغان بولاتتى. **«ئۇلار ئاخىرەتتە دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ».**

«بۇ (يەنى ئۇلارنىڭ سۈرگۈن قىلىنىشى) شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئۇلار ئالەم بىلەن ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىلەن قارشىلاشتى، كىمكى ئالەم بىلەن قارشىلىشىدىكەن، شۇنەسىز، ئالەم ئۇنى قاتتىق جازالايىدۇ».

«ئى مۇسۇلمانلار! سىلەر مەيلى (بەنى نەزىرنىڭ) خورمىلىرىنى كېسىڭلار، مەيلى ئۇنى بۇرۇنقى پىتى ئۆرە قالدۇرۇڭلار، ھەممىسىگە ئالەم رۇخسەت قىلىدۇ» مۇسۇلمانلار بەنى نەزىر بىلەن ئۇرۇش قىلغان ۋاقىتتا، كاپىرلارنى خاپا قىلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ خورمىلىرىنى كېسىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئەھلى كىتابلاردىن بولغان بەنى نەزىر: «ئى مۇھەممەد! سەن ئۇزۇڭنى ئىسلاھ قىلىدىغان پەيغەمبەر چاغلانمىسەن؟ ئىسلاھ دېگەن خورمىلارنى كېسىش، دەرەخلەرنى كۆيدۈرۈش بىلەن بولامدۇ؟ ساقا نازىل قىلىنغان كىتابتا زېمىندا پاستاچىلىق تۇغدۇرسا بولىدۇ دېگەن تەلىمات بارمۇ؟» دېيىشتى. بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە مۇسۇلمانلارغا ناھايىتى ئېغىر كەلدى. شۇنىڭ بىلەن تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولدى: **«(ئالەمنىڭ رۇخسەت قىلىشى) ئالەمنىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلارنى (يەنى يەھۇدىيلارنى) رەسۋا قىلىش ئۈچۈندۇر».**

«ئالەم پەيغەمبىرىگە ئۇلاردىن» يەنى بەنى نەزىرنىڭ ماللىرىدىن **«قايتۇرغان غەنىمەتلەرنى سىلەر ئات - تۈگىلىرىنى چاپتۇرۇپ»** يەنى ئەجىر قىلىپ، چاچا - مۇشەققەت تارتىپ **«قولغا كەلتۈرگەن ئەمەس، لېكىن ئالەم پەيغەمبەرلىرىنى خالىغان ئادەمگە مۇسەللەت قىلىدۇ، ئالەم ھەر نەرسىگە قادىردۇر».**

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤﴾ مَا قَطَعْتُمْ مِّن لِّينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمْ هَآءَا قَائِمَةً عَلَىٰ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيْحَزِي الْفَنَسِيقِينَ ﴿٥﴾ وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِّن حَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾ مَا آفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كُن لَّا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَكُمُ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَبْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِن قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنًا نَفْسِيهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

«ئالەم پەيغەمبىرىگە غەنىمەت قىلىپ بەرگەن ئەھلى قۇرۇ» يەنى قۇرەيزە، نەزىر، پەدەك ۋە خەيبەر كۆففارلىرىنىڭ **«ماللىرىنى، ئىچكىلاردىكى بايلار ئارىسىدا قولدىن قولغا ئۆتۈپ يۈرمەسلىكى ئۈچۈن، ئالەمغا، پەيغەمبەرگە»** يەنى ئۇنىڭ ئۈچۈن خاس مۈلۈك قىلىپ بېرىلىدۇ. ئاندىن ئۇنى مۇسۇلمانلارنىڭ مەنبەئەتى ئۈچۈن سەرپ قىلىدۇ. **«پەيغەمبەرنىڭ خىش - ئەقىربالىرىغا»** يەنى ھاشىم ۋە بەنى مۇتەللىب پېقىرلىرى ئۈچۈن (چۈنكى ئۇلار سەدىقە ئېلىشتىن چەكلەنگەن ئىدى. شۇڭا ئۇلار ئۈچۈن بۇ خىل) غەنىمەتنى نېسىۋە قىلىپ بەردى. **«بېتىملەرگە»** بالاغەتكە يەتمىگەن كىچىك بالىلارغا، **«مىسكىنلەرگە»** يەنى پېقىرلارغا، **«ئىبنى سەبىللەر»** يەنى يول ئۈستىدە خىراجىتى ئۈزۈلۈپ قالغان غېرىبلارغا **«خاس قىلدى»**. بۇ، ئۇرۇشىز غەنىمەت ئېلىنغان مال - مۈلۈكنى بىر تەرەپ قىلىشنىڭ بايانىدۇر. بۇ ھۆكۈم قىيامەت كۈنىگىچە كۈچكە ئىگىدۇر. **«پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلەنگەن نەرسىدىن چەكلەنمەڭلار»** غەنىمەتنىڭ ماللىرىدىن بەرگەننى ئېلىڭلار، ئۇنى ئېلىشتىن چەكلەنگەنلىرىڭلار ئالماڭلار، **«ئالەمدىن قورقۇڭلار، ھەقىقەتەن ئالەمنىڭ ئازابى قاتتىقتۇر».** **«ئۇ غەنىمەتنىڭ بىر قىسمى (دېيارىدىن) يەنى مەككىدىن (ھەيدەپ چىقىرىلغان، مال - مۈلۈكىدىن»**

مۇھاجىرلارغا بېرى، ئۇلار سىلەرنىڭ ئۇيغۇلاردىن چىقىپ، ئايرىم ئۆي تۇتسۇن!» دېدى. شۇنىڭ بىلەن، ئەنساڧلار ئۇ ماللارنى مۇھاجىرلار ئارىسىدا تەقسىم قىلىشقا كۆڭۈل رازىلىقى بىلەن قوشۇلدى. (ئۆز نەپسىنىڭ بەھلىلىقىدىن ساقلانغانلار مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر).

10 (ئۇلاردىن كېيىن كەلگەنلەر: «پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغىن، دىللىرىمىزدا مۇمىنلەرگە قارشى دۈشمەنلىك پەيدا قىلمىغىن، پەرۋەردىگارىمىز! سەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىسەن، مېھرىبانسەن» دەيدۇ).

11 (مۇناپىقلار) يەنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى (نىڭ ئۆزلىرىنىڭ) (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى) ئىنكار قىلغان ئەھلى كىتاب بۇرادەرلىرىگە: «يۇرتۇڭلاردىن چىقىرىۋېتىلسەڭلار، بىز چوقۇم سىلەر بىلەن بىرگە چىقىپ كېتىمىز، ھەرگىز سىلەرنىڭ زىيىنىڭلار ھېسابىغا باشقا ئادەمگە ئىتائەت قىلمايمىز، سىلەرگە ئۇرۇش ئېچىلسا، چوقۇم سىلەرگە ياردەم بېرىمىز» دېيىشكەنلىكىنى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئاندىن ئاللا تائالا ئۇلارنىڭ يالغانچىلىقىنى ئاشكارىلاپ مۇنداق دەيدۇ: (ئاللا گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، مۇناپىقلار) ئۇلار بىلەن بىللە چىقىش ۋە ئۇلارغا ياردەم بېرىش ھەققىدىكى ۋەدىلىرىدە (چوقۇم يالغانچىلاردۇر).

12 (ئەگەر ئۇلار ھەيدەپ چىقىرىلسا، مۇناپىقلار ئۇلار بىلەن بىللە چىقىمايدۇ، ئەگەر ئۇلارغا ئۇرۇش ئېچىلسا، مۇناپىقلار ئۇلارغا ياردەم بەرمەيدۇ) ئەمەلىيەتتىمۇ ئۇلار ھەيدەپ چىقىرىلغان بەنى نەزىر قەبىلىسى بىلەن چىقىپ كەتمىدى ۋە ئۇرۇش قىلغان خەيىرىدىكى بەنى قۇرەيزە قەبىلىسىگىمۇ ياردەم بەرمىدى. (بەرگەن تەقدىردىمۇ) مەغلۇپ بولغان ھالەتتە (يۈز ئۇرۇپ قاچىدۇ) بۇنىڭدىن كېيىن مۇناپىقلار ھەرگىزمۇ غەلبىگە ئېرىشەلمەيدۇ، بەلكى ئاللا ئۇلارنى خار قىلىۋېتىدۇ. شۇڭا (ئەھلى كىتاب ياردەمگە ئېرىشەلمەيدۇ).

13 (شۈبھىسىزكى، سىلەر ئۇلارنىڭ دىللىرىدا ئاللا قا قارىغاندىمۇ قورقۇنچۇقلىقىنى) يەنى، ئى مۇسۇلمانلار! يەھۇدىيلار ۋە مۇناپىقلار سىلەردىن ئاللا دىن قورققاندىمۇ بەكرەك قورقىدۇ. (بۇ شۇنىڭ ئۇچۇندۇركى، ئۇلار ئاللا نىڭ (ئۇلۇغلىقىنى) چۈشەنمەيدىغان قەۋمدۇر) ئەگەر بىلسە ئىدى، ئەمەلىيەتتە ئاللا تائالا مۇسۇلمانلارنى ئۇلار ئۈستىدىن ھەقىقىي غەلبىگە ئېرىشتۈرگۈچىدۇر. شۇڭا ئۇلار ئاللا دىن بەكرەك قورقۇشى كېرەك.

14 (ئۇلار پەقەت مۇستەھكەم شەھەر ئىچىدە ياكى تاغلارنىڭ ئارقىسىدا تۇرغاندىلا، ئاندىن سىلەرگە قارشى بىرلىشىپ ئۇرۇش قىلالايدۇ، ئۇلارنىڭ ئۇرۇشى ئۆز ئىچىدە قاتتىقتۇر، ئۇلارنى ئۆم دەپ ئويلايسەن) ئەمەلىيەتتە ئۇلار كۆرىنىشتەلا ئۆم بولۇپ، ئىچكى جەھەتتە قەبىلىلىرى، پىكىرلىرى ۋە ھاۋايى - ھەۋەسلىرى بىر - بىرىگە زىت. (ھالبۇكى، ئۇلارنىڭ دىللىرى تارقاق تۇرۇپ، بۇ شۇنىڭ ئۇچۇندۇركى، ئۇلار

ۋالذېن جاء و من بعدهم يقولون ربنا اغفر لنا ولاخواننا الذين سبقونا بالايمن ولا تجعل في قلوبنا غلا للذين آمنوا ربنا انك رؤوف رحيم ﴿١٠﴾ ألم ترالى الذين نافقوا يقولون لإخوانهم الذين كفروا من أهل الكذب لئن أخرجتم لنخرجن معكم ولا نطيع فيكم أحدا أبدا وإن قوتلتهم لننصرنكم والله يشهد إنهم لكذوبون ﴿١١﴾ لئن أخرجوا لا يخرجون معهم ولئن قوتلوا لا ينصرونهم ولئن نصروهم ليولنن الأذبن ثم لا ينصرون ﴿١٢﴾ لئن أشد رهبة في صدورهم من الله ذلك إنهم قوم لا يفقهون ﴿١٣﴾ لا يقنلونكم جميعا إلا في قرى محصنة أو من وراء جدر بأسهم بينهم شديد تحسبهم جميعا وقلوبهم شتى ذلك إنهم قوم لا يعقلون ﴿١٤﴾ كمثل الذين من قبلهم قريبا ذاقوا وبال أمرهم ولهم عذاب أليم ﴿١٥﴾ كمثل الشيطان إذ قال للإنسان اكفر فلما كفر قال إني بريء منك إني أخاف الله رب العالمين ﴿١٦﴾

ئايرىلغان پىقىر مۇھاجىرلارغا خاستۇر، ئۇلار ئاللا نىڭ پەزىلىنى ۋە رازىلىقىنى تىلەيدۇ) يەنى دۇنيادا رىزىق، ئاخىرەتتە ئاللا نىڭ رازىلىقىنى تىلەيدۇ. كاپىرلار بىلەن جىھاد قىلىش ئارقىلىق (ئاللا غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ياردەم بېرىدۇ، ئەنە شۇلار (ئىماندا) سادىق ئادەملەردۇر).

9 (ئۇلاردىن (يەنى مۇھاجىرلاردىن) مەدىنىدە يەرلىك بولغان، ئىمانى كۈچلۈك بولغانلار (يەنى ئەنساڧلار) يېنىغا ھىجرەت قىلىپ كەلگەنلەرنى (يەنى مۇھاجىرلارنى) دوست تۇتىدۇ، ئۇلارغا بېرىلگەن نەرسىلەر ئۈچۈن ئىچى تارلىق قىلمايدۇ، ئۇلار موھتاج تۇرۇقلۇق (مۇھاجىرلارنىڭ مەنپەئىتىنى) ئۆزلىرىنىڭ (مەنپەئىتى)دىن ئەلا بىلىدۇ) يەنى ئەنساڧلار مۇھاجىرلارغا بېرىلگەن غەنمەتلەرگە كەڭ قورساقلىق بىلەن رازى بولىدۇ. ئەينى چاغدا مۇھاجىرلار ئەنساڧلارنىڭ ئۆيلىرىدە تۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى نەزىر قەبىلىسىنىڭ ماللىرىنى غەنمەت ئالغان چاغدا، ئەنساڧلارنى چاقىرتىپ، ئۇلارنىڭ مۇھاجىرلارنى ئۆزلىرى بىلەن بىللە تۇرغۇزغانلىقىغا ۋە ماللىرىغا شېرىك قىلغانلىقىغا رەھمەت ئېيتتى. ئاندىن: «ئەگەر خالساڭلار، ئاللا ماڭا بەنى نەزىر قەبىلىسىدىن ئۇرۇشىغىز غەنمەت ئالغان مال - مۈلۈكلەرنى سىلەر بىلەن مۇھاجىرلارغا تەڭ تەقسىم قىلىپ بېرى. ئۇ چاغدا مۇھاجىرلار سىلەرنىڭ ئۆيلىرىڭلاردا داۋاملىق تۇرىدۇ ۋە سىلەرنىڭ ماللىرىڭغا شېرىك بولىدۇ ۋە ياكى سىلەر خالساڭلار، بۇ ماللارنى

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾ لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَذَلِكَ الْأَمَثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عِلْمُهُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

﴿ دەپ بايان قىلىمىز ﴾

﴿ 22 ﴾ **اللّٰه دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ يوشۇرۇننى، ئاشكارىنى** يەنى ھېسسىي ئەزالار بىلەن بىلگىلى بولىدىغان ۋە بىلگىلى بولمايدىغان ھەممە نەرسىنى **(بىلگۈچىدۇر، ئۇ ناھايىتى شەپقەتلىكتۇر، ناھايىتى مېھرىبانىدۇر (يەنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە) كەڭ رەھمەت ئىگىسىدۇر).**

﴿ 23 ﴾ **اللّٰه دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر** بۇ جۈملىنى ئىككىنچى قېتىم تەكرارلاش تەكىت ئۈچۈندۇر. **(ئۇ مۇتلەق) پادىشاھتۇر** (يەنى پۈتۈن مەخلۇقاتنىڭ مالىكىدۇر)، **پاكتۇر** (يەنى ھەممە نۇقساندىن پاكتۇر)، **(مۆمىنلەرگە) سالاھەتلىك بېغىشلىغۇچىدۇر،** (دوستلارنى قورقۇنچتىن، ئازابتىن) ئەمىن قىلغۇچىدۇر، **ھەممىنى كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر،** **غالىبتۇر، قەھەر قىلغۇچىدۇر،** **ئۇلۇغلىق ئىگىسىدۇر،** **(مۇشربكلارنىڭ) شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىلىرىدىن پاكتۇر).**

﴿ 24 ﴾ **اللّٰه (ھەممىنى) ياراتقۇچىدۇر،** **(يوقلۇقتىن) پەيدا قىلغۇچىدۇر،** **(ھەممە نەرسىگە) سۈرەت (شەكىل) بېغىشلىغۇچىدۇر،** **ئەڭ چىرايلىق ئىسىملارغا ئىگىدۇر،** **ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەر ئۇنىڭغا تەسبىھ ئېيتىپ تۇرىدۇ،** **ئۇ غالىبتۇر،** **ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر).**

چۈشەنمەيدىغان قەۋمدۇر) ئەگەر چۈشەنمەنمەن ئىدى، ھەققە ئەگەشكەن ۋە ئىختىلاپ قىلمىغان بولاتتى .

﴿ 15 ﴾ **«ئۇلار (يەنى يەھۇدىيلار) ئۇلاردىن ئىلگىرى يېقىندىلا ئۆتكەن، قىلمىشلىرىنىڭ ۋاپالىنى تېتىغانلارغا (يەنى مۇشربكلارغا) ئوخشايدۇ»** يەنى بەنى نەزىر غازىتىدىن ئالتە ئاي ئىلگىرى بەدر غازىتىدا ئۆلتۈرۈلگەن مۇشربكلارغا ئوخشايدۇ. **«ئۇلار (ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ».**

﴿ 16 ﴾ **«ئۇلار»** يەنى مۇناپىقلار يەھۇدىيلارنى ئۇرۇشقا قىزىقتۇرۇپ قويۇپ، بېشىغا كۈن چۈشكەندە ياردەم بېرەلمەسلىكتە **(شەيتانغا ئوخشايدۇ، ئۆز ۋاقتىدا شەيتان ئىنسانغا: «كاپىر بولغىن» دېدى، ئىنسان كاپىر بولغان چاغدا، شەيتان: «مەن سەندىن ئادا - جۇدامەن، مەن ھەقىقەتەن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللّٰه دىن قورقۇمەن» دېدى).**

﴿ 17 ﴾ **«ئۇلارنىڭ (يەنى شەيتان بىلەن ئىنساننىڭ) ئاقىۋىتى بىرلىكتە دوزاخقا كىرىش، دوزاخقا مەڭگۈ قىلىش بولىدۇ، ئەنە شۇ زىلمەلارنىڭ جازاسىدۇر».**

﴿ 18 ﴾ **«ئى مۆمىنلەر! اللّٰه دىن قورقۇڭلار»** يەنى اللّٰه بۇيرىغاننى قىلىش، توسقاندىن يېنىش ئارقىلىق اللّٰه ئازابىدىن ساقلىنىڭلار. **(ھەر ئادەم ئەتە (يەنى قىيامەت كۈنى) ئۈچۈن (ياخشى ئەمەللەردىن) نېمىلەرنى تەييارلىغانلىقىغا قارىسۇن، اللّٰه دىن قورقۇڭلار، اللّٰه ھەقىقەتەن قىلىۋاتقان ئىشىڭلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر).**

﴿ 19 ﴾ **«سىلەر اللّٰه نى ئۇنتۇغان»** يەنى اللّٰه نىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئورۇندىمىغان ۋە تائەت - ئىبادىتىگە پەرۋا قىلمىغان، **«شۇنىڭ بىلەن اللّٰه ئۇلارغا ئۆزلىرىنى ئۇنتۇلدۇرغان كىشىلەردەك بولماڭلار»** ئۇنتۇلدۇرۇش بولسا، ئۇلارنى ئۆزلىرىنى دوزاخ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرىدىغان ياخشى ئەمەللەرنى قىلىش بىلەن شۇغۇللانمايدىغان قىلىپ قويۇش بىلەن بولىدۇ. ئۆتكەنلەرنىڭ مۇنداق بىر سۆزى بار: **«ئۇلار باياشات ۋاقتىدا اللّٰه نى ئۇنتۇدى، شۇنىڭ بىلەن اللّٰه ئۇلارنىڭ قاتتىقچىلىق ۋاقتىدا ئۆزلىرىنى ئۇنتۇلدۇردى.»** **«ئەنە شۇلار پاسقىلدۇر»** يەنى اللّٰه نىڭ تائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر.

﴿ 20 ﴾ **«ئەھلى دوزاخ بىلەن ئەھلى جەننەت (قىيامەت كۈنى) باراۋەر بولمايدۇ، ئەھلى جەننەت بولسا، مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر»** يەنى پۈتۈن تەلەپلىرىگە ئېرىشكۈچىلەردۇر ۋە پۈتۈن يامانلىقلاردىن قۇتۇلغۇچىلاردۇر.

﴿ 21 ﴾ **«ئەگەر بىز قۇرئاننى بىرەر تاغقا نازىل قىلساق، چوڭقۇم سەن ئۇنىڭ اللّٰه دىن قورققانلىقتىن باش ئەگەنلىكىنى، يېرىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرەتتىڭ»** يەنى قۇرئاندىكى ۋەز - نەسىھەتلەرنىڭ ئۇلۇغلىقى، بالاغىتى ۋە ئومۇمىيلىقىدىن ئىنساننىڭ قەلبىنى يۇمشىتىۋېتىدۇ. ھەتتا ئەگەر قۇرئان شۇنداق قاتتىق تاغقا نازىل بولغان بولسىمۇ، تاغ اللّٰه نىڭ كالامىنىڭ ھۆرمىتىنى تولۇق ئادا قىلالماي ئازابقا دۇچار بولۇپ قېلىشىدىن قورقۇپ پارچە - پارچە بولۇپ كەتكەن بولاتتى. **«بىز بۇ مىساللارنى كىشىلەرگە ئۇلار (اللّٰه نىڭ قۇدرىتىنى) پىكىر قىلسۇن»** يەنى بۇيرۇقلىرىنى بىجا كەلتۈرسۇن، توسقانلىرىدىن يانسۇن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ
 إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ
 وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِ
 وَابِعَاغَاءِ مَرْضَىٰ قِيَامِ تَسْرُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ
 وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنِ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١﴾ إِنْ
 يَتَّقَوْكُمْ يُكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَسْطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمُ
 بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْلَا يُكْفَرُونَ ﴿٢﴾ لَنْ تَفْعَلَهُمْ أَزْوَاجًا وَلَا أَوْلَادًا
 يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصَلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾ قَدْ
 كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لَقَوْمِهِمْ
 إِنَّا بَرَاءٌ وَأُوَّامِكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
 وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا
 قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَا يَدْعُ لَكَ مِنْ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ
 رَبَّنَا عَلَّمَكُنَا نَتْلُو آيَاتِكَ إِنَّا بَنَاءٌ لَكَ الْبَصِيرُ ﴿٤﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
 قِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّا أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٥﴾

سورة مومته هينه

مەدەندە نازىل بولغان، 13 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

﴿ئى مۆمىنلەر، مېنىڭ دۈشمىنىمنى ۋە سىلەرنىڭ دۈشمىنىڭلارنى دوست تۇتماڭلار﴾ بۇ ئايەت ھاتىب ئىبنى ئەبى بەلتەئە ھەققىدە نازىل بولغان بولۇپ، ئۇ ھىجرىيەنىڭ 8 - يىلى بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككە پەتھىسىگە ئاتلانغانلىقى ھەققىدىكى مەلۇماتنى مەككە مۇشرىكلىرىغا يەتكۈزۈش ئۈچۈن خەت ئەۋەتكەن... بۇ ئايەت كاپىرلار بىلەن ھەرقانداق شەكىلدە دۈستلىشىشنىڭ چەكلەنگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ﴿ئۇلار سىلەرگە كەلگەن ھەقىقەتنى﴾ يەنى ئىسلامنى، قۇرئاننى ﴿ئىنكار قىلغان تۇرسا، ئۇلارغا دوستلۇق يەتكۈزۈش، ئۇلار پەرۋەردىگارىڭلار **اللھ** قا ئىمان ئېيتقىنىڭلار ئۈچۈن پەيغەمبەرنى ۋە سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقاردى، ئەگەر سىلەر مېنىڭ يولۇمدا جىھاد قىلىپ ۋە رازىلىقىمنى تىلەپ چىققان بولساڭلار﴾ ئۇ چاغدا مېنىڭ دۈشمىنىمنى ۋە سىلەرنىڭ دۈشمىنىڭلارنى دوست تۇتماڭلار، ﴿سىلەر ئۇلارغا يوشۇرۇن دوستلۇق يەتكۈزۈش، مەن سىلەر يوشۇرغان ۋە ئاشكارىلىغان نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىمەن، كىمكى شۇنداق قىلىدىكەن﴾ يەنى ئۇلارنى دوست تۇتۇپ، ئۇلارغا پەيغەمبەرنىڭ خەۋەرلىرىنى يەتكۈزۈش، ﴿ئۇ ھەقىقەتەن

توغرا يولدىن ئازغان بولسۇن﴾.

﴿ئەگەر ئۇلار سىلەرنى بەخشە سىلەرگە دۈشمەن بولسۇن﴾ يەنى ئەگەر سىلەر ئۇلار بىلەن ئۇچراشساڭلار، قەلبلىرىدىكى دۈشمەنلىكنى ئاشكارا قىلىدۇ. ﴿سىلەرگە زىيانكەشلىك قىلىدۇ﴾ يەنى ئۇرىدۇ ياكى ئۆلتۈرىدۇ ۋە ﴿سىلەرنى تىللايدۇ، سىلەرنىڭ مۇرتەد بولۇشۇڭلارنى ئارزۇ قىلىدۇ﴾.

﴿قىيامەت كۈنى سىلەرنىڭ تۇغقانلىرىڭلار ۋە ئەۋلادلىرىڭلار سىلەرگە ھېچ پايدا يەتكۈزەلمەيدۇ﴾ يەنى خۇددى ھاتىب ئىبنى ئەبى بەلتەئەدەك ئائىلىسى ئۈچۈن كاپىرلار بىلەن دوستلىشىشىڭلار، قىيامەت كۈنى ھەرگىزمۇ مەنپەئەت قىلمايدۇ. بەلكى مەنپەئەت قىلىدىغىنى كاپىرلارنى دۈشمەن تۇتۇش، ئۇلار بىلەن جىھاد قىلىش ۋە ئۇلارنىڭ تەرىپىنى تۇتماسلىقتىن ئىبارەت **اللھ** تائالانىڭ بۇيرۇقىدۇر. ﴿**اللھ** ئارخىلارنى ئايرىۋېتىدۇ﴾ يەنى سىلەر جەننەتتە بولساڭلار، ئۇلار كۇفۇرلار بىلەن بىللە دوزاختا بولسۇن. ﴿**اللھ** سىلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىڭلارنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾.

﴿ئىبراھىم ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان مۆمىنلەر﴾ سىلەرگە ھەقىقەتەن ئوبدان نەمۇندۇر﴾ يەنى ئى ھاتىب! خۇددى ئىبراھىم ئاتىسى ۋە قەۋمىدىن ئادا - جۇدا بولغاندەك، سەنمۇ ئادا - جۇدا بولساڭ بولمايسىدى؟ ﴿ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار قەۋمىگە: «ھەقىقەتەن بىز سىلەردىن ۋە سىلەر **اللھ** نى قوبۇپ ئىبادەت قىلىۋاتقان بۇتلىرىڭلاردىن ئادا - جۇدامىز، بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ئاداۋەت ۋە ئۆچمەنلىك تاكى سىلەر يالغۇز بىر **اللھ** غا ئىمان ئېيتقىنىڭلارغا قەدەر ئەبەدىي ساقلىنىپ قالدۇ» دېدى. پەقەت ئىبراھىمنىڭ ئاتىسىغا ئېيتقان: «ئەلۋەتتە ساڭا مەغپىرەت تىلەيمەن، **اللھ** نىڭ ئازابىدىن ھېچ نەرسىنى سەندىن دەپتى قىلالمايمەن» دېگەن سۆزىنى سىلەرنىڭ نەمۇنە قىلىشىڭلارغا بولمايدۇ﴾ يەنى مۇشرىكلارنىڭ گۇناھىنى تىلىمەڭلار، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇقىرىقى سۆزى بولسا، ئىلگىرى قىلغان ۋەدىسى ئۈچۈندۇر. بۇ ھەقتە بىر ئايەتتە مۇنداق كەلگەن: ﴿ئىبراھىمنىڭ ئاتىسىغا مەغپىرەت تەلەپ قىلىشى ئۇنىڭغا ئىلگىرى قىلغان ۋەدىسى ئورۇنلاش ئۈچۈن ئىدى. ئۇنىڭغا ئاتىسىنىڭ **اللھ** نىڭ دۈشمىنى ئىكەنلىكى ئېنىق مەلۇم بولغاندىن كېيىن، ئۇ ئاتىسى بىلەن ئادا - جۇدا بولدى. ئىبراھىم بولسا ھەقىقەتەن كۆپ ئاھ چەككۈچى (يەنى كۆڭلى يۇمشاق)، (يەتكەن ئەرزىيەتلەرگە) چىداملىق ئىدى﴾ [سۇرە تەۋبە 114 - ئايەت]. ئىبراھىم ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان مۆمىنلەر ئېيتتى: ﴿پەرۋەردىگارىمىز ساڭا تەۋەككۈل قىلدۇق، ساڭا قايتتۇق، ئاخىر قايتىدىغان جاي سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر﴾.

﴿پەرۋەردىگارىمىز! كاپىرلارنى بىزگە زىيانكەشلىك قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىمىز﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەتنى: ﴿پەرۋەردىگارىمىز! ئۇلارنىڭ قوللىرى بىلەن بىزنى ئازاپلىمىغىن! - دېگەنلىك بولسۇن﴾ دەپ تەپسىر قىلىدۇ. ﴿پەرۋەردىگارىمىز، بىزگە مەغپىرەت قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن غالىبسىن، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىسىن﴾.

﴿ئى مۇھەممەدنىڭ ئۈمىتى!﴾ ئىبراھىم ۋە ئۇنىڭغا ئەگەشكەن مۆمىنلەر سىلەرگە، **اللھ** نى ۋە ئاخىرەت كۈنىنى ئۈمىد قىلىدىغانلارغا) **اللھ** تائالادىن دۇنيا - ئاخىرەتتە

لَفَدَاكَ لَكَرْ فِيهِمْ أَسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
 وَمَنْ يَتَّخِذِ اللَّهُ عُقُوبَةً لِّمَنْ يَشَاءُ ۗ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦﴾ عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ
 بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً ۗ وَاللَّهُ قَدِيرٌ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو جَبَرٍ
 ﴿٧﴾ لَآ يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمُ
 مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
 ﴿٨﴾ إِنَّمَا نَهَىٰ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمُ
 مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا بِإِعْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوهُمْ وَمَنْ يَتَّخِذْ مِنْهُمْ
 هُمْ أَظْلَمُونَ ﴿٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ
 مُهْتَجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ ۗ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِنَ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ
 فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَهُنَّ جُلُوهنَّ وَلَا يَحِلُّ لهنَّ وَأَتَوْهُنَّ
 مَا نَفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ
 وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكُفَّارِ وَسَأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَسْتُمْ لَهُمْ
 ذَلِكُمْ حُكْمٌ ۗ اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ وَإِنْ فَاتَكُمْ
 شِقْوَةٌ مِنْ آزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقِبْتُمْ فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
 آزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا ۗ وَأَنْفَقُوا ۗ وَاللَّهُ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

بەرمەيتتى. (ئۇلارنىڭ ئىمانىنى ئالدىن ئويىدىن بىلىدۇ، ئەگەر ئۇلارنى (سىنىڭدىن كېيىن ھەقىقىي) مۆمىن دەپ تونۇساڭلار، ئۇلارنى كاپىرلارغا قايتۇرۇپ بەرمەڭلار، ئۇلار كاپىرلارغا ھالال ئەمەس، كاپىرلارمۇ ئۇلارغا ھالال ئەمەس) مۇسۇلمان ئايال ھىجرەت قىلىش ئارقىلىق ئەمەس، پەقەت ئىمان ئېيتىشى بىلەنلا كاپىر ھەردىن ئايرىلىپ كېتىدۇ. (كاپىر ئەھلىنىڭ ئۇلارغا بەرگەن مەھرلىرىنى قايتۇرۇپ بېرىڭلار، ئۇلارنىڭ مەھرلىرىنى بېرىپ) ئۇ ئاياللارنىڭ ئىددىتى توشقاندىن كېيىن نىكاھىڭلارغا ئالساڭلار سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ، كاپىر ئاياللارنى ئەمىرلاردا ساقلىماڭلار! دەسلەپكى مەزگىللەردە كاپىر ئايالى بارلار دىننىڭ ئوخشىماسلىقى سەۋەبىدىن ئاجرىشىپ كەتسە يېتى. مۇسۇلمان كاپىر بىلەن، كاپىر مۇسۇلمان بىلەن ئېلىپ - تېگىشەتتى. بۇ ئايەت ئۇ ئادەتنى ئەمەلدىن قالدۇردى. بۇ ھۆكۈم مۇشرىك كاپىرلارغا خاس بولۇپ، ئەھلى كىتاب كاپىرلىرىغا خاس ئەمەس. (ئۇلارغا بەرگەن مەھرلىرىنى تەلەپ قىلىڭلار، كاپىرلارمۇ (ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۆمىن ئايالىرىغا بەرگەن) مەھرلىرىنى تەلەپ قىلسۇن) شۇ چاغدا، بىر مۇسۇلمان ئايال كاپىر تەرەپكە مۇرتەد بولۇپ كەتسە، ئۇنىڭ مېھرىنى قايتۇرۇپ بېرىڭلار! - دەيتتى. ئەگەر كاپىر تەرەپتىن بىر ئايال مۇسۇلمان بولۇپ كەلسە، ئۇنىڭ مېھرى ھەققىنى كاپىر ئېرىگە قايتۇرۇپ بېرىتتى. (اللە نىڭ ھۆكۈمى ئەنە شۇ) يەنى ھۈدەيبىيە كېلىشىمىدىن كېيىن كېلىشىم تۈزگەنلەرگە شۇنداق، ئەمما كېلىشىم

ئۆمىد كۈتىدىغانلارغا (ياخشى نەمۇنىدۇر، كىمكى ئىماندىن) يۈز ئۈرۈيدىكەن، (بىلسۇنكى) اللە (ئۇنىڭدىن ۋە ئۇنداقلاردىن) بەھاجەتتۇر، (اللە) مەدھىيىگە لايىقتۇر. (بەلكىم اللە سىلەر بىلەن سىلەر ئۈچ كۆرۈدىغان ئادەملەر ئارىسىدا دوستلۇق پەيدا قىلىدۇ) يەنى سىلەر بىلەن مۇشرىكلار ئارىسىدا دوستلۇق پەيدا قىلىدۇ. بۇنداق بولۇش ئۇلارنىڭ ئىسلامغا كىرىپ، مۇسۇلمانلار بىلەن بىر دىندا بولۇش بىلەن بولىدۇ. ئەينى ۋاقىتتا، مەككە پەتھى بولغاندىن كېيىن، بىر بۆلۈك كىشىلەر ئىمان ئېيتىپ، ئىسلامدا ناھايىتى ياخشى ئىشلارنى قىلغان. ئۆزلىرىدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقانلارغا دوستلۇق ئىزھار قىلغان. جىھاد قىلغان ۋە اللە ئائىلاغا يېقىنلىشىدىغان نۇرغۇن ئىشلارنى قىلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇسۇفياننىڭ قىزىنى ئالغان بولسىمۇ، تاكى پەتھى كۈنى ئەبۇسۇفيان ئىسلامغا كىرمىگىچە ئۇلار ئارىسىدا دوستلۇق پەيدا بولمىغان. ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: (اللە نىڭ دىنىنى قوغداش ئۈچۈن مۇرتەدلەر بىلەن بىرىنچى قېتىم ئۇرۇش قىلغان كىشى ئەبۇسۇفيان ئىدى ۋە يۇقىرىدىكى ئايەت ئۇنىڭ ھەققىدە نازىل بولغان ئىدى. اللە ھەر نەرسىگە قادىردۇر، اللە ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر). كۇفۇرلاردىن (سىلەر بىلەن ئۇرۇش قىلمىغان ۋە سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارمىغانلارغا كەلسە، اللە ئۇلارغا) سىلەر رەھىم قىلىش، قوشنىنىڭ ۋە مېھماننىڭ ھەققىنى ئادا قىلغانغا ئوخشاش (ياخشىلىق قىلىشىڭلاردىن، ئۇلارغا) ۋەدىگە ۋاپا قىلىش، ئامانەتكە خىيانەت قىلماسلىق ۋە سېتىۋالغان نەرسىنىڭ ھەققىنى ئازراقمۇ كېمەيتمەستىن ئادا قىلىشقا ئوخشاش ئىشلاردا (ئادىل بولۇشۇڭلاردىن سىلەرنى توسمايدۇ. شۇبھىسىزكى، اللە ئادىللارنى دوست تۇتىدۇ). (اللە دىن ئۈچۈن سىلەر بىلەن ئۇرۇشقان، سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارغان ۋە سىلەرنى ھەيدەپ چىقىرىشقا ياردەملەشكەنلەرنى دوست تۇتۇشۇڭلاردىن سىلەرنى توسىدۇ) ئۇلار ئەينى چاغدىكى قۇرەيش ۋە ئۇلارنىڭ قول چوماقچىلىرىدىن مۇسۇلمانلارنى ھەيدەپ چىقارغان ۋە ئۇلارغا ئۇرۇش ئاچقانلاردۇر. (كىمكى ئۇلارنى دوست تۇتىدىكەن، ئۇلار زالىملاردۇر) چۈنكى ئۇلار اللە قا، پەيغەمبەرگە ۋە كىتابىغا دۈشمەن بولغان كاپىرلارغا دۈشمەن بولۇشنىڭ ئورنىغا دوست بولدى. (ئى مۆمىنلەر! سىلەرگە مۆمىن ئاياللار) كاپىرلارنىڭ زېمىنىدىن (ھىجرەت قىلىپ كەلسە) ئەينى چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھۈدەيبىيەدە قۇرەيش كاپىرلىرى بىلەن سۆھبەت تۈزگەندە، كاپىر تەرەپتىن بىرى مۇسۇلمان بولۇپ كەلسە، ئۇنى قۇرەيش تەرەپكە قايتۇرۇپ بېرىشكە كېلىشكەن ئىدى. ئەمما ئۇ تەرەپتىن ئايال كىشى مۇسۇلمان بولۇپ كېلىۋىدى، اللە ئۇ ئايالنى قايتۇرۇپ بېرىشنى توسۇپ، (ئۇلارنى) يەنى ئۇلارنىڭ ئىسلامغا بولغان رىغبىتىنى (سىناپ كۆرۈڭلار) يەنى ئەگەر ئۇلار ئېرىنى يامان كۆرۈپ قېلىپ ياكى بىر يۇرتتىن يەنە بىر يۇرتقا يۆتكەلگۈسى كېلىپ قېلىپ ۋە ياكى مال - دۇنيا كۆزلەپ كەلمەي، پەقەت اللە ۋە اللە نىڭ پەيغەمبىرىنى ياخشى كۆرگەن ۋە دىنىنى ئىزدىگەن ھالەتتە كەلگەنلىكى ھەققىدە قەسەم ئىچمىسلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئېرىگە ئايالىغا بەرگەن مېھرىنى ۋە قىلغان چىقىمىنى قايتۇرۇپ بېرىپ، ئۇ ئايالنى قايتۇرۇپ

بالىدىن بىرنى تېپىۋېلىپ ئېرىگە: بۇ سەندىن بولغان بالا، - دەيتتى. «ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «بەزى ئاياللار قىز بالا تۇغۇپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئوغۇل بالىنى ئالماشتۇرۇۋالدى.» (سەن بۇيرۇغان باخى ئىشلاردىن باش تارتما سىلىققا) يەنى ۋايىساپ يىغلاش، كىيىمنى يىرتىپ يىغلاش، چېچىنى يۇلۇپ يىغلاش، ياقىسىنى يىرتىپ يىغلاش، يۈزىنى تاتىلاپ يىغلاش ۋە ۋايىساپ دۇئا قىلىش قاتارلىق چەكلەنگەن ئىشلارنى قىلماي، اللە قا ئىتائەت قىلىشقا يۇقىرىقى شەرتلەر ئاساسىدا **بەيئەت قىلسا، ئۇلارغا بەيئەت قىلغىن، ئۇلار ئۈچۈن اللە دىن مەغپىرەت تىلىگىن، اللە ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.**

13 (ئى مۆمىنلەر! اللە غەزەپ قىلغان قەۋمنى) يەنى بارلىق كاپىرلارنى (بەزىلەر پەقەت يەھۇدىيلارنى دەپ قارايدۇ) **دوست تۇتماڭلار، ئۇلار ئاخىرەتنىڭ (ساۋابىدىن) قەبىرلىرىدە ياتقان كۇففارلار ئۈمىدىنى ئۈزگەندەك ھەقىقەتەن ئۈمىدىنى ئۈزدى.**

سۈرە سەپ

مەدىنىدە نازىل بولغان، 14 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 (ئاسمانلاردىكى نەرسىلەر) يەنى پەرىشتىلەر ۋە زېمىندىكى نەرسىلەر) يەنى ئىنسانلار، ئۆسۈملۈكلەر، جانسىز شەيئىلەر (اللە قا تەسبىھ ئېيتتى، اللە غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر).

2 (ئى مۆمىنلەر! سىلەر نېمە ئۈچۈن قىلمايدىغان ئىشنى قىلىمىز دەيسىلەر؟) ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ئەينى چاغدا، جىھاد پەرز قىلىنىشتىن ئىلگىرى مۇسۇلمانلاردىن بەزى كىشىلەر: كاشكى اللە بىزگە ئەڭ سۆيۈملۈك ئەمەلىنى دەپ بەرگەن بولسا، بىز شۇنى قىلغان بولساق، - دېيىشەتتى. شۇ چاغدا، ئەڭ سۆيۈملۈك ئەمەلنىڭ اللە بولسا جىھاد قىلىش ئىكەنلىكى خەۋەر قىلىنىۋېدى، ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئېغىر كېلىپ، ئۇنى يامان كۆردى. شۇنىڭ بىلەن، يۇقىرىدىكى ئايەت نازىل بولدى.»

3 (سىلەرنىڭ قىلمايدىغان ئىشىنى) (قىلىمىز) دېيىشىڭلار اللە نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ئوچ) كۆرۈلىدىغان نەرسىدۇر. ئېيتىلىشىچە، بۇ بىر جامائەت كىشىلەر بولۇپ، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىدۇ. ئۇلاردىن بىرى: مەن قىلچىم بىلەن مۇنداق، مۇنداق ئادەملەرنى چاپتىم. - دەيدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇلار بۇ ئىشلارنى قىلمىغان ئىدى.

4 (شۈبھىسىزكى، اللە ئۆزىنىڭ بولسا مۇستەھكەم بىئادەك سەپ بولۇپ جىھاد قىلغانلارنى) يەنى ئۇرۇش مەيدانىدا دۈشمەنلەرگە ئۇچراشقان چاغدا مەۋقەسىدە ساپاتلىق تۇرۇپ غازات قىلغانلارنى (دوست تۇتىدۇ). پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىشنىڭ بېشى ئىسلامدۇر، ئۇنىڭ تۈۋرىكى نامازدۇر، چوققىسى جىھاد تۇر» دېگەن.

5 (ئۆز ۋاقتىدا مۇسا قەۋمىگە: اللە تائالا يۇقىرىدىكى ئايەتتە اللە بولسا جىھاد قىلغانلارنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى زىكىر قىلغاندىن كېيىن، بۇ ئايەتتە مۇسا ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالاملارنى تەۋھىدكە ۋە جىھاد قىلىشقا بۇيرىغانلىقىنى، ئۇ ئىشقا خىلاپلىق قىلغانلارغا ئازابنىڭ ھەق بولىدىغانلىقىنى بايان قىلىش ئارقىلىق، مۇھەممەد

يَتَايَهَا النَّيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِفْنَ وَلَا يَزِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْنَهُنَّ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُنَّ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٣﴾ يَتَايَهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَأَنْتَوَلَوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسُؤِرُونَ الْأَخْرَةَ كَمَا يُسِئُ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ ﴿١٣﴾

سُورَةُ الصَّفَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ يَتَايَهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَتْهُمْ مِنْ قَبْلُ مَرُوضًا ﴿٤﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَعْمَلُونَ ﴿٥﴾ وَفَدَّوْنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾

تۈزىمىگە نەزەرگە بۇ ھۆكۈم ئىجرا قىلىنمايدۇ. بۇ ئايەت ئەمەلدىن قالغان بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئىمام قۇرتۇبى مۇنداق دەيدۇ: «مېھرىنى قايتۇرۇپ بېرىش شۇ قىسقىغىنە ۋاقىت ئۈچۈن خاستۇر. ئەمما ئەر - خوتۇندىن بىرى مۇسۇلمان بولسا، ئۇلارنى ئايرىۋېتىش ھۆكۈمى مەڭگۈلۈكتۇر.» (اللە ئارخىلاردا ھۆكۈم چىقىرىدۇ، اللە ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر).

11 (ئەگەر سىلەرنىڭ بەزى ئاياللىرىڭلار كاپىرلارغا كىرىپ كەتسە، (كاپىرلار بىلەن) ئۇرۇشۇپ غەنمەت ئالغان ۋاقىتلىقلاردا، ئاياللىرى كاپىرلارغا كىرىپ كەتكەن كىشىلەرگە (غەنمەتتىن) ئۇلارنىڭ بەرگەن مەھرەنىڭ مىقدارىنى بېرىڭلار) يەنى مۇسۇلمانلاردىن بىرنىڭ ئايالى كۇففارلار تەرەپكە قېچىپ كەتسە، سىلەر كۇففارلار بىلەن ئۇرۇشۇپ ئالغان غەنمەت مالىدىن مەزكۇر ئايالنىڭ ئېرىگە مەھرى مىقدارى مال بېرىڭلار. (سىلەر ئۆزىڭلار ئىشەنگەن اللە دىن قورقۇڭلار) يەنى ئۆزەڭلارنى ئازابقا دۇچار قىلىپ قويىدىغان ئەمەللەردىن ھەزەر ئەيىلەڭلار!

12 (ئى پەيغەمبەر! مۇمىن ئاياللار ساخا كېلىپ، اللە قا ھىچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىكىگە، ئوغرىلىق قىلماسلىققا، زىنا قىلماسلىققا، بالىلىرىنى) جاھىلىيەت دەۋرىدىكىدەك قىز بالىلىرىنى نومۇستىن ياكى كەمبەغەللىكتىن قورقۇپ (ئۆلتۈرمەسلىكىگە، باشقىلارنىڭ بالىسىنى يالغاندىن ئەرلىرىنىڭ بالىسى قىلىۋالماستىققا) ئىمام فەررا مۇنداق دەيدۇ: «ئەينى زاماندا ئايال كىشى

وَأَدَّاهُ عَيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ إِيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَمِشْرًا رَسُولِ بَاقِي مِنْ بَعْدِي أَسْمُهُ أَحَدٌ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٦﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٧﴾

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾ يَتَأْتِيَ الَّذِينَ لَا يَمُنُّونَ بِاللِّحْقِ إِذْ يَنْزِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُورٌ كَثِيرَةٌ لِيُكْفِرَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١﴾

يَعْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلُكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكِنٌ طَيِّبٌ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ وَأُخْرَى يُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَتَأْتِيَ الَّذِينَ لَا يَمُنُّونَ أَنْصَارٌ وَاللَّهُ كَمَا قَالَ عَيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَّا تَطَافُةُ مِّنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتِ طَافُةٌ فَأَيُّهَا الَّذِينَ لَا يَمُنُّونَ عَدُوٌّ لِّكُمْ فَاصْبِرُوا أُولَئِكَ

تجارهت قىلىدىغان مالنى تونۇشتۇردى. تۆۋەندىكى ئايەتلەردە ۋەدە قىلغان مالنىڭ باھالىرىنى تىلغا ئېلىپ مۇنداق دەيدۇ: «سىلەرنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، دائىمى تۇرالغۇ بولغان جەننەتلەردىكى گۈزەل سارايلاردا (تۇرغۇزىدۇ)، بۇ چوڭ مۇۋەپپەقىيەتتۇر». مانا بۇ، تەڭخىشى يوق غەلبە بولۇپ، ئۇنىڭدىن ئارتۇق غەلبە بولمايدۇ.

«سىلەرگە (مەرھەمەت قىلىنىدىغان) سىلەر ياخشى كۆرۈدىغان ئىككىنچى بىر نېمەت ئالدىڭىز كېلىدىغان نۇسرەت ۋە يېقىن غەلبەدۇر» يەنى مەككىنىڭ پەتھى قىلىنىشىدۇر. ئەمما مۇنداق دەيدۇ: «ئايەتتە كۆرسىتىلگىنى رۇم بىلەن پارىسنىڭ پەتھى قىلىنىشىدۇر.» ئى مۇھەممەد! «مۆمىنلەرگە» دۇنيادىكى غەلبە ۋە پەتھىلاردىن، ئاخىرەتتىكى جەننەتتىن «خۇش خەۋەر بەرگىن».

«ئى مۇمىنلەر! ھۇزۇرىيۇنلاردەك» يەنى ئىسا ئەلەيھىسسالامغا دەسلەپتە ئىمان ئېيتقان مۇسەب قەۋمىدەك (ئالەمنىڭ ياردەمچىلىرى بولۇڭلار) يەنى ئالەمنىڭ دىنىغا قىلىۋاتقان ياردەمچىلارنى داۋاملاشتۇرۇڭلار. «مەرەپەمنىڭ ئوغلى ئىسا ھۇزۇرىيۇنلارغا: «(ئالەمنىڭ دەۋىتىنى تەبلىغ قىلىشتا) ئالەمنىڭ قىيامەت ياردەمچىلىرىم بولسۇن!» دېدى، ھۇزۇرىيۇنلار: «بىز ئالەمنىڭ ياردەمچىلىرىمىز» دېدى، ئىسرائىل ئەۋلادىدىن بىر تائىپە ئىمان ئېيتتى» دەسلەپتە ئىمان ئېيتقانلار 12 كىشى ئىدى. (يەنە بىر تائىپە كاپىر بولدى، مۇمىنلەرگە ئۇلارنىڭ ئۆز دۈشمەنلىرىگە قارشى

ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈمىتىنى مۇسا ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالاملارنىڭ قەۋمىنىڭ قىلغان ئىشلىرىنى قىلىپ سېلىشتىن ئاگاھلاندى. «ئى قەۋمىم! مېنىڭ ئالەمنىڭ سىلەرگە ئەۋەتكەن پەيغەمبەر ئىكەنلىكىمنى بىلىپ تۇرۇپ، سىلەر ئالەمنىڭ سىلەرگە بەرگەن شەرئەتلەرگە قىلغان بۇيرۇقلارغا خىلاپلىق قىلىش ياكى مېنى تىللاش، كەمسىتىش ئارقىلىق ماڭا نېمىشقا ئازار بېرىسىلەر؟» دېدى. ئۇلار (ھەقتىن) بۇرۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن، ئالەمنىڭ دىللىرىنى ھىدايەتتىن بۇرۇۋەتتى، ئالەمنىڭ قەۋمىنى ھىدايەت قىلمايدۇ. «ئۆز ۋاقتىدا مەرەپەمنىڭ ئوغلى ئىسا: «ئى ئىسرائىل ئەۋلادى! مېن سىلەرگە ھەقىقەتەن ئالەمنىڭ ئەۋەتكەن، مەندىن بۇرۇن كەلگەن تەۋراتنى تەستىق قىلغۇچى، مەندىن كېيىن كېلىدىغان ئەھمەد ئىسىملىك پەيغەمبەر بىلەن خۇش خەۋەر بەرگۈچى پەيغەمبەرمەن» دېدى» يەنى مەن تەۋراتقا ھېچقانداق زىت كەلمەيدىغان ئىنجىلنى ئېلىپ كەلدىم، ئۇنىڭدا مېنىڭ خۇش بېشارەتلىرىم بار. شۇنداق تۇرسا، يەنە نېمە ئۈچۈن مەندىن قانچىسىلەر ۋە ماڭا قارشىلىق قىلىسىلەر؟ بۇ ئايەتتىكى ئەھمەد بىزنىڭ پەيغەمبەرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى كۆرسىتىدۇ. «ئىسا ئۇلارغا روشەن مۆجىزىلەرنى ئېلىپ كەلگەن چاغدا، ئۇلار: «بۇ ئۈچۈن سېھىردۇر» دېدى».

«ئىسلامغا دەۋەت قىلىنىۋېتىپ، ئالەمنىڭ قىيامەتتىكى ئىشلىرىنىڭ شەپقىتى بار، بالىسى بار دېگەندەك سۆزلەرنى «چاپلىغان كىشىدىنمۇ زالىم كىشى بارمۇ؟» ئىسلام دىنى بولسا، ئەڭ ھۆرمەتلىك ۋە ئەڭ ياخشى دىندۇر. ئادەتتە ئۇنداق ھۆرمەتلىك، ياخشى ئادەمگىمۇ بوھتان چاپلانمايدىغان تۇرسا، قانداقمۇ پەرۋەردىگارىغا بوھتان چاپلانسۇن؟! (ئالەمنىڭ زالىم) (يەنى كاپىر) قەۋمىنى ھىدايەت قىلمايدۇ».

«ئۇلار ئالەمنىڭ نۇرىنى» يەنى ئالەمنىڭ دىنىنى ۋە ئۇزۇن شەرئىتىنى (ئېغىزلىرى بىلەن ئۇچۇرۇۋەتمەكچى بولىدۇ) يەنى ئۇلارنىڭ يالغان - ياۋىداقلىق ئارقىلىق ئىسلامنى يوقىتىش ۋە ئۇنىڭ ھىدايىتىنى توساش ئۈچۈن قىلغان تىرىشچانلىقلىرى خۇدەي كاتتا بىر نۇرنى ئېغىزى بىلەن پۈۋلەپ ئۇچۇرۇۋەتمەكچى بولغان ئادەمنىڭ ھالىغا ئوخشايدۇ. «كاپىرلار يامان كۆرگەن نەقىدەردىمۇ، ئالەمنىڭ نۇرىنى» دىنىنى ئالەمگە ئاشكارا قىلىش ۋە باشقىسىدىن ئۈستۈن قىلىش ئارقىلىق (مۇكەممەل قىلغۇچىدۇر).

«مۇشرىكلار يامان كۆرگەن نەقىدەردىمۇ، ئالەمنىڭ دىنى بارلىق دىنلار ئۈستىدىن غالىب قىلىش ئۈچۈن پەيغەمبىرىنى ھىدايەت بىلەن ۋە ھەق دىن بىلەن ئەۋەتتى».

«ئى مۇمىنلەر! سىلەرگە سىلەرنى قاتتىق ئازابتىن قۇتۇلدۇرىدىغان بىر تىجارەتنى كۆرسىتىپ قويايمۇ؟» بۇ ئايەتتە ئەمەللەر (تىجارەت) دەپ ئاتالدى. چۈنكى ئەمەل قىلغۇچىلار تىجارەتچىلەر پايدا ئالغاندەك پايدا ئالىدۇ. ئۇلارنىڭ پايدىسى بولسا، جەننەتكە كىرىش ۋە دوزاختىن قۇتۇلدۇرۇش. تۆۋەندىكى ئىككى ئايەتتە زىكىر قىلىنغان ئىمان ۋە جىھادتىن ئىبارەت باھاسى ئالەمنىڭ جەننىتى بىلەن قويۇلغان تىجارەت ھەقىقىي پايىلىق تىجارەتتۇر.

«ئالەمنىڭ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە (چىن) ئىمان ئېيتقانىلار، ئالەمنىڭ يولىدا مېلىڭلار بىلەن، جىنڭلار بىلەن جىھاد قىلغانىلار، ئەگەر بىلسىڭلار، سىلەر ئۈچۈن بۇ ياخشىدۇر».

شۇنداق قىلىساڭلار (ئالەمنىڭ سىلەرگە كۈتۈۋاتقان مەغپىرەت قىلىدۇ) يۇقىرىدىكى ئايەتتە

سُورَةُ الْحَجَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْبُحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيَّةِن رَسُوْلًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لَيْلٍ ضَلَالِ مُشْرِكِيْنَ ۚ وَعَآخِرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٣﴾ مِثْلَ الَّذِينَ حَمَلُوا النَّوْرَانَ ثُمَّ لَمْ يَجْعَلُوْهَا كَمِثْلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَثْقَارًا بِئْسَ مِثْلَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِيْنَ ﴿٤﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ رَعَمْتُمْ أَنْكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ ﴿٥﴾ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِيْنَ ﴿٦﴾ قُلْ إِنْ أَمَّوْتَ الَّذِي تَفْرُونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَقِيْكُمْ ثُمَّ تُرَدُّوْنَ إِلَىٰ عِلْبِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنزِلُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٧﴾

تورۇشىدا يار - يۆلەكتە بولدىق، شۇنىڭ بىلەن مۇمىنلەر غالىب بولدى. قەتادە ئاللا تائالانىڭ: (ئاللا نىڭ ياردەمچىلىرى بولۇڭلار) دېگەن ئايىتى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «ئاللا قا شۇكۈرلەر بولسۇنكى، ئەينى چاغدا ئەقەبە دېگەن جايغا بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قوغداش ۋە ئاللا نىڭ دىنى نۇسرەت تاپقانغا قەدەر ئۇنىڭغا ياردەم بېرىش ئۈچۈن بەيغەت قىلىشقا 70 كىشى كەلدى. بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەقەبەدە ئۇچراشقان بىرىگە: «سىلەردىن 12 ئادەم چىقىپ، خۇددى ھاۋارىيۇنلار مەرىبەنىڭ ئوغلى ئىساغا كېپىل بولغاندەك ئۆز قەۋمىگە كېپىل بولسۇن!» دېدى. ئاندىن بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاللىنىپ چىققان 12 كىشىگە: «سىلەر ھاۋارىيۇنلار مەرىبە ئوغلى ئىساغا كېپىل بولغاندەك ئۆز قەۋمىڭلارغا كېپىل بولامسىلەر؟ مەن ئۆز قەۋمىمغا كېپىل بولمىن» دېۋىدى. ئۇلار: «ھەئە، كېپىل بولمىز» دېدى.»

سۈرە جۇمۇئە

مەدىنىدە نازىل بولغان، 11 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللا نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1) (ئاللا قا ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەر تەسبىھ ئېيتىدۇ. ئاللا پادىشاھى (مۇتلەقتۇر)، (ھەممە نۇقسانلاردىن) پاكىتۇر، غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.)

2) (ئاللا ئۈمىمىلەرگە) يەنى ئەرەبلەرگە، ئۈمىمنىڭ ئەسلى مەنىسى: ئوقۇش ۋە يېزىشنى بىلمەيدىغان

(ساۋاتسىز) دېگەن بولىدۇ. چۈنكى ئەينى زاماندا ئەرەبلەر ئوقۇش - يېزىشنى ئوقۇمايتتى. (ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىر بەيغەمبەرنى) يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى (ئەۋەتتى، ئۇ) يەنى بەيغەمبەر (ئۇلارغا) گەرچە ئوقۇش يېزىشنى بىلمەيدىغان، بىرەرسىدىن تەلىم ئالمىغان بولسىمۇ (قۇرئان ئايەتلىرىنى ئوقۇپ بېرىدۇ، ئۇلارنى) كۆپرىنىڭ، گۇناھنىڭ ۋە يامان ئەخلاقنىڭ مەينەتچىلىكىدىن (پاك قىلىدۇ، ئۇلارغا كىتابنى) يەنى قۇرئاننى (ۋە ھېكمەتنى) يەنى بەيغەمبەرنىڭ سۈننىتىنى (ئۆگىتىدۇ، گەرچە ئۇلار ئىلگىرى ئوچۇق گۇمراھلىقتا بولسىمۇ) يەنى شېرىك ئەقىدىسىدە ۋە ھەقتىن بىراقلاپ كەتكەن بولسىمۇ.

3) (ھەممە (بەيغەمبەرنى) تېخى ئۇلارنىڭ زامانىدا بولمىغان (كېيىن كېلىدىغان) ئىككىنچى بىر قەۋمگە ئەۋەتتى) يەنى قىيامەتكىچە كېلىدىغان مۇسۇلمانلارغا ئەۋەتتى. بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەيغەمبەرلىكى زاماندا ئىشلىرىغا ئەمەس، بەلكى قىيامەتكىچە كېلىدىغان كىشىلەرگەمۇ ئۇمۇمىيىدۇر. ئىمام بۇخارى ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «سۈرە جۇمۇئە نازىل بولغاندا بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدا ئولتۇراتتۇق. ئۇنى بىزگە ئوقۇپ بېرىپ: (ھەممە (بەيغەمبەرنى) تېخى ئۇلارنىڭ زامانىدا بولمىغان (كېيىن كېلىدىغان) ئىككىنچى بىر قەۋمگە ئەۋەتتى) دېگەن ئايەتكە كەلگەندە، بىرى بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مۇنداق دېدى: «ئەي ئاللا نىڭ بەيغەمبىرى! كىملىرى ئۇ بىزگە ئۇچرىشالمايدۇ؟» بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىنى سەلمان فارىسنىڭ مۇرىسىگە قويۇپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى: «مېنىڭ جېنىم ئۇنىڭ ئىلكىدە بولغان زات ئاللا نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئەگەر ئىمان ئۆكەر يۇلتۇزىدا بولغان بولسا، شۇ يەردىكى كىشىلەردىن بىر مۇنچىسى ئىماندىن نېپسەۋە ئالغان بولاتتى.» (ئاللا غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.)

4) (مانا بۇ ئاللا نىڭ پەزىلىدىكى، ئۇنى خالىغان ئادەمگە بېرىدۇ، ئاللا ئۇلۇغ بەزىل ئىگىسىدۇر.)

5) (تەۋراتنى كۆتۈرۈشكە) يەنى ئەمەل قىلىشقا (تەكلىپ قىلىنغان، ئاندىن ئۇنى كۆتۈرۈشكەنلەر) يەنى تەۋرات بېرىلگەن ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشقا تەكلىپ بولسىمۇ، ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمىغان ۋە ھىدايەتتىن پايدىلانمىغان يەھۇدىيلار (خۇددى كىتاب يۈكلىگەن قېشەككە ئوخشايدۇ) يەنى پايدىلىق، چوڭ - چوڭ كىتابلارنى ئۈستىگە ئارتىۋالغان، چارچاشتىن باشقا، ئۇلاردىن ھېچقانداق پايدىلانمايدىغان ئىشەككە ئوخشايدۇ. (ئاللا نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغان قەۋمنىڭ مىسالى نېمىدېگەن يامان!) بۇ ئورۇندىكى ئوخشىتىش يەھۇدىيلارغا مۇناسىپ ھالەتتە بېرىلگەن بولۇپ، يەنى، ئى مۇسۇلمانلار! سىلەر ئۇلارنى دوراپ قالمىڭلار، دېگەنلىك بولىدۇ. ئاللا بۇ ئايەتتە بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مۇنبەردە خۇتبە ئوقۇغان ھالەتتە تاشلاپ قويۇپ، تىجارەتكە كېتىپ قالغان مۇسۇلمانلارنى ئاگاھلاندۇرغان. بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ مەزمۇندا مۇنداق دېگەن: «جۈمە كۈنى ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا گەپ قىلغان ئادەمنىڭ ھالىتى ئۈستىگە كىتاب ئارتىۋالغان ئىشەككە ئوخشاشتۇر. ئۇنىڭغا: «جىم تۇر!» دېگۈچىنىڭ جۈمەسىمۇ جۈمە بولمايدۇ.» (ئاللا زالىم قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ.)

6 ئى مۇھەممەد! ئېيتقىنى، «ئى يەھۇدىيلار! ئەگەر سىلەر باشقىلارنى ئەمەس، پەقەت ئۆزۈڭلارنىلا ئاللاھنىڭ دوستلىرى دەپ دەۋا قىلىدىغان بولساڭلار، يەھۇدىيلار ئۆزىنى باشقا مىللەتتىن يۇقىرى مەرتىۋىلىك، ئاللاھنىڭ دوستلىرى، ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان بالىلىرى دەپ دەۋا قىلىدۇ. شۇڭا ئاللاھ تاڭالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى بۇ باتىل دەۋا ئىگىلىرىگە: ئۇنداق بولغاندىن كېيىن، ئاخىرىنىڭ راھىتىگە تېزىرەك يېتىش ئۈچۈن «ئولۇمنى ئارزۇ قىلىپ بېقىڭلار، ئەگەر (بۇ دەۋايىڭلاردا) راستچىل بولساڭلار» دېيىشكە بۇيرىدى. چۈنكى ھەرقانداق كىشى ئۆزىنىڭ جەننەت ئەھلىدىن ئىكەنلىكىنى بىلسە، ئۇ بۇ دۇنيادىن قۇتۇلۇشنى ياخشى كۆرىدۇ.

7 «ئۇلار قىلغان» كۆپىلىق، پاسقىلىق، كىتابىنى ئۆزگەرتىۋېتىشتىن ئىبارەت ئۆزلىرى بىلىدىغان «گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن، ئولۇمنى ھەرگىز ئارزۇ قىلمايدۇ، ئاللاھ زالمىلارنى بىلگۈچىدۇر».

8 ئى مۇھەممەد! «(سىلەر قاچىدىغان ئولۇم چوقۇم سىلەرگە يولۇقىدۇ، ئاندىن سىلەر غەيىبى ۋە ئاشكارىنى بىلگۈچى (ئاللاھ) نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرىسىلەر، ئاللاھ سىلەرگە قىلىشىڭلارنى ئېيتىپ بېرىدۇ» دېگىن.

9 «ئى مۆمىنلەر! جۈمە كۈنى جۈمە نامىزىغا ئەزان ئېيتىلسا» بۇ ئايەتتىكى ئەزاندىن جۈمە كۈنى ئىمام مۇنبەرگە چىققان چاغدىكى ئەزان كۆزدە تۇتىلىدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا ئۇنىڭدىن باشقا ئەزان ئېيتىلمايتتى. بىرىنچى ئەزان بولسا، ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدە مەدىنە كېڭىيىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن قوشۇپ قويۇلغان. «ئاللاھ نى ياد ئېتىشكە» يەنى جۈمە خۇتبىسىنى ئاڭلاشقا ۋە جۈمە نامىزىنى مەسجىدتە ئادا قىلىشقا، ئۇنىڭ تەييارلىقىدىن غۇسلى قىلىش، تاھارەت قىلىش ۋە نامازغا مېڭىشقا «ئالدىراپ بېرىڭلار، ئېلىم - سېتىمنى قويۇپ تۇرۇڭلار» يەنى ئەزان چىققان ھامان ئېلىم - سېتىم ۋە باشقا بارلىق مۇئامىلىلەرنى قويۇپ تۇرۇڭلار، بۇ چاغدا ئېلىم - سېتىم قىلىش ھالال بولمايدۇ. «ئەگەر بىلسەڭلار بۇ» يەنى ئېلىم - سېتىمنى تاشلاپ نامازغا ئالدىراش، بېرىلىدىغان ئەجرلەرنىڭ سەۋەبىدىن «سىلەر ئۈچۈن ياخشىدۇر».

10 «ناماز ئوقۇلۇپ بولغاندا» يەنى نامازدىن پارىغ بولغىنىڭلاردىن كېيىن «زېمىنغا تارلىپ» يەنى ئۆز مەشغۇلاتىڭلار بىلەن بولۇپ، «ئاللاھ نىڭ بەزلىدىن» يەنى تىجارەت ۋە كەسپ قىلىش ئارقىلىق ئاللاھ نىڭ بەندىلىرىگە مەرھەمەت قىلغان رىزىقلىرىنى «تەلەپ قىلىڭلار، مەقسىتىڭلارغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئاللاھ نى كۆپ ياد ئېتىڭلار» يەنى ئېلىم - سېتىم قىلغاندا، ئاللاھ نىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرى تىلىك ياخشىلىقلارغا باشلاپ قويغانلىقىغا كۆپ شۈكرى قىلىڭلار. شۇنداقلا، ئاللاھ قا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆبھانەللاھ، ئەلھەمدۇلىللاھ، ئاللاھۇ ئەكبىر دېيىش ۋە ئىستىغفار ئېيتىشنى تاشلىماڭلار.

11 ئى مۇھەممەد! «ئۇلار بىرەر تىجارەتنى ياكى تاماشانى كۆرسە، سېنى ئۆرە تۇرۇپ (خۇتبە ئوقۇۋاتقان) يېتىڭ تاشلاپ، ئۇنىڭغا يەنى تىجارەتكە (يۈگۈرىدۇ) ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا «ئېيتقىنى، ئاللاھ نىڭ دەرگاھىدىكى نەرسە» يەنى كاتتا ساۋاب - جەننەت، سىلەرنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى خۇتبە ئوقۇغان ھالەتتە تاشلاپ قويۇپ كېتىپ قالغان «تاماشادىن ۋە تىجارەت نەرسىسىدۇر، ئاللاھ رىزىق بەرگۈچىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسىدۇر». بۇ ئايەتنىڭ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُل مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهِوِ مِنَ النَّجْزَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١﴾

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا أَنشَدْنَاكَ لِرَسُولِ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾
 اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا فَوَطَّعُوا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خَشْبٌ مُسْنَدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيِّحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعُدُو فَاحْذَرْهُمْ فَوَلَّاهُم مَّا أَنَّىٰ تَأْوَفُونَ ﴿٤﴾

نازىل بولۇش سەۋەبى: ئەينى چاغدا مەدىنىدە يوقسۇللۇق ۋە ئاچارچىلىق يۈز بەردى. بىر جۈمە كۈنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا، شام زېمىنىدىن بىر تىجارەت كارۋانى كەلدى. شۇنىڭ بىلەن، جامائەت شۇ كارۋاننىڭ قېشىغا چىقىپ كەتتى. مەسجىدتە پەقەت 12 ئادەملا قالدى. يەنە بىر رىۋايەتتە: «قېلىپ قالغانلارنىڭ ئارىسىدا يەتتە ئايال بار» دېيىلگەن.

سورة منافقون

مەدىنىدە نازىل بولغان، 11 ئايەت. ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 «مۇناپىقلار سېنىڭ ئالدىڭغا كەلگەن چاغدا: «گۇۋاھلىق بېرىمىزكى، سەن ھەقىقەتەن ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرىدۇرسەن» دەيدۇ» گۇۋاھلىق بېرىش چىن قەلبىدىن ئىشىنىدىغانلىقىنى ئېلان قىلىش دېگەنلىكتۇر. بۇ يەردىكى «گۇۋاھلىق بېرىمىز» دېگەننىڭ مەنىسى «بىلىمىز» دېگەنلىك بولىدۇ. «سېنىڭ ھەقىقەتەن ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىڭنى ئاللاھ بىلىدۇ، ئاللاھ گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، مۇناپىقلار چوقۇم» چىن قەلبىدىن ئىشىنىدىغانلىقىنى ئېلان قىلىشتىمۇ، ھەق پەيغەمبەرلىكنىڭ ھەقىقىيگە بەرگەن گۇۋاھلىقىدىمۇ (يالغانچىلاردۇر).

2 «ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ يالغان قەسەملىرىنى قالغان قىلغۇلىدى» كىشىلەرنىڭ كۆڭۈللىرىدە پەيغەمبەرلىككە شەك پەيدا قىلىش ئارقىلىق، كىشىلەرنى «ئاللاھ نىڭ

كاپىرلارنىڭ ئىشىپىيوللىرى، **«الله ئۇلارنى ھالاك قىلسۇن!»** يەنى **الله نىڭ لەنىتى بولسۇن!** بۇ سۆز مۆمىنلەرنىڭ كاپىرلارنى شۇنداق دېيىشى ئۈچۈن تەلپاتتۇر. **«ئۇلار قانداقمۇ (ھىدايەتتىن گۇمراھلىققا) بۇرۇلۇپ كېتىدۇ!»** **«ئۇلارغا ئۆزرە ئېيتىپ: «كېلىڭلار، رەسۇلۇللاھ سىلەرگە مەغپىرەت تەلپىدۇ» دېيىلسە»** مەغپىرەت تىلىنىشتىن قېچىپ، مەسخىرە قىلىش يۈزىسىدىن **«باشلىرىنى سىلكىدۇ، ئۇلارنىڭ تەكەببۇرلۇق قىلغان ھالىدا»** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ، مەغپىرەت تەلپ قىلىشتىن ئۆزلىرىنى چوڭ تۇتۇپ، ئەگەر ئۇنداق قىلساق، يۈزىمىز چۈشۈپ كېتىدۇ دەپ، دەۋەت قىلىنغان نەرسىدىن **«يۈز ئۈرۈڭەنلىكىنى كۆرسەن»**.

«ئۇلارغا (مەيلى) مەغپىرەت تەلپ قىلغىن، (مەيلى) مەغپىرەت تەلپ قىلمىغىن» ئۇلارنىڭ مۇناپىقلىق ۋە كۇبىرىدا چىڭ تۇرۇۋالغانلىقى ئۈچۈن **«بەربىر ئوخشاش»** مادامكى، ئۇلار شۇ ھالىتىدىلا تۇرىدىكەن **«الله ئۇلارغا ھەرگىز مەغپىرەت قىلمايدۇ، شۇبھىسىزكى پاسىق قەۋمنى الله ھىدايەت قىلمايدۇ»**.

«ئۇلار: «رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدىكى» پىقىر مۇھاجىر **«كىشىلەرنى تەمىنلىمەڭلار، ئۇلار تاراپ كەتسۇن»** دەيدۇ، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ خەزىنىلىرى **«الله نىڭ ئىلكىدىدۇر»** **«الله شۇ مۇھاجىر پىقىرلەرگە رىزىق بەرگۈچى ۋە لېكىن مۇناپىقلار (الله نىڭ ھېكىمىتىنى) چۈشەنمەيدۇ»** يەنى پۈتۈن رىزىقلار **«الله نىڭ ئىلكىدىدۇر»** ۋە ھالەنكى مۇناپىقلار: **«الله مۇسۇلمانلارنىڭ رىزىقىنى كەڭ قىلمايدۇ»** دەپ ئويلىشىدۇ.

«ئۇلار: يەنى مۇناپىقلار مۇشۇ غازاتتىن كېيىن» **«مەدىنىگە قايتىمى، ئەڭ ئەزىز ئادەم»** يەنى ئابدۇللا ئىبن ئۇبەي ۋە مۇناپىقلارنىڭ ئۆزلىرىنى دېمەكچى **«ئەڭ خار ئادەمنى»** يەنى رەسۇلۇللاھنى، مۆمىنلەرنى دېمەكچى **«مەدىنىدىن چىقىرىۋېتىدۇ»** دېيىشىدۇ. غەلبە **«الله غا، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە مۆمىنلەرگە مەنسۇپ، لېكىن مۇناپىقلار (غەلبىنىڭ الله نىڭ دۈشمەنلىرىگە ئەمەس، دوستلىرىغا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى) بىلمەيدۇ»**. زەيد ئىبنى ئەرەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: **«مەن مەلۇم غازاتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە ئىدىم. شۇ يەردە ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي: «مەدىنىگە قايتساق، ئەڭ ئەزىز ئادەم ئەڭ خار ئادەمنى مەدىنىدىن چىقىرىۋېتىدۇ»** دېدى. مەن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خەۋەر قىلدىم، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي: **«مەن ئۇنداق دېمىدىم»** دەپ قەسەم ئىچىپ تۇرىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن، مېنىڭ قەۋمىم: **«سەن نېمە قىلماقچى؟»** دەپ ماڭا تاپا - تەنە قىلغىلى تۇردى. مەن ناھايىتى غەمكىن ۋە ھارغىن ھالەتتە ئۇخلىغىلى كەتتىم. بىر چاغدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئادەم ئەۋەتىپ مېنى چاقىرتىپ كېلىپ: **«ھەقىقەتەن **«الله تاڭلا سېنىڭ سۆزۈڭنى تەستىقلاپ بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى»** (دېدى)»**.

«ئى مۆمىنلەر! ماللىرىڭلار ۋە بالىلىرىڭلار سىلەرنى **«الله نىڭ زىكرىدىن» يەنى **«الله نىڭ تائىتى»** - ئىبادىتىدىن **«غەپلەتتە قالدۇرمىسىن»** **«الله تاڭلا بۇ ئايەت ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنى ماللىرى ۋە بالىلىرى ئىسلامنىڭ بەزى ئەمەللىرى ۋە قۇرئان ئوقۇشتىن ئىبارەت **«الله نىڭ زىكرىدىن غايىل بولىدىغان مۇناپىقلارنىڭ ئەخلاقىدىن ھەزەر ئەيىلەشكە چاقىرىدۇ»** **«كىملىرىكى شۇنداق قىلىدىكەن، ئۇلار زىيان تارتقۇچىلاردۇر»**»****

وَإِذ قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا اسْتَعْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَأْرَاءُكُمْ وَهُمْ
وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ
اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمْ الَّذِينَ يَقُولُونَ
لَا تُنْفِقُوا أَعْلَىٰ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُوا وَيَلَّهِ
خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنْفِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ
﴿٧﴾ يَقُولُونَ لَيْنَ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ
مِنهَا الْأُدْلَ وَيَلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ
الْمُنْفِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ
أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ
مِّن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي
إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ
يُؤَخَّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

سُورَةُ النَّجْمِ

بولىدىن يەنى ئىماندىن، جىھاد قىلىشتىن ۋە ياخشى ئەمەللەردىن **«توستى، ئۇلارنىڭ»** مۇناپىقلىق ۋە كىشىلەرنى **«الله نىڭ يولىدىن توسۇشتىن ئىبارەت قىلىمىشى نېمىدىگەن يامان!»**. **«بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئۇلار (ئېغىزلىرىدا) ئىشىنىپ، ئاندىن (دىللىرىدا) ئىنكار قىلدى»**، بۇ ئايەت ئىمان ئېيتىپ ئاندىن يىنىۋالغان مۇرتەدلەر ھەققىدە نازىل بولغان **«دېگەن كۆز قاراشمۇ بار. كاپىر بولغان سەۋەبلىك (ئۇلارنىڭ دىللىرى پېچەتلەندى) يەنى دىللىرىغا ھىدايەت يېتىپ بارالمايدۇ. (ئۇلار) (ئىماننى) چۈشەنمەيدۇ»**. **«ئۇلارغا قارايدىغان بولساڭ، بەدەن قۇرۇلۇشى (سالابەتلىكى) سېنى ھەيران قالدۇرىدۇ، ئەگەر ئۇلار سۆزلىسە، (سۆزىنىڭ پاساھەتلىكىدىن) سۆزىگە قۇلاق سالىسەن»** مۇناپىقلارنىڭ باشلىقى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ناھايىتى سۆزمەن، سالابەتلىك، كېلىشكەن بىرى ئىدى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەجلىسىدە ئولتۇرغاندا ئىلىمىز، ئەقىلىمىز، پاراسەتسىزلىكتە **«گويلا ئۇلار تامغا يۆلەپ قويۇلغان (جىرىپ قالغان) ياغاچلاردۇر، ئۇلار (قورقۇنچىن) ھەرقانداق ئاۋازنى ئۆزلىرىگە قارىتىلغان دەپ گۇمانلىنىدۇ»** ئەينى ۋاقىتتا مۇناپىقلار ئۆزلىرىنىڭ نىقائۇنىڭ توساتتىن ئېچىلىپ كېتىپ، ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنىشىدىن ئەنسىرەپلا يۈرىشەتتى. **«ئۇلار (ساڭا ۋە مۆمىنلەرگە) دۈشمەندۇر. (ئۇلاردىن) ساڭا زىيانكەشلىك قىلىدىغان پۇرسەت تېپىۋېلىشى ياكى سىرىڭنى بىلدۈرۈشىدىن (ھەزەر ئەيىلىگەن) چۈنكى ئۇلار**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ
 وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ
 وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَاتَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿٣﴾
 يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تَعْلَمُونَ إِلَّا
 بِمَا عَلَّمْنَاكُمْ أَتَى اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ
 فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ
 رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَعَالُوا أَكْثَرُ كُفْرًا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَعْتَبُوا
 اللَّهُ وَاللَّهُ عِنْدَ حِمْدِهِ ﴿٦﴾ زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُعْذِقَهُمُ اللَّهُ
 لِبَيْعَتِهِمْ لِمَنْ لَنْ يَنْتَبِهُنَّ وَمَا عَمِلَتْمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَرِيعٌ ﴿٧﴾ فَتَأْمُرُوا بِاللَّهِ
 وَرَسُولِهِ وَالنُّورَ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ يَمَاتَعْمَلُونَ خَيْرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ
 يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ النَّعَابِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ
 صَالِحًا يَكْفُرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَوَدَّخُلَهُ جَنَّتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا
 الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

ئۇلار (ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ.

6 ﴿بۇ﴾ دۇنيا - ئاخىرەتتىكى ئازاب (شۇنىڭ ئۈچۈندۈركى، ئۇلارغا بەيغەمبەرلىرى روشەن مۇجىزىلەر بىلەن كەلگەن ئىدى، ئۇلار: «ئىنسان بىزنى ھىدايەت قىلالامدۇ؟» دېدى) بەيغەمبەرنىڭ بەيغەمبەرلىكىنى (ئىنكار قىلدى). بەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن نەرسە ئۈستىدە ياخشىراق ئويلىنىپ كۆرمەي، ئىماندىن يۈز ئۆرۈلدى. (ئۇلارنىڭ ئىمانغا) موھتاج ئەمەستۇر، ئۇلارنىڭ مەخلۇقاتتىن بەھاجەتتۇر، مەدھىيىگە لايىقتۇر) يەنى ئۇلار ئالەمدىكى بارلىق نەرسىدىن ۋە پۈتۈن بەندىلەردىن بەھاجەتتۇر. پۈتۈن مەخلۇقاتلار ئۆز تىلى ئارقىلىق ياكى ئەمەلىي كۆرىنىشى ئارقىلىق ھەمدۇسۇنا ئېيتىدۇ.

7 ﴿كاپىرلار ھەرگىز تىرىلدۈرۈلمەيمىز دەپ گۇمان قىلغىنى، ئېيتقىنى: «ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، بەرۋەردىگارىم بىلەن قەسەمكى، سىلەر چوقۇم تىرىلدۈرىلىسىلەر» يەنى ئۇلار ئۇلارغا بەيغەمبەرگە قەسەم ئارقىلىق ئۇلارنىڭ چوقۇم تىرىلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىشقا بۇيرىدى. (ئاندىن سىلەرگە قىلمىشىڭلاردىن خەۋەر بېرىلىدۇ، بۇ قىلمىشىڭلاردىن خەۋەر بېرىش، ئۇنىڭغا ئىسپات كەلتۈرۈش، ئاندىن شۇنىڭغا ئاساسەن جازا ياكى مۇكاپات بېرىش (ئۇلارغا ئاساندۇر)).

8 ﴿ئۇلارغا، ئۇلارنىڭ بەيغەمبەرگە ۋە بىز نازىل قىلغان نۇرغا، يەنى قۇرئانغا (ئىمان ئېيتىڭلار، ئۇلارنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىڭلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر).

9 ﴿ئۇ كۈندە ئۇلارنى قىيامەت ئۈچۈن توپلايدۇ،

10 ﴿بىرىڭلارغا ئۆلۈم كېلىپ: «بەرۋەردىگارىم! نېمىشقا ئەجىلنى بىر ئاز كېچىكتۈرمىدىڭ، سەدىقە قىلىپ ياخشىلاردىن بولار ئىدىم» دېيىشتىن بۇرۇن، ئۆزىڭلارغا رىزىق قىلىپ بېرىلگەن نەرسىلەرنى سەدىقە قىلىڭلار».

11 ﴿ئۇلار ھېچ ئادەمنى ئەجلى كەلگەندە ھەرگىز كېچىكتۈرمەيدۇ، ئۇلار قىلىۋاتقان ئىشىڭلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر. ئۇنىڭغا ھېچقانداق نەرسە مەخپىي قالمايدۇ. ئۇ ئەمەلىيەتتە قارىتا مۇكاپات ياكى جازا بېرىدۇ.

سۈرە نەغابون

مەدىنىدە نازىل بولغان، 18 ئايەت.
 ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئۇنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەر ئۇلارغا تەسبىھ ئېيتىدۇ، پادىشاھلىق ئۇلارغا مەنسۇپتۇر، جەمىي ھەمدۇسۇنا ئۇلارغا خاستۇر، ئۇلار ھەر نەرسىگە قادىردۇر».

2 ﴿ئۇلارنى خەلق ئەتتى، ئۇلاردا مۇمىنلەر مۇ بار، كاپىرلار مۇ بار» ئۇلار ئۇلارنى ياراتتى، ئۇنىڭ كاپىرلىقى ئۇنىڭ ئۆز قىلمىشىنىڭ نەتىجىسىدۇر. ئۇلار ئۇلارغا مۇمىننى ياراتتى، ئۇنىڭ ئىمانى ئۇنىڭ ئۆز قىلمىشىنىڭ نەتىجىسىدۇر. كاپىر كاپىرنى تاللىغانلىقى ئۈچۈن كاپىر بولىدۇ. مۇمىن مۇمىننى تاللىغانلىقى ئۈچۈن مۇمىن بولىدۇ. ۋە ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇلارنىڭ ئىزى بىلەن بولىدۇ. ئۇلار ئۇلارغا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يەقەت ئالەملەرنىڭ بەرۋەردىگارى ئۇلارغا خالىغاندەك، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر (يەنى ئۇلارغا خالىمىغىچە سىلەرنىڭ خالىغىنىڭلارنىڭ ھېچ پايىدىسى يوق).﴾ (سۈرە تەكۋىر 29 - ئايەت). ئۇلار ئۇلارنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىڭلارنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر».

3 ﴿ئۇلار ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ھەق ياراتتى، سىلەرنى سۈرە تەك كىرگۈزدى، سۈرەڭلارنى چىرايلىق قىلدى) يەنى ئۇلار سۈبھانەھۇ ۋە ئۇلار ئۇلارنى ئەڭ مۇكەممەل ۋە گۈزەل شەكىلدە ياراتتى، بۇ خىل يارىتىشتا ئادەم بالىسىنىڭ ئۇلارغا ئىمتىيازغا ئىگە بولغانلىقى ئېنىقتۇر. بۇ ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن ياراتقۇچىنىڭ قۇدرىتى، ھېكمىتى ۋە كاتتىلىقىنىڭ نامايەندىسىدۇر. شۇنىڭدەك، ئىنساننىڭ تاشقى كۆرىنىشى ۋە زور ئەقلى قىلمىشى بۇنىڭ ئۇلارغا دەلىللىرىدۇر. ئۇلار ئۇلارغا مۇنداق دەيدۇ: ﴿زېمىندا ۋە ئۇلاردا ئۇلارغا چىن ئېتىقاد قىلىدىغانلار ئۈچۈن (ئۇلارنىڭ قۇدرىتىنى ۋە بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان) نۇرغۇن ئالامەتلەر بار. (بۇنى) كۆرمەيسىلەر.﴾ (سۈرە زارىيات 20 - 21 - ئايەتلەر). ئاخىر قاپتىدىغان جاي ئۇنىڭ دەردىگارىدۇر».

4 ﴿ئۇلار ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىدۇ، ئۇلار (ئىپتىدائىيەتتىن بۇيان، ئەمەلىيەتتە) بوشلۇقلارنى ۋە ئاشكارىلىغانلىرىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ، ئۇلار دىللاردىكى سىرلارنى بىلىۋېتىدۇر».

5 ﴿سىلەرگە ئىلگىرى كاپىر بولۇپ ئەمەللىرىڭلارنىڭ ۋە ئۇلارنى تېتىغانلارنىڭ خەۋىرى كەلمىدىمۇ؟﴾ ئۇلار نۇھ، ئاد ۋە سەمۇد قەۋمىدە ياشاپ ئۆتكەن كاپىرلاردۇر. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى مۇنداق دېگەنلىك بولىدۇ: «قۇرئاندا سىلەرگە شۇلارنىڭ بەيغەمبەرلىرىنىڭ ئۇلارنىڭ بىرلىكىگە ۋە ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشقا قانداق دەۋەت قىلغانلىقى، ئۇلارنىڭ بولسا، ئۇلارنى تاشلاپ باشقا نەرسىلەرنى قانداق ئىسلاھ قىلىۋالغانلىقى، ئىنكار قىلغانلارنىڭ قانداق ھالاكەتلەرگە دۇچار بولغانلىقى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ قانداق نىجاتلىققا ئېرىشكەنلىكى ھەققىدىكى خەۋىرى كەلىدۇ».

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
 النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾ مَا أَصَابَ مِنْ
 مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ
 شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن
 تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلْغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ
 إِلَّا هُوَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَايَتُوكُلِ الْمُؤْمِنُونَ يَتَأَيَّهَا
 الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنِّ مِنْ أَرْوَاحِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا
 لَكُمْ فَأَحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفُرُوا
 فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ
 فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَأَنقُذُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ
 وَأَسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنفِقُوا خَيْرًا لِأَنفُسِكُمْ وَمَنْ
 يُوقِ شَحْنَنَفْسِهِ فَاوْلَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِن تَقَرَّبُوا
 إِلَى اللَّهِ قُرْبًا حَسَنًا يَضْعَفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ
 حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَلِيمٌ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

سُورَةُ الطَّلَاقِ

١٧ آيَاتُهَا

١٨ آيَاتُهَا

ئۇ زىيان تارتىدىغان كۈندۈر) يەنى ئۇ كۈندە كاپىرنىڭ ئىماننى تەرك ئەتكەنلىكى بىلەن، مۇمىننىڭ ياخشى ئەمەللەرنى دېگەندەك قىلالمىغانلىقى بىلەن زىيان تارتقانلىقى ئاشكارا بولىدۇ. (كىمكى ئاللاھ غا ئىمان ئېيتىپ ياخشى ئىش قىلىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭ يامان ئىشلىرىنى يوققا چىقىرىدۇ، ئۇنى ئاستىدىن ئۈستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇلار ئۇ جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ، بۇ كاتتا مۇۋەپپەقىيەتتۇر).
 ﴿١٠﴾ ئاللاھ نىڭ (بىرلىكىنى ۋە قۇدرىتىنى) ئىنكار قىلغانلار، ئايەتلىرىمىزنى يالغانغا چىقارغانلار ئەھلى دوزاخ بولۇپ، ئۇلار دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ، ئۇ نېپىدېگەن يامان جاي!

﴿١١﴾ كىشىگە يەتكەن ھەر قانداق مۇسەبەت پەقەت ئاللاھ نىڭ ئىزىنى) يەنى قازايقەدەرى (بىلەنلا) يېتىدۇ) بۇ ئايەت، كاپىرلار: «ئەگەر مۇسۇلمانلارنىڭ دېگىنى راست بولىدىغان بولسا، ئاللاھ ئۇلارنى دۇنيادا مۇسەبەتلەردىن قوغدايتتى» دېگەنلىكى سەۋەبىدىن نازىل بولغان. (كىمكى ئاللاھ غا) يەنى ھەر قانداق مۇسەبەت ئاللاھ نىڭ قازاسى بىلەن يېتىدۇ دېگەن سۆزگە (ئىشىنىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭ قەلبىنى) (سەۋرگە) يېتەكلەيدۇ) يەنى ئۇنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەنلىكىنى، يېتىشكە تېگىشلىك نەرسىنىڭ خاتا يېتىپ قالمايدىغانلىقىنى ۋە تېگىشلىك ئەمەس نەرسىنىڭمۇ يېتىپ قالمايدىغانلىقىنى بىلىدۇ - دە، قازاغا تەسلىم بولۇپ، ھەممە نەرسىنى ئاللاھ بەردى ۋە ھەممە نەرسە ئاللاھ تەرەپكە

قايتىقچىدۇر دەپ، كەلگەن قازاغا رازى بولىدۇ ۋە بېرىلگەن نېمەتلەرگە شۈكۈرى قىلىدۇ. (ئاللاھ ھەر نەرسىنى بىلگۈچىدۇر) ھېچقانداق نەرسە ئۇنىڭغا مەخپىي بولمايدۇ.

﴿١٢﴾ ئاللاھ غا ئىنئامەت قىلغۇلار، بەيغەمبەرگە ئىنئامەت قىلغۇلار، ئەگەر (بەيغەمبەرنىڭ دەۋىتىدىن) يۈز ئۈرۈسەڭلار) ئۇنىڭ گۇناھى ئۈزەڭلەرگە بولىدۇ. بەيغەمبەرگە زىيان بولمايدۇ (بەيغەمبەرنىڭ ۋەزىپىسى پەقەت) روشەن تەبلىغ قىلىشتۇر).

﴿١٣﴾ ئاللاھ دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، مۇمىنلەر ئاللاھ غا تەۋەككۈل قىلسۇن).

﴿١٤﴾ ئى مۇمىنلەر! سىلەرنىڭ ئاياللىرىڭلاردىن، بالىلىرىڭلاردىن سىلەرگە دۈشمەن بولىدىغانلىرىمۇ بار)

يەنى سىلەرنى ياخشى ئىش قىلىشتىن توسۇپ قويۇشى مۇمكىن. بۇ ئايەتنىڭ نازىل بولۇش سەۋەبى: مەككىلىك بىر كىشى ئىمان ئېيتىپ مەدىنىگە ھىجرەت قىلماقچى بولغاندا، ئۇنىڭ ئايالى ۋە بالىلىرى ئۇنى ھىجرەت قىلغىلى قويمىغان، شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولغان. مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: «ئاللاھ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۇلار دۇنيادا دۈشمەنلىك قىلمايدۇ، لېكىن ئۇلارنى بەك ياخشى كۆرگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇلار بىرەر نەرسە تەلەپ قىلسا، ئۇنى ئۇلارغا بېرىش ئۈچۈن ھارامغا كىرىپ قېلىشى مۇمكىن. (ئۇلاردىن ئېھتىيات قىلغۇلار) سىلەرنىڭ ئۇلارغا بولغان مۇھەببىتىڭلار ئاللاھ غا بولغان ئىنئام - ئىبادىتىڭلارغا تەسىر يەتكۈزۈشمەسۇن، ياخشىلىقتىن يۈز ئۈرگۈزۈشمەسۇن ۋە ئاللاھ غا ئاسسىلىق قىلىش ئارقىلىق ئۇلارغا رىزىق تېپىپ بېرىشكە ئېلىپ بارمىسۇن! (ئەگەر) ئۇلارنىڭ ئۆتكۈرۈپ قويغان خاتالىقلىرىنى (ئەيۈ قىلساڭلار، كەچۈرسەڭلار، مەغپىرەت قىلساڭلار) (ئاللاھ سىلەرنىمۇ مەغپىرەت قىلىدۇ). ئاللاھ

ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر. بەزى رىۋايەتلەردە: «ئەينى چاغدىكى ئايال ۋە بالىلىرى ھىجرەت قىلدۇرمىغان كىشى، باشقىلارنىڭ ھىجرەت قىلىپ دىنىي بىلىملەرنى كۆپ ئۆگىنىپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەندىن كېيىن، ئايال - بالىلىرىنى جازالاشنى كۈڭلىگە پۈتكەن ئىدى» دېيىلگەن.

﴿١٥﴾ (سىلەرنىڭ ماللىرىڭلار، بالىلىرىڭلار (سىلەرگە ئاللاھ تەرىپىدىن) بىر تۈرلۈك سىناقتۇر) سىلەرنى ھارامدىن كەسىپ قىلىشقا ۋە ئاللاھ نىڭ بۇيرۇقلىرىنى بىجا كەلتۈرۈلمەسلىكىگە ئېلىپ بېرىشى مۇمكىن، ئەمما ئۆز مال - دۇنياسى ۋە بالا - چاقىسىنىڭ مۇھەببىتىنىڭ ئورنىغا ئاللاھ نىڭ تائىتىنى قويغانلارغا (ئاللاھ نىڭ دەرگاھىدا كاتتا ساۋاب بار).

﴿١٦﴾ تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە ئاللاھ غا تەقۋادارلىق قىلغۇلار، (ۋەزىنى) ئاڭلاڭلار، (ئەمرىگە) ئىنئامەت قىلغۇلار، (ئاللاھ نىڭ يولىدا ماللىرىڭلارنى) سەرپ قىلغۇلار) يەنى ئاللاھ بەرگەن رىزىقلارنى ياخشى يوللارغا ئىشلىتىڭلار، بېخىللىق قىلماڭلار، ئۆزەڭلار ئۈچۈن ياخشىلىقلارنى كۆپ قىلىۋېلىڭلار (بۇ) ئۆزۈڭلار ئۈچۈن پايدىلىقتۇر، كىمكى نەپسىنىڭ بېخىللىقىدىن ساقلىنىدىكەن، ئۇ مەقسىتىگە ئېرىشكۈچىدۇر) يەنى ئاللاھ ھەر قانداق كىشىنى بېخىللىق كېسىلىدىن قۇتقازسا، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاللاھ يولىدا ياخشىلىقلار ئۈچۈن سەرپ قىلسا، ئۇ پۈتۈن ياخشىلىقلارغا ئېرىشكەن ۋە پۈتۈن مەقسەتلەرگە يەتكەن بولىدۇ.

﴿١٧﴾ ئاللاھ غا قەرزى ھەسەنە بەرسەڭلار) يەنى مەنۇنىيەت ۋە ئىخلاص بىلەن ياخشى يوللارغا سەدىقە

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا
 الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ
 وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَذَلِكَ حُدُودُ
 اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ
 اللَّهُ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾ فَإِذَا بَلَغَ الْأَجَلُ مِنْ فَمَسَّكُوهُنَّ
 بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارَقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهَدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ
 وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ كُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
 بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ
 مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ
 بَلِغٌ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾ وَالَّتِي يُبَيِّنُ
 مِنَ الْأَمْحِضِ مِنَ نِسَائِكُمْ إِنْ أَرْبَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ
 وَالَّتِي لَمْ يَحْضَنْ وَأُولَتْ الْأَحْمَالُ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
 وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ
 إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفِرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ﴿٥﴾

(يەنى بۇ ھۆكۈم بىلەن) **اللھ غا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان ئېيتقان كىشىگە ۋەز - نەسھەت قىلىنىدۇ** چۈنكى بۇنىڭدىن مۇسۇلماندىن باشقىسى ۋەز - نەسھەت ئالالمايدۇ. **(كىمكى)** ھۆكۈم قىلىشتا، اللھ بەلگىلەپ بەرگەن بەلگىلىمىلەرنى تۇتۇش ئارقىلىق **(اللھ دىن قورقۇدىكەن، اللھ ئۇنىڭغا چىقىش يولى بېرىدۇ).**

(كىمكى) تالاق قىلىپ ئايرىلىپ كېتىدىغان ياكى يېشىۋالدىغان چاغدا، ئىددەتنىڭ توشقانلىقىغا توغرا كۆۋاھلىق بەرسە **(اللھ ئۇنىڭغا ئويلىمىغان يەردىن رىزىق بېرىدۇ، كىمكى)** غەم - قايغۇسىغا اللھ نىڭ كۆپايە قىلىدىغانلىقىغا ئىشەنچ قىلىپ **(اللھ غا تەۋەككۈل قىلسا، اللھ ئۇنىڭغا كۆپايە قىلىدۇ، اللھ ھەقىقەتەن مەقسىتىگە يېتەلەيدۇ، اللھ ھەقىقەتەن ھەر بىر نەرسە ئۈچۈن مۇئەييەن مىقدار، مۇئەييەن ۋاقىت بەلگىلىدى)** يەنى اللھ تائالا ئېغىرچىلىققىمۇ، كەڭ - كۈشادىلىققىمۇ ئاخىرلىشىدىغان مۇئەييەن بىر ۋاقىت بەلگىلىدى.

(ئاياللىرىڭلارنىڭ ئىچىدىكى ھەبىزدىن ئۆمىدىنى ئۆزگەنلەردىن) يەنى يېشى چوڭ بولغانلىقتىن ھەبىز كۆرمەيدىغانلارنىڭ ئىددەتنىڭ قانچىلىك بولىدىغانلىقىدىن **(شۈبھىدە بولساڭلار، ئۇلارنىڭ ئىددىتى ئۈچ ئايدۇر، كىچىكلىكتىن) ھەبىز كۆرمىگەنلەرنىڭ ئىددىتى ھەم ئۈچ ئايدۇر، ھامىلدار ئاياللارنىڭ ئىددىتى (مەيلى قويۇۋېتىلگەن بولسۇن، مەيلى ئېرى ئۆلۈپ كەتكەن بولسۇن) بوشىنىش بىلەنلا**

قىلساڭلار **(اللھ سىلەرگە ئۇنىڭ (ساۋابىنى) ھەسسەلەپ)** يەنى 10 ھەسسەدىن 700 ھەسسەگىچە **(بېرىدۇ، سىلەرگە مەغپىرەت قىلىدۇ، اللھ ئاز باخشىلىققا كۆپ ساۋاب بەرگۈچىدۇر، ھەلىمدۇر)** يەنى اللھ بويىسىنغان بەندىلىرىگە ھەسسەلەپ ساۋاب بېرىدىغان، ئاسىيلىق قىلغانلارنى ئازابلاشقا ئالدىراپ كەتمەيدىغان زاتتۇر. **(اللھ) غەيبىنى ۋە ئاشكارىنى بىلگۈچىدۇر، غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.**

سورە تەلاق

مەدىنىدە نازىل بولغان، 12 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(ئى پەيغەمبەر! ئۆمىتىڭگە ئېيتقىنكى) سىلەر ئاياللارنى تالاق قىلساڭلار، ئۇلارنىڭ ئىددىتىگە (لايىق پەيتتە) تالاق قىلساڭلار يەنى پاكلىق ھالىتىدە، جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزمەي تۈرۈپ تالاق قىلىپ، ئاندىن ئىددىتى توشقىچە ساقلاڭلار. شۇنداق قىلساڭلار، ئىددىتىگە لايىق تالاق قىلغان بولسىلەر، ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن مۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇ: **«ئۇ (ئىبنى ئۆمەر) ئايالنى ھەبىزلىك ھالىتىدە تالاق قىلىدۇ، بۇنى ئاتىسى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خەۋەر قىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاچچىقلاپ: «كۈنى قايتۇرۇپ كېلىپ، پاكلاڭغىچە ساقلىسۇن، ئاندىن قايتا ھەبىز كۆرۈپ پاكلاڭغىچە ساقلىسۇن، شۇنىڭدىن كېيىن يەنە تالاق قىلىش ئىستىكىدە بولسا، ئۇنى پاك ھالىتىدە، بىر تۈشەكتە بولماستىن تالاق قىلسۇن، مانا بۇ، اللھ بۇيرىغان ئىددەت ئىچىدە تالاق قىلىشتۇر» دەيدى.**» (نەسەب ئارىلىشىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن) **(ئىددەتنى ساناڭلار)**

يەنى ئۈچ ھېبىزدىن ئىبارەت ئىددەتنى تولۇق تۇتقۇزۇش ئۈچۈن تالاق قىلىنغان ۋاقىتنى ئېسىڭلاردا تېنىق تۇتۇڭلار. ئى ئەرلەر! **(بەرۋەردىگار بىڭلاردىن قورقۇڭلار، ئۇلارنىڭ ئىددىتى توشمىغۇچە) ئۇلارنى تالاق قىلىنغان (ئويلىرىدىن چىقىرىۋەتمەڭلار، ئۇلارمۇ (ئويلىدىن) چىقىمىسۇن، ئۇلار پەقەت ئوچۇق پاهىشە قىلسا ئاندىن (ھەدىنى ئىجرا قىلىش ئۈچۈن) چىقىدۇ، ئەنە شۇ) يەنى يۇقىرىدا بايان قىلىنغانلىرى (اللھ نىڭ قانۇنىدۇر، كىمكى اللھ نىڭ قانۇنىدىن ھالقىپ كېتىدىكەن، ئۇ ئۆزىگە زۇلۇم قىلغان بولىدۇ، سەن بىلمەيسەنكى، اللھ شۇنىڭدىن كېيىن (يەنى تالاقتىن كېيىن) بىرەر ئىشنى مەيدانغا كەلتۈرۈشى مۇمكىن)** يەنى بىر ئۆيدە تۇرۇش ئارقىلىق اللھ ئۇلارنىڭ قەلبلىرىگە ئىسسىقچىلىق سېلىپ، يېنىشىۋېلىشى مۇمكىن.

(ئۇلارنىڭ ئىددىتى توشقان چاغدا، ئۇلار بىلەن چىرايلىقچە يېنىشىڭلار ياكى ئۇلار بىلەن چىرايلىقچە ئۆزىلىشىپ كېتىڭلار) ئۇلارغا زىيان سېلىش ئۈچۈن ئۇلار بىلەن يېنىشىش، ئەزىيەت بېرىپ ياكى ھەققىنى بەرمەستىن ئۆزىلىشىش سىلەرگە ھالال بولمايدۇ. يېنىشقان، ئاجراشقان چىغىڭلاردا تالاش - تارتىشنى ۋە كېلىشەلمەسلىكنى بىر تەرەپ قىلىش ئۈچۈن **(ئاراڭلاردىن ئىككى ئادىل گۇۋاھچىنى گۇۋاھ قىلىڭلار)** گۇۋاھچى بولغانلىرىڭلارمۇ اللھ دىنن ئىسھار كۈستۈپ **(خۇدالىق ئۈچۈن (توغرا) گۇۋاھ بۇلۇڭلار، بۇنىڭ بىلەن**

ھەقتە مۇنداق دېگەن: **﴿ئەگەر ئاتا - ئانا كېڭىشىپ (بالىنى ئىككى يىل توشماستىنلا) ئايرىۋەتمەسكە بولسا، ئۇلارغا ھېچبىر گۇناھ بولمايدۇ.﴾** [سۈرە بەقەرە 233 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. **﴿ئەگەر پىكىردە كېلىشەلمىسەڭلار﴾** يەنى ئەگەر ئاتا ئانا تەلەپ قىلغان ھەقتى بېرىشكە ئۇنىمىسا ۋە ئانىمۇ ھەق ئالماي ئېمىتمەيدىغانلىقىدا چىڭ تۇرسا، **﴿ئۇنى﴾** (يەنى بالىنى) باشقا بىر ئايال ئېمىتسۇن» يەنى ئېمىتىپ بېرىش ئۈچۈن باشقا بىر ئايالغا ھەق بەرسۇن.

﴿باي ئادەم﴾ (ئايالنى ۋە بالىسىنى) ئۆزىنىڭ بايلىقىغا يارىشا تەمىنلىسۇن، رىزىقى تار قىلىنغان ئادەم **﴿ئەننىڭ ئۇنىڭغا بەرگىنىگە يارىشا تەمىنلىسۇن﴾** يەنى ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ ئىقتىسادى ئەھۋالىغا يارىشا خىراجەت قىلسۇن. **﴿ئەننىڭ ئانىنى پەقەت تاقىتى يېتىدىغان ئىشقىلا تەكلىپ قىلىدۇ﴾** يەنى پېقىر ئادەمنى بايىنى تەكلىپ قىلغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايدۇ. **﴿ئەننى قىيىنچىلىقتىن كېيىن ئاسانلىقنى بېرىدۇ﴾** يەنى پېقىرلىقتىن كېيىن بايلىقنى بېرىدۇ.

﴿نۇرغۇن شەھەرنىڭ ئاھالىلىرى بەرۋەردىگارىنىڭ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ئەمرىدىن باش تارتتى، ئۇلاردىن قاتتىق ھېساب ئالدۇق ۋە ئۇلارنى﴾ ئاخىرەتتە قاتتىق ئازاب بىلەن دۇنيادا ئاچلىق، يوقسۇلۇق، يەر يۈزىدىن يوق قىلىۋېتىش ۋە باشقا ھايۋانغا ئۆزگەرتىۋېتىش ئارقىلىق **﴿قاتتىق جازالادۇق﴾**.

﴿ئۇلار قىلمىشلىرىنىڭ ۋاپالىنى تېتىدى، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنىڭ ئاقىۋىتى﴾ دۇنيادا ھالاك بولۇش، ئاخىرەتتە ئازابلىنىش ئارقىلىق، مال - دۇنيا، بالا - چاقا ۋە جانلىرىدىن **﴿زىيان تارتىشتىن ئىبارەت بولدى﴾**.

﴿ئەننىڭ ئۇلارغا﴾ (ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازاب تەييارلىدى، ئى ئىمان ئېيتقان ئەقىل ئىگىلىرى! **﴿ئەننىڭ دىن قورقۇڭلار﴾** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىڭلار! ئۆتكەنكى ئۆممەتلەردەك سەركەشلىك قىلىپ، شۇلار قىلغان يامانلىقىنىڭ ئوخشىشى بىلەن جازالانغاندەك جازالانىشتىن ساقلىنىڭلار. **﴿ئەننىڭ سىلەرگە قۇرئاننى نازىل قىلدى﴾**.

﴿ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارنى﴾ ئازغۇنلۇق ۋە كۆپىرىنىڭ **﴿قاراڭغۇلۇقىدىن﴾** ھىدايەت ۋە ئىماننىڭ **﴿نۇرىغا چىقىرىش ئۈچۈن سىلەرگە ئەننىڭ ھۆكۈملىرىدىن ئىبارەت كىشىلەر موھتاج بولغان﴾** (روشن) ئايەتلىرىنى تىلاۋەت قىلىپ بېرىدىغان پەيغەمبەرنى ئەۋەتتى، كىمكى **﴿ئەننىڭ غا ئىمان ئېيتىدىكەن ۋە ياخشى ئەمەل قىلىدىكەن،﴾** (ئەننىڭ) ئۇنى ئاستىدىن ئۈستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ، **﴿ئەننىڭ ئۇلارغا ئېسىل رىزىق﴾** يەنى جەننەتتىكى رىزىق ۋە نېمەتلەرنى **﴿بېرىدۇ﴾**.

﴿ئەننىڭ يەتتە ئاسماننى ياراتتى، زېمىنىمۇ ئاسمانلارغا ئوخشاش﴾ (يەنى يەتتە قىلىپ) ياراتتى، **﴿ئەننىڭ ئەمرى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا جارى بولۇپ تۇرىدۇ﴾** يەنى يەتتە قات ئاسماندىن يەتتە قات زېمىنغا چۈشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن يامغۇر ياغىدۇ، گىياھلار ئۆسىدۇ، كېچە بىلەن كۈندۈز، ياز بىلەن قىش كېلىدۇ. سىلەرگە بۇنى بىلدۈرۈشۈم **﴿ئەننىڭ ھەممىگە قانداق ئىكەنلىكىنى ۋە ئەننىڭ نىڭ ھەممە نەرسىنى تولۇق بىلىدىغانلىقىنى بىلىشىڭلار ئۈچۈندۇر﴾**.

أَسْكِنُوهُمْ مِّنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِّنْ وَّجَدِكُمْ وَلَا تَضَارُّوهُمْ لِنَصِيْقُوا عَلَيْهِمْ وَإِنْ كُنْ أُولَتْ حَمَلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمَلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأَتَمِّرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِن تَعَاَسَرْتُمْ فِى صَرْضِعٍ لَهُ آخَرَىٰ ۖ لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّنْ سَعَتِهِ ۗ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يَكْلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۗ وَكَأَيِّن مِّن قَرَبَةٍ عَنَّتْ عَن أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ ۚ فَحَاسِبْنَهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذِّبْنَهَا عَذَابًا ذُكِّرًا ۗ ۙ فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ۗ ۙ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ الَّذِينَ ءَامَنُوا قَدْ أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ۗ ۙ رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَحْمِلُوا الْأَصْلِحَاتِ مِنَ الظَّالِمَاتِ إِلَى النُّورِ ۗ وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لِرَبِّرَقًا ۗ ۙ اللَّهُ الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَنْزِلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِيُعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۗ ۙ

تۈگەيدۇ، كىمكى **﴿ئەننىڭ دىن قورقىدىكەن، ئەننىڭ ئۇنىڭ ئىشىنى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىدۇ﴾**.

﴿ئەننىڭ شۇ ئەننىڭ سىلەرگە نازىل قىلغان ھۆكۈمىدۇر، كىمكى ئەننىڭ دىن قورقىدىكەن، ئەننىڭ گۇناھلىرىنى يوققا چىقىرىدۇ، ئۇنىڭغا﴾ ئاخىرەتتە جەننەتتىن ئىبارەت **﴿كاتتا ساۋاب بېرىدۇ﴾**.

﴿ئۇلارنى﴾ يەنى قويۇۋېتىلگەن ئاياللىرىڭلارنى **﴿قۇدرىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە ئۆزۈڭلار ئولتۇرۇۋاتقان جايڭلارنىڭ بىر قىسمىدا ئولتۇرغۇزۇڭلار﴾** بۇ ھۆكۈم يېنىشىۋالغىلى بولىدىغان ئاياللار ئۈچۈندۇر. ئەمما ئۈچ تالاق قىلىنغان، يېنىشىۋالغىلى بولمايدىغان ئاياللارغا تۇرالغۇ بېرىلمەيدۇ ۋە نەپەقىمۇ بېرىلمەيدۇ. **﴿ئۇلارنى تەڭلىكتە قالدۇرۇش ئۈچۈن زىيان يەتكۈزمەڭلار﴾** يەنى ئۇلارنى چىقىپ كېتىشكە مەجبۇرلاش ئۈچۈن تۇرالغۇ جەھەتتىن، نەپەقە جەھەتتىن قىسماڭلار. **﴿ئەگەر ئۇلار ھامىلدار بولسا، بوشانغانغا قەدەر ئۇلارنى تەمىنلەڭلار، ئەگەر ئۇلار سىلەر ئۈچۈن﴾** (بالىلىرىڭلارنى) ئېمىتىپ بەرسە، **﴿ئۇلارنىڭ﴾** (ئېمىتىش) ھەققىنى بېرىڭلار، ھەققانىي ئاساستا ئۆزئارا مەسلىھەتلىشىڭلار، بۇ تالاق ئارقىلىق ئايرىلىپ كەتكەن ئەر - ئاياللار ئۈچۈن قىلىنغان خىتاب بولۇپ، ئۆزئارا ئۇرۇش - جېدەل قىلماستىن، بىر - بىرىڭلارغا ئېتىبار قىلغان ھالەتتە مەسلىھەتلىشىڭلار! - دېگەنلىك بولىدۇ. **﴿ئەننىڭ تائالا بۇ**

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

ئاياتى 14

ئاياتى 26

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ لَمْ يَرْحَمْ مَا اَحَلَّ اللّٰهُ لَكَ تَبٰىغِيْ مِرْصٰتِ اَزْوَاجِكَ وَاللّٰهُ عَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١﴾ قَدْ فَرَضَ اللّٰهُ لَكُمْ مِجْلَةَ اٰيْمٰنِكُمْ وَاللّٰهُ مَوْلٰكُمْ وَهُوَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ ﴿٢﴾ وَاِذْ اَسْرَأَ النَّبِيُّ اِلٰى بَعْضِ اَزْوَاجِهِ حٰدِثًا فَلَمَّا نَبَاَتْ بِهٖ وَاظْهَرَ اللّٰهُ عَلَيْهِ عَرْفَ بَعْضِهٖ وَاَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَاَهَا بِهٖ قَالَتْ مَنْ اَنْبَاكَ هٰذَا قَالَ نَبَاَنِى الْعَلِيْمُ الْحٰخِيْرُ ﴿٣﴾ اِنْ نُوْبًا اِلٰى اللّٰهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوْبُكُمْ وَاِنْ تَطَهَّرَا عَلَيْهِ فَاِنَّ اللّٰهُ هُوَ مَوْلٰكُمْ وَجِبْرِیْلُ وَصَلِیْحُ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمَلٰئِكَةُ بَعْدَ ذٰلِكَ ظٰهِيْرٌ ﴿٤﴾ عَسٰى رَبُّهٖ اِنْ طَلَّقَكَ اَنْ يُبَدِّلَهٗ اَزْوَاجًا خَيْرًا مِّنْكَ مُسٰمِرًا مُّؤْمِنًا فَاِنَّكَ تَبٰىغِيْ عِيْدَاتٍ سَبَّحْتَ تَبٰىغِيْ وَاَبْكَارًا ﴿٥﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيْكُمْ نَارًا وَقُوْدَهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُوْنَ اللّٰهَ مَا اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُوْنَ مَا يُوْمَرُوْنَ ﴿٦﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَا تَعْبُدُوْا الْيَوْمَ اِيْمًا تَحْزُوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٧﴾

ھەفەسە) ئاشكارىلاپ قويغان سۆزلەرنىڭ بەزىسىنى ئېيتتى (يەنى يۈزىگە سالىدى). بەزىسىنى ئېيتىمىدى (يەنى يۈزىگە سالمايدى). پەيغەمبەر ئۇنىڭغا سىرنى ئاشكارىلاپ قويغانلىقىنى ئېيتقان چاغدا، ئۇ (يەنى ھەفەسە): «بۇنى ساڭا كىم خەۋەر قىلدى؟» دېدى، پەيغەمبەر: «ماڭا (بۇنى) ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچى، ھەممىدىن تولۇق خەۋەردار ئاللاھ خەۋەر قىلدى» دېدى. ﴿٤﴾ ئەگەر (ئائىشە، ھەفەسە) ئىككىڭلار ئاللاھقا تەۋبە قىلساڭلار (ئۆزۈڭلار ئۈچۈن ياخشىدۇر). سىلەرنىڭ دىلىڭلار (رەسۇلۇللاھقا ئىخلاس قىلىشتىن) بۇرۇلۇپ كەتتى، ئەگەر سىلەر (رەسۇلۇللاھ خوپ كۆرمەيدىغان ئىش ئۈستىدە) ئۇنىڭغا تاقابىل تۇرساڭلار، ئۇ چاغدا ئاللاھ ئۇنىڭ مەدە تىكارىدۇر، جىبرىئىلمۇ ئۇنىڭ مەدە تىكارىدۇر) ئابۇبەكرى ۋە ئۆمەرگە ئوخشاش (مۆمىنلەرنىڭ ياخشىلىرىمۇ ئۇنىڭ مەدە تىكارىدۇر. ئۇلاردىن باشقا پەرىشتىلەرمۇ (ئۇنىڭغا) يۈلەنچۈكتۇر). ﴿٥﴾ ئەگەر ئۇ سىلەرنى قويۇۋەتسە، پەرۋەردىگارى سىلەرنىڭ ئورنۇڭلارغا، سىلەردىن ياخشى، (ئاللاھنىڭ ۋە پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە) بويسۇنغۇچى، (ئاللاھقا ۋە پەيغەمبەرگە) ئىمان ئېيتقۇچى) يەنى ئىسلام پەرز قىلغان ئىشلارنى ئىجرا قىلغۇچى، ئاللاھقا، پەرىشتىلىرىگە كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان ئېيتقۇچى (ئىتائەت قىلغۇچى، گۇناھلاردىن تۆۋبە قىلغۇچى، ئىبادەت قىلغۇچى، روزا تۇتقۇچى چوكانلارنى ۋە قىزلارنى ئۇنىڭغا بېرىشى مۇمكىن).

سورە تەھرىم

مەدىنىدە نازىل بولغان، 12 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

﴿١﴾ ئى پەيغەمبەر! نېمە ئۈچۈن ئاللاھ ساڭا ھالال قىلغان نەرسىنى ئايالىرىڭنىڭ رازىلىقىنى تىلەش يۈزىسىدىن ھارام قىلسەن) بەزىلەرنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەينەپ رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئۆيىدە ھەسەل ئىچەتتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بىلەن ھەفەسە رەزىيەللاھۇ ئەنھا زەينەپ رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا ھىيلە ئويىناپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قېشىغا كەلگەن ھامان: «ئاغزىڭىدىن بىر خىل پۇراق كېلىۋاتىدۇ» دەيدىغانغا كېلىشىۋالغان. شۇنىڭ بىلەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەسەل ئىچىشىنى ئۆزىگە ھارام قىلىۋالغان. شۇ سەۋەبتىن بۇ ئايەت نازىل بولغان. (ئاللاھ) سەندىن سادىر بولغان ئىشقا (ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىبانىدۇر) بەزىلەرنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە: ئەسلى ئۇ كىچىك گۇناھلاردىن بولغاچقا، ئاللاھ شۇنىڭغا ئاساسەن كايغان. ﴿٢﴾ (ئاللاھ سىلەرگە (كەففارەت) بىلەن قەسسىمىڭلاردىن چىقىشى بەلگىلىدى) باشقا بىر ئايىتىدە مۇنداق دەيدۇ: (سىلەرنى قەستەن قىلغان قەسسىمىڭلار ئۈچۈن جاۋابكارلىققا تارتىدۇ. مۇنداق قەسسىمىڭلارنى بۇزساڭلار) ئۇنىڭ كەففارىتى ئائىلەڭلارغا بېرىدىغان ئوتتۇرا دەرىجىلىك تاماق بىلەن ئون مىسكىنى بىر ۋاخ غىزالاندۇرۇشتۇر، ياكى ئۇلارغا (يەنى ئون مىسكىنگە بەدىنىنى يېيىپ تۇرىدىغان) بىرەر قۇر كىيىم بېرىشتۇر، ياكى بىر قۇل ياكى بىر چۆرىنى ئازاد قىلىشتۇر، كىمكى بۇنداق قىلىشقا كۈچى يەتمىسە، ئۈچ كۈن روزا تۇتۇشى لازىم) [سورە مائىدە 89 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. ھەر قانداق ئادەمنىڭ ئاللاھ ھالال قىلغان نەرسىنى ھارام قىلىش ھەققى يوق. ئەگەر قىلىپ قالسىمۇ، ئۇ كىشىگە ئەمەل قىلىش لازىم بولمايدۇ. ھالال ياكى ھارام قىلىش ئاللاھقا خاستۇر. بەزى فىقھى ئالىملىرى مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر بىر كىشى ئۆزىگە بىرەر كىيىمنى، بىرەر يېمەكلىكنى، بىرەر ئىچمىلىكنى ۋە ئاللاھ مۇباھ قىلغان ھەر قانداق بىر نەرسىنى ھارام قىلىۋالسا، ئۇ كىشى قەسەمنىڭ كەففارىتىنى بېرىشى كېرەك. شۇنداق قىلغاندا، ئۇنىڭ قەسسىمى بىكار بولىدۇ. بۇ ھەممە نەرسىلەردە شۇنداق بولىدۇ. ھەتتا ئايالنى ھارام قىلىۋالغان بولسىمۇ، مۇشۇنىڭ ئىچىگە كىرىدۇ. بەزى فىقھىشۇناسلار: «ئايالنى ھارام قىلغاندا، تالاقنىڭ ھاراملىقىنى نىيەت قىلسا، ئايال تالاق بولۇپ كېتىدۇ» دەپ قارايدۇ. ئاللاھ ئەڭ توغرىسىنى بىلگۈچىدۇر. (ئاللاھ سىلەرنىڭ ئىگەڭلاردۇر، ئاللاھ ھەر نەرسىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر). ﴿٣﴾ (ئۆز ۋاقتىدا پەيغەمبەر ئايالىرىدىن بىرىگە (يەنى ھەفەسەگە) بىر سۆزنى) يەنى ھەسەلنى ئۆزىگە ھارام قىلغانلىقىنى (يوشۇرۇن ئېيتقان ئىدى). كەلىبى مۇنداق دەيدۇ: يوشۇرۇن ئېيتىلغان سۆز ئەسلىدە: «ئاتاڭ ۋە ئائىشەنىڭ ئاتىسى مەندىن كېيىن خەلىپە بولىدۇ» دېگەن سۆز ئىدى. (ئۇ يەنى ھەفەسە) ئۇنى (ئائىشەگە) ئېيتىپ قويغان، ئاللاھ بولسا سىرنىڭ ئاشكارىلانغانلىقىنى (پەيغەمبەرگە) بىلدۈرگەن چاغدا، ئۇ (يەنى پەيغەمبەر) ئۇنىڭغا (ھەفەسەگە) ئۇ (يەنى

تۆنكىچە (ئۇلارنىڭ ئالدىدا ۋە ئوڭ تەرىپىدە يۈرىدۇ، ئۇلار: «ئى پەرۋەردىگارمىز! بىزگە نۇرۇمىزنى مۇكەممەللەشتۈرۈپ بەرگىن، بىزگە مەغپىرەت قىلغىن، سەن بولساڭ ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىرسەن» دەيدۇ).
 9 (ئى پەيغەمبەر! سەن كۇففارلار بىلەن ۋە مۇناپىقلار بىلەن كۈرەش قىلغىن، ئۇلارغا) يەنى كاپىر ۋە مۇناپىقلارغا ھەيۋىتىڭنى كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈن (قاتتىق مۇئامىلە قىلغىن) ئۇلار ھەد ۋاجىپ بولىدىغان گۇناھلارنى قىلسى. (ئۇلارنىڭ جايى جەھەننەمدۇر، جەھەننەم نېمىدىگەن يامان جاي!)

10 (اللە كۇففارلارغا) ئۇلارنىڭ مۆمىنلەر بىلەن تۇغقانچىلىقىنىڭ پايدا بەرمەسلىكىدە نۇھنىڭ ئايالىنى ۋە لۇتنىڭ ئايالىنى مىسال قىلىپ كۆرسەتتى، ئۇلار بولسا بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن ئىككى ياخشى بەندىمىزنىڭ ئەمرىدە ئىدى، ئۇلارنىڭ ئىككىلىسى ئەللىرىگە (ئىمان ئېتىماسلىق بىلەن) خىيانەت قىلدى. رىۋايەت قىلىنىشىچە، نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى كىشىلەرگە نۇھ ئەلەيھىسسالامنى ساراڭ دەيتتى. لۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى بولسا، لۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ مېھمانلىرىنى قەۋمىگە خەۋەر قىلىپ قوياتتى. (ئۇلارنىڭ ئەللىرى (يەنى نۇھ بىلەن لۇت) (پەيغەمبەر تۇرۇقلۇق) ئۇلاردىن اللە نىڭ ئازابىدىن ھېچ نەرسىنى دەپنى قالمىدى). ئۇ ئىككىسىگە كاپىرلار ۋە ئاسىيىلاردىن ئىبارەت «دوزاخقا كىرگۈچىلەر بىلەن بىللە كىرىڭلار» دېيىلدى.

11 (اللە ئىمان ئېيتقانلارغا بىرئەۋنىڭ ئايالىنى مىسال قىلىپ كۆرسەتتى، ئۆز ۋاقتىدا ئۇ: «ئى پەرۋەردىگارمىز! دەرگاھىڭدا ماڭا جەننەتتىن» سېنىڭ رەھمىتىڭگە يېقىن، يۇقىرى دەرىجىلىك (بىر ئۆي بنا قىلغىن، مېنى پىرىئۇندىن ۋە ئۇنىڭ يامان ئەمەلىدىن قۇتۇلدۇرغىن، مېنى) قېتى كاپىرلىرىدىن ئىبارەت (زالىم قەۋمدىن قۇتۇلدۇرغىن» دېدى) دېمەك، خۇددى كاپىرلارنىڭ ئەگە ئەشەددىيىسى پىرىئۇنىڭ قول ئاستىدىكى ئايالىنىڭ جەننەتكە كىرىشىگە توسالغۇ بولالمىغىنىدەك، بىرەر كاپىرنىڭ قول ئاستىدا بولۇپ قېلىش ھەرقانداق ئادەمنىڭ ياخشى ئەمەل قىلىپ جەننەتكە كىرىشىگە توسالغۇ بولالمايدۇ.

12 (ھەمدە ئىمراننىڭ قىزى مەريەمنى مىسال قىلىپ كۆرسەتتى) اللە بۇ ئايالغا دۇنيا - ئاخىرەتنىڭ ھۆرمىتىنى ئاتا قىلدى، ئۇنىڭ ئاسى قەۋمنىڭ ئارىسىدا بولۇشىغا قارىماي، ئۇنى پۈتۈن ئالەم ئاياللىرىدىن ئالاھىدە قىلىپ تاللىدى. (ئۇ نومۇسنى ساقلىدى، ئۇنىڭغا بىزنىڭ تەرىپىمىزدىن بولغان روھنى پۈۋلىدۇق) يەنى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ كىيىمىنىڭ يانچۇقىغا پۈۋلىدى، شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ھامىلدار بولۇپ قالدى. (ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ سۆزلىرىنى) يەنى پەرۋەردىگارنىڭ بەندىلەرگە بەلگىلەپ بەرگەن شەرىئەت بەلگىلىمىلىرىنى تەستىقلىدى. بۇ بەرگەن سۆز بولسا، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مەن سېنىڭ رەببىڭنىڭ ئەلچىسى» دېگەن سۆزى بولۇپ، ئۇ مەريەمگە مۇقەررەب پەيغەمبەر ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ خۇش خەۋىرىنى بەتكۈزگەن ئىدى. (ساڭا ۋە (نازىل قىلغان) كىتابلىرىنى تەستىق قىلدى ۋە اللە غا ئىتائەت قىلغۇچىلاردىن بولدى) چۈنكى ئۇنىڭ ئائىلىسى سالھ ۋە تەقۋا ئائىلىدىن ئىدى.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُم سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ جَارِيَةٍ مِّن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ، نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا آتِنَا مِن لَّدُنكَ وَأَغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾
 يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَا وَدَّوهُمُ جَهَنَّمَ وَيَسَّ الْمَصِيرُ ﴿٩﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتٍ نُوحٍ وَامْرَأَتٍ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِّنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمَّا زَيَّنَّا عَنهُمَا مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ ﴿١٠﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا امْرَأَتٍ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَبِخِيٍّ مِّن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِيَّ وَبِخِيٍّ مِّن الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا وَصَدَقَ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا مِنَ الْقُرْآنِ ﴿١٢﴾

6 (ئى مۆمىنلەر! ئۆزۈڭلارنى ۋە بالا - چاقاڭلارنى ئىمان ۋە تاشلار يېقىلغۇ بولىدىغان، رەھىم قىلمايدىغان قاتتىق قول پەرىشتىلەر مۇئەككەل بولغان دوزاختىن) بالا - چاقىلىرىڭلارنى اللە قا بويىسۇنۇشقا بۇيۇرۇش ۋە اللە قا ئاسىيلىق قىلىشتىن توسۇش ئارقىلىق (ساقاڭلار، ئۇ پەرىشتىلەر اللە نىڭ بۇيۇرۇقىدىن چىقمايدۇ، نېمىگە بۇيۇرۇلسا شۇنى ئىجرا قىلىدۇ) يەنى ئازراقمۇ كېچىكتۈرمەيدۇ.

7 (ئى كاپىرلار! بۈگۈن ئۆزۈرە ئېيتماڭلار) يەنى بۇ سۆز ئۇلار دوزاخقا كىرىدىغان چاغدا ئېيتىلغان بولۇپ، ئۇلارنى ئۈمىدسىزلەندۈرۈش ۋە تامالىرىنى يوققا چىقىرىش ئۈچۈندۇر. (سىلەر پەقەت) دۇنيادا قىلغان (قىلمىشڭلارنىڭ جازاسىنى تارتىسىلەر).

8 (ئى مۆمىنلەر اللە غا سەمىمى تەۋبە قىلىڭلار) يەنى ئىخلاس بىلەن تەۋبە قىلىڭلار. بۇ خىل تەۋبە قىلىش بولسا، قىلغان گۇناھىغا جىن كۆڭلىدىن پۇشمان قىلىش، تىل ئارقىلىق ئىستىغفار ئېيتىش، ئۇ ئىشتىن يىراق تۇرۇش ۋە ئىككىنچىلەپ قايتىماسلىققا قاتتىق ئىرادە باغلاش ئارقىلىق بولىدۇ. (ئۈمىدىكى، پەرۋەردىگارڭلار سىلەرنىڭ گۇناھىڭلارنى يوققا چىقىرىدۇ، سىلەرنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئىقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇ كۈندە (يەنى قىيامەت كۈنىدە) اللە پەيغەمبەرنى ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان مۆمىنلەرنى رەسۋا قىلمايدۇ، ئۇلارنىڭ نۇرى) ئۇلار پىلسىراتتىن

سُورَةُ الْمُلْكِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَّرَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ الَّذِي خَلَقَ
 الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٢﴾
 الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ
 تَفَوُّتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ﴿٣﴾ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ
 يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ حَاسِدًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ
 الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيْطَانِ وَأَعَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ
 السَّعِيرِ ﴿٥﴾ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَيَسُورُ الْمَصِيرُ
 ﴿٦﴾ إِذَا الْفُجُورُ فِيهَا سَمِعُوا مَا يُنْفَخُ أَصْوَاتٌ ثَمَّ كَادَتْ تَصِيرُ
 مِنَ الْعَيْطِ كَلِمَاتٍ لَقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلُوهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿٨﴾
 قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ
 إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ
 السَّعِيرِ ﴿١٠﴾ فَاعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ فَحَقَّ لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١١﴾
 إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾

11 **ئۇلار** يەنى ئۆزلىرىنىڭ دوزاخقا لايىق ئىكەنلىكىنى ۋە بەيغەمبەرنى ئىنكار قىلىش ئارقىلىق كاپىر بولغان **گۇناھىنى تونۇيدۇ** ئۇلارنىڭ گۇناھى ئىسپاتلانغان ۋە گۇناھلىرىنى ئۆزلىرى ئېتىراپ قىلىپ، ھېچقانداق ئۆزىرىسى قىلغاندىن كېيىن، **ئۇلارنى جازالاپ دوزاخقا تاشلايدۇ. ئەھلى دوزاخ ئالەمنىڭ رەھىمىتىدىن يىراق بولسۇن!**

12 **پەرۋەردىگارىدىن كۆرمەي تۇرۇپ قورققانلار مەغپىرەتكە ۋە كاتتا ساۋابقا ئېرىشىدۇ.**

13 **سەلەر سۆزۈڭلارنى مەخپى قىلىڭلار ياكى ئاشكارا قىلىڭلار** **ئالەم ھامان ئۇنى بىلىپ تۇرىدۇ، ئالەم قا ھېچنەرسە مەخپى بولمايدۇ. ئالەم ھەقىقەتەن دىللاردىكى سىرلارنى بىلگۈچىدۇر.**

14 **ئىنسانلارنى ۋە شۇ ئىنسانلارنىڭ دىللىرىنى ئۆز قولى بىلەن ياراتقان زات** **دىللارنىڭ سىرلىرىنى بىلمەيدۇ؟ ئەلۋەتتە ياراتقۇچى يارالغۇچىدىن بەك بىلگۈچىدۇر. ئۇ شەيئىلەرنىڭ نازۇك تەرەپلىرىنى بىلگۈچىدۇر. قەلبەردە يوشۇرۇنغان ۋە مەخپى ئېلىپ بېرىلغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىدىن تولۇق خەۋەرداردۇر ئۇنىڭغا ھېچقانداق ئىش مەخپى بولمايدۇ.**

15 **ئالەم سەلەرگە زېمىننى** **ئولتۇرغىلى بولمايدىغان ۋە مەخپى بولمايدىغان بەك يىرىك قىلىۋەتەي، مېڭىشقا ئاسان قىلىدى، زېمىننىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار. ئالەمنىڭ سەلەرگە زېمىندا يارىتىپ بەرگەن (رىزىقىدىن يەڭلار) ئالەم**

سۈرە مۇلك

مەككىدە نازىل بولغان. 30 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **ئالەم** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 **دۇنيا - ئاخىرەتتە پۈتۈن ئاسمان - زېمىننىڭ پادىشاھلىقى ئىلكىدە بولغان ئالەم نىڭ بەرىكىتى بويۇقتۇر. ئالەم ھەر نەرسىگە قادىردۇر.**

2 **سەلەردىن قايسىڭلارنىڭ ئەمەلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سىناش ئۈچۈن، ئالەم ئۆلۈمنى ۋە تىرىكلىكنى ياراتتى** يەنى ئۆلۈم: روھنىڭ بەدەندىن ئايرىلىشى، ھاياتلىق بولسا، روھنىڭ بەدەنگە تەئەللۇق بولىشىدۇر. شۇڭا "تىرىكلىكنى يارىتىش" دېگەنلىك، ئىنساننى ۋە روھنى يارىتىش دېگەنلىكتۇر. **ئالەم غالىبتۇر.** (تەۋبە قىلغۇچىنى) **ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.**

3 **ئالەم يەتتە ئاسماننى بىرىنى بىرىنىڭ ئۈستىدە قىلىپ ياراتتى، مېھرىبان ئالەم نىڭ يارىتىشىدا ھېچ نۇقسانى يەنى بىر - بىرىگە زىت ياكى كەمتۈكلىكى كۆرمەيسەن، سەن تەكرار قاراپ باققىنىكى** ئاسمان شۇنداق چوڭ ۋە كەڭ بولسىمۇ، ئۇنىڭدا **بىرەر يوجۇقنى كۆرەمسەن؟**

4 **ئاندىن سەن يەنە ئىككى قېتىم قارىغىن** ئۆلۈڭدىن كۆپ قارىغان تەقدىردىمۇ، **كۆزۈڭ** ئاسمانلارنىڭ يارىتىلىشىدا بىرەر ئەيىب تېپىشتىن **ئۈمىد ئۈزگەن ۋە تالغان ھالدا قايتىدۇ.**

5 **بىزگە بارلىق ئاسمانلاردىن ئەڭ يېقىن ئاسماننى چىراغلار** يەنى يورۇق يۇلتۇزلار **بىلەن بېزىدۇ ۋە ئۇلارنى شەيتانلارنى ئاتىدىغان نەرسە قىلدۇق** يەنى پەرىشتىلەرنىڭ سۆزلىرىنى ئوغرىلىقچە تىڭشاشقا ئۇرۇنغان شەيتانلار يۇلتۇزلاردىن چىققان شولا بىلەن ئېتىلىدۇ. **شەيتانلارغا** دۇنيادا يۇلتۇزلار ئارقىلىق كۆيدۈرۈلۈشىنى، ئاخىرەتتە **دوزاخ ئازابىنى تەييارلىدۇق.**

6 **پەرۋەردىگارىنى ئىنكار قىلغانلارمۇ دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ. دوزاخ نېمىدېگەن يامان جاي!**

7 **ئۇلار دوزاخقا** ئوتقا ئوتتۇن تاشلىغاندەك **تاشلانغان چاغدا، قايناپ تۇرغان دوزاخنىڭ** ئېشەك ھاڭرىغاندەك **سەت ئاۋازىنى ئاڭلايدۇ.**

8 **دوزاخ غەزەبتىن پارچىلىنىپ كېتىشكە تاس قالىدۇ. دوزاخقا ھەر قاچان بىر توپ ئادەم تاشلانغان چاغدا، دوزاخقا مۇئەككەل پەرىشتىلەر ئۇلاردىن: «سەلەرگە» دۇنيادا مۇشۇنداق بىر كۈننىڭ كېلىدىغانلىقىدىن ئاگاھلاندىرىدىغان بىرەر **ئاگاھلاندىرغۇچى كەلمىگەنمىدى؟» دەپ سورايدۇ.****

9 **ئۇلار: «ئۇنداق ئەمەس، بىزگە ھەقىقەتەن ئاگاھلاندىرغۇچى ئالەم نىڭ پەيغەمبىرى كەلگەن» يەنى بىزنى مۇشۇ كۈننىڭ كېلىدىغانلىقىدىن ئاگاھلاندىرغان. (بىز ئۇنى) ئىنكار قىلدۇق ھەمدە بىز: «ئالەم ھېچ ئادەمگە غەيب ئىشلاردىن، ئاخىرەت خەۋەرلىرىدىن ۋە ئالەم نىڭ بىزدىن تەلەپ قىلغان ئىشلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان شەرىئەتتىن (بىرەر نەرسە نازىل قىلغىنى يوق، سەلەر پەقەت چوڭقۇر ئازغۇنلۇقتا» دېدۇق» دەيدۇ.**

10 **ئۇلار: «ئەگەر بىز» پەيغەمبەرنىڭ سۆزلىرىنى چۈشىنىدىغان، ئەقىل ئىشلىتىدىغان ھالەتتە ئاڭلىغان ياكى چۈشەنگەن بولساق، ئەھلى دوزاخ قاتارىدا بولماس** بەلكى **ئالەم قا ئىمان ئېيتقان ۋە بەيغەمبەرگە ئەگەشكەنلەر قاتارىدا بولغان (ئىدۇق) دەيدۇ.**

20 ﴿سەلەرگە اللە ياردەم بەرگەندىن تاشقىرى، يەنە كىم سەلەرگە ياردەمچى قوشۇن بولالايدۇ﴾ يەنى اللە ئۆز ياردىمى ۋە رەھىمىنى ئارقىلىق ياردەم قىلمىسا، كىم سەلەرگە ياردەم قىلالايدۇ؟ سەلەرنى اللە نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرىدىغان ھېچقانداق قوشۇن يوق. ﴿كاپىرلار پەقەت ئالدىنىش ئىچىدىدۇر﴾ يەنى شەيتان ئۇلارنى: «ئازاب نازىل بولمايدۇ» دەپ ئالدايدۇ.

21 ﴿ئەگەر اللە﴾ يامغۇر ۋە باشقا رىزىقنىڭ سەۋەبلىرىنى توساپ قويۇش ئارقىلىق ﴿رىزىقنى تۇتۇپ قالسا، سەلەرگە كىم رىزىق بېرىدۇ، ئۇلار تەكەبۇرلۇقتا، ھەقتىن يىراقلىشىشتا ئەزۋەبىلەپ كەتكەندۇر﴾ ئۇلار ئىبىرەت ئالمايدىغان ۋە تەپەككۇر قىلمايدىغان قەۋمدۇر.

22 ﴿زادى قايسى ئادەم يول تاپالايدۇ؟ بېشىنى ساقسىلىتىپ ماغىغان ئادەممۇ؟﴾ بۇ كاپىر بولۇپ، دۇنيادا گۇناھ - مەسئەتتە دۈم چۈشىدۇ، قىيامەت كۈنى بولسا، ئوغدىسىغا تىرىلدۈرۈلىدۇ. ﴿ياكى قەدىنى رۇس تۇتۇپ تۈز يولدا ماغىغان ئادەممۇ؟﴾ بۇ مۇسۇلمان بولۇپ، دۇنيادا اللە نىڭ يولىدا ئەقىل ۋە ھىدايەت ئارقىلىق ماغىدۇ، قىيامەت كۈنىدە بولسا، جەننەتكە ئېلىپ بارىدىغان داغدام يول ئۈستىگە تىرىلدۈرۈلىدۇ.

23 ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ﴿ئېيتقىنىكى،﴾ اللە سەلەرنى ياراتتى، سەلەر ئۈچۈن قۇلانى، كۆزلەرنى، دىللارنى ياراتتى، سەلەر ئاز شۇكۇر قىلىسىلەر.﴾

24 ﴿ئېيتقىنىكى،﴾ اللە سەلەرنى يەر يۈزىدە يارىتىپ كۆپەيتتى، (ھېساب بېرىش ئۈچۈن) اللە نىڭ دەرگاھىغا توپلىنىسىلەر.﴾

25 ﴿ئۇلار:﴾ ئەگەر سەلەر راستچىل بولساڭلار، بۇ ۋەدە قاچان ئىشقا ئاشۇرۇلىدۇ؟ دەيدۇ.﴾

26 ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ﴿ئېيتقىنىكى،﴾ (بۇ ھەقتىكى) ئىلىم يەنى قىيامەتنىڭ قاچان بولۇشى (اللە نىڭ دەرگاھىدىدۇر) بۇنى اللە تىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. (مەن پەقەت) سەلەرنى كاپىرلىقنىڭ ئاقىۋىتىدىن (ئوچۇق ئاگاھلاندۇرغۇچىمەن) مەن اللە بايان قىلىشقا بۇيرىغانى بايان قىلمەن. اللە ماڭا قىيامەتنىڭ ۋاقتىنى خەۋەر قىلىشنى بۇيرىمىدى.

27 ﴿ئۇلار ئازابنىڭ ئۆزلىرىگە يېقىنلىقىنى كۆرگەن چاغدا يۈزلىرى قارىداپ كېتىدۇ، ئۇلارغا:﴾ مانا بۇ سەلەر دۇنيادىكى چېغىڭلاردا مەسخىرە قىلىپ (تەلەپ قىلغان نەرسىدۇر) دەپىلىدۇ.﴾

28 ئى مۇھەممەد! ﴿ئېيتقىنىكى،﴾ ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ! ئەگەر اللە سەلەر كۈتكەندەك ۋە ئارزۇ قىلغاندەك

(مېنى ۋە مەن بىلەن بولغان) مۆمىنلەرنى (ھالاك قىلىدىغان بولسا ياكى) بىزنىڭ ئەجلىمىزنى تەخىر قىلىپ (بىزگە رەھىم قىلىدىغان بولسا) سەلەرگە نېمە پايدا بار. (كاپىرلارنى قاتتىق ئازابتىن كىم قۇتۇلدۇرىدۇ؟) يەنى مەيلى اللە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئۇلار ئۈمىد قىلغاندەك ھالاك قىلسۇن ياكى ساقلاپ قالسۇن، ئۇلارنى ئازابتىن ھىچكىم قۇتۇلدۇرالمىدۇ.

29 ﴿ئېيتقىنىكى،﴾ ئۇ ناھايىتى مېھرىبان اللە دۇر، ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتتۇق ۋە ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلدۇق، سەلەر كىمنىڭ روشەن گۇمراھلىقتا ئىكەنلىكىنى كەلگۈسىدە بىلىسىلەر.﴾

وَأَسِرُوا قَوْلَكُمْ وَأَجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾ أَمْ أَمْنُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُخْصِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ﴿١٦﴾ أَمْ أَمْنُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْمُونَ كَيْفَ نَذِيرٍ ﴿١٧﴾ وَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَيْتَ وَيَقِظْنَ مَا يَمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرِّحْمَانُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾ أَمْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾ أَمْ هَذَا الَّذِي يَرْفَعُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُوا فِي عُتُورٍ وَتُفُورٍ ﴿٢١﴾ أَمْ هُنَّ أَمْشَى مِثْلَ عَالَى وَجْهَهُ أَهْدَى أَمْ يَمْشَى سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْتِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢٦﴾

سەلەرگە زېمىننىڭ مولچىلىقىدىن پايدىلىنالايدىغان قىلدى. شۇنى بىلىشىڭلار كېرەككى، بۇ دۇنيادىن ئاخىرەتكە چوقۇم كۆچىسىلەر. (سەلەر) قەبرىەڭلاردىن (تىرىلگەندىن كېيىن اللە نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلسىلەر).

16 ئى كۇففارلار! (ئاسماندىكى زاتنىڭ يەر تەۋرىگەن چاغدا) خۇددى قارۋىنى يۇنقۇزۇۋەتكەندەك (سەلەرنى بەرگە يۇنقۇزۇۋېتىشىدىن قورقمايسىلەر؟)

17 (ياكى ئاسماندىكى زاتنىڭ) خۇددى لۇت ۋە فىل ئىكلىرىگە ياغدۇرغاندەك (سەلەرگە تاش ياغدۇرۇشىدىن قورقمايسىلەر؟) سەلەر ئازابنى كۆرگەن چاغدا (مېنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشۇمنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى بىلىسىلەر) بۇ چاغدا بىلگىنىڭلار ھېچقانداق پايدا بەرمەيدۇ.

18 ﴿ئۇلاردىن ئىلگىرى ئۆتكەنلەر (بەيغەمبەرلىرىنى) يالغانغا چىقاردى.﴾ ئۇلارغا قاتتىق ئازاب چۈشۈرۈش ئارقىلىق ئۇلارنى (ئەيىبلەنگەنلىكىم قانداق ئىكەن؟)

19 ﴿ئۇلار قاناتلىرىنى يايغان ۋە يىغقان ھالدا ئۈستىدە ئۇچۇپ كېتىۋاتقان قۇشلارغا (ئىبىرەت كۆزى بىلەن) قارىمامدۇ؟﴾ قاناتلىرىنى كەرگەن ۋە يىغقان ھالدا (ئۈستىلىرىدە ئۇچۇۋاتقان قۇشلارنى) قاناتلىرىنى ئاچقان ۋە يىغقان چاغدا يەرگە چۈشۈپ كېتىشتىن (پەقەت اللە) ناھايىتى ئىنچىكىلىك بىلەن يارىتىشتىن ئىبارەت قۇدرىتى ئارقىلىقلا (تۇتۇپ تۇرىدۇ، اللە ھەقىقەتەن ھەر نەرسىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر).﴾

30 ئۇلارغا «ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ؟» ئالەم سىلەرگە نېمەت قىلىپ بەرگەن بۇلاق، دەريا ۋە قۇدۇقلاردىكى سۈيىڭلار كۈچىڭلار يەتمىگەندەك بىراقلاپ كەتسە ياكى يوقاپ كەتسە ۋە ياكى يەر ئاستىغا «سىڭىپ كەتسە، سىلەرگە كىم ئېقىن سۇ كەلتۈرۈپ بېرىدۇ» دېگەن يەنى سىلەرنىڭ پايدىلىنىشىڭلار ئۈچۈن يامغۇر ياكى دەريالار ئارقىلىق ئالەم تىن باشقىسى كەلتۈرۈپ بېرەلمەيدۇ.

سۈرە قەلەم

مەككىدە نازىل بولغان، 52 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئالەم نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 نۇن بۇ، ئەرەب ئېلىپبەسىدىن بىر ھەرپ بولۇپ، بۇنىڭدىن باشقا بەزى سۈرىلەردە كەلگەندەك سۈرىنىڭ باشلىنىشى ئۈچۈن قوللىنىلغاندۇر. **قەلەم بىلەن ۋە ئۇلار يازغان نەرسىلەر بىلەن قەسەمكى،**

2 ئى مۇھەممەد! (سەن پەرۋەردىگارنىڭ نېمىتى بىلەن، (مۇشرىكلار ئېيتقاندەك) مەجنۇن ئەمەسەن).

3 مۇقەررەرىكى، سەن ئەلۋەتتە پەيغەمبەرلىكىڭنىڭ ئېغىرچىلىقىنى ۋە ھەرخىل چاپالارنى كۆتۈرگەنلىكىڭنىڭ ئۈچۈن، باشقىلار تەرىپىدىن مىننەت قىلىنمايدىغان ئۆكسىمەس ساۋابقا ئېرىشىسەن).

4 ئى مۇھەممەد! (سەن ھەقىقەتەن ئالەم سېنى قۇرغاندا بۇيرىغان بۇيۇك ئەخلاققا ئىگىسەن). سەھىھ ھەدىستە ئاششە رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى ھەققىدە سوراغاندا: «ئۇنىڭ ئەخلاقى قۇرئان ئىدى» دەپ جاۋاب بەرگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان.

5 كەلگۈسىدە قايسىڭلارنىڭ مەجنۇن ئىكەنلىكىنى سەن كۆرسەن، ئۇلارمۇ كۆرىدۇ يەنى قىيامەتتە كىمىنىڭ مەجنۇن ئىكەنلىكى ئاشكارا بولىدۇ. بۇ كاپىرلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئازغۇن، مەجنۇن دېگەن گۇمانغا بېرىلگەن رەددىيە بولۇپ، ئالەم تۆۋەندە يەنە مۇنداق دەيدۇ:

6 شۇبھىسىزكى، سېنىڭ پەرۋەردىگارنىڭ ئۆزىنىڭ بولمىدىن ئازغانلارنى ئوبدان بىلىدۇ، ھىدايەت تاپقۇچىلارنىمۇ ئوبدان بىلىدۇ يەنى ھەقىقىي ئازغۇننىڭ سەن بولماستىن، بەلكى ساڭا تۆھمەت قىلغانلار ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلىدۇ. ھەقىقىي ئازغۇنلار ئەنە شۇ يېقىن ۋە كەلگۈسىدە كېلىدىغان مەنپەئەتتىن يۈز ئۆرۈپ، زىياننى تاللىغان كاپىرلادۇر.

7 ئىنكار قىلغۇچىلارغا ئىتائەت قىلمىغىن. ئۇلار سېنىڭ ئۆزلىرى بىلەن مادارا قىلىشىڭنى، شۇنىڭ بىلەن ئۆزلىرىنىڭ سېنىڭ ئۇلارغا مايىل بولۇشىڭنى كۆزلەپ سەن بىلەن (مادارا قىلىشىڭنى) يەنى ساڭا مادارا قىلغاندەك كۆرىنىشى (ئارزۇ قىلىدۇ).

8 قەسەمخور، پەس، غەيبۇەتخور، سۇخەنچى، بىخىل، ھەددىدىن ئاشقۇچى، گۇناھكار، قوپال، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھارامدىن بولغان ئادەم يەنى ۋەلىد ئىبن مۇغەرە (كە ئىتائەت قىلمىغىن).

9 بىزنىڭ ئايەتلىرىمىز ئۇنىڭغا ئوقۇپ بېرىلسە، ئۇنىڭ مال - مۈلكى ۋە ئوغۇللىرى بولغانلىقى ئۈچۈن، «(بۇ) بۇرۇنقىلارنىڭ ھېكايىلىرىدۇر»، دەيدۇ بۇ شۇنداق قىلغان ئادەمنى ئاگاھلاندۇش ۋە سۆكۈش ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئۇ ئۆزىگە مال - مۈلكى ۋە ئوغۇللىرىنى

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّتَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهٖ تَدْعُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمْنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ الْعَذَابِ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْحَابَ مَاؤُكُمُ عَرَا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْقَلَمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 1 وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ﴿٢﴾ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾ فَسَبِّحْهُ وَبُصِّرْهُ وَبُصِّرْهُ ﴿٥﴾ بِأَيِّكُمْ الْمَقْتُولُ ﴿٦﴾ إِنْ رَبُّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾ فَلَا تَطَّعِ الْمَكِيدِينَ ﴿٨﴾ وَدُّوا لَوْلَاهُمْ فَيَدْهُونُ ﴿٩﴾ وَلَا تَطَّعِ كُلَّ حَلَافٍ مَّهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٌ مَشَاءٌ بَنِيهِمْ ﴿١١﴾ مَتَاعٌ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ عَتَلٌ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٣﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾ إِذَا تَلَّى عَلَيْهِ ءَايَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأُولَى ﴿١٥﴾

بەرگەن زاتىنى، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ۋە ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلىش ئارقىلىق جاۋاب قايتۇردى.

16 ئۇنىڭ بۇرۇنقى داغلاپ بەلگە سالمىز يەنى ئۇنى دۇراخقا سېلىشتىن ئىلگىرى، ئۇنىڭ بۇرۇنقى بەلگە قىلىش بىلەن بىرگە، بۇرۇنقى قارا قىلىپ، ئۇنىڭدىن ئايرىلمايدىغان بىر بەلگە سالمىز.

17 شۇبھىسىزكى، بىز ئۇلارنى يەنى مەككە ئاھالىسىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەۋەبىدىن قەھەتچىلىك، ئاچارچىلىققا دۇچار قىلىش بىلەن (مەلۇم باغنىڭ ئىگىلىرىنى سىنىغاندەك سىنىدۇق) بۇ، قۇرەيشلەر ئوبدان بىلىدىغان قىسسە ئىدى. ئېيتىلىشلارغا قارىغاندا، ئەينى زاماندا يەمەننىڭ سەنئە شەھىرىگە يېقىن بىر يەردە بىر ئادەمنىڭ ئالەم نىڭ ھەقىقىي پېقىرلارغا ئادا قىلىپ تۇرىدىغان بېغى بار ئىدى. بىر كۈنى، ئۇ ئادەم ۋاپات بولۇپ، باغ بالىلىرىغا قالدى. بالىلىرى ئۇنىڭ مېۋىلىرىنى كەمبەغەللەرگە بېرىشتىن توختىتىپ، ئالەم نىڭ ھەقىقەتچى بېخىللىق قىلىپ: «مېلىمىز ئاز، جان سانمىز كۆپ، ئاتىمىزدەك قىلساق، بىزگە يەتمەيدۇ» دېيىشىپ، كەمبەغەللەرنى ھەققىدىن مەھرۇم قىلماقچى بولۇشتى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلارنىڭ ئاقىۋىتى ئالەم تائالا تۆۋەندە بايان قىلغاندەك بولدى. (ئۇلار) يەنى باغنىڭ ئىگىلىرى (ئۇنىڭ مېۋىلىرىنى) كەمبەغەللەر ئۇقمىسۇن، ئۇلارغا ھېچ نەرسە بەرمەيلى دېيىشىپ (سەھەردىلا ئۇزۇۋۇلىشقا قەسەم ئېچىشكەن ئىدى).

بەرمەسلىكنى نىيەت قىلغانلىقىمىز ئۈچۈن، باغنىڭ مېۋىسىدىن «قۇرۇق قېلىپتۇق» دېدى.

28 «ئۇلارنىڭ ياخشىسى» يەنى ئەڭ ئەقىللىقى ۋە ئالاھىدىسى: «(سەلەر)» ئاللاھنىڭ زالىملارنى دائىم كۆزىتىپ تۇرىدىغانلىقىنى ۋە ئۇ مىسكىنلەرنىڭ ھەقىقىي توغرىسىدا تۈزەڭلارنىڭ خانا قىلغانلىقلىرىنى ئېنىق بىلگەندىن كېيىن «نېمىشقا ئاللاھقا تەۋبە قىلىپ تەسبىھ ئىتتىمىز دېمىگەنمىدۇم؟» دېدى.

29 «ئۇلار: «پەرۋەردىگارمىز! سېنى پاك ئېتىقاد قىلغىنىمىزكى» يەنى: «سەن بىزنىڭ (بېغىمىزغا قىلغانلىرىڭ ھەققىدە): «بىزگە زۇلۇم قىلدى» دېيىشىمىزدىن ياكۇر سەن. مىسكىنلەرنىڭ ھەقىقىي مەنئى قىلىش بىلەن «بىز ھەقىقەتەن زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن بولدۇق» دېدى.

30 «شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بىر - بىرىگە قارشىپ ئۆز ئارا مالاھەت قىلىشتى».

31 «ئۇلار دېيىشتى: «ۋاي بىزگە! بىز ھەقىقەتەن ھەددىمىزدىن ئېشىپتۇق».

32 «ئۇمىدىكى، پەرۋەردىگارمىز بىزگە بۇنىڭدىن ياخشىراق باغنى بەرگەي، بىز ئەلۋەتتە پەرۋەردىگارمىزدىن» ياخشىلىق ئاتا قىلىشنى ۋە خەۋىرىنى «ئۇمىد قىلغۇچىلارمىز».

33 «ئازاب مانا مۇشۇنداقتۇر» يەنى قۇرەيشكىمۇ باغ ئىگىلىرىگە چۈشكەن ئازاب چۈشسۇن. «ئەگەر ئۇلار بىلسە، ئاخىرەتنىڭ ئازابى تېخىمۇ قاتتىقتۇر» لېكىن ئۇلار بىلمەيدۇ.

34 «تەقۋادارلار پەرۋەردىگارنىڭ دەرىگاھىدا ھەقىقەتەن ئارزۇيىمەتلىك جەننەتلەردىن بەھرىمەن بولىدۇ».

35 «بىز مۇسۇلمانلارنى كاپىرلار بىلەن باراۋەر قىلمىدۇق؟» ئەينى زاماندىكى قۇرەيش كاپىرلىرىنىڭ كاتتىلىرى: ئەگەر مۇھەممەدنىڭ دېگەنلىرى توغرا بولۇپ قالغان ھالەتتەمۇ، بىزنىڭ ئەھۋالىمىز بىلەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھۋالى پەقەت دۇنيادىكى ئەھۋالىمىزغا ئوخشاش بولىدۇ، ئاخىرەتتە بىزگىمۇ مۇسۇلمانلارغا بېرىلگەن جەننەتنىڭ نېمەتلىرى بېرىلىدۇ، - دېيىشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئاللاھ تائالا يۇقىرىقى ئايىتىدە، ئاللاھنىڭ تائىتىدە چىڭ تۇرغانلار بىلەن ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلىشنى بەرۋايىغا ئالمايدىغان، گۇناھكار، پەسكەشنى باراۋەر قىلىشنىڭ ئادىللىق ئەمەسلىكىنى خەۋەر قىلىدۇ.

36 «سەلەرگە نېمە بولىدى؟» خۇددى مۇكاپاتلاش ۋە جازالاش ھوقۇقى سەلەرگە بېرىلگەندەك «قانداقچە مۇنداق ھۆكۈم چىقىرىلسە!» بۇ ھۆكۈمىڭلار خاتا.

37 «ياكى سەلەردە» ئاسىي بىلەن ئىتائەتكار باراۋەر بولىدى دەپ يېزىلىپ، ئاسماندىن نازىل بولغان «بىر كىتاب بولۇپ، ئۇنىڭدىن سەلەرگە (قىيامەت كۈنى) خالىغىنىڭلار بار، دېگەننى ئوقۇدۇڭلارمۇ؟»

38 «ياكى سەلەر ھۆكۈم قىلغان نەرسەڭلارنىڭ بولۇشىغا» ئاللاھنىڭ ئالدىدا قەسەم قىلىپ، «بىز سەلەر بىلەن قىيامەت كۈنى ئاندىن ۋاقتى توشىدىغان» سەلەرنىڭ جەننەتكە كىرىشىڭلارغا دائىر «مەھكەم بىر ئەھدى تۈزۈشكەنمۇ؟»

39 «ئۇلاردىن سوراپ باققىنىكى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قايسى يۇقىرىقى ئىشلارغا كېيىنلىك قىلالايدۇ؟»

40 «ياكى ئۇلارنىڭ» ئاخىرەتتە مۇسۇلمان بىلەن ئۇلارنى باراۋەر قىلىشقا كۈچى يېتىدۇ دەپ گۇمان قىلىدىغان ئاللاھقا شېرىك قىلىۋالغان ئىلاھلىرى «بارمۇ؟»

سَنَسِمُهُ عَلَىٰ خَيْرٍ طُورٍ ﴿١٦﴾ إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَنْوُونَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ عَلَيْهِمُ طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهَرَّتْ أَيْمُونُ ﴿١٩﴾ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾ فَنَادُوا مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾ أَيْنَ أَغْدُوا عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَرِمِينَ ﴿٢٢﴾ فَأَنْطَلَقُوا وَهَرَّتْ خَفْتُونَ ﴿٢٣﴾ أَلَا يَدْرَأُونَ أَنَّهُمْ لَيَأْتِيَنَّهُمُ الْيَوْمَ عَلَىٰ حَرٍِّ مُّسْكِينٍ ﴿٢٤﴾ وَغَدَاوًا عَلَىٰ حَرٍِّ قَدِيرٍ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَأَصْحَابُ لُؤْلُؤٍ نَّظْمٍ ﴿٢٦﴾ فَلَيْسَ بَشَيْءٍ مِّن شَأْنِكُمْ ﴿٢٧﴾ قَالُوا وَسَطُهُمُ الْأُفْلُ لَكُم لَوْلَا تَسْتَبِحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُوا لَوْلَا إِنَّا كُنَّا طَائِفِينَ ﴿٣١﴾ عَسَىٰ رَبَّنَا أَن يَدْعَنَا مِنَّا خَيْرًا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ إِنَّا لَلْمُقِيمِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٍ النَّعِيمِ ﴿٣٤﴾ أَنْفَجَلُ الْمَسْجِدِينَ كَالْحَرَمِينَ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ نَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾ إِنَّا لَكُم فِيهِ لَمُتَّخِرُونَ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَكُمْ آيَاتُنَا عَيْنًا بَلِغَةً إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنْ لَكُمْ لَمَّا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾ سَلِّمُوا إِلَيْهِمْ يَذَلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾ أَمْ لَكُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾ يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيَدْعُونَ إِلَى الشُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾

18 «ئۇلار خۇدا خالىسا دېمىگەن ئىدى» بەزىلەر: «بۇ ئايەتنىڭ مەنىسىنى: مىسكىنلەرگە ئاتىسى بېرىپ كېلىۋاتقان مۇئەييەن مىقداردىكى ھەقىقىي ئايرىماسلىققا نىيەت قىلغان ئىدى، - دېگەنلىك بولىدۇ» دەپ قارىغان.

19 «ئۇلار ئۇخلاۋاتقاندا، باغقا پەرۋەردىگارنىڭ نەزىرىدىن ئازاب» يەنى يانغىن «نازىل بولۇپ، باغ» كۆيۈپ، ھېچقانداق مېۋىسى قالمىغان «قاپقارا كۈلدەك بولۇپ قالدى».

21 «ئۇلار: «ئەگەر (مېۋىلەرنى) ئۈزمەكچى بولساڭلار» پېقىرلار كېلىشتىن ئىلگىرى «باغقا بېرىڭلار» دەپ، ئەتىگەندە بىر - بىرىنى توۋلاشتى.

23 «ئۇلار ماڭدى، يولدا كېتىۋېتىپ: «بۈگۈن باغقا» ئاتانغان بېرىپ كېلىۋاتقان مېۋىلەردىن بېرىڭلار! - دەپ سوراپ قالمايلىقى ئۈچۈن «ھەرگىز بىر مىسكىنمۇ كىرمىسۇن» دېيىشىپ پىچىرلاشتى.

25 «ئۇلار: «(مىسكىنلەرنى باغقا كىرىشتىن) نۇسخىلايمىز دېگەن ئوي بىلەن، ئەتىگەندە تۇرۇشتى» يەنى قەۋمىدىن ئايرىلىپ ئەتىگەندە يولغا چىقىشتى.

26 «ئۇلار باغنىڭ (كۆيۈپ قاپقارا بولۇپ كەتكەنلىكىنى) كۆرۈپ: «بىز ھەقىقەتەن ئېزىپ قېلىپتۇق» يەنى: باشقا باغقا كېلىپ قايتۇق، بۇ بىزنىڭ بېغىمىز ئەمەس، - دېيىشتى. بىر ئاز ئويلىنىپ باغنىڭ ئۆزلىرىنىڭ بېغى ئىكەنلىكىنى، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلارنى جازالاپ، باغنىڭ مېۋىلىرىنى قۇرتىۋەتكەنلىكىنى بىلگەندىن كېيىن: «ياكى، بىز» مىسكىنلەرنىڭ ھەقىقىي

ئەگەر ئۇلار (دەۋاسىدا) راستچىل بولسا، شېرىكلىرىنى كەلتۈرۈپ باقسۇن».

42 ﴿ئۇ كۈنىدە﴾ يەنى قىيامەت كۈنىدە ﴿پاچاق ئېچىلىپ قالسۇن﴾. ﷻ سۇبھانەھۇ ۋە تائالالا مەخلۇقاتلىرىغا ئۇ كۈننىڭ ناھايىتى دەھشەتلىك ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن پاچىقنى ئاچىدۇ. ئىمام بۇخارى ئەبى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «قىيامەت كۈنى) رەببىمىز پاچىقنى ئاچىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، بارلىق مۇسۇلمان ئەر ۋە مۇسۇلمان ئاياللار ئۇنىڭغا سەجدە قىلىدۇ. بۇلاردىن دۇنيادا رىيا (باشقىلار كۆرسۈن ياكى ئاڭلىسۇن) ئۈچۈن سەجدە قىلغانلار، سەجدە قىلغىلى بارغاندا پۈتۈن بەدىنى تايقاتەك قېتىپ قالىدۇ»». ﴿ئۇلار﴾ (ئىماننى سىناش ئۈچۈن) سەجدە قىلىشقا چاقىرىلىدۇ، ئۇلار سەجدە قىلالمايدۇ) ئۇ چاغدا پۈتۈن مەخلۇقاتلار سەجدە قىلىدۇ. پەقەت كاپىر ۋە مۇناپىقلار دۇنيادا ﷻ قا ئىمان ئېيتىپ باقمىغان ۋە ئۇنىڭغا سەجدە قىلىپ باقمىغانلىقى ئۈچۈن، پۈتۈن ئۆگىلىرى قېتىپ قېلىپ سەجدىگە ئېگىلەلمەيدۇ.

43 ﴿ئۇلار﴾ (قورقۇنچىتىن) تىكىلىپ قارىيالمايدۇ، ئۇلارغا خارلىق يۈزلىنىدۇ، ئۇلار (دۇنيادا) ساغلام قىلىشقا كۈچى يېتىدىغان (چاغلىرىدا سەجدىگە دەۋەت قىلىنغان ئىدى). ئىبراھىم تەيىمى مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار ئىران ۋە تەكسىز ئارقىلىق دەۋەت قىلىنغان ئىدى. ئۇلار سەجدىدىن باش تارتاتتى.»

44 ﴿بۇ قۇرئاننى ئىنكار قىلغانلارنى ماڭا قويۇۋەتكىن، ئۇلارنى تۇيدۇرماستىن، ئاستا - ئاستا ھالاكەتكە يۈزلەندۈرىمىز﴾ ئۇلار نېمەت دەپ گۇمان قىلغانلىرىنىڭ ئاقسۆز تەتە ئېلىپ بارىدىغان يېرىنى ئويلىمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئويلىمىغان يەردىن ھالاكەتكە دۇچار بولىدۇ.

45 ئۇلارنىڭ تېخىمۇ كۆپ گۇناھ قىلىشى ئۈچۈن ﴿ئۇلارغا موھلەت بېرىمەن، شۇبھىسىزكى، مېنىڭ تەدبىرىم پۇختىدۇر﴾. ھېچقانداق بىر نەرسىنى قاپچۇرۇپ قويمايمەن.

46 ﴿ياكى ئۇلاردىن﴾ دىنغا دەۋەت قىلغانلىقىغا سىڭاۋاپ ياكى ﴿ھەق سوراپ، ئۇلارنىڭ﴾ (ئىقتىسادىي) يۈكىنى ئېغىرلاشتۇرۇۋەتتىڭمۇ؟

47 ﴿ياكى ئۇلارنىڭ يېنىدا غەيب﴾ يەنى غەيبى بىلىدىغان ئىلىم (بار بولۇپ، ئۇلار) گۇمان قىلىشقان دەلىل - ئىسپاتلىرىدىن خالىغىنىنى سەن بىلەن مۇنازىرىلىشىش ئۈچۈن شۇنىڭغا ﴿يازىمىدۇ؟﴾

48 ﷻ ئاللا تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سەۋر قىلىشقا بۇيرۇپ: ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ ھۆكىمىگە سەۋر قىلغىن﴾ ئالدىراڭغۇلۇقتا، زېرىككەكلىكتە (بىلىقنىڭ ساھىبىگە) يەنى يۈنۈس ئەلەيھىسسالامغا ﴿ئوخشاش بولمىغىن، ئۆز ۋاقتىدا ئۇ غەمكىن ھالدا﴾ بىلىقنىڭ قارىنىدا تۇرۇپ: ﴿پەرۋەردىگارىغا: ﴿پەرۋەردىگارىم! سەندىن بۆلەك ھېچ مەيۈد (بەرھەق) يوقتۇر، سەن (جىمى كەمچىلكەردىن) ياكى تۈرسەن، مەن ھەقىقەتەن (ئۆز نەفسىگە) زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن بولىدۇم﴾﴾ [سۈرە ئەنبىيا 87 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] دەپ (ئىلتىجا قىلدى).

49 ﴿ئەگەر ئۇ﴾ تەۋبە قىلىشتىن ئىبارەت (پەرۋەردىگارىنىڭ نېمىتىگە ئېرىشمەسە ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇ (قىلمىشىغا) مالمات قىلىنغان ھالدا) دەرەخمۇ يوق،

خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعُونَ إِلَى الْتَحْوِجِ وَهُمْ سَلِيمُونَ ﴿٤٣﴾ فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ آجْرًا فَهُمْ مِنْ مَعْرَمٍ مُتَقَلِّوْنَ ﴿٤٦﴾ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿٤٧﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾ تَوَلَّى أَنْ تَدْرِكَهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لِنَدْبِ الْبَعْرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾ فَاجْتَبِهْ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُرَآؤُنَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَنْجُونٌ ﴿٥١﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْحَاقَّةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 الْحَاقَّةُ ﴿١﴾ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٣﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا عَادٌ فَأَهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَتَمَنِيَةً أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أَعْجَارٌ نَحْلٌ خَاوِيَةٌ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾

تاغمۇ يوق ﴿بىر دالىغا تاشلانغان بولاتتى﴾.

50 ﴿پەرۋەردىگارى ئۇنى﴾ (پەيغەمبەرلىككە) تاللىدى، ئۇنى ياخشىلاردىن قىلدى يەنى ياخشىلىقتا مۇكەممەل قىلدى. بەزى رىۋايەتلەردە: ﷻ ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ قەۋمىگە شاپائەت قىلىپ، ئۇنى يۈزمىڭدىن ئارتۇق قەۋمگە قايتا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى ۋە ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىمان ئېيتتى، - دېيىلگەن.

51 ﴿كاپىرلار قۇرئاننى ئاڭلىغان چاغلىرىدا﴾ ساڭا بولغان دۈشمەنلىكىنىڭ قاتتىقلىقىدىن يامان (كۆزلىرى بىلەن سېنى يىقىتىۋېتىشكە تاس قالىدۇ. سېنى: «شۇبھىسىز بىر مەجنۇن» دېيىشىدۇ).

52 ﴿قۇرئان پەقەت تامام ئەھلى جاھان ئۈچۈن ۋەز - نەسھەتتۇر﴾.

سۈرە ھاققە

مەككىدە نازىل بولغان، 52 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ﷻ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

- 1 ھەقىقەتلەر ئېنىق ئاشكارا بولىدىغان ﴿قىيامەت﴾.
- 2 ﴿قىيامەت نېمىدۇر؟﴾.
- 3 ﴿قىيامەتنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴾.
- 4 ﴿سەمۇد ۋە ئاد (قەبىلىلىرى) قىيامەتنى ئىنكار قىلدى﴾.
- 5 ﴿سەمۇد﴾ يەنى سالىھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى ﴿بولسا ئادەتتىن تاشقىرى قاتتىق ئاۋاز بىلەن ھالاك قىلىندى﴾.

بېرىدىغانلىقىغا شەك قىلغانلارغا «ئىبەرەت قىلىش ئۈچۈن، تۇتۇۋالدىغان قۇلاقلارنىڭ ئۇنى تۇتۇۋېلىشى ئۈچۈن» بىز شۇنداق قىلدۇق.

13 بىرىنچى قېتىملىق سۇر چېلىنغان چاغدا .

14 زېمىن ۋە تاغلار (ئورۇنلىرىدىن) كۆتىرىلىپ (بىر - بىرىگە) ئۇرۇلۇپ (ئۇۋىلىپ كەتكەن) چاغدا، يەنى ئۇلار بىر - بىرىگە بىرلا ئۇرۇلۇشتا كۆكۈم - تالقان بولۇپ كەتكەندە .

15 بۇ كۈندە چوڭ ئىش يەنى قىيامەت يۈز بېرىدۇ .

16 پەرىشتىلەرنىڭ چۈشۈشى ئۈچۈن «ئاسمان يېرىلىدۇ، بۇ كۈندە ئاسمان (قالايىمقانلىشىپ) ئاجىزلىشىپ كېتىدۇ» .

17 ئالەم بۇيرىغان ھامان زېمىنغا چۈشۈپ، زېمىندىكى بارلىق نەرسىلەرنى ئۆز كونتروللىقىغا ئېلىش ئۈچۈن پەرىشتىلەر ئاسماننىڭ ئەتراپىدا تۇرىدۇ، بۇ كۈندە پەرۋەردىگارىڭىزنىڭ ئەرشىنى سەككىز پەرىشتە (باشلىرى) ئۈستىدە كۆتۈرۈپ تۇرىدۇ .

18 بۇ كۈندە سىلەر ئالەم تائالغا ھېساب بېرىش ئۈچۈن توغرىلىنىسىلەر، سىلەر ھېچقانداق بىر سىرنى يوشۇرۇپ قالمايسىلەر .

19 نامە - ئەمالى ئوڭ قولىغا بېرىلگەن ئادەم (خوشاللىقتىن): بۇ مېنىڭ نامە - ئەمالىمنى ئېلىپ ئوقۇپ بېقىڭلار .

20 مەن دۇنيادىكى چېغىمدا ئاخىرەتتە ھېساباتىمغا مۇلاقات بولىدىغانلىقىمغا مۇقەررەر ئىشەنگەن ئىدىم» دەيدۇ .

21 ئۇ كۆڭۈلۈك تۇرمۇشتا بولىدۇ .

22 ئېسىل يەنى مەرتىۋىسى يۇقىرى (جەننەتتە بولىدۇ) .

23 ئۇنىڭ مېۋىلىرى ئۆرە تۇرغاندىمۇ، ئولتۇرغاندىمۇ، ياتقاندىمۇ قولىنى سوزۇپلا ئالالايدىغان دەرىجىدە (يېقىن بولىدۇ) .

24 ئۇلارغا مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئۆتكەنكى كۈنلەردە يەنى دۇنيادىكى چاغلاردا ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلىقىڭلار ئۈچۈن، خۇشال - خۇرام يەڭلار، ئىچىڭلار» .

25 نامە - ئەمالى سول قولىغا بېرىلگەن ئادەم ئۆزىگە تەييارلانغان يامان ئاقىبەتلەرنى كۆرۈپ، غەمگىن ھالدا ئېيتىدۇكى، «ماڭا نامە - ئەمالىم بېرىلمىگەن بولسچۇ!»

26 ھېسابىمىڭ نېمە بولغانلىقىنى بىلمىسىم ئىدىم!»

27 دۇنيادا ئۆلۈم ھاياتىمنى ئاخىرەتتە قايتا تىرىلمەس قىلىپ ئاخىرلاشتۇرسچۇ!»

28 مېنىڭ يىغقان مال - مۈلكۈم ماڭا ھېچ نەرسىگە ئەشقاتىمدى يەنى ئالەمنىڭ ئازابىنى توسۇپ قالالمىدى .

29 مېنىڭ ھوقۇقىم قولۇمدىن كەتتى» .

30 بۇ چاغدا ئالەم دوزاخقا مۇئەككەل پەرىشتىلەرگە ئېيتىدۇ: «ئۇنى تۇتۇڭلار، ئۇنىڭغا تاقاق سېلىڭلار» .

31 ئاندىن ئۇنى دوزاخقا تاشلاڭلار» .

32 ئاندىن ئۇنى ئۇزۇنلۇقى 70 گەز كېلىدىغان زەنجىر بىلەن باغلاڭلار» .

33 ئۇنىڭ بۇنداق ئازابلىنىشى شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئۇ ھەقىقەتەن ئۇلۇغ ئالەم قاتتىمىغا ئىدى .

34 مەسككىگە تاماق بېرىشنى تەرغىب قىلمايتتى .

35 بۈگۈن ئۇنىڭغا بۇ يەردە يەنى قىيامەت كۈنىدە شاپائەت قىلىدىغان ۋە مەنپەئەت قىلىدىغان دوست يوقتۇر» چۈنكى بۇ كۈن تۇغقان تۇغقىنىدىن، دوست دوستىدىن قاچىدىغان كۈندۇر .

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤَيَّفِكِت بِالْحَاطِطَةِ ﴿٩﴾ فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً ﴿١٠﴾ إِنَّا لَمَطَّاعَا الْمَاءِ حَمَلْتُمْ فِي الْجَارِيَةِ ﴿١١﴾ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيبًا لِّذُنُوبِهِمْ ﴿١٢﴾ فَاذْفِفْخ فِي الصُّورِ نَفْحَةً وَجِدَةً ﴿١٣﴾ وَجَمَلِ الْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَذُكْنَادَكَّةً وَجِدَةً ﴿١٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾ وَالْمَلِكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ مَنِينٌ ﴿١٧﴾ يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾ فَأَمَّا مَنْ أُوْفِكَ كَنِبَهُ، بِبَيْنِهِ، فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ أَوْ كَنِبِيهِ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلْكِي حِسَابِيَةَ ﴿٢٠﴾ نَهْوِي فِي عِشَّةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي حَجَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾ قَطُوهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾ كَلُوا وَأَشْرَبُوا هَيْتًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾ وَأَمَّا مَنْ أُوْفِيَ كَنِبَهُ، بِشِمَالِهِ، فَيَقُولُ بَلَّيْتَنِي لَمْ أُوْتِ كَنِبِيَةَ ﴿٢٥﴾ وَلَمْ أُوْتِرْ مَا حِسَابِيَةَ ﴿٢٦﴾ بَلَّيْتَهَا كَأَنِّي الْفَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾ مَا أَغْنَى عَنِّي مَالِيَةَ ﴿٢٨﴾ هَلَكْتُ عَنِّي سُلْطَانِيَةَ ﴿٢٩﴾ خَذَرْتُ فَعَلُوهُ ﴿٣٠﴾ تَرُاجِعِي صَوْلَةَ ﴿٣١﴾ تَرَفِّي سَلْسِلَةَ دَرْعَهَا سَعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحِضُّ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿٣٤﴾

6 ئاد يەنى ھۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى بولسا ھەددىدىن زىيادە قاتتىق توختىماي چىقىدىغان ۋە سوغۇق بوران بىلەن ھالاك قىلىندى .

7 ئالەم ئۇلارغا بوراننى يەتتە كېچە، سەككىز كۈندۈز ئۆزۈڭلۈرىمەي ئاپىرىدە قىلدى، ئۇلارنى شېغىل تاشلار ئۆلتۈرگەن ئىدى . (ئاد) قەۋمىنىڭ ئۆز ماكانلىرىدا ھالاك بولۇپ خورما دەرىخىنىڭ پۈكۈتەكلىرىدەك ياتقانلىقىنى كۆرۈسەن .

8 ئۇلاردىن بىرەر ئادەمنىڭ قالغانلىقىنى كۆرەلمەسەن؟ ئۇلاردىن بىرمۇ ئادەم ساق قالمىغان ئىدى .

9 پىرىئەۋىن ھەم ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكى كاپىرلار ۋە شەھەرلىرى دۈم كۆتۈرۈۋېتىلگەنلەر يەنى لۇت قەۋمى، ئالەم قاسىپىرىك كەلتۈرۈش ۋە ئاسىيلىق قىلىشتىن ئىبارەت خاتا ئىشلارنى قىلدى .

10 ئۇلار پەرۋەردىگارىڭىزنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى ئالەم يۇرتلىرىنى دۈم كۆتۈرۈۋېتىش ۋە تاش - شېغىل ئارىلاش بوران ئەۋەتىش ئارقىلىق قاتتىق جازالىدى .

11 شۇبھىسىزكى، (نۇھنىڭ زامانىدا) چوڭ سۇ يامراپ كەتكەن چاغدا، سىلەرنى يەنى ئەجدادىڭلارنى سىلەر تېخى تۈرەلمىگەن چاغدا (بىز كېمىگە سالدۇق) ئى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇمىتى! (سىلەرگە ئۇنى يەنى نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمىنىڭ قىسسىسىنى ئالەمنىڭ كاتتىلىقىغا ۋە قارشىلىق قىلغانلارنىڭ جازاسىنى

36 ﴿ئۇنىڭغا يىرىڭدىن﴾ يەنى بەدەنلىرىنى يۇيۇپ چۈشكەن، قۇسۇق ۋە يىرىڭدىن ﴿باشقا تاماق يوقتۇر﴾ .

37 ﴿ئۇنى پەقەت ئازغان ئادەملەر﴾ يەنى گۇناھكار ۋە كاپىرلار ﴿بەيدۇ﴾ .

38 ﴿مەن سىلەر كۆرۈپ تۇرىدىغان نەرسىلەر بىلەن قەسەم قىلىمەن، سىلەر كۆرمەيدىغان نەرسىلەر بىلەنمۇ قەسەم قىلىمەن﴾ يەنى بارلىق مەخلۇقات بىلەن قەسەم قىلىمەن.

39 ﴿بۇ قۇرئان ئەلۋەتتە ھۆرمەتلىك پەيغەمبەرنىڭ﴾ يەنى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېلىپ كېلىشى ياكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلاۋەت قىلىپ بېرىشى ئارقىلىق ﷲ تەرىپىدىن يەتكۈزگەن ﴿سۆزىدۇر﴾ .

40 ﴿ئۇ﴾ قۇرئان سىلەر گۇمان قىلغاندەك ﴿شائىرنىڭ سۆزى ئەمەستۇر، سىلەر ناھايىتى ئاز ئىشىنىسىلەر﴾ .

41 ﴿ئۇ﴾ قۇرئان سىلەر گۇمان قىلغاندەك ﴿كاھىننىڭ سۆزىمۇ ئەمەس، سىلەر ئاز ۋەز - نەسەھەت ئالسىلەر﴾ .

42 ﴿ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن نازىل قىلىنغاندۇر﴾ يەنى ئۇ قۇرئان پەيغەمبەرئىلغار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا پەرۋەردىگار ئىلغار تەرىپىدىن، شۇ پەيغەمبەرنىڭ تىلى ئارقىلىق نازىل قىلىنغاندۇر.

43 ﴿ئەگەر ئۇ﴾ يەنى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ياكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ﴿بىزنىڭ نامىمىزدىن يالغانى توفۇيدىغان بولسا﴾ ،

44 ﴿ئەلۋەتتە ئۇنى قۇدرىتىمىز بىلەن جازا ئايتتۇق﴾ .

45 ﴿ئاندىن ئۇنىڭ ئاساسى قىزىل تومۇرىنى كېسىپ تاشلايتتۇق﴾ بۇ، پادىشاھنى قاتتىق غەزەپلەندۈرگەندە قوللىنىدىغان جازانىڭ تەسۋىرىدۇر.

46 ﴿سىلەردىن ھىچبىر ئادەم ئۇنى﴾ بىزنىڭ جازالىشىمىزدىن ﴿قوغداپ قالمايتتى﴾ .

47 ﴿شەك - شۈبھىسىزكى، بۇ قۇرئان تەقۋادارلار ئۈچۈن ۋەز - نەسەھەتتۇر﴾ چۈنكى ئۇلار قۇرئاندىن مەنپەئەت ئالالايدۇ.

48 ﴿بىز شەك - شۈبھىسىز بىلىمىزكى، سىلەرنىڭ ئاتىڭلاردا﴾ قۇرئان ئايەتلىرى شۇنچە روشەن تۇرۇقلۇق ﴿ئۇنى ئىنكار قىلغۇچىلار بار﴾ بىز ئۇلارغا تېگىشلىك جازانى بېرىمىز.

49 ﴿قۇرئان كاپىرلارغا﴾ ئۇلار قۇرئاننى تەستىق قىلغۇچىلارنىڭ ساۋابىنى ۋە ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ ئازابىنى كۆرگەن چاغدا ﴿ئەلۋەتتە ھەسرەت بولىدۇ﴾ .

50 ﴿قۇرئان، مۇقەررەرىكى﴾ ﷲ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان ﴿شەكسىز ھەقىقەتتۇر﴾ .

51 ﴿ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىڭنى﴾ مۇشەرىكلارنىڭ ئىپتىرائىدىن ﴿پاك ئېتىقاد قىلغىن﴾ .

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غَسِيلِينَ ﴿٣٦﴾ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ ﴿٣٧﴾ فَلَا أَقِيمٌ بِمَا تُصِرُّونَ ﴿٣٨﴾ وَمَا لَيْتُصِرُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَدْكُرُونَ ﴿٤٢﴾ نَزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ نَقُولُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَابِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا يَمْكُرُ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَنِيزِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنَّهُ لِحَقِّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْمُجَادَلَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ﴿٢﴾ مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾ تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾ فَأَصْرَبُصْبًا جَمِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ﴿٦﴾ وَرَنَّهُ فَرِيبًا ﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْهَيْلِ ﴿٨﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿٩﴾ وَلَا يَسْتَلُّ حِمِيمٌ حَمِيمًا ﴿١٠﴾

2 ﴿ئۇ﴾ كاپىر بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭدىن ئازاب ئېھچ ئادەم قايتۇرالمىدۇ﴾ .

3 ﴿ئۇ﴾ ئازاب پەرىشتىلەر چىقىدىغان ﴿ئاسمان شۇنىلىرىنىڭ ئىگىسى ﷲ تەرىپىدىن بولغان﴾ .

4 ﴿پەرىشتىلەر ۋە روھ﴾ يەنى جىبرىئىل ئاشۇ شۇتىلار بىلەن ﴿ﷲ قا شۇنداق بىر كۈندە ئۆرلەيدۇكى، ئۇنىڭ ئۇزۇنلۇقى 50 مىڭ يىل كېلىدۇ﴾ قىيامەت كۈنى ھېساب بېرىش ئۈچۈن تۇرىدىغان مۇددەت 50 مىڭ يىل بولۇپ، ئاندىن جەننەت ئەھلى جەننەتكە ۋە دوزاخ ئەھلى دوزاخقا ئورۇنلىشىدۇ.

5 ﴿ئى مۇھەممەد! قەۋمىڭنىڭ يەتكۈزگەن ئەزىيەتلىرىگە﴾ جىرايلىقچە سەۋر قىلغىن ﴿ﷲ تىن باشقىغا شىكايەت قىلىشقا بولمايدۇ﴾ .

6 ﴿ئۇلار ئۇ ئازابنى يىراق﴾ بولمايدۇ ﴿دەپ قالايدۇ﴾ .

7 ﴿بىز ئۇنى يېقىن دەپ قارايمىز﴾ .

8 ﴿ئۇ كۈندە ئاسمان ئېرىتىلگەن مىستەك بولۇپ قالىدۇ﴾ بەزى رىۋايەتلەردە: ياغنىڭ دۇغىدەك بولۇپ قالىدۇ، - دېيىلگەن.

9 ﴿تاغلار ئېرىتىلگەن رەڭلىك يۇخدەك بولۇپ قالىدۇ﴾ .

10 - 14 ﴿ھەر ئادەم ئۆز ھالى بىلەن بولۇپ قالىدىغانلىقى ئۈچۈن﴾ دوست دوستىدىن كۆرۈپ تۇرۇپ ﴿ھال﴾ سورىمايدۇ ﴿دوزاخقا لايىق بولۇپ قالغان﴾ گۇناھكار ئادەم ئۆز ئورنىغا ئوغۇللىرىنى، ئايالىنى،

سۈرە مائارىج

مەككىدە نازىل بولغان، 44 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ﷲ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿بىر تىلىگۈچى﴾ يەنى نەزىر ئىبنى ھارىس كاپىرلارغا چوقۇم بولىدىغان ئازابنىڭ (چۈشۈشىنى) تىلىنى نەزىر ئىبنى ھارىس مۇنداق دېدى: ﴿ئەگەر بۇ﴾ (يەنى قۇرئان) سېنىڭ تەرىپىڭدىن نازىل بولغان ھەقىقەت بولىدىغان بولسا، ئاسماندىن ئۈستىمىزگە تاش ياغىدۇرغىن، ياكى بىزنى قاتتىق ئازاب بىلەن جازالىغىن! ﴿﴾ [سۈرە ئەنفال 32 - ئايەت].

﴿ئۇلار ماللىرىدىن تىلەيدىغان پېقىرغا ۋە نۇمۇسچانلىقىدىن تىلىمەيدىغان پېقىرغا مۇئەييەن ھەق﴾ يەنى زاكات ياكى سىلە رەھىمنى (بېرىدۇ).

﴿ئۇلار قىيامەت كۈنىگە﴾ شەك قىلماي (تەستىق قىلىدىغانلاردۇر).

﴿ئۇلار﴾ ئۆزلىرىنىڭ قىلغان بىرمۇنچە ياخشى ئەمەللىرى تۈزۈقلۈق (پەرۋەردىگارىنىڭ ئازابىدىن قورققۇچىلاردۇر).

﴿شۈبھىسىزكى، ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ ئازابى ئەمىن بولغىلى بولمايدىغان نەرسىدۇر﴾ ھەرقانداق بىرىنىڭ ئۇنىڭدىن ئەمىن بولماسلىقى كېرەك.

﴿ئۇلار ئەۋرەتلىرىنى ھارامدىن ساقلىغۇچىلاردۇر﴾.

﴿پەقەت خوتۇنلىرى ۋە چۆرىلىرى بۇنىڭدىن مۇستەسنا﴾، ئۆزلىرىنىڭ خوتۇنلىرى ۋە چۆرىلىرى بىلەن يېقىنچىلىق قىلغانلارغا (مالامەت قىلىنمايدۇ).

﴿جىنسى تەلپىنى قاندۇرۇشنى﴾ بۇنىڭ سىرتىدىن تىكىنكۈچىلەر ھەددىدىن ئاشقۇچىلاردۇر.

﴿ئۇلار ئۆزلىرىگە تاپشۇرۇلغان ئامانەتلەرگە ۋە بەرگەن ئەھدىگە رىئايە قىلغۇچىلاردۇر﴾.

﴿ئۇلار﴾ مەبلى ئابروۋىلۇق ۋە ئابروۋىسىز، يېقىن ۋە بىراق ھەرقانداق كىشىنىڭ ئالدىدا يوشۇرماستىن ۋە ئۆزگەرتىمەستىن (توغرا گۇۋاھلىق بەرگۈچىلەردۇر).

﴿ئۇلار نامىزنى ئادا قىلغۇچىلاردۇر﴾ يەنى ھېچقانداق سەۋەبتىن نامىزنى تاشلىمايدۇ. شۇنداقلا نامىزنى بۇزىدىغان ۋە ساۋابىنى بىكار قىلىۋېتىدىغان ھېچقانداق ئىش - ھەرىكەت بىلەن شۇغۇللانمايدۇ.

﴿ئەنە شۇلار جەننەتلەردە﴾ ئورۇن ئالغۇچىلاردۇر ۋە خىلمۇ خىل كۈتۈپلىشلار ئارقىلىق (ھۆرمەت قىلىنغۇچىلاردۇر).

﴿ئى مۇھەممەد!﴾ (كاپىرلارغا نېمە بولىدىكىن، ئۇلار) سېنى يالغانچىغا چىقىرىش ۋە مەسخىرە قىلىش مەقسىدىدە (سەن تەرەپكە تېز كېلىشىپ، ئوڭ - سول تەرىپىڭدە توپ - توپ بولۇپ) بويۇنلىرىنى سوزۇشۇپ (ئولتۇرۇشىدۇ).

﴿ئۇلاردىن ھەر بىر ئادەم نازۇبىيەتلىك جەننەتكە كىرگۈزۈلۈشىنى تەمە قىلامدۇ؟﴾ مۇشېرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چۆرىسىدە ھەلقە - ھەلقە بولۇپ توپلىشىۋېلىپ، ئۇنىڭ سۆزىگە قولاق سالاتتى، ئۇنى ۋە ساھابىلىرىنى مەسخىرە قىلاتتى، ئۇلار: «ئەگەر مۇھەممەد ئېيتقاندەك بۇلار جەننەتكە كىرىدىغان بولسا، ئەلۋەتتە، بۇلاردىن ئىلگىرى بىز كىرىمىز» دەيتتى. بۇ ئايەتلەر شۇلار ھەققىدە نازىل بولغان.

﴿ياق﴾ يەنى ئۇلار جەننەتكە مەڭگۈ كىرەلمەيدۇ. ﴿شۈبھىسىزكى، بىز ئۇلارنى ئۇلار بىلىدىغان نەرسىلەردىن﴾ يەنى مەينەت ئابى مەنىدىن (ياراتتۇق).

شۇنچا ئۇلارغا تەكەببۇرلۇق ياراشمايدۇ. ئىمام ئەھمەد، ئىبنى ماجە ۋە ئىبنى سەئىد مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئايەتنى ۋە مۇشۇ سۈرىنىڭ 36 - ئايىتىدىكى: (ئى مۇھەممەد!) كاپىرلارغا نېمە بولىدىكىن، ئۇلار سەن تەرەپكە تېز كېلىشىپ، ئوڭ - سول تەرىپىڭدە توپ - توپ بولۇپ ئولتۇرۇشىدۇ» دېگەن ئايەتنى ئوقۇپ، ئاندىن ئالقىنىغا تۈكۈرۈپ، بارماق قولىنى ئۇنىڭ ئۈستىگە قويۇپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى: «اللھ تائالا: ئى ئادەم بالسى! مەن سېنى

يُصِرُّوهُمْ يَوْمَ الْمَجْرَمِ لَوْ يَفْعَدِي مِنْ عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ بِئِنَّهٗ ۱۱
وَصَجَبْتِهٖ وَاٰخِيهٖ ۱۲ وَفَصِيْلَتِهٖ الَّتِي تَتُوْبُهٗ ۱۳ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ
جَمِيعًا ثُمَّ يَنْجِيهٖ ۱۴ كَلَّا اِنَّمَا اُنظِى ۱۵ نَزَاعًا لِّلشُّوْى ۱۶ تَدْعُوْا
مِنْ اَدْبُرٍ مُّتَوَلّٰى ۱۷ وَجَمْعٍ فَاُوْعٰى ۱۸ اِنَّا لَآنْسِنُ حُلُوْقَ هَلُوْعًا
۱۹ اِذَا مَسَّهٗ الشَّرُّ رُوْعًا ۲۰ وَاِذَا مَسَّهٗ الْخَيْرُ مَنُوْعًا ۲۱ اِلَّا
الْمُصَلِّىْنَ ۲۲ الَّذِيْنَ هُمْ عَلٰى صَلَاتِهِمْ دَائِمُوْنَ ۲۳ وَالَّذِيْنَ فِى
اَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مُّعْلُوْمٌ ۲۴ لِّلسَّآئِلِ وَالْمَحْرُوْمِ ۲۵ وَالَّذِيْنَ يُصَدِّقُوْنَ
بِوَرٰىلَيْنِ ۲۶ وَالَّذِيْنَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُّشْفِقُوْنَ ۲۷ اِنَّا عَذَابَ
رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُوْمِ ۲۸ وَالَّذِيْنَ هُمْ لِفُرُوْجِهِمْ حٰفِظُوْنَ ۲۹ اِلَّا عَلٰى
اَرْوٰجِهِمْ اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمٰنُهُمْ فَاِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُوْمِيْنَ ۳۰ فَمِنْ اٰتِغٰى وَرَآءَ
ذٰلِكَ فَاُوْلٰئِكَ هُمُ الْعَادُوْنَ ۳۱ وَالَّذِيْنَ هُمْ لِآمٰنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رٰعُوْنَ
۳۲ وَالَّذِيْنَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قٰلِمُوْنَ ۳۳ وَالَّذِيْنَ هُمْ عَلٰى صَلَاتِهِمْ يٰحٰفِظُوْنَ
۳۴ اُوْلٰئِكَ فِى جَنٰتٍ مُّكْرَمُوْنَ ۳۵ فَاِلِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا قِمْلِكَ مُهٔطِعِيْنَ
۳۶ عَنِ الْكَيْمِيْنَ وَعَنِ الْاِنْمَالِ عَرِيْنَ ۳۷ اٰطْمَعُ كَلُّ اَمْرِيْ مِنْهُمْ
اَن يَدْخُلَ جَنَّةَ نَعِيْمِ ۳۸ كَلَّا اِنَّا خَلَقْنٰهُمْ مِّمَّا يَعْلَمُوْنَ ۳۹

قېرىندىشىنى ۋە ئۆزى مەنسۇپ بولغان قەۋم - قېرىنداشلىرىنى) يەنى ئۆزىنىڭ ئەڭ قەدىردانلىرىنى (ۋە يەنە يۈزلىدىكى جىمى ئادەمنى بېرىپ بولسىمۇ، بۇ كۈندىكى ئازابتىن قۇتۇلۇشنى ئارزۇ قىلىدۇ).

﴿ياق، ئۇ مۇقەررەر دوزاختۇر﴾ يەنى بۇ گۇناھكار كاپىر مۇنداق ئارزۇدىن يانسۇن، پىدا قىلىنغان ھېچقانداق نەرسە ئۇنى ئازابتىن قۇتقۇزالمىدۇ، ئۇنىڭ ئالدىدا دوزاخ يېنىپ تۇرىدۇ. ئۇ ھارارىتىنىڭ قاتتىقلىقىدىن (باشنىڭ تېرىسىنى شىلىدۇ).

﴿ئۇ﴾ يەنى دوزاخ ھەقتىن «يۈز ئۇرۇپ بۇرلغان ۋە پۈل - مال يىغىپ ساقلىغان» ئۇنىڭدىن اللھ نىڭ ۋە مىسكىنلەرنىڭ ھەققىنى ئادا قىلمىغان (لارنى چاقىرىدۇ).

﴿ئىنسان ھەققىدە تەن چىدامسىز﴾ ھېرىسىمەن كارتىلدى).

﴿ئۇنىڭغا﴾ يوقسۇزلۇق، ياكى كېسەللىك، يا قوزغۇنچىتەك (بىرەر كۆڭۈللىسىزلىك يەتكەن چاغدا، زارلانغۇچىدۇر).

﴿بىرەر﴾ توقچىلىق، بايلىق ۋە پاراۋانلىقتەك بىرەر ناخىشلىق يەتكەن چاغدا، بېخىللىق قىلغۇچىدۇر.

﴿پەقەت (نۆۋەندىكىلەر بۇنىڭدىن) مۇستەسنا: ئۇلار نامازغا ھەمىشە رىئايە قىلغۇچىلاردۇر﴾ يەنى ھەرقانداق بىر نەرسە ئۇلارنىڭ پەرز نامازنى ئۆز ۋاقتىدا ئادا قىلىشىغا توسقۇنلۇق قىلالمايدۇ.

مۇشۇنىڭدەك نەرسىدىن ياراتقان تۇرسام ، سەن مېنى قانداقمۇ ئاجىز قىلالايسەن؟ دەيدۇ» .

40 ﴿مەشھۇرلارنىڭ ۋە مەغرەبلىلەرنىڭ بەزى ۋە رەنكارى بىلەن قەسەمكى ، ئۇلارنى ئۇلاردىن ياخشىراق ئادەملەر بىلەن ئالماشتۇرۇشقا﴾ يەنى ئاسىيلىرىنى ھالاك قىلىپ ، ئورنىغا ئۇلاردىن ئارتۇق ۋە **اللھ قانائەتچان بىر قەۋمنى كەلتۈرۈشكە (بىز ئەلۋەتتە قادىرىمىز ، بىز (بۇنىڭدىن) ئاجىز ئەمەسمىز) .**
42 ئى مۇھەممەد! ﴿ئۇلارنى قويۇۋەتكىن ، تاكى ئۇلار ۋەدە قىلىنغان كۈنىگە مۇلاقات بولغانغا قەدەر﴾ باتىلغا (جۆمىسۇن) سەن بۇيرىغان ئىشلارنى قىلماستىن دۇنيادا **(ئوينىسۇن)** سەن بۇنىڭغا قايبۇرۇپ كەتمە ، سېنىڭ ۋەزىيەت پەقەت يەتكۈزۈپ قويۇشتۇر .

43 ﴿ئۇ كۈنىدە ئۇلار قەبرىلىرىدىن چىقىپ ، خۇددى تىكلەپ قويغان بۇتلىرىغا قاراپ يۈگۈرگەندەك (مەھشەرگاھقا) يۈگۈرىدۇ﴾ .
44 ﴿ئۇلار﴾ خار ھالەتتە اللھ تىن ئىيىلىپ ﴿يۇقىرى قازىيالىمايدۇ ، ئۇلارنى خورلۇق ئوربۇالىدۇ ، ئەنە شۇ ئۇلارغا ۋەدە قىلىنغان كۈندۇر﴾ .

سۈرە نۇھ

مەككىدە نازىل بولغان ، 28 ئايەت .

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللھ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن .

1 ﴿بىز ھەقىقەتەن نۇھنى قەۋمىگە : «قەۋمىڭگە قاتتىق ئازاب﴾ يەنى دۇنيادىكى چاغلىرىدا توپان بالاسى ، ئاخىرەتتە دوزاخ ئازابى ﴿كېلىشتىن بۇرۇن ئۇلارنى ئاگاھلاندۇرغىن﴾ دەپ ئەۋەتتۇق﴾ . نۇھ ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەرلەر ئىچىدە بىرىنچى قېتىم ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر بولۇپ ، ئۇ قەۋمى ئارىسىدا 950 يىل دەۋەت ئېلىپ بارغان .

2 ﴿نۇھ ئېيتتى : «ئى قەۋمىم! مەن ھەقىقەتەن كىشىلەرگە (ئەۋەتلىگەن) ئاشكارا ئاگاھلاندۇرغۇچىمەن﴾ .

3 ﴿اللھ قانائەت قىلىڭلار ، ئۇنىڭدىن قورقۇڭلار ۋە اللھ قانائەت قىلىڭلار﴾ .

4 ﴿ئۇ﴾ پەيغەمبەرگە ئەگىشىشتىن ۋە دەۋىتىنى قوبۇل قىلىشتىن ئىلگىرىكى ﴿بەزى گۇناھكارلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ ، سىلەرنى مۇئەييەن مۇددەتكىچە كېچىكتۈرىدۇ﴾ يەنى ئەگەر ئىتائەتلا قىلساڭلار ، ئۆمرۈڭلارنى اللھ تەقدىر قىلغان ئەڭ ئاخىرقى چەككىچە ئۇزۇن قىلىدۇ ، ﴿شۇبھىسىزكى ، ئەگەر بىلسەڭلار ، اللھ نىڭ (ئىنسانغا بېكىتكەن) ئەجلى كەلگەن چاغدا (ئەجەل) كېچىكتۈرۈلمەيدۇ﴾ يەنى ئەجەللىڭلار توشقاندىمۇ يەنىلا كاپىرلىق ھالىتىدە بولساڭلارمۇ ، ئەجەللىڭلار قەتئىي كېچىكتۈرۈلمەيدۇ . شۇڭا ئىمان ئېيتىش ۋە ئىتائەت قىلىشقا ئالدىراڭلار!

5 ﴿نۇھ ئېيتتى : «پەرۋەردىگارىم! مەن ھەقىقەتەن قەۋمىمنى كېچە - كۈندۈز (ئىمانغا) دەۋەت قىلدىم﴾ .

6 ﴿مېنىڭ دەۋىتىم ئۇلارنى﴾ مەن دەۋەت قىلغان نەرسىدىن ﴿تېخىمۇ﴾ يىراققا ﴿قاچۇرۇۋەتتى﴾ .

7 ﴿مەن ئۇلارنى سېنىڭ مەغپىرىتىڭگە﴾ ئېلىپ بارىدىغان ئىمان ۋە ئائەت - ئىبادەتكە ﴿ئېرىشىشۈن دەپ ،

فَلَا أَقْسِمُ رَبِّ الْمَسْزِقِ وَالْمَغْزِبِ إِنَّا لَقَدِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَيَّ أَنْ يَبْدَلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوبِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرَهُمْ مَخَضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِصُونَ ﴿٤٣﴾ خَشَعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَ هَقَّهُمْ ذَلَّةَ ذَلِكَ الْيَوْمِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

سۈرە نوح

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَأَتَّقُوهُ وَأَطِيعُونَ ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخَوِّرْكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لِيَلَا وَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّي كَلِمًا دَعَوْتُهُمْ لِيُغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أُصْغُرَهُمْ فِي مَا ذَاكَ أَنَّهُمْ وَأَسْتَعَسَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَأَسْتَكْبَرُوا أَشْتَكْبَارًا ﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾

ھەر قاچان دەۋەت قىلسام ، دەۋىتىمنى ئاڭلىماسلىق ئۈچۈن ﴿بارماقلىرىنى قۇلاقلىرىغا تىقۇالدى﴾ ، سۆزۈمنى ئاڭلىماسلىق ياكى مېنى كۆرمەسلىك ئۈچۈن ﴿كىيىملىرى بىلەن باشلىرىنى چۆمكىۋالدى﴾ ، كۇفردا ﴿چىڭ تۇردى ، چۆچىلىق قىلىپ﴾ ئىماننى قوبۇل قىلىشتىن ﴿تېخىمۇ باش تارتتى﴾ .

8 ﴿ئاندىن مەن ئۇلارنى توۋلاپ دەۋەت قىلدىم﴾ .

9 ﴿ئاندىن ئۇلارنى ئاشكارا دەۋەت قىلدىم ۋە يوشۇرۇن دەۋەت قىلدىم﴾ يەنى بىر ئادەمدىن كېيىن بىر ئادەمنى باشقىلاردىن مەخپىي ھالدا ھەرخىل ئۇسلۇب بىلەن دەۋەت قىلدىم . بەزىلەر : «ئۇلارنى ئۇيلىرىگە بېرىپ دەۋەت قىلدىم دېگەنلىك بولىدۇ» دەپ قارايدۇ .

10 ﴿ئۇلارغا﴾ ئېيتتىم : پەرۋەردىگارلىڭلاردىن مەغپىرەت تىلەڭلار ، ئۇ ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر﴾ .

11 ﴿ئۇ سىلەرگە مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرىدۇ﴾ ،

12 ﴿سىلەرنىڭ ماللىرىڭلارنى ۋە ئوغۇللىرىڭلارنى كۆپەيتىپ بېرىدۇ ، سىلەرگە باغلارنى ، ئۆستەڭلارنى ئاتا قىلىدۇ﴾ ، بۇ ئايەت مەغپىرەت تەلەپ قىلىش (ئىستىغفار ئېيتىش) يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرىش ۋە ھەر خىل مول زىنقىنىڭ ھاسىل بولۇشىنىڭ مۇھىم سەۋەبلىرىدىن ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ .

13 ﴿نېمە ئۈچۈن سىلەر اللھ نىڭ بۈيۈكلۈكىدىن قورقمايسىلەر؟﴾

21 ﴿نۇھ ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم! ئۇلار ھەقىقەتەن ماڭا ئاسىيلىق قىلدى، مېلىغا، بالىسىغا ۋە ئۆزلىرىگە زىياندىن باشقىنى زىيادە قىلمىغان كىشىلەرگە﴾ يەنى دۇنيادا مال - دۇنياسىغا زىيان سالدىغان ۋە ئاخىرەتتە ئازابقا دۇچار بولۇشىغا سەۋەبچى بولدىغان بايللىرىغا، كاتتىباشلىرىغا ﴿ئەگەشتى﴾.

22 ﴿ئۇلار﴾ يەنى كاتتىباشلار ماڭا چىنپۈتمىدى، ماڭا ۋە ماڭا ئەگەشكەنلەرگە ئەزىيەت يەتكۈزۈپ، قول ئاستىدىكىلەرنى مېنى ئۆلتۈرۈشكە كۈشكۈرتۈش ئارقىلىق ﴿چوڭ ھىيلە تۈزدى﴾.

23 ﴿ئۇلار﴾ يەنى كاتتىباشلىرى ئەگەشكۈچىلىرىنى نۇھ ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشەسلىككە ئۈندەپ: ﴿مەيۈدىلىرىڭلارنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار، ۋەدىنى، سۆۋاتنى، يەغۇسنى، يەئۇقنى ۋە نەسرىنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار، دېدى﴾. بۇلار ئەينى چاغدىكى شۇلارنىڭ بۇت ۋە سۈرەتلىرى ئىدى. يۇقىرىدىكى ئىسىملار ئادەم ئەلەيھىسسالام بىلەن نۇھ ئەلەيھىسسالام ئارىلىقىدىكى زاماندا ياشىغان ياخشى كىشىلەرنىڭ ئىسىملىرى بولۇپ، ئۇلارنىڭ سۈرەتلىرىنى ئىبادەتتە تەخانىلىرىغا قويۇلغان ئىدى. ئاندىن ئۇلاردىن كېيىنكى ئەۋلادلارغا كەلگەندە، شەيتان ئۇلارغا: «سىلەردىن ئىلگىرىكىلەر مۇشۇ سۈرەتلەرگە ئىبادەت قىلاتتى، سىلەرمۇ شۇ سۈرەتلەرگە ئىبادەت قىلىڭلار!» دېدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلار سۈرەتلەرگە ئىبادەت قىلىشقا باشلىدى. بۇتلارغا ئىبادەت قىلىش شۇ ۋاقىتتىن ئېتىبارەن باشلاندى. كېيىنچە باشقا مىللەتلەرگە تارقىلىشقا باشلىدى.

24 ﴿ئۇلار﴾ يەنى كاتتىباشلار ياكى بۇتلار ﴿ھەقىقەتەن نۇرغۇن كىشىلەرنى ئازدۇردى، زالىملارنى تېخىمۇ گۇمراھ قىلغىن﴾.

25 ﴿ئۇلار گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن﴾ توپان بىلەن ﴿غەرق قىلىندى﴾، ئاندىن ئاخىرەتتە ﴿دوزاخقا كىرگۈزۈلدى﴾، ئۇلار ئۆزلىرى ئۈچۈن ئاللا تەن باشقا ھېچقانداق ياردەمچى تاپالمىدى﴾.

26 ئاللا تاغلا نۇھ ئەلەيھىسسالامغا: ﴿قەۋمىڭىدىن ئىككىرى ساڭا ئىمان ئېيتقانلاردىن باشقا يەنە ئىمان ئېيتقۇچىلار بولمايدۇ﴾ [سۈرە ھۇد 36 - ئايەت]. دېگەن ئايەتنى ۋەھىي قىلغاندىن كىيىن، ﴿نۇھ ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم يەنە يۈزىدە كاپىرلارنىڭ بىرىنىمۇ قويمىغىن﴾ يەنى ئۇلاردىن ئۈمىد ئۈزۈپ دۇئا قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، ئاللا ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىپ، ئۇلارنى توپانغا غەرق قىلدى.

27 ﴿ئەگەر ئۇلارنى قويساڭ، شۈبھىسىزكى، بەئىدىرىغىنى﴾ ھەق يولدىن ئازدۇرىدۇ، ئۇلارنىڭ تاپقان بالىلىرىمۇ پەقەت﴾ ساڭا ئىتائەت قىلمايدىغان ﴿فاجىر، كاپىر بولىدۇ﴾.

28 ﴿پەرۋەردىگارىم! ماڭا، ئاتا - ئانامغا، مېنىڭ ئۆيۈمگە مۆمىن بولۇپ كىرگەن كىشىگە ۋە مۆمىن ئەزلەرگە، مۆمىن ئاياللارغا مەغىرەت قىلغىن، زالىملارغا پەقەت ھالاكەتنى زىيادە قىلغىن﴾. بۇ دۇئا قىيامەت كۈنىگىچە بارلىق زالىملارغا ئومۇمىيىدۇر.

يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَيُنِيبْكُمْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾ وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرُ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ﴿١٦﴾ وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدْكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجْكُمْ إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾ لَسْتُمْ كَوَامِنَهَا سَبِيلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾ قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنِّهْمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَن لَّمْ يَزِدْهُ مَالَهُ وَوَلَدَهُ إِلَّا خُسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكْرًا وَمَكْرًا كَبِيرًا ﴿٢٢﴾ وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ﴿٢٤﴾ مِمَّا خَطَبْتَهُمْ أَغْرُقُوا فَأَدْخَلُوا نَارًا فَالْمُجِدُّوا لَهُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ﴿٢٥﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي لَآلِئِ الْكَافِرِينَ دِيَارًا ﴿٢٦﴾ إِنَّكَ إِن تَذَرْنَهُمْ بَئِضًا لَّوْ عِبَادِكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا ﴿٢٧﴾ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا نَارًا ﴿٢٨﴾

14 ﴿ھالبۇكى، ئاللا سىلەرنى بىر قانچە باسقۇچلارغا بۆلۈپ﴾ يەنى ئابى مەنىدىن لەختە قانغا، ئاندىن بىر پارچە گۆشكە، ئاندىن مۇكەممەل جىسىمغا ئايلاندۇرۇش، ئاندىن بوۋاق بالا، ياش يىگىت ۋە قىرى قىلىش ئارقىلىق ﴿ياراتتى﴾. شۇنداق تۇرۇقلۇق قانداقمۇ ئاللا تاغلاڭنىڭ بۇ گۈزەل يارىتىشىنى كىچىك سانايىسىلەر؟

15 ﴿سىلەر كۆرمىدىڭلارمىكىن، ئاللا قانداق قىلىپ يەتتە ئاشماننى بىرىنىڭ ئۈستىدە بىرىنى قىلىپ ياراتتى﴾،

16 ﴿ئايىنى ئۇلاردا﴾ يەنى ئاسمانلاردا. دۇنيانىڭ ئاشمىنىدا يەر يۈزى ئۈچۈن ﴿نۇر قىلدى، كۈنىنى﴾ زېمىن ئەھلى ئۈچۈن نۇر چاقچۇچى ﴿چىراغ قىلدى﴾.

17 ﴿ئاللا سىلەرنى زېمىندىن ياراتتى﴾ چۈنكى ئاتاڭلار ئادەمنى تۇپراقتىن ياراتقان، ئاندىن ئۇنىڭ ئەۋلادىنى تۇپراقتىڭ بىر قىسمى بولغان ھايۋان ۋە ئۆسۈملۈكلەردىن ئۆزۈڭلارنىڭ قىلغان ئىدى.

18 ﴿ئاندىن ئاللا سىلەرنى زېمىنغا قايتۇرىدۇ﴾ يەنى ئۆلگەندىن كېيىن زېمىندا دەپنە قىلىنىسىلەر. شۇنىڭ بىلەن ئەزالىرىڭلار توپىغا ئايلىنىپ كېتىدۇ، ﴿ئاندىن سىلەرنى﴾ قىيامەت كۈنى قايتا تىرىلدۈرۈش ئارقىلىق، بىرىنچى قېتىمدىكىدەك تەدرىجى ئەمەس، بەلكى بىرلا قېتىمدا ﴿زېمىندىن چىقىرىدۇ﴾.

19 ﴿زېمىندا كەڭ يوللاردا مېڭىشىڭلار ئۈچۈن، ئاللا سىلەرگە زېمىننى بىسات قىلىپ بەردى﴾.

سُورَةُ الْحَجِّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَوْحَىٰ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ ۗ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴿٢﴾ وَأَنَّهُ تَعَلَّىٰ جَدًّا رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَهُ وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾ وَأَنَّهُ كَانَ يَفْقُلُ سَفِينًا عَلَى اللَّهِ سَطَطًا ﴿٤﴾ وَأَنَاظَنَّا أَنْ لَّنْ نَقُولَ الْإِنْسُ وَأَلْحِنُ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَنْ لَّنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾ وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَا مُلْأَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهَبًا ﴿٨﴾ وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنهَا مَقْعَدِ اللَّسَمِ فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَّصَدًا ﴿٩﴾ وَأَنَا لَا نَدْرِي أَشْرٌ أُرِيدُ يَمَنَ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾ وَأَنَا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قَدَدًا ﴿١١﴾ وَأَنَاظَنَّا أَنْ لَّنْ نَعْجَزَ اللَّهُ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نَعْجِزَهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ ءَأَمْنًا يَهُ ۗ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ ۗ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾

بولىدىغان جايلرىدا ئولتۇراتتۇق، كىمكى ئەمدى ئاڭلاشقا ئۇرۇنىدىكەن، ئۇنى كۆزىتىپ تۇرغان كۆيدۈرگۈچى يۇلتۇزلار) ئۇلارنى ئاڭلاشتىن توسۇش ئۈچۈن كۆيدۈرۈپ تاشلاش ئارقىلىق (بايقايدۇ).
 10 (بىز) جىنلار جامائەسى بۇ خىل ئاسماننىڭ خەۋىرىنى قوغداش ئارقىلىق (زېمىندىكىلەرگە يامانلىق ئىرادە قىلىدىمۇ؟ - بىلمەيمىز) ئىبنى زەيد مۇنداق دەيدۇ: «ئېلىس: ئالەم بۇ ئارقىلىق زېمىن ئەھلىگە ئازاب چۈشۈرەمدۇ ياكى ئۇلارغا پەيغەمبەر ئەۋەتەمدۇ؟ - بۇنى بىلمەيمىز، - دەپى.»
 11 بەزى جىنلار ھەمراھلىرىنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتىشقا چاقىرغاندا ئۇلار: (بىزنىڭ ئىچىمىزدە ياخشىلارمۇ ۋە ئۇنىڭدىن تۆۋەن تۇرىدىغانلارمۇ بار، بىز تۈرلۈك يوللارغا بۆلۈندۈق) دېيىشتى. سەئىد مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلارنىڭ ئىچىدە مۇسۇلمانمۇ، يەھۇدىيۇمۇ، خرىستىئانمۇ ۋە مەجۇسۇمۇ بار ئىدى.»
 12 (بىز جەزمەن ئىشەندۈقكى، ئالەم نى) ئۆز ئىرادىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن (ھەرگىز ئاجىز قىلالمايمىز، ئۇنىڭ (ئازابى) دىنىمۇ قېچىپ قۇتۇلالمايمىز).

سورة جن

مەككىدە نازىل بولغان، 28 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئالەم نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ئى مۇھەممەد! قەۋمىڭگە (ئېيتقىنكى، «بىز قاچە نەپەر جىننىڭ) مەندىن قۇرئاننى (تىڭشاپ) ئىمان ئېيتقانلىقى، جىبرىئىل ئارقىلىق (ماڭا ۋەھىي قىلىندى)، بەزى رىۋايەتلەردە: «شۇ قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇغان ۋە جىنلار ئاڭلىغان سۇرە: (ياراتقان پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئىسمى بىلەن ئوقۇغىن) دېگەن ئايەت بىلەن باشلانغان ئەلەق سۇرىسى ئىدى» دېيىلگەن. ئالەم تائالا جىنلاردىن پەيغەمبەر ئەۋەتمىگەن، بارلىق پەيغەمبەرلەر ئادەم بالىلىرىدىن ئەۋەتىلگەن ئىدى. (ئۇلار) قەۋمىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن (ئېيتتى: بىز توغرا يولغا باشلايدىغان ئاجايىپ) پاساھەتلىك، بەرىكەتلىك ۋە ۋەز - نەسبەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان (قۇرئاننى ھەقىقەتەن ئاڭلىدۇق).
 2 ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتتۇق، پەرۋەردىگارىمىزغا ھېچكىمنى شېرىك كەلتۈرمەيمىز).
 3 پەرۋەردىگارىمىزنىڭ ئەزىمىتى كاتتىدۇر، خوتۇنى ۋە بالىسى يوقتۇر).
 4 (بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ئەخەق) بەنى مۇشرىك جىنلار: «ئالەم نىڭ بالىسى بار، ئايالى بار» دېگەندەك (ئالەم قا ۋە ئۇنىڭ كاتتىلىقىغا ئالايىق سۆزلەرنى قىلدى).
 5 (بىز، ئىنسانلار ۋە جىنلار ئالەم قا يالغاننى چاقىلمايدۇ، دەپ ئويلىغان ئىدۇق) شۇنىڭ بىلەن، بىز ئۇلارنىڭ ئالەم نىڭ شېرىكى، بالىسى ۋە ئايالى بار دېگەن سۆزىگە ئىشەنگەن ئىدۇق.
 6 (ئىنسانلاردىن بەزى كىشىلەر جىنلاردىن بولغان بەزى كىشىلەرگە سىغىناتتى) ئەينى چاغدىكى ئەرەبلەر بىرەر جىلغىغا چۈشكۈن قىلسا: «بۇ ۋادىنىڭ خوجىسىغا سىغىنىپ، شۇلارنىڭ گالۋاڭلىرىنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن» دەپ جىندىن بولغان خوجىسىنىڭ يېنىدا يېتىپ تاڭ ئاتقۇزاتتى. (شۇنىڭ بىلەن جىنلار تېخىمۇ تەكەببۇرلىشىپ كەتتى).
 7 (ئۇلار) يەنى ئىنساننىڭ كۇففارلىرى، (سىلەرگە ئوخشاش، ئالەم ھېچ ئادەمنى) ئۆلگەندىن كېيىن (تىرىلدۈرمەيدۇ، دەپ گۇمان قىلدى).
 8 جىنلار ئېيتتى «(بىز) ئادىتىمىز بويىچە ئاسمان ئەھلىنىڭ سۆزلىرىنى تىڭشاش ئۈچۈن ئاسمانغا چىقىشنى (تىلىدۇق، ئاسماننىڭ كۈچلۈك مۇھاپىزەتچىلەر) يەنى پەرىشتىلەر (بىلەن ۋە) كۆيدۈرگۈچى يۇلتۇزلار بىلەن تولۇپ كەتكەنلىكىنى بايقىدۇق) مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا پەيغەمبەرلىك كەلگەندىن كېيىن، ئالەم تائالا ئاسماننىڭ خەۋەرلىرىنى كۆيدۈرگۈچى يۇلتۇزلار ئارقىلىق قوغدىغان ئىدى.
 9 (بىز ھەمىشە) پەرىشتىلەردىن ئاسماننىڭ خەۋەرلىرىنى ئوغرىلىقچە تىڭشاپ، جىنكەشلىرىمىزگە ئېيتىپ بېرىش ئۈچۈن (ئاسماننىڭ ئولتۇرۇشقا

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَمِنَ الْقَاسِطِينَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ﴿١٤﴾ وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾
 وَالْوَالِدَاتُ يُرْغَبْنَ عَلَى الطَّرِيفَةِ لَأَسْقَيْنَهُنَّ مَاءً عَذَقًا ﴿١٦﴾ لَنُقَنِّنَهُنَّ فِيهِ وَمَنْ يَعْزُبْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾ وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾ وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿١٩﴾ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّي لَنْ يَحِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْئَلُونَ مَنْ أضعفُ ناصِرًا وَأَقْلَبَ عَدَدًا ﴿٢٤﴾ قُلْ إِنْ أَدْرَيْتُمْ أَقْرَبُ مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا ﴿٢٥﴾ عَلِيمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ﴿٢٧﴾ لِيَعْلَمَ مَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿٢٨﴾

قۇرئان تىغشاش ئۈچۈن ﴿جىنلار﴾ (ئولششپ) ئۇنى بېسىۋېلىشقا تاس قالدۇ. ﴿

20 ﴿ئى مۇھەممەد! دىنىڭدىن يېنىپ كېتىشىڭنى تەلەپ قىلغان بۇ كۇففارلارغا ﴿ئېيتقىنى، ﴿پەرۋەردىگار بىلەن ئىبادەت قىلىمەن، ئۇنىڭغا ھېچ ئەھدەنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن﴾.﴾

21 ﴿ئېيتقىنى، ﴿مەن سىلەرگە پايدا - زىيان يەتكۈزۈشكە قادىر بولالمايمەن﴾ (بۇنىڭغا پەقەت ئالەم قادىر بولالايدۇ)﴾...

22 ﴿ئېيتقىنى، ﴿ئەگەر مەن ئالەم ئاسىي بولسام﴾ مېنى ئالەم نىڭ ئازابىدىن ھېچ كىشى قۇتقۇزالمايدۇ، ئالەم تىن باشقا ھېچ پاناھنامىمۇ ئايالمايمەن﴾ شۇنداق تۇرۇقلۇق، مەن سىلەرنىڭ تەلپىنغان قانداق قوبۇل قىلالايمەن.

23 ﴿مەن پەقەت (سىلەرگە) ئالەم نىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزۈشكە قادىرمەن، كىمكى ئالەم قا ۋە ئۇنىڭ بەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلىدىكەن﴾ يەنى كىمكى ئالەم قا ۋە ئالەم نىڭ بەيغەمبىرىنى ئىنكار قىلىدىكەن، ئالەم قا مۇلاقات بولۇشقا ئىشەنمەيدىكەن، ئالەم نىڭ ئايەتلىرىگە قۇلاق سېلىشتىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، ﴿ئۇ دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ، دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ﴾.

24 ﴿ئۇلار﴾ يەنى مۇشېرىكلار ﴿ئاگاھلاندىرۇلغان ئازابىنى كۆرگەن چاغدا كىمىنىڭ﴾ يەنى ئۇلارنىڭمۇ ياكى مۇسۇلمانلارنىڭمۇ (ياردەمچىسى ئاجىز ۋە سانى ئاز ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ)﴾.

25 ﴿ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ﴿ئېيتقىنى، ﴿سىلەرگە ئاگاھلاندىرۇلغان ئازاب يېقىنمۇ؟ ياكى پەرۋەردىگار بىلەن ئۇنىڭغا (ئۇزاق) ۋاقىت تەيىن قىلامدۇ؟ ئۇقمايمەن﴾ يەنى قىيامەتنىڭ قاچان بولىدىغانلىقىنى ئالەم تىن باشقا ھېچبىرى بىلمەيدۇ.﴾

26 ﴿ئالەم غەيىبىنى بىلگۈچىدۇر، ئۆزىنىڭ غەيىبىدىن ھېچبىر ئادەمنى خەۋەردار قىلمايدۇ﴾.

27 ﴿پەقەت ئالەم ئۆزى مەمنۇن بولغان بەيغەمبىرىگىلا﴾ ئۇنىڭ بەيغەمبەرلىكىنىڭ راستلىقىنى مۇجىزە ئارقىلىق ئىسپاتلاش ئۈچۈن بەزى غەيىبى ۋە ھېيى ئارقىلىق بىلدۈرىدۇ. (ئەمما مۇنەججىم ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش پالچىلار بولسا، ئۆزىنىڭ يالغانچىلىقى ۋە خاتا تەخمىنلىرى ئارقىلىق ئالەم قا بەتنام چاپلايدۇ ۋە كاپىر بولىدۇ). ﴿ئۇنىڭ ئالدىغا ۋە ئارقىسىغا﴾ بىلدۈرۈلگەن غەيىبى شەيتاننىڭ غەيىبلىقچە ئاڭلىۋېلىپ ئۆزىنىڭ پالچى قول چوماقلىرىغا يەتكۈزۈشۋالمايلىقى ئۈچۈن ﴿كۆزەتچى (پەرىشتە) سېلىپ قويىدۇ﴾.

28 بۇ ئالەم نىڭ (ئۇنىڭ) يەنى بەيغەمبەرنىڭ (ئالەم نىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزۈشكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇشى ئۈچۈندۇر، ئالەم ئۇلارنىڭ سۆز - ھەرىكەتلىرىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر، ھەر شەيئىنىڭ سانىنى تولۇق ئىگەللىگۈچىدۇر)﴾.

13 ﴿بىز ھىدايەتنى﴾ يەنى قۇرئاننى ﴿ئاڭلىغان چىقىمىزدا ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈردۇق، كىمكى پەرۋەردىگارغا ئىمان ئېيتىدىكەن، (ياخشىلىقلىرىنىڭ) كېمىيىپ كېتىشىدىن ۋە (يامانلىقلىرىنىڭ ئارتتۇرۇلۇپ) زۇلۇم قىلىنىشتىن قورقمايدۇ﴾.

14 ﴿بىزدىن مۇسۇلمانلار ۋە ھەق يولىدىن چىققۇچىلارمۇ بار، مۇسۇلمان بولغانلار توغرا يولنى﴾ تاپقىچىلىك (ئىزدىگەن بولىدۇ).﴾

15 ﴿توغرا يولىدىن چىققۇچىلار﴾ خۇددى ئىنساننىڭ كاپىرلىرى جەھەننەمگە ئوتۇن بولغاندەك، ئۇلارمۇ (جەھەننەمگە ئوتۇن بولىدۇ)﴾.

16 17 ﴿ئەگەر ئۇلار﴾ يەنى ئىنسان ۋە جىنلار ﴿توغرا يولدا بولسا ئىدى، ئۇلارنى سىناش ئۈچۈن مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرەتتۇق﴾ يەنى رىزىقىنى كەڭ قىلىپ بېرەتتۇق، (كىمكى پەرۋەردىگارنىڭ زىكرىدىن) يەنى قۇرئاندىن، ئالەم نىڭ تاكىت - ئىبادىتىدىن (يۈز ئۆرۈيدىكەن، ئالەم ئۇنى قاتتىق ئازابقا دۇچار قىلىدۇ).﴾

18 ماڭا شۇنداق ۋە ھېيى قىلىندىكى، ﴿مەسجىدلەر ئالەم قا خاستۇر﴾ بۇتلارغا خاس ئەمەستۇر. ﴿ئالەم قا قوشۇپ ھېچكىمگە ئىبادەت قىلماڭلار﴾ يەنى ئالەم تىن باشقىسىدىن ياردەم سورىماڭلار! ھەقىقەتەن دۇئا قىلىش ئىبادەتتۇر.

19 ﴿ئالەم نىڭ بەندىسى﴾ يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام خورمازارلىقتا ﴿ئالەم قا ئىبادەت قىلىشقا تۇرغاندا﴾،

سُورَةُ الْمُرْتَمِلِ

ئاياتى

تەرجىمى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الْمُرْتَمِلُ ﴿١﴾ قِرَّ اللَّيْلُ لِأَقِيلًا ﴿٢﴾ نَصَفَهُ أَوْ انْقَضَ مِنْهُ قِيلًا ﴿٣﴾
 أَوْزَدَ عَلَيْهِ وَرَدِلَ الْقُرْءَانُ تَرْتِيلًا ﴿٤﴾ إِنَّا سَأَلْنَا عَلَيْكَ قَوْلًا
 تَقِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأًا وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴿٦﴾ إِنَّ لَكَ فِي
 النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ﴿٧﴾ وَأَذْكَرَ سَمْرَ رَبِّكَ وَبَدَّلَ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ﴿٨﴾
 رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴿٩﴾ وَأَصْبِرْ
 عَلَى مَا يَقُولُونَ وَأَهْرَجْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ﴿١٠﴾ وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ
 أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهْلَهْمُ قِيلًا ﴿١١﴾ إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾
 وَطَعَامًا ذَا غَضَّةٍ وَعَذَابًا لِيَاثًا ﴿١٣﴾ يَوْمَ نَرْجُفُ الْأَرْضَ وَالْجِبَالَ
 وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَيْبًا مَهِيلاً ﴿١٤﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا
 عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾ فَصَعِيَ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ
 فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ﴿١٦﴾ فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ
 الْوِلْدَانَ شِيبًا ﴿١٧﴾ السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ﴿١٨﴾
 إِنَّ هَذِهِ تَذْكَرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ لِي رَيْبَهُ سَبِيلًا ﴿١٩﴾

11 ئى مۇھەممەد! مېنىڭ ئايەتلىرىمنى **ئىنكار قىلغۇچى دۆلەتەنلەرنى ماڭا قويۇۋەتكىن**، يەنى سەن ئاۋارە بولما، ئۇلارنىڭ جازاسىنى ئۆزۈم بېرىمەن، ئەجەللىرى توشقىچە، (يەنە بىر رىۋايەتتە: دۇنيانىڭ جازاسى ئۇلارغا يېتىپ كەلگىچە، - دەپىلگەن.) **ئۇلارغا ئازغىنا مۇھەلت بەرگىن**.
 12 **شۈبھىسىزكى، بىزنىڭ دەرىگاھىمىزدا (ئۇلارغا) ئىغىر ئىشكەللەر ۋە (كۆيدۈرگۈچى) دوزاخ بار**.
 13 زەققۇم، زەرىدىن ئىبارەت **گاڭدىن ئۆتمەيدىغان تاقماق ۋە قاتتىق ئازاب بار**.
 14 **ئۇ كۈندە زېمىن ۋە تاغلار قاتتىق تەۋرەيدۇ، تاغلار بىر دۆۋە تارقاق**، ئاقىدىغان **قۇمغا ئايلىنىدۇ**.
 15 **شۈبھىسىزكى، بىز بىرئەۋنىگە بىر بەيغەمبەرنى يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالامنى ئەۋەتكەندەك، سىلەرگە قىيامەت كۈنى ئەمەلخۇلارغا گۇۋاھلىق بەرگۈچى بىر بەيغەمبەرنى ئەۋەتتۇق**.
 16 **پىرىئەۋن بەيغەمبەرگە**، يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ بەيغەمبەرلىكىگە ئىمان ئېيتماي **ئاسىيلىق قىلدى**. يەنى پىرىئەۋن مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتماي، ئۇنى يالغانغا چىقاردى، ئى قۇرەيش جامائەسى! سىلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلغاندەك، بىرئەۋنمۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلغان ئىدى. **شۇنىڭ بىلەن ئۇنى قاتتىق جازالدۇق**، يەنى سۇغا غەرق قىلدۇق.
 17 ئى قۇرەيش جامائەسى! **ئەگەر كاپىرلىق ھالىتىڭلاردا**

سۈرە مۇرزەممىل

مەككىدە نازىل بولغان، 20 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **الله** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 **ئى كىيىمگە يۈگىنىۋالغۇچى!** بۇ، بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام بىرىنچى قېتىم ۋەھىي ئېلىپ كەلگەندە، قورقۇپ كېتىپ يۈگىنىۋالغان چاغدا قىلىنغان خىتاب ئىدى. بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان چېغىدا، ئۇنىڭغا بىر قاراش بىلەنلا ئىچىگە قورقۇنچ كىرىۋالىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۆيىگە بېرىپ ئۆيىدىكىلىرىگە: مېنى يۈگەپ قويۇڭلار، مېنى يۈگەپ قويۇڭلار! - دەيدۇ... كېيىنچە ئۇ بەيغەمبەرلىك بىلەن چاقىرىلىدۇ، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامغىمۇ كۆنۈپ قالىدۇ.
 2 **كېچىنىڭ ئازغىنىسىدىن باشقىسىدا، يېرىمىدا ياكى يېرىمىدىنمۇ ئازراقىدا ياكى يېرىمىدىن كۆپرەكىدە** يەنى كېچىنىڭ ئۈچتىن ئىككىسى قالغاندا ياكى يېرىمى قالغاندا ياكى ئۈچتىن بىرى قالغاندا **ناماز ئوقۇغىن**. ئىمام ئەھمەد ۋە مۇسلىم سەئىد ئىبنى ھىشامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «**مەن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەھاغا: بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كېچىدە ئوقۇيدىغان نامىرى ھەققىدە سۆزلەپ بەرسەڭ! - دېدىم. ئۇ: ئى كىيىمگە يۈگىنىۋالغۇچى**» دېگەن بۇ سۈرىنى ئوقۇمىدىڭمۇ؟ - دېدى. مەن: ئوقۇدۇم. - دېدىم. ئۇ: **ئاللا تائالا مۇشۇ سۈرىنىڭ بېشىدا كېچىدە ناماز ئوقۇشنى پەرز قىلدى. بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ساھابىلىرى بىر يىل كېچىدە ناماز ئوقۇدى، ھەتتا ئۇلارنىڭ پۇتلىرى ئىشىشىپ كەتتى. ئاللا بۇ سۈرىنىڭ ئاخىرقى قىسمىنى ئاسماندا 12 ئاي ساقلىدى. ئاندىن بۇ سۈرىنىڭ ئاخىرىدا بۇ ھۆكۈمنى يەتتىگىلىتىپ ئايەت نازىل قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، كېچىدە ئوقۇلىدىغان ناماز پەرزلىك ھالىتىدىن مۇستەھەبىگە ئۆزگەردى، - دېدى. قۇرئاننى تەرتىپ بىلەن**، يەنى ئالدىدىنماي، چۈشىنىپ، دانە - دانە، ئوچۇق **ئوقۇغىن**.
 3 **ساڭا ھەقىقەتەن** بەرزلىرى، چەكلىرىمىلىرى، ھاللىلىرى ۋە ھاراملىرىنىڭ ئىغىرلىقىدىن ئۇنى پەقەت قەلبى مۇۋەپپەقىيەت ئارقىلىق كۈچلەنگەن. نەپسى تەۋھىد بىلەن زىننەتلەنگەن كىشىلەرلا ئىجرا قىلالايدىغان **تەنتەنلىك قۇرئاننى نازىل قىلىمىز**.
 4 **شۈبھىسىزكى، كېچىنىڭ قىيامى** يەنى كېچىدە كىشىنىڭ ئىبادەت قىلىشى ئۈچۈن ئۇيقۇدىن ئويغىنىپ تۇرۇشى، كۈندۈزنىڭ نامىزىدىن **ئىغىردۇر**، كېچە تىنچ بولغانلىقى ئۈچۈن **كېچىنىڭ قىيامى ئەڭ توغرا بولىدۇ**.
 5 **ھەقىقەتەن كۈندۈزى ئىش بىلەن ئالدىراش بولىمەن**، شۇڭا ئىبادەتكە كېچىسى بېرىلگىن!
 6 **بەرۋەردىگارنىڭ نامىنى ياد ئەتكىن**، ئىبادەت قىلغاندا ئۇنىڭغا توسقۇنلۇق قىلىدىغان ھەرقانداق نەرسىدىن قول ئۈزۈپ **ئۇنىڭغا تولۇق يۈزلەنگىن**.
 7 **ئۇ مەشرىقنىڭ ۋە مەغربىنىڭ بەرۋەردىگارىدۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنى ھامىي قىلىۋالغىن**، يەنى ھەممە ئىشىڭنى ئۇنىڭغا تاپشۇرغىن.
 8 **ئۇلارنىڭ**، يەنى مەككە كۇففارلىرىنىڭ سېنى تىللىغان، مازاق قىلغان ۋە يالغانچى دېگەن **سۆزلىرىگە سەۋر قىلغىن، ئۇلارنى چىرايلىقچە تەرك ئەتكىن**، ئۇلار بىلەن تەڭ تۇرىمەن دەپ ئاۋارە بولما، بۇ، جىھاد قىلىش بۇيرۇقىدىن ئىلگىرىكى ئايەتلەردىندۇر.

سەۋەبى كىچىلىك نامازنى ئوقۇمىسىمۇ بولىدىغان ئۆزىلىرىدىن قىلىش ئارقىلىق پۈتۈن ئۈمەتتىن كېچە نامىزىنىڭ پەرزلىكىنى كۆتۈرۈۋەتتى. **«شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنىڭدىن (يەنى تەھەججۇد نامىزىدىن) قولاي بولغاننى ئوقۇڭلار، (پەرز) نامازنى ئادا قىلىڭلار، زاكاتنى بېرىڭلار، (پەرز) قافەزى ھەسەنە بېرىڭلار»** يەنى **«ئەللىنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن ئائىلەڭلارنىڭ تۈرمۈشى، جەھاد قىلىش ۋە پەرز زاكات بېرىش قاتارلىق ياخشىلىق يوللىرىغا پۇل - مال سەرپ قىلىڭلار، (ئۆزۈڭلار ئۈچۈن) دۇنيادا يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان ۋە تىلغا ئېلىنمىغان (قايسىسى ياخشى) ئىشنى قىلىڭلار، ئەللىنىڭ دەرگاھىدا تېخىمۇ ياخشى، تېخىمۇ كاتتا ساۋابقا ئېرىشىسىلەر»** دۇنيا بولسا پانىدۇر، ئاخىرەت بولسا باقىدۇر. ياخشى بەندىلەر ئۈچۈن **«ئەللىنىڭ دەرگاھىدىكى ساۋاب ھەممىدىن ئارتۇقتۇر، ئەللى تىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئەللى ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.»**

سۈرە مۇددەسىسىر

مەككىدە نازىل بولغان، 56 ئايەت.
ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **«ئەللىنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.»**

تەپسىر شۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەھىي نازىل بولۇشقا باشلىغاندا، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام كەلدى. بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئاسمان - زېمىن ئارىسىدا يېنىپ تۇرغان نۇرغا ئوخشاش بىر كارتۇت ئۈستىدە كۆرۈپ، قورقۇنچتىن ھوشىدىن كەتتى. ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن خەدىجە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ قىشىغا كىرىپ: **«مېنى يۈگەپ قويۇڭلار، يۈگەپ قويۇڭلار!»** دېدى. خەدىجە رەزىيەللاھۇ ئەنھانى ئۇنى يۈگەپ قويدى.

1 (ئى) ۋەھىي نازىل بولغان چاغدا (كىيىمگە چۆمكىلىۋالغۇچى) بەيغەمبەر!

2 (تۇر!) ئىنسانلارنى ۋە ئەھلى مەككىنى ئەگەر ئىمان ئېتىمىسا كېلىدىغان (ئەللىنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر).

3 (سېنىڭ ئىگەڭ، خوجايىنىڭ ۋە ئىشلىرىڭنى ئوڭشاپ بەرگۈچى (پەرۋەردىگارغى) تەكسىر ئېيتىش ئارقىلىق (ئۇلۇغلا!) كاتتىلىق ۋە ئۇلۇغلۇق ئەللىنىڭ سۈپىتى بولۇپ، ئۇ شېرىكى بولۇشتىن كۆپ ئۇلۇغدۇر.

4 (كىيىمىڭنى) نىجاسەتتىن (پاك تۇت). قەتادە: «بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۆزەڭنى گۇناھلاردىن پاك تۇت! - دېگەنلىك بولىدۇ» دەيدۇ.

5 (ئازابتىن) يەنى بۇت ۋە ھەيكەللەرگە ئىبادەت قىلىشتىن ئىبارەت ئازابقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن (پىراق بول).

6 (مىننەتنى كۆپ قىلما) يەنى باشقىلار سەۋەبىدىن يەتكەن پىشكەللىكلەرنى تولا تىلغا ئالىدىغان كىشىگە ئوخشاش، سەن تارتىۋاتقان بەيغەمبەرلىك جاپالىرىنى ئەللى قا مىننەت قىلما. بەزىلەر بۇ ئايەتنى مۇنداق تەپسىر قىلىدۇ: «بىرگە بىر نەرسە بەرسەڭ، ئۇنى ئەللى رىزالىقى ئۈچۈن بەرگىن. ئۇنى ھەرگىزمۇ كىشىلەرگە مىننەت قىلما!»

7 (ساقنا ناھايىتى چوڭ مەسئۇلىيەت ئارتىلدى. ساخا ئەرەب ۋە باشقا مىللەتلەر ئۇرۇش ئاچىدۇ. شۇڭا سەن يەتكەن ئەزىيەتلەرگە (پەرۋەردىگارغىنىڭ) (رازىلىقى) ئۈچۈن سەۋر قىل.

8 (سۈر چىلىنغان ۋاقىت - ئۇ كۈن قىيىن كۈندۈر) ئەللى تا ئالا بۇ ئايەت ئارقىلىق خۇددى بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: سەن ئۇلارنىڭ ئەزىيەتلىرىگە سەۋر

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثِي اللَّيْلِ وَرِضْفَهُ وَوَلَّهُهُ وَطَائِفَهُ مَنِ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يَقْدَرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عِلْمَٰنَ لَنْ تُخْصَوْهُ فَنَابَ عَلَيْهِ قَارِعًا وَمَا تَيْسَّرُ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُمْ مَرْجُوًّا وَعَاخِرُونَ يَصِرُونَ فِي الْآرْضِ يَتَّبِعُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَعَاخِرُونَ يَقْتُلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَارِعًا وَمَا تَيْسَّرُ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا يَقْبَلُوا لَأَنْفُسِكُمْ مِن خَيْرٍ مِّمَّا تَدْرُوهٗ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

سۈرە المادىنە

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الْمَدِينَةُ 1 قُرْآنًا ذَرِّرِي 2 وَرَبِّكَ فَكْفِرِي 3 وَبِأَبِكَ فَطَهِّرِي 4

وَالرُّجْرَ فَاهْجُرِي 5 وَلَا تَمْنُنِ سَتَكُنَّ كِذْبًا 6 وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرِي 7

فَإِذَا نَفَرَ فِي الْغَوَامِرِ 8 فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمِ عَيْبَرِي 9 عَلَى الْكَافِرِينَ

عَيْرِيسِيرِي 10 ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَجِيدًا 11 وَجَعَلْتُ لَهُ مَا لَا

مَمْدُودًا 12 وَبَيْنَ شُهُودًا 13 وَمَهْدَتْ لَهُ لَمْتَهِيدًا 14 ثُمَّ يَطْمَعُ

أَن يَأْتِيَهُ 15 كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا 16 سَأَرْهَقُهُ سُعُودًا 17

قالساڭلار، دەھىشتىدىن (باللارنىڭ بېشىنى ئاقارتىۋېتىدىغان كۈندىن قانداق ساقلىنىسىلەر).

18 (ئۇ كۈننىڭ (دەھىشتىدىن) ئاسمان يېرىلىدۇ، ئەللىنىڭ ۋە دەسى چوقۇم ئەمەلگە ئاشىدۇ).

19 (بۇ) يەنى يۇقىرىدا ئۆتكەن (ئايەتلەر ھەقىقەتەن ۋەز - نەسەھەتتۇر،) بۇ ۋەز - نەسەھەتتىن پايدىلىنىپ جەننەتكە كىرىشنى (خالغان ئادەم پەرۋەردىگارغا يەتكۈزىدىغان يولى تۇتسۇن).

20 ئى مۇھەممەد! (شۈبھىسىزكى، پەرۋەردىگارنىڭ سېنىڭ ۋە سەن بىلەن بولغانلار) يەنى ساھابىلەر (دەن بىر توپ ئادەمنىڭ) تەھججۇد نامىزى ئۈچۈن (كېچىنىڭ ئۈچتىن ئىككى ھەسسىسىدە، يېرىمىدا ۋە ئۈچتىن بىر ھەسسىسىدە تۇرىدىغانلىقىڭلارنى بىلىدۇ، كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ (ئۇزۇنلۇقى)) يەنى ھەقىقىي ئۆلچىمى (نى ئەللى ئالدىنلا بەلگىلەيدۇ، سىلەرنىڭ ئۇنى ھېسابلاپ يوللايدىغانلىقىڭلارنى ئەللى بىلىدۇ، ئەللى سىلەرگە رەھىم قىلىدۇ) يەنى كېچىدە تەھججۇد نامىزى ئوقۇشنىڭ پەرزلىكىنى (ئەمەلدىن قالدۇردى، تەھججۇد نامىزىدىن سىلەرگە قولاي بولغاننى ئوقۇڭلار) مۇشۇ ئايەت كېچىدە ناماز ئوقۇشنىڭ پەرزلىكىنى ئەمەلدىن قالدۇردى. (ئەللى بىلىدۇكى، بەزىڭلار كېسەل بولۇپ قالسىلەر، بەزىلەر ئەللىنىڭ پەزىلىنى تىلەپ يەنى تىجارەت قىلىپ (يەر يۈزىدە سەپەر قىلىدۇ، يەنە بەزىلەر ئەللىنىڭ يولىدا جەھاد قىلىدۇ) بۇ ئايەت مەدىنىدە جەھاد پەرز قىلىنىشتىن ئىلگىرى نازىل بولغان بولۇپ، ئەللى تا ئالا مۇشۇ ئۈچ

قىلغىن. ئۇلارنىڭ ئالدىدا قىلغانلىرىنىڭ جازاسىنى تارتىدىغان قىيىن كۈن بار، - دېگەن ئىدى. **﴿كاپىرلارغا ئاسان ئەمەستۇر﴾.**

﴿ئى مۇھەممەد!﴾ مەن ئۇنى ئانىسىنىڭ قورسىقىدا مېلىمۇ ۋە بالا - چاقىلىرىمۇ بولمىغان ھالەتتە **﴿نەنھا يارتقان كىشىنى﴾** يەنى ۋەلد ئىبن مۇغەرەنى **﴿ماڭا قويۇۋەت﴾** بۇ ئايەتنىڭ يەنە بىر مەنىسى: ئۇنى ماڭلا قويۇۋەت. مەن ئۇنىڭدىن ئىنتىقام ئېلىشقا كۇيايە قىلىمەن.

﴿ئۇنىڭغا نۇرغۇن مال بەردىم﴾.
﴿ئۇنىڭغا كۆز ئالدىدا تۇرىدىغان ئوغۇللارنى بەردىم﴾.

﴿ئۇنىڭ﴾ رىزقىنى كەڭ، ئۆمرىنى ئۇزۇن ۋە قۇرەيشتىكى ئەمەلىنى يۇقىرى قىلىش ئارقىلىق **﴿ئابروىنى ئۆستۈردۈم﴾.**

﴿ئاندىن ئۇ يەنە كۆپ بېرىشىمنى تەمە قىلىدۇ﴾.

﴿ياق﴾ يەنى كۆپ بەرمەيمەن، **﴿چۈنكى ئۇ بىزنىڭ ئائىلىمىزگە قارشى چىقتى﴾.**

﴿ئۇنىڭغا﴾ ئۇ بەرداشلىق بېرەلمىگۈدەك **﴿قاتتىق ئازابىنى تېتىتىمەن﴾.**

﴿ئۇ﴾ پەيغەمبەر ۋە قۇرئان ھەققىدە **﴿ئويلىنىدۇ﴾** قۇرئان توغرىلىق نېمە دېيىشنى ۋە قانداق بوھتان قىلىشنى **﴿بىلىلىدۇ﴾.**

﴿لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى﴾.

﴿يەنە لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى﴾.

﴿ئاندىن ئۇ﴾ قۇرئاننى قانداق ئىنكار قىلىش ۋە قانداق سۆكۈشكە **﴿قارىدى﴾.**

﴿ئاندىن﴾ ئۇ قۇرئانغا تەنە قىلىدىغان بىر نەرسە تائالھاي **﴿قوشۇمىسىنى تۈردى ۋە چىرايىنى پۈرۈشتۈردى﴾.**

﴿ئاندىن﴾ ئىماندىن **﴿يۈز ئۆردى﴾.** پەيغەمبەرگە ئەگىشىشتىن **﴿تەكەبۈرلۈك بىلەن باش تارتتى﴾.**

﴿بۇ﴾ كالامۇلاھ ئەمەس **﴿پەقەت ئۆگىنىلگەن سېھىردۇر، بۇ پەقەت ئىنسان سۆزىدۇر﴾** دېدى.

﴿ئۇنى مەن سەقىرگە﴾ يەنى دوزاخقا **﴿سالىمەن﴾.**

﴿سەقىرنىڭ نېمىلىكىنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴾

﴿ئۇ ھېچ نەرسىنى قالدۇرمايدۇ، قويمايدۇ﴾ بەلكى كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ.

﴿ئۇ﴾ يەنى دوزاخ چوڭلۇقىدىن **﴿ئىنسانلارنىڭ كۆزلىرىگە يىراق مۇساپىلەردىن كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ﴾.**

﴿ئۇنىڭغا 19 بەرىشتە مۇئەككەلدۇر﴾. بەزىلەر: **﴿19 خىل بەرىشتە مۇئەككەلدۇر﴾** دەپ تەپسىر قىلغان.

﴿يۇقىرىدىكى ئايەت نازىل بولغاندا، ئەبۇجەھل:﴾

﴿مۇھەممەدنىڭ 19 لاياردەمچىسى بار بولسا، ئۇلاردىن ھەربىرىگە بىزدىن يۈز كىشى تۇتسا، ئاندىن دوزاختىن چىقىپ كەتمەمدۇ؟﴾ دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللا تائالانىڭ بۇ ئايىتى نازىل بولدى.

﴿بىز دوزاخ مۇئەككەللىرىنى پەقەت پىرىشتىلەردىن قىلىدۇق﴾، ئاللا كۈچلۈك، ئاچچىقى يامان قىلىپ ياراتقان پىرىشتىلەرگە كىمىڭمۇ كۈچى يەتسۇن!

﴿بىز ئۇلارنىڭ سانى بىلەن پەقەت كاپىرلارنى﴾ يۇقىرىقىدەك جۈپلۈشلىرى ئارقىلىق گۇناھنى تېخىمۇ كۆپەيتىپ، ئۆزلىرىگە بولغان ئازابنى ھەسسىلەپ ئاشۇرۇشى ئۈچۈن **﴿سىنىدۇق. تاكى ئەھلى كىتاب﴾** يەنى يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلار ئۆزلىرىنىڭ ساماۋىي كىتابلىرىدىكى بۇ ساننى كۆرۈپ قۇرئاننىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە **﴿ئىمان ئېيتماي، مۇمىنلەرنىڭ﴾** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەرگەن خەۋىرىگە ئىشەنگەنلىكىدىن ۋە ئەھلى كىتابنىڭ قۇرئان خەۋەرلىرىنىڭ تەۋرات، ئىنجىلدىكى خەۋەرلەرگە ئۇيغۇن ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىدىن **﴿ئىمانى**

﴿ئە،فكرو و قدر﴾ ۱۸ **﴿فَقِيلَ كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۹ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۲۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۲۱

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۲۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۲۳ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۲۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۲۵

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۲۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۲۷ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۲۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۲۹

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۳۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۳۱ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۳۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۳۳

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۳۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۳۵ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۳۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۳۷

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۳۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۳۹ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۴۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۴۱

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۴۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۴۳ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۴۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۴۵

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۴۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۴۷ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۴۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۴۹

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۵۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۵۱ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۵۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۵۳

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۵۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۵۵ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۵۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۵۷

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۵۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۵۹ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۶۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۶۱

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۶۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۶۳ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۶۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۶۵

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۶۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۶۷ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۶۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۶۹

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۷۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۷۱ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۷۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۷۳

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۷۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۷۵ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۷۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۷۷

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۷۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۷۹ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۸۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۸۱

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۸۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۸۳ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۸۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۸۵

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۸۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۸۷ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۸۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۸۹

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۹۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۹۱ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۹۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۹۳

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۹۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۹۵ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۹۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۹۷

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۹۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۹۹ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۰۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۰۱

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۱۰۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۰۳ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۰۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۰۵

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۱۰۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۰۷ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۰۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۰۹

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۱۱۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۱۱ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۱۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۱۳

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۱۱۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۱۵ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۱۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۱۷

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۱۱۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۱۹ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۲۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۲۱

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۱۲۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۲۳ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۲۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۲۵

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۱۲۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۲۷ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۲۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۲۹

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۱۳۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۳۱ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۳۲ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۳۳

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۱۳۴ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۳۵ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۳۶ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۳۷

﴿كَيْفَ قَدَر﴾ ۱۳۸ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۳۹ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۴۰ **﴿كَيْفَ قَدَر﴾** ۱۴۱

كۈچەيگەي، ئەھلى كىتاب ۋە مۇمىنلەر (بۇنىڭدىن) شەكلەنمەيدۇ، دىللىرىدا كىسەل بارلار) يەنى مۇناپىقلار، **﴿كاپىرلار:﴾** «بۇ مىسالدىن ئاللا نېمىنى ئىرادە قىلىدۇ» دەيدۇ، ئاللا مۇشۇنداق خالىغان ئادەمنى گۇمراھ قىلىدۇ، خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ، پەرۋەردىگارىڭنىڭ قوشۇنىنى يەنى يەرىشتىلەرنىڭ سانىنىڭ كۆپلۈكىنى، ئۇلارنىڭ كۈچ - قۇۋۋىتىنى ۋە ئۇلارنىڭ يارىتىلىشتىكى چوڭلۇقىنى **﴿پەقەت ئۇ ئۆزى بىلىدۇ، بۇ﴾** يەنى ئاللا بايان قىلغان دوزاخ ۋە ئۇنىڭغا مۇئەككەل قىلغان پىرىشتىلەر **﴿پەقەت ئىنسانلار ئۈچۈن ۋە - نەسەھەتتۇر﴾.**

﴿ياق﴾ يەنى ئۇ مەسخىرە قىلغۇچىلار قەبىھ قىلمىشىدىن يانسۇن، **﴿ئاي بىلەن قەسەمكى﴾**،

﴿ئۆتۈپ كەتكەن كېچە بىلەن قەسەمكى﴾،

﴿يۈرۈغان سۈبھى بىلەن قەسەمكى﴾،

﴿شۈبھىسىزكى، دوزاخ بالالاردىن بىرىدۇر﴾

بەزىلەر: «مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىشەنمەسلىك چوڭ بالالاردىن بىرىدۇر» دەپ تەپسىر قىلغان.

﴿ئۇ ئىنسانلارنى ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر﴾.

﴿سەلەردىن﴾ ئىمان ئېيتىش ئارقىلىق جەننەتكە **﴿ئىلگىرىلەشنى خالىغان ياكى﴾** دوزاختىن **﴿چېكىنىشنى خالىغان ئادەمنى ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر﴾.**

﴿ھەر ئىنسان قىلمىشلىرىغا گۆرگە قۇتۇلغۇچىدۇر﴾. ئۇنىڭ قىلمىشلىرى ئۇنى يا دوزاختىن قۇتۇلدۇرىدۇ ياكى دوزاخقا قويۇپ قويدۇ.

﴿پەقەت ئەسھابى يەمىن﴾ يەنى ساۋادەتمەن مۇمىنلەر **﴿بۇنىڭدىن مۇستەسنا﴾** ئۇلار گۇناھلىرىغا گۆرگە

سېنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىڭ ھەققىدە بىر خەت يېزىلسۇن! - دېيىشكەن ئىدى» .

53 **ياق** يەنى ئۇلار ئۇنداق دېيىشتىن يانسۇن . **ياقلىق ئۇلار** (ئاخىرەتتىن) قورقمايدۇ .

54 **ياق** ، **مۇقەررەركى** ، **ئۇ** يەنى قۇرئان - **نەسھەتتۇر** ، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ بەختىيار بولۇشىنى كۆزلەيدىغان بولسا ، قۇرئان ئۇلارنىڭ ۋەز - نەسھەت ئېلىشىغا يېتەرلىكتۇر .

55 **خالغان ئادەم ئۇنىڭدىن ۋەز - نەسھەت ئالىدۇ** .

56 **ئۇلار پەقەت ئالەم خالىسا ، ئاندىن ۋەز - نەسھەت ئالىدۇ** يەنى ھىدايەت تاپالايدۇ ، **ئالەم** بەندىلىرى ياخشى ئەمەل قىلىش ۋە گۇناھلارنى تەرك ئېتىش ئارقىلىق

قورقۇشقا تېگىشلىك زاتتۇر ، گۇناھتىن يىراق تۇرغان بەندىلىرىنى **مەغپىرەت قىلىشقا لايىق زاتتۇر** .

فَمَا نَتَعْمَهُمْ شَفَعَةُ الشَّفَاعِينَ ﴿٤٨﴾ فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾

كَاَنَّهُمْ حُمْرٌ مُّسْتَنْفِرَةٌ ﴿٥٠﴾ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾ بَلْ يُرِيدُ

كُلُّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ اَنْ يُّوْفَىٰٓ صَٰحِفًا مُّشْتَرَةً ﴿٥٢﴾ كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ

الْآخِرَةَ ﴿٥٣﴾ كَلَّا اِنَّهُۥٓ نَذْرًا ﴿٥٤﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ﴿٥٥﴾

وَمَا يَذْكُرُونَ اِلَّا اَنْ يَّشَاءَ اللّٰهُ هُوَ اَهْلُ النَّقْوَىٰ وَاَهْلُ الْمَعْرِفَةِ ﴿٥٦﴾

سُورَةُ الْقِيَامَةِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

لَا اَقِیْمُ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ ﴿١﴾ وَلَا اُقِیْمُ بِالنَّفْسِ اللّٰوِیَةِ ﴿٢﴾ اَیْحَسِبُ

الْاِنْسَانُ اَنْ یَّجْمَعَ عِظَامَهُ ﴿٣﴾ بَلَىٰ قَدِیْرٍ عَلٰی اَنْ تُسْوِیَ بِنَانَهُ ﴿٤﴾ بَلْ

یُرِیْدُ الْاِنْسَانُ لَیْفْجُرْ اَمَامَهُ ﴿٥﴾ یَسْتَلِ اِنَّا یَوْمَ الْقِیٰمَةِ ﴿٦﴾ فَاِذْ اَبْرُقُ الْاَبْصُرُ ﴿٧﴾

وَخَسَفَ الْقَمَرُ ﴿٨﴾ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ﴿٩﴾ یَقُوْلُ الْاِنْسَانُ یَوْمَیْذٍ

اِنَّ الْمَفْرُجَ ﴿١٠﴾ كَلَّا لَآ وَرَزَّ ﴿١١﴾ اِلٰی رَبِّكَ یَوْمَیْذِ الْمُنْفَرَةِ ﴿١٢﴾ یَبْنُوْا الْاِنْسَانَ

یَوْمَیْذٍ بِمَا قَدَّمَ وَاٰخِرَ ﴿١٣﴾ بَلِ الْاِنْسَانُ عَلٰی نَفْسِهٖ بَصِیْرَةٌ ﴿١٤﴾ وَلَوْ اَلْقَىٰ

مَعَاذِرَهُ ﴿١٥﴾ لَآ تَحْرٰكُ بِهٖ لِسَانُكَ لَیَّعْجَلٌ بِهٖ ﴿١٦﴾ اِنْ عَلَيْنَا جَمْعُهُ

وَفِرَآءُهُ ﴿١٧﴾ فَاِذَا قَرَأْتَ فَانِیْعَ قُرْءَانَهُ ﴿١٨﴾ ثُمَّ اِنْ عَلَيْنَا بِنَانَهُ ﴿١٩﴾

قویۇلمايدۇ ، بەلكى ياخشى ئەمەللىرى سەۋەبىدىن دوزاختىن قۇتۇلىدۇ .

40 **ئۇلار جەننەتلەردە بولۇپ ، گۇناھكارلاردىن : «ئىسلىرىڭىز دوزاخقا كىرگۈزگەن نېمە؟» دەپ سورايدۇ .**

41 **ئۇلار (جاۋابىەن) ئېيتىدۇ : «بىز ناماز ئوقۇمىدۇق» .**

42 **مىسكىنلەرگە تائام بەرمىدۇق .**

43 **بىز ئەھلى باتىللار بىلەن ئارىلىشاتتۇق ، بەھۇدە سۆز قىلغۇچىلار بىلەن بىللە بەھۇدە سۆز قىلاتتۇق .**

44 **قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلاتتۇق ، تاكى بىز ئۆلگۈچە (شۇنداق قىلدۇق) .**

45 **شاپائەت قىلغۇچىلارنىڭ شاپائىتى ئۇلارغا پايدا بەرمەيدۇ ، يەنى ئۇلارنى ئالەم نىڭ ئازابىدىن قۇتقۇزىدىغان شاپائەتچى بولمايدۇ ، ئۇلارغا پۈتۈن ئەھلى زېمىن شاپائەت قىلغان تەقدىردىمۇ ، ئۇلارنىڭ شاپائىتى قوبۇل قىلىنمايدۇ .**

46 **ئۇلار نېمىشقا ۋەز - يەنى بارلىق ۋەز - نەسھەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قۇرئان (دىن يۈز ئۇرۇيدۇ) .**

47 **گويا ئۇلار يولۇستىن ياكى ئوۋچىدىن قاقچان ياۋايى ئېشەكلەردۇر** ، يەنى بۇ مۇشرىكلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى كۆرگەندە ، ئۇنىڭدىن خۇددى بولۇشنى كۆرۈپ قاقچان ياۋا ئېشەكلەردەك قاچىدۇ .

48 **بەلكى ئۇلاردىن ھەر كىشى ئۆزىگە ئوچۇق سەھىپىلەر بېرىلىشىنى خالايدۇ .** مۇبەسسەرلەر مۇنداق دەيدۇ : «ئەينى چاغدىكى قۇرەيش كاپىرلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا : ئالەم تەرەپتىن ھەر بىرىمىزنىڭ بېشىغا

سۈرە قىيامەت

مەككىدە نازىل بولغان ، 40 ئايەت .

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئالەم نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن .

1 **قىيامەت كۈنى بىلەن قەسەمكى ،** ئالەم ئاتالغانىڭ قىيامەت كۈنى بىلەن قەسەم قىلىشى ، ئۇنىڭ دەھشەتلىك كۈنى ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش ئۈچۈندۇر . ئالەم مەخلۇقاتلىرىدىن خالىغان نەرسە بىلەن قەسەم قىلالايدۇ .

2 **ئۆزىنى مالاھەت قىلغۇچى نەپسى بىلەن قەسەمكى ،** سىلەر چوقۇم تىرىلدۈرۈلىسىلەر ، سىلەردىن چوقۇم ھېساب ئېلىنىدۇ . بۇ ئايەتتىكى نەپس بولسا ، مۇئمىننىڭ نەپسى بولۇپ ، ئۇ ياخشىلىقنى تېخىمۇ كۆپ قىلىۋالمىغىنىغا ۋە يامانلىقنى تېخىمۇ ئاز قىلمىغىنىغا پۇشايماق قىلىپ ئۆزىگە مالاھەت قىلىدۇ . مۇقاتىل مۇنداق دەيدۇ : «بۇ ئايەتتىكى نەپس كاپىرنىڭ نەپسى بولۇپ ، ئۇ ئالەم نىڭ تائىتىدە كەتكۈزۈپ قويغانلىقىغا ھەسرەت چېكىپ ئۆز - ئۆزىگە مالاھەت قىلىدۇ .»

3 **ئىنسان بىزنى ئۆزىنىڭ چىرىپ تارقىلىپ كەتكەن سۆڭەكلىرىنى** باشقىدىن **جەمئىي قىلالمايدۇ دەپ گۇمان قىلامدۇ؟**

4 **ئۇنداق ئەمەس** ، يەنى ئۇنىڭ سۆڭەكلىرىنى جەمئىي قىلىمىز ، **ئۇنىڭ ئەڭ ئىنجىكە ، ئەڭ نازۇك بولغان (بارماقلىرىنى ئەسلىگە كەلتۈرەلەيمىز) ئالەم بۇ ئايەتتە ئىنساننىڭ بارماق ئىزىنىڭ بىر - بىرىگە ھەرگىزمۇ ئوخشىمايدىغانلىقىنى ، ئالەم خالىسا شۇلارنىڭ ئۆز ئەسلىگە كەلتۈرۈلىدىغانلىقىنى ئەسكەرتىمەكچى بولغان بولۇشىمۇ مۇمكىن .**

5 **بەلكى ئىنسان كەلگۈسى ھاياتىدا گۇناھتا ئەرزەپلىمەكچى** يەنى گۇناھ قىلىپ تەۋبە قىلىشىنى كېچىكتۈرمەكچى **بولىدۇ** ياكى ئۆمۈر بويى ئۆلۈمنى ئېسىگە ئېلىپمۇ قويماي ، گۇناھ ئۆتكۈزمەكچى بولىدۇ .

6 **ئۇ مەسخىرە قىلىش ۋە يىراق ساناش يۈزىسىدىن : «قىيامەت كۈنى قاچان بولىدۇ» دەپ سورايدۇ .**

7 **ئۆلۈمنىڭ ياكى قىيامەت كۈنىنىڭ قاتتىقلىقىدىن قورققان ۋە ھەيرەتتە قالغانلىقى ئۈچۈن (كۆزلىرى تورلاشقان) ،**

8 **ئىلگىرىكىدەك ئاي تۇتۇلۇپ ئارقىدىن ئەسلىگە كەلمەي داۋاملىق (ئاينىڭ نۇرى ئۆچكەن) ھالەتتە تۇرىدىغان ،**

9 **كۈن بىلەن ئاي بىرلەشتۈرۈلگەن** ، يەنى كېچە ۋە كۈندۈز دەيدىغان نەرسە مەۋجۇت بولمايدىغان **چاغدا ، ئىنسان بۇ كۈندە : ئالەم نىڭ ئازابىدىن (قاچىدىغان جاي قەيەردە؟) دەيدۇ .**

11 (ياق)، ئۇ كۈنىدە مەيلى تاغ، مەيلى قورغان ھېچقانداق نەرسە ئالدىڭىزدا ئالدىڭىزدا (چاقىدىغان ياناھگاھ بولالمايدۇ).

12 (بۇ كۈنىدە) ئەڭ ئاخىرىدا قايتىدىغان (قارارگاھ پەرۋەردىگارنىڭ تەرىپىدۇر).

13 (بۇ كۈنىدە ئىنسانغا) چوڭ بولسۇن، كىچىك بولسۇن، ياخشىلىق بولسۇن، يامانلىق بولسۇن (ئىلگىرى ئاخىرى قىلغان ئەمەللىرى ئۇقتۇرۇلدى).

14 (بەلكى ئىنسان ئۆزىگە ئۆزى گۇۋاھتۇر) يەنى ئۆزىڭ قىلغان بارلىق ياخشى - يامان ئەمەللىرى ئۆزىڭغا بىلدۈرىلىدۇ. «بۇ ئايەت: ئۆزىڭ بارلىق ئەزالىرى قىلغان - ئەتكەنلىرىگە گۇۋاھچى بولىدۇ، - دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ» دېگۈچىلەر مۇ بار.

15 (ئۇ ئۆزىنى ئاقلاش ئۈچۈن قانچە ئۆزرە ئېيتقان نەقىدىرىدۇ) ئۆزىنى قوبۇل قىلىنمايدۇ.

16 ساڭا جىبرىئىل ئارقىلىق ئەھمىي نازىل بولۇۋاتقاندا، ئۇنى ئېسىڭغا ئېلىۋېلىش ئۈچۈن

(ئالدىراپ تىلغىنى مىدىرلاتما). ئەينى ۋاقىتتا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋەھىي نازىل بولۇۋاتقاندا، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئوقۇپ بولغۇچە، ئۇنى يادا ئېلىۋېلىشقا ئالدىراپ ئوقۇپ تىلى ۋە كالىۋىكىلىرى مىدىراپ كېتەتتى، شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولدى.

17 قۇرئاندىن بىرەر نەرسىنىڭ چۈشۈپ قالماستىكى ئۈچۈن، سېنىڭ قەلبىڭدە (ئۇنى توپلاش ۋە) ئۇنى سېنىڭ تىلىڭ ئارقىلىق توغرا (ئوقۇپ بېرىش بىزنىڭ مەسئۇلىيىتىمىزدۇر).

18 (ساڭا ئۇنى) جىبرىئىل ئارقىلىق (ئوقۇپ بەرگىنىمىزدە، ئۇنىڭ ئوقۇشىغا ئەگەشكىن) يەنى جىم ئولتۇرۇپ قولاق سالغىن.

19 (ئاندىن ئۇنى چۈشەندۈرۈپ بېرىش) يەنى ئۆلۈشىدىكى ھالال - ھارام ۋە چىگىش ئورۇنلارنى بېشىپ

بېرىش (بىزنىڭ مەسئۇلىيىتىمىزدۇر). شۇنىڭدىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام كەلگەندە شۇڭ تۇرىدىغان، كەتكەندىن كېيىن ئاللا ۋە دە قىلغاندەك ئوقۇيدىغان بولدى.

20 ئى مۇشېرىكلار جامائەسى! (ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس) يەنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش، ھېساب بېرىش سىلەر گۇمان قىلغاندەك يوق ئىش ئەمەس. (بەلكى سىلەر بۇ دۇنيانى دوست تۇتسىلەر).

21 (ئاخىرەتكە كۆڭۈل بۆلەيسىلەر).

22 (بۇ كۈنىدە)، ساڭادە ئەمەللىرىڭ (يۈزلىرى نۇرلۇق بولىدۇ).

23 ئۇلار (پەرۋەردىگارغا قاراپ تۇرىدۇ) سالھ بەدىلىلەرنىڭ قىيامەت كۈنىدە پەرۋەردىگارغا خۇددى 15 كۈنلۈك تولۇن ئايغا قارىغاندەك قارايدىغانلىقى ھەققىدىكى سەھىھ ھەدىسلەر مۇتەۋاتىر دەرىجىسىگە يەتكەن.

24 (بۇ كۈنىدە، نۇرغۇن يۈزلەر تۇتۇق بولىدۇ).

25 ئۆزلىرىنىڭ چوڭ مۇشكۈلۈكىگە دۇچار بولىدىغانلىقىغا ئۇلار جەزمەن ئىشىنىدۇ.

26 (راستلا جان ھەلقۇمىغا يەتكەندە، ئۇنىڭ قېشىغا كىرگەن ھەر بىر ئادەمگە) «(بۇ كېسەلگە) كىم ئىلاج قىلالايدۇ» دېيىلىدۇ. ئۇنىڭغا تىۋىپلار كەلتۈرىلىدۇ، ئەمما ئۇلارمۇ ئاللا تەقدىر قىلغىنىدىن ھېچنەرسىنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ.

28 سەكراتتا ياتقان ئادەم (بۇنىڭ) دۇنيادىن، ئائىلىسىدىن، بالا - چاقىسىدىن ۋە مال - مۈلكىدىن

كلا بِلْ مَجْبُونِ الْعَاجِلَةِ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾ وَجْهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ ﴿٢٢﴾

إِلَى رِبَّهَا نَظْرَةٌ ﴿٢٣﴾ وَجْهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ نَظْرَانِ يَهْعَلُهَا قَفْرَةٌ ﴿٢٥﴾

كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ لَهَا رَاقٍ ﴿٢٧﴾ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾ وَالنَّفْيَ

السَّاقِ وَالسَّاقِ ﴿٢٩﴾ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقِ ﴿٣٠﴾ فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى

﴿٣١﴾ وَلَكِنْ كَذَبَ وَتَوَلَّى ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَمْتَطِعٌ ﴿٣٣﴾ أُولَئِكَ

فَأُولَئِكَ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أُولَئِكَ فَأُولَئِكَ ﴿٣٥﴾ يَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾

أَلَمْ يَكُنْ نَظْمَةً مِن مَّيِّمَتِي ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ فَحَقِّقَ فُسُوقِي ﴿٣٨﴾ جَعَلَ مِنهُ

أَرْزُوقِي الذِّكْرَ وَالْأُنثَى ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِيرٍ عَلَيَّ أَنِ مَجْحَى الْمَوْلَى ﴿٤٠﴾

سُورَةُ الْإِنشِرَاقِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكُورًا ﴿١﴾

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن تَطْفَافٍ أَمْشَاجٍ بَتَلَيْهِ فِجَعَلَنَّهُ سَمِيعًا

بَصِيرًا ﴿٢﴾ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَعْدَلًا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾ إِنْ

الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾

1 (تېرىلىش ئىكەنلىكىنى جەزمەن بىلىدۇ).

29 سەكراتنىڭ قاتتىقلىقىدىن (پاچاق پاچاققا كىرىشىپ كېتىدۇ) شۇنىڭ بىلەن، كىشىلەر ئۇنىڭ

جەسىدىنى، پەرىشتىلەر ئۇنىڭ روھىنى تەبىئىيلايدۇ. (بۇ كۈنىدە) روھلار بەدەندىن چىقىرىلغاندىن كېيىن

ھەيدەپ بېرىلىدىغان جاي پەرۋەردىگارنىڭ دەرىگاھىدۇر. (بۇ كۈنىدە) كاپىر پەيغەمبەرگە، قۇرئانغا (كىشىنىمى، ناماز ئوقۇمىسى) يەنى دىلى ئارقىلىق ئىمان ئېيتىمىدى ۋە بەدىنى ئارقىلىق ئىمان ئېيتىمىدى.

32 (بىكىن ئۇ) پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن قۇرئاننى (ئىنكار قىلدى ۋە) تائەت - ئىبادەتتىن ۋە ئىماندىن (يۈز ئۆرۈندى).

33 (ئاندىن كېرىلگەن ھالدا ئۆيىگە قايتتى).

34 (ۋاي سېنىڭ ھالىڭغا! ۋاي سېنىڭ ھالىڭغا!)

35 (يەنە ۋاي سېنىڭ ھالىڭغا! ۋاي سېنىڭ ھالىڭغا!)

36 (ئىنسان ئۆزىنى بىكار قويۇپ بېرىلىدۇ). يەنى شەرىئەت ئىشلىرىغا تەكلىپ قىلىنماي، ھېسابمۇ ئېلىنماي ۋە جازاگىمۇ تارتىلمايدىغان، مەيلىگە قويۇۋېتىلگەن ھايۋانغا ئوخشاش (دەپ ئويلامدۇ؟)

37 (ئۇ) بەچچىدانلارغا (تۈكلىدىغان) ئاجىز مەنىيەمەسىمدى؟

38 (ئاندىن ئۇ لەختە قان بولدى، ئاندىن ئاللا ئۇنى جىراپلىق شەكىلدە ياراتتى).

39 (ئۇ مەنىدىن ئەر - ئايالنى ياراتتى).

40 (ئۇ) يەنى يۇقىرىقىدەك ئىنچىكە ئىشلارنى قىلغان ئاللا (تۈلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشكە قادىر ئەمەسمۇ؟)

كۆرسەتتۇق، ئۇ مۆمىن بولۇپ ياخشى يولدا مېڭىپ) **اللھ** نىڭ نېمىتىگە (شۈبھىسىز قىلغۇچىدۇر، ياكى) فاجىر بولۇپ يامان يولدا مېڭىپ (كۆفرلىق قىلغۇچىدۇر).

4 (شۈبھىسىزكى، بىز كايىرلارغا) پۇتلىرىغا سېلىنىدىغان (زەنجىرلەرنى، بويۇنلىرىغا سېلىنىدىغان (تاقاقلارنى ۋە يېنىپ تۇرغان دوزاخنى) ئۇلارنى ئازابلاش ئۈچۈن) (تەييارلىدۇق).

5 (ھەقىقەتەن ياخشىلار كافر ئارلاشتۇرۇلغان) مەي بىلەن تولدۇرۇلغان (جاملاردىن ئىچىدۇ).

6 ئۇ كافر جەننەتتىكى بىر (بۇلاقتىن ئېتىلىپ چىققان بولۇپ، ئۇنىڭدىن **اللھ** نىڭ (ياخشى) بەندىلىرى ئىچىدۇ، ئۇ بۇلاقتىن ئۇلار) خالىغان جايلىرىغا ئېقىتىپ بارالايدۇ.

7 (ئۇلار ئۆز ئۈستىگە قەسەم ئىچىپ ئالغان) نەبلە ناماز ئوقۇش، روزا تۇتۇش ۋە قان قىلىشقا ئوخشاش شەرىئەت ئۇنىڭغا ۋاجىب قىلمىغان (ئىشنى ئورۇنلايدۇ ۋە دەھشىتى كەڭ دائىرىلىك بولغان كۈندىن) يەنى ئاسمانلار بېرىلىپ، بۇلتۇزلار ئۆز ئوقلىرىدىن چىقىپ، زېمىن تەۋرەپ، تاغلار توزغاقتەك بولۇپ كېتىدىغان قىيامەت كۈنىدىن (قورقىدۇ).

8 (ئۆزى موھتاج تۇرۇقلۇق، مەسكىنگە، يېتىمگە ۋە ئەسكەرگە) يەنى بۇ ئۈچ نۇرلۇك كىشىلەر ئاساسەن قىيىنچىلىقتا بولغاچقا ئۇلارنى ياخشى كۆرۈپ، ئۇلارغا (تاام بېرىدۇ).

9 ئۇلار ئېيتىدۇ: «كەسكە بىز **اللھ** نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن تاام بېرىمىز، سىلەردىن ھېچقانداق مۇكاپات ۋە تەشەككۈر تەلەپ قىلمايمىز» **اللھ** ئۇلارنىڭ قەلبىدىكى بىلگەچكە ئۇلارنى مەدھىيلىدى.

10 (شۈبھىسىزكى، بىز يەرۋەردىگارمىز تەرىپىدىن مەيدانغا كەلتۈرۈلگەن) چىرايلىق تاتىرىپ، قاش - كۆزلەر يۈرۈلۈپ كېتىدىغان (ئېغىر، قاتتىق كۈندىن قورقىمىز) «.

11 (اللھ ئۇلارنى شۇ كۈنىنىڭ شەرىپىدىن ساقلايدۇ، ئۇلارنىڭ) يۈزلىرىگە تاتىرىپ كېتىشىنىڭ ئورنىغا (نۇر) قاش - كۆزلىرىنىڭ يۈرۈلۈپ كېتىشىنىڭ ئورنىغا دېلىلىرىغا (خۇشاللىق ئاتا قىلىدۇ).

12 (ئۇلارنىڭ سەۋر-تاقەتلىرى ئۈچۈن **اللھ** ئۇلارنى جەننەت بىلەن ۋە (ئۇ يەردىكى) يىپەك (لبىسلار) بىلەن مۇكاپاتلايدۇ).

13 (ئۇلار جەننەتتە تەختلەرگە بۆلۈنىپ ئولتۇرىدۇ، ئۇلار جەننەتتە قاتتىق ئىسسىقنىمۇ، قاتتىق سوغۇقنىمۇ كۆرمەيدۇ).

14 (جەننەتتىكى (دەرەخلەرنىڭ) سايلىرى ئۇلارغا يېقىندۇر، جەننەتنىڭ مېۋىلىرىنى ئۇزۇش ئۇلارغا ئاسان قىلىنىدۇ) يەنى ئۇلار مەيلى ئۈرە تۇرسۇن، مەيلى ئولتۇرسۇن ياكى يېتىۋالسىمۇ، قولىنى سۇنسىلا، مېۋىلەرنى ئۈزەلەيدۇ، ئۇلارنى نە يىراقلىق، نە مېۋە دەرىخىنىڭ تىكەنلىرى مېۋە يېيىشتىن توسۇپ قويمىدايدۇ.

15 (ئۇلارغا كۆمۈش تەخسىلەر، كۆمۈشتىن ياسالغان) شىشەدەك سۆزۈك، مەي تولدۇرۇلغان (جاملار) ئايلىنىدۇرۇپ سۈزۈلۈپ تۇرىدۇ، ساقتىلار، ئۇلارنىڭ ئېھتىياجىغا قاراپ (لايىق ئۆلچەيدۇ) يەنى ئىچكىچىلەرنىڭ ئېھتىياجىدىن ئېشىپمۇ كەتمەيدۇ، كېمىيىپمۇ قالمايدۇ.

16 (ئۇلار يەنە جەننەتتە زەنجىپىل ئارلاشتۇرۇلغان جام بىلەن) يەنى جامدىكى مەي بىلەن (سۇغىرىلىدۇ).

17 (جەننەتتە سەلسەبىل دەپ ئاتىلىدىغان بىر بۇلاقمۇ بار).

18 (قېرىمىي ھەمىشە ياش تۇرىدىغان غىلمانلار نۆۋەت بىلەن ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى قىلىپ تۇرىدۇ، ئۇلارنى كۆرگەن چېغىدا) ئۇلارنىڭ گۈزەللىكى، سۈزۈكلۈكى ۋە

عَيْنَا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾ يُوفُونَ بِالْأَنْدَرِ وَيَخِفُونَ

يَوْمًا كَانَتْ فِيهَا رُءُوسُ السُّيُوفِ ﴿٧﴾ وَيَطْعَمُونَ الْأَطْعَامَ عَلَىٰ حَيْثُ وَجَّعْنَا

وَبَيْتَمَا وَسِيرًا ﴿٨﴾ إِنَّمَا نَطْعَمُكُمْ لُوحِيهِ اللَّهِ لَا تَرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا

﴿٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطًا ﴿١٠﴾ قَوَّلَهُمْ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكِ

الْيَوْمِ وَلَقَتْهُمْ نَصْرُهُمْ وَسُرُورًا ﴿١١﴾ وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا

﴿١٢﴾ مُتَّكِنِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرْبَابِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمَهْرِيرًا ﴿١٣﴾

وَدَائِبَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ أظْفُفُهَا نَذِيلًا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِبَارِيَةٍ

مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا ﴿١٥﴾ قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدْرُوهَا نَقْدِيرًا ﴿١٦﴾

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَتْ مِرْجَاحًا رَاجِيًا ﴿١٧﴾ عَيْنَاهَا تُسْمَى سَلْسَبِيلًا

﴿١٨﴾ وَيُطَوَّفُ عَلَيْهِمْ خِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثورًا

﴿١٩﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمَلَكًا كَرِيمًا ﴿٢٠﴾ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ مِنْ سُدُورٍ

حُمْرٍ مُسْتَبْرَقٍ وَحُلُومٌ أَسْوَدٌ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَمَهُمْ رُبُّهُمْ شَرَابًا

طَهُورًا ﴿٢١﴾ إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعِيرًا مُشْكُورًا ﴿٢٢﴾ إِنَّا

نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ﴿٢٣﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطْعَمْ

مَعَهُمْ إِنَّمَا أَوْكَفَرُوا ﴿٢٤﴾ وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾

ھەقىقەتەن قايتا تىرىلدۈرۈش بىرىنچى قېتىم يارىتىشتىن كۆپ ئاساندۇر.

سۈرە ئىنسان

مەدەنىدە نازىل بولغان، 31 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 (ئىنسان) دۇنياغا ئاتىسى ئادەم ئەلەيھىسسالام ئارقىلىق (بىر مۇددەتتىن كېيىن كەلدى). بەزىلەر: «بۇ مەزگىل ئادەم ئەلەيھىسسالامغا روھ پۈۋلىنىشتىن 40 يىل ئىلگىرىكى بولۇپ، ئادەم ئەلەيھىسسالام چەكسە جىرىڭلايدىغان قارا لايدىن يارىتىلغان ئىدى» دەيدۇ. (ئۇ روھ پۈۋلىنىشتىن ئىلگىرى) (تىلغا ئېلىنىدىغان نەرسە بولمىدى). بەزى تەپسىر شۇناسلار بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «خېلى زامانلارغىچە ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغانمۇ ئەمەس، مەخلۇقاتلارنىڭ ئىچىدە تىلغا ئېلىنىشىدە كەم نەرسە ئەمەس ئىدى.»

2 (شۈبھىسىزكى، بىز ئىنساننى ئارلاشما مەنى) يەنى ئەر بىلەن ئاياللارنىڭ مەنىسى (دىن ياراتتۇق، ئۇنى بىز) ياخشىلىق، يامانلىق ۋە شەرىئەت تەكلىپلىرى بىلەن (سەنئىمىز، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنى بىز) ئۇنى نازىل قىلغان ئايەتلىرىمىزنى ئاڭلىسۇن، كائىناتنى ياراتقۇچىنىڭ بىرلىكىگە دالائەت قىلىدىغان دەلىللەرنى كۆرسۈن دەپ

(ئاخلايدىغان، كۆرىدىغان قىلىپ ياراتتۇق).

3 (شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭغا بىز) پەيغەمبەر ئەۋەتتىم بىلەن ھىدايەت ۋە زالالەتتىن ئىبارەت ياخشى - يامان (يولنى

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾ إِنَّ
هَؤُلَاءِ لَيُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا قَبِيلًا ﴿٢٧﴾ نَحْنُ
خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَلْنَا أَمْتَهُمْ بِبَدِيلٍ
﴿٢٨﴾ إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ فَمَنْ شَاءَ أَخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾
وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾
يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ﴿١﴾ فَأَلْعَصْفَقَتِ عَصْفًا ﴿٢﴾ وَالنَّشِيرَاتِ شَرْبًا ﴿٣﴾
فَالْفَرْقَتِ فَرًا ﴿٤﴾ فَأَلْمَلَقَتِ ذِكْرًا ﴿٥﴾ عَذْرًا أَوْ نَذْرًا ﴿٦﴾ إِنَّمَا
تُوعَدُونَ لَوَفْعٍ ﴿٧﴾ فَإِذَا التُّجُومُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ﴿٩﴾
وَإِذَا الْجِبَالُ سُفِفَتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا الرَّسُلُ أُنْفِقَتْ ﴿١١﴾ لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ ﴿١٢﴾
لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾ وَبَلِّ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَدِّبِينَ ﴿١٥﴾ أَلَمْ تَهَلِكِ الْأُولَىٰ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نَبَعَهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾
كَذَلِكَ نَفْعُ الْبَالِغِ مِنَ ﴿١٨﴾ وَبَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَدِّبِينَ ﴿١٩﴾

﴿٢﴾ قاتتىق چىققۇچى بورانلار بىلەن قەسەمكى .
﴿٣﴾ بۇلۇتلارنى ئاللى خالىغان تەرەپلەرگە (تارقاقئۇچى
شاماللار بىلەن قەسەمكى) .
﴿٤﴾ ھەق بىلەن باتىلىنىڭ، ھارام بىلەن ھالالنىڭ
ئارىسىنى ئايرىغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى .
ئاللى تائالا نۆۋەندىكى ئايەتتە ھەق بىلەن باتىلنى، ھارام
بىلەن ھالالنى ئايرىپ بېرىدىغان ۋە ھېيىنى كەڭ
قانائىتى ئارقىلىق چاقماق تېزلىكىدە ئېلىپ كەلگۈچى
پەرىشتىلىرى بىلەن قەسەم قىلىپ مۇنداق دەيدۇ:
﴿٥﴾ بەندىلەرگە (ئۆزۈر) قالدۇرماسلىق (ياكى) ئاللى
نىڭ ئازابىدىن (ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن ۋە ھېيىنى
پەيغەمبەرلەرگە) ئېلىپ چۈشكۈچى پەرىشتىلەر بىلەن
قەسەمكى) .
﴿٧﴾ ئى مەككە كۇففارلىرى! (سىلەر ئاگاھلاندۇرۇلغان
ئىس) يەنى قىيامەت، ھېساب ۋە جازا (چوقۇم مەيدانغا
كەلگۈچىدۇر) .
﴿٨﴾ يۇلتۇزلارنىڭ) نۇرى ۋە يورۇقلىقى (ئۆچۈرۈلگەن
چاغدا) .
﴿٩﴾ ئاسمان يېرىلغان (چاغدا) .
﴿١٠﴾ تاغلار تىتىلىپ) شامالدا ئۇچۇپ يۈرگەن
زەررىلەردەك (ئۇچۇپ يۈرگەن (چاغدا) .
﴿١١﴾ پەيغەمبەرلەرگە) ئۇلار بىلەن ئۈممەتلىرى
ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىلىشقا (ۋاقىت بەلگىلەنگەن
چاغدا) ۋە دە قىلىنغان قىيامەت مەيدانغا كېلىدۇ .

نۇرلۇقلۇقىغا قاراپ (ئۇلارنى تېرىلىپ كەتكەن
مەرۋايىتىمكىن دەپ قالىسەن) .

﴿٢٠﴾ قاچانكى سەن قارايدىغان بولساڭ، بۇ يەردە
يەنى جەننەتتە تەسۋىرلەپ تۈگەتكىلى بولمايدىغان
(نېمەتلەرنى ۋە كاتتا پادىشاھلىقنى كۆرسەن) .

﴿٢١﴾ (ئۇلارنىڭ ئۇچىسىدا يۇپىغا يېپەك ۋە قىلپىن
يېپەكتىن (تەييارلانغان) يېشىل كىيىملەر بولىدۇ،
(ئۇلار) كۈمۈش ئۈزۈكلەرنى تاقايدۇ) ، ئۇلار كۆڭلى
تارتقان كىيىملەرنى كىيىدۇ . (پەرۋەردىگارى ئۇلارنى پاك
شاراب بىلەن سۇغىرىدۇ) ئىبراھىم نەخەئى ۋە ئەبۇقەلابە
مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلارغا ئالدى بىلەن تائام بېرىلىدۇ،
تائام ئاخىرلاشقاندا، پاك شاراب بىلەن سۇغىرىلىدۇ.
شۇنىڭ بىلەن، ئۇلارنىڭ قورسىقى چىقىپ كەتمەيدۇ،
ئۇلارنىڭ بەدىنىدىن چىققان تەرلەر ئىپار يۇرايدۇ» .

﴿٢٢﴾ شۈبھىسىزكى، بۇ سىلەرگە بېرىلگەن مۇكاپاتتۇر،
سىلەرنىڭ تائىتىڭلار، ئاللى قانائەتلىك ھەمدۇ
سانائىتىڭلار، (مېھنىتىڭلار قوبۇل بولدى) .

﴿٢٣﴾ ئى مۇھەممەد! (ھەقىقەتەن بىز ساڭا قۇرئاننى) بىرلا
قىتىمدا نازىل قىلماي، (بۆلۈپ - بۆلۈپ نازىل قىلدۇق)
مۇشۇرىكلار تۆھمەت قىلغاندەك ئۆز يېنىڭدىنمۇ چىقىرىۋالدىڭ .

﴿٢٤﴾ سەن پەرۋەردىگارىڭنىڭ ھۆكۈمىگە سەۋر قىلغىن،
سەن ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ھېچبىر گۇناھكارغا ياكى
كۇرئىلىق قىلغۇچىغا بويسۇنمىغىن) .

﴿٢٥﴾ ئەتىگەن - ئاخشامدا پەرۋەردىگارىڭنىڭ نامىنى
ياد قىلغىن) يەنى ناماز ئوقۇغىن، پەرۋەردىگارىڭغا
كۆپ تائەت - ئىبادەت قىلغىن .

﴿٢٦﴾ كېچىنىڭ ئاز قىسمىدا ئۇنىڭغا سەجدە قىل، كۆپ
قىسمىدا ئۇنىڭغا تەسبىھ ئېيت) .

﴿٢٧﴾ شۈبھىسىزكى، بۇلار) يەنى مۇشۇرىكلار (دۇنيانى)
ئاخىرەتتىن (ئارتۇق بىلىدۇ، كەلگۈسىدىكى قىيىن بىر
كۈنگە) يەنى قىيامەتكە (سەل قارايدۇ) بۇ ئايەتتە
قىيامەتنى قىيىن كۈن دەپ ئاتاشتىكى مەقسەت، ئۇ
كۈنگە تەييارلىق كۆرمىگەنلەر ئۈچۈن قاتتىق
قىيىنچىلىق بار بولغانلىقى ئۈچۈندۇر .

﴿٢٨﴾ بىز ئۇلارنى ياراتتۇق، ئۇلارنىڭ بەدىنىنى مەزمۇت
قىلدۇق، ئەگەر بىز خالىساق) ئۇلارنى ھالاك قىلىپ
(ئورنىغا ئۇلارغا ئوخشاش باشقا ئادەمنى دەستەتتۇق)
﴿٢٩﴾ شۈبھىسىزكى، بۇ (ئايەتلەر) ۋەز - نەسەھەتتۇر)
بۇ ۋەز - نەسەھەتتىن پايدىلىنىشنى (خاللىغان ئادەم
پەرۋەردىگارىغا يەتكۈزىدىغان بولنى تۇتسۇن) .

﴿٣٠﴾ پەقەت ئاللى خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر
خالايسىلەر) يەنى ھەممە ئىش ئاللى نىڭ خاھىشىغا
باغلىقتۇر . ھەرگىزمۇ ئۇ مۇشۇرىكلارنىڭ خاھىشىغا
باغلىق ئەمەس . ياخشىلىق ۋە يامانلىق ئاللى نىڭ
ئىلكىدىدۇر . بەندىنىڭ قولىدىن پەقەت ئاللى خالىغان
نەرسىلا كېلىدۇ . (ئاللى ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇر،
ھېكەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇ) .

﴿٣١﴾ (ئاللى خالىغان ئادەمنى رەھمىتىنىڭ دائىرىسىگە
كىرگۈزىدۇ . ئاللى زالىملارغا قاتتىق ئازابنى تەييارلىدى) .

سۈرە مۇرسەلات

مەككىدە نازىل بولغان، 50 ئايەت .
ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللى نىڭ ئىسمى بىلەن
باشلايمەن .

﴿١﴾ ئارقىمۇئارقا چىققۇچى (لەرزەن) شاماللار بىلەن
قەسەمكى) .

أَلَمْ تَخْلُقْهُمْ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي رَقَارٍ مَّكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ ﴿٢٣﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾ أَلَمْ يَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٥﴾ أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا ﴿٢٦﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رِوَاسِيًا شَلِخًا وَتَآسِفِينَكُمْ مَّاءً فُرَاتًا ﴿٢٧﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾ أَنْظِلِقُوا إِلَىٰ مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾ أَنْظِلِقُوا إِلَىٰ ظِلِّ ذِي تِلْكَ شَعْبٍ ﴿٣٠﴾ لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهِ بِ ﴿٣١﴾ إِنَّمَا تَرْمِي بِشَرِّ كَالْقَلْعِ ﴿٣٢﴾ كَأَنَّهُ جُمُلٌ صَفْرٌ ﴿٣٣﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾ هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَا يُؤَدُّنَ لَهُمْ فِعْلَهُمْ رُونَ ﴿٣٦﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾ هَذَا يَوْمٌ الْفَصْلِ جَمَعْتُمْكُمْ وَالْأُولِينَ ﴿٣٨﴾ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا ﴿٣٩﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾ إِنْ أَلْمَفِينَ فِي ظِلِّلٍ وَعَيْونٍ ﴿٤١﴾ وَفَوَكَّاهُمْ مَّيَا شِثْهُونَ ﴿٤٢﴾ كَلُوا وَأَتْرَبُوا هَيْعًا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٥﴾ كَلُوا وَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ جَرْمُونَ ﴿٤٦﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آرْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ فَإِنِّي حَٰدِيَةٌ بَعْدَهُ يَوْمَئِذٍ ﴿٥٠﴾

23 ﴿بىز﴾ ئۇنى ئابمەنىدىن يارىتىشقا ﴿قادىر بولغۇدۇق، بىز﴾ ئۇنىڭ ئەزالىرى ۋە ئالاھىدىلىكلىرىنى بىز خالىغان ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە يارىتىشقا ئىمىدىگەن ياخشى قادىر بولغۇچىمىز!

24 ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈنى) ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي! ﴿زېمىنى بىز ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان قىلىمىدۇقۇمۇ؟﴾

25 يەنى تېشىدا ﴿تىرىكلەرنى ۋە﴾ ئىچىدە تۈرلۈكلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان قىلىمىدۇقۇمۇ؟

26 ﴿بىز زېمىنغا ئېگىز تاغلارنى ئورناتتۇق، سىلەرنى تاتلىق سۇ بىلەن سۇغاردۇق﴾ بۇلارنىڭ ھەممىسى بەدىغەمبەر ئەۋەتكەندىنمۇ ھەيران قالارلىققۇ؟!

27 ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈنى) ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي! ﴿سەلەر﴾ ئۇلارغا دوزاخ مۇئەككەللىرى: ﴿سەلەر﴾ دۇنيادىكى چىغىڭلاردا ﴿ئىنكار قىلغان﴾ دوزاخ ﴿ئازابىغا بېرىڭلار﴾. دوزاخنىڭ ئىسلىرى چىقىپ يۇقىرىدا ئۈچكە بۆلۈنگەن ﴿ئۈچ شاخلىق سايىگە بېرىڭلار﴾ دەيدۇ.

28 ﴿ئۇ سايە﴾ جەھەننەمنىڭ تېمۇنى بولۇپ، كىشىنى سەگىدەتمەيدۇ، جەھەننەمنىڭ ﴿بالقۇنىنىمۇ توسمايدۇ﴾ شۇ ھالەتتە ھەتتا ھېساب ئاخىرلاشقچە تۇرىدۇ.

29 ﴿ئۇ بالقۇن قەسىردەك﴾ (چوڭ) ئۈچقۇنلارنى چىقىرىدۇ.

30 ﴿ئۇ ئۈچقۇنلار قارا - سېرىق تۈگىلەرگە ئوخشايدۇ﴾ بەزى تەپسىرىشۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «ئادەتتە ئۈچقۇنلارنىڭ ئۈچۈپ چۈشكەندىن كېيىنكى قالدۇقلىرىنىڭ رەڭگى قارا - سېرىق تۈگىلەرنىڭ رەڭگىگە ئوخشايدۇ.

31 ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈنى) ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي! ﴿بۇ كۈندە﴾ ئۇلار سۆز قىلالمايدۇ. ﴿ئۇلارنىڭ ئۆزى ئېيتىشىغا ئىزنى بېرىلمەيدۇ.﴾

32 ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈنى) ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي! ﴿ئۇلارغا:﴾ (بۇ) خالايقىنىڭ ئارىسىدا ﴿ھۆكۈم چىقىرىلىدىغان كۈندۇر﴾. ئۇ كۈندە ﴿سىلەرنى ۋە ئاۋۋالقىلارنى﴾ بەنى ئۆتكەنكى ئۈمىمەتلەرنى ئاراڭلاردا ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن ﴿يىغىمىز﴾ دېيىلىدۇ.

33 ﴿ئەگەر﴾ ئازابتىن قۇتۇلۇشقا ﴿بىرەر چارەڭلار بولسا، چارە قىلىپ بېقىڭلار﴾.

34 ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈنى) ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي! ﴿شۈبھىسىزكى، تەسەۋۋادارلار ساياپلەردىن، بۇلاردىن ۋە كۆڭلى تارتقان مېۋىلەردىن بەھرىمەن بولىدۇ.﴾

35 ئۇلارغا: ﴿دۇنيادا قىلغان﴾ (ياخشى) ئەمەللىرىڭلار ئۈچۈن خۇشال - خۇرام يەڭلار ۋە ئىچىڭلار ﴿دېيىلىدۇ.﴾

36 ﴿شۈبھىسىزكى، بىز ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنى مۇشۇنداق مۇكاپاتلايمىز﴾.

37 ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈنى) ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي! ﴿كۇففارلارغا:﴾ (دۇنيانىڭ ئەزەتلىرىدىن) ۋاقىتلىق يەڭلار ۋە بەھرىمەن بولۇڭلار، شۈبھىسىزكى، سىلەر ﴿اللھقا شىرىك كەلتۈرگەن﴾ (گۇناھكار سىلەر) ﴿دېيىلىدۇ.﴾

38 ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈنى) ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي! ﴿ئۇلارغا:﴾ (رۇكۇ قىلىڭلار) ﴿بەنى ناماز ئوقۇڭلار دېيىلسە، ئۇلار رۇكۇ قىلمايدۇ﴾ بەنى ناماز ئوقۇمايدۇ. ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈنى) ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي! ﴿ئۇلار﴾ شانلىق دەلىللەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، پاشاھەت - بالاغەتتە ئەڭ يۇقىرى بولغان بۇ قۇرئانغا ئىشەنمەسە ﴿باشقا قايسى سۆزگە ئىشىنىدۇ﴾.

12 پەيغەمبەرلەرنىڭ قەۋملىرىگە ئائىت ئىشلار قايسى بۇيۇك كۈنگە كىچىكتۈرۈلدى؟ يەنى قورقۇنچىسى ۋە قاتتىقلىقىدىن بەندە ھاڭ - تاڭ قالىدىغان بۇيۇك كۈنگە كىچىكتۈرۈلدى.

13 ﴿خالايقىنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىلىدىغان كۈن ئۈچۈن﴾ يەنى بەندىلەرنىڭ قىلغان ئەمەللىرىگە قارىتا جەننەتكە ياكى دوزاخقا ھۆكۈم قىلىنىدىغان كۈنگە تەخىر قىلىندى.

14 ﴿ھۆكۈم چىقىرىلىدىغان كۈننىڭ ئىمىلىكىنى﴾ يەنى ئۇنىڭ دەھشىتىنى ﴿قانداق بىلەلەيسەن؟﴾

15 ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈنى) ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي! ﴿ئىلگىرىكىلەرنى﴾ بەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقى ۋە ئۈچۈن دۇنياغا ئازاب ئەۋەتتىش ئارقىلىق ﴿ھالاك قىلىمىدۇقۇمۇ؟﴾

16 ﴿ئاندىن ئۇلارغا ئەگەشتۈرۈپ كېيىنكىلەرنى﴾ يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئىنكار قىلغان مەككە كاپىرلىرى ۋە ئەگەشكۈچىلىرىنى ﴿ھالاك قىلدۇق﴾.

17 ﴿گۇناھكارلارنى مۇشۇنداق قىلىمىز﴾ يەنى جازالايىمىز.

18 ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈنى) ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي! ﴿سىلەرنى بىز ئاجىز مەنىدىن يارىتىمىدۇقۇمۇ؟﴾

19 ﴿ئۇنى بىز مەلۇم ۋاقىتقىچە﴾ يەنى توققۇز ئاي توشۇپ نۇغۇلغۇچە ﴿پۇختا ئارامگاھ﴾ يەنى بەچچىدان دا قىلدۇق.﴾

سُورَةُ النَّبَاِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ۱ عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيْمِ ۲ الَّذِي هُوَ فِيهِ يُخْلَفُونَ ۳
 ۴ كَلَّا سَعَامُونَ ۴ تُوۡرًا كَلَّا سَعَامُونَ ۵ اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مَهْدًا ۶
 ۷ وَالْجِبَالَ اَوۡتَادًا ۷ وَخَلَقْنٰكُمْ اَزۡوَاجًا ۸ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبۡحَانَا
 ۹ وَجَعَلْنَا الۡلَيْلَ لِيَاسًا ۱۰ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ۱۱ وَبَنَيْنَا
 ۱۲ فَوْقَكُمْ سَبۡعًا سَدَادًا ۱۲ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَاجِرًا ۱۳ وَاَنْزَلْنَا
 ۱۴ مِنَ الْمُعۡصِرَاتِ مَآءً ثَجَاجًا ۱۴ لِنُخۡرِجَ بِهِ حَبًّا وَّنَبَاتًا ۱۵ وَجَعَلْنَا
 ۱۶ الْاَلْفَاظَ ۱۶ اِنْ يَوْمَ الْفَصۡلِ كَانَ مِيقَتًا ۱۷ يَوْمَ يَبۡفُخُ فِي الصُّوۡرِ
 ۱۸ فَنُتَوۡنُ اَفۡوَاجًا ۱۸ وَفُتِحَتِ السَّمَآءُ فَكَانَتْ اَبۡوَابًا ۱۹ وَسُۤرِرَتِ
 ۲۰ اَلْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ۲۰ اِنْ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرۡصَادًا ۲۱ لِّلۡطَّٰغِيۡنَ
 ۲۲ مَا بَابًا ۲۲ لِّيۡثِيۡنَ فِيهَا اَحۡقَابًا ۲۳ لَا يَدۡرُوۡنَ فِيۡهَا بَرۡدًا وَّلَا شَرَابًا
 ۲۴ اِلَّا اَلۡحَمِيۡمَ وَاَسۡحَاقًا ۲۴ جَزَآءً وَّفَاۡقًا ۲۶ اِيۡتَمَّ كَاۡتُوۡا
 ۲۷ لَا يَرۡجُوۡنَ حِسَابًا ۲۷ وَكَذَّبُوۡا بِآيٰتِنَا كِذۡبًا ۲۸ وَكُلَّ شَيْءٍ
 ۲۹ اَحۡصَيْنٰهُ كِتٰبًا ۲۹ فَذُوۡقُوۡا فَلَٰنَ نَزِيۡدِكُمْ اِلَّا عَذَابًا ۳۰

17 قىيامەت كۈنىنى ھەقىقەتەن (مۇكاپاتلاش ۋە جازالاش)
 ۱۷ قىيامەت كۈنىنى ھەقىقەتەن (مۇكاپاتلاش ۋە جازالاش)
 ۱۸ ئاخرەت كۈنىدىكى مۇكاپاتلاش ۋە جازالاش كۈنىدۇر.
 ۱۸ ئاخرەت كۈنىدىكى مۇكاپاتلاش ۋە جازالاش كۈنىدۇر.
 ۱۹ ئىسرافىل ئەلەيھىسسالام چالىدىغان مۆڭگۈز بولۇپ، ئۇ چاغدا (سىلەر توپ - توپ بولۇپ كېلىسىلەر).
 ۱۹ پەرىشتىلەرنىڭ چۈشىشى ئۈچۈن (ئاسمان ئېچىلىپ نۇرغۇن ئىشىكلەر پەيدا بولىدۇ).
 ۲۰ تاغلار ھەرىكەتلەندۈرۈلۈپ سەررابتەك بولۇپ قالىدۇ. يەنى تاغلار تۈزۈپ يىراقتىن قارىغۇچىغا سۈدەك تۈيۈلىدۇ.
 ۲۱ قىلغان ئەسكىلىكلەرگە جازا بېرىش ئۈچۈن جەھەننەم ھەقىقەتەن (كۇففارلارنى) كۈتۈپ تۇرىدۇ.
 ۲۲ جەھەننەم، شۈبھىسىزكى، گۇناھكارلارنىڭ جانىدۇر.
 ۲۳ ئۇلار جەھەننەمدە ئۇزاق مۇددەت قالىدۇ. يەنى مەڭگۈ قالىدۇ.
 ۲۴ ئۇلار جەھەننەمدە (جەھەننەمنىڭ ھارارىتىنى يېنىكلىتىلگەن) بىرەر سۈرۈنلۈككە ۋە (تەشئاللىقى قاندۇرىدىغان) بىرەر ئىچمىلىككە ئېرىشەلمەيدۇ.
 ۲۵ ئۇلارنىڭ ئېرىشىدىغىنى پەقەت يۇقىرى ھارارەتلىك قايناقسۇ ۋە يىرىغدىنلا ئىبارەت بولىدۇ.

سورە نەبە

مەككىدە نازىل بولغان. 40 ئايەت. ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **الله** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 مۇشربىكلار ئۆز - ئارا نەبە توغرۇلۇق (سورىشىدۇ؟) ئەينى ۋاقىتتا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا پەيغەمبەرلىك كېلىپ، ئۇ كىشىلەرگە **الله** نىڭ بىرلىكىنى، ئىنسانلارنىڭ ئۆلگەندىن كېيىن قايتا تىرىلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلغاندا ۋە ئۇلارغا قۇرئاننى تىلاۋەت قىلىپ بەرگەندە، مەككە مۇشربىكلىرى ئۆزئارا: «مۇھەممەدكە نەبە بولغاندۇ؟ ئېلىپ كەلگىنى نېمىدۇ؟» دەپ سوراشتى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولدى.

2 (ئۇلار چوڭ بىر خەۋەر) يەنى قىيامەت توغرۇلۇق (سورىشىدۇ) يەنى قۇرئان كەرىمدىن ئىبارەت چوڭ خەۋەر ھەققىدە سورىشىدۇ. چۈنكى قۇرئان كەرىم **الله** تائالانىڭ بىرلىكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكى ۋە ھېساب كۈنىنىڭ چوقۇم بولىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىدۇ.

3 (ئۇلار بۇ توغرىسىدا ئىختىلاپ قىلىشقۇچىلاردۇر) ئۇلار قۇرئان ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشىپ، بەزىسى: «بۇ سېھرىدۇر» دېسە، بەزىسى: «بۇ شېئىر» دېدى. يەنە بەزىسى: «كاھىنلىق» دېسە، بەزىسى: «قەدىمكىلەرنىڭ ھېكايىلىرى» دېدى.

4 (ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس) قىيامەت ئۇلارنىڭ ئويلىغىنىدەك يالغان ئەمەس، (ئۇلار) ھەقىقىي ئەھۋالنى (كەلگۈسىدە بىلىدۇ).

5 يۇقىرىقى رەددىيەنى يەنە بىر قېتىم تەكرارلاپ مۇنداق دېدى: (ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇلار) بېشىغا كەلگەن ئازابىنى (كەلگۈسىدە بىلىدۇ).

6 زېمىننىڭ ئۈستىدە مۇقىملىشىشىڭلار ۋە كەڭ تۈزلەڭلىكلەرگە زىرائەت تېرىپ پايدىلىنىشىڭلار ئۈچۈن (زېمىننى بىسات قىلىدۇقۇمۇ؟)

7 زېمىننىڭ تەۋرەپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن (تاغلارنى قوزۇق قىلىدۇقۇمۇ؟)

8 (سىلەرنى ئەر - ئايال قىلىپ ياراتتۇق).

9 بەدىنىڭلار ھەرىكەتتىن توختاپ ئارام ئالسۇن دەپ (تۇيقۇنى سىلەرنىڭ) بەدىنىڭلار ئۈچۈن (راھەت قىلدۇق).

10 خۇددى كىيىم - كېچەك بەدىنىڭلارنى يېپىپ تۇرغاندەك، قاراغۇلۇقنىڭ سىلەرنى يوشۇرۇپ تۇرۇشى ئۈچۈن (كېچىنى لىياس قىلدۇق).

11 **الله** تەقسىم قىلىپ بەرگەن زىزىقىنى تەلەپ قىلىشىڭلار ئۈچۈن (كۈندۈزنى) (سىلەر) تىرىكچىلىك قىلىدىغان (ۋاقىت) قىلدۇق.

12 (ئۈستۈڭلاردا مۇستەھكەم يەتتە ئاسماننى بىنا قىلدۇق). بۇ يەردە يەتتە ئاسمان دېيىشتىكى مەقسەت يارىتىلغان نەرسىنىڭ مۇستەھكەم ۋە مۇكەممەللىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈندۇر.

13 (سىلەر ئۈچۈن) يېنىپ تۇرغان چىراغنى (كۈننى) ياراتتۇق.

14 (ئاشلىقلارنى، ئوت - چۆپلەرنى، دەرەخلىرى قۇيۇق باغچىلارنى ئۈستۈرۈش ئۈچۈن بۇلۇتلاردىن مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردۇق).

شەپقەتلىكتۇر. (ئۇ كۈندە ھېچ كىشى) ئۇنىڭغا سۆز قىلىشقا قادىر بولالمايدۇ.

38 ﴿جىبرىئىل ۋە پەرىشتىلەر سەپ بولۇپ تۇرۇپ كېتىدىغان كۈنىدە (يەنى قىيامەتتە)، ئۇلار (نىڭ ئارىسىدا) مېھرىبان ئالەمنىڭ ئىزىگە ئېرىشكەن ۋە توغرا سۆزنى قىلغانلاردىن باشقا ھېچ ئەھدىنىڭ سۆز قىلىشىغا بولمايدۇ.﴾

39 ﴿ئەنە شۇ چوقۇم بولىدىغان كۈندۈر. كىمكى (ئىمان بىلەن، ياخشى ئەمەل بىلەن) پەرۋەردىكارغا قايتىدىغان يولنى تۇتۇشنى خالىسا (تۇتسۇن).﴾

40 ﴿بىز سىلەرنى ھەقىقەتەن (يۈز بېرىشى) يېقىن بولغان ئازابتىن يەنى ئاخىرەت ئازابىدىن ئاگاھلاندۇردۇق، ئۇ كۈندە كىشى ئىلگىرى قىلغان ئەمەللىرىنى كۆرىدۇ. كاپىر: ﴿اللە نىڭ ئۇنىڭغا تەبىئىي رايون قويغان ئازابىنى كۆرۈپ﴾ «كاشكى مەن تۇپراق بولۇپ كەتسەمچۇ!» دەيدۇ.﴾

إِنَّ لِلْمَقِيْنِ مَفَازًا ﴿٣١﴾ حَلَّاقٍ وَعَاسِفًا ﴿٣٢﴾ وَكَوَاعِبَ أَزْرَابًا ﴿٣٣﴾ وَكَأَسْفَا دِهَاقًا ﴿٣٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِدَابًا ﴿٣٥﴾ جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءٌ حِسَابًا ﴿٣٦﴾ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنُ لَا يَمْلِكُونَ مَعَهُ حِطَابًا ﴿٣٧﴾ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَن أَدْنَلَ لَهٗ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾ ذَلِكَ الْيَوْمَ الْحَقُّ فَمَن شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَتَابًا ﴿٣٩﴾ إِنَّا أَنْذَرْتَكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ﴿٤٠﴾

سُورَةُ النَّازِعَاتِ ﴿بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ﴾

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ﴿١﴾ وَالنَّشِيطَاتِ نَشْطًا ﴿٢﴾ وَالسَّيِّحَاتِ سَبْحًا ﴿٣﴾ فَالسَّيِّقَاتِ سَبْقًا ﴿٤﴾ فَالْمُدْرِبَاتِ أَمْرًا ﴿٥﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّجِيفَةُ ﴿٦﴾ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ ﴿٧﴾ قَلْبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٨﴾ أَبْصَرُهَا خَشِيعَةٌ ﴿٩﴾ يَقُولُونَ أَيْنَا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ ﴿١٠﴾ أَيْنَا ذَا كُنَّا عِظْمًا نَّخْرَةً ﴿١١﴾ قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾ فإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾ فَإِذَا هُم بِالسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾ هَلْ أُنثِكَ حَدِيثَ مُوسَىٰ ﴿١٥﴾

سۈرە نازىئات

مەككىدە نازىل بولغان، 46 ئايەت. ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئالەمنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿كۇففارلارنىڭ جانلىرىنى﴾ قاتتىق تارتىپ ئالغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى،

2 ﴿مۇئىمىنلەرنىڭ جانلىرىنى﴾ سىلىق ئالغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى،

3 ﴿ئالەمنىڭ ئەمرىنى ئاسماندىن خۇددى غەۋۋاس دېڭىزغا شۇڭغىغاندەك﴾ تېز ئېلىپ چۈشكۈچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى،

4 ﴿ئالەمنىڭ ئەمرىنى ئورۇنلاشتا بەسلىشىپ، مۇئىمىنلەرنىڭ جانلىرىنى ئېلىپ جەننەتكە،

5 ﴿ئىلگىرىلىگۈچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى،﴾

6 ﴿ئالەمنىڭ ئەمرى بىلەن﴾ كائىناتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى، سىلەر چوقۇم تىرىلدۈرۈلىسىلەر، سىلەردىن چوقۇم ھېساب ئېلىنىدۇ.

7 ﴿بۇ كۈندە﴾ يەنى بىرىنچى سۇر چىلىنغاندا ﴿پۈتۈن مەخلۇقاتلار ئۆلىدۇ﴾.

8 ﴿ئۇنىڭ ئارقىسىدىنلا﴾ يەنى ئىككىنچى سۇر چىلىنغاندا، ھېساب بېرىش ئۈچۈن ﴿پۈتۈن مەخلۇقاتلار تىرىلىدۇ﴾.

9 ﴿بۇ كۈندە دىللارنى﴾ يەنى كۇففارلارنىڭ دىللىرىنى قورقۇنچ باسىدۇ.﴾

10 ﴿شۇ﴾ (دىللارنىڭ ئىگىلىرىنىڭ) كۆزلىرى قورقۇنچتىن تىكىلىپ قارىيالمايدۇ﴾

11 ﴿ئۇلار ئېيتىدۇ: «راستلا بىز ئاۋۋالقى ھالىمىزغا قاتتىق ئۆزلەمدۇق؟﴾ يەنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلەمدۇق؟

12 ﴿ئۇ بىزنىڭ چىرىگەن سۆڭەك بولۇپ قالغان ۋاقىتىمىز ئەمەسمۇ؟﴾

13 ﴿ئۇلار ئېيتتى: «ئۇنداق بولىدىغان بولسا، بۇ (يەنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش) زىيانلىق قاتىشتۇر﴾ يەنى بىز ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىدىغان بولساق، دوزاخ ئەھلى بولغانلىقىمىز ئۈچۈن زىيان تارتقۇچىلارمىز.﴾

26 ﴿بۇ (ئۇلارغا بېرىلىدىغان) مۇۋاپىق جازادۇر﴾ يەنى دۇنيادا شېرىكتىنمۇ چوڭ گۇناھ يوق، شۇنداقلا جەننەتتە ئازابىدىنمۇ ئېغىر ئازاب يوق. دېمەك، گۇناھقا چۈشلۈك جازا بار.

27 ﴿چۈنكى ئۇلار (قىلمىشلىرىدىن) ھېساب ئېلىنىشتىن قورقمايتتى﴾ يەنى ئۇلار قىيامەت كۈنىگە ئىشەنمىگەچكە، ساۋابىمۇ ئۈمىد قىلمايتتى ۋە ھېساب ئېلىنىشتىنمۇ قورقمايتتى.

28 ﴿ھەمدە بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى قاتتىق ئىنكار قىلاتتى.﴾

29 ﴿ھەر نەرسىنى تولۇق خاتىرىلەپ قويىمىز﴾.

30 ﴿ئۇلارغا ئېيتىمىزكى «تېنىڭلار! سىلەرگە پەقەت ئازابلا زىيادە قىلىمىز﴾.﴾

31 ﴿شۈبھىسىزكى، تەقۋادارلار نېمەتكە ئېرىشىدۇ﴾.

32 ﴿ئۇ نېمەت (باغلا، ئۈزۈملەردۇر)﴾

33 ﴿تەختۇش قىزلاردۇر﴾.

34 ﴿شاراب بىلەن تولدۇرۇلغان جاملاردۇر﴾.

35 ﴿ئۇلار جەننەتتە يالغان سۆز، بەھۋەدە سۆز ئاڭلىمايدۇ﴾.

36 ﴿ئەنە شۇلار (پەرۋەردىكارىڭنىڭ بەرگەن مۇكاپاتى، بىئەرلىك ئاتاسىدۇر)﴾.

37 ﴿ئۇ ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى شەيئەلەرنىڭ پەرۋەردىكارىدۇر. ناھايىتى

﴿13﴾ **بىر سەيپەھ** يەنى ئىسرائىلنىڭ ئىككىنچى قېتىملىق سۈر چېلىشى **بىلەنلا ئۇلار** يەنى جىمى خالايق يەر ئاستىدىن **زېمىننىڭ ئۈستىگە چىقىپ قالىدۇ**.

﴿14﴾ **ساڭا مۇسانىڭ خەۋىرى كەلدىمۇ؟** يەنى سەن مۇسا بىلەن فىرئەۋننىڭ قىسسىسىنى ئاڭلىدىڭمۇ؟

﴿15﴾ **ئۇز ۋاقتىدا ئۇنى پەرۋەردىگارى تۇۋا ناملىق مۇقەددەس ۋادىدا** (مۇنداق دەپ) **چاقىردى:**

﴿16﴾ **«سەن پىرئەۋننىڭ قېشىغا بارغىن، ئۇ ھەقىقەتەن ھەددىدىن ئاشتى»**.

﴿17﴾ **ئۇنىڭغا:** **كۆڭۈلدىن ۋە گۇناھلاردىن پاك بولۇشنى خالامسەن؟**

﴿18﴾ **سېنى پەرۋەردىگارىمنى تونۇشقا يېتەكلىشىمنى خالامسەن؟** (ئۇنى تونۇساڭ پەرۋەردىگارىڭدىن قورقسەن - دە، ياخشى ئەمەللەرنى قىلسەن دېگىن).

﴿19﴾ **مۇسا پىرئەۋنگە چوڭ مۆجىزىنى كۆرسەتتى** بۇنى بەزىلەر: **ھاسا، - دېسە، بەزىلەر: قول، - دەپ قارىغان.**

﴿20﴾ **پىرئەۋن (ئالەمنىڭ پەيغەمبىرى مۇسانى) ئىنكار قىلدى ۋە (ئالەمنىڭ ئەمرىگە) ئاسىيلىق قىلدى.**

﴿21﴾ **ئاندىن پىرئەۋن (مۇسادىن) يۈز ئۆرۈپ (ھىيلە - مېكىر ئىشلىتىشكە) كىرىشتى.**

﴿22﴾ **ئۇ سېھىرىگەرلەرنى، ئەسكەرلەرنى، تەۋەلىرىنى كۆپلىدى ھەم ئىدى قىلىپ**

﴿23﴾ **دېدى: «مەن سىلەرنىڭ بۈيۈك پەرۋەردىگارىڭلار بولىمەن»**.

﴿24﴾ **ئاڭلىغانلارنىڭ ئىبىرەت ئېلىشى ئۈچۈن (ئالەمنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرىنىڭ ئازابى) يەنى دۇنيادا غەرق قىلىش، ئاخىرىتە دوزاخقا سېلىش (بىلەن جازالىدى).**

﴿25﴾ **شەك - شۈبھىسىزكى، ئالەم تىن قورقىدىغانلار بولىدىغان ئىبىرەت ئالىدۇ.**

﴿26﴾ **سىلەرنى يارىتىش مۇشكۈلمۇ؟ ياكى ئاسماننى يارىتىش مۇشكۈلمۇ؟** يەنى ئۆلگىنىڭلاردىن كېيىن سىلەرنى تىرىلدۈرۈش ئاسانمۇ ياكى قارىغۇچى ئۈچۈن شۇنداق كاتتا ۋە شۇنداق ئىنچىكە يارىتىلغان ئاسماننى يارىتىش ئاسانمۇ؟ **(ئالەم ئاسماننى ياراتتى).**

﴿27﴾ **ئۇنىڭ ئېگىزلىكىنى يۈكسەك قىلدى ۋە كەم - كۆنسىز قىلدى.**

﴿28﴾ **ئۇنىڭ كېچىسىنى قاپقاراڭغۇ، كۈندۈزىنى يۇيۇرۇق قىلدى.**

﴿29﴾ **شۇنىڭدىن كېيىن زېمىننى (ئەھلى زېمىننىڭ تۇرۇشىغا لايىق قىلىپ) ياپىدى.**

﴿30﴾ **زېمىندىن بۇلاقلارنى ئاقتۇردى، ئۆسۈملۈكلەرنى ئۆستۈردى.**

﴿31﴾ **تاغلارنى (زېمىندا) مۇقىم قىلدى.**

﴿32﴾ **ئالەم تائالا ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى سىلەرنىڭ ۋە ھايۋانلىرىڭلارنىڭ بايىدىلىشى ئۈچۈن (ياراتتى).**

﴿33﴾ **قىيامەت كەلگەندە** يەنى ئىككىنچى قېتىملىق سۈر چېلىنىپ، **جەننەت ئەھلى جەننەتكە، دوزاخ ئەھلى دوزاخقا تاپشۇرۇلغان.**

﴿34﴾ **(شۇ) كۈنىدە ئىنسان (ياخشى - يامان) قىلمىشلىرىنى ئەسلىيدۇ.**

﴿35﴾ **قارىغۇچىلارغا جەھەننەم ئوچۇق كۆرسىتىلىدۇ** يەنى ھېچكىمگە مەخپىي بولمايدۇ.

سۈرە غەششە

﴿37﴾ **كەمكى (كۆڭۈلدىن، گۇناھتا) چېكىدىن ئاشىدىكەن،**

﴿38﴾ **دۇنيا تىرىكچىلىكىنى (ئاخىرىتەن) ئارتۇق كۆرىدىكەن،**

﴿39﴾ **ئۇنىڭ جايى ھەقىقەتەن جەھەننەم بولىدۇ.**

﴿40﴾ **پەرۋەردىگارىنىڭ ئالدىدا (سوراققا تارتىلىشتىن) قورقىدىغان، ئۆزىنى نەپسى خاھىشىغا بېرىلىشتىن يەنى ھارام قىلىنغان نەرسىلەردىن (چەكلىگەن ئادەمگە كەلسەك،**

﴿41﴾ **ھەقىقەتەن ئۇنىڭ جايى جەننەت بولىدۇ.**

﴿42﴾ **ئۇلار سەندىن قىيامەتنىڭ قاچان بولىدىغانلىقىنى سورىيدۇ.**

﴿43﴾ **(سەن ئۇنى قانداقمۇ بايان قىلىپ بېرەلەيسەن؟) سەن ئۇنى بىلمەيسەن.**

﴿44﴾ **ئۇنى بىلىش پەرۋەردىگارىڭغا خاستۇر** يەنى ئۇنى ئالەم تىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ.

﴿45﴾ **سېنىڭ ۋەزىپەڭ پەقەت قىيامەتتىن قورقىدىغان ئادەمنى ئاگاھلاندۇرۇشتۇر.**

﴿46﴾ **ئۇلار قىيامەتنى كۆرگەن كۈنىدە، گويلا ئۆزلىرىنى (دۇنيادا) پەقەت بىر كەچقۇرۇن ياكى بىر ئەتكەن تۇرغاندەك (گۇمان قىلىدۇ).**

﴿17﴾ **اَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿١٧﴾**

﴿18﴾ **فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَٰهٌ إِلَّا أَن تَرَىٰ ﴿١٨﴾ وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ ﴿١٩﴾ قَارِنُهُ**

﴿20﴾ **الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ ﴿٢٠﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ﴿٢١﴾ ثُمَّ أَذْبَرَ سَعْيَىٰ ﴿٢٢﴾ فَحَشَرَ فَنَادَىٰ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ﴿٢٤﴾ فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَخْرُوعِ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾**

﴿26﴾ **إِن فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةٌ لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٢٦﴾ أَن تَمَّ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءِ بَنَاهَا ﴿٢٧﴾ رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّيْنَاهَا ﴿٢٨﴾ وَأَعْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ﴿٢٩﴾**

﴿30﴾ **وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحْنَاهَا ﴿٣٠﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٣١﴾ وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ﴿٣٢﴾ مَتَاعًا لِّكُلِّ وِلَايَةٍ كَمَا كُرُوا ﴿٣٣﴾ فَإِذَا جَاءَ تِلْكَ لَمَمَةُ الْكِبْرَىٰ ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْأِنْسَانُ مَا سَعَىٰ ﴿٣٥﴾ وَتُرْزِقَتِ الْجَحِيمُ لِمَن يَرَىٰ ﴿٣٦﴾ فَأَمَّا مَن طَغَىٰ ﴿٣٧﴾ وَآتَرَ الْآخِرَةَ الْدُّنْيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾ وَأَمَّا مَن خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَفَىٰ النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾**

﴿41﴾ **فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾ يَسْئَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مَرْسَاهَا ﴿٤٢﴾ فِيمَ آنتَ مِن ذِكْرِهَا ﴿٤٣﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا ﴿٤٤﴾ إِنَّمَا آنتَ مُنذِرٌ مَّن يَخْشَاهَا ﴿٤٥﴾ كَانَهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَوْ يَلْبَثُونَ إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا ﴿٤٦﴾**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَسَىٰ وَتَوَلَّىٰ ۙ ۱) اَنْ جَاءَهُ الْاَلْحَمَىٰ ۙ ۲) وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَكِّيٰ ۙ ۳) اَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الْذِكْرَىٰ ۙ ۴) اَمَّا مَنْ اَسْتَعْتَىٰ ۙ ۵) فَاَنْتَ لَمْ تَصَدِّ ۙ ۶) وَمَا عَلَيْكَ اَلْاِزْيَٰۤى ۙ ۷) وَاَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَىٰ ۙ ۸) وَهُوَ يَخْشَىٰ ۙ ۹) فَاَنْتَ عَنْهُ لَنَالَىٰ ۙ ۱۰) كَلَّا اِنَّمَا اُنذِرُكَ ۙ ۱۱) مَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ۙ ۱۲) فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ ۙ ۱۳) مَرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ۙ ۱۴) بِاَيْدِي سَفَرَةٍ ۙ ۱۵) كِرَامٍ بَرَرَةٍ ۙ ۱۶) قَدْ اِلٰنُ ۙ ۱۷) مَا لَكُمْ ۙ ۱۸) مِنْ اٰی شَىْءٍ خَلَقَهُ ۙ ۱۹) مِنْ نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ۙ ۲۰) ثُمَّ اَلْسَيْلُ بَسْرَهُ ۙ ۲۱) ثُمَّ اِمَّا نُهُ فَاقْبَرَهُ ۙ ۲۲) ثُمَّ اِلِنَ اَشْءَ اَنْشَرَهُ ۙ ۲۳) كَلَّا لَمَّا بَقِىَ مَا اَمْرُهُ ۙ ۲۴) فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانَ اِلٰنِ طَعَامِهِ ۙ ۲۵) اِنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ۙ ۲۶) ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّا ۙ ۲۷) فَاَبْتَنَّا فِیْهَا حَبًّا ۙ ۲۸) وَعَبْنَا وَقَضَبًّا ۙ ۲۹) وَزَيَّنَّا وَنَحَلًا ۙ ۳۰) وَحَدَّ اِنۡوًا عَلَبًّا ۙ ۳۱) وَفَكَفَّهٖ وَاَبًا ۙ ۳۲) مَتَّعًا لِّكُرۡ ۙ ۳۳) وَلَا تَعْمَلُوۤا ۙ ۳۴) فَاِذَا جَاءَتِ الصَّلٰۤءَۃُ ۙ ۳۵) یَوْمَ یَعْرَ الْمُرۡءُ مِنْ اٰجِبِهِ ۙ ۳۶) وَاُمۡهٍ وَاَبِیۡهِ ۙ ۳۷) وَصَحۡبِیۡهِ وَبَنِیۡهِ ۙ ۳۸) لِكُلِّ اَمْرٍ مِّنۡهُمۡ یَوْمَ یُذِ شَانَ ۙ ۳۹) وَجِوۡهِ یَوْمَ یُذِ مُسۡفِرۡهٖ ۙ ۴۰) صَاحِکَ مُسۡتَبۡشِرۡهٖ ۙ ۴۱) وَوُجُوۡهِ یَوْمَ یُذِ عَلَبَّهَا غَبَرۡهٖ ۙ ۴۲) تَرۡهَفَهَا قَوۡرۡهٖ ۙ ۴۳) اُولٰٓئِکَ هُمُ الْکٰفِرۡهٗ الْفَجَرۡهٖ ۙ ۴۴)

سۈرە ئەبەسە

مەككەدە نازىل بولغان، 42 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

۱) **يېنىغا ئەمە كەلگەنلىكى ئۈچۈن** (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام) تەرىنى تۈردى ۋە يۈزىنى ئۇرۇۋالدى) ئەينى ۋاقىتتا، قۇرەيشنىڭ كاتتىلىرىدىن بىر قانچە كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدا ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئىسلامغا كىرىپ قېلىشىنى ئۈمىد قىلىپ تۇراتتى. دەل شۇ چاغدا، ساھابىلارنىڭ ياخشىلىرىدىن ئابدۇللاھ ئىبنى مەكتۇم دېگەن ئەمە ساھابە كېلىپ قالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئۆزلىرىنىڭ سۆھبىتىنى ئۈزۈپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ يۈزىنى ئۇرۇۋالدى. شۇنىڭ بىلەن، **اللھ تائالا** بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى.

۳) **ئى مۇھەممەد!** **(نېمە بىلىسەن؟)** (بەلكى) **ئۇ** (سەندىن ئالغان مەرپەت بىلەن گۇناھلىرىدىن) **پاكلىنىشى مۇمكىن.**
 ۴) **(ياكى ۋەز- نەسەت ئاڭلاپ ئۇنىڭدىن پايدىلىنىشى مۇمكىن.)**

۵) **(ئۆزىنى) (ئىماندىن) بىھاجەت ھېسابلايدىغان ئادەمگە كەلسەك، سەن ئۇنىڭغا يۈزلىنىسەن)** يەنى ئۇنىڭغا قۇلاق سېلىپ، تەبلىغ قىلىشقا كۆڭۈل بۆلسەن.

۷) **(ئۇ) كۆۈرىدىن، گۇناھلاردىن (پاكلىنمىسا، ساڭا نېمە زىيىنىدى)** بۇنىڭدەك كاپىرلارنىڭ ئىشىغا كۆڭۈل بۆلۈپ كەتمىگەن. سېنىڭ ۋەزىپەڭ پەقەت يەتكۈزۈپلا قويۇش.

۸) **(سەندىن مەرپەت تىلەپ، اللھ تىن قورققان)**

ھالدا يۈكۈرۈپ كەلگەن كىشىگە كەلسەك،
 ۱۰) **(سەن ئۇنىڭغا قارىماي قويسەن).**

۱۱) **(بۇنىڭدىن كېيىن) ئۇنىڭداق قىلمىغىن. بۇ ئايەتلەر ۋەزدۇر.**

۱۲) **خالىغان ئادەم ئۇنىڭدىن ۋەز- نەسەت ئالىدۇ.**

۱۳) **(ئۇ) يەنى قۇرئاندىكى سۈرە ۋە ئايەتلەر قىممەتلىك، (قەدرى) يۇقىرى پاك سەھىپىلەرگە بېزىلغاندۇر.** يەنى ئۇ **اللھ** نىڭ ئالدىدا قىممەتلىكتۇر، ئۇ پەقەت پاك ئادەملەرلا تۇتالايدىغان، شەيتان ۋە كاپىرلاردىن ساقلانغان پاك كىتابتۇر.

۱۵) **(ئۇ) ھۆرمەتلىك ياخشى (پەرىشتىلەردىن بولغان) پۈتۈنچىلەرنىڭ قوللىدىدۇر.**

۱۷) **ئىنسانغا نەنەت بولسۇنكى، ئۇ ئەجەب كاپىر بولى!**
 ۱۸) **اللھ ئۇنى نېمىدىن ياراتتى؟**

۱۹) **اللھ ئۇنى ئابىمەندىن ياراتتى** يەنى ئۇنىڭغا قول، پوت، كۆز ۋە باشقا ئەزالار تولۇق يارىتىلىپ بولغۇچە **اللھ** ئۇنى بىر قانچە باسقۇچلارغا بۆلۈپ پەيدىن- پەي ياراتتى.

۲۰) **ئاندىن ئۇنىڭغا** ياخشىلىق ياكى يامانلىققا ئېرىشىش ئۈچۈن ماقار **(بولسۇن ئاسانلاشتۇرۇپ بەردى).**

۲۱) **ئاندىن ئۇنى ۋاپات قىلدۇردى** ئۇنى بىر تىقۇچ ھايۋانلار ۋە قۇشلار يەپ كېتىدىغان ئوچۇق زېمىنغا تاشلىنىدىغان قىلىپ قويماي، ئۇنى ئۇلۇغلاپ **(ئۇنىڭغا كۆمۈلىدىغان) قەبرىنى بەرپا قىلدى.**

۲۲) **ئاندىن اللھ ئۇنى خالىغان ۋاقىتتا تىرىلدۈرىدۇ.**

۲۳) **ھەرگىز ئۇنىڭ ئەمەس، ئۇ) ئىنساننىڭ ئىز قىسمىدىن باشقا، بەزىلىرى كاپىرلىق قىلىش ۋە بەزىلىرى اللھ قا ئاسىيلىق قىلىش ئارقىلىق (اللھ نىڭ بۇيرۇغانلىرىنى بەجا كەلتۈرمىدى).**

۲۴) **(ئىنسان) اللھ ئۇنىڭ ھايات قېلىشىنىڭ سەۋەبچىسى قىلىپ يارىتىپ بەرگەن (ئۆزىنىڭ بېمەكلىكلىرىگە) ئىبىرەت نەزىرى بىلەن) قارىسۇن.**

۲۵) **(بىز بۇلۇتتىن) زور مىقداردا يامغۇر ياغدۇردۇق.**

۲۶) **ئاندىن زېمىننى (ئۇنىڭدىن ئۆسۈملۈكلەرنى چىقىرىش بىلەن) ياردۇق.**

۲۷) **(سەلەرنىڭ ۋە ھايۋانلىرىڭلارنىڭ مەنپەئەتلىنىشى ئۈچۈن، زېمىندا ئاشلىقلارنى، ئۆزۈمنى، كۈتياشلارنى، زەپتۇننى، خورمىنى، دەرەخلىرى قويۇق باغچىلارنى، تۈرلۈك مېۋىلەرنى، ئوت- جۆپلەرنى ئۆستۈردۇق).**

۳۳) **(قىيامەتنىڭ) قۇلاقنى گاس قىلغۇدەك قاتتىق ئاۋازى كەلگەن چاغدا (ھەممە ئادەم ئۆز ھالى بىلەن بولۇپ قالىدۇ).**

۳۴) **(ئۇ كۈندە كىشى ئۆزىنىڭ قېرىندىشىدىن، ئاتىسىدىن، ئاتىسىدىن، خوتۇنىدىن ۋە بالىلىرىدىن قاچىدۇ) يۇقىرىدىكىلەر ئەڭ يېقىن تۇغقانلار، شۇنداقلا، مېھرىبانلىق ۋە كۆيۈمچانلىق قىلىشقا ئەڭ لايىق كىشىلەر بولۇپ، ئىنسان بۇ يېقىن تۇغقانلاردىن پەقەت قاتتىق قورقۇنچلۇق ھالەتتلا قاچىدۇ.**

۳۷) **(ئۇ كۈندە ھەر ئادەمنىڭ بىر ھالى بولىدۇكى، ئۇنىڭ باشقىلارغا قارىشىغا (شۇ ھالى) بار بەرمەيدۇ) يەنى ئۇلار ھەرقانداق يېقىن تۇغقىنىنى كۆرگەندە ئۆزىدىن بىرەر ساۋابىنى سوراپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ قاچىدۇ.**

۳۸) **(ئۇ كۈندە نۇرغۇن يۈزلەردىن نۇر، كۈنلەك ۋە خۇشال- خۇراملىق يېغىپ تۇرىدۇ).**

۴۰) **(يەنە بۇ كۈندە نۇرغۇن يۈزلەرنى چاڭ- توزان بېسىپ كەتكەن، قارىداپ كەتكەن بولىدۇ).**

سُورَةُ التَّحْوِيْمِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۲ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۳ وَإِذَا الْجِبَالُ سُوِّرَتْ ۴ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ۵ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ۶ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ۷ وَإِذَا الْأَنْفُسُ زُجِجَتْ ۸ وَالْمَوءُ دُهْبٌ سِيلَتْ ۹ وَإِذَا الْأَشْجَارُ سُثِرَتْ ۱۰ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ۱۱ وَإِذَا الْجِبَاهُ سُعِرَتْ ۱۲ وَإِذَا الْجِنَّةُ أُرْلِفَتْ ۱۳ عَمَتَ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ ۱۴ فَلَا أَقِيمُ بِالْخَنَسِ ۱۵ الْجَوَارِ الْكُنَسِ ۱۶ وَاللَّيْلُ إِذَا عَسَسَ ۱۷ وَالصَّبْحُ إِذَا نَفَسَ ۱۸ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۱۹ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ۲۰ مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ۲۱ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ۲۲ وَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْقِ الْمُبِينِ ۲۳ وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ۲۴ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۲۵ فَإِن تَذَهَبُونَ ۲۶ إِن هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۲۷ لَمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ۲۸ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۲۹

سُورَةُ الْأَنْفِطَارِ

۲۲ (سەلەرنىڭ ھەمراھىغىلار) يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئەجنۇن ئەمەستۇر. بەلكى ئۇ كىشىلەر ئارىسىدىكى ئەڭ ئەقىللىق ۋە مۇكەممەل زاتتۇر.

۲۳ (ئۇ) يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام 600 قاناتلىق جىبرىئىلنى ھەقىقەتەن روشەن ئۇيۇقنىڭ شەرقىدە كۆردى. مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: ئۇنى ئەجىباد تەرەپتە كۆردى. ئەجىباد مەھەللىسى مەككىنىڭ شەرق تەرىپىدە ئىدى.

۲۴ (ئۇ) يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاسماندىن نازىل بولغان غەيبىنى تەبلىغ قىلىشتا بىخىل ئەمەستۇر. بەلكى خالايققا ئاللىنىڭ كالىمىنى ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرىنى ئۆگەتكىچىدۇر.

۲۵ (ئۇ) يەنى قۇرئان (قوغلاندى شەيتاننىڭ سۆزى ئەمەستۇر).

۲۶ يۇقىرىدا بايان قىلىپ بەرگەن يەرلەردىن (قەيەرگە بارسىلەر؟)

۲۷ (ئۇ) يەنى قۇرئان پۈتۈن ئەھلى جاھانغا نەسھەتتۇر.

۲۸ (سەلەرنىڭ ئاراڭلاردىن) دىن بارسىدا (راۋزۇس بولۇشى خالايدىغانلارغا (قۇرئان) نەسھەتتۇر).

۲۹ (پەقەت ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللى خالىغاندىلا، ئاندىن سەلەر خالايسىلەر) يەنى ئاللى خالىمىغىچە سەلەرنىڭ خالىغىنىڭلارنىڭ ھېچ پايدىسى يوق.

۴۲ (بۇلار) يەنى شۇ يۈزلىرىنى چاڭ - توزاڭ باسقان ۋە قازىداپ كەتكەنلەر (بولسا كاپىرلاردۇر، فاجىرلاردۇر).

سۈرە تەكۋىر

مەككىدە نازىل بولغان، 29 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللى نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

۱ (كۈننىڭ نۇرى ئۆچكەن) يەنى توپتەك يۇمىلاق بولۇپ قالغان (چاغدا).

۲ (يۇلتۇزلار) نۇرى ئۆچۈپ (تۈكۈلگەن چاغدا).

۳ (تاغلار) تىتىلىپ ھاۋادا ئۆچۈپ يۈرگەندىن كېيىن گۇمران بولغان (چاغدا).

۴ (بوغاز تۈگىلەر) ئىگىلىرى تەرىپىدىن تاشلىۋېتىلگەن (چاغدا). بۇ ئايەتتە بوغاز تۈگىلەرنى زىكر قىلىشتىكى سەۋەب، ئەينى چاغدا ئەڭ قىممەتلىك تۈگە بوغاز تۈگە ئىدى. قاتتىق قورقۇنچىڭ سەۋەبىدىن شۇنداق قىممەتلىك تۈگىلەرمۇ ئىگە - چاقسىز قالدۇ - دېمەكچى.

۵ (ياۋايى ھايۋانلار) بىر - بىرىدىن قىساس ئېلىپ بېرىش ئۈچۈن (ئويلانغان چاغدا).

۶ (دېڭىزلار ئوت بولۇپ لاۋۇلىدىغان چاغدا).

۷ (جانلار) يەنى مۇئمىنلەرنىڭ جېنى ھۇر - پەرىلەر بىلەن، كاپىرلارنىڭ جېنى شەيتانلار بىلەن (قوشۇلغان چاغدا). ھەسەن مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ كۈندە ھەربىر جان ئۆز قاياشىغا قوشۇلدى؛ يەھۇدىيلار يەھۇدىغا، خرىستىئانلار خرىستىئانغا، مەجۇسىيلار مەجۇسىيلارغا، مۇناپىقلار مۇناپىقلارغا ۋە مۇسۇلمانلار مۇسۇلمانلارغا قوشۇلدى».

۸ (تىرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىزدىن: سەن قايسى گۇناھ بىلەن ئۆلتۈرۈلدىڭ؟ - دەپ سورالغان چاغدا).

۹ جاھىلىيەت زامانىنىڭ ئەرەبلىرى قىز پەرزەنتى تۇغۇلسا، ئار - نومۇس ياكى يوقسۇلۇقتىن قورقۇپ تىرىك پېتى كۆمۈۋېتەتتى. شۇڭا بۇ ئايەتتە بىگۇناھ قىزىنى ئۆلتۈرگەن قاتىلىنى سوئال ئارقىلىق قاتتىق ئەيىبلىدى.

۱۰ ھېساب ئېلىش ئۈچۈن (نامە - ئەماللار ئېچىلغان چاغدا).

۱۱ ئاسمان ئېچىپ تاشلانغان (چاغدا).

۱۲ (دوزاخ قىزىتىلغان چاغدا).

۱۳ (جەننەت (تەقۋادارلارغا) يېقىنلاشتۇرۇلغان چاغدا).

بەزى تەپسىر شۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «بۇ، 12 خىل ھادىسە بولۇپ، مۇشۇ سۈرىنىڭ بىرىنچى ئايىتىدىن ئالتىنچى ئايىتىگىچە تىلغا ئېلىنغان ئالتىسى بۇ دۇنيادا، يەتتىنچى ئايەتتىن باشلاپ يۇقىرىقى ئايەتكىچە تىلغا ئېلىنغان ئالتىسى ئاخىرەتتە يۈز بېرىدۇ.

۱۴ نامە - ئەماللار ئېچىلغان چاغدا (ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ قىلغان) ياخشى - يامان (ئىشلىرىنى بىلىدۇ).

۱۵ (كۈندۈزى) كۈن نۇرىدا (يوشۇرۇنغۇچى يۇلتۇزلار بىلەن)، ئۆز ئوقىدا سەپ قىلىپ ياتىدىغان ۋاقىتتا يوشۇرۇنىدىغان يۇلتۇزلار بىلەن قەسەم قىلىمەن.

۱۷ (قاراڭغۇلۇققا چۆمگەن كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن).

۱۸ يورۇشقا باشلىغان سۈبھى بىلەن قەسەم قىلىمەن.

۱۹ (قۇرئان ھەقىقەتەن (ئاللىنىڭ) ئىززەتلىك بىر ئەلچى) جىبرىئىل ئارقىلىق نازىل قىلىنغان (سۆزدۇر).

۲۰ (ئۇ ئەلچى) كۈچلۈكتۇر، ئاللىنىڭ دەرگاھىدا مەرتىۋىلىكتۇر.

۲۱ (پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىدۇر. بۇ يەردە) يەنى ئاسماندا (ئۇ ئىشەنچلىكتۇر).

8) سېنى ئۇ خالىغان شەكىلدە قۇراشتۇردى. سەن تۆۋەننىڭ شەكىلىنى ئۆزەڭ تاللىيالىمىدىڭ.

9) ھەرگىز ئۇنداق قىلماڭلار! يەنى اللە نىڭ كەرەمىگە مەغرۇر بولماڭلار. ئى مەككە كۇففارلىرى! بەلكى سىلەر دىنى ئىنكار قىلىسىلەر.

10) ھالبۇكى، سىلەرنىڭ ئۇستۇڭلاردا سىلەرنىڭ قىلغان ئەتكەنلىرىڭلارنى خاتىرىلەپ، ئاخىرەتتە جازالاش ئۈچۈن - سىلەرنى كۆزىتىپ تۇرغۇچى بەرىشتىلەر بار.

11) ئۇلار اللە نىڭ دەرگاھىدا ھۆرمەتلىك بەرىشتىلەر بولۇپ، سىلەرنىڭ سۆزلىرىڭلارنى ۋە ئەمەللىرىڭلارنى يېزىپ تۇرىدۇ.

12) ئۇلار قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

13) مۇئىنلەر شەك - شۈبھىسىز جەننەتتە بولىدۇ.

14) كاپىرلار شەك - شۈبھىسىز دوزاختا بولىدۇ.

15) ئۇلار بولىدىغانلىقىنى ئىنكار قىلغان قىيامەت كۈنى قاتتىق قىزىتىلغان دوزاخقا كىرىدۇ.

16) ئۇلار ھەرگىز دوزاختىن ئايرىلمايدۇ بەلكى ئۇ جايدا مەڭگۈ قالىدۇ.

17) قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىكىنىڭ قانداقلىقىنى قانداق بىلەلەيسەن؟

18) قىيامەت كۈنىنىڭ يەنى ھېساب ۋە جازا كۈنىنىڭ دەھشەتلىكىنىڭ قانداقلىقىنى قانداق بىلەلەيسەن؟

بۇ ئايەتنى تەكرارلاشتىكى سەۋەب، بۇ كۈنىنىڭ نەقەدەر قورقۇنچلۇق، ئېغىر كۈن ئىكەنلىكىنى ئىبادەتلىش ئۈچۈندۇر.

19) ئۇ كۈننىڭ دۇنيادىكىدەك بىر ئادەمنىڭ يەنە بىر ئادەمگە ياردەم بېرىشى قولىدىن كەلمەيدۇ، بۇ كۈندە ھۆكۈم پۈتۈن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگاھى اللە قا خاستۇر.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۝ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَرَتْ ۝ وَإِذَا الْيَحَاۓزُ فُجِرَتْ ۝ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعِثَتْ ۝ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَاَخَّرَتْ ۝ تَاۓمًا اَلۡاِنۡسٰنِ مَا عَرَفَ رَبِّكَ اَلۡكَرِیْمِ ۝ الَّذِیۡ خَلَقَكَ فَسَوِّۤنَكَ فَعَدَلَكَ ۝ فِیۡۤ اٰیۡ صُوۡرَةٍ مَّا شَاءَ رَکَّبَكَ ۝ کَلَّا بَلۡ تُکَذِّبُوۡنَ بِالۡدِیۡنِ ۝ وَاِنۡ عَلَیۡکُمۡ لِحٰفِظِیۡنَ ۝ کَرَامًا کَنِیۡنَ ۝ یَعْمُوۡنَ مَاتَفَعُلُوۡنَ ۝ اِنۡ اَلَاۤ اَبْرَارَ لَفِیۡ نَعِیۡمٍ ۝ وَاِنۡ اَلۡفُجَارَ لَفِیۡ حِیۡمٍ ۝ یَصَلُوۡنَهَا یَوْمَ الدِّیۡنِ ۝ وَاَمَّهُمْ غَنَیۡمًا یَّیۡنَ ۝ وَاَمَّاۤ اَدۡرَاکُ مَا یَوْمَ الدِّیۡنِ ۝ ثُمَّ مَّاۤ اَدۡرَاکُ مَا یَوْمَ الدِّیۡنِ ۝ یَوْمَ لَا تَمَلِکُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ سِیًۡٔا وَاَلَاۤ اَمۡرٌ یَّوۡمَ یَۤمِیۡذُ لِلّٰهِ ۝

سُوْرَةُ الْمُطَفِّیۡنَ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَيَلِّۡلِ الْمُطَفِّیۡنَ ۝ الَّذِیۡنَ اِذَاۤ اٰكَاۡلُوۡا عَلٰی النَّاسِ یَسْتَوۡفُوۡنَ ۝ وَاِذَاۤ اٰلُوۡهُمۡ اَوْ وَرَثُوۡهُمۡ یَحۡسِرُوۡنَ ۝ اَلَا یَظُنُّ اُولٰٓئِکَ اَنَّهُمۡ مَّعۡرُوۡثُوۡنَ ۝ یَوْمَ یَقُوۡمُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعٰلَمِیۡنَ ۝

سۈرە مۇتەففىن

مەككىدە نازىل بولغان. 36 ئايەت

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1) ئۆلچەمدە ۋە تارازىدا (كەم بەرگۈچىلەرگە ۋاي!) بەزىلىرىنىڭ ئىككى خىل ئۆلچىكى بولۇپ، ئالغىچە بىرى بىلەن، بەرگۈچە يەنە بىرى بىلەن ئۆلچەيتتى. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «بەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە كەلگەندە، مەدىنىلىكلەر ئۆلچەم ۋە تارازىدا ئەڭ ناچار كىشىلەر ئىدى. اللە تائالا بۇ ئايەتنى نازىل قىلغاندىن كېيىن، ئۇلار ئوڭشىلىپ كەتتى.»

2) ئۇلار كىشىلەردىن ئۆلچەپ ئالغان چاغدا، تولۇق ئالىدۇ.

3) كىشىلەرگە ئۆلچەپ ياكى تارتىپ بەرگەن چاغدا، كەم بېرىدۇ.

4) ئۇلار بۈيۈك بىر كۈندە تىرىلىدىغانلىقىغا ئىشەنمەيدۇ يەنى ئۇلار ئۇ كۈندە قىلغانلىرىدىن سوراق قىلىنىدىغانلىقىنى ئويلاپ يەتكەن بولسا ئىدى، ئاقىۋىتىدىن قورقۇپ قىلىۋاتقان يامان ئىشنى تاشلىغان بولار ئىدى.

5) ئۇ كۈندە ئىنسانلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ ھۆزۈرىدا جازا ياكى ھېسابنى كۈتۈپ (تىك تۇرىدۇ)، ئامانەتكە خىيانەت قىلىش، باشقىلارنىڭ ھەققىنى بېيىش قاتارلىق سەۋەبلەر تارازا ۋە ئۆلچەمدە كەم بېرىشنىڭ نەقەدەر چوڭ گۇناھ ۋە ئاقىۋىتىنىڭ نەقەدەر قورقۇنچلۇق ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

سۈرە ئىنقىتار

مەككىدە نازىل بولغان. 19 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1) بەرىشتىلەرنىڭ چۈشىشى ئۈچۈن (ئاسمان يېرىلغان چاغدا)،

2) يۇلتۇزلار تۈكۈلگەن چاغدا،

3) دېڭىزلار بىر - بىرىگە قوشۇلغان چاغدا، يۇقىرىدىكىلەر قىيامەت بولۇشتىن ئىلگىرىكى ئالامەتلەردۇر.

4) قەبرىلەر ئاستى - ئۈستى قىلىنغان يەنى ئۆلۈكلەر چىقىرىلغان چاغدا،

5) نامە - ئەماللار ئېچىلغان چاغدا (ھەر ئادەم ئىلگىرى - كېيىن قىلغان) ياخشى - يامان (ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىنى بىلىدۇ).

6) ئى ئىنسان! سېنى مەرھەمەتلىك پەرۋەردىگارىڭغا ئاسىيلىق قىلىشقا نېمە ئالدىدى؟ بەزى تەپسىر شۇناسلار بۇ ئايەتنى مۇنداق تەپسىر قىلىدۇ: «دەرھال جازالمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنى اللە نىڭ ئەبۇجانلىقى ئالداپ قويدى.»

7) ئۇ سېنى ئابى مەنىدىن (ياراتتى)، ئەزىزلىرىڭنى ئاڭلايدىغان، كۆرىدىغان، ئەقىل يۈرگۈزەلەيدىغان قىلىپ (بېجىرىم، قامتىڭنى) بىر - بىرىگە مۇناسىپ، گۈزەل ۋە (تۈز قىلدى).

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفَجَارِ لَفِي سِجِّينٍ ﴿٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ ﴿٨﴾ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَإِلَّيَّ يَوْمَئِذٍ الْمَكْتَبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَكْتُوبُونَ يَوْمَئِذٍ شَرًّا وَمَا يَكْتُوبُ بِهِنَّ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَتَمٍّ ﴿١١﴾ إِذْ أَنْشَأَ عَلَيْهِ رَبُّنَا قَالِ اسْتَطِيرَ الْأُولَىٰ ﴿١٢﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٣﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُورُونَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُو الْجَحِيمِ ﴿١٥﴾ ثُمَّ يُعَالَىٰ الَّذِينَ كَانُوا قَدِيمًا ﴿١٦﴾ هَذَا الَّذِي كُتِبَ بِهِنَّ يَوْمَئِذٍ ﴿١٧﴾ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَنْبَارِ لَفِي عِلِّيَّينَ ﴿١٨﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ﴿٢٠﴾ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾ إِنَّ الْأَنْبَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى الْأَرْبَابِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَحْحُورٍ ﴿٢٥﴾ خِتَمَهُمْ مِسْكًَ وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَفِسُونَ ﴿٢٦﴾ وَمِمَّا رَجَعُوا مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَرُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ آلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُونَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ ﴿٣٣﴾ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾

ئاخىرىدا ئۇنىڭدىن ئىبارىنىڭ ھىدى كېلىپ تۇرىدۇ. قىزىققۇچىلار شۇنىڭغا قىزىقسۇن!
 27. «ئۇنىڭغا» يەنى ساپ شارابقا «تەسنىمنىڭ» (سۈيى) ئارىلاشتۇرۇلغان.
 28. تەسنىم جەننەتتىكى بىر بۇلاق بولۇپ، ئۇنىڭدىن ئاللاھنىڭ يېقىن بەندىلىرى ئىچىدۇ.
 29. كاپىرلار ھەقىقەتەن مۇئمىنلەرنى مەسخىرە قىلىپ «كۈلەتتى».
 30. مۇئمىنلەر «ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندە، ئۇلار» مۇئمىنلەرنىڭ دىنىنى مەسخىرە قىلىپ «ئۆز ئارا كۆز قىسىشاتتى».
 31. «ئۇلارنىڭ قايتقاندا» مۇئمىنلەرنىڭ غەيۋىتىنى قىلىپ ۋە ئۇلارنى ھەزىل - چاقچاقلىرىغا ئارىلاشتۇرۇپ «بەزە قىلغان ھالدا قايتىشاتتى».
 32. «مۇئمىنلەرنى كۆرگەندە: «بۇلار شەكسىز ئاداشقانلار» دېيىشەتتى».
 33. «ئۇلار» ئاللاھ تاغالا تەرەپتىن «مۇئمىنلەرنى كۆرۈشكە»، ئەمەللىرىنى ساقلاشقا ۋەكىل قىلىپ «ئەۋەتىلگىنى يوق».
 34. «بۈگۈن» يەنى قىيامەت كۈنى خۇددى دۇنيادا كاپىرلار مۇئمىنلەردىن كۈلگەندەك «مۇئمىنلەر» كاپىرلاردىن كۈلىدۇ».
 35. ئاللاھنىڭ دۈشمەنلىرى بولغان كاپىرلارنىڭ «ھالىغا» (جېسىل) تەختلەر ئۈستىدە ئولتۇرۇپ، لەززە تەلەنگەن ھالدا «نەزەر تاشلايدۇ».

7. «ئۇلار» تارازىدا، ئۆلچەمدە (كەم بېرىشتىن يانسۇن، يامان ئادەملەرنىڭ نامە - ئەمالى چوقۇم) دوزاخ ئەھلىنىڭ نامە - ئەمالى خاتىرىلىنىدىغان (سىجىندا بولىدۇ).
 8. «سىجىن دېگەن نېمە؟ ئۇنى قانداق بىلەلەيسەن؟»
 9. «ئۇ» يامان ئادەملەرنىڭ قىلمىشلىرى رەتلىك خاتىرىلەنگەن بىر دەپتەردۇر».
 10. «بۇ كۈندە ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!»
 11. «ئۇلار قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلىدۇ».
 12. «ئۇنى پەقەت» كۇفرىدا ناھايىتى (ھەددىدىن ئاشقان، ئىنتايىن گۇناھكار ئادەملا ئىنكار قىلىدۇ).
 13. «ئۇنىڭغا بىزنىڭ» مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلغان «ئايەتلىرىمىز تىلاۋەت قىلىنسا، ئۇ: «(بۇ) قەدىمكىلەرنىڭ» كىتابلىرىدىكى باتىل ھېكايىلىرىدۇر» دەيدۇ».
 14. «ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن دىللىرى قارىيىپ كەتكەن». ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «بىر بەندە بىر گۇناھ قىلغان ھامان ئۇنىڭ قەلبىگە بىر قارا چېكىت قويۇلىدۇ. ئەگەر ئۇ ئىستىغفار ئېيتىپ، تەۋبە قىلىپ، ئۇ گۇناھتىن قول ئۈزسە، ئۇنىڭ قەلبى يۇيۇلىدۇ. ئەگەر يەنە شۇ گۇناھقا يانسا، ئۇ قارا چېكىتلەر كۆپىيىپ ھەتتا ئۇنىڭ قەلبى يېپىقلىنىپ كېتىدۇ. مانا بۇ، ئاللاھ سۇبھانەھۇ ۋە تائالانىڭ قۇرئاندا زىكىر قىلغان دىللارنىڭ قارىيىپ كېتىشىدۇر».
 15. «ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ھەقىقەتەن ئۇلار بۇ كۈندە بەزەردىگارىنى كۆرۈشتىن مەنئى قىلىنغان».
 16. «ئاندىن ئۇلار ھەقىقەتەن دوزاخقا داخىل بولغۇچىلاردۇر».
 17. «ئاندىن (ئۇلارغا): «مانا بۇ سىلەر ئىنكار قىلغان نەرسە» يەنى ئازاب «دۈر» دېيىلىدۇ».
 18. «راستلا ياخشى بەندىلەرنىڭ نامە - ئەمالى شەك - شۈبھىسىز» جەننەتلەرنىڭ ئەڭ ئېسىلغا كىرىدىغانلار خاتىرىلىنىدىغان (ئىللىيوندا بولىدۇ).
 19. ئى مۇھەممەد! (ئىللىيوننىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سەن قانداق بىلەلەيسەن؟)
 20. «ئۇ» ياخشىلارنىڭ ئەمەللىرى خاتىرىلەنگەن دەپتەردۇر».
 21. «ئۇنىڭغا ئاللاھ نىڭ يېقىن پەرىشتىلىرى گۇۋاھ بولىدۇ» يەنى ئۇ دەپتەرنى پەرىشتىلەر ئېلىپ كېلىپ ئۇنىڭغا كۆرسىتىدۇ. بەزى تەپسىر شۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «پەرىشتىلەر قىيامەت كۈنى دەپتەردە بار نەرسىگە گۇۋاھلىق بېرىدۇ».
 22. «ياخشىلار نېمەت ئىچىدە» يەنى جەننەتتە بولىدۇ».
 23. «ئۇلار تەختلەر ئۈستىدە تۇرۇپ» ئاللاھنىڭ جەننەتتە ئۇلارغا بەرگەن تۈرلۈك نېمەتلىرىگە «قارايدۇ» ئاللاھ ئەزەز ۋە جەللەنىڭ جامالىغا قارايدۇ، - دەپ تەپسىر قىلغانلارمۇ بار.
 24. «ئۇلارغا قارايدىغان بولساڭ، نېمەتنىڭ» ئۇلارنىڭ گۈزەل، ئاق، نۇرلۇق ۋە كۈلكە يېغىپ تۇرغان چىرايلىرىدىن چىقىپ تۇرغان (ئەسىرىنى تونۇيسەن).
 25. «ئۇلار ئاغزى يېچەتلىگەن» يەنى شۇ ياخشىلار يېچىشنى ئاچمىغىچە باشقىلارنىڭ قول تەككۈزۈشى چەكلەنگەن (ساپ شاراب بىلەن سۇغىرىلىدۇ، ئىچىشنىڭ

7 8 (نامە - ئەمالى ئوڭ تەرىپىدىن بېرىلگەن)

بەنى ئىمان ئېيتقان مۇسۇلماننىڭ ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى ئوتتۇرىغا قويۇلىدۇ. **اللھ** ئۇ گۇناھلارنى ھېساب تارزىسىغا سالماستىن كەچۈرۈۋېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئادەمدىن ئاسان ھېساب ئېلىنىدۇ. ئائىشە رەزىللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى ھېساب تارزىسىغا سېلىنسا، ئۇ ئازابقا دۇچار بولىدۇ» دېدى. مەن: **اللھ تائالا (نامە - ئەمالى ئوڭ تەرىپىدىن بېرىلگەن ئادەمدىن ئاسان ھېساب ئېلىنىدۇ)** دېمىگەنمىدى، - دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ دېگەن ھېساب ئەمەس، پەقەت ئوتتۇرىغا قويۇش. كىمكى ھېساب تارزىسىغا سېلىنسا، ئۇ ئازابقا دۇچار بولىدۇ» دېدى.

9 ئۇ جەننەتتىكى ھۈرۈلمەينىدىن ئىبارەت ئائىلىسىگە خۇشال - خۇرام قايتىدۇ.

10 (نامە - ئەمالى ئارقا تەرىپىدىن بېرىلگەن ئادەم) بەنى كائىر ۋە ئاسىي بەنەدە. (بۇلارنىڭ ئوڭ قولى گەدىنىگە باغلاقلق بولىدىغان بولغاچقا، سول قولى ئارقا تەرەپتە بولىدۇ. شۇڭا نامە - ئەمالى ئارقىدىن بېرىلىدۇ).

11 «ۋاي» دەپ توۋلايدۇ، بەنى ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىدۇ. 12 دوزاخقا كىرىدۇ، ئۇنىڭغا دوزاخنىڭ ئوتى تېخىمۇ قىزىتىلىدۇ.

13 (چۈنكى ئۇ) دۇنيادىكى چېغىدا ھاۋايى - ھەۋەسكە بېرىلىپ، ئاخىرەتنىڭ غېمىنى قىلچىلىككۇ يېمىگەنلىكى ئۈچۈن (ئائىلىسىدە شاد - خۇرام ئىدى).

14 ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىغا قايتمايمەن دەپ گۇمان قىلدى.

15 (ئۇنداق ئەمەس)، يەنى ئۇ پات يېقىنىدا پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىغا قايتىدۇ. (پەرۋەردىگارى ھەقىقەتەن ئۇنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر) بەنى ئۇنىڭ ھېجىر قىلغان - ئەتكىنى **اللھ** قا مەخپىي قالمىدۇ.

16 (شەپەق) يەنى كۈن ياتقاندىن كېيىنكى ئوپۇقتىكى قىزىللىق (بىلەن، كېچە ۋە ئۇنىڭ قارغۇلۇقى باسقان نەرسىلەر بىلەن، نۇرى كامالەتكە يەتكەن ئاي) يەنى تولۇن ئاي (بىلەن قەسەمكى)،

19 (سىلەر جەزمەن) بايلىق ۋە كەمبەغەللىك، ئۆلۈم ۋە ھاياتلىق، دوزاخ ۋە جەننەتتىن ئىبارەت (بىر ھالدىن يەنە بىر ھالغا يۆتكىلىپ تۇرىسىلەر).

20 (ئۇلار) يەنى مۇشرىكلار ئىمان ئېيتىشتىن باش تارتالمايدىغان شۇنچە دەلىللەر تۇرۇقلۇقمۇ (نېمىشقا ئىمان ئېيتمايدۇ؟)

21 (ئۇلارنىڭ يېنىدا قۇرئان ئوقۇلغان چاغدا نېمىشقا سەجدە قىلمايدۇ؟) قايسى ئىش ئۇلارنى سەجدە قىلىشتىن توسۇيدۇ؟ بەزىلەر: «بۇ ئايەتتە كۆز تۇتۇلغىنى، سەجدە ئايەتلىرى ئوقۇلغاندا، ئۇلار نورمال نامازنىڭ سەجدىسىنى قىلمايدۇ دېگەنلىكتۇر» دەپ قارايدۇ.

22 (بەلكى كاپىرلار) **اللھ** نىڭ بىرلىك ۋە بارلىقىنى، قىيامەت كۈنىنى ۋە گۇناھ - ساۋابىنى تەپسىلىي بايان قىلىپ بېرىدىغان قۇرئاندىن ئىبارەت ھەقىقەتنى (ئىنكار قىلىدۇ).

23 (ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى) كاپىرلىقتىن ئىبارەت كۈشۈرۈن نەرسىلەرنى **اللھ** ئوبدان بىلىدۇ.

24 (ئۇلارغا قاتتىق ئازاب بىلەن خۇش خەۋەر بەرگىن).

25 پەقەت ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەر ئۈزۈلمەس ساۋابقا ئېرىشىدۇ.

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ تُوْبَ الْكٰفِرٰمَ مَا كَانُوْا يَفْعَلُوْنَ ﴿٣٦﴾

سۈرە الاششەرقا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ۚ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وُحُقَّتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ

۳ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَخَلَّتْ ﴿٤﴾ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٥﴾ يَتَأَيَّهَا

الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمَلَيْتَهُ ﴿٦﴾ فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ

كِتَابَهُ، يَمِيزُهُ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا سَيِّئًا ﴿٨﴾ وَيُنْقَلَبُ

إِلَىٰ أَهْلِهِ مَمْسُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ، وَرَأَاهُ ظَهْرَهُ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ

يَدْعُوهُ نَجْوًا ﴿١١﴾ وَيَصْلِي سَعِيرًا ﴿١٢﴾ إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾

إِنَّهُ ظَنَّ أَن لَّنْ نَّجُورَ ﴿١٤﴾ بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ﴿١٥﴾ فَلَا أَقْسِمُ

بِأَشْفَقٍ ﴿١٦﴾ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾ وَاللَّعْمَرِ إِذَا اتَّقَىٰ ﴿١٨﴾

لَتَرَكَبْنَ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ﴿١٩﴾ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قُرِئَ

عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ﴿٢١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ ﴿٢٢﴾

وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾ نَبِّئْهُمْ بِعَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾

إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحٰتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

36 كاپىرلار مۇئمىنلەرنى (مەسخىرە قىلغان

قىلمىشلىرىنىڭ جازاسىنى تارتتىمۇ؟) شۇنداق، دۇنيادا مۇئمىنلەرنى كۈلۈپ مەسخىرە قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن، ئاخىرەتتە قىلمىشلىرىنىڭ جازاسىنى تارتتى.

سۈرە ئىنشقاق

مەككىدە نازىل بولغان 25 ئايەت ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرىدىن بولغان (ئاسمان يېرىلغان)،

2 (پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرىنى ئاڭلاپ، ئىتائەت قىلغان، پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرىنى ئاڭلاشقا، ئىتائەت قىلىشقا لايىق بولغان چاغدا)،

3 (زېمىن سوزۇلغان)، تاغلىرى تۈزۈلگەن تۈزۈلگەن،

4 (قوينىدىكى نەرسىلەرنى) يەنى ئۆلۈكلەرنى، مەدەنلەرنى (سىرتقا چىقىرىپ قۇرۇقىدىن قىلغان)،

5 (پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرىنى ئاڭلاپ ئىتائەت قىلغان، پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرىنى ئاڭلاشقا، ئىتائەت قىلىشقا لايىق بولغان چاغدا) ئىنسان خىيالىغا

كەلمىگەن دەھشەتلىك ئەھۋاللارغا يولۇقىدۇ.

6 (ئى ئىنسان! سەن ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىڭغا مۇلاقات بولغىنىڭغا قەدەر (ئۆز ئىشىڭدا) سەئىي - ئىجتىھات قىلىسەن) يەنى قىلغان ئەمەللىك بىلەن بىرگە

پەرۋەردىگارىڭغا مۇلاقات بولسەن.

سۈرە بۇرۇج

مەككىدە نازىل بولغان، 22 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **الله** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1-3 ﴿بۇرۇجلارنىڭ ئىگىسى بولغان ئاسمان بىلەن، قىيامەت كۈنى بىلەن، گۇۋاھ بولغۇچى ۋە گۇۋاھ بولۇنغۇچىلار بىلەن قەسەمكى﴾.

4 ﴿ئورەكلەرنىڭ ئىگىلىرىگە لەنەت بولسۇن﴾. مەلۇم پادىشاھلىقنىڭ پۇقرالىرىدىن بىر قىسىم كىشىلەر ئىمان ئېيتسا، پادىشاھ ۋە ئەسكەرلىرى بىر بولۇپ ئورەك كولاپ، ئوت قالاپ ئۇلارنى شۇ ئورەككە تاشلاپ كۆيدۈرۈپ، ئۆزلىرى ئۇلارغا قاراپ تۇرىشاتتى.

5 ﴿ئۇ ئورەكلەر لاۋۇلداپ تۇرغان ئوتلار بىلەن تولدۇرۇلغان ئىدى﴾.

6-7 ﴿ئەينى ۋاقىتتا ئۇلار ئورەكلەر ئۈستىدە ئولتۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ مۇئىنلەرگە قىلىۋاتقان ئىشلىرىنى يەنى قىيامەت كۈنى ئۆزلىرىنىڭ يامانلىقلىرىغا تىللىرى، قوللىرى ۋە پۇتلىرىنىڭ گۇۋاھلىق بېرىشى ئۈچۈن (كۆرۈپ تۇراتتى)﴾.

8-9 ﴿ئۇلار مۇئىنلەرنى پەقەت غالىب، مەدھىيىگە لايىق **الله** قا ئىمان ئېيتقانلىقلىرى ئۈچۈنلا يامان كۆردى. ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ پادىشاھلىقى **الله** قا خاستۇر. **الله** ھەممە نەرسىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾ يەنى ئۇلارنىڭ مۇئىنلەرگە قىلغان يامانلىقلىرىدىن ھېچقايسىسى مەخپىي قالمىدۇ. بۇ بولسا، ئورەك ئىگىلىرىگە قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇش، شۇنداقلا ئازابقا ئۇچرىغان مۇئىنلەرگە خۇش خەۋەردۇر.

10 ﴿مۇئىن ئەر ۋە مۇئىن ئاياللارغا﴾ ئوتقا تاشلاش ئارقىلىق (زىيانكەشلىك قىلغاندىن كېيىن كۇفرىدىن قايتىمىغانلار)، قىلغان يامان قىلمىشلىرىغا تەۋبە قىلمىغانلار، (شۈبھىسىزكى، جەھەننەمنىڭ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ، ئۇلارغا ئوت بىلەن ئازاب قىلىنىدۇ).

11 ﴿ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار، شۈبھىسىزكى، ئاستىدىن ئۈستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە سازاۋەر بولىدۇ. بۇ چوڭ بەختتۇر﴾.

12 سەركەشلىك ۋە زۇلۇم قىلغانلارغا (پەرۋەردىگارىڭنىڭ جازاسى شەك - شۈبھىسىز قاتتىقتۇر) يەنى ھەسسىلەپ بولىدۇ.

13 ﴿**الله** دۇنيادا خالايقنى (ھەقىقەتەن يوقتىن بار قىلىدۇ) يەنى ئۆلگەندىن كېيىن ئۇلارنى ئاخىرەتتە (تىرىلدۈرىدۇ)﴾.

14 ﴿**الله** مۇئىن بەندىلەرنىڭ گۇناھىنى شۇ گۇناھنىڭ سەۋەبىدىن رەسۋا قىلماي (مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر). ئىتائەتكار بەندىلىرىنى (دوست تۇتقۇچىدۇر)﴾.

سۈرە الرّحمن

ئاياتى ۲۲

رەببىيە ۸۶

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿۱﴾ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ﴿۲﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ﴿۳﴾ قِيلَ أَصْحَابُ الْأَعْدُدِ ﴿۴﴾ النَّارِ ذَاتِ الْوُجُوهِ ﴿۵﴾ إِذْ هُرِّعَتْهَا فَعُوذٌ ﴿۶﴾ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿۷﴾ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَن يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿۸﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿۹﴾ إِنَّ الَّذِينَ فَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ لَمْ يَنْبُؤا لَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿۱۰﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿۱۱﴾ إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿۱۲﴾ إِنَّهُ هُوَ بَدِئُ الْوَعْدِ ﴿۱۳﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ﴿۱۴﴾ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿۱۵﴾ فَعَالِمَ لِمَا يُرِيدُ ﴿۱۶﴾ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿۱۷﴾ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿۱۸﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿۱۹﴾ وَاللَّهُ مِنَ الرَّآئِيسِ مُحِيطٌ ﴿۲۰﴾ بَلْ هُوَ فَرْدٌ أَلْحَدُ ﴿۲۱﴾ فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ ﴿۲۲﴾

سۈرە الظّٰلِق

ئاياتى ۱۷

رەببىيە ۸۶

15 ﴿ئەرىشنىڭ ئىگىسىدۇر، ناھايىتى ئۇلۇغدۇر﴾، سىخىيدۇر ۋە پەزىلەتلىكتۇر.

16 ﴿خالغىنىنى قىلغۇچىدۇر﴾.

17-18 ﴿ئى مۇھەممەد! (سەن لەشكەرلەرنىڭ - پىرىتەۋن ۋە سەمۇدىنىڭ) يەنى **الله** نىڭ پەيغەمبەرلىرى بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا يىغىلغان، **الله** ئۇلارنى جازالىغان بىر بۆلۈك كاپىرلارنىڭ (قىسسىسىدىن خەۋەر تاپتىڭمۇ؟)﴾

19 قۇرەيش مۇشرىكلىرى ئاشۇ كاپىرلارغا نازىل بولغان ئازابتىن ئىبىرەت ئالماي (داۋاملىق ئىنكار قىلىشىۋاتىدۇ).

20 ﴿**الله** كاپىرلارنىڭ ئەتراپىنى قورشاپ تۇرغۇچىدۇر﴾ يەنى ئۇ ئىلگىرىكىلەرگە نازىل قىلغان ئازابىنى نازىل قىلىشقا قادىردۇر.

21-22 ﴿بەلكى﴾ ئۇلار ئىنكار قىلغان نەرسە (گۇناھلىمەھپۇزدا) شەيتاننىڭ يامانلىقىدىن (ساقلانغان)، شەرەپلىك ۋە بەرىكەتلىك (ئۇلۇغ قۇرئاندىر).

10 ئۇنىڭدىن يەنى ئىنساندىن ئازابنى دەپتى قىلىدىغان (ھېچ كۈچ ۋە ياردەمچى يوقتۇر).

11 يامغۇرلۇق بۇلۇت بىلەن قەسەمكى،

12 بېرىلىپ مېۋە دەرەخلىرى ۋە گىياھلارنى ئۈندۈرۈپ بېرىدىغان (زېمىن بىلەن قەسەمكى)،

13 قۇرئان شەك - شۈبھىسىز) ھەق بىلەن باتىلنى ئايرىغۇچى (سۆزدۈر)،

14 ئۇ چاقچاق ئەمەستۇر.

15 ئۇلار يەنى مۇشرىكلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن ھەق دىننى يوققا چىقىرىش ئۈچۈن (ھەقىقەتەن ھىيلە - مىكر ئىشلىتىدۇ).

16 مەن ئۇلارنىڭ ھىيلە - مىكرىگە ئۇلار ھېس قىلمىغۇدەك دەرىجىدە مۆھلەت بېرىپ، ئۇلارنىڭ مىكرىسىدىن كۈچلۈكرەك مىكر ئارقىلىق (تاقابىل تۇرىمەن).

17 ئى مۇھەممەد! (كاپىرلارنىڭ ھالاك بولۇشىغا ئالدىرىمىغىن، ئۇلارغا ئازراق مۆھلەت بەرگىن) ئۇزاققا قالماي ئۇلارغا قانداق قىلغانلىقىمنى كۆرسەن.

سۈرە ئەئلا

مەككىدە نازىل بولغان، 19 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللە** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 «ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارمىنى پاكلايمەن» دېيىش ئارقىلىق (ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارنىڭ نامىنى پاك ئېتىقاد قىلغىن).

2 (ئۇ) ئىنساننى (پاراتتى)، ئۇنى (بېجىرىم) يەنى چىرايلىق، ئەقىللىق ۋە شەرئەت ئەھكاملىرىنى ئورۇنداشقا لايىقەتلىك (قىلدى).

3 (مەخلۇقاتقا پايدىلىق ئىشلارنى) تەقدىر قىلدى، ئۇلارغا پايدىلىنىش يوللىرىنى (كۆرسەتتى). يەنى بارلىق شەيئىلەرنىڭ تۈرلىرى، سۈپەتلىرى، قىللىقلىرى ۋە ئەجەللىرىنى تەقدىر قىلدى. شۇنداقلا، ھەر بىرىنى قىلىشقا ياكى بولۇشقا تېگىشلىك ئىشلارغا باشلاپ قويدى.

4 (ئوت - چۆپلەرنى ئۆستۈرۈپ بەردى).

5 (ئاندىن ئۇلارنى) يېشىل ھالىتىدىن (قارامتۇل قۇرۇق ئوت - خەسكە ئايلاندۇردى).

6 ئى مۇھەممەد! (ساخا) قۇرئاننى ئوقۇتىمىز، **اللە** (نەسخى) قىلماقچى بولغان نەرسىدىن باشقىنى ئۈنۈمىيەن. **اللە** (بەندىلەرنىڭ) ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن (سۆز - ھەرىكەتلىرىنى) بىلىپ تۇرىدۇ. ئەينى چاغدا، جىبرىئىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئايەت ئېلىپ كېلىپ، ئايەتنىڭ ئاخىرىنى ئوقۇپ بولماي تۇرۇپلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈنۈتۈپ قېلىشتىن ئەنسىرەپ ئايەتنىڭ بېشىنى ئوقۇشقا باشلايتتى. شۇنىڭ بىلەن يۇقىرىقى ئايەت نازىل بولدى.

7 (سېنى بىز ئاسان يولغا) يەنى جەننەتكە ئېلىپ بارىدىغان ئىسلام شەرىئىتىگە (مۇۋەپپەق قىلىمىز).

8 ئى مۇھەممەد! (ۋەز - نەسەت پايدىلىق بولىدىغان بولسا) كىشىلەرگە بىز ساغنا نازىل قىلغان نەرسە بىلەن (ۋەز - نەسەت قىلغىن). ئۇلارنى توغرا يولغا باشلا. ئەمما سەن تەكرار - تەكرار دەۋەت قىلساڭمۇ، ئۆز ھاۋايى - ھەۋسىگە ۋە ئاسىيلىقىغا ئەگىشىدىغان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱) وَمَا ذَرَبْنَا مَا لَطَافُ ۲) التَّجْمُ التَّاقِبُ ۳) اِنْ كَلَّ

تَفْسِرَ لَنَا عَلَيَّهَا حَافِظُ ۴) فَلْيُنْظِرِ الْاِنْسَانَ مِنْ حُلُقٍ ۵) حُلُقٍ مِنْ مَاءٍ

دَافِئٍ ۶) يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالرَّأْيِ ۷) اِنَّهٗ عَلٰى رَجْعِهٖ لَقَادِرٌ ۸)

يَوْمَ نَبِيِّ السَّرَّارِ ۹) فَالَهُ مِنْ قُوْوٍ وَلَا نَاصِرَ ۱۰) وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۱۱)

وَالْاَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ۱۲) اِنَّهٗ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ۱۳) وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ۱۴) اِنَّهٗمْ

يَكِيدُوْنَ كَيْدًا ۱۵) وَاَيُّ كَيْدًا ۱۶) فَمَهْلُ الْكٰفِرِيْنَ اَمْ هَلْهَم رُوِيًا ۱۷)

سُورَةُ الرَّعْنِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سَبَّحَ اسْمُ رَبِّكَ الْاَعْلٰى ۱) الَّذِیْ خَلَقَ سَمُوۡیَ ۲) وَالَّذِیْ قَدَّرَ فَهَدٰى

۳) وَالَّذِیْ اَخْرَجَ الْمَرْعٰى ۴) فَجَعَلَهُ غَئَاءً اَحْوٰى ۵) سَتَقِرُّكَ

فَلَا تَنْسٰى ۶) اِلَّا مَا شَاءَ اللّٰهُ اِنَّهٗ بِعِلْمِ الْجَهْرِ وَمَا خَفٰی ۷) وَیَسِّرُكَ

لِلْيَسْرِی ۸) فَذَكِّرْ اِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرٰى ۹) سَیَذَّكَّرُ مِنْ یَّحْشٰى ۱۰)

وَيَنْجِبَنَّهَا الْاَشْقٰى ۱۱) الَّذِیْ یَصِلُ النَّارَ الْكٰذِبٰى ۱۲) ثُمَّ لَا یَمُوْتُ

فِیْهَا وَلَا یَحْیٰى ۱۳) قَدْ اَفْلَحَ مَنْ تَزَكٰى ۱۴) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهٖ فَصَلٰى ۱۵)

سۈرە تارىق

مەككىدە نازىل بولغان، 17 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللە** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 (ئاسمان بىلەن، تارىق) يەنى كېچىدە ئاشكارا بولغۇچى يۇلتۇز (بىلەن قەسەم قىلىمەن).

2 (تارىقنىڭ نېمىلىكىنى بىلەمسەن؟)

3 (ئۇ) خۇددى كېچىنىڭ زۇلمىتىنى كۆيدۈرۈپ تاشلايدىغاندەك كۆرىنىدىغان (يورۇق يۇلتۇزدۇر).

4 (ھەر بىر ئادەم بىلەن) شۇ ئادەمنىڭ قىلغان ياخشى - يامان ئەمەللىرىنى خاتىرىلىگۈچى ۋە قىلغان سۆزلىرىنى (ساقلىغۇچى) (پەرىشتە) بار.

5 (ئىنسان نېمىدىن يارىتىلغانلىقىغا قارىسۇن).

6 (ئۇ ئېتىلىپ چىققۇچى مەنىدىن يارىتىلدى).

7 (ئۇ مەنى) ئىنساننىڭ (ئومۇرتقىسى بىلەن) ئايال كىشىنىڭ مەيدىسىدىكى، بۇلاپكا ئېسىلىدىغان ئورۇندىكى (كۆكرەك سۆڭىكىنىڭ ئارىسىدىن چىقىدۇ).

8 (شەك - شۈبھىسىزكى، **اللە** ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە) يەنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلدۈرۈشكە (قادىردۇر).

9 ئەقىدە ۋە نىيەتتىن ئىبارەت قەلبتىكى (سىرلار) ئاشكارا قىلىنىدىغان كۈندە) يەنى ياخشى بىلەن يامان ئايرىلىدىغان قىيامەتتە،

بولسا، ئۇلارغا ۋەز - نەسەھەت قىلمىساڭمۇ بولىدۇ. ئەمما بىرىنچى قېتىملىق دەۋەت ئومۇمى بولىدۇ.

10 (ئەلەن تىن قورققان ئادەم) ۋەز - نەسەھەت قىلساڭ، ۋەز - نەسەھەتنى قوبۇل قىلىدۇ.

11 (ئەڭ شەقى ئادەم ۋەز - نەسەھەتتىن قاچىدۇ).

12 (ئۇ كاتتا ئوتقا) يەنى دوزاخقا (كىرىدۇ).

ئادەتتىكى ئوت دۇنيادىكى ئوتتۇر.

13 (ئاندىن ئۇ ئوتتا ئۆلمەيدۇ) يەنى ئازابتىن قۇتۇلالمايدۇ (ۋە (ئوبدان) ياشىمايدۇ).

14 كۆڭلىدىن ۋە گۇناھتىن (پاك بولغان). (ئەلەن قا ۋە ئەلەن نىڭ بىرلىكىگە ئىمان ئېيتقان، شەرىئەت ئەھكاملىرىغا ئەمەل قىلغان (ئادەم مەقسىتىگە يەتتى).

15 (ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ نامىنى ياد ئەتتى، ئاندىن) بەش ۋاخ (ناماز ئوقۇدى).

16 (سىلەر دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئارتىق كۆرىسىلەر).

17 (ئاخىرەت ياخشىدۇر ۋە باقىدۇر).

18 (بۇ) يەنى بۇ سۈرىدىكى ۋەزىلەر (شەك - شۈبھىسىز بۇرۇنقى كىتابلاردا - ئىبراھىم ۋە مۇسالارنىڭ كىتابلىرىدا باردۇر) ئاخىرەت دۇنيادىن ياخشىدۇر ۋە مەڭگۈلۈكتۇر.

بَلْ تُؤْتِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۱۱ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ۱۷ إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ۱۸ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ۱۹

سُورَةُ الْغَاشِيَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ۱ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَشِيعَةٌ ۲

عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ۳ تَصَلَّىٰ نَارًا حَامِيَةً ۴ تَشَقَّىٰ مِنْ عَيْنٍ أَنِيبَةٍ ۵

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيحٍ ۶ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ ۷

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ ۸ لَسَعِيَهَا رَاضِيَةٌ ۹ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۱۰

لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَغِيَةً ۱۱ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ۱۲ فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ ۱۳

وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ۱۴ وَمَنَارِقٌ مَصْفُوفَةٌ ۱۵ وَزَوَارِجُ مَمْشُوتَةٌ ۱۶

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْأَيْلِ كَيْفَ خَلَقَتْ ۱۷ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ۱۸

وإلى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ۱۹ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ۲۰

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ۲۱ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ ۲۲

إِلَّا مَنْ تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ۲۳ فَيَعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۲۴

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ۲۵ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ۲۶

13 14 15 16 (ئۇ يەردە ئېگىز تەختلەر، قاتار تىزىلغان قەدەھلەر، رەت - رەت قوبۇلغان ياستۇقلار، سېلىنغان ئىسىل بىساتلار بار).

17 (ئۇلار قارىمامدۇكى، تۆگىلەر قانداق) يەنى كاتتا، كۆچتۈشگۈر ۋە ئاجايىپ ئالاھىدىلىكلەر بىلەن بارىتىلدى.

18 (ئاسمان قانداق) يەنى ھېچقانداق تۈۋرۈكىسىز، ئادەمنىڭ ئەقلى يەتمىگەندەك دەرىجىدە (ئېگىز قىلىندى).

19 (تاغلار قانداق) يەنى ئۆرلىپ كەتمەيدىغان، يوقاپ كەتمەيدىغان قىلىپ (تۇرغۇزۇلدى).

20 (زېمىن قانداق يېيىتىلدى).

21 (ئۇ مۇھەممەد (سەن) ئۇلارغا) ۋەز - نەسەھەت قىلغىن، سەن پەقەت (ئۇلارغا) ۋەز - نەسەھەت قىلغۇچىسىن).

22 (سەن ئۇلارغا مۇسەللەت) يەنى ئۇلارنى ئىمانغا مەجبۇرلىغۇچى (ئەمەسەن).

23 (لىكىن كىمكى) (ۋەز - نەسەھەتتىن) يۈز ئۆرۈپ (ئەلەن نى) ئىنكار قىلىدىكەن.

24 (ئەلەن ئۇنى) دوزاختا مەڭگۈ (قاتتىق ئازابلايدۇ).

25 (ئۇلار) ئۆلگەندىن كېيىن (ھەقىقەتەن بىزنىڭ دەرتىمىزغا قايتىدۇ).

26 (ئاندىن ئۇلاردىن ھېساب ئېلىشقا بىز مەسئۇلمىز).

سۈرە غاشىيە

مەككىدە نازىل بولغان، 26 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئەلەن نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ئى مۇھەممەد! (ساڭا ھەقىقەتەن قىيامەتنىڭ خەۋىرى كەلدى).

2 (بۇ كۈندە نۇرغۇن ئادەملەر خار بولغۇچىدۇر) يەنى بۇ كۈندە ئىنسانلار ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ، بىرىنچىسى، ئۇ كۈندىكى ئازابنىڭ سەۋەبىدىن باشلىرى ساڭگىلىغان ۋە خار ھالەتتە بولىدۇ.

3 (ئۇلار دۇنيادا گۇناھ قىلغۇچىلاردۇر، (ئاخىرەتتە) جاپا تارتقۇچىلاردۇر) ئۇلار كاپىر بولغانلىقى ئۈچۈن قىلغان ياخشىلىقلىرىغىمۇ ساۋاب بېرىلمەيدۇ.

4 (ئۇلار ھارارىتى قاتتىق دوزاخقا كىرىدۇ).

5 (سۆلىرى) قايناپ تۇرغان بۇلاقتىن سۇغىرىلىدۇ.

6 (ئۇلار ئۈچۈن زەرىدىن) يەنى بەتبۇي، ئاچچىق تىكەندىن (باشقا يېمەكلىك بولمايدۇ).

7 (زەرىم كىشىنى سەمەرتىمەيدۇ، ئاچچىق پەسەتەيدۇ).

8 (بۇ كۈندە نۇرغۇن كىشىلەر باركى، ئۇلار نېمەت بىلەن خۇشالدۇر) بۇلار يۇقىرىقى ئىككى تۈرلۈك ئىنساننىڭ ئىككىنچىسى بولۇپ، ئۇلار ئۆزلىرىگە تەييارلانغان نەرسىلەردىن خۇشال بولىدۇ.

9 (بۇ دۇنيادا قىلغان) سەئىي ئەمەللىرىدىن (مەنۇندۇر) چۈنكى ئۇلار رازى بولىدىغان ئەجرىگە ئېرىشتى.

10 (ئۇلار ئالىي جەننەتتىدۇر).

11 (ئۇ يەردە يامان سۆز ئاڭلىمايدۇ).

12 (ئۇ يەردە بۇلاقلار ئېقىپ تۇرىدۇ).

سُورَةُ الْفَجْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ ۝۱
 وَبِالْأَسْفَلِ الْأَرْضِ وَالنَّجْمِ الثَّاقِبِ ۝۲
 إِذْ تَسُبُّهَا الْعِبَادُ فَتَسُبُّ اللَّهَ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۝۳
 إِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۝۴
 الَّتِي لَمْ يُخَلِّقْ مِثْلَهَا فِي الْعَالَمِ ۝۵
 وَتَمُودَ الَّذِي جَاءُوا الصَّخِرَ بِالْوَادِ الْأَوْثَانِ ۝۶
 الَّذِينَ طَعَنُوا فِي آلِئِدِ ۝۷
 فَأَكْتَرُوا فِيهَا الْفُسَادَ ۝۸
 فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ۝۹
 إِنَّ رَبَّكَ لِيَا لَمْرِصَادٍ ۝۱۰
 فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْنَلَهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ۝۱۱
 وَأَمَّا إِذَا مَا ابْنَلَهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ ۝۱۲
 كَلَّا بَلْ لَا تَكْرَمُونَ ۝۱۳
 وَلَا تَحْضُرُونَ عَلَى طَعَامِ الْمَيْسَكِينَ ۝۱۴
 وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاتِ أَكْثَلًا لَمَّا دَخَلْتُمُوتَ الْمَالَ حَبَاجِمًا ۝۱۵
 كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ۝۱۶
 وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ۝۱۷
 وَجِئْتُمْ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى ۝۱۸

سورة فجر

مەككىدە نازىل بولغان 30 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1- 4) **سۈبھى بىلەن**، زۇلھەججىنىڭ دەسلەپكى **ئون كېچىسى بىلەن**، قۇربانلىق كۈنى بىلەن، **ھاربا كۈنى بىلەن**، كائىناتنىڭ ئاجايىپ ھەرىكىتى بىلەن **ئۆتكەن كېچە بىلەن قەسەمكى**، كاپىرلارغا چوقۇم ئازاب قىلىمىز. مۇجاھىد: «بۇ يەردىكى سۈبھىدىن قۇربان ھېيتىنىڭ بىرىنچى كۈنىدىكى سۈبھى كۆزدە تۇتۇلغان» دەيدۇ.

5) **ئەقىل ئىگىسىگە بۇنىڭدا** يەنى يۇقىرىقى نەزىرىدە قانائەتلىنەرلىك **قەسەم بارمۇ؟** يەنى كىمكى ئەقىل ئىگىسى بولىدىكەن، **اللھ تائالانىڭ** يۇقىرىقى نەزىرىدە بىلەن قەسەم قىلىشتا ھەقىق ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ.

6) **پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئاد** - كۈچلۈك ئىرەمنى **قانداق جازالىغانلىقىنى كۆرىمىدۇ؟** بۇ ئايەتتىكى ئىرەم ئادنىڭ يەنە بىر ئىسمى بولۇپ، بۇنى بەزىلەر ئادنىڭ بۇنىسىنىڭ ئىسمى دېسە، بەزىلەر بۇنى ئاد قەۋمى باشىغان دەمەشق ياكى باشقا بىر نەقىشلەنگەن تاش تۇۋرۇكلەر بىلەن ئۇل سېلىنغان شەھەرنىڭ ئىسمى دەپ قارايدۇ.

8) **بۇنداق** كۈچلۈك بىنالىرى بار **شەھەرلەر باشقا يەرلەردە قۇرۇلمىغان ئىدى**.

9) **شۇنىڭدەك ۋادىقىورادا تاشلارنى كېسىپ** ئۆيلەرنى بىنا قىلغان **سەمۇدىنى اللھ قانداق جازالىدى**. بۇلار تاغلارنى تېشىپ ئۆي ياسايتتى. بۇلارنىڭ ياشىغان ۋادىسى ھىجر ياكى ۋادىقىورا دەپ ئاتىلاتتى.

10) **شۇنىڭدەك قوزۇقلار ئىگىسى بىرئەۋنى قانداق جازالىدى** بۇ قوزۇقتىن بىرئەۋنلەرنىڭ ئۆزىگە قەيرە قىلىش ئۈچۈن پۈتۈن پۇقراسىنى ئىشقا سېلىپ سالدۇرغان پىرامىدالار كۆزدە تۇتۇلىدۇ. بەزى تەپسىر شۇناسلار: «بۇنىڭدىن بىرئەۋننىڭ ئەسكەرلىرى ئۈچۈن تىكىلگەن سانجاق - سانجاق چېدىرلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ» دەپ قارايدۇ.

11) **ئۇلار** يەنى ئاد، سەمۇد ۋە بىرئەۋن قاتارلىقلار **شەھەرلەردە** يەنى ھەر بىرى ئۆز شەھەرلىرىدە زۇلۇم قىلدى ۋە **ھەددىدىن ئاشتى**.

12) **ئۇ يەرلەردە** ئۇلار كاپىر بولۇش، **اللھ قا ئاسىيلىق قىلىش ۋە پۇقرالارغا زۇلۇم قىلىش قاتارلىق بۇزغۇنچىلىقنى كۆپ قىلدى**.

13) **پەرۋەردىگارىڭ ئۇلارغا قاتتىق ئازابنى نازىل قىلدى**.

14) ياخشىلارغا مۇكاپات، يامانلارغا جازا بېرىش ئۈچۈن **پەرۋەردىگارىڭ** بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىنى **ئەلۋەتتە كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر**.

15) **پەرۋەردىگارى ئىنساننى سىناپ ئەزىز قىلسا ۋە ئۇنىڭغا نېمەت بەرسە، ئۇ:** «پەرۋەردىگارىم مېنى ئەزىز قىلدى» دەيدۇ.

16) **پەرۋەردىگارى ئىنساننى سىناپ رىزقىنى تار قىلسا، ئۇ:** «پەرۋەردىگارىم مېنى خار قىلدى» دەيدۇ. مانا بۇلار، كاپىرنىڭ سۈپىتى بولۇپ، **اللھ تائالانىڭ مۇئىمىنى ئۆز تاكىت - ئىبادىتىگە مۇشەرەپ قىلىپ ئاخىرەت ئۈچۈن ئەمەل قىلغىلى نېسىپ قىلغانلىقى، مۇئىمىنىڭ ھۆرمىتى ۋە كاپىرنى جەننەت ئەھلىنىڭ ئەمەل - ئىبادىتىگە مۇبەسسەر قىلمىغانلىقى ئۇنىڭ ئىھانتىدۇر.**

17) **ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس**، سىلەرگە بايلىق بېرىلسە، **سىلەر يېتىمىنى ھۆرمەت قىلمايسىلەر**، ئەگەر سىلەر يېتىملارنى ھۆرمەت قىلغان بولساڭلار، **اللھ نىڭ ئالدىدا ھۆرمەتكە سازاۋەر بولاتتىڭلار.**

18) **بىر - بىرىڭلارنى مىسكىنگە ئاش، نان بېرىشكە تەرىغىب قىلمايسىلەر**.

19) **مىراسىنى** يەنى يېتىملەر، ئاياللار ۋە ئاجىزلارنىڭ مىراس ماللىرىنى ھالال - ھارام دېمەستىن **ھە دەپ يەيسىلەر**.

20) **مالنى** ھېرىسلىق بىلەن **ناھايىتى دوست تۇتىسىلەر**.

21) **ئى غايىلار!** بۇنىڭدىن يېنىڭلار، زېمىن ئارقىمۇ - ئارقا تەۋرىتىلگەن چاغدا.

22) **پەرۋەردىگارىڭ** بەندىلەر ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىشقا **كەلگەن ۋە پەرىشتىلەر سەپ - سەپ بولۇپ كەلگەن چاغدا**.

23) **گۇناھكارلارنى كۆرۈش ئۈچۈن جەھەننەم كەلتۈرۈلگەن چاغدا، شۇ كۈندە ئىنسان** يەنى كاپىر دۇنيادىكى قىلمىشلىرىنى **ئەسلىدۇ**. بۇ چاغدا **ئەسلىگەننىڭ ئۇنىڭغا نېمە پايدىسى بولسۇن**.

يَقُولُ يَلَيْتَنِي قَدِمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ﴿٢٥﴾
 وَلَا يُؤْتِيهِمْ نَاقَةَ أَحَدٍ ﴿٢٦﴾ يَتَأْتِيهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ أَرْجِعِي
 إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مُّرْضِيَةً ﴿٢٨﴾ فَأَدْخِلِي فِي عِبَادِي ﴿٢٩﴾ وَأَدْخِلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْبَلَدِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿٢﴾ وَالْوَادِ وَمَا وَلَدَ
 ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ
 أَحَدٌ ﴿٥﴾ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا بَلَدٌ ﴿٦﴾ أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ
 ﴿٧﴾ أَلَمْ جَعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفْهَتَيْنِ ﴿٩﴾ وَهَدَيْنَاهُ
 النَّجْدَيْنِ ﴿١٠﴾ فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ﴿١١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾
 فَكَّ رِجْلَيْهِ ﴿١٣﴾ أَوْ إِنْ عَطِيَ فِي بَوْمٍ ذِي مَسْجَبٍ ﴿١٤﴾ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبٍ ﴿١٥﴾
 أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبٍ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا
 بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾ وَالَّذِينَ
 كَفَرُوا أَتَابِنَا لَهُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤَصَّدَةٌ ﴿٢٠﴾

سُورَةُ الْبَيْهَاتِ

تائالاننىڭ تائەت - ئىبادىتى ئارسىدىكى توسالغۇلارنى
 بېغىشكە تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ باقتىمۇ؟
 12 ﴿داۋان ئېشىشىنىڭ نېمىلىكىنى قانداق بىلەتتىڭ؟﴾
 13 داۋان ئېشىش دېگەن ﴿قۇل ئازاد قىلماقتۇر﴾،
 14-15 ﴿ياكى ئاچارچىلىق كۈنىدە تۇغقانچىلىق
 بولغان ئاتىسى يوق بېتىمگە ياكى توپىدا ياتقان
 ھېچنەرسىسى يوق مەسكىنىگە تاماق بەرمەكتۇر﴾.
 17 ﴿شۇنىڭ بىلەن بىللە﴾ يەنى يۇقىرىقىلارنى قىلىش
 بىلەن بىللە ﴿ئىمان ئېيتقانلاردىن، ئۆزئارا﴾، ئاللاھ تائالاغا
 ئىبادەت قىلىش، گۇناھلاردىن يىراق بولۇش جەريانىدىكى ۋە
 مۇسەبەت يەتكەن چاغدىكى ئېغىرچىلىقلارغا ﴿سەۋر قىلىشقا
 تەۋسىيە قىلىشقانلاردىن، ئۆزئارا﴾، ئاللاھ نىڭ مەخلۇقاتلىرىغا
 مەرھەمەت قىلىشقا تەۋسىيە قىلىشقانلاردىن بولماقتۇر﴾.
 18 ﴿ئەنە شۇلار﴾ يەنى يۇقىرىدىكى ئىشلارنى قىلغان
 كىشىلەر ﴿سائادەت مەن كىشىلەردۇر﴾.
 19 ﴿بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغانلار
 بەدبەختلەردۇر﴾.
 20 ﴿ئۇلار دوزاخقا سولىنىدۇ﴾.

24 ﴿ئۇ ئېيتىدۇكى: «كاشكى مەن (دۇنيادىكى) ھايات
 ۋاقتىمدا ياخشى ئىشلارنى قىلغان بولسامچۇ!﴾»
 25 ﴿شۇ كۈنىدە ھەر ئەھدى﴾، ئاللاھ قا ئاسسىلىق
 قىلغانلارنى ﴿ئاللاھ جازالىغاندەك جازالىمايدۇ﴾.
 26 ھەمدە ھېچ ئەھدى﴾، ئىشكىل ۋە كويىزلار بىلەن
 ئاللاھ باغلىغاندەك باغلىمايدۇ﴾.
 27 ﴿ئى﴾ ھېچقانداق شەك قىلماستىن ئىمان ئېيتىش
 ۋە ئاللاھ نى بىر دېيىش ئارقىلىق ﴿ئارام تاپقۇچى جان!﴾
 28 ﴿سەن پەرۋەردىگارىڭ﴾ نىڭ بەرگەن ساۋابى ﴿دىن
 مەنئۇن، پەرۋەردىگارىڭ سەندىن رازى بولغان ھالدا،
 ئۇنىڭ دەرگاھىغا قايتقىن﴾.
 29 ﴿سەن مېنىڭ﴾ (ياخشى) بەندىلىرىم قاتارىغا
 قوشۇلغىن﴾ ۋە شۇلاردىن بولغىن.
 30 ئۇلار بىلەن بىرگە ﴿مېنىڭ جەننىتىمگە كىرگىن﴾
 مانا بۇ. ھەقىقىي ھۆرمەت بولۇپ، ئۇنىڭدىن باشقا
 ھۆرمەت بولمايدۇ.

سۈرە بەلدە

مەككىدە نازىل بولغان، 20 ئايەت.
 ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ نىڭ ئىسمى بىلەن
 باشلايمەن.

- 1 ﴿بۇ شەھەر﴾ يەنى مەككە ﴿بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾.
 بۇ، مەككىنىڭ ئاللاھ تائالا ئالدىدىكى ھۆرمىتىنى
 كۆرسىتىدۇ. چۈنكى ئۇ جايدا ئاللاھ نىڭ بەيتى ھەرەم بار،
 ئۇ ئىسمائىل ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملارنىڭ
 شەھىرى ۋە ھەج ئىبادىتى ئادا قىلىنىدىغان جاي.
 2 ئى مۇھەممەد! ﴿بۇ شەھەردە﴾ (ئۇرۇش قىلىش) ساخا
 ھاللىدۇر﴾ يەنى ئاللاھ سېنىڭ شان - شەرىپىڭنى ئۇلاغلاش
 ئۈچۈن سەن تۇرغان بۇ شەھەر بىلەن قەسەم قىلدى. چۈنكى
 بۇ شەھەر سېنىڭ سەۋەبىڭدىن كاتتا ۋە ئۇلۇغ بولدى.
 3 ﴿ئاتا ۋە پەرزەنتلەر﴾ يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋە
 پەرزەنتلىرى، بارلىق مەخلۇقاتلارنىڭ ئاتا ۋە
 پەرزەنتلىرى ﴿بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾. بۇ ئايەتتە نەسىل
 قالدۇرۇشنىڭ، ئاللاھ نىڭ قۇدرىتى، ھېكمىتى ۋە ئىلمىنىڭ
 نەقەدەر يۈكسەكلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان ئالامەت بار.
 4 ﴿بىز ئىنساننى ھەقىقەتەن جاپا - مۇشەققەت ئىچىدە
 قىلىپ ياراتتۇق﴾ يەنى ئىنسان ئۆلگەنگە قەدەر دۇنيا
 ھەلەكچىلىكىدە جاپالىق ياشايدۇ، ئۆلگەندىن كېيىن
 قەبرە ۋە بەرزەخنىڭ ئېغىرچىلىقلىرى ۋە قورقۇنچىدىن
 ئۆتىدۇ. ئاندىن ئاخىرەتنىڭ ئېغىرچىلىقلىرى كېلىدۇ.
 5 ﴿ئۇ﴾ يەنى فاجىر، شەقى ئادەم ﴿ئۆزىگە ھېچ
 كىشىنىڭ كۈچى يەتمەيدۇ دەپ ئويلىمىدۇ؟﴾
 6 ئۇ: ﴿كۆپ مال سەرپ قىلدىم﴾ دەيدۇ.
 7 ئۇ ئۆزىنىڭ (مال) سەرپ قىلغانلىقىنى ھېچ
 كىشى كۆرمىدى﴾، ئاللاھ ئۇنىڭدىن ئۇ ماللارنى قەيەردىن
 تېپىپ، قەيەرگە سەرپ قىلغانلىقىدىن ھېساب ئالمايدۇ،
 دەپ ئويلىمىدۇ؟
 8-10. ﴿ئىنسان ئۈچۈن ئىككى كۆز، بىر تىل، ئىككى
 كالىۋك ياراتمىدۇقۇ؟ ئۇنىڭغا ياخشى يول بىلەن يامان
 يولنى كۆرسەتمىدۇقۇ؟﴾
 11 ﴿ئۇ داۋان ئاشمىدى﴾ يەنى ئۇ شەيتاننىڭ نەپسىنى
 ھاۋايى - ھەۋەسكە ئۇندىشى قاتارلىق ئۆزى بىلەن ئاللاھ

12) ئەينى زاماندا سەمۇندىڭ ئەڭ بەتەخت ئادىمى) قەددار ئىبنى سالىق مۆجىزە بولۇپ كەلگەن تۆگىنى ئۆلتۈرۈشكە ئالدىرىدى.

13) ئۇلارغا ئالەمنىڭ پەيغەمبىرى) يەنى سالھ ئەلەيھىسسالام: «ئالەمنىڭ تۆگىسىگە چېقىلماڭلار، ئۇنى سۇ ئىچىشتىن توسماڭلار» دېدى.

14) ئۇلار پەيغەمبەرنى) يەنى سالھ ئەلەيھىسسالامنى ئالغانچى قىلدى، تۆگىنى ئۆلتۈردى، گۇناھى تۈپەيلىدىن ئالەم ئۇلارنى تەلتۆكۈس ھالدا قىلدى، ئومۇميۈزلۈك ھالدا قىلدى) يەنى يەر بىلەن يەكسان قىلدى.

15) ئالەم ئۇنىڭ) يەنى ئۇلارنى ھالدا قىلغانلىقىنىڭ كاقىۋىتىدىن قورقمايدۇ.

سۈرە لەيلى

مەككىدە نازىل بولغان، 21 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئالەمنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايدى.

1) قاراڭغۇلۇقى ئالەمنى قاپلىغان كېچە بىلەن قەسەمكى،

2) يورۇغان چاغدىكى كۈندۈز بىلەن قەسەمكى،

3) ئەر - ئايالنى ياراتقان زات ئالەم بىلەن قەسەمكى،

4) سىلەرنىڭ ئەمەلىڭلار شەك - شۈبھىسىز خىلمۇخىلدۇر) يەنى ئۇلارنىڭ بەزىسى جەننەتكە ئېلىپ بارىدىغان، بەزىسى دوزاخقا ئېلىپ بارىدىغان ئەمەل بولۇپ، ھەر كىم ئۆزى تىرىشقانغا يېتىدۇ.

5) پۇل - مېلىنى ئالەمنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن) سەرپ قىلغان، ئالەم چەكلىگەن ئىشلاردا) تەقۋادارلىق قىلغان، كەلىمە تەۋھىدىنى، ئالەم تائالانىڭ سەرپ قىلىنغان پۇل - مالغا ساۋاب بېرىدىغانلىقى ھەققىدىكى ۋەدىسىنى) تەستىق قىلغان ئادەمگە كەلسەك،

6) ئۇنىڭغا بىز) پۇل - مېلىنى سەرپ قىلىش، ئالەم تائالغا بويىسۇنۇشتا) ياخشى يولنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىمىز. بۇ ئايەت ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەققىدە نازىل قىلىنغان بولۇپ، مەككە كاپىرلىرى قولىدىكى ئالتە مۇسۇلمان قۇلنى ئازابلانغاندا، ئۇ ئۇلارنى سېتىۋېلىپ ئازات قىلىۋەتكەن ئىدى.

7) بېخىللىق قىلىپ) ئالەمنىڭ ساۋابىدىن ئۆزىنى بەھاجەت ھېسابلىغان، كەلىمە تەۋھىدىنى ئىنكار قىلغان ئادەمگە كەلسەك،

8) بىز ئۇنىڭغا يامان يولنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىمىز) يەنى ئۇنىڭغا ياخشىلىق قىلىشنىڭ سەۋەبلىرىنى قىيىنلاشتۇرۇپ قويىمىز. ئاندىن ئۇ ئۇنى قىلىشتىن ئاجىز كېلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ دوزاخقا لايىق بولۇپ قالىدۇ.

9) ئۇ (دوزاخقا) تاشلانغان چاغدا، ئۇنىڭ) بېخىللىق قىلىپ سەرپ قىلمىغان) مېلى ھېچ نەرسىگە ئەسقا تاپىدۇ.

10) توغرا يولنى كۆرسىتىشكە شەك - شۈبھىسىز بىز مۇسۇلمانلار) فەررا مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى ئالەمنى خالىسا، ئالەم ئۇنىڭ بولىدا بولىدۇ. كىمكى ئالەم خالىسا، ئالەم ئۇنى ھىدايەت قىلىدۇ».

11) دۇنيا ۋە ئاخىرەت شەك - شۈبھىسىز بىزنىڭ ئىككىمىزدىدۇر) بىز قانداق خالاساق، شۇنداق تەسەررۈپ قىلىمىز.

12) سىلەرنى لاۋۇلداپ تۇرغان ئوتتىن ئاگاھلاندۇردۇم) ئۇنىڭغا پەقەت) پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن

13) ئۇنىڭغا پەقەت) پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن

14) ئۇنىڭغا پەقەت) پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱) وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ۲) وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا ۳) وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰهَا

۴) وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰهَا ۵) وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَىٰهَا ۶) وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَىٰهَا

۷) وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّيْتَهَا ۸) فَالْمَهْمَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ۹) قَدْ

أَفْلَحَ مَنْ رَزَقَهَا ۱۰) وَقَدْ حَابَ مَنْ دَسَّهَا ۱۱) كَذَبَتْ ثَمُودُ

بِطَغْوَانَهَا ۱۲) إِذِ ابْنَعَتْ آسَفْنَهَا ۱۳) فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ

نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَهَا ۱۴) فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ

عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّيْنَهَا ۱۵) وَلَا يَخَافُ عُقْبَهَا ۱۶)

سُورَةُ اللَّيْلِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱) وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ ۲) وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ ۳) وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ۴)

۵) إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَىٰ ۶) فَمَا مَنِ أَعْطَىٰ وَانْفَىٰ ۷) وَصَدَقَ بِالْحَسَنِ ۸)

۹) فَسَنِيسِرُهُ لِيَسْرِيَ ۱۰) وَأَمَّا مَنْ يَخِلُّ وَاسْتَعْتَىٰ ۱۱) وَكَذَّبَ بِالْحَسَنِ ۱۲)

۱۳) فَسَنِيسِرُهُ لِيَعْرَىٰ ۱۴) وَمَا يَنْعِنُ عَنْهُ مَا لَهُ إِذَا تَرَدَّىٰ ۱۵) إِنَّ عَلَيْنَا

لِلْهُدَىٰ ۱۶) وَإِنَّا لَآلِ الْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ ۱۷) فَأَنْذَرْتَهُمْ نَارًا تَلَطَّىٰ ۱۸)

سۈرە شەمس

مەككىدە نازىل بولغان، 15 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئالەمنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايدى.

1) قۇياش ۋە چاشكا ۋاقتى بىلەن قەسەمكى،

2) قۇياشقا ئەگەشكەن چاغدىكى) يەنى قۇياشنىڭ يېنىشىغا چىققان) ئاي بىلەن قەسەمكى،

3) قۇياشنى ئاشكارا قىلغان كۈندۈز بىلەن قەسەمكى،

4) قۇياشنى يوشۇرغان چاغدىكى كېچە بىلەن قەسەمكى،

5) ئاسمان بىلەن ۋە ئۇنى بىنا قىلغان زات بىلەن قەسەمكى،

6) زېمىن بىلەن ۋە ئۇنى بىنا قىلغان) يەنى ھەر تەرەپكە يايغان) زات بىلەن قەسەمكى،

7) روھ بىلەن ۋە ئۇنى جىرايلىق قىلىپ ياراتقان، ئۇنىڭغا ياخشى) - يامانلىقنى بىلدۈرگەن زات بىلەن قەسەمكى،

8) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەرقانداق بالا ئىسلام ئۈستىگە (مۇسۇلمان) تۇغۇلىدۇ. ئاتا - ئانىسى ئۇنى يا يەھۇدىي قىلىدۇ ياكى خرىستىئان قىلىدۇ ۋە ياكى مەجۇس قىلىدۇ».

9) (روھنى پاك قىلغان ئادەم چوقۇم) بارلىق دۇرادىغا يېتىدۇ.

10) (نەپسىنى) كۆرى ۋە پىسقى - فۇجۇر بىلەن كەمسىتكەن ئادەم چوقۇم ناۋۇمىد بولىدۇ.

11) (سەمۇد ھەددىدىن ئاشقانلىقى ئۈچۈن) پەيغەمبەرنى) ئىنكار قىلدى.

هەقىنى **(ئىنكار قىلغان)**، ئىماندىن، ئىتائەت قىلىشتىن **(بۇز ئۆرۈنگەن ئادەملا)** يەنى كاپىرلارلا **(كىرىدۇ)** .
 17 18 **(پاكلىنىش ئۈچۈن مال - مۈلكىنى) الله** ئۈچۈن ياخشىلىق يوللىرىغا **(سەرپ قىلىدىغان) مۇتەقى (ئادەم ئۇنىڭدىن)** يەنى ئوتتىن **(بىراق قىلىنىدۇ)** .
 ئىمام ۋاھىدى مۇنداق دەيدۇ: « پۈتۈن تەپسىر شۇناسلارنىڭ قارىشى بويىچە ئايەتتىكى مۇتەقى ئادەم ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدۇر . يەنى بۇ ئايەت ئۇنىڭ ھەققىدە نازىل بولغان، ئەمما بۇ ئايەتنىڭ ھۆكۈمى پۈتۈن مۇسۇلمانلارغا ئومۇمىدۇر . »

19 20 **(ئۇنىڭ قىلغان ياخشىلىقى)** يەنى سەدىقىسى **(بىراۋنىڭ ياخشىلىقىنى ياندۇرۇش ئۈچۈن)** ۋە ئۇنىڭدىن بىرەر مۇكاپات كۈتۈش ئۈچۈنمۇ **(ئەمەس، پەقەت ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىنىڭ رازىلىقى ئۈچۈندۇر)** .
 21 **(ئۇ)** يەنى ئېھسان قىلغۇچى ئادەم، پەرۋەردىگارىنىڭ بېرىدىغان كاتتا ئابروي ۋە ئېسىل مۇكاپاتىدىن **(چوقۇم رازى بولىدۇ)** .

سۈرە زۇھا

مەككىدە نازىل بولغان، 11 ئايەت .

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **الله** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاغرىپ قېلىپ، ئىككى ياكى ئۈچ كېچە كېچىلىك نامازغا تۇرمۇسى، بىر (مۇشرىك) ئايال كېلىپ: «ئى مۇھەممەد! ئىككى ياكى ئۈچ كېچىدىن بىرى شەيتىنىڭ تاشلىۋەتتىمۇ نېمە؟» دېدى . شۇنىڭ بىلەن **الله تائالا** بۇ سۈرىنى نازىل قىلدى .

1 **(چاشگاھ ۋاقتى بىلەن قەسەمكى)** ،
 2 **(قاراغۇلۇقى)** ئەتراپنى قاپلىغان **(چاغدىكى كېچە بىلەن قەسەمكى)** ،

3 **ئى مۇھەممەد!** **(پەرۋەردىگارىڭ سېنى تاشلىۋەتكىنىمۇ يوق)** يەنى سەندىن ۋەھىينى پۈتۈنلەي ئۈزۈۋەتكىنىمۇ يوق . **(يامان كۆرۈپ قالغىنىمۇ يوق)** .
 4 **(ساڭا)** دۇنيادا پەيغەمبەرلىك شەرىپىنى ئاتا قىلغان تۇرۇقلۇق، **(ئاخىرەت)** يەنى جەننەت **(ئەلۋەتتە دۇنيادىن ياخشىدۇر)** .

5 **(پەرۋەردىگارىڭ ساڭا)** پات ئارىدا دىننى ئۈستۈنلۈككە ئېرىشتۈرۈش، ساۋاب، ھۆرمەت، ھەۋزى كەۋسەر ۋە قىيامەتتە ئۈمىتتىگە شاپائەت قىلىش قاتارلىقلارنى **(ئاتا قىلىدۇ، سەن مەمنۇن بولىسەن)** .

6 **(ئۇ سېنى يېتىم بىلىپ پاناھ بەرمىدىمۇ؟)**
 7 **(قايمۇققان بىلىپ)** يەنى سەن قۇرئان ۋە شەرئەتنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىغان چېغىدا **(ھىدايەت قىلىدىمۇ؟)**

8 **(سېنى يوقسىز بىلىپ)** ساڭا مال ئاتا قىلىپ، سېنى كىشىلەردىن **(بىھاجەت قىلىدىمۇ؟)**

9 **(يېتىمنى)** يەنى يېتىملىقى ۋە ئاجىزلىقىدىن پايدىلىنىپ، ئۇنى **(خارىلىما)** . ئۇنىڭ ھەققىنى تولۇق بەرگەن . ئۆزەڭنىڭ يېتىملىك ۋاقتىنى ئەسلىگەن .

10 **(سائىلغا قوباللىق قىلما)** يەنى ئۆزەڭنىڭ يوقسۇل ۋاقىتلىرىڭنى ئويلىغىن . شۇڭا بىرسى تىلەپ كەلسە، يا ئۇنىڭغا تاام بەرگەن ياكى چىرايلىق قايتۇرغىن .

11 **(پەرۋەردىگارىڭنىڭ)** ساڭا بەرگەن **(نېمىتىنى)** كىشىلەرگە **(سۆزلەپ بەرگەن)** . چۈنكى نېمىتىنى سۆزلەپ بەرگەنلىك نېمىتتەكە شۈكۈر قىلغانلىق بولىدۇ .

لايىصلىھاللا الأشقى 15 **الذى كذب وتولى** 16 **وسيجنبها**
 الألقى 17 **الذى يؤتى ماله بتركي** 18 **ومالاً أحد عنده من**
 نعمة تجزى 19 **إلا ابتغاء وجه ربه الأعلى** 20 **ولسوف يرضى** 21

سُورَةُ الضُّحَى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالضُّحَى 1 **وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى** 2 **مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى** 3
 وَالْآخِرَةَ حِزْلًا مِّنَ الْأُولَى 4 **وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى** 5 **أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى** 6 **وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى** 7 **وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى** 8 **فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَر** 9
وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَر 10 **وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ** 11

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ 1 **وَوَضَعْنَا عَنَّاكَ وَزَرَكَ** 2 **الَّذِي**
أَنقَضَ ظَهْرَكَ 3 **وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ** 4 **إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا** 5 **إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا** 6 **إِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ** 7 **وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَب** 8

بەزى تەپسىر شۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: « بۇ ئايەتتىكى نېمەت قۇرئان بولۇپ، **الله تائالا** قۇرئاننى كىشىلەرگە ئوقۇپ بېرىش ۋە مەنىسىنى سۆزلەپ بېرىشكە بۇيرىغان » .

سۈرە ئىنشىراھ

مەككىدە نازىل بولغان، 8 ئايەت .

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **الله** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن .

1 **ئى مۇھەممەد!** **(سېنىڭ كۆكسىڭنى)** ھىدايەت، ھېكمەت ۋە قۇرئاننىڭ نۇرىنى قوبۇل قىلىشقا **(كەڭ قىلىدىمۇ قىمۇ؟)** مانا بۇ، دەۋەت قىلىش، ئۇنىڭ ئېغىرچىلىقلىرىغا سەۋر قىلىش ۋە ۋەھىينى ساقلاش ئۈچۈن تەييارلىقتۇر .

2 **(سېنىڭ بېلىڭنى ئېگىۋەتكەن)** جاھىلىيەت دەۋرىدىكى **(ئېغىر يۈكنى ئۈستۈڭدىن ئېلىپ تاشلىدۇق)** يەنى ئەگەر ساڭا كەلگەن ئېغىرچىلىقلار ئادەتتىكى يۈك بولغان بولسا، ئۇ يۈك بېلىڭنى ئېگىۋەتكەن بولاتتى .

3 **(سېنىڭ شۆھرىتىڭنى)** دۇنيا - ئاخىرەتتە **(ئۈستۈن قىلدۇق)** مەسىلەن، مۇئەننىك: «شۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، **الله** تىن باشقا ئىبادەتكە لايىق ھېچ مەنبۇد بەرھەق يوقتۇر» دېگەندە: «بۇ شۇنىڭغىمۇ گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇ **الله** نىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر» دېيىشكە بۇيرۇلۇشى، ھەر

كەرىمدىن ئىبارەت ساماۋىي كىتابلار نازىل بولغان ئورۇن بولغانلىقى ئۈچۈن، ﷲ تائالا بۇ جايلار بىلەن قەسەم قىلغان بولۇشى مۇمكىن.

4 **بىز ئىنساننى شەك - شۈبھىسىز ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە ياراتتۇق** يەنى زېمىنغا خەلىپە قىلىشقا لايىق بولغىدەك، قولى بىلەن يېپەلەيدىغان، تىلى بىلەن سۆزلىيەلەيدىغان، ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلالايدىغان، ئەقىللىق - پاراسەتلىك قىلىپ ياراتتۇق.

5 **ئاندىن ئۇنى** چىرايلىق قىلىپ ياراتقان نېمىتىمىزگە شۈكۈر قىلماي، ئاسىيلىق قىلغانلىقى ئۈچۈن **دوزاخقا قايتۇردۇق**.

6 **بەقەت ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا**. بۇلار دوزاخقا ئەمەس، جەننەتكە قايتۇرىلىدۇ. **بۇلارغا ئۈزۈلمەس ساۋاب بېرىلىدۇ**.

7 **ئى ئىنسان!** **بۇنىڭدىن كېيىن** يەنى سىلەرنى چىرايلىق شەكىلدە ياراتقاندىن ۋە روشەن دەلىللەر بايان قىلىنغاندىن كېيىن **يەنە نېمىشقا قىيامەتنى ئىنكار قىلىسىن؟**

8 **ﷲ** ئىنساننى چىرايلىق شەكىلدە يارىتىپ، كاپىر بولغانلارنى دوزاخقا ۋە مۇسۇلمانلارنى جەننەتكە قايتۇرۇشدا **ئەڭ ئادىل ھۆكۈم قىلغۇچى ئەمەسمۇ؟**

سۈرە ئەلەق

مەككىدە نازىل بولغان، 19 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ﷲ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

بۇ، قۇرئان كەرىمدىكى تۇنجى قېتىم نازىل بولغان ئايەتلەردۇر.

1 **باراتقان پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئىسمى** نى تىلغا ئېلىش **بىلەن ئوقۇغىن** يەنى پەرۋەردىگارىڭدىن ياردەم سورىغان ھالەتتە ئوقۇغىن.

2 **ئۇ ئىنساننى لەختە قاندىن ياراتتى** يەنى ﷲ نىڭ قۇدرىتى بىلەن ئابى مەنىدىن باشلىنىپ، قاندىن لەختە قانغا ئايلىنىدۇ...

3 **ئوقۇغىن، پەرۋەردىگارىڭ ئەڭ كەرەملىكتۇر** يەنى ئۇ سەن ئۈممى بولساڭمۇ، سېنى ئوقۇشقا قادىر قىلدى.

4 **ئۇ قەلەم بىلەن خەت يېزىشنى ئۆگەتتى** ﷲ تائالا ئىسلامنىڭ دەسلەپكى دەۋىتىنى ئوقۇش ۋە يېزىشقا دەۋەت قىلىش ۋە ئۇنىڭغا قىزىقتۇرۇش بىلەن باشلىدى. چۈنكى ئۇ ئىككىسىدە ناھايىتى زور مەنپەئەت بار.

5 **ئىنسانغا** قەلەم ئارقىلىق، ئۇ **بىلمىگەن نەسىلەرنى بىلدۈردى**.

6 **شەك - شۈبھىسىز ئىنسان ئۆزىنى باي ساناپ** ﷲ قا بويسۇنۇشتىن باش تارتىپ، **راستلا ھەددىدىن ئاشىدۇ**.

7 **ئى ئىنسان!** **بارىدىغان يېرىڭ پەرۋەردىگارىڭنىڭ دەركاھىدۇر** قىلمىشىڭغا قاراپ جازاغا ياكى مۇكاپاتقا ئېرىشىسەن.

8 **ناماز ئوقۇۋاتقان بەندىنى** يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى **توسقان ئادەمنىڭ** ئەبۇجەھەلنىڭ ھالىنى **ماڭا ئېيتىپ بەرسەڭچۇ؟**

9 **ماڭا** ئۇنىڭ ھالىنى **ئېيتىپ بەرسەڭچۇ؟ ئەگەر ئۇ ھەددىدىن ئاشقۇچى نامازنى توسۇشنىڭ ئورنىغا توغرا يولدا بولغان بولسا،**

10 **ياكى تەقۋادارلىققا ئەمىر قىلغان بولسا** بۇ ئۇنىڭ ئۆزى ئۈچۈن ياخشى بولماسمىدى؟

سۈرە التىن

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَالَّذِينَ وَالزَّيْتُونَ ۱ وَطُورِ سِينِينَ ۲ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ۳ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۴ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَفَلِينَ ۵ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۶ فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدَ بِالذِّكْرِ ۷ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ ۸

سۈرە العنكبوت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

أَفَرَأَيْتُم مَّن كَفَرَ بِالَّذِي خَلَقَ الْإِنسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۲ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُمْ كَلَّافٌ ۳ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۴ عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۵ كَلَّا إِنَّ الْإِنسَانَ لِرَبِّهِ لَكَن لَّطِيفٌ ۶ أَلَمْ يَرَهُ أَنَّمْ تَخَفَى ۷ إِنْ يَأْتِيكَ الرَّجْعُ ۸ أَرَأَيْتَ الَّذِي يَبْغِي ۹ عَبْدًا إِذَا صَلَّى ۱۰ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَىٰ ۱۱ أَوْ أَمَرَ بِالْقَوَىٰ ۱۲ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ۱۳ أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ۱۴ كَلَّا لَئِنْ لَّمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ۱۵ نَاصِيَةٍ كَذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ۱۶ فليدع ناديه ۱۷ سَدِّعَ الزَّيْبَانَةَ ۱۸ كَلَّا لَا نَطَعُهُ وَأَسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ۱۹

قىتىم ئەزان ئېيتىلغاندا، ئۇنىڭ نامىنى تىلغا ئېلىشى ۋە ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاشقا بۇيرۇلۇشى قاتارلىقلار شۇنىڭ قاتارىدىندۇر...

5 **ئەلۋەتتە ھەر بىر مۇشكۈلۈك بىلەن بىر ئاسانلىق بار** بۇنىڭ ھەر ئىككىسى ﷲ تائالادىندۇر.

6 **ئەلۋەتتە ھەر بىر مۇشكۈلۈك بىلەن بىر ئاسانلىق بار**.

7 **ئى مۇھەممەد!** دەۋەتتىن، جىھادتىن ۋە نامىزىڭدىن **بوشىغان چېغىڭدا ئىبادەت قىلىشقا** ﷲ تائالادىن ھاجەتلىرىڭنى تىلەپ دۇئا قىلىشقا **تىرىشقىن**.

8 **جەننەتنى ئۈمىد قىلىپ ۋە دوزاختىن پاناھ تىلەپ پەرۋەردىگارىڭغا يۈزلەنگىن**.

سۈرە تىن

مەككىدە نازىل بولغان، 8 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ﷲ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 **ئەنجۈر بىلەن ۋە زەيتۇن بىلەن قەسەمكى** ئايەتتىكى ئەنجۈر بىلەن زەيتۇندىن، بۇ ئىككىسىنىڭ ماكانى بولغان پەلەستىن مەقسەت قىلىنغاندۇر.

2 **سەن تېغى بىلەن قەسەمكى**، بۇ، ﷲ تائالا مۇسا ئەلەيھىسسالامغا سۆز قىلغان تاغ.

3 **بۇ تىنچ شەھەر** يەنى مەككە مۇكەررەمە **بىلەن قەسەمكى**، بۇ ئۈچ ئورۇن مۇسا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملارغا ۋەھىي ۋە تەۋرات، ئىنجىل، قۇرئان

سُورَةُ الْقَدَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ (1) وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ (2)
لَيْلَةُ الْقَدْرِ حَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ (3) نَزَّلَ الْمَلَكُ وَالرُّوحُ
فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ (4) سَلَّمَ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ (5)

سُورَةُ الْبَيِّنَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ
حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْآيَةُ (1) رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً (2)
فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ (3) وَمَا نَفَرَقَ الَّذِينَ أُوْتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ
بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْآيَةُ (4) وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لَعِبْدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ
لَهُ الَّذِينَ حَفَفَاءَ وَيَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ
الْقِيمَةِ (5) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ
فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ (6) إِنَّ
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ (7)

ئۇلارنى ئىمانغا دەۋەت قىلدى.
(2) ئۇ روشەن دەلىل، ئۆزگىرىپ كېتىش ۋە ئارىلىشىپ كېتىشتىن ساقلانغان، ئالەمنىڭ كالايمىدىن ئىبارەت (پاك سەھىپىلەرنى تىللاۋەت قىلىپ تۇرىدىغان، ئالەم تەرىپىدىن كەلگەن پەيغەمبەر) مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام (دۇر).
ئالەم تائالا يەنە بىر ئايەتتە مۇنداق دېگەن: (جىمى ھەمدۇ - سانا ئالەمغا خاستۇركى، (ئالەم ئىنسانلارنى) ئۆز تەرىپىدىن بولغان قاتتىق ئازابىتىن ئاگاھلاندىرۇش، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان مۇئىنلەرگە ئوبدان مۇكاپات (يەنى جەننەت) بېرىدىغانلىقى بىلەن خۇشخەۋەر بېرىش ئۈچۈن، بەندىسى (يەنى پەيغەمبىرى مۇھەممەد) گە توغرا، ھېچقانداق قىغغىرلىق (يەنى ئىختىلاپ، زىددىيەت) بولمىغان قۇرئاننى نازىل قىلدى. [سۈرە كەھف 1-2 - ئايەتلەر]

(ئۇ سەھىپىلەر توغرا) ئايەت ۋە (ئەھكاملارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان). ھەقتىن ئازراقمۇ تايىمىغان، بەلكى ئۇ ھىدايەت، ھېكمەت ۋە توغرا يولنى ئۆز ئىچىگە ئالغاندۇر.
(كىتاب بېرىلگەنلەر) يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار (كەفەت ئۆزلىرىگە روشەن دەلىل كەلگەندىن كېيىنلا ئىختىلاپ قىلىشتى) يەنى بىرەر شەكلىك نەرسىدە ئىختىلاپ قىلىشماي، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاشكارا ھەققەتنى ئېلىپ كەلگەندىن كېيىنمۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى پەيغەمبەرگە ئەگىشىپ بىرلىككە كېلىشىنىڭ ئورنىغا، بەزىسى ئىمان ئېيتىپ، بەزىسى كاپىر بولدى.

(13) ماخا ئېيتىپ بەرسەنچۇ؟ ئەگەر ئۇ) يەنى ئەبۇ جەھل قۇرئاننى (ئىنكار قىلسا، ئىماندىن) يۈز تۇرۇسە،

(14) (ئالەمنىڭ (ئۇنى) كۆرۈپ تۇرىدىغانلىقىنى) قىلمىشىغا قارىتا جازا بېرىدىغانلىقىنى (بىلمىدىمۇ؟)

(15) (ئۇ گۇمراھلىقتىن يانسۇن، ئەگەر ئۇ بۇنىڭدىن ياكىمىسا، چوقۇم ئۇنىڭ كوكۇلىسىدىن - يالغانچى گۇناھكارنىڭ كوكۇلىسىدىن تۇتۇپ) جەھەننەمگە

(سۈرە يېمىز).

(17) ئۇ ئۆزىنىڭ سورۇنداشلىرىنى ياردەمگە چاقىرسۇن!) «بۇ ئايەت ئەبۇجەھل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: سەن ماخا تەھدىد قىلامسەن تېخى؟ مەن بۇ يەردىكى سورۇنداشلىرىم ئەڭ كۆپ ئادەم تۇرسام؟ - دېگەندە، نازىل بولغان» دېگەن رىۋايەتلەر مۇ بار.

(18) (بىز زابانىيلەر) يەنى جەھەننەمنىڭ كۈچلۈك - قاتتىق قول بەرىشتىلىرى (نى چاقىرىمىز).

(19) بۇ فاجىر گۇمراھلىقتىن (يانسۇن! ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلمىغىن)، ئالەمغا ناماز ئوقۇپ (سەجدە قىلغىن) شۇنىڭ بىلەن تائەت - ئىبادەت ئارقىلىق ئالەمغا (يېقىنلىق ھاسىل قىلغىن).

سۈرە قەدر

مەككىدە نازىل بولغان، 5 ئايەت.
ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئالەمنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1) (بىز قۇرئاننى ھەقىقەتەن شەبى قەدردە) لەۋھۇل مەھفۇزىدىن دۇنيانىڭ ئاسمىنىغا بىراقلا (نازىل قىلدىق). ئاندىن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا 23

يىل جەريانىدا ئېھتىياجغا قارىتا نازىل قىلىپ بولدىق. شەبى قەدرى كېچىسى رامزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنى ئىچىدە كېلىدىغان بولۇپ، قايسى كۈنى بولىدىغانلىقى ھەققىدە خىلمۇ خىل كۆز قاراشلار بار.

(2) (شەبى قەدرنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەسەن؟) بۇ كېچىنى شەبى قەدرى دەپ ئاتاشتىكى سەۋەب، ئالەم ئۇ كېچىدە شۇ يىلى بولىدىغان ئىشلاردىن خالىغىنىنى تەقدىر قىلىدۇ. بەزىلەر: «ئۇ كېچە قەدىر - قىممەتلىك كېچە بولغاچقا شۇنداق ئاتىغان» دەپ قارايدۇ.

(3) (شەبى قەدرى) كېچىسى قىلىنغان ئەمەل - ئىبادەتنىڭ شەرەپ ۋە بەزىلىتى (سەئى ئاي) نىڭ ئەمەل - ئىبادىتى (دىن ئارتۇقتۇر).

(4) (پەرىشتىلەر ۋە جىبرىئىل شۇ كېچىدە پارۋەردىگارىنىڭ ئەمرى بىلەن) زېمىنغا ئالەم تەقدىر قىلغان (بارلىق ئىش ئۈچۈن چۈشىدۇ).

(5) (شۇ كېچە تاڭ يورۇغانغا قەدەر) رەھىمەت پەرىشتىلىرى ئۆزۈلمەي چۈشۈپ تۇرىدىغان، شەيتانلار ھېچقانداق زىيان - زەخمەت يەتكۈزەلمەيدىغان (پۈتۈنلەي تىنچ - ئامانلىقتىن ئىبارەتتۇر).

سۈرە بەيىنە

مەدىنىدە نازىل بولغان، 8 ئايەت.
ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئالەمنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1) (ئەھلى كىتابتىن) يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالاردىن كاپىر بولغانلار ۋە مۇشرىكلار ئۆزلىرىگە) مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن (روشەن دەلىل كەلگەنگە قەدەر كۇفرىدىن ئايرىلغۇچى بولمىدى). مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئازغۇنلۇق ۋە جاھالەتنى بايان قىلىپ بېرىپ،

سۈرە زەلزەلە

مەدەنىدە نازىل بولغان، 8 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 **زېمىن قاتتىق تەۋرىتىلگەندە** يەنى بارلىق نەرسىلەر پارچە - پارچە بولۇپ كەتكەندە،

2 **زېمىن** (قوينىدىكى) **يۈكلىرىنى** يەنى مەدەنلەر، ئوتلار، ئۆلۈكلەرنى **چىقارغاندا**،

3 **ئىنسان** يەنى كاپىر **ئۇنىڭغا** يەنى زېمىنغا: «**نېمە بولدى؟**» يەنى نېمە زېمىننى تەۋرىتىپ، ئۇنىڭدىكى بارلىق نەرسىلەرنى چىقىرىۋەتتى **دېگەندە**،

4 **بۇ كۈنىدە زېمىن ئۆزىنىڭ خەۋەرلىرىنى** يەنى ئۆزىنىڭ ئۈستىدە ئىشلەنگەن ياخشى - يامان ئىشلارنى **مەلۇم قىلىدۇ** يەنى **اللھ** بەندىلەرگە گۇۋاھچى قىلىش ئۈچۈن بارلىق نەرسىلەرنى زۇۋانغا كىرگۈزىدۇ.

5 ئۇنىڭ مەلۇم قىلىشى **پەرۋەردىگارىنىڭ** ئۇنىڭغا ۋەھىي قىلىش ئارقىلىق **ئۇنى شۇنداق قىلىشقا** يەنى سۆزلەش ۋە گۇۋاھلىق بېرىشكە **ئەمىر قىلغانلىقىدىندۇر**.

6 **بۇ كۈنىدە كىشىلەر** قەبرىلىرىدىن ھېساب مەيدانلىرىغا **قىلغان ئەمەللىرىنىڭ نەتىجىسىنى كۆرۈش** يەنى نەتىجىسىگە ئېرىشىش **ئۈچۈن** ئۆز دىنلىرى بويىچە **توپ - توپ بولۇپ** ئوڭ ياكى سول تەرەپلەرگە **تارتىلىپ كېتىدۇ**.

7 **كىمكى** دۇنيادا **زەررىچىلىك ياخشى ئىش قىلىدىكەن**، ئۇنىڭ **مۇكاپاتىنى** قىيامەت كۈنى خۇشال بولغان ھالەتتە ئۆز نامە - ئەمال دەپتىرىدە پۈتۈكلۈك ئىكەنلىكىنى **كۆرىدۇ**.

8 **كىمكى** دۇنيادا **زەررىچىلىك يامان ئىش قىلىدىكەن**، ئۇنىڭ **جازاسىنى** قىيامەت كۈنى ئېغىر دەرىجىدە **تارتىدۇ**.

سۈرە ئادىيات

مەككىدە نازىل بولغان، 11 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1-11 **غازىلارنىڭ اللھ يولىدا دۈشمەنگە ھۇجۇم قىلىشىدا**، **اللھ** ۋە رەسۇلى ئۈچۈن چاپا تارتىپ **ھاسىراپ يۈگۈرگۈچى**، قاتتىق يۈگۈرگەنلىكتىن **تۇتۇقلىرىدىن ئوت چىقارغۇچى**، ئەتىگەندە **دۈشمەن ئۈستىگە باستۇرۇپ كىرگۈچى**، قاتتىق چاپقانلىقتىن جەڭدە **دۈشمەنلەرنىڭ يۈزىگە توپا - چاڭ چىقارغۇچى**، شۇ توپا - چاڭ بىلەن **دۈشمەنلەرنى مەغلۇپ قىلىپ** **دۈشمەن توپى ئىچىگە كىرىپ كەتكۈچى ئاتلار بىلەن قەسەمكى**،

6 **ئىنسان ھەقىقەتەن بەرۋەردىگارىنىڭ** **ئېتىھاملىرىنى** شەكسىز **ئىنكار قىلغۇچىدۇر**.

7 **ئىنسان ھەقىقەتەن ئۇنىڭغا** يەنى **اللھ** نىڭ **ئېتىھاملىرىنى ئىنكار قىلغانلىقىغا** **ئەلۋەتتە ئۆزى گۇۋاھتۇر**.

8 **ئىنسان پۇل - مالغا ئىنتايىن ھېرىستۇر**، شۇ يولدا ھالاك بولغۇچىدۇر.

9-11 **قەبرىلەردىكى ئۆلۈكلەر** (سىرتقا) چىقىرىلغان، **دىللاردىكى** ياخشى - يامان **سىرلار** ئاشكارا قىلىنغان چاغدا، ئۇلارنىڭ **ھەممە ئەھۋالىدىن پەرۋەردىگارىنىڭ ھەقىقەتەن خەۋەردار ئىكەنلىكىنى** شۇ كۈنى قىلغىنىغا قارىتا جازا بېرىدىغانلىقىنى، بۇ نادان

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتْ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ حَسَنَى رَبِّهِ، ۸

سۈرە الزلزلات

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۱ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۲

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ۳ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ۴

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا ۵ يَوْمَئِذٍ يَصُدُّرُ النَّاسُ أَشْنَانًا ۶

يَلْرَوُا أَعْمَالَهُمْ ۶ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا ۷ يَرَهُ ۷

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا ۸ يَرَهُ ۸

سۈرە الجناديات

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَدِيدِ ۱ صَبَحًا ۱ قَالُمُورٍ بَتٍ قَدْحًا ۲ قَالْمُعِيرَتِ صَبَحًا ۳

قَاتِرْنَ بِهِ نَقَعًا ۴ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ۵ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ۶

وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ۷ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ۸

۹ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعِثَ رَمًا فِي الْقُبُورِ ۹

10 **ئۇلار** نازىل بولغان كىتاب قۇرئاندا **پەقەت ئىبادەتنى اللھقا** ھېچ بىر ئەھدەنى شېرىك قىلماستىن **خالىس قىلغان**، باشقا دىنلارنى تاشلاپ ئىسلام دىنىدىن ئىبارەت **ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا** (پالغۇز) **اللھ قىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى**. نامازنى، اللھ بۇيرىغان شەكىلدە ئۆز ۋاقتىدا **ئادا قىلىشقا**، **زاكاتنى** ئۆز ئورنىغا **بۇيرۇلدى**، **ئەنە شۇلار** يەنى ئىبادەت، ئىخلاس، ناماز، زاكاتلار ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن **توغرا دىندۇر** ئۇلارغا ئىختىلاپ قىلىش لايىق بولمايدۇ.

6 **ئەھلى كىتابتىن ۋە مۇشرىكلاردىن كاپىر بولغانلار ھەقىقەتەن دوزاخقا كىرىدۇ**. دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ. ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ **يامىنىدۇر** چۈنكى ئۇلار ھەسەت ۋە سەرەكەشلىكنىڭ سەۋەبىدىن ھەقىقەتتىن يۈز ئۆرۈڭچىلەردۇر.

7 **ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار - ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ ياخشىسىدۇر**.

8 **ئۇلارغا** ئىمان ئېيتقانلىقى ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلىقى ئۈچۈن **پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا بېرىلىدىغان مۇكاپات** (ئۇلارنىڭ) **تۇرار جايى بولغان**، **دەرەخلىرى ۋە ئۆيلىرى** ئاستىدىن ئۈستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان **جەننەتلەردۇر**، ئۇلار **جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ**. اللھ ئۇلاردىن رازى بولىدۇ، ئۇلارمۇ اللھ تىن مەمنۇن بولىدۇ. بۇنىڭغا **پەرۋەردىگارىدىن قورققان ئادەم ئېرىشىدۇ**.

9 **ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار - ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ ياخشىسىدۇر**.

10 **ئۇلارغا** ئىمان ئېيتقانلىقى ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلىقى ئۈچۈن **پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا بېرىلىدىغان مۇكاپات** (ئۇلارنىڭ) **تۇرار جايى بولغان**، **دەرەخلىرى ۋە ئۆيلىرى** ئاستىدىن ئۈستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان **جەننەتلەردۇر**، ئۇلار **جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ**. اللھ ئۇلاردىن رازى بولىدۇ، ئۇلارمۇ اللھ تىن مەمنۇن بولىدۇ. بۇنىڭغا **پەرۋەردىگارىدىن قورققان ئادەم ئېرىشىدۇ**.

وَحَصِّلْ مَا فِي الصُّدُورِ ﴿١٠﴾ إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴿١١﴾

سُورَةُ الْقَمَارِعِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْقَمَارِعَةُ ﴿١﴾ مَا الْقَمَارِعَةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَمَارِعَةُ

﴿٣﴾ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ﴿٤﴾

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿٥﴾ فَأَمَّا

مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ

﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿٨﴾ فَأَمَّهُ هَكَاوِيَةٌ

﴿٩﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ﴿١٠﴾ نَارُ حَامِيَةٍ ﴿١١﴾

سُورَةُ الْبَجَائِزِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْهَنَكُمْ التَّكَاثُرُ ﴿١﴾ حَتَّى زُرِمَ الْمَقَابِرَ ﴿٢﴾ كَلَّا سَوْفَ

تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ

عِلْمَ الْيَقِينِ ﴿٥﴾ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴿٦﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا

عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿٧﴾ ثُمَّ لَتَسْتَلْنَ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴿٨﴾

﴿٧﴾ ئاندىن ئۇنى چوقۇم ئۆز كۆزۈڭلار بىلەن كۆرىسىلەر.

﴿٨﴾ ئاندىن نېمە تىلەردىن يەنى سىلەرنىڭ دۇنيادىكى ئاخىرەتنىڭ ياخشى ئەمىلىدىن غەپلەتتە قويغان مال - دۇنيالىرىڭلاردىن، خاتىرجەم ۋە سالامەت بولغانلىقىڭلاردىن، بوش ئۆتكۈزگەن ۋاقىتلىرىڭلاردىن، يېمەك - ئىچمەكنىڭ لەززەتلىرىدىن، ئۇسسۇزلىقىڭلارنى قاندۇرغان سوغۇق سۇلاردىن ۋە ساراي - ئۆيلىرىڭلاردىن ﴿سوراق - سوراق قىلىنسىلەر﴾.

ئىنسان (بىلىمەمدۇ؟) ئەگەر بىلسە، **اللھ ئائالاغا** شۈكۈر قىلىش، ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىش ۋە قىيامەت كۈنى ئۈچۈن ياخشى ئەمەل قىلىشنىڭ ئورنىغا، مال - دۇنيا مۇھەببىتى بىلەن مەشغۇل بولۇشى لايىق ئەمەس.

سۈرە قارىئە

مەككىدە نازىل بولغان، 11 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

- 1 ﴿قىيامەت﴾.
- 2 ﴿قىيامەت نېمىدۇر﴾.
- 3 ﴿قىيامەتنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى قانداق بىلەلەيسىن؟﴾
- 4 ﴿شۇ كۈندە﴾ قورقۇنچىنىڭ قاتتىقلىقىدىن ئىنسانلار تەرەپ - تەرەپكە تارىلىپ كەتكەن بەرۋاندىك بولۇپ كېتىدۇ.
- 5 ﴿تاغلار ئېتىلغان بۇغدەك بولۇپ كېتىدۇ﴾.
- 6 ﴿تارازىسى ئېغىر كەلگەن﴾ يەنى ياخشىلىقلىرى يامانلىقلىرىنى بېسىپ چۈشكەن ئادەمگە كەلسەك، ئۇ كۆڭۈللىك تۇرمۇشتا يەنى نازۇ - نېمەتلىك جەننەتتە بولىدۇ.
- 7 ﴿تارازىسى يېنىك كەلگەن﴾ يەنى يامانلىقلىرى ياخشىلىقلىرىنى بېسىپ كەتكەن ياكى ياخشىلىقى بولمىغان ئادەمگە كەلسەك، ئۇنىڭ جايى ھاۋىيە بولىدۇ.
- 8 ﴿ھاۋىيەنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سەن قانداق بىلەلەيسىن؟﴾ بۇ يەردىكى سوئال جۈملە قورقتىش ئۈچۈندۇر.
- 9 ﴿ھاۋىيە﴾ ناھايىتى قىزىق ئوتتۇر.

سۈرە ئەكاسۇر

مەككىدە نازىل بولغان، 8 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

- 1 ﴿تىكى قەبرىلىرىنى زىيارەت قىلغىنىڭلارغا﴾ يەنى ئۆلۈپ قەبرىلەرگە كۆمۈلگىنىڭلارغا ﴿قەدەر﴾، پۇل - مال، بالىلارنىڭ كۆپلۈكى بىلەن ﴿پەخىرلەنمەك سىلەرنى﴾ **اللھ** قا تائەت - ئىبادەت قىلىشتىن ئىبارەت ئاخىرەتنىڭ ئەمەللىرىدىن ﴿غەپلەتتە قالدۇردى﴾.
- 2 ﴿راستلا كەلگۈسىدە بىلىسىلەر﴾.
- 3 ئاندىن راستلا كەلگۈسىدە بىلىسىلەر.
- 4 ﴿ئەگەر سىلەر راستلا كەلگۈسىدە كېلىدىغان ئىشلارنى ﴿ھەقىقىي بىلىسىڭلار﴾ مال - دۇنيا ۋە بالا - چاقىلىرىڭلارنى كۆپەيتىش سىلەرنى ئۇ كاتتا كۈنگە تەييارلىق قىلىشتىن غەپلەتتە قويۇپتۇر.
- 5 ئاخىرەتتە ﴿سىلەر چوقۇم جەھەننەمنى كۆرىسىلەر﴾.

سۈرە ھۈمەزە

مەككىدە نازىل بولغان، 9 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 كىشىلەرنى يۈزىدە ياكى ئارقىدىن **(ئەيىبلىگۈچى سۈخەنچىگە ۋاي!)**

2 **(ئۇ مال توپلىدى ۋە ئۇنى)** ياخشىلىق يوللىرىغا سەرپ قىلماي ساقلاش ئۈچۈن **(سانىدى)** يەنى ئۇ توپلىغان ماللارنىڭ سەۋەبىدىن ئۆزىگە تەمەننا قويۇپ باشقىلارنى كەمسىتىتى.

3 **(ئۇ مېلى ئۆزىنى)** دۇنيادا مەڭگۈ قالدۇرىدۇ دەپ ئويلايدۇ. ئۇ مال بېغىشقا قاتتىق ھەۋەس قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئۆلگەندىن كېيىن بولىدىغان ئىشلارنى ئويلىمايدۇ.

4 **(ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇ چوقۇم)** ماللىرى بىلەن قوشۇلۇپ ھەرقانداق نەرسىنى كۆيدۈرۈپ كۈل قىلىۋېتىدىغان **(ھۆتەمگە تاشلىنىدۇ)**.

5 **(ھۆتەمنىڭ نېمىلىكىنى قانداق بىلەلەيسەن؟)**

6 **(ئۇ، اللھ نىڭ ياندۇرغان ئوتتۇرىكى)**، ئۇنىڭ ئەلىمى **(يۈرەكلەرگە بېتىپ بارىدۇ)** چۈنكى يۈرەك يامان ئەخلاق، يامان نىيەت، تەكەببۇرلۇق ۋە ياخشى كىشىلەرنى كەمسىتىشكە ئوخشاش بارلىق يامان ئىشلارنىڭ مەنبەسىدۇر.

8 **(ئۇلار چوقۇم دوزاخقا سولىنىدۇ)** ئۇنىڭدىن ھەرگىزمۇ چىقالمايدۇ.

9 **(ئېگىز تۈۋرۈكلەرگە باغلىنىدۇ)** قەتادە مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار دوزاخقا سولىنىپ، تۆمۈر تۈۋرۈكلەرگە باغلىۋېتىلىدۇ. ئۇلارغا ھېچقانداق ئاراملىق بېرىلمەيدۇ».

سۈرە فىل

مەككىدە نازىل بولغان، 5 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 **(بەرۋەردىگارنىڭ فىل ئىگىلىرىنى قانداق قىلغانلىقىنى كۆرىمىدېغىمۇ؟)** فىل ئىگىلىرى يەمەنگە ھۆكۈمرانلىق قىلغان بىر تۈركۈم خرىستىئانلار بولۇپ، ئۇلاردىن بىر بۆلۈك ئەسكەر كەئىبنى ئورۇيمىز دەپ يولغا چىقتى، ئۇلار مەككىگە كېلىشىگە **اللھ تائالا** مۇشۇ سۈرىدە تىلغا ئېلىنىدىغان قۇشلارنى ئەۋەتىپ، ئۇلارنى ھالاك قىلدى. بۇ ۋەقە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا پەيغەمبەرلىك كېلىشتىن 40 يىل ئىلگىرى يۈز بەرگەن بولۇپ، پەيغەمبەرلىك كەلگەندىمۇ شۇ ۋەقەنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن بەزى كىشىلەر بار ئىدى.

2 **(ئۇ ئۇلارنىڭ)** كەئىبنى ئورۇيمەكچى بولۇشتىن ئىبارەت ئازغۇن **(ھىيلە - مىكرىنى بەربات قىلىدىمۇ؟)**

3 **(ئۇ ئۇلارنىڭ ئۈستىگە)** دېڭىز تەرەپتىن **(توپ - توپ)** قارا **(قۇشلارنى ئەۋەتتى)**. قۇشلارنىڭ ھەربىرىنىڭ تۇمشۇقىدا بىر تال ۋە ئىككى پۇتتا ئىككى تال تاش بولۇپ، ئۇ تاش تەگكەن ھەرقانداق ئادەمنىڭ بەدىنىدىن تېشىپ ئۆتۈپ كېتەتتى.

سۈرە العَصْر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَالْعَصْرُ ۱ اِنَّ الْاِنْسَانَ لِرَبِّهِۦٓ اَكْرَمُ ۲ اِلَّا الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَتَوَّصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ ۳

سۈرە الھەبەرە

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَبِئْلِیْكَ لَھْمَزٍ لَّمْزٍ ۱ الَّذِیْ جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ۲ یَحْسَبُ اَنْ مَّالَهُ اٰخِرَةُ ۳ كَلَّا لَیْبُدَنَّ فِی الْخَطْمَةِ ۴ وَمَا اَدْرٰكُ مَا الْخَطْمَةُ ۵ نَارُ اللّٰهِ الْمَوْجِدَةُ ۶ الَّتِیْ تَطْلُعُ عَلَی الْاَفْقِدِۦ ۷ اِنَّمَا عَلَیْھِمْ مَّوَدَّةُ ۸ فِی عَمَدٍ مَّمْدُودَةٍ ۹

سۈرە الرزىك

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحٰبِ الْفِیْلِ ۱ اَلَمْ یَجْعَلْ كِذْبَهُمْ فِیْ تَضَلُّیْلِ ۲ وَاَرْسَلَ عَلَیْھِمْ طَیْرًا اَبَّیْلَ ۳ تَرْمِیْھِمْ بِحِجَارٍ مِّنْ سِجِّیْلِ ۴ فَجَعَلْھُمْ كَعَصْفٍ مَّا كُوْلِی ۵

سۈرە ئەسر

مەككىدە نازىل بولغان، 3 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 **(زامان بىلەن قەسەمكى)**، **اللھ تائالانىڭ** زامان بىلەن قەسەم قىلىشى، ئۇنىڭدا كېچە - كۈندۈزنىڭ رېتىملىق ئۆتۈشى، قاراڭغۇلۇق ۋە يورۇقلۇقنىڭ ئارقا - ئارقىدىن كېلىشى، ھاياتلىقنىڭ مەنپەئىتى ۋە داۋاملىشىشى قاتارلىق **اللھ تائالانىڭ** بىرلىك ۋە بارلىقىغا ئاشكارا دەلىل بولىدىغانلىقى ئۈچۈندۇر. مۇقاتىل مۇنداق دەيدۇ: «ئايەتتىكى زامان ئەسر نامىزىنىڭ ۋاقتىنى كۆرسىتىدۇ».

2 **(ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان، بىر - بىرىگە)** **اللھ** قا ئىمان ئېيتىش، **اللھ** بەلگىلىگەننى بىجا كەلتۈرۈش ۋە توسقاندىن يىراق تۇرۇشتىن ئىبارەت قىلىشى مۇھىم بولغان **(ھەقىنى تەۋسىيە قىلىشقان، بىر - بىرىگە)** گۇناھتىن يىراق بولۇش، بۇيرۇلغان ۋەزىپىلەرنى ئورۇنلاش ۋە ئېچىنىشلىق تەقدىرلەرگە دۇچ كەلگەن چاغدىكى ئېغىرچىلىقلاردا **(سەۋرىنى تەۋسىيە قىلىشقان كىشىلەردىن باشقا ھەممە ئادەم چوقۇم زىيان ئىچىدىدۇر)**.

سُورَةُ قُرَيْشٍ (قۇرەيش)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَا يَلْفُ قُرَيْشٍ ۝١ إِذْ لَفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ
فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ۝٢ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ
مِنْ جُوعٍ وَءَامَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ۝٤

سُورَةُ الْمَاعُونِ (مەككەدە نازىل بولغان، 4 ئايەت)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّبْرِ ۝١ فذَلِكَ الَّذِي
يَدْعُ الْيَتِيمَ ۝٢ وَلَا يَحِضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ۝٣
فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ۝٤ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ
۝٥ الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ۝٦ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ۝٧

سُورَةُ الْبَكْرَةِ (بەرۋەردىگارنىڭ ئۈچۈن)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكِتَابَ ۝١ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَحْسِرْ ۝٢
إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۝٣

سۈرە كەۋسەر (مەككەدە نازىل بولغان، 3 ئايەت)

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 **«بىز ساڭا ھەقىقەتەن نۇرغۇن ياخشىلىقلارنى»** يەنى **اللھ** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇمىتىنىڭ شارائىتىگە جەننەتتە بىر دەريانى **«ئاتا قىلدۇق»**.

2 **«بەرۋەردىگارنىڭ ئۈچۈن ناماز ئوقۇغىن ۋە قۇربانلىق قىلغىن»** ئەينى زاماندا كىشىلەر ناماز ۋە قۇربانلىقنى **اللھ** تىن باشقىغا ئاتاپ قىلاتتى، شۇڭا **اللھ تائالا** پەيغەمبىرىنى يەقەت ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشقا ئەمىر قىلدى. قەتادە مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەتتە نامازدىن ھېيت نامىزى، قۇربانلىقتىن قۇربان ھېيتتىكى قۇربانلىق مەقسەت قىلىنغان».

3 **«ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭنىڭ نام - نىشانى قالمىدى»** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ۋاپات بولغاندا، مۇشرىكلاردىن بىرى: «مۇھەممەد نام - نىشانىسىز قالدىغان بولدى» دېدى. شۇنىڭ بىلەن، **اللھ تائالا** بۇ سۈرىنى نازىل قىلدى.

4 **«قۇشلار ئۇلارغا»** لېيى دوزاخنىڭ ئوتى بىلەن يۇغۇرۇلۇپ ئۇلارنىڭ ئىسىملىرى يېزىلغان، سېرىق پۇرچاقتىن يوغانراق، نۇقۇتتەك چوڭلۇقتىكى **«ساپال تاشلارنى ئېتىپ»**، **«ئۇلارنى چاينىۋېتىلگەن ساماندەك قىلىۋەتتى»**.

سۈرە قۇرەيش (مەككەدە نازىل بولغان، 4 ئايەت)

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 **«قۇرەيش قوغداغانلىقلىرى ئۈچۈن»**، **«ئۇلار قىشلىق ۋە يازلىق سەپىرىدە قوغداغانلىقلىرى ئۈچۈن»**، ئەينى زاماندىكى قۇرەيشلەر يازدا يەمەنگە، قىشتا شامغا تىجارەتكە چىقاتتى. چۈنكى يەمەن ئىسسىق، شام بولسا سوغۇق ئىدى. ئۇلار شۇ تىجارىتى ئارقىلىق تۇرمۇش كەچۈرەتتى. ئەگەر ئۇلار شۇ تىجارىتىنى قىلالمىسا، ئۇلارنىڭ جەمئىيەتتە ئورنىمۇ بولمىغان بولاتتى. ئەگەر **اللھ** نىڭ بەيتى بولغان خاتىرجەم مەككە بولمىغان بولسا، تىجارەتنىمۇ قىلالمىغان بولاتتى.

2 **«ئۇلار قىشلىق ۋە يازلىق سەپىرىدە قوغداغانلىقلىرى ئۈچۈن»**، ئەينى زاماندىكى قۇرەيشلەر يازدا يەمەن ئىسسىق، شام بولسا سوغۇق ئىدى. ئۇلار شۇ تىجارىتى ئارقىلىق تۇرمۇش كەچۈرەتتى. ئەگەر ئۇلار شۇ تىجارىتىنى قىلالمىسا، ئۇلارنىڭ جەمئىيەتتە ئورنىمۇ بولمىغان بولاتتى. ئەگەر **اللھ** نىڭ بەيتى بولغان خاتىرجەم مەككە بولمىغان بولسا، تىجارەتنىمۇ قىلالمىغان بولاتتى.

سۈرە مائۇن (مەككەدە نازىل بولغان، 7 ئايەت)

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 **«دىنىنى»** يەنى قىيامەت كۈنىدىكى ھېساب ۋە جازانى **«ئىنكار قىلغان ئادەمنى كۆردىڭمۇ»**.

2 **«ئۇ يېتىمنى»** تەلەپ قىلغان ھەققىنى بەرمەي دۈشكەلەيدىغان.

3 **«بېخىللىقتىن ئۆزىنى، ئائىلىسىنى ۋە باشقىلارنى ئىسكىنگە تاماق بېرىشكە تەرغىب قىلمايدىغان ئادەمدۇر»**.

4 **«شۇنداق ناماز ئوقۇغۇچىلارغا ۋايىكى، ئۇلار نامازنى غەپلەت بىلەن ئوقۇيدۇ»** يەنى ئۇلار ئوقىغان نامىزىدىن ساۋاب كۈتمەيدىغان، ئوقىماي قالسا جازاسىدىن قورقمايدىغان بولغاچقا، بىپەرۋالىق قىلىپ نامازنىڭ ۋاقتىنى ئۆتكۈزۈۋېتىدۇ.

6 **«نامازنى»** كىشىلەرنىڭ ماختىشىغا ئېرىشىش ئۈچۈن **«رىيا بىلەن ئوقۇيدۇ»**.

7 **«ئۇلار قولغا»** يەنى قازان - قۇمۇچ، تۇز ۋە چايغا ئوخشىغان، كىشىلەر ئۆزئارا ئۆتىنە - يېرىم قىلىشىدىغان نەرسىلەرنى **«بەرمەيدۇ»**. بەزىلەر بۇ ئايەتنى: «ماللىرىنىڭ زاكىتىنى بەرمەيدۇ» دەپ تەپسىر قىلغان.

دېگەن ئۈمىدىنى پۈتۈنلەي بەربات قىلىۋېتىش ئۈچۈندۇر .
﴿**سەلەرنىڭ دىنىڭلار ئۆزۈڭلار ئۈچۈن، مېنىڭ دىنىمۇ ئۈرۈم ئۈچۈن**﴾ ئەگەر سەلەر ئۆز دىنىڭلارغا رازى بولغان بولساڭلار، مەنمۇ ئۆز دىنىمغا رازى. سەلەرنىڭ دىنىڭلار شېرىك دىنى، مېنىڭ دىنىم بولسا تەۋھىد دىنىدۇر .

سۈرە نەسر

مەدىنىدە نازىل بولغان، 3 ئايەت .
ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **الله** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن .

بۇ سۈرە خوشلىشىش سۈرىسى دەپمۇ ئاتىلىدۇ . ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**الله نىڭ ياردىمى ۋە غەلبىسى كەلگەندە**﴾ دېگەن ئايەت نازىل بولغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «**كۆڭلۈم ماڭا ئەھلىمىنىڭ يېقىنلاشقانلىقىنى خەۋەر قىلىۋاتىدۇ**» دېگەندى .

﴿**1**﴾ ئى مۇھەممەد! دۈشمەنلىرىڭ ئۈستىدىن غالب كېلىش، مەككىنى فەتھى قىلىش ۋە كىشىلەرنىڭ قەلبىنى ھەقنى قوبۇل قىلىشقا ئېچىپ بېرىش قاتارلىق ﴿**الله نىڭ ياردىمى ۋە غەلبىسى كەلگەن ۋە الله نىڭ دىنىغا كىشىلەرنىڭ توپ - توپ بولۇپ كىرگەنلىكىنى كۆرگىنىڭدە**﴾، **الله** ئۆز پەيغەمبىرىگە مەككىنى فەتھى قىلىپ بەرگەندە، ئەرەبلەر ئۆز ئارا: «**الله فىل ساھىپلىرىدىن ساقلىغان ھەرىمىنى مۇھەممەدكە فەتھى قىلىپ بەرگىنىگە قارىغاندا مۇھەممەدنىڭ دىنى ھەق ئىكەن**» دېيىشىپ، ئىلگىرى بىردىن - ئىككىدىن ئىسلامغا كىرىۋاتقان بولسا، ئەمدىلىكتە قەبىلە - قەبىلە بىراقلا ئىمانغا كىرىشكە باشلىدى .

﴿**3**﴾ **رەببىڭگە تەسبىھ ئېيتقىن، ھەمدى ئېيتقىن** يەنى بۇ ئايەتتە ھېچقانداق بىر كىشى ئويلاپ باقمىغان **الله** نىڭ ئاسانچىلىق يارىتىپ بەرگىنىگە ھەيران بولۇپ، تەسبىھ ئېيتىش بىلەن نۇسرەت ئاتا قىلىش، مەككىنى فەتھى قىلىپ بېرىش ۋە كىشىلەرنى توپ - توپى بىلەن ئىسلامغا كىرگۈزۈشتەك **الله** نىڭ كاتتا مەرھەمەتتىگە ھەمدى ئېيتىش بىرلەشتۈرۈلگەن . ﴿**ۋە ئۇنىڭدىن**﴾ ئۆزەڭنى تۆۋەن تۇتقان، كەمچىلىكلىرىڭنى تونۇغان ھالەتتە گۇناھلىرىڭغا **مەغپىرەت تىلگىن . الله** ھەقىقەتەن تەۋبىنى بەك قوبۇل قىلغۇچىدۇر ﴿**ئىمام بۇخارى ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ بۇ سۈرە ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «بۇ سۈرىدىكى **الله نىڭ ياردىمى ۋە غەلبىسى كەلگەندە**﴾ دېگەن ئايەت **الله** تائالانىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەھلىمىنىڭ توشقانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويغانلىقىدۇر . ﴿**رەببىڭگە تەسبىھ ئېيتقىن، ھەمدى ئېيتقىن**﴾ دېگەن ئايەت بولسا، ئۇنىڭ ئەھلىمىنىڭ توشقانلىقىنىڭ ئالامىتىدۇر .**﴾

سۈرە مەسەد

مەككىدە نازىل بولغان، 5 ئايەت .
ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **الله** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن .

﴿**1**﴾ **ئەبۇ لەھەبىنىڭ ئىككى قولى قۇرۇپ كەتسۇن!** (كەمەلدە) **قۇرۇپ كەتتى** .
﴿**2**﴾ **ئۇنىڭغا مال - مۈلكى ۋە ئېرىشكەن نەرسىلىرى** يەنى ئۇنىڭ ئابروۋى ۋە بايلىقى ئۇنى قوللىرى قۇرۇپ كېتىش ۋە ئازابىنىڭ نازىل بولۇشىدىن قۇتقۇزۇشقا **ئەسقا تىمىدى** .
﴿**3**﴾ **ئۇ لاۋۇلداپ تۇرغان** تېرىلىرىنى كۆيدۈرۈپ

سۈرە الكافرون

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قُلْ يٰۤاَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ ﴿۱﴾ لَا اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُوْنَ ﴿۲﴾
وَلَا اَنْتُمْ عٰبِدُوْنَ مَا اَعْبُدُ ﴿۳﴾ وَلَا اَنَا عٰبِدُ مَا عٰبَدْتُمْ ﴿۴﴾
وَلَا اَنْتُمْ عٰبِدُوْنَ مَا اَعْبُدُ ﴿۵﴾ لَكُمْ دِیْنُكُمْ وَلِیْ دِیْنِ ﴿۶﴾

سۈرە النّصّر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ ﴿۱﴾ وَرَاَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُوْنَ فِیْ دِیْنِ اللّٰهِ اَفْوَاجًا ﴿۲﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُٓ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿۳﴾

سۈرە الممتد

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تَبَّتْ يَدَاۤ اَبِیْ لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿۱﴾ مَا اَغْنٰی عَنْهُ مَالُهُٓ وَمَا كَسَبَ ﴿۲﴾ سَيَصِلٰۤى نَارًا اَذَاتَ لَهَبٍ ﴿۳﴾ وَامْرَاَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴿۴﴾ فِیْ جِوْاهِرٍ لِّمَسَدٍ ﴿۵﴾

سۈرە كافرون

مەككىدە نازىل بولغان، 6 ئايەت .
ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **الله** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن .

كاپىرلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: «**سېنىڭ ئىلاھىڭغا بىز بىر يىل ئىبادەت قىلساق، سەنمۇ بىزنىڭ ئىلاھلىرىمىزغا بىر يىل ئىبادەت قىلمىسەن؟**» دەپ سورىغاندا، **الله تائالا** بۇ سورىنى نازىل قىلغان .
﴿**1**﴾ ئى مۇھەممەد! سېنى بۇتلارغا چوقۇنۇشقا ئۈندىگۈچى كۇففارلارغا **ئېيتقىنكى، «ئى كاپىرلار!**﴾
﴿**2**﴾ **سەلەر چوقۇنۇۋاتقان بۇتلارغا مەن چوقۇنمايمەن .**﴾
﴿**3**﴾ **سەلەرمۇ** شۇ كاپىرلىقنىڭ ۋە شېرىك ئەقىدە ئلاردىلا بولىدىكەنسىلەر **مەن ئىبادەت قىلىۋاتقان **الله** قا ئىبادەت قىلمايسىلەر .**﴾

﴿**4**﴾ **سەلەر چوقۇنغان بۇتلارغا مېنىڭ** پۈتۈن ھاياتىم بويىچە **چوقۇنغىنىم يوق .**﴾
﴿**5**﴾ **سەلەرنىڭمۇ مەن ئىبادەت قىلغان **الله** قا ئىبادەت قىلىدىكەنسىلەر، ھەرگىزمۇ مەن ئىبادەت قىلغان **الله** قا ئىبادەت قىلمايسىلەر .** ھەتتا كاپىرنىڭ ۋە **الله** قا شېرىك كەلتۈرگۈچىنىڭ قىلغان ئىبادىتىنى **الله** ئىبادەت ھېسابلىمايدۇ . تەزى تەپسىر شۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «**بۇ سۈرىدىكى تەكرار جۈملىلەر كاپىرلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزلىرىنىڭ تەلۈنگە قوشۇلۇپ قالامدىكىن**﴾

سُورَةُ الْاِخْلَاصِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۝۱ اللّٰهُ الصَّمَدُ ۝۲ لَمْ يَلِدْ
وَلَمْ يُولَدْ ۝۳ وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ ۝۴

سُورَةُ الْفَلَقِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝۱ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝۲ وَمِنْ
شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ۝۳ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي
الْعُقَدِ ۝۴ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ۝۵

سُورَةُ النَّاسِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝۱ مَلِكِ النَّاسِ ۝۲ اِلٰهِ
النَّاسِ ۝۳ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝۴ الَّذِیْ
یُوسِّسُ فِیْ صُدُوْرِ النَّاسِ ۝۵
مِنْ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۝۶

پاناھ تەلەپمەن» دېگەن» بۇ سۈرىدە **اللھ تائالا** بارلىق ئالەمدىكى كېچىنى قاراغۇ قىلىپ، ئۇنى يەنە يورتالىغان بەردە، سىغىغۇچىنى قورققان نەرسىدىن ساقلاشقا قادىر ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويماقچى.

سۈرە ناس

مەككىدە نازىل بولغان، 6 ئايەت. ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1-6) «ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى»، ئىشلىرىنى بىر تەرەپ قىلغۇچى، ئەھۋاللىرىنى ياخشىلىغۇچى **ئىنسانلارنىڭ پادىشاھى، ئىنسانلارنىڭ ئىلاھى (اللھ) قا سىغىنىپ، كىشىلەرنىڭ دىللىرىدا ۋە سۆھسە قىلغۇچى جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان يوشۇرۇن شەيتاننىڭ ۋە سۆھسىنىڭ شەرىدىن پاناھ تەلەپمەن» دېگەن.** شەيتان ئىنسانلاردىن ۋە جىنلاردىن بولغان شەيتان كىشىلەرنىڭ دىللىرىغا ۋە سۆھسە سالىدۇ. ئەمما ئىنساندىن بولغان شەيتان، ئۇنىڭ ۋە سۆھسىسى دىلىدا بولىدۇ. ئۇ ئۆزىنى كۆيۈنۈپ، نەسەھەت قىلغۇچى قىلىپ كۆرسىتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، جىندىن بولغان شەيتان قەلبىگە سالغان نەرسىسىنى ئۆز قەلبىدىن نەسەھەت شەكلىگە كىرگۈزۈپ باشقىلارنىڭ قەلبىگە سالىدۇ. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ھەرقانداق بىر بالا قەلبىدە ۋە سۆھسە بار ھالەتتە تۇغۇلىدۇ. ئەگەر ئۇ **اللھ** نى زىكر قىلسا، ئۇ يىراقلىشىدۇ. ئەگەر غاپىل بولسا، ۋە سۆھسە قىلىشقا باشلايدۇ».

ئازابلايدىغان، دوزاختىن ئىبارەت **(ئوتقا كىرىدۇ)**.
4) **«ئۇنىڭ ئوتتۇن توشۇغۇچى»** يەنى سۈخەنچى **(خوتۇنىمۇ لاۋۇلداپ تۇرغان ئوتقا كىرىدۇ)** ئۇ خوتۇن ئەبۇسۇفىياننىڭ سىغىلىسى ۋە ھەرىنىڭ قىزى ئۇمۇمۇ جەمىل بولۇپ، ئۇ كېچىسى ئوتتۇن ۋە تىكەنلەرنى ئېلىپ كېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ماڭىدىغان يوللىرىغا چاچاتتى.
5) **«ئۇنىڭ بويىنىدا مەھكەم ئېشىلگەن ئارغامچا بولىدۇ»** ئۇ خوتۇننىڭ بويىنىدا ئېسىل تاشتىن ياسالغان بىر مۇنچاق بولۇپ، ئۇ: «بۇنى لات بىلەن ئۇزۇرا دېگەن بۇتلىرىم مېنىڭ مۇھەممەدكە دۈشمەنلىك قىلغانلىقىم ئۈچۈن تەقدىم قىلدى» دەيتتى. شۇنىڭ جازاسى ئۈچۈن قىيامەت كۈنى شۇ مۇنچاقنىڭ ئورنىغا ئېشىلگەن ئارغامچا ئېسىپ قويۇلىدۇ.

سۈرە ئىخلاس

مەككىدە نازىل بولغان، 4 ئايەت. ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1) مۇشەرىكلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا: «پەرۋەردىگارغىنى سۈپەتەلەپ بەرگىن، يەنى نەسبىنى دەپ بەرگىن» دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن بۇ سۈرە نازىل بولدى، ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا **(ئېيتقىنكى، ئۇ - اللھ بىردۇر)** ھېچقانداق شېرىكى يوقتۇر.

2) **«ھەممە اللھ قا موھتاجدۇر»** ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «خوجاينىلىقتا كامالەتكە يەتكەن، بارلىق مەخلۇقاتلار ئۇنىڭغا موھتاج بولىدىغان خوجاين، كاتتىلىقتا كامالەتكە يەتكەن ئۇلۇغ زات، مۇلايىملىقتا كامالەتكە يەتكەن مۇلايىم زات، قەھرى - غەزەپتە كامالەتكە يەتكەن قەھرى - غەزەپلىك زات، ئىلىمىدە كامالەتكە يەتكەن ئالىم زات ۋە ھېكەمتتە كامالەتكە يەتكەن ھەكىم زات **اللھ** سۈبھانەھۇ ۋە تائالادۇر. بۇ سۈپەت بىلەن پەقەت شۇ زاتلا سۈپەتلىنىشكە لايىق».

3) **«اللھ بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس»** چۈنكى ئۇ ھېچقانداق نەرسە بىلەن جىنىدداش ئەمەس. ئۇ زاتنى ئۆتمۈشتىمۇ ۋە كېلەچەكتىمۇ يوقىلىشقا نىسبەت بېرىش مۇمكىن ئەمەس. تۇغۇلدى دېگەنلىك تۇغۇلۇشتىن ئىلگىرى يوق ئىدى، - دېگەنلىكتۇر. يەنى **اللھ** نىڭ تۇغۇلدى دەپ، نىسبەت بېرىدىغانغا ھېچقانداق ئاتىسىمۇ يوق. ئەينى چاغدا ئەرەب مۇشەرىكلىرى: «پەرىشتىلەر **اللھ** نىڭ قىزلىرى»، يەھۇدىيلار: «ئۆزۈبەر **اللھ** نىڭ ئوغلى»، خرىستىئانلار: «ئىسا **اللھ** نىڭ ئوغلى» دېيىشتى. **اللھ تائالا** ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئىنكار قىلىپ: **«اللھ بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس»** دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى.

4) **«ھېچ كىشى ئۇنىڭغا تەگدەش»** ۋە شېرىك **(ئۇلالمىدۇ)** ۋە ئوخشىمايدۇ.

سۈرە فەلق

مەككىدە نازىل بولغان، 5 ئايەت. ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللھ** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1-5) **«مەخلۇقاتنىڭ شەرىدىن، قاراغۇلۇقى بىلەن گىرگەن كېچىنىڭ شەرىدىن»** چۈنكى كېچىدە بارلىق بىرتقۇچ ھايۋان ۋە جىن - شاياتۇنلار ئۇۋىسىدىن چىقىدۇ. شۇنداقلا، يامان ئادەملەرمۇ يامانلىقلىرىنى باشلايدۇ. **(تۈگۈنلەرگە دەم سالغۇچى سېھىرگەرلەرنىڭ شەرىدىن، ھەسەتخورنىڭ ھەسەت قىلغان چاغدىكى شەرىدىن سۈپھەننىڭ پەرۋەردىگارى (اللھ) قا سىغىنىپ**

مۇسۇلمانلار ھاياتىدا كۆپ ئۇچرايدىغان مۇھىم سوئاللار

1 مۇسۇلمان ئەقىدىسىنى قەيەردىن ئالىدۇ؟ مۇسۇلمان ئەقىدىسىنى ئالغاننىڭ كىتابى قۇرئان كەرىمدىن ۋە ئۆز نەفسى - خاھىشىدىن سۆزلىمەيدىغان پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سەھىھ سۈننىتىدىن ئالىدۇ، ئۇ **«پەقەت ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان ۋەھىينىلا سۆزلەيدۇ»**. [سۈرە نەجم، 4 - ئايەت] بۇ، ساھابىلارنىڭ ۋە سەلەفى سالىھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلارنىڭ چۈشەنچىسىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

2 ئەگەر ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساق، نېمىگە مۇراجىئەت قىلىمىز؟ توغرا شەرىئەتكە مۇراجىئەت قىلىمىز. بۇنىڭ ھۆكۈمى ئاللاھنىڭ كىتابى قۇرئانغا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىگە قايتىشتىن ئىبارەتتۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: **«ئەگەر سىلەر بىرەر شەيئەدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇ توغرىدا ئاللاھقا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار»**. [سۈرە نىسا، 59 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: **«مەن ئاراڭلاردا ئىككى نەرسىنى قويۇپ قويدۇم، ئۇ ئىككى نەرسىگە چىڭ يېپىشىڭلار، ھەرگىزمۇ ئېزىپ كەتمەيسىلەر. ئۇ ئىككى نەرسە بولسا: ئاللاھنىڭ كىتابى قۇرئان ۋە پەيغەمبىرىنىڭ سۈننىتىدىن ئىبارەتتۇر.»** [ئىمام ھاكىم رىۋايەت قىلغان]

3 قىيامەت كۈنى نىجاتلىققا ئېرىشىدىغان گۇرۇھ كىملىرى؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: **«ئۈمىتىم 73 پىرقىگە بۆلۈنۈپ كېتىدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى دوزاختا بولىدۇ، پەقەت بىر پىرقە بۇنىڭدىن مۇستەسنادۇر»** دېگەندە، ساھابىلار: **«ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! شۇ بىر پىرقە كىملىرى؟»** دەپ سورىغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: **«مەن ۋە ساھابىلىرىم ماڭغان يولدا ماڭغانلار»** دەپ جاۋاب بەرگەن. [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

ھەق يول پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرى ماڭغان يولدۇر. ئەگەر سىز نىجاتلىققا ئېرىشىشنى ۋە ئەمەللىرىڭىزنىڭ قوبۇل بولۇشىنى خالىسىڭىز، **ھەق يولغا ئەگىشىپ، بىدئەت پەيدا قىلىشتىن قەتئىي ساقلىنىشىڭىزنى تەقەززا قىلىدۇ.**

4 ياخشى ئەمەلنىڭ قوبۇل بولۇشىدىكى شەرتلەر نېمىلەردىن ئىبارەت؟ ئۇنىڭ مۇنداق بىر قانچە شەرتلىرى بار: **1- ئاللاھقا، ئۇنىڭ بار ۋە بىرلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش لازىم.** ئەمەل مۇشەرىكتىن قوبۇل قىلىنمايدۇ. **2- ئەمەلنى ئىخلاسل بىلەن ئاللاھ تائالانىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ قىلىش لازىم.** **3- ئەمەلنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشكەن ھالدا، ئۇ ئېلىپ كەلگەن شەرىئەتكە مۇۋاپىق رەۋىشتە قىلىش لازىم.** ئاللاھقا، چوقۇم ئاللاھ بەلگىلىگەن پىرىنسىپ بىلەن ئىبادەت قىلىنىدۇ. يۇقىرىقى شەرتلەردىن بىرەرسى دەخلى - تەرزۇگە ئۇچرىسا، ئەمەل قوبۇل قىلىنمايدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **«بىز ئۇلارنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرىنى بىر تەرەپ قىلىپ، ئۇنى ئۇچۇپ يۈرگەن تۈزەندەك قىلىۋېتىمىز (يەنى ئۇلار ئىمانسىز بولغانلىقتىن، قىلغان ياخشى ئەمەللىرىنى يوققا چىقىرىمىز)»**. [سۈرە فۇرقان، 23 - ئايەت]

5 ئىسلام دىنىنىڭ مەرتىۋىلىرى قانچە؟ ئۇنىڭ مەرتىۋىلىرى: ئىسلام، ئىمان ۋە ئېھساندىن ئىبارەت ئۈچتۇر.

6 ئىسلام دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭ ئاساسلىرىچۇ؟ ئىسلام دېگەن: ئاللاھنى بار ۋە بىر دەپ باش ئېگىش، ئۇنىڭغا تائەت - ئىبادەت بىلەن بويسۇنۇش، شېرىك كەلتۈرۈشتىن ۋە مۇشەرىكلاردىن ئادا - جۇدا بولۇشتۇر. ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسلىرى بەش بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: **«ئىسلام بەش ئاساس ئۈستىگە قۇرۇلغان: بىر ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىش، ناماز ئوقۇش، زاكات بېرىش، بەيتۇللاھنى ھەج - تاۋاپ قىلىش ۋە رامىزان روزىسىنى تۇتۇش.»** [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

7 ئىمان دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭ ئاساسلىرىچۇ؟ ئىمان دېگەن: دىل بىلەن ئېتىقاد قىلىش، تىل بىلەن سۆزلەش ۋە ئەزالار بىلەن ئەمەل قىلىشتۇر. ئىمان تائەت - ئىبادەت بىلەن كۈچىيىدۇ، گۇناھ - مەسئەت بىلەن ئاجىزلىشىدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: **«مۇئمىنلارنىڭ ئىمانىغا ئىمان قوشۇلۇشى ئۈچۈن»** [سۈرە فەتھە 4 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: **«ئىمان يەتمەش نەچچە شاخچىدىن**

تەركىپ تاپقان، ئۇنىڭ ئەڭ يۇقىرىسى بىر ئالەم باشقا ھېچ ئالەم يوق دېيىش، ئەڭ تۆۋىنى يولدىن باشقىلارغا ئەزىيەت يەتكۈزىدىغان نەرسىلەرنى ئىلىۋېتىش، ھايى قىلىشمۇ ئىماننىڭ بىر شېخىدۇر. [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

بىر مۇسۇلماننىڭ ياخشى ئىشلار مەۋسۇملىرىدە ئۆزىنىڭ تائەت - ئىبادەتكە بولغان قىزغىنلىقىنىڭ جۈش ئۈرۈپ تۇرغانلىقىنى، گۇناھ - مەسىيەت قىلغاندا تائەت - ئىبادەتكە سۇس قارايدىغان بولۇپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىشى، ئىماننىڭ كۈچىيىپ ۋە ئاجىزلىشىدىغانلىقىنى تېخىمۇ كۈچلۈك ئىسپاتلاپ بېرىدۇ. ئالەم سۇبھانەھۇ ۋە تاۋالا مۇنداق دەيدۇ: «شۈبھىسىزكى، ياخشى ئىشلار ئارقىلىق يامان ئىشلار يۈيۈلىدۇ». [سۈرە ھۇد، 114 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ئىماننىڭ ئاساسلىرى ئالتە بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «ئالەم قا، پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا، پەيغەمبەرلىرىگە، قىيامەت كۈنىگە، پۈتۈن ياخشى ۋە يامان ئىشلار ئاللاھنىڭ خاھىشى بىلەن بولىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈشۈڭ لازىم». [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

8 «لا إله إلا الله» (بىر ئالەم باشقا ھېچ مەبۇد بەرھەق يوقتۇر) دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى نېمە؟ بۇ سۆز: ئىبادەتكە ئالەم تىن باشقا ھېچ نەرسە لايىق ئەمەس، ئىبادەتكە پەقەت يىگانە ئالەم لايىقتۇر دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

9 ئالەم بىز بىلەن بىللىمۇ؟ شۇنداق، ئالەم تائالا بىز بىلەن ئەھۋالىمىزنى بىلىپ، ئاڭلاپ، كۆرۈپ تۇرۇش، قوغداش ۋە ھىمايە قىلىش قۇدرىتى ۋە ئىرادىسى جەھەتلەردە بىللىدۇ، لېكىن ئۇنىڭ زاتىغا كەلسەك، مەخلۇقاتلارنىڭ زاتىغا ئارىلاش ئەمەس، مەخلۇقاتلاردىن ھېچ نەرسە ئۇنى ئوربىيالايدۇ.

10 ئالەم نى كۆز بىلەن كۆرگىلى بولامدۇ؟ ئىسلام ئىسمى ئىسمى ئىسمى ئىسمى دۇنيادا كۆرگىلى بولمايدىغانلىقىغا، مۇئىمىنلەرنىڭ ئالەم نى مەھشەرگاھ مەيدانىدا ۋە جەننەتتە كۆرىدىغانلىقىغا ئىتتىپاق كەلگەن. ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ: «بۇ كۈندە، (ساكادەتمەنلەرنىڭ) يۈزلىرى نۇرلۇق بولىدۇ. (ئۇلار) پەرۋەردىگارىغا قاراپ تۇرىدۇ». [سۈرە قىيامەت، 22 - 23 - ئايەتلەر]

11 ئالەم نىڭ ئىسمىلىرىنى ۋە سۈپەتلىرىنى بىلىشنىڭ پايدىسى نېمە؟ شەك - شۈبھىسىزكى، ئالەم بەندىلىرىگە تۇنجى قىلىپ پەرز قىلغان نەرسە، ئۇلارنىڭ ئالەم نى بىلىشىدۇر، ئىنسانلار ئالەم نى تونىغان چاغدىلا ئىبادەتنى ئۇنىڭغا ھەقىقىي رەۋىشتە قىلالايدۇ. ئالەم تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «بىلگىنىكى، ئالەمدىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، گۇناھنىڭ ئۈچۈن مەغپىرەت تىلگىن». [سۈرە مۇھەممەد، 19 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ئالەم نىڭ رەھىمىتىنىڭ كەڭ ئىكەنلىكىنى ئەسلىش بەندىنى ئۈمىدلەندۈرىدۇ، ئازابىنىڭ قاتتىق ئىكەنلىكىنى ئەسلىش بەندىنى قورقىتىدۇ. ئۇنىڭ نېمەتلەرنى تەنھا ئۆزى بەرگۈچى ئىكەنلىكىنى ئەسلىش بەندىنى شۈكرى قىلىشقا ئۈندەيدۇ.

ئالەم نىڭ گۈزەل ئىسمىلىرى ۋە سۈپەتلىرى بىلەن ئىبادەت قىلىشتىن مەقسەت، شۇ ئىسىم - سۈپەتلەرنى مەنىلىرىگە ئۇيغۇن ھالدا ھەقىقىي بىلىش ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. ئالەم نىڭ ئىسمى - سۈپەتلىرىدىن ئىلىملىك، رەھىمدىل ۋە ئادىل بولۇشتەك بەندە سۈپەتلەنسە مەدھىيلىنىدىغان سۈپەتلەر بار. ئىلاھلىقنى دەۋا قىلىش، زۇلۇم قىلىش ۋە چوڭچىلىق قىلىشتەك بەندە سۈپەتلەنسە ئەيىبلنىدىغان سۈپەتلەر بار. بەندىنىڭ بەندىچىلىك قىلىش، موھتاجلىقىنى، ھاجەتمەن ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش، ئۆزىنى خار تۇتۇش، ھاجەتلىرىنى تىلەشكە ئوخشىغان بەندە مەدھىيلىنىدىغان ۋە ئەمەل قىلىشقا بۇيرۇلغان سۈپەتلەردۇر. ئالەم ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان بەندە ئالەم ياقىنىدىغان سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنگەن بەندىلەردۇر، ئالەم ئەڭ دۈشمەن كۆرىدىغان بەندە ئالەم يامان كۆرىدىغان سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنگەن بەندىلەردۇر.

12 ئاللاھتائالانىڭ گۈزەل ئىسمى - سۈپەتلىرى قايسىلار؟ ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ: «ئالەم نىڭ گۈزەل ئىسمىلىرى بار، ئالەمنى شۇ (گۈزەل ئىسمىلىرى) بىلەن ئاتاڭلار». [سۈرە ئەئرا، 180 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئالەم تائالانىڭ يۈزگە بىرى كەم 99 ئىسمى بار،

كىمكى ئۇنى سانسا (يەنى ئەمەل قىلسا) جەننەتكە كېرىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

ھەدىستىكى «سانىنى ئالسا» دېگەن ئىبارەتنىڭ مەنىسى: **1-** سانىنى سانسا ۋە تەلەپپۇز قىلسا **2-** مەنىسىنى چۈشۈنۈپ ئىمان ئېيتسا، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. مىسالغا ئالساق ئەگەر بىر كىشى: «**الْحَكِيمُ**» **اللَّهُ** **ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر**» دەپ ئېتىقاد قىلسا، ھەممە ئىشلىرىنى ئاللاھقا تاپشۇرغان بولىدۇ. چۈنكى پۈتۈن ئىشلار ئىلاھىي نىڭ ھېكمىتىنىڭ تەقەززاسى بويىچە بارلىققا كېلىدۇ. ياكى «**الْقُدُوسُ**» **اللَّهُ** **پاكتۇر**» دەپ ئېتىقاد قىلسا، ئىلاھىي نىڭ پۈتۈن نۇقسانلاردىن پاك ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغان بولىدۇ. **3-** ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرى بىلەن دۇئا قىلىش. بۇ ئىككى تۈرلۈك بولۇپ: بىرىنچىسى: ھەمدۇ-سانا ۋە ئىبادەت. ئىككىنچىسى: ئاللاھتىن ھاجىتىنى سوراڭ قاتارلىقلارمۇ ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئەمەل قىلغانلىق بولىدۇ. كىمكى قۇرئانغا ۋە سەھىھ سۈننەتكە مۇراجىئەت قىلسا ئۇنى سانىيالايدۇ ۋە ئەمەل قىلالايدۇ.

ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىم - سۈپەتلىرى تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت:

ئىسىم	مەنىسى
اللَّهُ	پۈتۈن مەخلۇقاتنىڭ يېگانە ئىلاھى ۋە ئىبادەتكە لايىق بولغۇچى، ھەممە ئۇنىڭغا بويسۇنۇپ ئىبادەت قىلىدىغان، باش ئېگىپ رۇكۇ، يېلىنىپ سەجدە قىلىدىغان ۋە ھەر تۈرلۈك ئىبادەتلەر ئۇنىڭغا قىلىنىدىغان مەبۇد بەرھەقنىڭ ئىسمى.
الرَّحْمَنُ	ئاللاھنىڭ پۈتۈن مەخلۇقاتلىرى ئۈچۈن رەھمىتىنىڭ كەڭلىكى ۋە شامىللىقىغا دالالەت قىلىدىغان ئىسىم بولۇپ، ئاللاھتىن باشقىسىغا ئىشلىتىلمەيدىغان خاس ئىسىمدۇر.
الرَّحِيمُ	مۆمىنلەرگە بۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە رەھىم-شەپقەت قىلغۇچى دېگەن مەنىدە بولۇپ، ئاللاھنىڭ مۆمىنلەرنى بۇ دۇنيادا ئىسلامغا ھىدايەت قىلغانلىقى ۋە ئاخىرەتتە جەننەت بىلەن مۇكاپاتلايدىغانلىقى ئۇنىڭ رەھىم سۈپىتىنىڭ تەقەززاسىدۇر.
الْعَفُوفُ	بەندە جازاغا ھەققى بولغان تۇرسىمۇ، ئۇنىڭ گۇناھىنى ئۇچۇرگۈچى، خاتالىقىنى كەچۈرگۈچى، جازادىن ئەپۈ قىلغۇچى ئاللاھتۇر.
الْغَفُورُ	گۇناھ قىلغۇچىنى رەسۋا قىلماستىن، گۇناھىنى يۈگۈرگۈچى ۋە جازادىن ئەپۈ قىلغۇچى ئاللاھتۇر.
الْفَقَّارُ	ئاللاھنىڭ بەندىلەرنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى زات ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدىغان ئىسمى. چۈنكى ئاللاھ تائالا گۇناھكار ۋە تەۋبە قىلغۇچىلارنى مەغپىرەت قىلغۇچى زاتتۇر.
الرَّءُوفُ	رەھمەتنىڭ ۋە شەپقەتنىڭ كامالىتى بولغان سۈپەت بولۇپ، بۇ دۇنيادا پۈتۈن مەخلۇقات ئۈچۈن ئومۇم، ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ مۆمىن بەندىلىرى ئۈچۈن خاس بولغان رەھمەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى ئىپادىسىنى بىلدۈرىدۇ.
الْحَلِيمُ	كۈچى يېتىدىغان تۇرۇپ گۇناھكارلارنى ئالدىراپ جازالىمايدىغان، بەلكى تەۋبە قىلغۇچىلارنىڭ گۇناھلىرىنى ئەپۈ قىلىپ كەچۈرۈۋەتكۈچى ئاللاھتۇر.
التَّوَّابُ	خالغان بەندىلىرىنى تەۋبە قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغۇچى ۋە تەۋبىلەرنى قوبۇل قىلغۇچى ئاللاھتۇر.
السَّيِّدُ	بەندىلىرىنىڭ ئەيىبلىرىنى، خاتالىقلىرىنى، گۇناھلىرىنى ئىنسانلار ئارىسىدا ئېچىپ، ئۇلارنى رەسۋا قىلماستىن، يۈگۈرگۈچى، بەندىلىرىدىن ئۆزلىرىنىڭ ۋە باشقىلارنىڭ ئەيىبلىرىنى يۈگۈرگۈچى دوست تۇنقۇچى ئاللاھتۇر.
الْقَنِيُّ	مۇتلەق تەڭداشسىز كامالەتكە ۋە مۇتلەق كامىل سۈپەتلەرگە ئىگە بولغانلىقتىن، بەندىلىرىدىن ھېچبىرىگە مۇھتاج بولمىغان، پۈتۈن مەخلۇقات ئۇنىڭغا مۇھتاج بولغان ۋە ئۇنىڭ ئىنئامى ۋە ياردىمى ھېچقاچان ئايرىلمايدىغان ئۇلۇغ زاتتۇر.
الْكَرِيمُ	ياخشىلىقى كۆپ، ئاتا-ئېھسانى مول، خالىغان بەندىسىگە سورىسۇن ياكى سورىمىسۇن، خالىغانچە بېرىدىغان زاتتۇر.
الْأَكْرَمُ	سېخىلىقتا، ئاتا-ئېھسان قىلىشتا تەڭدىشى يوق، ياخشىلىقنىڭ ھەممىسى پەقەت ئۇنىڭ قولىدا بولغان، مۆمىنلەرگە ئۆز يەزىدىن ئىنئام قىلىدىغان، كاپىرلارنى ۋە ئاسىيلارنى كېچىكتۈرۈپ ئۆز ئادالىتى بىلەن جازالايدىغان زاتتۇر.
الْوَهَّابُ	كۆپ بەرگۈچى، بەدەلسىز بەرگۈچى ۋە سورىمىسىمۇ ئاتا-ئېھسان قىلغۇچى زاتتۇر.

الجَوَادُ	: ھېسابسىز بەرگۈچى، بەندىلىرىگە پەزىلى-ئېھسان قىلغۇچى، مۆمىنلەرگە تېخىمۇ كۆپ بەرگۈچى ئاللاھتۇر.
الْوَدُودُ	ھەقىقىي مۆمىن بەندىلىرىنى ياخشى كۆرىدىغان، ئۇلارغا مەغپىرەت بىلەن مۇكاپات بېرىدىغان، ئۇلاردىن رازى بولىدىغان ۋە ئەمەللىرىنى قوبۇل قىلىدىغان شەپقەتلىك زاتتۇر.
المُعْطَى	خالغان بەندىسىگە ياخشىلىق خەزىنىلىرىدىن ھېسابسىز بەرگۈچى، مۆمىن بەندىلىرىگە تېخىمۇ كۆپ نېسىۋە بەرگۈچى، ھەر نەرسىنى چىرايلىق ياراتقۇچى زاتتۇر.
الْوَاسِعُ	ياخشىلىق ۋە كامالىيەت سۈپەتلىرى ناھايىتى كۆپ بولۇپ، ساناپ بولغىلى بولمايدىغان قەدەر كۆپ، پادىشاھلىقى، ئۇلۇغلىقى، مەغپىرىتى، رەھىمىتى كەڭ، ئاتا-ئېھسانلىرى مول زاتتۇر.
المُحْسِنُ	زاتىدا، سۈپەتلىرىدە، ئىسىم-سۈپەتلىرىدە كامالىيەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسى بولغان، ھەر شەيئىگە ئېھساننى پۈتۈنلەپ تەتبىقلىگەن، بەندىلىرىگە ھەمىشە ياخشىلىق ئاتا قىلىدىغان زاتتۇر.
الرَّازِقُ	پۈتۈن خەلقلەرگە رىزىق بەرگۈچى زات. رىزىقلارنى ئۇلارنى يارىتىشتىن بۇرۇن بەلگىلەپ بولغان ۋە ئۇلارنىڭ رىزىقىنى ئۈستىگە ئالغان زاتتۇر.
الرِّزَّاقُ	ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە رىزىقىنى كۆپ بېرىدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدىغان ئىسىم. چۈنكى ئاللاھ تائالا بەندىلىرىگە ئۇلارغا سورىماستىن رىزىق بېرىدۇ، ھەتتا گۇناھكارلارغىمۇ رىزىق بېرىدۇ.
اللطيفُ	ئىشلارنى ۋە شەيئىلەرنىڭ ئىنچىكە تەرەپلىرىنى بىلگۈچى، ھېچ نەرسە ئۇنىڭغا پىنھان قالمايدىغان، ياخشىلىقلارنى بەندىلىرىگە مەخپىي ھالدا ھېسابسىز يەتكۈزۈپ بېرىدىغان زاتتۇر.
الغَيبُ	شەيئىلەرنىڭ يوشۇرۇن تەرەپلىرىنى خۇددى ئاشكارا تەرەپلىرىنى بىلگەندەك تولۇق بىلگۈچى، ئىلمى، مەلۇماتى ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى زاتتۇر.
الْفَتْاحُ	ياخشىلىق خەزىنىلىرىدىن، رەھىمىتىدىن ۋە رىزىقىدىن ئۆز ھېكمىتىنىڭ تەقەززاسىگە ئاساسەن خالىغانچە ئاچىدىغان ۋە بەندىلىرىنى تەمىنلەيدىغان زاتتۇر.
العليمُ	ئىلمى شەيئىلەرنىڭ ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن، ئىچكى ۋە تاشقى پۈتۈن تەرەپلىرىنى تەپسىلىي ۋە ئېنىق بىلگۈچى، ئۆتمۈش، ھازىر ۋە كېلەچەككە ئائىت ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلگۈچى زاتتۇر.
البرُّ	بەندىلىرىگە ۋە جىمى مەخلۇقاتلىرىغا ئاتا-ئېھسان قىلىشتا قولى كەڭ، بەرگەنلىرىنى ھېچكىم ساناپ بولالمايدىغان، ۋەدىسىدە راستچىل، بەندىلىرىنىڭ خاتالىقلىرى ۋە گۇناھلىرىنى كەچۈرگۈچى، ئۇلارغا ياردەم قىلغۇچى ۋە قوغدىغۇچى زاتتۇر.
العَليمُ	ھەر ئىشنى جايىدا قىلغۇچى، قىلغانلىرىدا ھېچقانداق ناقىسلىق ياكى زىيادىلىك بولمايدىغان زاتتۇر.
الحَكَمُ	بەندىلىرىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئادالەت بىلەن ھۆكۈم قىلغۇچى، ھېچكىمگە قىلچە زۇلۇم قىلمايدىغان، ئىنسانلار ئارىسىدا ئادالەت مىزانى قىلىپ ئۇلۇغ قۇرئاننى چۈشۈرگەن زاتتۇر.
الشَّاكِرُ	ئىتائەت قىلغۇچىلارنى ماختايدىغان ۋە شەننى كۆتۈرىدىغان، ئاز ئەمەلگە كۆپ ساۋاب بېرىدىغان، نېمەتكە شۈكۈر قىلغۇچىلارغا دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە تېخىمۇ زىيادە بېرىش بىلەن جاۋاب بېرىدىغان زاتتۇر.
الشُّكُورُ	بەندىلەرنىڭ ئاز ئەمەللىرى، ئۇنىڭ دەرگاھىدا كۆپ بولۇپ قوبۇل قىلىنىدىغان، مۇكاپاتنى ھەسسەلەپ بېرىدىغان زاتتۇر. ئاللاھ بەندىلەرنىڭ شۈكۈرلىرىگە ساۋاب بېرىدۇ ۋە ئىبادەتلىرىنى قوبۇل قىلىدۇ.
الجَمِيلُ	زاتىدا، ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ۋە پۈتۈن ئىشلىرىدا گۈزەل بولغۇچى، ياراتقانلىرىدىكى پۈتۈن گۈزەللىك ئۇنىڭدىن كەلگەن زاتتۇر.
المَجِيدُ	ئاسمان ۋە زېمىندە مۇتلەق پەخىرى، ھۆرمەت، ئىززەت ئۇنىڭغىلا خاس بولغان زاتتۇر.
الْوَلِيُّ	مەخلۇقاتىنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى، پادىشاھلىقىنى مۇكەممەل ئىدارە قىلغۇچى، مۆمىنلەرگە ياردەم ۋە نۇسرەت بەرگۈچى زاتتۇر.
الْحَمِيدُ	زاتى، ئىسىم-سۈپەتلىرى ۋە پۈتۈن ئىشلىرى ماختالغۇچى، باياشاتلىق ۋە قىيىنچىلىق، قاتتىقلىق ۋە خوشاللىق ھەممە ھالەتتە مەدھىيە ئوقۇلغۇچى، ھەمدۇ-سانا ۋە شۈكۈرگە ھەقىقىي ھەقىقەت بولغۇچى زاتتۇر.
المُولَى	رەب، پادىشاھ، خوجايىن، مۆمىنلەرنى قوللىغۇچى ۋە ياردەم قىلغۇچى زاتتۇر.
الْمُنْصِرُ	ياردەمى بىلەن خالىغان بەندىسىنى قوللىغۇچى، ئۇ ياردەم بەرگۈچىگە غالىپ كەلگۈچى ۋە رەزىل قىلغۇچىنى ئىززەتلىك قىلغۇچى بولمىغان، ھەمىشە ھەرئىشتا غالىپ كەلگۈچى زاتتۇر.

السَّمِيعُ	ھەر قانداق چاقىرىق، مۇناجاتلارنى، دۇئالارنى ئاڭلاپ تۇرغۇچى، ھەر قانداق مەخپىي ۋە ئاشكارا ئاۋازلارنى ئاڭلىغۇچى، دۇئا قىلغۇچىنىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلغۇچى ۋە تىلىگەنلىرىنى بەرگۈچى زاتتۇر.
البَصِيرُ	غەيب ۋە ئاشكارا ئالەملەردىكى پۈتۈن شەيئىلەرنى ۋە ھەرىكەتلەرنى كۆرۈپ تۇرغۇچى، ھەر قانداق مەخپىي نەرسىنى مۇمەيلى چوڭ بولسۇن ياكى كىچىك بولسۇن - ئېنىق ۋە ئوچۇق كۆرگۈچى زاتتۇر.
الشَّهِيدُ	بەندىلىرىنى كۆزەتكۈچى، ئۆزىنىڭ يېگانە ئىلاھ ئىكەنلىكىگە، ئادالەت بىلەن ئىش قىلىدىغانلىقىغا گۇۋاھ بولغۇچى، مۆمىنلەرنىڭ راستچىلىقىغا گۇۋاھلىق بەرگۈچى زاتتۇر.
الرَّقِيبُ	بەندىلەرنىڭ ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن جىمى ئىشلىرىنى، ھەتتا گەپ- سۆزلىرىنى بىلىپ، كۆزىتىپ تۇرغۇچى، بىر لەھزىدە ھەممىنى ئىدارە قىلىپ، بىلىپ، كۆزىتىپ ئۆلگۈرگۈچى زاتتۇر.
الرَّقِيقُ	ئىشلىرىدا، تەقدىرلىرىدە مېھرىبانلىقنى ئالدىنقى ئورۇندا قويغۇچى، بەندىلىرىگە شەپقەت ۋە مېھرىبانلىق بىلەن قارىغۇچى، بەندىلەرگە ئاسانلىقنى كۆزلەپ شەرىكەت تەكلىپلىرىنى مۇتەدەرىجىلىك بىلەن چۈشۈرگۈچى، ئۇلار تاقەت قىلالمايدىغان ئىشلارنى تەكلىپ قىلمايدىغان زاتتۇر.
القَرِيبُ	ئىلمى، قۇدرىتى ۋە شەپقىتى بىلەن پۈتۈن خەلقنىڭ ئىكەنلىكىگە ئىشەنچ بولغۇچى، مۆمىنلەرگە ياردىمى، نۇسرىتى ۋە مېھرىبانلىقى بىلەن ھەمىشە يېقىن تۇرغۇچى زاتتۇر.
المُجِيبُ	دۇئا قىلغۇچىنىڭ دۇئاسىنى ۋە سوراغۇچىنىڭ تەلەپلىرىنى قوبۇل قىلغۇچى، ھېكمىتى ۋە ئىلمىنىڭ تەقەززاسىغا ئاساسەن خالىغانچە بەرگۈچى زاتتۇر.
الْمَقِيبُ	رىزىقلارنى ۋە ئۈزۈقلۈقلارنى ياراتقان، مەخلۇقاتلىرىغا ئۇلارنى يەتكۈزۈپ بېرىشكە كاپالەتلىك قىلغان، بەندىلىرىنى ۋە رىزىقلىرىنى، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى نوقسانسىز مۇھاپىزەت قىلغۇچى زاتتۇر.
الحَسِيبُ	: بەندىلىرىنىڭ دىن ۋە دۇنيا ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىگە كۇپايە قىلغۇچى، مۆمىنلەرگە ئالاھىدە ئىنئام قىلغۇچى ۋە قوغدىغۇچى، بەندىلەرنىڭ دۇنيادا قىلغانلىرىنىڭ ھېسابىنى ئالغۇچى زاتتۇر.
المُؤْمِنُ	پەيغەمبەرلىرىنىڭ ۋە مۆمىنلەرنىڭ راستچىللىقىغا گۇۋاھ بولغۇچى، تەستىقلىغۇچى، ياخشى ئىش قىلغانلارغا قىيامەت كۈنىدە زۇلۇم قىلماستىن، كەم قىلماستىن ئەجىرلىرىنى تولۇق بېرىشكە كاپالەتلىك قىلىپ، ئۇلارنى خاتىرجەم قىلغۇچى زاتتۇر.
الْمَنَّانُ	ئاتا-ئېھسانى بەك كۆپ، نېمەتلىرى ناھايىتى مول، بەندىلىرىگە ياخشىلىقلىرى ھېسابسىز زاتتۇر.
الطَّيِّبُ	ھەر قانداق ئەيىب ۋە نوقسانلاردىن پاك، پاكىز، ساق ۋە تولۇق، كامالەتتە مۇتلەقلىك ئۇنىڭغا خاس بولغان، بەندىلىرىگە ئاتا-ئېھسانلىرى كۆپ بولغان، پاك بولمىغان زاكات ۋە سەدىقلەرنى قوبۇل قىلمايدىغان، ياخشى نىيەت بىلەن قىلىنمىغان ئەمەللەرنى رەت قىلىدىغان زاتتۇر.
الشَّافِي	قەلبلەرگە ۋە بەدەنلەرگە شىپالىق بەرگۈچى زاتتۇر. كېسەللەرنىڭ شىپالىق تېپىشى بەندىلەرنىڭ قولىدا ئەمەس، بەلكى شىپالىق ئاللاھتىندۇر. ئاللاھ ساقايتىشنى خالىغان كېسەل ئۈچۈن داۋالىنىش يوللىرىنى ۋە پايدىلىق دورىلارنى مۇبەسسەر قىلىپ بېرىدۇ.
الْحَفِيظُ	مۆمىن بەندىلىرىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى قوغدىغۇچى ۋە پۈتۈن مەخلۇقاتلارنى ساقلىغۇچى زاتتۇر.
الْوَكِيلُ	ئالەملەرنى ئىدارە قىلىش ئىشىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان، يارىتىش ۋە باشقۇرۇش ئىشلىرىدا يېگانە بولغۇچى، ئىشلىرىنى ئۇنىڭغا تاپشۇرغان ئىتائەتتەن مۆمىنلەرنىڭ ئىشلىرىغا ئىگە بولغۇچى، ئۇلارغا ھالال رىزىق تېپىش، ئىبادەت ۋە پۈتۈن ھاياتلىق ئىشلىرىدا ياردەم بەرگۈچى ۋە ئۇلارنىڭ شۈكۈرلىرى ئۈچۈن نېمىتىنى زىيادە قىلىپ بەرگۈچى زاتتۇر.
الْخَالِقُ	ئاللاھنىڭ ياراتقانلىرىنىڭ كۆپلىكىگە دالالەت قىلىدىغان ئىسىم. ئاللاھ ھەمىشە يارىتىپ تۇرىدۇ، ياراتقۇچىلىقى بىلەن ئەبەدى سۈپەتلىنىدۇ.
الْخَالِقُ	ھەر نەرسىنى تەڭداشسىز ۋە ياردەمسىز ياراتقۇچى زاتتۇر.
الْبَارئُ	ئۆزى تەقدىر قىلىپ بەلگىلىگەنلىرىنى ۋۇجۇدقا چىقارغۇچى زاتتۇر.
المُصَوِّرُ	ھەر بىر مەخلۇقاتنى ئۆزىنىڭ ھېكمىتى تەقەززاسىغا قىلغان شەكىلدە شەكىللەندۈرگۈچى ۋە گۈزەل سۈرەتلەردە ياراتقۇچى زاتتۇر.
الرَّبُّ	مەخلۇقاتلىرىنى نېمەتلىرى ۋە ئاتا-ئېھسانلىرى بىلەن پەرۋىش قىلغۇچى زات. ئاللاھ ئۆزىنىڭ ئىتائەتتەن مۆمىن بەندىلىرىنى مەخسۇس تەربىيەلەيدۇ ۋە يېتىشتۈرىدۇ، چۈنكى ئۇ ياراتقۇچى ۋە ئىگە بولغۇچى خوجايىندۇر.

الْعَظِيمُ	زاتىدا، ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ۋە جىمى ئىشلىرىدا مۇتلەق كامالەت ۋە مۇتلەق ئۇلۇغلۇققا ئىگە زات. شۇنىڭ ئۈچۈن بەندىلەرنىڭ ئۈنى ئۇلۇغلىشى ۋە قەدىرلىشى پەرزىدۇر. شۇنداقلا ئۇنىڭ بۇيرۇق ۋە چەكلىمىلىرىنى بۇيۇك بىلىش پەرزىدۇر.
القَاهِرُ القَهَارُ	بەندىلىرىنى بويسۇندۇرغۇچى، ئۇلارنىڭ ئۈستىدە ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى، مەخلۇقاتلار ئىختىيارى ۋە ئىختىيارسىز ھالدا ئۇنىڭغا باش ئەگكۈچى زاتتۇر. بەندىلەرنى مۇتلەق بويسۇندۇرغۇچى كامالەتلىك زاتتۇر.
المُهَيَّمِنُ	ھەر شەيئىنى ئىدارە قىلغۇچى ۋە ساقلىغۇچى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ھەر تەرىپىنى بىلگۈچى زاتتۇر.
العَزِيزُ	ئىززەت ۋە قۇدرەت مەنىلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئۆزىگە مۇجەسسەم قىلغان، ھېچكىم ئۇنىڭغا غالىب كېلەلمەيدىغان، ھېچكىمگە ھېچ ئىشتا مۇھتاج بولمايدىغان، ئۇنىڭ ئىززىتى ھېچ نەرسە ئورنىدىن مىدىرلىمايدىغان مىسلىسىز قۇدرەت ۋە كۈچ ئىگىسى بولغان زاتتۇر.
الجَبَّارُ	خالغىنىنى قىلغۇچى، بەندىلىرىنى قەھرى ۋە ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدا تۇتقۇچى، ھەر نەرسە ئۇنىڭ ھۆكۈمرانلىقى ئالدىدا باش ئەگكۈچى، ئۇنىڭ ھۆكۈمىگە بويسۇنغۇچى، قىيىنچىلىقنى ئاسان قىلغۇچى، پېقىرنى باي قىلغۇچى، ئاساننى قىيىن قىلغۇچى، كېسەللەرنى ساقايتقۇچى، يارىدارلارغا ھايات ئاتا قىلغۇچى زاتتۇر.
الْمُتَكَبِّرُ	ھەر قانداق ناقىسلىق ۋە يامانلىقتىن ئۈستۈن، بەندىلەرگە زۇلۇم قىلىشتىن يىراق، كاتتىلىق ۋە بىلەن ھەمىشە سۈپەتلەنگۈچى ئۇنىڭدىن بۇ كاتتىلىقنى تالاشقۇچىلارنىڭ ئەدىبىنى بەرگۈچى زاتتۇر.
الْكَبِيرُ	زاتىدا، ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ۋە ئىشلىرىدا كاتتا ۋە ئۇلۇغ زات. ئاللاھتىن ئۇلۇغ ۋە كاتتا ھېچكىم يوق. ئاللاھتىن باشقا ھەممە ئاللاھنىڭ ئالدىدا كىچىك ۋە ئاددى سانلىدۇ.
الْحَيُّ	ئۆزىنىڭ كاتتا ماقامغا لايىق ھالدا ھايا ئىگىسى بولغان زات. ئاللاھنىڭ ھاياسى سېخىلىق ۋە پەزىلى-ئېھسانى بۇيۇكلىكىنى تەقەززا قىلىدىغان ھايادۇر.
الْحَيُّ	ھەقىقىي مەڭگۈلۈك ھاياتنىڭ ئىگىسى، ئەۋۋىلى ۋە ئاخىرى بولمىغان ئەبەدى ھاياتنىڭ ئىگىسى بولغان زات. دۇنيادىكى ھاياتنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭدىن كەلگەن. ئاللاھ ھاياتلىقنىڭ يېگانە مەنبەئىدۇر.
الْقَيُّومُ	ئۆز زاتى بىلەن ھەممە ئىشنى ئىدارە قىلغۇچى، مەخلۇقاتلىرىنىڭ ياردىمىدىن بەھاجەت بولغۇچى ۋە ئاسمانلار ھەم زېمىندىكى ھەممە نەرسىنى يالغۇز ئىدارە قىلغۇچى، ھەممە ئۇنىڭغا مۇھتاج بولغۇچى زاتتۇر.
الْوَارِثُ	پۈتۈن مەۋجۇدات يوقالغاندىن كېيىنمۇ داۋام قىلغۇچى زات. ھەممە نەرسە پانىيلىققا يۈز تۇتقاندىن كېيىن ئۇنىڭ دەرگاھىغا قايتىدۇ، قولمىزدىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭدىن بىزگە ئامانەت بولۇپ ھەممىسى ئۇنىڭغا قايتىدۇ.
الِدَيَّانُ	پۈتۈن مەۋجۇداتنى بويسۇندۇرغۇچى ۋە ئىدارە قىلغۇچى، بەندىلىرىنىڭ قىلغانلىرىغا مۇكاپات ۋە جازا بەرگۈچى، ياخشىلارنىڭ ياخشىلىقىغا كۆپ ساۋاب بەرگۈچى، يامانلىق قىلغانلارنى كەچۈرگۈچى ياكى قىلغانلىرىغا كۆرە جازالغۇچى زاتتۇر.
الْمَلِكُ	خەلقى ئۈستىدە مۇتلەق ھاكىمىيىتى بولغان خالىغان ئىشقا بۇيرۇپ، خالىغان ئىشتىن توسىدىغان ھەممىنى خالىغىنىچە تەسەررۈپ قىلىدىغان، ھەممىنى ئۆزى قىلىدىغان زاتتۇر.
الْمَالِكُ	پادىشاھلىقى ئۆزىنىڭ ھەقىقىي ۋە ئۆزىگە خاس بولغان، مەۋجۇداتنى ياراتقاندا يېنىدا ھېچكىم بولمىغان. بارچە مەخلۇقاتلار يوق قىلىنغان ۋاقىتتىمۇ ئۇنىڭ پادىشاھلىقى داۋام قىلىدىغان زاتتۇر.
الْمَلِكُ	مۇتلەق پادىشاھلىققا دالالەت قىلىدىغان ئىسىم بولۇپ، «الملك» سۆزىدىن چوڭقۇر مەنىگە ئىگە.
السَّبُوحُ	ھەر قانداق ئەيىب ۋە نۇقساندىن پۈتۈنلەي پاك زاتتۇر. بارلىق گۈزەل كامالىي سۈپەتلەر ئاللاھقا مەنسۇپ.
الْقُدُّوسُ	قايسى بىر تەرەپتىن بولمىسۇن، ھەر قانداق ناقىسلىق ۋە يېتەرسىزلىكلەردىن پاكىتۇر. چۈنكى ئاللاھ مۇتلەق كامالىي سۈپىتى بىلەن يېگانە سۈپەتلەنگەن زاتتۇر.
الِسَّلَامُ	ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ۋە پۈتۈن ئىشلىرىدا ھەر قانداق نۇقسان ۋە كەمچىلىكلەردىن خالى، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى بارلىق تىنچلىق ۋە سالامەتلىكلەرنىڭ مەنبەئى بولغان زاتتۇر.
الْحَقُّ	ئىلاھلىقىدا، ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ھەق ئىكەنلىكىدە قىلچە شەك بولمىغان، ئۇنىڭدىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ مەبۇد بەرھەق بولمىغان زاتتۇر.
الْمُبِينُ	يېگانە ئىلاھلىقىدا، ھېكمەتلىرىدە ۋە رەھىمىتىدە ئوچۇق، ئېنىق ۋە ئاشكارا بولغان، بەندىلىرىگە ھەقىقە ئەگىشىشى ئۈچۈن ھەق يولنى ئوچۇق كۆرسىتىپ بەرگۈچى، ئازغۇن يوللاردىن ئاگاھلاندۇرغۇچى، ئۇلارنى ياخشىلىققا مۇبەسسەر قىلغۇچى زاتتۇر.

القوي	مۇتلەق ئىختىيار بىلەن كامالى قۇدرەتنىڭ ئىگىسى بولغان زاتتۇر.
المتين	قۇدرەتتە، كۈچىدە كۈچلۈك، ھېچقانداق ئىشتا جاپا تارتىپ قالمايدىغان، ھېرىپ قالمايدىغان زاتتۇر.
القادر	ھەممىگە كۈچى يېتىدىغان، ئاسمان ۋە زېمىندا ھېچ نەرسە ئۇنى ئاجىزلاشتۇرالمىدىغان ۋە خالىغان نەرسىنى ئۆز خاھىشى بىلەن ئىرادە قىلىدىغان زاتتۇر.
القدير	«القادر» سۈپىتىنىڭ ئەڭ كامالى ئىپادىسى بولۇپ، ئاللاھنىڭ مۇتلەق قۇدرەت ۋە كۈچ ئىگىسى ئىكەنلىكىنى تەكىتلەيدۇ.
المقتدر	ئاللاھنىڭ قۇدرىتى ۋە تەقدىر قىلغان ئىشلىرىنى يۈرگۈزۈشتە كامالى مۇتلەق قۇۋۋەتكە ئىگە ئىكەنلىكىنى تەكىتلەيدىغان سۈپەت.
العلي	ئاللاھنىڭ زاتىنىڭ، قەھرى كۈچىنىڭ، شەننىڭ ئۈستۈنلىكىنى ۋە ھەر نەرسىنىڭ ھۆكۈمرانلىقى قولىدا ۋە خاھىشى ئاستىدا ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدىغان سۈپەت. ئاللاھقا ئۈستۈن كېلىدىغان ھېچ نەرسە يوقتۇر.
المتعال	ئۇلۇغلىقى ۋە قۇدرىتى ئالدىدا ھەر نەرسە خارلىق ھالىتىگە چۈشۈپ قالىدىغان، تەڭدىشى بولمىغان، بەلكى ھەر نەرسە ۋە ھەر قانداق مەخلۇقات ئۇنىڭ تەسەررۇپى، پادىشاھلىقى ۋە قەھرى ئاستىدا بولىدىغان زاتتۇر.
المقدم	ھەر نەرسىنى ئۆز خاھىشى بويىچە ئورۇنلاشتۇرىدىغان، ئىلمى ۋە ھېكمىتىنىڭ تەقەززاسىغا ئاساسەن خەلقلىرىدىن بەزىسىنى بەزىسىگە ئۈستۈن ياكى ئىلگىرى قىلىدىغان زاتتۇر.
المؤخر	بەزى نەرسىلەرنى تۆۋەن قىلىپ، خالىغانلىرىنى ئىلگىرى ياكى ئۈستۈن قىلىدىغان، خالىغان ئىشنى ئۆز خاھىشى ۋە ھېكمىتىنىڭ تەقەززاسى بويىچە كېچىكتۈرىدىغان، بەندىلىرىنى تەۋبە قىلسۇن دەپ ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى سەۋەبلىك ئۇلارنى ئازابلاشنى كېچىكتۈرىدىغان زاتتۇر.
المسر	شەيئىلەرنىڭ قىممىتىنى، ئورنىنى ۋە ماقامىنى ۋە تەسىرىنى خالىغانچە كۆتۈرىدىغان ياكى كەم قىلىدىغان، ھېكمىتىگە ئاساسەن بەزى نەرسىلەرنى باھالىق ۋە بەزىسىنى ئەرزان قىلىدىغان زاتتۇر.
القابض	روھلارنى قەبز قىلىدىغان، ھېكمىتى بويىچە بەزى بەندىلىرىنى سىناش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ قۇدرىتىنى، كۈچىنى ۋە قابىلىيىتىنى، شۇنداقلا رىزىقلىرىنى تار قىلىدىغان زاتتۇر.
الباسط	رەھمىتى، شەپقىتى بىلەن بەزى بەندىلىرىنىڭ رىزىقىنى مول، تۇرمۇشىنى باياشات قىلىدىغان، ئاندىن ھېكمىتى بويىچە ئۇلارنى سىنايدىغان، تەۋبە قىلغۇچىلارغا مەغپىرەت قولىنى سۈندىغان زاتتۇر.
الأول	ھېچ نەرسە يوق ۋاقىتتىمۇ بولغان، ھەممە نەرسە ئۇنىڭ يارىتىشى ۋە ئىجاد قىلىشى بىلەن پەيدا بولغان، ئۆزىنىڭ باشلىنىش تارىخى بولمىغان زاتتۇر.
الآخر	ھەر نەرسە پانى بولغاندىمۇ داۋام قىلىدىغان، تۈگەنچىسى بولمىغان، ھەممە نەرسە ئاخىرى ئۇنىڭ دەرگاھىغا قايتىدىغان، تۈگەنچىسى يوق مەڭگۈلۈك باقى زاتتۇر.
الظاهر	ھەممىدىن ئۈستۈن، ھەممە نەرسىنىڭ ئۈستىدە ئاشكارا بولغۇچى، قۇدرىتى نامايان بولۇپ تورغۇچى، ئاللاھتىن ئۈستۈن ھېچ نەرسە يوق، ئۇ ھەممىگە ھامىي ۋە ھەممىنى ئىدراك قىلغۇچى زاتتۇر.
الباطن	ئاللاھ مەخپىيەتدۇر ۋە بەندىلىرىگە ئەڭ يېقىندۇر يەنى ئۇنى كۆز بىلەن كۆرگىلى بولمايدۇ، ئۇنىڭ زاتىنىڭ ماھىيىتىنى تونۇشقا ئەقىللەر ئېرىشەلمەيدۇ.
الوتر	يەككە-يېگانە، شېرىكى يوق ياكى ياردەمچىسى ياكى بالىسى ياكى ئوخشىشى بولمىغان زاتتۇر.
السيد	مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدە مۇتلەق ھاكىمىيەت ئىگىسى، ئۇلارنىڭ پادىشاھى ۋە يارانقۇچىسى زاتتۇر. پۈتۈن مەخلۇقاتلار ئاللاھنىڭ قۇلىدۇر.
الصمد	ھېچكىمگە مۇھتاج بولمىغان، خوجايىنلىقىدا، مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدە ھۆكۈمرانلىقىدا تەڭدىشى بولمىغان، ھەممە ئۇنىڭغا مۇھتاج بولغان، مەخلۇقاتلىرىنى رىزىقلاندۇرىدىغان ۋە ئۇلاردىن رىزىق كۈتمەيدىغان يېگانە زاتتۇر.
الواحد	كامالى مۇتلەقتە يېگانە بولغان، ئوخشىشى بولمىغان، شېرىكى بولمىغان زاتتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھنى بىر بىلىپ ئېتىقاد قىلىش، ئىبادەتلەرنى ئۇنىڭغا قىلىش مۇسۇلمانچىلىقنىڭ تەقەززاسى. ئېتىقاد ۋە ئىبادەتنى ئۇنىڭغا خالىس قىلىش زۆرۈر بولغان تەڭداشسىز زات.
الاحد	ھەقىقىي مەبۇد بەرھەق ئىبادەت قىلىشقا تولىمۇ ھەقىق بولغان زاتتۇر.
الإله	

13 **الله نىڭ ئىسىملىرى بىلەن سۈپەتلىرى ئارىسىدا پەرق بارمۇ؟** **الله** نىڭ ئىسىملىرى ۋە سۈپەتلىرى، شۇ ئىسىم ياكى سۈپەت بىلەن يامانلىقتىن پاناھ تىلەشنىڭ ياكى بىرەر ئىشقا قەسەم قىلىشنىڭ دۇرۇس بولۇشىدا ئورتاقلىشىدۇ. **لېكىن** بۇ ئىسىم - سۈپەتلەرنىڭ ئارىسىدا پەرق بار، مۇھىم پەرقلەر تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت:

بىرىنچى: **الله نىڭ ئىسىملىرى بىلەن بەندىچىلىك قىلىش ۋە چاقىرىش دۇرۇس بولىدۇ**، مەسىلەن **عبد الكرىم** (كەرەملىك زات **الله نىڭ** بەندىسى) دەپ ئاتاپ، بەندىچىلىكنى **الله قا** نىسبەت بىرىشكە بولىدۇ، ئەمما **عبد الكرم** (كەرەملىكنىڭ بەندىسى) دېيىش دۇرۇس بولمايدۇ. شۇنداقلا، **الله نى** ئىسىملىرى بىلەن چاقىرىشقا بولىدۇ، مەسىلەن **يا كرىم** (ئى كەرەملىك زات **الله!**) دېيىشكە بولىدۇ، **يا كرم الله** (ئى **الله نىڭ** كەرەملىكى!) دېيىش دۇرۇس بولمايدۇ.

ئىككىنچى: **الله نىڭ سۈپەتلىرى **الله نىڭ ئىسىملىرىدىن تۈرلىنىپ چىقىدۇ****، مەسىلەن، الرحمة (رەھمەت) دېگەن سۈپەت الرحمن (ئەررەھمان) دېگەن ئىسىمدىن تۈرلىنىپ چىقىدۇ. **ئەمما **الله نىڭ ئىسىملىرى بولۇپ كەلمىگەن ئىسىملار **الله نىڭ سۈپەتلىرىدىن تۈرلىنىپ چىقمايدۇ******، مەسىلەن **الاستوا** (قارار ئالماق) دېگەن سۈپەتنى ئالماق، ئۇنىڭدىن تۈرلىنىپ چىققان المستوي (قارار ئالغۇچى) دېگەن ئىسىم **الله نىڭ** ئىسمى بولالمايدۇ.

ئۈچىنچى: **الله نىڭ ئىسىملىرى بولۇپ كەلمىگەن ئىسىملار **الله نىڭ پېئىللىرىدىن تۈرلىنىپ چىقمايدۇ****، الغضب (غەزەپ قىلىش) **الله نىڭ** پېئىللىرىدىندۇر، ئۇنىڭدىن تۈرلىنىپ چىققان الغاضب (غەزەپ قىلغۇچى) نى **الله نىڭ** ئىسىملىرىدىن دېگىلى بولمايدۇ. **ئەمما **ئۇنىڭ سۈپەتلىرى **ئۇنىڭ پېئىللىرىدىن تۈرلىنىپ چىقىدۇ******، شۇنداق بولغاندا، الغضب (غەزەپ قىلىش) دېگەن سۈپەتنى **الله نىڭ** سۈپىتى دەپ ئىسپاتلىيالايمىز، چۈنكى غەزەپ قىلىش **الله نىڭ** پېئىللىرىدىندۇر.

14 **پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟** ئۇ، پەرىشتىلەرنىڭ بارلىقىنى، **الله تائالانىڭ** ئۇلارنى ئۆزىگە ئىبادەت قىلدۇرۇش ۋە ئەمر - پەرمانلىرىنى ئىجرا قىلدۇرۇش ئۈچۈن ياراتقانلىقىنى قەتئىي ئېتىراپ قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. **«پەرىشتىلەر **الله نىڭ** ھۆرمەتلىك بەندىلىرىدۇر. ئۇلار **الله قا** ئالدى بىلەن سۆز قىلىشقا پىتىنالمىدۇ، ئۇلار **الله نىڭ** ئەمرى بويىچە ئىش قىلىدۇ»**. [سۇرە ئەنبىيا، 26 - 27 - ئايەتلەر]

ئۇلارغا ئىمان كەلتۈرۈش مۇنداق بىر قانچە تۈرلۈك ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ: 1- ئۇلارنىڭ بارلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. 2- ئۇلاردىن جىبرىئىلغا ئوخشاش بىز ئىسمىنى بىلگەن پەرىشتىگە ئىمان كەلتۈرۈش. 3- ئۇلارنىڭ سۈپەتلىرىدىن ناھايىتى چوڭ يارىتىلغىنىدەك، بىز بىلگەن سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش. 4- جان ئالغۇچى پەرىشتىگە ئوخشاش، ئۇلارنىڭ خۇسۇسىي ۋەزىپىلىرىدىن بىزگە بىلدۈرۈلگەنلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش.

15 **قۇرئان دېگەن نېمە؟** قۇرئان **الله سۇبھانەھۇ ۋەئائالانىڭ** سۆزدۇر، ئۇنى تىلاۋەت قىلىش ئىبادەت ھېسابلىنىدۇ. قۇرئان **الله تىن** كەلدى ۋە **الله قا** قايتىدۇ. **الله قۇرئاننى** ھەرپ ۋە ئاۋاز بىلەن سۆزلىدى، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنى **الله تىن** ئاڭلىدى، ئاندىن ئۇنى پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزدى. ساماۋىي كىتابلارنىڭ ھەممىسى **الله نىڭ** سۆزدۇر.

16 **قۇرئان بىلەنلا قانائەتلىنىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدىن بىھاجەت بولساق بولامدۇ؟** ئۇنداق قىلىش دۇرۇس ئەمەس. **الله تائالا سۈننەتنى ئېلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: «پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار»**. [سۇرە ھەشر، 7 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] سۈننەت قۇرئاننى تەپسىر قىلىپ بەرگۈچىدۇر. نامازغا ئوخشاش دىننىڭ تەپسىلىي ئەھكاملىرى پەقەت سۈننەت بىلەنلا تونۇلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: **«بىلىڭلاركى، ماڭا قۇرئان ۋە ئۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭغا ئوخشاش نەرسە بېرىلدى. بىلىڭلاركى، كەلگۈسىدە شۇنداق ئادەم مۇ كېلىدۇكى، ئۇ قورسىقى توق، ئورۇندۇقىغا يۆلەنگەن ھالدا مۇنداق دەيدۇ: بۇ قۇرئانغىلا ئەمەل قىلىڭلار، قۇرئاندا بار ھالال نەرسىنى ھالال قىلىڭلار، ئۇنىڭدا بار ھارام نەرسىنى ھارام قىلىڭلار.»** [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايەت قىلغان]

17 **پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟** ئۇ، **الله نىڭ** ھەر ئۈممەتكە ئۆز ئىچىدىن ئۇلارنى يالغۇز **الله قىلا ئىبادەت قىلىشقا، **الله تىن** باشقا كىمىسىگە ئىبادەت قىلىشنى رەت قىلىشقا چاقىرىدىغان**

پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتكەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ راستچىل، راستچىل ئىكەنلىكى تەستىقلانغان، توغرا يولدا ماڭغۇچى، ھۆرمەتلىك، ئېسىل، تەقۋادار، ئىشەنچلىك، توغرا يولغا يېتەكلىگۈچى ۋە توغرا يولغا يېتەكلەنگۈچى كىشىلەر ئىكەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە يۈكلەنگەن ۋەزىپىلەرنى بىجاندەل ئورۇندىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ئىنسانلار ئىچىدىكى ئەڭ ئەۋزەل كىشىلەر ئىكەنلىكىنى، توغۇلغاندىن باشلاپ ۋاپات بولغانغا قەدەر ئاللاھ قاشىرىك كەلتۈرۈشتىن پاك ئىكەنلىكىنى قەتئىي تەستىقلاشتىن ئىبارەتتۇر.

18 قىيامەت كۈنىدىكى شاپائەتنىڭ تۈرلىرى قانچە؟ ئۇ بىرقانچە تۈرلۈك بولىدۇ. ئۇنىڭ ئەڭ چوڭ تۈرى **چوڭ شاپائەت** بولۇپ، ئىنسانلار قىيامەت مەيدانىدا ئۆزلىرى ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىلىشى ئۈچۈن 50 مىڭ يىل كۈتكەندىن كېيىن، پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئىنسانلار ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىشنى تىلەيدۇ. بۇ شاپائەت بىزنىڭ سەردارىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا خاستۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەدە قىلىنغان ۋە مەدھىيىگە لايىق مەرتىۋىدۇر. **ئىككىنچى:** جەننەتنىڭ دەرۋازىسىنىڭ ئېچىلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. جەننەتنىڭ دەرۋازىسى تۇنجى بولۇپ پەيغەمبەرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئېچىلىدۇ. ئۈممەتلەر ئارىسىدىن تۇنجى بولۇپ جەننەتكە ئۇنىڭ ئۈمىتى كېرىدۇ. **ئۈچىنچى:** دوزاخقا بۇيرۇلغان بىر تۈركۈم كىشىلەر ھەققىدە ئۇلارنىڭ دوزاخقا كىرىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. **تۆتىنچى:** ئاللاھنى بار ۋە بىر دەپ بىلگەن، لېكىن دوزاخقا كىرىپ كەتكەن گۇناھكارلارنىڭ دوزاختىن چىقىرىلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. **بەشىنچى:** جەننەت ئەھلىنىڭ مەرتىۋىلىرىنىڭ يۇقىرى كۆتۈرۈلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. **ئاخىرقى ئۈچ تۈرلۈك شاپائەت** (يەنى ئۈچىنچى، تۆتىنچى ۋە بەشىنچى تۈرلۈك شاپائەتلەر) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خاس ئەمەس. لېكىن ئۇ، بۇ شاپائەتلەردە ئەڭ ئالدىدا بولىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەرلەر، پەرىشتىلەر، ئەۋلىيالار ۋە شېھىتلەر كېلىدۇ. **ئالتىنچى:** بىر تۈركۈم كىشىلەرنىڭ جەننەتكە ھېسابسىز كىرىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. **يەتتىنچى:** بەزى كاپىرلارنىڭ ئازابىنىڭ يېنىكىلىتىلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. ئۇ پەيغەمبەرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا خاس بولۇپ، تاغىسى ئەبۇ تالىبنىڭ ئازابىنىڭ يېنىكىلىتىلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلەيدۇ. **ئاندىن كېيىن ئاللاھ تائالا تەۋھىد ئۈستىدە ئۆلگەن نۇرغۇن كىشىلەرنى بىراۋنىڭ شاپائىتىسىزلا ئۆز مەرھەمىتى بىلەن** دوزاختىن چىقىرىپ جەننەتكە كىرگۈزىدۇ، ئۇلارنىڭ سانىنى پەقەت ئاللاھلا بىلىدۇ.

19 تىرىكلەردىن ياردەم ياكى شاپائەت تىلەش دۇرۇس بولامدۇ؟ شۇنداق، دۇرۇس بولىدۇ. ئاللاھ تائالا باشقىلاردىن ياردەم تىلەشكە رىغبەتلەندۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: **(ياخشى ئىشقا ۋە تەقۋادارلىققا ياردەملىشىڭلار).** [سۈرە مائىدە، ئىككىنچى ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: **«كىمكى مۇسۇلمان قېرىندىشىنىڭ ياردەمىدە بولىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭ ياردەمىدە بولىدۇ.»** [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] ئەمما شاپائەت مەسىلىسىگە كەلسەك، ئۇنىڭ پەزىلىتى ناھايىتى چوڭ بولۇپ، ئۇنىڭ مەنىسى "ئارىغا چۈشمەك" دېگەنلىك بولىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **«كىمكى (كىشىلەر ئارىسىدا) ياخشى (ئىش ئۈچۈن) شاپائەت قىلسا، ئۇنىڭدىن (يەنى ياخشى ئىشتىن) ئۇنىڭ نېسۋىسى بولىدۇ.»** [سۈرە نسا، 85 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: **«شاپائەت قىلىڭلار، ئەجىرگە ئېرىشىسىلەر.»** [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

ياردەم ۋە شاپائەت مۇنداق بىرقانچە شەرتلەر ئاستىدا تىلىنىشى كېرەك: 1- تىرىك ئادەمدىن تىلىنىشى كېرەك، چۈنكى ئۆلۈك ئۆزىگە پايدا يەتكۈزەلمەيدىغان تۇرسا، قانداقمۇ باشقىلارغا پايدا يەتكۈزەلمەسۇن؟! 2- قىلماقچى بولغان سۆز چۈشىنىشلىك بولۇشى كېرەك. 3- تەلەپ قىلىنغان نەرسە ھازىر بولۇشى كېرەك. 4- ئىنسان قادىر بولالايدىغان ئىشتا بولۇشى كېرەك. 5- دۇنيا ئىشلىرىدا بولۇشى كېرەك. 6- قىلسا بولىدىغان، زىيىنى يوق ئىشلاردا بولۇشى كېرەك.

20 ۋەسەلە قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟ ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ.

بىرىنچى: جايز بولغان ۋەسەلە. ئۇ تۆۋەندىكىدەك ئۈچ تۈرگە بۆلۈنىدۇ: 1- ئاللاھقا ئۇنىڭ ئىسمىم- سۈپەتلىرى بىلەن ۋەسەلە ئىزدەش. 2- ئاللاھ رازىلىقىنى كۆزلەپ قىلغان ياخشى ئەمەللەرنى ۋەسەلە قىلىش. 3- ھايات ۋە

ھازىر بولغان، دۇئاسى ئىجابەت بولىدۇ دەپ گۇمان قىلغان تەقۋادار مۇسۇلماننىڭ دۇئاسىنى ۋەسىلە قىلىش. **ئىككىنچى: چەكلەنگەن ۋەسىلە.** ئۇ مۇنداق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: **1.** ئاللاھ تائالادىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ياكى بىرەر ۋەلىنىڭ ھۆرمىتىنى شەپقى كەلتۈرۈپ ھاجىتىنى تەلەش. مەسىلەن ئىنساننىڭ: ئى! ئاللاھ! مەن سەندىن پەيغەمبىرىڭنىڭ ھۆرمىتى بىلەن، ياكى ھۈسەيىننىڭ ھۆرمىتى بىلەن ھاجىتىمنى تەلەيمەن دېگەنگە ئوخشاش. سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆرمىتىنىڭ ئاللاھ تائالا ھوزۇرىدا ناھايىتى بۈيۈك ئىكەنلىكىدە گەپ يوق. شۇنداقلا ئاللاھنىڭ ياخشى بەندىلىرىنىڭمۇ ھۆرمىتى ناھايىتى چوڭدۇر. لېكىن يەر يۈزىدىكى ھەرقانداق ياخشى ئىشنى قىلىشقا ساھابىلار ئەڭ ھېرىسمەن تۇرۇپمۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆرمىتىنى ۋەسىلە قىلىپ دۇئا قىلمىغان. ھالبۇكى، ئۇنىڭ قەبرىسى ئۇلارنىڭ يىنىدا تۇرۇقلۇقمۇ ئۇلار رەسۇلۇللاھنىڭ تاغىسى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دۇئاسى بىلەن ۋەسىلە ئىزدىگەن. **2.** بەندە ئۆز ھاجىتىنى پەرۋەردىگارى ئاللاھ تەن پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ نامى بىلەن ياكى ئاللاھنىڭ ۋەلىسى بىلەن قەسەم قىلىپ تەلەش. مەسىلەن، ئۇنىڭ: «ئى! ئاللاھ! مەن سەندىن پالانى ۋەلىيىڭنىڭ ھەققى ھۆرمىتى بىلەن ياكى پالانى پەيغەمبىرىڭنىڭ ھەققى - ھۆرمىتى بىلەن مۇنداق نەرسە تەلەيمەن» دېگەنگە ئوخشاش. مەخلۇق بىلەن مەخلۇققا قەسەم قىلىش مەنىي قىلىنىدۇ. مەخلۇق بىلەن ئاللاھقا قەسەم قىلىش تېخىمۇ قاتتىق مەنىي قىلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە بەندىنىڭ پەقەت ئاللاھ تائالاغا ئىتائەت قىلىش مەجبۇرىيىتى بار.

21 ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟ ئۇ، قىيامەت كۈنىنىڭ چوقۇم كېلىدىغانلىقىنى قەتئىي تەستىقلاشتىن ئىبارەتتۇر. بۇ ئىمان كەلتۈرۈش تۈرى بولسا: ئۆلۈش، ئۆلگەندىن كېيىن قەبرىدىكى سوئال-سوراق، ئازاب ياكى نازۇ-نېمەت، سۇرنىڭ چېلىنىدىغانلىقى، ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئالدىدا ئۆرە تۇرۇپ ھېساب بېرىلىدىغانلىقى، ئەمەل دەپتەرلىرىنىڭ تارقىتىپ بېرىلىدىغانلىقى، تارازا ۋە پىلىسرات كۆۈرۈكىنىڭ قويۇلىدىغانلىقى، ھەۋزى-كەۋسەر كۆلىنىڭ ۋە شاپائەتنىڭ مۇقەررەلىكى، ئاندىن كېيىن ئىنساننىڭ جەننەت ياكى دوزاخقا كىرىدىغانلىقى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

22 قىيامەتنىڭ چوڭ ئالامەتلىرى نېمىلەردىن ئىبارەت؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «شەك - شۈبھىسىزكى، قىيامەتتىن بۇرۇن سىلەر ئون ئالامەتنى كۆرمىگىچە ھەرگىز قىيامەت قايمىم بولمايدۇ» ئالەمنى تۈتۈن قاپلىشى، دەججالنىڭ چىقىشى، غەلبە ھايۋاننىڭ چىقىشى، كۈننىڭ غەربتىن چىقىشى، مەريەم ئوغلى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ چۈشۈشى، يەئجۇج ۋە مەججۇلەر، شەرقتە بىر قېتىم، غەربتە بىر قېتىم، ئەرەب يېرىم ئارىلىدا بىر قېتىمدىن ئىبارەت ئۈچ قېتىملىق يەر يۇتۇش ھادىسىسى، ھەممىنىڭ ئاخىرىدا يەمەن تەرەپتىن بىر ئوت چىقىپ ئىنسانلارنى مەھشەرگاھ تەرەپكە قوغلاپ مېڭىشى قاتارلىقلارنى تىلغا ئالغان. [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

23 ئىنسانلارنىڭ بېشىغا كېلىدىغان ئەڭ چوڭ پىتىنە نېمىدىن ئىبارەت؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغاندىن باشلاپ قىيامەت قايمىم بولغىچە ئارىلىقتىكى ئەڭ چوڭ ئاپەت دەججالنىڭ چىقىشىدۇر.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

دەججال ئىنسان پۇشتىدىن بولغان بىر ئەر كىشى بولۇپ، ئاخىر زامان بولغاندا دۇنياغا كېلىدۇ، ئۇنىڭ ئىككى كۆزى ئارىلىقىغا «ك ف ر» دەپ يېزىلغان بولىدۇ. ئۇنى ھەر بىر مۇمىن ئوقۇيالايدۇ. ئۇنىڭ ئوڭ كۆزى قارىغۇ بولۇپ، پولىتىيىپ چىقىپ قالغان ئۈزۈمگە ئوخشايدۇ. ئۇ چىققاندا، دەسلەپ ئىسلاھات ئېلىپ بارىدىغانلىقىنى، ئاندىن پەيغەمبەرلىكىنى، ئاندىن ئىلاھلىقىنى دەۋا قىلىدۇ. ئۇ ئىنسانلارنىڭ ئارىسىدا پەيدا بولۇپ، ئۇلارنى ئۆزىگە ئەگىشىشكە دەۋەت قىلىدۇ، ئۇلار ئۇنى ئىنكار قىلىدۇ، سۆزىنى رەت قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئۇلارنى تاشلاپ كېتىپ قالىدۇ. ئۇلارنىڭ مال- مۈلكى ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كېتىپ قالىدۇ. ئۇلارنىڭ قولىرىدا ھېچ نەرسە قالمايدۇ. ئۇ يەنە ئىنسانلار ئارىسىدا پەيدا بولۇپ، ئۇلارنى ئۆزىگە ئەگىشىشكە دەۋەت قىلىدۇ. ئاندىن ئۇلار ئۇنىڭ دەۋىتىنى قوبۇل قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئىشىنىدۇ. ئۇ ئاسمانغا بۇيرۇق

قىلىپ يامغۇر ياغدۇرىدۇ. زېمىنغا بۇيرۇق قىلىپ ئۆسۈملۈكلەرنى ئۈندۈرىدۇ. ئۇ ئىنسانلارغا سۇ ۋە ئوت ئېلىپ كېلىدۇ. ئۇنىڭ ئوتى سوغۇق سۇدۇر، سۈيى ئوتتۇر. ھەر بىر مۆمىن ھەر نامازنىڭ ئاخىرىدا ئاللاھقا سىغىنىپ ئۇنىڭ پىتىنىسىدىن پاناھ تىلىشى، ۋاقىت يار بەرسە سۈرە كەھفىنىڭ باش تەرىپىنى ئوقۇشى، ئۇنىڭ پىتىنىسىگە قالماسلىق ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئۇچراپ قېلىشتىن يىراق تۇرۇشى كېرەك.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى دەججالنىڭ چىققانلىقىنى ئاڭلىسا، ئۇنىڭدىن يىراقلاشسۇن. ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۆزىنى مۆمىن ھېسابلايدىغان ئادەم ئۇنىڭ قېشىغا كەلسە، ئۇ قوزغىغان شۈبھىلەرنىڭ سەۋەبىدىن ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كېتىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ئىبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

دەججال يەر يۈزىدە 40 كۈن تۇرىدۇ. بىر كۈنى بىر يىلدەك، يەنە بىر كۈنى بىر ئايدەك، ئۈچىنچى كۈنى بىر ھەپتەدەك ئۇزۇن بولىدۇ. قالغان كۈنلىرى بىزنىڭ كۈنلىرىمىزگە ئوخشاش بولىدۇ. ئۇ زېمىننىڭ مەككە ۋە مەدىنىدىن باشقا ھەممە يېرىگە بارىدۇ. ئاندىن ئىسا ئەلەيھىسسالام چۈشۈپ ئۇنى ئۆلتۈرىدۇ.

24 جەننەت بىلەن دوزاخ مەۋجۇتمۇ؟ شۇنداق، شەك - شۈبھىسىزكى، ئاللاھ جەننەت بىلەن دوزاخنى ئىنسانلارنى يارىتىشتىن بۇرۇن ياراتقان. جەننەت بىلەن دوزاخ مەڭگۈ يوقالمايدۇ. ئاللاھ جەننەت ئۈچۈن جەننەت ئەھلىنى ئۆز پەزىلى بىلەن، دوزاخ ئۈچۈن دوزاخ ئەھلىنى ئۆز ئادالىتى بىلەن ياراتتى. ھەر بىر ئىنسانغا ئۆزى ئۈچۈن يارىتىلغان نەرسىنىڭ يولى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىلىدۇ.

25 تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟ ئۇ، پۈتۈن ياخشىلىق ۋە يامانلىقنىڭ پەقەت ئاللاھنىڭ ھۆكۈمى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەنلا بولىدىغانلىقىنى، ئاللاھنىڭ خالىغان نەرسىنى قىلغۇچى ئىكەنلىكىنى قەتئىي تەستىقلاشتىن ئىبارەتتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر ئاللاھ ئاسمان ۋە زېمىن ئەھلىنى ئازابلىماقچى بولسا، ئۇلارنى ئازابلاۋېرىدۇ، چۈنكى، ئاللاھ ئۇلارغا زۇلۇم قىلغۇچى ئەمەس. ئەگەر ئاللاھ ئۇلارغا رەھمەت قىلماقچى بولسا، ئاللاھنىڭ رەھمىتى ئۇلارغا ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىدىن ياخشىدۇر. ئەگەر ئوھۇد تېغىدەك ئالتۇننى ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلساڭمۇ، تاكى سەن تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرمىگىچە ئاللاھ ئۇنى سەندىن قوبۇل قىلمايدۇ. شۇنى بىلىشكە كېرەككى، ساڭا تېگىشلىك بولغان مۇسبەت ساڭا يەتمەي قالمايدۇ، ساڭا تېگىشلىك بولمىغان مۇسبەت ساڭا خاتا يېتىپ قالمايدۇ. بۇ ئىشەنچتىن باشقا نەرسە ئۈستىدە ئۆلسەڭ، ئەلۋەتتە، دوزاخقا كىرىسەن.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ئىبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش مۇنداق تۆت ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ: **1** - ئاللاھنىڭ پۈتۈن ئىشلارنى تولۇق ۋە تەپسىلىي بىلىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. **2** - ئاللاھنىڭ پۈتۈن ئىشلارنى لەۋھۇلمەھفۇزغا يازغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ مەخلۇقاتلارنىڭ تەقدىرىنى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى يارىتىشتىن 50 مىڭ يىل بۇرۇن پۈتۈنلەپ كەتكەن.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] **3** - ئاللاھ خالىغان ئىشنىڭ ھېچ نەرسە توسالغۇ بولماستىن ۋۇجۇدقا چىقىدىغانلىقىغا، ئاللاھنىڭ ھېچ نەرسە ئاجىزلىتالمايدىغان قۇدرىتىنىڭ بارلىقىغا، ئاللاھ خالىغان ئىشنىڭ بولىدىغانلىقىغا، خالىمىغان ئىشنىڭ بولمايدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. **4** - پۈتۈن شەيئەلەرنى ئاللاھنىڭ ۋۇجۇدقا چىقىرىدىغانلىقىغا، ئاللاھ تەئەلىك باشقا پۈتۈن نەرسىلەرنىڭ ئاللاھ ياراتقان مەخلۇق ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش.

26 ئىنسانلار ئۈچۈن ھەقىقىي قۇدرەت، خالاش ۋە ئىرادە قىلىش بارمۇ؟ شۇنداق، ئىنساننىڭ ئىختىيار قىلىش، خالاش ۋە ئىرادە قىلىش ھەققى بولىدۇ. لېكىن ئۇ ئاللاھ تائالانىڭ خالىشىدىن چىقىپ كېتەلمەيدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «پەقەت ئاللاھ خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر (يەنى ھەممە ئىش ئاللاھنىڭ خاھىشىغا باغلىقتۇر).» [سۈرە ئىنسان، 30 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «سىلەر ئەمەل قىلىڭلار، ھەر بىر ئىنسانغا ئۆزى ئۈچۈن يارىتىلغان نەرسىنىڭ يولى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىلىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]. ئاللاھ تائالا بىزگە ياخشى بىلەن ياماننى پەرقلەندۈرۈشىمىز ئۈچۈن ئەقىل، قۇلاق ۋە كۆز بەردى. كىمكى ئوغرىلىق قىلىپ، ئاندىن: «ئاللاھ بۇنى ماڭا پۈتۈۋېتىپتەكەن» دەيدىغان ئىنسان بارمۇ؟ ئەگەر ئۇ مۇنداق سۆزنى قىلسا، كىشىلەرمۇ ئۇنى كەچۈرمەيدۇ، بەلكى ئۇ جازاغا تارتىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا: «ئاللاھ ساڭا بۇ جازانىمۇ

پۈتۈۋېتىپتىكەن» دېيىلىدۇ. تەقدىرنى دەلىل قىلىش ۋە ئۇنىڭ بىلەن ئۆزۈرە ئېيتىش دۇرۇس ئەمەس. ئۇ قىپقىزىل يالغانچىلىقتۇر. **اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: «مۇشرىكلار: «ئەگەر اللە خالىسا ئىدى، بىز ۋە ئاتا- بوۋىلىرىمىز شېرىك كەلتۈرمەيتتۇق ۋە ھېچ نەرسىنى ھارام قىلمايتتۇق» دەيدۇ. ئۇلاردىن بۇرۇنقى كىشىلەر تاكى (بىزنىڭ ئازابىمىز نازىل بولۇپ) ئازابىمىزنى تېتىغانغا قەدەر (ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبەرلىرىنى) مۇشۇنداق (يەنى مۇشرىكلار سېنى ئىنكار قىلغاندەك) ئىنكار قىلغان ئىدى.»** [سۈرە ئەنئام، 148 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

27 ئېھسان دېگەن نېمە؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىدىن ئېھسان ھەققىدە سورىغان كىشىگە جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېگەن: **«اللە تىن خۇددى سەن غۇنى كۆرۈپ تۇرغاندەك قورقۇشۇڭ ۋە ئىبادەت قىلىشىڭ كېرەك. گەرچە سەن اللە نى كۆرمىسەڭمۇ، اللە سېنى ھەقىقەتەن كۆرۈپ تۇرىدۇ.»** [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] مانا بۇ، دىننىڭ ئۈچ مەرتىۋىسى ئىچىدىكى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدۇر.

28 تەۋھىد قانچە قىسىمغا بۆلۈنىدۇ؟ تەۋھىد ئۈچ قىسىمغا بۆلۈنىدۇ. **1- تەۋھىد رۇبۇبىيە:** ئۇ بولسا يارىتىش، رىزىق بېرىش، تىرىلدۈرۈش دېگەنگە ئوخشاش ئىشلار يالغۇز اللە قىلا خاس دەپ ئېتىقاد قىلىشتۇر. كاپىرلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلىشىدىن بۇرۇن تەۋھىدنىڭ بۇ قىسمىنى ئېتىراپ قىلاتتى. **2- تەۋھىد ئۇلۇھىيە:** ئۇ بولسا ناماز ئوقۇش، نەزىر قىلىش، سەدىقە بېرىش قاتارلىق ئومۇمىي ئىبادەتلەرنى يالغۇز اللە ئۈچۈنلا قىلىشتۇر. ئىبادەتلەرنى يالغۇز اللە قىلا قىلىشنى تەكىتلەش ئۈچۈن پەيغەمبەرلەر ئەۋەتىلگەن ۋە كىتابلار نازىل قىلىنغان. **3- اللە نىڭ گۈزەل ئىسىم- سۈپەتلىرىنىڭ تەۋھىدى: ئۇ بولسا اللە ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئىسپاتلىغان گۈزەل ئىسىملەرنى، ئالىي سۈپەتلەرنى ئۆزگەرتمەستىن، بىكار قىلماستىن، شەكىل كىرگۈزمەستىن، ئوخشاتماستىن ئىسپاتلاشتۇر.**

29 ئەۋلىيا دېگەن كىم؟ ئۇ سالىھ ۋە تەقۋادار مۆمىنلەر. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: **«استلا اللە نىڭ دوستلىرىغا (ئاخىرەتتە اللەنىڭ ئازابىدىن) قورقۇش، (دۇنيادا قولدىن كەتكۈزۈپ قويغانغا) قايغۇرۇش يوقتۇر. ئۇلار ئىمان ئېيتقان ۋە تەقۋادارلىق قىلغانلاردۇر.»** [سۈرە يۇنۇس، 62 - 63 - ئايەتلەر] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: **«شەك- شۈبھىسىزكى، جانابى اللەنىڭ دوستلىرى، سالىھ مۆمىنلەردۇر.»** [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

30 پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ھەققىدە بىزگە نېمىلەر ۋاچىپ بولىدۇ؟ ئۇلار ھەققىدە بىزگە ئۇلارنى ياخشى كۆرۈش، ئۇلارغا اللە نىڭ رازىلىقىنى تىلەش، دىللىرىمىزنى ۋە تىللىرىمىزنى ئۇلاردىن سالامەت تۇتۇش، ئۇلارنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىنى يېيىش، يامانلىقلىرىدىن ۋە ئۆز-ئارا ئىختىلاپلىشىپ قالغان ئىشلىرىدىن تىلىمىزنى يىغىش ۋاچىپتۇر. ئۇلار خاتالىقتىن مەسۇم ئەمەس، لېكىن ئۇلار ئىجتىھاد بىلەن ئىش قىلغۇچىلاردۇر. ئۇلاردىن، ئىجتىھادغا بىنائەن توغرىنى تاپقانلارغا ئىككى ئەجىر، خاتالاشقانلارغا بىر ئەجىر بېرىلىدۇ. ئىجتىھاد قىلىپ خاتالاشقانلارنىڭ خاتالىقلىرى كەچۈرۈم قىلىنغان. ئەگەر ئۇلاردىن گۇناھ-مەسئەت سادىر بولغان بولسا، شۇ يامانلىقلىرىنى كەتكۈزگىدەك ئارتۇقچىلىقلىرىمۇ بار. ئۇلاردىن ئەڭ ئەۋزەل ئون كىشى تۆۋەندىكى تەرتىپ بويىچە سانىلىدۇ. ئەبۇبەكرى، ئاندىن كېيىن ئۆمەر، ئاندىن كېيىن ئوسمان، ئاندىن كېيىن ئەلى، تەلھە، زۇبەير، ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋپ، سەئىد ئىبنى ئەبى ۋەققاس، سەئىد ئىبنى زەيد، ئۇبەيدە ئىبنى جەرراھ، ئاندىن كېيىن مۇھاجىرلار، ئاندىن كېيىن مۇھاجىر ۋە ئەنسارىلاردىن بەدرى غارتىغا قاتناشقانلار، ئاندىن كېيىن ئەنسارىلار، ئاندىن كېيىن بارلىق ساھابىلار. اللە ئۇلاردىن رازى بولسۇن ۋە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى رازى قىلسۇن! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **«ساھابىلىرىمنى تىللىماڭلار! مېنىڭ جېنىم ئىلكىدە بولغان زات اللە بىلەن قەسەمكى، ئەگەر سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئوھۇد تېغىدەك ئالتۇن سەرپ قىلغان تەقدىردىمۇ، ئۇلاردىن بىرىنىڭ بىر مۇد(650 گىرام ئىغىرلىق ئەتراپىدا)، ياكى بېرىم مۇد سەدىقىسىنىڭ مەرتىۋىسىگە يېتەلمەيدۇ.»** [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] تەبىرانى رىۋايەت قىلغان يەنە بىر ھەدىستە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دەيدۇ: **«كىمكى مېنىڭ ساھابىلىرىمگە ھاقارەت قىلىدىكەن، ئۇنىڭغا ئاللاھنىڭ لەنتى، پەرىشتىلەر ۋە مۆمىنلەرنىڭ لەنتى بولسۇن.»**

رەسۇلۇللاھنى ئاللاھ بەلگىلىگەن چەكتىن ئاشۇرۇپ مەدھىيىلىسەك بولامدۇ؟ شۈبھىسىزكى، سەردارىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئەڭ شەرەپلىك ۋە ئەڭ ئەۋزەل ئىنساندۇر. لېكىن بىزنىڭ ئۇنى خۇددى خرىستىئانلار مەريەم ئوغلى ئىسا ئەلەيھىسسالامنى چەكتىن ئاشۇرۇپ مەدھىيىلىگەندەك، (چەكتىن ئاشۇرۇپ) مەدھىيىلىشىمىز دۇرۇس ئەمەس. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى تۆۋەندىكى سۆزى بىلەن ئۇنىڭدىن چەكلەيدۇ: «سەلەر مېنى خرىستىئانلار مەريەم ئوغلى ئىسا ئەلەيھىسسالامنى چەكتىن ئاشۇرۇپ ماختىغاندەك، (چەكتىن ئاشۇرۇپ) ماختىماڭلار، مەن پەقەت ئاللاھ نىڭ بەندىسى، شۇڭا سەلەر مېنى: ئاللاھ نىڭ بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى دەڭلار.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

ئەھلى كىتابلار ئاللامقا ئىمان ئېيتقان بولامدۇ؟ يەھۇدىيلار، خرىستىئانلار ۋە باشقا دىنلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى، گەرچە ئۇلار ئەسلى توغرا بولغان دىنغا ئىمان كەلتۈرگەن بولسىمۇ، بەربىر كاپىردۇر. كىمكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلگەندىن كېيىن ئۆز دىنىنى تاشلاپ ئىسلام دىنىغا كىرمەيدىكەن، **«ھەرگىز ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر.»** [سۈرە ئال ئىمران، 85 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ئەگەر مۇسۇلمانمۇ ئۇلارنى كاپىر دەپ ئېتىقاد قىلمايدىكەن ياكى ئۇلارنىڭ دىنىنىڭ باتىل ئىكەنلىكىگە شەك قىلىدىكەن كاپىر بولىدۇ. چۈنكى ئۇ ئاللاھ نىڭ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ئۇلارنى كاپىر دېگەن ھۆكۈمىگە قارشى چىققان بولىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **«كۇففار جامائەلىرىدىن كىمكى قۇرئاننى ئىنكار قىلىدىكەن، ئۇنىڭغا ۋەدە قىلىنغان جاي دوزاختۇر.»** [سۈرە ھۇد، 17 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: **«جېنىم ئىلكىدە بولغان زات ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بۇ ئۈممەت ئىچىدىن كىمكى مېنىڭ پەيغەمبەرلىكىمنى ئاڭلىغاندىن كېيىن مەيلى ئۇ يەھۇدىي ياكى خرىستىئان بولسۇن، ماڭا ئىمان كەلتۈرمەيدىكەن دوزاخقا كېرىدۇ.»** [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

كاپىرغا زۇلۇم قىلىش دۇرۇس بولامدۇ؟ مۇسۇلماننىڭ زېمىنىدا ئادالەتنى بەرپا قىلىشى ۋاجىبتۇر. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **(ئاللاھ ھەقىقەتەن (كىشىلەر ئارىسىدا) ئادىل بولۇشقا، (جىمى خەلققە) ياخشىلىق قىلىشقا، خىش - ئەقىربالارغا سىلە - رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ).** زۇلۇم قىلىش ھارامدۇر. ئاللاھ تائالا بىر ھەدىس قۇددۇسىدا مۇنداق دەيدۇ: **«شەك - شۈبھىسىزكى، مەن زۇلۇم قىلىشنى ئۆزۈمگە ھارام قىلدىم ۋە ئۇنى سەلەرنىڭ ئاراڭلاردىمۇ ھارام قىلدىم، شۇڭا سەلەر ئۆزئارا زۇلۇم قىلىشماڭلار.»** [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

مۇئامىلىدە كاپىرلار ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ: **بىرىنچى، مۇسۇلمانلار بىلەن ئەھدىلەشكەن كاپىرلار.** ئۇلار مۇنداق ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: **1 - زىممىيلار بولۇپ،** ئۇلار جىزىيە تۆلەيدىغان كاپىرلارنى كۆرسىتىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىگە ئاللاھ نىڭ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ھۆكۈمىنىڭ ئىجرا قىلىنىش بەدىلىگە ئىسلام يۇرتىدا قېلىش ئۈچۈن مۇسۇلمانلار بىلەن سۈلھى تۈزگەنلەر بولۇپ، ئۇلارنىڭ زىممىيلىك ھالىتى (يەنى ئۇلارنى قوغداش مەسئۇلىيىتى) مەڭگۈ داۋام قالىدۇ. ئۇلار ئىسلام يۇرتلىرىدا ئولتۇراقلاشقان كاپىرلارغا ئوخشايدۇ. **2 - سۈلھى تۈزگەن كاپىرلار بولۇپ،** ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ يۇرتلىرىدا خاتىرجەم ياشاشلىرى ئۈچۈن مۇسۇلمانلار بىلەن سۈلھى تۈزىدۇ. ئۇلارغا ئىسلام دىنىنىڭ ھۆكۈملىرى زىممىيلارغا ئىجرا قىلىنغاندەك ئىجرا قىلىنمايدۇ. لېكىن ئۇلار مۇسۇلمانلارغا ئۇرۇش ئېچىشتىن قەتئىي ساقلىنىشى كېرەك. ئۇلارنىڭ مىسالى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى يەھۇدىيلارغا ئوخشايدۇ. **3 - ئامانلىق ياكى پاناھلىق بېرىلگەنلەر بولۇپ،** مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىغا ئولتۇراقلىشىش مەقسىتىدە ئەمەس، ئەلچىلەر، تىجارەتچىلەر، پاناھلىق تىلگۈچىلەر، زىيارەتچىلەر ۋە باشقىلارغا ئوخشاش مەلۇم ئېھتىياج تۈپەيلى كەلگەنلەردۇر. ئۇلارنىڭ ھۆكۈمى شۇكى، ئۇلار ئۆلتۈرۈلمەيدۇ، ئۇلاردىن جىزىيە ئېلىنمايدۇ، پاناھلىق تىلگۈچى ئىسلامغا دەۋەت قىلىنىدۇ، ئەگەر ئىسلام دىنىغا كىرسە، بۇ ئۇنىڭ بەختى، ئەگەر ئۆزى خاتىرجەم بولىدىغان جايغا كېتىشنى ياخشى كۆرسە، شۇ جايغا يەتكۈزۈپ قويۇلىدۇ، ئۇنىڭغا چىقىلىشقا بولمايدۇ.

بىدئەت دېگەن نېمە؟ ئىبنى رەجەب (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «بىدئەت دىندا

يېڭىدىن پەيدا بولغان، شەرئەتتە توغرىلىقىنى كۆرسىتىدىغانغا ئىسپات يوق نەرسىنى كۆرسىتىدۇ. ئەمما شەرئەتتە توغرىلىقىنى كۆرسىتىدىغانغا ئىسپات بولغان نەرسە، گەرچە ئۇ لۇغەت جەھەتتە بىدئەت چۈشەنچىسىنى بەرسىمۇ، شەرئەت ئاتالغۇسى جەھەتتە بىدئەت ھېسابلانمايدۇ.»

35 دىندا ياخشى بىدئەت ۋە يامان بىدئەت مەۋجۇدۇمۇ؟ شەرئەت چۈشەنچىسىدىن ئالغاندا، بىدئەتنى سۆككىدىغان نۇرغۇن ئايەتلەر ۋە ھەدىسلەر بايان قىلىنغان. بىدئەت دىندا يېڭىدىن پەيدا بولغان ئىشلار بولۇپ، شەرئەتتە ئۇنىڭ توغرىلىقىغا دەلىل يوق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىزنىڭ دىنىمىزدا يوق بىر ئەمەلنى قىلسا، ئۇ رەت قىلىنىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «شەك - شۈبھىسىزكى، يېڭىدىن پەيدا بولغان ھەممە نەرسە بىدئەتتۇر، ھەممە بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان] ئىمام مالىك (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) شەرئەت چۈشەنچىسىدە بىدئەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە توختىلىپ مۇنداق دېگەن: كىمكى ئىسلام دىنىدا بىرەر نەرسىنى پەيدا قىلىپ، ئۇنى ياخشى بىدئەت دەپ قارىسا، ئۇ ھەقىقەتەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دەۋەتنى يەتكۈزۈشتە خىيانەت قىلدى دېگەن بولىدۇ. چۈنكى الله مۇنداق دەيدۇ: «بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم.» [سۈرە مائىدە - 3 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

لۇغەت چۈشەنچىسىدىن ئالغاندا، بىدئەتنى ماختىغان بەزى ھەدىسلەر بايان قىلىنغان. بۇ خىل بىدئەت شەرئەتتە يولغا قويۇلغان، لېكىن كېيىن ئۇنتۇپ كېتىلگەن ئىشلارنى كۆرسىتىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرگە ئۇنتۇپ كېتىلگەن ئىشنى ئەسلىتىشكە رىغبەتلەندۈرۈپ مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئىسلام دىنىدا ياخشى بىر سۈننەتنى سۈننەت قىلسا، ئۇنىڭغا شۇ سۈننەتنىڭ ئەجرى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن شۇ سۈننەتكە ئەمەل قىلغانلارنىڭ ئەجرلىرىدىن ھېچ نەرسە كېمەيتىۋېتىلمەستىن بىر كىشىلىك ئەجر بولىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ: «بۇ نېمىدېگەن ياخشى بىدئەت!» دېگەن سۆزى مۇشۇ مەنا ئاساسىدا كەلگەن. ئۇ بۇ سۆزى بىلەن تەراۋىھ نامىزىنى مەقسەت قىلغان بولۇپ، ئۇ ناماز يولغا قويۇلغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ نامازنى ئوقۇشقا رىغبەتلەندۈرگەن ۋە ئۇنى ئۈچ كېچە ئوقۇغان، ئاندىن ۋاجىب بولۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ تەرك ئەتكەن. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇ نامازنى ئوقۇغان ۋە مۇسۇلمانلارنى ئۇ نامازنى ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ ئوقۇشقا جەملىگەن.

36 مۇناپىقلىق قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟ مۇناپىقلىق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1 - تۈرى ئېتىقادقا باغلىق بولۇپ، بۇ چوڭ مۇناپىقلىق ھېسابلىنىدۇ. بۇ بولسا ئىماننى ئاشكارىلاپ كۆپىرىنى دىلدا يوشۇرۇشتۇر. بۇ تۈردىكى مۇناپىقلىق ئىنساننى دىندىن چىقىرىدۇ. ئەگەر ئۇ نىپاق ئۈستىدە چىڭ تۇرۇپ ئۆلۈپ كەتسە، كۆپىرىلىق بىلەن ئۆلگەن بولىدۇ. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: «مۇناپىقلار چوقۇم دوزاخنىڭ ئەڭ ئاستىنقى قەۋىتىگە (يەنى قەئىرگە) تاشلىنىدۇ.» [سۈرە نسا، 145 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ئۇلارنىڭ مەخسۇس سۈپەتلىرى بولۇپ، ئۇلار الله نى ۋە مۆمىنلەرنى ئالدايدۇ، مۆمىنلەرنى مەسخىرە قىلىدۇ، مۇسۇلمانلارغا قارشى كاپىرلارغا ياردەم بېرىدۇ، ياخشى ئەمەللىرى بىلەن مال - دۇنياغا ئېرىشىشنى كۆزلەيدۇ. 2 - تۈرى ئەمەلگە باغلىق بولۇپ، بۇ كىچىك مۇناپىقلىق ھېسابلىنىدۇ. بۇ تۈردىكى مۇناپىقلىق ئىنساننى ئىسلام دىنىدىن چىقىرىۋەتمەيدۇ. لېكىن ئۇ خەتەرلىك بولۇپ، ئەگەر تەۋبە قىلمىغان تەقدىردە، ئۇنى بىرىنچى مۇناپىقلىققا ئولاشتۇرۇپ قويىدۇ. خاتىلىقنىڭ بىر نەچچە سۈپەتلىرى بولۇپ، سۆزلىسە يالغان سۆزلەيدۇ، ۋەدە قىلسا خىلاپلىق قىلىدۇ، مۇنازىرىلىشىپ قالسا تىللايدۇ، ئەھدە قىلسا ئەھدىنى بۇزىدۇ، ئامانەتدار دەپ قارالسا خىيانەت قىلىدۇ. ساھابە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلار ئەمەلىي نىپاقلاقتىن قورقاتتى. ئىبنى ئەبۇ مۇلەيكە (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوتتۇرىدە ساھابىلىرىنى ئۇچراتتىم، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزلىرىدە مۇناپىقلىق ئىللىتى بولۇپ قېلىشىدىن قورقاتتى.» ئىبراھىم تەيمىي (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «يالغانچى بولۇپ قېلىشتىن قورقۇپ، سۆزۈمنى ئەمەللىمگە ئۇيغۇنلايتتىم.» ھەسەن بەسىرى (الله ئۇنىڭغا رەھمەت

قىلىسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «مۇناپىقلىق ئىللىتىدىن پەقەت مۆمىنلا قورقىدۇ، ئۇنىڭدىن پەقەت مۇناپىقلا قورقمايدۇ.» ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: «ئاللاھ نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىپ سەندىن شۇنى تەلەپ قىلىمەنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساڭا مۇناپىقلارنىڭ ئىچىدە مېنىمۇ ئاتىدىمۇ؟» دېگەندە، ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «ياق، سەندىن كېيىن ھېچكىمگە مۇنداق گۇۋاھلىق بەرمەيمەن» دېگەن. **مۇسۇلمان قېرىندىشىم! سىزدە بۇ ئىللەتلەردىن بىرىم ئىللەتنىڭ بولۇپ قېلىشىدىن ھەزەر ئەيلەڭ! ۋە ئۆزۈڭنى تەكشۈرۈپ تۇرۇڭ!**

37 **ئاللاھ نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ چوڭ ۋە ئېغىر ھېسابلىنىدىغان گۇناھ قايسى؟** ئۇ، ئاللاھ تائالاغا شېرىك كەلتۈرۈشتۈر. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: **(شېرىك كەلتۈرۈش ھەقىقەتەن زور گۇناھتۇر)**. [سۈرە لوقمان، 13 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ساھابىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: «قايسى گۇناھ ئەڭ بۈيۈك؟» دەپ سورىغاندا، ئۇ: «سېنى ياراتقان ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش ئەڭ چوڭ گۇناھ بولىدۇ» دەپ جاۋاب بەرگەن. [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

38 **شېرىك قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟** شېرىك ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ. **1- چوڭ شېرىك:** بۇ تۈردىكى شېرىك كىشىنى ئىسلام دىنىدىن چىقىرىپ تاشلايدۇ. ئاللاھ ئۇنىڭ ساھىبىنى مەغپىرەت قىلمايدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **(ئاللاھ ھەقىقەتەن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش گۇناھىنى مەغپىرەت قىلمايدۇ، خالىغان ئادەمنىڭ ئۇنىڭدىن باشقا گۇناھىنى مەغپىرەت قىلىدۇ)**. [سۈرە نىسا، 48 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] بۇ شېرىك تۆۋەندىكىدەك تۆت قىسىمغا بۆلۈنىدۇ: **بىرىنچى: دۇئا ۋە تىلەكتە شېرىك كەلتۈرۈش. ئىككىنچى: نىيەت، ئىرادە ۋە مەقسەتتە شېرىك كەلتۈرۈش. مەسىلەن: ياخشى ئەمەللەرنى ئاللاھتىن غەيرىگە قىلىش. ئۈچىنچى: ئىتائەت قىلىشتا شېرىك كەلتۈرۈش. مەسىلەن: ئاللاھ ھالال قىلغان نەرسىلەرنى ھارام قىلىشتا ياكى ئاللاھ ھارام قىلغان نەرسىلەرنى ھالال قىلىشتا ئۆلىمالارغا ئىتائەت قىلىش. تۆتىنچى: ياخشى كۆرۈشتە شېرىك كەلتۈرۈش. مەسىلەن: بىراۋنى ئاللاھنى ياخشى كۆرگەندەك ياخشى كۆرۈش. 2- كىچىك شېرىك بولۇپ، ئۇ ئىككىسىنى ئىسلام دىنىدىن چىقىرىۋەتمەيدۇ، ئۇنىڭ مۇنداق مىساللىرى بار: 1- ئەمەلدە رىيا قىلىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شەك-شۈبھىسىزكى، كىچىككىنە رىيا قىلىش شېرىكتۇر.» [ئىمام ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان] 2- ئاللاھتىن غەيرى بىلەن قەسەم قىلىش. بالا-قازانى چەكلەيدۇ دېگەن ئىتىقاد بىلەن كۆز مۇنچاق ۋە تۇمار ئېشىش 3- قۇشلار، ئىسىملار، ئاتالغۇلار، جايلار ۋە باشقا نەرسىلەر بىلەن شۇم پال ئېلىش.**

39 **چوڭ شېرىك بىلەن كىچىك شېرىكنىڭ پەرقى نېمە؟** ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى پەرق: چوڭ شېرىك سادىر قىلغۇچى ئىسلام دىنىدىن چىقىش بىلەن بىرگە، دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ دەپ ھۆكۈم قىلىنىدۇ. كىچىك شېرىك سادىر قىلغۇچىغا ئىسلام دىنىدىن چىقىشى دەپ ھۆكۈم قىلىنمايدۇ ۋە ئاخىرەتتە دوزاختا مەڭگۈ قالمايدۇ. چوڭ شېرىك پۈتۈن ئەمەللەرنى بىكار قىلىۋېتىدۇ، ئەمما كىچىك شېرىك ئۆز مىقدارىدا ئەمەلنى يوققا چىقىرىدۇ. كىچىك شېرىك چوڭ شېرىككە ئوخشاش تەۋبە بىلەن ئەپۋ قىلىنمايدۇ ياكى بۇ ئاللاھنىڭ خاھىشىدىكى چوڭ گۇناھلارغا ئوخشامدۇ؟ (يەنى ئاللاھ خالىسا كەچۈرىدۇ خالىسا جازالمايدۇ) دېگەن مەسىلە داۋاملىشىپ كەلمەكتە. قايسى بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر ئىككىلىسى خەتەرلىكتۇر.

40 **كىچىك شېرىك يۈز بېرىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭدىن ساقلىنىشنىڭ چارىسى بارمۇ؟ ياكى ئۇ سادىر بولغاندىن كېيىن كەففارىتى بارمۇ؟** شۇنداق، ئۇنىڭ چارىسى بار، ئەمەلنى ئاللاھ نىڭ رازىلىقىنى تەلەپ قىلىش بىلەن رىيادىن ساقلانغىلى بولىدۇ، ئەمما كىچىك رىيادىن دۇئا قىلىش ئارقىلىق ساقلانغىلى بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئىنسانلار! بۇ شېرىكتىن (يەنى كىچىك رىيادىن) ساقلىنىڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن چۆمۈلنىڭ مېڭىشىدىنمۇ يوشۇرۇن بولىدۇ» دېگەندە، ساھابىلار ئۇنىڭدىن: «ئى ئاللاھ نىڭ پەيغەمبىرى! ئۇ چۆمۈلنىڭ يۇرۇشىدىنمۇ يوشۇرۇن تۇرسا، بىز ئۇنىڭدىن قانداق ساقلىنىمىز؟» دەپ سورىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئاللاھ! بىز ساڭا سىغىنىپ ئۆزىمىز بىلىدىغان نەرسىنى ساڭا شېرىك كەلتۈرۈپ قېلىشىمىزدىن پاناھ تىلەيمىز، ئۆزىمىز بىلمەيدىغان نەرسە ئۈچۈن سەندىن مەغپىرەت تىلەيمىز دەڭلار!» دەيدۇ. [ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان]

ئەمما ئاللاھتىن باشقا نەرسە بىلەن قەسەم قىلىشنىڭ كەففارىتىگە كەلسەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام

مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى لات ۋە ئۇززا ناملىق بۇتلار بىلەن قەسەم قىلىپ قالغان بولسا، دەرھال: بىر ئالەم تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر دېۋەتسۇن!». [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] شۇم پال ئېلىشنىڭ كەفارىتىگە كەلسەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى شۇم پال ئېلىپ قىلماقچى بولغان ئىشىدىن يانسا، ئالەم تىن شېرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ» دېگەندە، ساھابىلار: «ئۇنىڭ كەفارىتى بارمۇ؟» دەپ سوراپتۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئالەم! سېنىڭ ياخشىلىقىڭدىن باشقا ھېچ ياخشىلىق يوق، سېنىڭ بىشارىتىڭدىن باشقا ھېچ پال ئېلىش يوق، سەندىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق دېيىشىڭلار كېرەك» دەيدۇ. [ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان]

41 كۆپىرى قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟ كۆپىرى ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1-چوڭ كۆپىرى: ئۇ بولسا كىشىنى ئىسلامدىن چىقىرىدۇ. ئۇ تۆۋەندىكىدەك بەش قىسىمغا بۆلۈنىدۇ. بىرىنچى: ئىنكار قىلىش كۆپىرىسى. ئىككىنچى: تەستىق قىلىپ تۇرۇپمۇ باش تارتىش كۆپىرىسى. ئۈچىنچى: شەكىللىنىش كۆپىرىسى. تۆتىنچى: يۈز ئۆرۈش كۆپىرىسى. بەشىنچى: مۇناپىقلىق كۆپىرىسى. 2 - كىچىك كۆپىرى: ئۇ بولسا نېمەتكە كۆپىرى قىلىش دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ خىل كۆپىرى بىر مۇسۇلماننى ناھەق ئۆلتۈرگەنگە ئوخشاش چوڭ گۇناھلارنى سادىر قىلىش ئارقىلىق بارلىققا كىلىدۇ. ئەمما گۇناھكار ئىسلامدىن چىقىپ كەتمەيدۇ.

42 ئاتاپ نەزىر قىلىشنىڭ ھۆكۈمى نېمە؟ رەسۇلۇللاھ نەزىر قىلىشنى يامان كۆرەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «ئۇ ياخشىلىق ئىلىپ كەلمەيدۇ». [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] نەزىر ئالەم ئۈچۈن خالىس قىلىنىشى كېرەك. ئەمما نەزىر ئالەم تىن غەيرىگە ئاتاپ قىلىنسا، مەسىلەن: قەبرىگە ياكى بىرەر ۋەلىگە ئاتاپ قىلىنغان نەزىر ھارامدۇر ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىش دۇرۇس بولمايدۇ.

43 رەمبال ياكى پالچى ۋە جىنكەشلەرنىڭ قېشىغا بېرىشنىڭ ھۆكۈمى نېمە؟ ئۇلارنىڭ قېشىغا بېرىش ھارامدۇر. كىمكى ئۇلاردىن مەنپەئەت ئېلىشنى مەقسەت قىلىپ بارسا، گەرچە ئۇ كىشى ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى تەستىق قىلمىغان تەقدىردىمۇ، 40 كۈنگىچە نامىزى قوبۇل قىلىنمايدۇ. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى رەمبالنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭدىن بىرەر نەرسە ھەققىدە سورىسا، 40 كۈنگىچە نامىزى قوبۇل قىلىنمايدۇ». [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] ئەگەر ئۇ، رەمبال ۋە ياكى جىنكەشنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۇلارنىڭ غەيب ئىلمى ھەققىدە سۆزلىگەنلىرىنى تەستىق قىلسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنىغا كاپىر بولغان بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى رەمبال ياكى پالچىنىڭ قېشىغا بارسا ۋە ئۇنىڭ دېگەنلىرىنى تەستىق قىلسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلىنغان ۋەھىيگە كاپىر بولغان بولىدۇ». [ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

44 يۇلتۇزلار بىلەن يامغۇر تەلپ قىلىش قانداق چوڭ شېرىك، قانداق چاغدا كىچىك شېرىك بولىدۇ؟ كىمكى يۇلتۇزنىڭ يامغۇرغا ئالەمنىڭ ئىرادىسىنى تەسىرى بار دەپ، يامغۇرنى يۇلتۇزنىڭ پەيدا قىلالايدىغانلىقىغا ۋە يارىتالايدىغانلىقىغا نىسبەت بەرسە، مانا بۇ چوڭ شېرىك بولىدۇ. كىمكى يۇلتۇزنىڭ يامغۇرغا ئالەمنىڭ ئىرادىسى بىلەن بىرلىكتە تەسىرى بار، ئالەم يۇلتۇزنى يامغۇرنىڭ يېغىشىغا سەۋەب قىلدى، ئالەم تائالا شۇ يۇلتۇز چىققاندا يامغۇرنىڭ يېغىشىنى ئادەتكە ئايلاندۇردى دېسە، مانا بۇ ھارام ۋە كىچىك شېرىكتۇر. چۈنكى ئۇ نە شەرىئى، نە ماددىي، نە ساغلام ئەقلىي دەلىل بولماستىن يۇلتۇزنى يامغۇرغا سەۋەب قىلىۋالغان بولدى. ئەمما يۇلتۇزلارنى كۆزىتىش، يىلنىڭ پەسىللىرىگە قاراپ يامغۇر يېغىش ۋاقىتلىرىنى تەخمىن قىلىش جايىزدۇر.

45 مۇسۇلمانلارنىڭ ئەمەلدارلىرى ئۈچۈن نېمە قىلىشىمىز ۋاجىپ؟ خۇش ياقسۇن - ياقمىسۇن ئۇلارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاش، بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىش ۋاجىپتۇر. ئەگەر ئۇلار زۇلۇم قىلغان تەقدىردىمۇ ئۇلارغا قارشى چىقىش، بەددۇئا قىلىش ۋە ئىتائەت قىلىشتىن چىقىۋېلىشقا بولمايدۇ. ئۇلارنىڭ ياخشىلىنىشىغا، ھاكىمىيەتتە ساغلام ۋە توغرا ئىش قىلىشىغا دۇئا قىلىشىمىز لازىم. ئۇلار گۇناھ ئىشلارغا بۇيرۇمايدىكەن، ئۇلارغا ئىتائەت قىلىشنى ئالەم تائالاغا ئىتائەت قىلىش دەپ قارايمىز. ئەگەر ئۇلار گۇناھ ئىشلارغا بۇيرۇيدىكەن، ئۇ ۋاقىتتا ئۇلارغا ئىتائەت قىلىش ھارام بولىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا ياخشى ئىشلاردا ئۇلارغا ئىتائەت قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. (بۇ يەردە كۈزدە تۇتۇلغىنى ئىسلام شەرىئىتى بىلەن ھۆكۈم يۈرگۈزۈلمۈۋاتقان ھۆكۈمرانلىق.. مۇھەررىر -) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۇچاڭغا ئۇرۇلغان ۋە

پۇل-مېلىك تارتىۋېلىنغان تەقدىردىمۇ باشلىقنىڭ سۆزىنى ئاڭلىشىڭ، بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىشىڭ كېرەك. سەن باشلىقنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغىن، بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلغىن.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

46 **الله بۇيرۇغان ۋە چەكلىگەن ئىشلاردا نېمە ھېكمەت بارلىقىنى سوراش جايىز بولامدۇ؟** ھەئە. دۇرۇس بولىدۇ؛ لېكىن بۇ سوئالنى سوراشتىكى مەقسەت ئۇنىڭدىكى ھېكمەتنى بىلىپ ۋە ئۇنىڭغا قانائەت قىلىش بىلەنلا چەكلىنىپ قالماسلىقى، ئۇنى بىلىش بىلەن بىرگە ئەمەل قىلىشى، مۇمىننىڭ ھەق ئۈستىدە مۇستەھكەم تۇرۇشىغا تۇرۇتكە بولىشى كۈزدە تۇنۇلغان بولىشى كېرەك. **لېكىن ساھابە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلارغا ئوخشاش قەتئىي بويسۇنۇش، بۇ ھەقتە سوئال سورىماسلىق الله قا، شۇنداقلا الله نىڭ تولۇق ھېكمىتىگە بولغان كامىل بەندىچىلىك ۋە كامىل ئىماننىڭ ئىسپاتىدۇر.**

47 **الله تائالانىڭ: «ئى ئىنسان! ساڭا يەتكەن ياخشىلىق (مەرھەمەت قىلىش يۈزىسىدىن) الله تەرىپىدىندۇر، ساڭا يەتكەن يامانلىق (قىلمىشلىرىڭ تۈپەيلىدىن) ئۆزۈڭدىندۇر» دېگەن سۆزى نېمە مەنىنى كۆرسىتىدۇ؟** بۇ ئايەتنىڭ ياخشىلىق نېمەتنى، يامانلىق بالايى - ئايەتنى كۆرسىتىدۇ. ھەممە نەرسە الله تائالا تەرىپىدىن تەقدىر قىلىنغان بولۇپ، ياخشىلىق الله قامەنسۇپ، چۈنكى ئۇ ئىشنى ياخشى قىلغان الله دۇر. يامانلىق بولسا، الله ئۇنى مەلۇم ھېكمەت تۈپەيلىدىن ياراتقانلىقىنى ئىبتىراپ قىلغاندا، يامانلىقمۇ الله نىڭ ياخشىلىقى ھېسابلىنىدۇ. شەك-شۈبھىسىزكى، الله يامان ئىشنى قەتئىي قىلمايدۇ. ئۇنىڭ پېئىللىرىنىڭ ھەممىسى ياخشىدۇر، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۇئاسىدا مۇنداق دېگەن: «ياخشىلىقنىڭ ھەممىسى سېنىڭ قولۇڭدىندۇر، يامانلىق ساڭا مەنسۇپ ئەمەس.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] بەندىلەرنىڭ قىلمىشلىرى الله نىڭ يارىتىشى بىلەن بولىدۇ، شۇنداقلا، ئۇ بەندىلەرنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى ئەمىلى ھېسابلىنىدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: **«پۇل - مېلىنى الله نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن) سەرپ قىلغان، تەقۋادارلىق قىلغان، (كەلىمە تەۋھىدىنى) تەستىق قىلغان ئادەمگە كەلسەك، ئۇنىڭغا بىز ياخشى يولنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىمىز. بېخىللىق قىلىپ (الله نىڭ ساۋابىدىن) ئۆزىنى بەھاجەت ھېسابلىغان، كەلىمە تەۋھىدىنى ئىنكار قىلغان ئادەمگە كەلسەك، بىز ئۇنىڭغا يامان يولنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىمىز.»** [سۈرە لەيلى، 5 - 10 - ئايەتكىچە]

48 **"پالانى شېھىتتۇر" دېيىشىم دۇرۇسمۇ؟** مۇئەييەن بىر ئادەمگە شېھىتلىك بىلەن ھۆكۈم قىلىش ئۇنىڭغا جەننەت بىلەن ھۆكۈم قىلغانغا ئوخشايدۇ. (ئەمما ئاللاھتىن شېھىتلىك مەرتىبىسىنى ئاتا قىلىشى ئۈمىد قىلىنىدۇ) ئەھلى سۈننەت ۋەلجەمئە مەزھىبىدە مۇنداق قارىلىدۇ: بىز مۇسۇلمانلاردىن مۇئەييەن بىر ئادەمنىڭ جەننەت ئەھلى ياكى دوزاخ ئەھلىدىن ئىكەنلىكىنى كىسىپ ئېيتالمايمىز، پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئىككىسىنىڭ بىرىنىڭ ئەھلى ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ بەرگەن كىشىلەرنىلا ئېيتالايمىز، چۈنكى ھەقىقەت يوشۇرۇندۇر. ئىنساننىڭ نېمە ئۈستىدە ئۆلگەنلىكىنى بىلەلمەيمىز. ئەمەللەر ئاخىرىغا باغلىق، نىيەتنى الله تائالا بىلىدۇ، شۇڭا ياخشى ئادەمگە ساۋاب ئۈمىد قىلىمىز، يامان ئادەمنىڭ ئازابقا دۇچار بولۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيمىز.

49 **مۇئەييەن بىر مۇسۇلمانغا "كاپىر" دەپ ھۆكۈم قىلىش دۇرۇس بولامدۇ؟** مۇئەييەن بىر مۇسۇلمانغا ئۇنىڭ كاپىر ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدىغان ئوچۇق دەلىل بولمىسا، "كاپىر"، "مۇشرىك"، "مۇناپىق" دەپ ھۆكۈم قىلىش دۇرۇس بولمايدۇ. ئۇنىڭ ئىچكى سىرىنى الله تائالا قۇيۇپ قويۇشىمىز لازىم.

50 **كەبىدىن باشقا يەرنى تاۋاپ قىلىش دۇرۇس بولامدۇ؟** يەر يۈزىدە كەبە شېرىفتىن باشقا تاۋاپ قىلىشقا بولىدىغان ئورۇن يوق. ھەرقانداق ئۇلۇغ جايىنى كەبىگە ئوخشىتىشقا بولمايدۇ. كىمكى كەبىدىن باشقا يەرنى ئۇلۇغلاپ تاۋاپ قىلسا، الله قا ئاسىيلىق قىلغان بولىدۇ.

قەلب ئەمەللىرى

ئاللاھ تائالا قەلبىنى قوماندان، باشقا ئەزالارنى ئۇنىڭغا ئەگەشكۈچى قىلىپ ياراتتى. قوماندان قابىلىيەتلىك بولسا ئەسكەرلىرىمۇ سەرخىل بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىنسان بەدىنىدە بىر پارچە گۆش بولۇپ، ئۇ ساغلام بولسا بەدەنمۇ ساغلام بولىدۇ، ئۇ بۇزۇلسا بەدەنمۇ بۇزىلىدۇ، ئۇ بولسا قەلبتۇر.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. قەلب ئىمان بىلەن تەقۋالىق ياكى كۇبىرى بىلەن نىپاق ۋە شېرىكىنىڭ ئورنىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تەقۋالىق بۇ يەردە دەپ قەلبىگە ئۈچ قېتىم ئىشارەت قىلغان.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى].

❶ **ئىمان: ئىتىقاد، ئىقرار ۋە ئەمەل دېمەكتۇر.** ئۇ بولسا قەلبدە تەستىقلاش، تىل بىلەن ئىقرار قىلىش، ئەزالار بىلەن ئەمەل قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. قەلب ئىشىنىدۇ ۋە تەستىقلايدۇ، بۇنىڭ نەتىجىسىدە تىل گۇۋاھلىق سۆزىنى ئېيتىدۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن قەلب ياخشى كۆرۈش، ئوچ كۆرۈش، قورقۇش ۋە ئۈمىد قىلىشتىن ئىبارەت ھېس-تۇيغۇ ئەمەللىرىنى بىجىبىرىدۇ. تىل ھەركەتكە كېلىپ زىكىر ئېيتىدۇ ۋە قۇرئان ئوقۇيدۇ. ئەزالار رۇكۇ-سەجدە قىلىش ۋە ئاللاھقا يېقىنلىشىدىغان باشقا ئەمەللىرىنى قىلىدۇ. ئەزالار قەلبكە ئەگىشىدۇ، قەلبتە بىر ئىش بېكىتىلسە بۇنى ئىجرا قىلىشنى تەقەززا قىلىدىغان ئالامەتلەر بەدىندە ئاشكارا بولىدۇ.

❷ **قەلب ئەمەللىرىدىن مەقسەت قىلىنىدىغىنى:** قەلب بىلەن زىچ ئالاقىسى بولغان ۋە قەلب ئارقىلىق رىئالىققا ئايلىنىدىغان ئەمەللەر بولۇپ، بۇنىڭ ئەڭ بۈيۈكى ئاللاھقا ئىشىنىشتۇر. ئىشىنىش قەلبتە بولىدۇ، ئىشىنىشتىن تەستىقلاش، بويسۇنۇش ۋە ئىقرار قىلىش شەكىللىنىدۇ، بۇنىڭ بىلەن بىرگە ئىنسان قەلبىگە ئۆز پەرۋەردىگارىغا بولغان مۇھەببەت، ياخشى كۆرۈش، قورقۇش، ئۈمىد، ئۇنىڭغا قايتىش، تەۋەككۈل قىلىش، ئىشەنچ ۋە بويسۇنۇش قاتارلىق ئىشلار ئورۇنلىشىدۇ.

❸ **قەلب ئەمەللىرىدىن بولغان ھەر بىر ئەمەلنىڭ ئەكسى قەلب كېسەللىرىدىن بولغان مەنبئى كېسەللىك ھېسابلىنىدۇ:** ئىخلاسنىڭ ئەكسى رىيا، ئىشەنچنىڭ ئەكسى شەك، ياخشى كۆرۈشنىڭ ئەكسى ئوچ كۆرۈش قاتارلىقلاردۇر. قەلبىمىزنى ئىسلاھ قىلىشتىن غەپلەتتە قالساق، قەلبنى گۇناھ ئوربۇلىپ ھالاك قىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىنسان بىر خاتالىق سادىر قىلىدىكەن، ئۇنىڭ قەلبىگە بىر قارا داغ چۈشىدۇ، ئەگەر خاتالىقتىن قول ئۈزۈپ، كەچۈرۈم تەلەپ قىلىپ تەۋبە قىلسا داغ يوقاپ قەلبى پارلايدۇ. خاتالىقنى يەنە تەكرارلسا، قارا داغلار كۆپۈيۈپ پۈتۈن قەلبنى ئورايدۇ. بۇنى ئاللاھ قۇرئاندا مۇنداق بايان قىلغان: «ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن دىللىرى قارىيىپ كەتكەن.»» [تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «پېتىنلەر ئىنسان قەلبىگە بىر-بىرىگە گىرەلەشتۈرۈپ توقۇلغان بورىغا ئوخشاش بولۇپ كېلىدۇ، قايسى قەلب پېتىننى قوبۇل قىلسا ئۇ قەلبنى قارا داغلار قاپلايدۇ، قايسى قەلب ئۇنى رەت قىلسا ئۇ قەلبنى ئاق چىكىتلەر چىكىلىپ، قەلب ئىككىگە ئايرىلىدۇ. بىرى ئاسمان-زېمىننى پىتنە-پاسات قاپلىغان تەقدىردىمۇ تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغان ياقۇتتەك نۇرلۇق قەلب، يەنە بىرى ياخشىلىقنى بىلمەيدىغان، يامانلىقنى رەت قىلمايدىغان سۇنۇق كوزىغا ئوخشاش ئەھمىيەتسىز قاپقارا قەلبتتىن ئىبارەت.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى].

❹ **قەلب ئىبادەتلىرى ۋە ئۇنىڭ ئەمەللىرىنى بىلىش ئىنسان ئۈچۈن جىسمانى ئىبادەتلەرنى بىلىشتىنمۇ بەك مۇھىم:** چۈنكى قەلب ئەمەللىرى ئىبادەتنىڭ ئەسلىسى بولۇپ، جىسمانى ئىبادەتلەر قەلب ئەمەللىرىنىڭ شاخچىسى ۋە تولۇقلىنىشى ۋە ئۇنىڭ نەتىجىسىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن ئاللاھ سىلەرنىڭ تەقى-تورقۇڭلار ۋە ماللىرىڭلارغا قارىماستىن بەلكى سىلەرنىڭ قەلبىڭلار ۋە ئەمەللىرىڭلارغا قارايدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى].

قەلب بولسا ئىلىم، ئوي-پىكىرنىڭ ئورنى بولۇپ، ئىنسانلار ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئۆز قەلبىدە ئورناشقان ئىمان-ئىشەنچ ۋە ئىخلاس قاتارلىق ئىشلار بىلەن پەرقلىق بولىدۇ. ھەسەن ئەلبەسىرى مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھ بىلەن قەسەم قىلمەنكى! ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كۆپ ناماز ئوقۇش ۋە روزا تۇتۇش بىلەن ئەمەس، بەلكى قەلبىگە ئورناشقان بۈيۈك ئىمان-ئىشەنچ بىلەن ئۈممەتنىڭ ئۈلگىسى بولدى".

◀ **قەلب ئەمەللىرى بىرقانچە تەرەپتىن جىسمانى ئىبادەتلەردىن ئارتۇقتۇر:** 1- قەلب ئىبادەتلىرىدە كەمچىللىك يۈز بىرىش بىلەن ئەزالارنىڭ ئەمەللىرى بىكار بولىدۇ. مىسال: رىيا بىلەن ئەمەل قىلغانغا ئوخشاش. 2- قەلب ئەمەللىرى ئاساس بولۇپ، قەلبىدە مەقسەت قىلىنمىغان سۆز-ھەرىكەتلەر ئۈچۈن جازالانمايدۇ. 3- قەلب ئەمەللىرى جەننەتتە ئالى مەرتىۋىگە ئېرىشىشنىڭ ئاساسلىق سەۋەبىدۇر. دۇنيالىققا بىرىلمىگەنگە ئوخشاش. 4- قەلب ئەمەللىرى ئەزالارنىڭ ئەمەللىرىگە نىسبەتەن مۇشەققەتلىك ۋە قېيىن بولىدۇ، ئىبنى مۇنكەدەر مۇنداق دەيدۇ: "نەپسىمنى قىرىق يىل قىيىنغاندىن كېيىن ماڭا بويسۇندى". 5- قەلب ئەمەللىرىنىڭ تەسىرى گۈزەل بولىدۇ، ئاللاھ ئۈچۈن ياخشى كۆرگەنگە ئوخشاش. 6- قەلب ئەمەللىرىنىڭ ئەجرى كاتتىدۇر. ئەبۇ دەردا رەزىيەللاھۇئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: "بىر سائەت تەپەككۈر قىلىش بىر كېچە ئىبادەت قىلغاندىن ياخشىدۇر". 7- قەلب ئەمەللىرى ئەزالارنى ئىبادەتكە ئۇندەيدۇ. 8- جىسمانى ئىبادەتلەرنىڭ ئەجرىنىڭ كۆپ بولۇشى ياكى ئاز بولۇشى ياكى بىكار بولۇپ كېتىشى قەلب ئەمەللىرىگە مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. نامازنى خۇشۇۋ بىلەن ئوقۇغانغا ئوخشاش. 9- قەلب ئەمەللىرى جىسمانى ۋە ماددى ئىبادەتلەرنى تولۇقلايدۇ. پۇل-مىلى بولمىسىمۇ سەدىقە قىلىشنى نىيەت قىلغانغا ئوخشاش. 10- قەلب ئەمەللىرىگە بېرىلىدىغان ئەجر چەكسىز بولۇپ بەلگىلىمىسى بولمايدۇ. سەۋرچانلىققا ئوخشاش. 11- قەلب ئەمەللىرىنىڭ ئەجرى ئەزالار ھەرىكەتتىن توختاپ قىلىش ياكى ئەمەلدىن ئاجىز كېلىش بىلەنمۇ داۋاملىشىدۇ. 12- قەلب ئەمەللىرى جىسمانى ۋە ماددى ئىبادەتلەردىن بۇرۇن ياكى ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولىدۇ.

◀ **جىسم ھەرىكەت باسقۇچىغا ئۆتەشتىن بۇرۇن قەلبتە بىرقانچە ئەھۋاللار كۆرىلىدۇ:** 1- پىكىر-مۇددىئە: بۇ قەلبتە پەيدا بولىدىغان دەسلەپكى پىكىردۇر. 2- كۆز-قاراش: بۇ قەلبتە مۇستەھكەم بولىدۇ. 3- كۆڭۈلدە ئىككىنچىلىك: ئىشنى قىلىش ياكى قىلماسلىقتا ئىككىلىنىپ قېلىشتۇر. 4- نىيەت قىلىش: بىر ئىشنى قىلىشقا بەل باغلاش. 5- قارار قىلىش: بۇ ئىشنى قىلىشقا چىن مەقسەت بىلەن كەسكىن ئىرادە قىلىشتۇر. ئەۋۋەلقى ئۈچ تۈرلۈك ئىشتا ياخشىلىقنى مەقسەت قىلسا ئەجىر بولمايدۇ، يامانلىقنى مەقسەت قىلسا گۇناھ بولمايدۇ. نىيەت قىلىش بىلەن ياخشىلىقنى مەقسەت قىلسا بىر ياخشىلىق يېزىلىدۇ، يامانلىقنى مەقسەت قىلسا گۇناھ يېزىلمايدۇ. نىيەت ياخشىلىق مەقسەت قىلىنغان ھالدا كەسكىن قارارغا ئۆزگەرسە ئەجرى يېزىلىدۇ، يامانلىقنى مەقسەت قىلىپ ئۇنى قىلمىسىمۇ گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى قىلالايدىغان ئىشنى ئىرادە قىلىش بىلەن، رىياچا چىققان ئىشنىڭ ھۆكۈمى بېكىتىلىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿مۆمىنلەر ئۈستىدە يامان سۆزلەرنىڭ تارىلىشىنى ياقىتۇرىدىغان ئادەملەر، شۈبھىسىزكى، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە قاتتىق ئازابقا قالىدۇ﴾. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر ئىككى مۇسۇلماننىڭ قىلىچى ئۇچراشسا ئۆلتۈرگۈچى ۋە ئۆلگۈچى دوزاختا» مەن: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، ئۆلتۈرگۈچىمۇ شۇنداق، ئۆلگۈچى نېمىشقا دوزاختا-دېدىم. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام چۈنكى ئۆلگۈچىمۇ قارشى ئۆلتۈرۈشكە قىزىققان-ئېدى» دېدى. [ئىمام بۇخارى رىۋايىتى].

گۇناھ ئىشلەشنى كەسكىن قارار قىلىپ بولۇپ، ئۇنى قىلماسلىق تۆت تۈرلۈك بولىدۇ: 1- راستىنلا ئاللاھتىن قورقۇپ قىلماسلىق؛ بۇنىڭغا ئەجىر بېرىلىدۇ. 2- كىشىلەردىن قورقۇپ قىلماسلىق؛ بۇنىڭغا گۇناھ يېزىلىدۇ، چۈنكى گۇناھ قىلماسلىق ئىبادەت بولۇپ، بۇ ئاللاھ ئۈچۈن بولۇش كېرەك. 3- گۇناھ قىلىشقا ئېلىپ بارىدىغان ۋاسىتىلەرگە ئېگە بولالماسلىق قىلماسلىق؛ بۇنىڭغىمۇ گۇناھ يېزىلىدۇ، چۈنكى قەلبىدە گۇناھ قىلىش ئىرادىسىگە كەلگەن، پۇرسەت بولسا گۇناھ ئىشلەيتتى. 4- گۇناھ قىلىشقا ئېلىپ بارىدىغان ۋاسىتىلەرگە ئېگە بولۇپمۇ مەقسىتىگە يېتەلمەستىن قىلماسلىق؛ بۇ كىشىگە تولۇق گۇناھ يېزىلىدۇ. چۈنكى بىر ئىشنى قىلىشقا كەسكىن ئىرادىگە كەلگەنلىك، ھۆكۈمدە بۇ ئىشنى قىلغانغا ئوخشاش بولىدۇ. يۇقىرىدىكى ھەدىستە بايان قىلىنغاندەك، قىلىشقا بەل باغلىغان ئىشقا نىيەتنى بىرلەشتۈرسە ئۇ ئىشنى بۇرۇن ياكى كېيىن قىلسۇن ئوخشاشلا جازالانىدۇ. كىمكى بىر قېتىم چەكلەنگەن ھارام ئىشنى قىلىپ،

كېيىن يەنە قانداق بولالغاندا قايتىدىن قىلىشنى مەقسەت قىلىدىكەن، گەرچە ئۇ ئىشنى قىلمىسىمۇ قىلىش ئىرادىسىگە ئاساسەن گۇناھ-مەسئەتنى داۋاملاشتۇرغۇچى دەپ جازالىنىدۇ.

قەلبكە دائىر ئەمەللەرنىڭ بەزىلىرى:

نەپەس قىلىش: بۇ بىر ئىشنى مەقسەت ۋە ئىرادە قىلىش دېمەكتۇر. مەقسەتسىز قىلىنغان ئەمەل دۇرۇس بولمايدۇ ۋە قوبۇل قىلىنمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن بارلىق ئەمەللەرنىڭ توغرا-خاتالىقى نەپەسكە باغلىق، شۇنداقلا ھەرقانداق كىشى ئۆزى نەپەس قىلغان نەرسىگە ئېرىشىدۇ.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. ئىبنى مۇبارەك مۇنداق دەيدۇ: "بەزى كىچىك ئەمەللەرنىڭ ئەجرىنى نەپەس كۆپەيتىۋېتىدۇ، بەزى چوڭ ئەمەللەرنىڭ ئەجرىنى نەپەس كىچىكلىتىۋېتىدۇ." پۈزۈپ ئىبنى ئىياز مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھ سىزنىڭ نەپەس-مەقسىتىڭىزنى خالايدۇ. ئەمەل ئاللاھ ئۈچۈن بولغاندا، بۇ ئىخلاس دېيىلىدۇ ۋە بۇ ئەمەلدە ئاللاھتىن باشقىنىڭ ھەققى بولمايدۇ، ئەگەر ئەمەل ئاللاھنىڭ غەيرى ئۈچۈن بولغاندا رىيا ياكى نىپاق ياكى باشقىچە ئاتىلىدۇ."

نەتىجە: ھەقىقىي بىلگۈچىلەردىن باشقا بارلىق ئىنسانلار ھالداك بولىدۇ. بىلىپ ئەمەل قىلمىغان بارلىق ئىنسانلار ھالداك بولىدۇ. ئىخلاسسىز ئەمەل قىلغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ھالداك بولىدۇ. ئاللاھقا تائەت-ئىبادەت قىلىشنى مەقسەت قىلغان ھەرقانداق كىشى ئالدى بىلەن نەپەسنى بىلىشى، راستچىلىق ۋە ئىخلاسنىڭ ھەقىقىي نەپەس بولۇشى كېيىن ئەمەل قىلىش بىلەن نەپەسنى توغرىلىشى كېرەك. نەپەس ۋە مەقسەتسىز قىلىنغان ئەمەل ھېرىپ-چارچاشتىن ئىبارەتتۇر. ئىخلاسسىز نەپەس رىيادۇر. ئىمان رويابىغا چىقىمىغان ئىخلاس بىكاردۇر.

ئەمەللەر ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: 1-چەكلەنگەن ئىشلار: گۇناھ-مەسئەت گەرچە ياخشى نەپەس بىلەن قىلىنسىمۇ تائەتكە ئۆزگەرمەيدۇ، بەلكى ئۇنىڭغا يامان مەقسەت قېتىلسا بۇنىڭ جىنايىتى نەپەس ھەسسە زىيادە بولىدۇ. 2-مۇباھ-دۇرۇس ئىشلار: بۇ ياخشى نەپەس بىلەن قىلىنسا، ئاللاھقا يېقىنلاشتۇرىدىغان ئىبادەتكە ئۆزگىرىدۇ. 3-تائەت: تائەت-ئىبادەتلەرنىڭ توغرا بولۇشى ۋە ئەجرىنىڭ زىيادە بولۇشى نەپەسكە ئالاقىدار بولىدۇ.⁽¹⁾ ئەگەر رىيا قىلىشنى مەقسەت قىلسا قىلغان ئەمەلى ئاسىيلىق ۋە كىچىك شېرىككە ئۆزگىرىپ كېتىدۇ. گاھىدا چوڭ شېرىككىمۇ يېتىپ قالىدۇ. بۇ تۆۋەندىكى ئۈچ تۈرلۈك كۆز قاراش بىلەن

(1) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى بىر ياخشىلىقنى نەپەس قىلىپ ئۇنى قىلالمىسا، ئاللاھ ئۇ كىشى ئۈچۈن تولۇق بىر ياخشىلىق قىلغاننىڭ ساۋابىنى يازىدۇ، ئەگەر ئۇنى قىلسا، ئاللاھ ئۇ كىشى ئۈچۈن ئوندىن يەتتە يۈزگىچە ۋە ئوندىنمۇ ئارتۇقراق ياخشىلىق يازىدۇ. ئەگەر بىر يامانلىقنى مەقسەت قىلىپ ئۇنى قىلمىسا، ئاللاھ ئۇ كىشى ئۈچۈن تولۇق بىر ياخشىلىق قىلغاننىڭ ساۋابىنى يازىدۇ، ئەگەر ئۇنى قىلسا بىر يامانلىق قىلغانلىقىنى يازىدۇ.» [بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئىسلام ئۈمىتىنىڭ مىسالى تۆۋەندىكى تۆت كىشىنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ: ئاللاھ بىر كىشىگە ئىلىم ۋە مال-دۇنيا ئاتا قىلدى، ئۇ كىشى ئىلىمگە ئەمەل قىلىپ مال-دۇنياسىنى ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلدى. ئاللاھ يەنە بىر كىشىگە ئىلىم ئاتا قىلدى، مال-دۇنيا بەرمىدى، ئۇ كىشى: مېنىڭمۇ ئۇنىڭكىدەك مال-دۇنيارىم بولغان بولسا مەنمۇ ئۇنىڭغا ئوخشاش ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلاتتىم دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئىككى كىشى ئەجىر-ساۋابىتا باراۋەر بولىدۇ.» ئاللاھ بىر كىشىگە مال-دۇنيا بەردى ئىلىم بەرمىدى، ئۇ كىشى بۇ مالنى ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلماستىن قالايىمقان ئورۇنلارغا سەرپ قىلدى. ئاللاھ يەنە بىر كىشىگە ئىلىم-مالمۇ بەرمىدى، ئۇ كىشى مېنىڭمۇ ئۇنىڭكىدەك مال-دۇنيارىم بولغان بولسا، مەنمۇ تۈرلۈك ئىشلارغا سەرپ قىلاتتىم دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئىككىسى گۇناھتا باراۋەر بولىدۇ.» [تىرمىزى رىۋايىتى] ئىككىنچىسى بىلەن تۆتىنچىسى ئۆزىنىڭ نەپەسنى قىلىدىغان ئىشىغا قېتىپ ئاشكارىلىدى، ھەر بىرى ئەجىر ۋە گۇناھتا ئۆز نەپەسنى قىلىدى. ئىبنى رەجەب مۇنداق دەيدۇ: ھەدىستىكى: «بۇ ئىككىسى ئەجىر-ساۋابىتا باراۋەر بولىدۇ» دېگەن جۈملە، بۇ ئىككىيلەننىڭ ئەجىر-ساۋابى زىيادە قىلىنمىغان ئەسلى ئەجرىدە باراۋەر ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. ئەمما ئەجرىنىڭ زىيادە بولۇشى ياخشى ئىشنى قىلىشنى نەپەس قىلىپ قىلالمىغان كىشىگە ئەمەس بەلكى نەپەس قىلىپ قىلغان كىشىگە خاستۇر. ئەگەر ئۇ ئىككىيلەن ھەممە تەرەپتىن باراۋەر بولسا ئەلۋەتتە ياخشى ئىشنى مەقسەت قىلىپ ئۇنى قىلالمىغان كىشى ئۈچۈنمۇ ئون ياخشىلىق يېزىلىشى كېرەك بولىدۇ. بۇ ئەسلى تېكىستلەرگە زىت كېلىدۇ.

ئىسپاتلىنىدۇ: **1- ئىبادەتنى قىلىشقا تۈرتكە بولغان ئەسلى مەقسەت كىشىلەرگە رىيا قىلىش بولىدىكەن،** بۇ شېرىكتۇر، قىلغان ئىبادىتى باتىل(بىكار) بولىدۇ. **2- ئەمەل ئەۋۋەل ئاللاھ ئۈچۈن نىيەت قىلىنىپ، كېيىن رىيانى نىيەت قىلغان بولسا،** ئىبادەت سەدىقنىگە ئوخشاش ئاخىرى ئەۋۋەلگە ئۇلانمايدىغان بولسا، بۇ ھالەتتە ئىبادەتنىڭ ئەۋۋىلى ساغلام، ئاخىرى باتىل بولىدۇ. ئەمما ئىبادەت نامازغا ئوخشاش ئاخىرى ئەۋۋەلگە ئۇلىنىدىغان بولسا، ئۇ ۋاقىتتا قىلىنغان ئىبادەت ئىككى ھالەتتە بولىدۇ: **بىرىنچى:** رىيانى قەلبىدىن يوق قىلىدۇ، بۇنىڭ بىلەن قىلغان ئىبادىتى توغرا بولىدۇ. **ئىككىنچى:** رىيا قەلبىدە ئورۇنلىشىدۇ، قىلغان ئىبادەتلىرىنىڭ ھەممىسى باتىل(بىكار) بولىدۇ. **3- ئەگەر رىيا ئىبادەتتىن پارىغ بولغاندىن كېيىن پەيدا بولغان بولسا،** بۇ ۋەسۋەسە بولۇپ بۇنىڭ ئەمەل ۋە ئەمەل قىلغۇچىغا تەسىرى بولمايدۇ. رىيانىڭ نۇرغۇن يوشۇرۇن يوقۇقلىرى بولۇپ بۇنى ھەر بىر كىشىنىڭ بىلىشى ۋە بۇنىڭدىن ھەزر قىلىشى ئىنتايىن مۇھىم.

ياخشى ئەمەللەرنى دۇنيالىق مەنپەئەتنى كۆزلەپ قىلسا، قىلغان ئىشىنىڭ ساۋابى ياكى گۇناھى قىلغۇچىنىڭ نىيەتىگە ئاساسەن ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: 1- ياخشى ئەمەلنى قىلىشقا پەقەت دۇنيا مەنپەئەتىلا تۈرتكە بولىدىكەن، (خۇددى مەلۇم مەنپەئەتنى كۆزلەپ ئىماملىق قىلغانغا ئوخشاش)، بۇ كىشى گۇناھكار بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئىلىمنى ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن تەلەپ قىلماستىن مەلۇم دۇنيا مەنپەئەتىگە ئېرىشىش ئۈچۈن تەلەپ قىلىدىكەن، ئۇ كىشى قىيامەت كۈنى جەننەتنىڭ پۇرىقىنىمۇ تاپالمايدۇ.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى]. **2- كىمكى ياخشى ئەمەلنى ئاللاھ رازىلىقى ۋە دۇنيا مەنپەئەتى ئۈچۈن قىلىدىكەن،** بۇ ئۇ كىشىنىڭ ئىمان-ئىخلاسىنىڭ كەملىكىنى بىلدۈرىدۇ. خۇددى ھەج بىلەن تىجارەتنى بىرگە نىيەت قىلغان كىشىنىڭ مىسالغا ئوخشاش بولۇپ، بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا ئەمەلنىڭ ئەجرى ئىخلاسىنىڭ مىقدارىدا بولىدۇ. **3- ياخشى ئەمەلنى يالغۇز بىر ئاللاھ ئۈچۈن قىلىدۇ ئەمما ئۇ ئىشىنىڭ بەدىلىگە مەلۇم مىقداردا ھەق ئالىدۇ.** بۇ كىشىنىڭ ئەجرى تولۇق بولۇپ، ھەق ئالغانلىقى ئۈچۈن ساۋابى كېمىيىپ كەتمەيمۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر ئەجىر ئېلىشقا ئەڭ ھەقىقەت بولغان ئىش ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر.» (يۇقىرىدىكى ھەدىستە قۇرئان ئوقۇپ بېرىپ پۇل ئالسا دۇرۇس دېگەنلىك كۆزدە تۇتۇلمايدۇ...م-) [بۇخارى رىۋايىتى].

بىلىشىڭىز كېرەككى! ئىخلاسى بىلەن ئەمەل قىلغۇچىلار دەرىجىدە پەرقلىق بولىدۇ: **1- ئەڭ تۆۋەن ئۆلچەم:** تائەت-ئىبادەتنى ساۋاپ ئۈمىد قىلىپ ياكى جازادىن قورقۇپ قىلىدۇ. **2- ئوتتۇراھال ئۆلچەم:** تائەت-ئىبادەتنى ئاللاھقا شۈكۈر ئېيتىپ، بۇيرۇقىغا بويسۇنۇش ئۈچۈن قىلىدۇ. **3- يۇقىرى ئۆلچەم:** تائەت-ئىبادەتنى ئاللاھنى ياخشى كۆرۈپ، ئۇلۇغلاپ، كاتتىلاپ، ئاللاھتىن قورقۇپ قىلىدۇ، بۇ سەمىمى ۋە راستچىل كىشىلەرنىڭ مەرتىۋىسىدۇر.⁽¹⁾

تەۋبە قىلىش: ئىنسان تەبىئىتىدە گۇناھقا چۈشۈپ قېلىش بولغانلىقتىن دائىم تەۋبە قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئادەم ئەۋلادلىرىنىڭ ھەممىسى خاتالىق ئۆتكۈزگۈچىدۇر، خاتالىق ئۆتكۈزگۈچىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسى تەۋبە قىلغۇچىلاردۇر.» [تىرمىزى رىۋايىتى]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر گۇناھ قىلىپ ئۇنىڭدىن كېيىن كەچۈرۈم تەلەپ قىلىپ

(1) ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «پەرۋەردىگارم! سېنى رازى بولسۇن دەپ بۇ يەرگە ئالدىراپ كەلدىم» مۇسا ئەلەيھىسسالام پەقەت ئاللاھنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇپ ئەمەس بەلكى ئاللاھنىڭ ئۆزىدىن رازى بولۇشى ئۈچۈن ئاللاھ بىلەن ئۇچرىشىشقا ھېرىسمەن بولدى. شۇنىڭدەك ئانا-ئانىغا ياخشىلىق قىلىشنىڭمۇ ئەڭ تۆۋەن دەرىجىسى: ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىش بىلەن بۇنىڭ ساۋابىنى تەلەپ قىلىپ، ئۇلارنى قاقشاتقانلىقىنىڭ ئازابىغا ئۇچراپ قىلىشتىن قورقۇشتۇر. **ئوتتۇراھالراقى:** ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش ئۈچۈن سىزنىڭ دۇنياغا كېلىشىڭىزگە سەۋەب بولغان ۋە كىچىكىڭىزدىن تارتىپ تەربىيەلەپ يېتىشتۈرگەن ياخشىلىقلىرىنى قايتۇرۇش ئۈچۈن ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشتۇر. **ئالىسى:** ئاللاھنىڭ سىزنى ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشقا بۇيرىغان بۇيرۇقىنى ئۇلۇغلاپ ئۇلارنى ياخشى كۆرۈپ، ھۆرمەتلەپ ياخشىلىق قىلىشىڭىزدىن ئىبارەتتۇر.

ئىستىغىپار ئېيتىپ تۇرمىساڭلار، ئاللاھ سىلەرنى دۇنيادىن يوق قىلىۋېتىپ، باشقا بىر قەۋمنى كەلتۈرىدۇكى، ئۇلار گۇناھ قىلغاندىن كېيىن، ئاللاھتىن كەچۈرۈم تەلەپ قىلىپ ئىستىغىپار ئېيتىدۇ، ئاللاھ ئۇلارنى كەچۈرۈم قىلىدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]. تەۋبىنى كېچىكتۈرۈپ گۇناھنى داۋاملاشتۇرۇش خاتالىقتۇر. شەيتان ئىنساننى يەتتە تۈرلۈك ھالاكەتلىك ئىشقا دۇچار قىلىپ نەتىجىگە ئېرىشىشنى مەقسەت قىلىدۇ. بىردە مەقسىتىگە يېتەلمىسە، يەنە بىرىگە يۆتكىلىدۇ. بۇ يەتتە تۈرلۈك ئىش تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت: **1- شېرىك ۋە كۆپىنىڭ ھالاكىتى. 2- بۇنى قىلالمىسا، ئېتىقادتا بىدئەت پەيدا قىلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ساھابىلارغا ئەگىشىشنى تەرك ئېتىشكە ئۈندەيدۇ. 3- بۇنى قىلالمىسا، چوڭ گۇناھلارنى قىلىشقا ئۈندەيدۇ. 4- بۇنى قىلالمىسا، كىچىك گۇناھلارنى قىلىشقا ئۈندەيدۇ. 5- بۇنى قىلالمىسا، مۇباھ ئىشلارنى كۆپ قىلىشقا ئۈندەيدۇ. 6- بۇنى قىلالمىسا، ساۋابى كاتتا بولغان پەزىلەتلىك ئەمەللەرنى قىلىشنىڭ ئورنىغا ئۇنىڭدىن تۆۋەنرەك ئەمەللەرنى قىلىشقا ئۈندەيدۇ. 7- بۇنىمۇ قىلالمىسا، ئۆزىنىڭ ئىنسان ۋە جىندىن بولغان ياردەمچىلىرىنى ئىگە قىلىپ قويىدۇ.**

گۇناھ-مەسىيەت بىر نەچچە تۈرگە ئايرىلىدۇ: 1- چوڭ گۇناھلار: بۇ دۇنيادا جازاسى بېكىتىلگەن، ئاخىرەتتە ئازاب قىلىنىشى مۇقىملاشتۇرۇلغان ياكى لەنەت قىلىنغان، ئىماننى يوققا چىقىرىدىغان ئەمەللەردىن ئىبارەتتۇر. **2- كىچىك گۇناھلار:** بۇ چوڭ گۇناھلاردىن دەرىجىدە تۆۋەنرەك بولىدۇ. كىچىك گۇناھلارنى چوڭ گۇناھقا ئۆزگەرتىۋېتىدىغان بىرقانچە سەۋەبلەر بولۇپ بۇنىڭ مۇھىملىرى: كىچىك گۇناھلارنى دائىم ئىشلەش، ياكى تەكرار قىلىش، ياكى كۆزگە ئىلماسلىق ياكى ئۇنىڭ بىلەن پەخىرلىنىش ياكى ئۇنى ئاشكارا قىلىش قاتارلىقلاردۇر.

بارلىق گۇناھلار ئۈچۈن تەۋبە قىلىش دۇرۇس بولىدۇ. تەۋبىنى كۈن غەرب تەرەپتىن چىققۇچە ياكى جان ھەلقۇمغا يېتىشتىن ئىلگىرى قىلسا بولىدۇ. سەمىيەت بىلەن تەۋبە قىلغۇچىنىڭ مۇكاپاتى شۇكى، تەۋبە قىلغۇچىنىڭ بارلىق يامانلىقلىرىنىڭ - گەرچە ئۇ كىشىنىڭ گۇناھلىرى كۆپلۈكىدىن دۇنيانى قاپلاپ كەتكەن بولسىمۇ - ياخشىلىققا ئايلىنىشىدۇر.

تەۋبىنىڭ قوبۇل بولۇشىدىكى شەرتلەر: 1- گۇناھ-مەسىيەتتىن قول يېغىش. 2- گۇناھىغا پۇشايمان قىلىش. 3- شۇ گۇناھنى قايتا قىلماسلىققا بەل باغلاش، ئەگەر گۇناھ بەندىنىڭ ھەقىقەتگە ئالاقىدار بولسا، ھەق ئىگىسىنىڭ ھەققىنى ئادا قىلىشتۇر⁽¹⁾.

كىشىلەر تەۋبىدە تۆت تۈرلۈك بولىدۇ: 1- ھاياتىنىڭ ئاخىرىغىچە تەۋبە قىلىشقا داۋام قىلىپ، ئىنسانلاردىن ئادەتتە سادىر بولۇپ تۇرىدىغان مەلۇم خاتالىقلاردىن باشقا، كۆڭلىدە قايتا گۇناھ قىلىش ئىستىكى قوزغالمىدىغانلاردۇر. مانا بۇنداقلار تەۋبىدە ئىستىقامەت قىلغۇچىلار(يەنى تەۋبىگە داۋام قىلغۇچىلار)دۇر. بۇ تۈردىكى كىشىلەر ياخشى ئىشلارغا ئالدىرايدۇ، بۇ سەمىي تەۋبە دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ ئارام تاپقۇچى روھتۇر. 2- تەۋبە قىلىپ ئاساسلىق تائەت-ئىبادەتلەردە مۇستەھكەم بولسىمۇ بىپەرۋالىق بىلەن بەزى خاتالىقلارنى سادىر قىلىدىغان، ھەر بىر خاتالىق سادىر قىلغاندا ئۆز نەپسىگە مالاھەت قىلىپ، قىلغان ئىشىغا پۇشايمان قىلىپ، خاتالىققا سەۋەب بولغان ئىشلاردىن ساقلىنىشقا تىرىشقان كىشىلەر بولۇپ بۇلار ئۆز نەپسىگە مالاھەت قىلغۇچىلار دېيىلىدۇ. 3- تەۋبە قىلىپ مەلۇم مۇددەتتىن كېيىن نەپسى

(1) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا يېزىلىدىغان نەرسىلەر ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: بىر توپلامدىكى نەرسىلەرگە ئاللاھ پەرۋا قىلمايدۇ. يەنە بىر توپلامدىكى نەرسىلەرنىڭ ھېچ بىرىنى تەرك قىلمايدۇ. يەنە بىر توپلامدىكى ئىشلارنى كەچۈرۈم قىلمايدۇ. ئاللاھ كەچۈرمەيدىغان ئىشلاردىن: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش بولۇپ ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: (كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىكەن (يەنى ئاللاھتىن غەيرىگە ئىلاھ دەپ ئېتىقاد قىلىدىكەن) ئاللاھ ئۇنىڭغا جەننەتنى ھارام قىلىدۇ، ئۇنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ) ئاللاھ پەرۋا قىلمايدىغان ئىشلار: بەندە ئۆز نەپسىگە زۇلۇم قىلىپ ئۆزى بىلەن ئاللاھ ئوتتۇرىسىدا سادىر قىلغان خاتالىقلىرى... ئاللاھ بۇنى كەچۈرۈپ خالىسا مەغپىرەت قىلىدۇ. ئاللاھ ھېچ بىرىنى تەرك قىلمايدىغان ئىشلار: بەندىلەرنىڭ بىر-بىرىگە قىلغان زۇلۇملىرى بولۇپ، بۇنىڭدىن شەرتسىز قىساس ئېلىنىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى].

شەھۋىتى غالىپ كېلىپ بەزى گۇناھلارنى قىلىدىغان، شۇنداقنىمۇ تائەت-ئىبادەتلەرنى داۋاملاشتۇرىدىغان، ئومۇمى گۇناھلارنى تەرك قىلىشمۇ بەزى گۇناھلارنى ئىشلەپ كېيىن قىلغىنىغا پۇشايمان قىلىپ، تەۋبە قىلىدىغان كىشىلەر، **بۇ مەسئۇلىيەتچان نەپس** بولسىمۇ لېكىن تەۋبىنى كېچىكتۈرگەنلىكى سەۋەبىدىن ئاقىۋىتى خەتەرلىك بەلكى تەۋبە قىلىشتىن بۇرۇن ئۆلۈپ كېتىشى مۇمكىن، ھەقىقەتتە ئەمەللەر تۈگەنچىسىگە باغلىق. **4- تەۋبە قىلىپ مەلۇم مۇددەتتىن كېيىن يەنە گۇناھقا چۆمۈپ كېتىدىغان، قەلبىدە بۇنىڭغا تەۋبە قىلىش ئىستىكى قوزغالمىدىغان، ئىشلىگەن گۇناھقا ئەپسۇسلانمايدىغانلاردۇر. بۇ يامانلىققا بۇيرۇغۇچى نەپس بولۇپ، بۇنىڭ تۈگەنچىسىنىڭ ھالاكەتلىك بولۇپ قېلىشىدىن ھەزەر قىلىش كېرەك.**

سەمىيەت ۋە راستچىللىق: بۇ قەلب ئەمەللىرىنىڭ ھەممىسىنىڭ ئەسلى ماھىيىتى بولۇپ، سەمىيەت، راستچىللىق دېگەن سۆز ئالتە تۈرلۈك مەنادا ئىستىمال قىلىنىدۇ: **1- سۆزدە سەمىيە، راستچىل بولۇش. 2- ئىخلاس، مەقسەت، ئىرادىدە سەمىيە، راستچىل بولۇش. 3- قارار قىلىشتا سەمىيە، راستچىل بولۇش. 4- قىلغان قارارىغا ۋاپا قىلىشتا سەمىيە، راستچىل بولۇش. 5- قىلغان ئەمەللىرىنىڭ سىرتقى كۆرۈنىشىنىڭ قەلبىگە مۇۋاپىق بولۇشىدا سەمىيە، راستچىل بولۇش. نامازنى خۇشۇ بىلەن ئوقۇغانغا ئوخشاش. 6- دىنىنىڭ ئالى يول- يورۇقلىرىنى رويپاچا چىقىرىشتا سەمىيە، راستچىل بولۇش، بۇ سەمىيەتنىڭ ئەڭ ئالىسى ۋە كاتتىسىدۇر. خۇددى قورقۇش، ئۈمىد قىلىش، ئۇلۇغلاش، دۇنياغا بېرىلمەسلىك، رازى بولۇش، تەۋەككۈل قىلىش ۋە ياخشى كۆرۈش قاتارلىق قەلب ئەمەللىرىنىڭ ھەممىسىدە سەمىيە- راستچىل بولغانغا ئوخشاش. يۇقىرىدا بايان قىلىنغان بارلىق سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنگەن كىشىلەر سەمىيەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى چېكىگە يەتكەن بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن راستچىللىق ياخشىلىققا باشلايدۇ، ياخشىلىق جەننەتكە باشلايدۇ، بىر ئادەم ھەقىقى راستچىل بولسا، ئۇ ئاللاھنىڭ نەزەرىدە راستچىل بەندە دەپ پۈتۈلىدۇ. يالغانچىلىق بولسا گۇناھقا باشلايدۇ، گۇناھ دوزاخقا باشلايدۇ، بىر ئادەم يالغانچىلىق قىلىۋەرسە، ئۇ ئاخىرى ئاللاھنىڭ ئالدىدا يالغانچى دەپ پۈتۈلىدۇ.» [بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]. ھەقىقى ئۇچۇق بىلەلمىگەن كىشى ئۆز نەپسىگە ئەگەشمەستىن ئاللاھدىن ھەقىقى تەلەپ قىلىشتا راستچىل بولسا، تولا ۋاقىتلاردا ئاللاھ ئۇ كىشىنى ھەقىقە مۇۋەپپەق قىلىدۇ. ئەگەر ئۇ ھەقىقە يېتەلمىسىمۇ ئاللاھ ئۇنىڭ ئۆزىنى قوبۇل قىلىدۇ. (چۈنكى ئۇ ھەقىقەتكە يېتىش ئۈچۈن تىرىشتى..م-)**

راستچىللىقنىڭ ئەكسى يالغانچىلىقتۇر. يالغانچىلىق ئەۋۋەل نەپىدە مۇقىملىشىدۇ، ئاندىن كېيىن تىلىغا جارى بولۇپ تىلىنى بۇزىدۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئەزالارغا تارقىلىپ تىلنىڭ راست سۆزلىشىنى بۇزغاندەك ئۇنىڭ ئەمەللىرىنى بۇزىدۇ. نەتىجىدە؛ يالغانچىلىق سۆزىدە، ئەمەللىرىدە ۋە بارلىق ئەھۋالدا ئومۇملىشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىنساننىڭ ھاياتىنى يالغانچىلىق ۋە ناچار قىلمىشلار قاپلايدۇ.

ياخشى كۆرۈش: ئىنسان ئاللاھنى، ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىنى ۋە مۆمىنلەرنى ياخشى كۆرۈش ئارقىلىق ئىماننىڭ ھالاۋىتىنى تېتىيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «كىمدىكى تۆۋەندىكى ئۈچ تۈرلۈك خىسلەت تىپىلىدىكەن، ئۇ كىشى ئىماننىڭ ھالاۋىتىنى تېتىيدۇ: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى كائىناتتىكى بارلىق نەرسىلەردىن بەكرىق ياخشى كۆرۈش. بىراۋنى ياخشى كۆرسە پەقەت ئاللاھ ئۇچۇنلا ياخشى كۆرۈش. ئىمان ئېيتقاندىن كېيىن كۇفرىغا قايتىشنى ئوتقا تاشلىنىشنى ئۈچ كۆرگەندەك يامان كۆرۈش.» [بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى].

ئىنسان قەلبىگە مۇھەببەت كۆچىتى تىكىلىپ، ئىخلاس سۈبى بىلەن سۇغۇرۇلۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىش بىلەن پەرۋىش قىلىنسا، بۇ كۆچەت ئاللاھنىڭ ئىزى بىلەن ھەر ۋاقىت تۈرلۈك مېۋىلەرنى بېرىدۇ. بۇ سۆيگۈ تۆۋەندىكىدەك تۆت تۈرلۈك ئىش بىلەن نەتىجىلىنىدۇ:

1- جانابى ئاللاھنى ياخشى كۆرۈش: بۇ ئىماننىڭ ئاساسىدۇر. **2- مۇھەببەت ۋە نەپىرىتى ئاللاھ ئۈچۈن بولۇش:**

بۇ پەرزەدۇر^(۱) 3- ئاللاھنى ياخشى كۆرۈشتىن ئىبارەت پەرز سانلىدىغان مۇھەببەتكە ئاللاھنىڭ غەيرىنى شېرىك قىلىۋېلىشتۇر: بۇ خۇددى مۇشرىكلار ئۆزلىرىنىڭ ئىلاھلىرىنى ناھايىتى ياخشى كۆرگىنىگە ئوخشاش. بۇ شېرىكنىڭ تۈپ نېگىزىدۇر. 4- تەبىئىي ياخشى كۆرۈش: ئاتا-ئانىلارنى ياخشى كۆرۈش، ئەۋلادلارنى ۋە يېمەك-ئىچمەكنى ياخشى كۆرۈش قاتارلىقلار بولۇپ بۇ دۇرۇس بولغان ياخشى كۆرۈشتۇر. ئاللاھنىڭ سىنى ياخشى كۆرۈشىنى خالىساڭ دۇنياغا بېرىلمىگىن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «دۇنياغا بېرىلمىسەڭ ئاللاھ سېنى ياخشى كۆرىدۇ.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى].

تەۋەككۈل: قەلبىنى ئاللاھقا تاپشۇرۇپ ھاجىتىنى ھاسىل قىلىش، ياقىتۇرمايدىغان ئىشتىن ساقلىنىشتا ئاللاھقا ئىشەنچ قىلىش بىلەن بىرگە يولغا قويۇلغان سەۋەبلەر ئارقىلىق ئاللاھقا تايىنىشتۇر. ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلماسلىق ئەقىدىدىكى كېسەللىكتۇر. سەۋەبلەرنى قىلماسلىق ئاجىزلىق ۋە ئەقىلسىزلىقتۇر. سەۋەب ئەمەلدىن بۇرۇن بولىدۇ، بۇ ئىشەنچنىڭ مېۋىسى بولۇپ ئۈچ تۈرگە ئايرىلىدۇ: 1- **ۋاجىب بولغىنى:** ئاللاھتىن غەيرى قانداق بولالمايدىغان ئىشلاردا ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىش. كېسەلگە شىپالىق تەلەپ قىلغانغا ئوخشاش. 2- **ھارام بولغىنى:** بۇ ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىرىنچى: **چوڭ شېرىك.** ھەممە ئىشتا سەۋەبىكلا تايىنىپ مەنپەئەتكە ئېرىشىش ۋە زىياندىن ساقلىنىشتا سەۋەبلا تەسىر كۆرسىتىدۇ دەپ قاراش.^(۲) ئىككىنچى: **كىچىك شېرىك.** رىزق تەلەپ قىلىشتا بىر شەخسگە

(۱) ئىنسانلار مۇھەببەت-نەپەت ئۆلچىمىدە ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: (1) مۆمىنلەر، پەيغەمبەرلەر، راستچىلار ۋە ئۇلارنىڭ سەردارى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئائىلە تۈپەنلىرى، ساھابىلىرى قاتارلىقلار نەپەت قىلىش ۋە يامان كۆرۈلۈشتىن خالى خالىس ياخشى كۆرۈلگۈچىلەردۇر. (2) كاپىرلار، مۇشرىكلار، ۋە مۇناپىقلار بولسا مۇتلەق نەپەت قىلىنغۇچى ۋە يامان كۆرۈلگۈچىلەردۇر. (3) گۇناھكار مۆمىنلەر مۇھەببەت ۋە نەپەتتە تەڭ سازاۋەر بولىدۇ، ئۇلار دىلىدىكى ئىمانغا ئاساسەن ياخشى كۆرىلىدۇ، سادىر قىلغان گۇناھقا ئاساسەن ئۆچ كۆرىلىدۇ. **كاپىرلارنى ياخشى كۆرۈش ۋە دوست تۇتۇش ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ:** (1) ئىسلامدىن چىقىپ كېتىپ مۇرتەد بولۇپ كېتىدىغان دەرىجىدە ياخشى كۆرۈش بولۇپ، بۇ كاپىرلارنىڭ دىنىنى ياخشى كۆرۈشتىن ئىبارەت. (2) چەكلەنگەن بولسىمۇ ئىسلامدىن چىقىرىۋەتمەيدىغان دەرىجىدىكى ياخشى كۆرۈش، بۇ كاپىرلارنى دۇنيالىق تەرەپتىن ياخشى كۆرۈشتىن ئىبارەت. نورمالدا كاپىرلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش بىلەن ئۇلارغا مۇھەببەت-نەپەت قىلىش ئىشلىرىدا ئايرىيالمايلىق بولۇپ بۇنى قەتئىي ئايرىش كېرەك. ئۇلارنى قەلبىدىن ياخشى كۆرمەستىن پەقەت ئادىللىق قىلىپ، چىرايلىق ئىنسانى مۇئامىلە قىلىش. مەسىلەن: ئۇلارنىڭ ئاجىزلىرىغا رەھىم-شەپقەت قىلغانغا ئوخشاش. ئۇلارغا مۇلايىملىق بىلەن چىرايلىق سۆز قىلىش دۇرۇس بولىدۇ. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «كۇففارلاردىن سىلەر بىلەن ئۇرۇش قىلىنغان ۋە سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارمىغانلارغا كەلسەك، ئاللاھ ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشىڭلاردىن، ئۇلارغا ئادىل بولۇشىڭلاردىن سىلەرنى توسمايدۇ». ئەمما ئۇلارنى ئۆچ كۆرۈش ۋە نەپەت قىلىش توغرىسىدا ئاللاھ يەنە بىر ئايەتتە مۇنداق دەيدۇ: «ئى مۆمىنلەر، مېنىڭ دۈشمىنىمنى ۋە سىلەرنىڭ دۈشمۈنلىڭلارنى دوست تۇتماڭلار، ئۇلار سىلەرگە كەلگەن ھەققەتنى يەنى ئىسلامنى، قۇرئاننى ئىنكار قىلغان تۇرسا، ئۇلارغا دوستلۇق يەتكۈزۈسەنەر؟». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەدىنىدە يەھۇدىيلارغا مۇئامىلە قىلغىنىدەك ئۇلارنى ئۆچ كۆرۈش بىلەن بىرگە دوست تۇتماستىن ئادىل مۇئامىلە قىلىش دۇرۇس بولىدۇ.

(۲) تەۋەككۈل قىلىش بىلەن سەۋەب قىلىش بىر بىرىگە زىممۇ؟ بۇ تۆۋەندىكىدەك كۆز قاراشلار بىلەن ئايرىلىشىشىمۇ بولىدۇ: بىرىنچى، يوق مەنپەئەتنى كەلتۈرۈش، بۇ ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: (1) ئىشەنچلىك سەۋەب: پەرزەنت تەلەپ قىلىش ئۈچۈن توي قىلغانغا ئوخشاش، بۇنىڭ سەۋەبىنى قىلىشنى تەرك قىلىش ساراڭلىق بولۇپ، ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىشتىن ھېسابلانمايدۇ. (2) **ئىشەنچلىك بولمىغان سەۋەبلەر:** كۆپ ۋاقىتلاردا سەۋەب قىلىنىدىغان ئىشلار سەۋەبىسىز ھاسىل بولمايدۇ، ئۇزۇق-تۈلۈك ئالماستىن چۆلگە سەپەر قىلىش تەۋەككۈلدىن ھېسابلانمايدۇ. بۇنىڭغا ئوخشاش سەپەرلەردە ئۇزۇق-تۈلۈك ئېلىشقا بۇيرۇلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە ھىجرەت قىلغاندا ئۇزۇق-تۈلۈك ئالغان ۋە يول باشلىغۇچى ياللاپ سەپەر قىلغان. (3) **كۆرۈنۈشى ئىشەنچسىز بولۇپ سەۋەب قىلىنىدىغان نەرسىلەرگە يېتىشتىن ۋەھمىلىنىپ قالغان سەۋەبلەر:** بۇ بىر نەرسىگە ئېرىشىشنى تەلەپ قىلغاندا ئۇنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى ئىنچىكە ئويلىنىپ تەكشۈرگەنگە ئوخشاش بولۇپ، مۇمۇ نەۋەككۈل دائىرىسىگە كىرىدۇ. بەلكى بىر نەرسىگە ئېرىشىشنى تەلەپ قىلىشنى تەرك قىلىش تەۋەككۈلدىن ھېسابلانمايدۇ. ئۆمەر رەزىيەللاھۇئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىپ ئۇزۇقنى زېمىنغا تاشلىغان كىشى تەۋەككۈل قىلغۇچى ھېسابلىنىدۇ". **ئىككىنچى، بار نەرسىنى مۇھاپىزەت قىلىش:** ئۆزىنىڭ ھالال نەرسىسىنى تۇرمۇش مەنپەئەتىنى كۆزلەپ كېيىن پايدىلىنىش ئۈچۈن ساقلاپ قويۇش تەۋەككۈلدىن چەتنەپ كەتكەنلىك ئەمەس. «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى نەزىر قەبىلىسىنىڭ خورمىلىرىدىن ساتاتتى ۋە ئۇنىڭدىن ئۆز ئەھلىنىڭ يىللىق

تايىنىش، ئۇ كىشىنى زىققا تەسىر كۆرسىتىلمەيدۇ دەپ ئىتىقاد قىلىشىمۇ لېكىن بۇنى زىرق تەلەپ قىلىشنىڭ سەۋەبى دەپ قارىغاننىڭ سىرتىدا شۇنىڭغىلا ئېسىلىپ قىلىشتۇر. ئۈچىنچى: **دۇرۇس بولغىنى**. كىمكى ئېلىم-سېتىمغا ئوخشاش ئىنسان بېجىرەلەيدىغان ئىشلاردا بىر كىشىنى ئۆزى ئۈچۈن ۋەكىل قىلىپ ئۇنىڭغا تايانغاندەك. لېكىن ئۇ كىشى ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىدىم ئۇنىڭدىن كېيىن ساڭا تەۋەككۈل قىلىدىم دېمەستىن، سېنى ۋەكىل قىلىدىم دېسە توغرا بولىدۇ.

● **شۈكرى ئېيتىش**: ئىلاھى نېمەتلەرنىڭ ئەسىرى ئاشكارا بولغاندا بەندىنىڭ قەلبىدە ئىمان، تىلىدا ماختاش، ئەزالىرىدا ئىبادەتنىڭ ئەسەرلىرى نامايەندە بولۇشى مۇقەررەدۇر. **شۈكرى ئېيتىش** قەلب بىلەن، تىل ۋە ئەزالار بىلەن بولىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىنى تائەت-ئىبادەت ئۈچۈن ئىستېمال قىلىش شۈكۈرنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتىدۇر.

● **سەۋرچانلىق**: بارلىق دەرد-ئەلەملەرنى ئاللاھنىڭ غەيرىگە شىكايەت قىلماستىن، شىكايەتنى يىگانە ئاللاھقا قىلىشتۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «پەقەت سەۋر قىلغۇچىلارغا ئۇلارنىڭ ئەجرى ھېسابسىز بېرىلىدۇ»، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى سەۋرچان بولىدىكەن، ئاللاھ ئۇ كىشىگە سەۋر ئاتا قىلىدۇ، ھېچ بىر كىشىگە سەۋرچانلىقتىنمۇ بۈيۈك ۋە ياخشىراق بولغان بىر نېمەت بېرىلمىدى.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. ئۆمەر رەزىيەللاھۇئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: "مەن بىرەر قىيىنچىلىق بىلەن سىنالسام، ماڭا ئاللاھ ئۇ قىيىنچىلىقتا تۆت تۈرلۈك نېمەت ئاتا قىلدى. بۇ سىناق دىنىمدا بولمىسا، بۈيۈك بولمىسا، ئاللاھنىڭ رازىلىقىدىن مەھرۇم بولمىسام ئۇ سىناقلار ئۈچۈن ئاللاھتىن ساۋاب ئارزۇ قىلىمەن."

سەۋرنىڭ دەرىجىلىرى: تۆۋەن ئۆلچەم: ياقىتۇرماسلىق بىلەن شىكايەت قىلماسلىق. ئوتتۇرىھال ئۆلچەم: رازى بولۇش بىلەن شىكايەت قىلماسلىق. يۇقىرى ئۆلچەم: قىيىنچىلىققا ئۇچرىغاندا ئاللاھقا ھەمدۇ-سانا ئېيتىشتۇر. زۇلۇمغا ئۇچرىغۇچى زالىمغا بەددۇئا قىلسا، ئاللاھ ئۇنىڭ ھەقىقىي ئىلىپ بېرىدۇ، نەتىجىدە غەلبە قىلغاندەك قىلىشىمۇ سەۋر قىلغاننىڭ ئەجرى بولمايدۇ.

سەۋر ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1-بەدەن ئارقىلىق بارلىققا كىلىدىغان سەۋر: بىز بۇيەردە بۇ تۈرنى كۆزدە تۇتمايمىز. 2-نەپسىنى تەبىئىتى خالايدىغان ۋە ھاۋايى-ھەۋەسلىرى تەقەززا قىلىدىغان ئىشلارغا سەۋر قىلدۇرۇش.⁽¹⁾

ئىنسان دۇنيادا دۇچ كېلىدىغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئىككى تۈردىن خالى بولمايدۇ:

بىرىنچى: ئۆزىنىڭ ھاۋايى-ھەۋەسلىرىگە مۇۋاپىق كېلىدىغان ئىشلار. نېمەتكە شۈكۈر ئېيتىش، بۇ نېمەتنى ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلىدىغان ئىشلارغا سەرپ قىلماسلىق ئارقىلىق ئاللاھنىڭ ھەقىقىي ئادا قىلىشتا سەۋرلىك بولۇشقا ئېھتىياجلىق بولىدۇ. **ئىككىنچى**: ھاۋايى-ھەۋەسلىرىگە زىت كېلىدىغان ئىشلار ئۈچ تۈرلۈك بولۇپ: 1-ئاللاھقا تائەت-ئىبادەت قىلىشتا، ئىشلىنىشى ۋاجىپ بولغان يەرز ئەمەللەر ۋە

تەبىئىتىنى ساقلاپ قالاتتى.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. **ئۈچىنچى**: زىياننىڭ ئالدىنى ئېلىش: زىياندىن ساقلىنىشقا سەۋەپ قىلماسلىق تەۋەككۈلنىڭ شەرتلىرىدىن ئەمەس. ئۇرۇشتا مۇداپىئە كىيىملىرىنى كىيىش، ئۇلارنى باغلاپ قويۇش قاتارلىق ئىشلاردا سەۋەپكە تايانماستىن سەۋەپ قىلىنىدىغان ئىشلارغا تايىنىش بولۇپ، بۇ ئاللاھنىڭ بارلىق ھۆكۈملىرىگە رازى بولغانلىق ھېسابلىنىدۇ. **تۆتىنچى**: بولغان زىياننى يوق قىلىش: بۇ ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: (1) **سەۋەپنىڭ ئۆزۈلىشى**: ئىچىلىدىغان سۇنىڭ يوق بولۇشى، بۇنىڭ سەۋەپنى قىلماسلىق ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىش ھېسابلىنمايدۇ. (2) **گۇمان قىلىنغان سەۋەپ**: ھىجىمە قىلدۇرۇشقا ئوخشاش مەنپەئەتلىك دەپ قارالغان ئىشلارنى قىلىش، تەۋەككۈلغا زىت ئەمەس، چۈنكى پەيغەمبەرئەلەيھىسسالاممۇ ھىجىمە قىلدۇرۇش ئارقىلىق داۋالانغان ۋە داۋالىنىشقا بۇيرىغان. (3) **ئارقا كۆرۈنۈشى مەۋھۇم سەۋەپ**: ساغلام ۋاقىتتا كېسەللىكتىن ساقلىنىش ئۈچۈن داغلىنىپ داۋالىنىشقا ئوخشاش بولۇپ، بۇ ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىشقا زىت كېلىدۇ.

(1) بۇنىڭ مىساللىرى: يېمەك-ئىچمەك بىلەن جىنسى ھەۋەسنىڭ شەۋەتتىگە سەۋر قىلىش بولسا، "ئىپپەت" دەپ ئاتىلىدۇ. ئۇرۇش مەيدانىدا بولسا، "باتۇرلۇق" دەپ ئاتىلىدۇ. ئاچچىقنى يۇتۇشتا بولسا، "مۇلايىملىق" دەپ ئاتىلىدۇ. ئىشنى يوشۇرۇن تۇتۇشتا بولسا، "سىرنى يوشۇرۇش" دەپ ئاتىلىدۇ. تۇرمۇشتىكى پاراۋانچىلىقتا بولسا، "دۇنياغا بېرىلمەسلىك" دەپ ئاتىلىدۇ. دۇنيا مەنپەئەتىدىن بولغان ئازراق نەرسىدە بولسا، "قانائەتچانلىق" دەپ ئاتىلىدۇ.

مۇستەھەپ بولغان نەپلە ئەمەللەرنى ئادا قىلىشتا سەۋرچان بولۇش. **2-گۇناھ-مەسىيەتتىن ساقلىنىپ، تەرك قىلىنىشى ۋاجىپ بولغان ھارام ئىشلار ۋە تەرك قىلىنىشى مۇستەھەپ دەپ قارالغان مەكرۇھ ئىشلاردىن چەكلىنىشتە سەۋرچان بولۇش. 3-ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشلىرىغا سەۋر قىلىش.** تىلنى شىكايەت قىلىشتىن، قەلبنى ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشلىرىغا نارازى بولۇپ ئىتتىراز بىلدۈرۈشتىن، بەدەننى ئاللاھ رازى بولمايدىغان ئىشلارنى قىلىشتىن چەكلىنىپ، ئۆلۈم-يېتىم ئىشلىرىدا ئۆزىنى كاپاتلاپ، ياقىسىنى يىرتىپ ۋارقىراپ يىغلىغانغا ئوخشاش ئىشلاردىن ساقلىنىش. ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشلىرىغا قەلبىدە رازىلىق بىلدۈرۈش ياخشى ئىشتۇر.

ئاللاھقا شۇكۇر ئېيتقۇچى باي ئەۋزەلمۇ ياكى سەۋرچان كەمبەغەلمۇ؟ پۇل-ماللىرىنى ئاللاھنىڭ تائەت-ئىبادەتلىرى ئۈچۈن سەرپ قىلغان ياكى ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلىش ئۈچۈن ساقلاپ قويغان بولسا، بۇ باي كەمبەغەلدىن ئەۋزەل. ئەمما پۇل-ماللىرىنى ئاللاھنىڭ رازىلىقى كۆزلەنمىگەن مۇباھ ئىشلارغا ئىشلىتىدىغان بايدىن، سەۋرچان كەمبەغەل ياخشى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئازغا شۇكۇر ئېيتقۇچى سەۋرچان روزا تۇتقۇچىنىڭ دەرىجىسىدە بولىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى].

رازىمەنلىك: ئاز نەرسىگە قانائەت قىلىش ۋە ئۇنىڭغا بىلەن كۇپايە قىلىشتۇر. ئىش-ھەرىكەت ھاسىل بولغاندىن كېيىن رازىلىق بولىدۇ. ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا رازى بولۇش ئاللاھقا يېقىن بولغۇچىلارنىڭ دەرىجىسىنىڭ ئالىيسى بولۇپ، بۇ ئاللاھقا بولغان مۇھەببەت ۋە تەۋەككۈلنىڭ نەتىجىسىدۇر. ئاللاھتىن ياقىتۇرمايدىغان نەرسىلەرنى يوق قىلىۋېتىشنى تەلەپ قىلىش، ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا رازى بولۇشقا زىت كەلمەيدۇ.

خۇشۇۋ: بۇ ئاللاھنى ئۇلۇغلاپ ئۆزىنى تۆۋەن تۇتۇپ بويىسۇنۇشتۇر. ھۈزەيپە رەزىيەللاھۇئەنھۇ: "خۇشۇدىكى نىپاقلىقتىن ھەزەر قىلىڭلار دېگەندە، ئۇنىڭدىن، خۇشۇدىكى نىپاقلىق قانداق بولىدۇ؟ دەپ سورىۋىدى، ئۇ: سىرتقى كۆرۈنىشى خۇشۇۋ قىلغاندەك بولسىمۇ قەلبتە خۇشۇۋ يوقتۇر" دېدى. ھۈزەيپە رەزىيەللاھۇئەنھۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ: سىلەر دىنىڭلاردىن تۇنجى قىلىپ خۇشۇنى يوقۇتۇپ قويسىلەر. **قايسى ئىبادەت خۇشۇۋ بىلەن قىلىنىدىكەن، ئۇنىڭ ئەجرىنىڭ كاتتىلىقى خۇشۇنىڭ مىقدارى بىلەن بولىدۇ. ناماز ئۇنىڭ تىپىك مىسالىدۇر.** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ناماز ئوقۇغۇچى ئۈچۈن ئۇنىڭ نامىزىدىن يېرىمى، تۆتتىن بىرى، بەشتىن بىرى ... ئوندىن بىرى بولىدۇ، بەزى ناماز ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن نامىزىدا ھېچ قانداق خۇشۇۋ بولمىغانلىقىدىن ئۇنىڭغا نامازنىڭ ئەجرىدىن ھېچ نېسىۋە بولمايدۇ».

ئۈمىدۋارلىق: بۇ ئاللاھنىڭ چەكسىز رەھمىتىدىن ئۈمىدۋار بولۇش بولۇپ، بۇنىڭ ئەكسى ئۈمىدسىزلىكتۇر. ئۈمىدۋارلىق تۇيغۇسى بىلەن قىلىنغان ئەمەللەرنىڭ دەرىجىسى قورقۇش تۇيغۇسىدا قىلىنغان ئەمەللەردىن يۇقىرى بولىدۇ، چۈنكى ئۇ ئاللاھقا ياخشى گۇماننى (ئىشەنچنى) قالدۇرىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «مەن بەندەمنىڭ ماڭا بولغان گۇمانى (ئىشەنچىسى) دە بولمەن.» [مۇسلىم رىۋايىتى، ھەدىس قۇدىسى]. ئۈمىد قىلىش ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: **يۇقىرى ئۆلچەم:** تائەت-ئىبادەت قىلىش ئارقىلىق ئاللاھتىن ساۋاب ئۈمىد قىلىش. «ئائىشە رەزىيەللاھۇئەنھا مۇنداق دەيدۇ: يا رەسۇلۇللاھ! ئاللاھ تائالا: «سەدىقە پېرىدىغان ئەمما پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىغا ھېساب بېرىش ئۈچۈن قايتىپ بارىدىغانلىقىدىن دىللىرى قورقۇپ تۇرىدىغان كىشىلەر» دېدى، ئوغۇزلۇق قىلىدىغان، زىنا قىلىدىغان ۋە ھاراق ئىچىدىغان كىشىلەر ئاللاھتىن قورقۇدىغان كىشىلەرمۇ؟ دەپ سورىۋىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: ئى سەدىقەنىڭ قىزى! ئۇنداق ئەمەس، ئايەتتە سۆزلەنگەنلەر ناماز ئوقۇيدىغان، روزا تۇتىدىغان، سەدىقە قىلىدىغان كىشىلەر، ئۇلار ئەمەللىرىنىڭ قوبۇل قىلىنماسلىقىدىن ئەنسىرەيدۇ. «ئەنە شۇلار ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا ئالدىرىغۇچىلاردۇر.» [تىرمىزى رىۋايىتى]. تۆۋەن ئۆلچەم: گۇناھ-مەسىيەتتىن تەۋبە قىلغۇچى ئاللاھنىڭ مەغپىرىتىنى ئۈمىد قىلىدۇ. ئەمما تەۋبە قىلماستىن گۇناھنى داۋاملاشتۇرۇپ ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدۋار بولۇش، ئۈمىد ئەمەس خام خىيالدىن باشقا نەرسە ئەمەستۇر. بىرىنچىسى

ماختالغۇچى بولۇپ كېيىنكىسى ئەيىبلەندى. مۆمىن قورقۇش بىلەن خەير-ئېھساننى بىرگە ئېلىپ بارىدۇ. مۇناپىق قۇرۇق ئىشەنچ بىلەن ئەسكىلىكىنى بىرگە قىلىدۇ.

قورقۇش: بۇ ياقتۇرمايدىغان ئىشنىڭ يۈز بېرىشىدىن كۆڭۈلدە پەيدا بولغان ئەندىشىدىن ئىبارەتتۇر. ياقتۇرمايدىغان ئىشنىڭ يۈز بېرىشى ئېنىق بولسا قورقۇش دەپ ئاتىلىدۇ. بۇنىڭ ئەكسى خاتىرجەملىك دېيىلىدۇ. بۇ ئۈمىدسىزلىك بولماستىن بەلكى قورقۇشقا تۈرتكە بولىدىغان ئامىلدۇر. قىزىقىش ئارقىلىق ئۈمىدلىنىش بارلىققا كېلىدۇ. ياخشى كۆرۈش، قورقۇش ۋە ئۈمىدۋارلىق ئارىسىدا زىچ مۇناسىۋەتنىڭ بولۇشى ئىنتايىن زۆرۈردۇر. ئىبنى قەييىم رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "قەلب ئاللاھ تەرىپىگە يۈزلىنىشتە ئۇچار قۇشقا ئوخشايدۇ. مۇھەببەت-ياخشى كۆرۈش باشنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ، قورقۇش بىلەن ئۈمىد قىلىش ئىككى قاناتنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ. ئاللاھتىن قورقۇش قەلبتە ئورناشقاندا، قەلبتىكى ھاۋايى-ھەۋەسلەرنى كۆيدۈرۈپ، ئۇنىڭدىكى پەسكەشلىكنى ھەيدەيدۇ. **قورقۇش ۋاجىپ بولغاندا** پەرز ئەمەللەرنى قىلىش، چەكلەنگەن ھارام ئەمەللەرنى تەرك قىلىشقا تۈرتكە بولىدۇ. **قورقۇش مۇستەھەپ بولغاندا** نەپلە ئەمەللەرنى قىلىش، مەكرۇھ ئەمەللەرنى تەرك ئېتىشكە تۈرتكە بولىدۇ، **بۇ تۆۋەندىكىدەك بىرقانچە تۈرلۈك بولۇپ: 1- يوشۇرۇن قورقۇش:** بۇ تۈردىكى قورقۇش ئاللاھ ئۈچۈن بولۇشى ۋاجىپ بولۇپ، بۇ تۈردىكى قورقۇش ئاللاھنىڭ غەيىرىگە سەرپ قىلىنىشى چوڭ شېرىك ھېسابلىنىدۇ. خۇددى مۇشېرىكلارنىڭ ئىلاھلىرىدىن زىيان يىتىپ قىلىش ياكى ياقتۇرمايدىغان ئىشلارغا مۇپتىلا قىلىپ قويۇشىدىن قورقۇشقا ئوخشاش. **2- چەكلەنگەن (ھارام بولغان) قورقۇش:** ئىنسانلاردىن قورقۇپ پەرز ئەمەللەرنى تەرك قىلىش ياكى چەكلەنگەن ئىشلارنى قىلىش. **3- دۈرۈش بولغان قورقۇش:** يىرتقۇچ ھايۋانلار ۋە باشقا نەرسىلەردىن قورقۇشقا ئوخشىغان تەبىئى قورقۇش.

زاھىدلىق (دۇنياغا بېرىلمەسلىك): شەخسى غەزەپنى ئۇنىڭدىنمۇ ياخشى بولغان يەنە بىر ئىشقا يۈزلەندۈرۈشتۈر. دۇنياغا بېرىلمەسلىك قەلب ۋە بەدەننى راھەتلەندۈرىدۇ. دۇنياغا ھەددىدىن زىيادە بېرىلىش غەم-قايغۇنى زىيادە قىلىدۇ. بارلىق خاتالىقنىڭ باشلىنىشى دۇنيانى ھاياتتا ئابىدە تىكلۈۋېلىشتىن باشلىنىدۇ. دۇنياغا بېرىلمەسلىك تائەت-ئىبادەتكە تۈرتكە بولىدۇ. دۇنياغا بېرىلمەسلىك دېگەنلىك؛ قولۇڭدىكى مال-دۇنيانى دوست تۇتما دېگەنلىك بولماستىن بەلكى قەلبىڭدىن مال-دۇنياغا بولغان مۇھەببەتنى چىقىرىۋەت دېگەنلىكتۇر. قەلبىدە مال-دۇنياغا ھېرىس بولۇپ، ئۆز ئىگىدارچىلىقىدىكى مال-دۇنيانى ياخشى باشقۇرماسلىق ئەقىللىق مۇسۇلماننىڭ ئىشى بولماستىن بەلكى جاھىللارنىڭ زاھىدلىقىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەنپەئەتلىك مال-دۇنيانىڭ ياخشى كىشىنىڭ قولىدا تۇرۇشى نېمە دېگەن ياخشى ھە!..» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]. **كەمبەغەل مال-دۇنياغا مۇئامىلە قىلىشتا بەش تۈرلۈك ئەھۋالدا بولىدۇ: 1- مال-دۇنيانى ئۆچ كۆرۈپ، تائەت-ئىبادەتتىن چەكلەپ قويۇشىدىن ۋە يامان ئاقىۋىتىدىن ئەنسىرەپ مال-دۇنيا يىغىشتىن ساقلانغان كىشى، زاھىد (يەنى دۇنياغا بېرىلمىگەن كىشى) دەپ ئاتىلىدۇ. 2- مال-دۇنياغا ئېرىشسە قاتتىق خۇرسەن بولۇپ كەتمەيدىغان ۋە زىيان تارتىپ قالسىمۇ بەك قايغۇرۇپ كەتمەيدىغان كىشى، رازى بولغۇچى (رازىمەن) كىشى دەپ ئاتىلىدۇ. 3- مال-دۇنيانىڭ بولۇشىنى ياخشى كۆرىدىغان، لېكىن كۆپەيتىشكە قىزىقمايدىغان، ئۆز يولىدا كېلىپ قالسا خۇرسەن بولىدىغان، مال-دۇنياغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئۆزىنى چارچاتمايدىغان كىشى، قانائەتچان كىشى دەپ ئاتىلىدۇ. 4- ئۆزى مال-دۇنياغا قىزىقسىمۇ ئاجىزلىقتىن دۇنياغا ئېرىشىشنى تەرك قىلغان، ئەگەر جاپا-مۇشەققەت بىلەن بولسىمۇ مال-دۇنياغا ئېرىشىشنىڭ يولىنى تاپسا تىرىشچانلىق كۆرسىتىدىغان كىشى، ھېرىسمەن كىشى دەپ ئاتىلىدۇ. 5- دۇنياغا بەك ئېھتىياجلىق بولغان ئاچ-يالىمچاڭ قالغان، يېمەك-ئىچمەك، كىيىم-كېچەك تاپالمىغان كىشى، بەك ئېھتىياجلىق كىشى دەپ ئاتىلىدۇ.**

جانلىق سۆھبەت

ئابدۇللاھ: (الله نىڭ بەندىسى) ئىسىملىك بىر ئادەم **ئابدۇنەبى** (پەيغەمبەرنىڭ بەندىسى) ئىسىملىك بىر ئادەمگە ئۇچراپ قاپتۇ. **ئابدۇللاھ** كۆڭلىدە ئۇنىڭ بۇ ئىسمىنى رەت قىلىپ: بىراۋ الله تائالادىن باشقىغا قانداقمۇ بەندىچىلىك قىلسۇن! دېگەننى ئۆتكۈزۈپتۇ-دە، ئۇنىڭ بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈشنى نىيەت قىلىپ ئۇنىڭغا دەپتۇ: سىز الله تىن باشقا نەرسىگە بەندىچىلىك قىلامسىز؟، دەپتۇ.

ئابدۇنەبى: ياق، مەن الله تىن غەيرىگە بەندىچىلىك قىلمايمەن، مەن مۇسۇلمانمەن، يالغۇز الله قىلا بەندىچىلىك قىلىمەن، دەپتۇ.

ئابدۇللاھ: ئۇنداقتا ئىسمىڭىز خىرىستىئانلارنىڭ **ئابدۇلمەسھ** 1 “ (ئىسانىڭ بەندىسى) دەپ قويغان ئىسىملىرىغا ئوخشاپ قاپتۇغۇ؟ خىرىستىئانلارنىڭ **ئابدۇلمەسھ**” دەپ ئىسىم قويۇشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس، چۈنكى ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامغا چوقۇندۇ. سىزنىڭ ئىسمىڭىزنى ئاڭلىغان كىشىنىڭ زېھنىگە دەرھاللا سىزنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەندىچىلىك قىلىدىغانلىقىڭىز كېلىدۇ، مۇسۇلماننىڭ پەيغەمبىرى ھەققىدىكى ئېتىقادى ئۇنداق ئەمەس، ئۇ چوقۇم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى الله نىڭ بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى دەپ ئېتىقاد قىلىشى كېرەك، دەپتۇ.

ئابدۇنەبى: لېكىن پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىنسانلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ سەردارى، بىز بۇ ئىسمىنى تەۋھىررۇك بىلىپ، الله قا ئۇنىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىپى، شۇنداقلا ئۇنىڭ الله نىڭ دەرگاھىدىكى مەرتىۋىسى بىلەن يېقىنلىشىشنى ئۈمىد قىلىپ قويىمىز. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەرۋەردىگارى دەرگاھىدىكى مەرتىۋىسى يۇقىرى بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭدىن شاپائەت تىلەيمىز. سىز ھەيران قالماڭ! ئۇنىڭ ئۈستىگە، بىر قېرىندىشىمنىڭ ئىسمى ئابدۇلھۈسەين (ھۈسەيننىڭ بەندىسى)، ئاتامنىڭ ئىسمى ئابدۇررەسۇل (ئەلچىنىڭ بەندىسى)، بۇ ئىسىملار بىلەن ئات قويۇش قەدىمدىن تارتىپلا ئىنسانلار ئارىسىغا كەڭ تارقىلىپ كەتكەن، ئاتا - بوۋىلىرىمىزدىن تارتىپ شۇنداق ئىسىم قويۇپ كەلگەن ئىكەن. بۇ مەسىلىدە چىڭ تۇرۇۋالماڭ، بۇ كىچىك ئىشتۇر، دىن ئاسانچىلىقتۇر دەپتۇ.

ئابدۇللاھ: يەنە بىر يامان ئىش بولۇپ، ئالدىنقىسىدىنمۇ چوڭ گۇناھتۇر. ئۇ، الله نىڭ غەيرىدىن پەقەت الله لا قادر بولالايدىغان نەرسىنى تەلەپ قىلغانلىقىڭا ھېسابلىنىدۇ، تىلەنگۈچى مەيلى پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بولسۇن، مەيلى ھۈسەين رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بولسۇن، ياكى ئۇنىڭدىن تۆۋەن مەرتىۋىدىكى ياخشى كىشىلەر بولسۇن، مەيلى باشقىلار بولسۇن، بەربىر ئوخشاشتۇر. ئۇ، بىز ئەمەل قىلىشقا بۇيرۇلغان تەۋھىدنىڭ مەنىسىگە، «لا إله إلا الله» (الله دىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوق) نىڭ مەنىسىگە زىتتۇر.

سىز بۇ ئىشنىڭ ناھايىتى چوڭ گۇناھ ئىكەنلىكى، بۇ ئىسىم ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش ئىسىملار بىلەن ئات قويۇشنىڭ يامان ئاقىۋەتكە ئېلىپ بارىدىغانلىقى ئايدىڭلىشىشى ئۈچۈن مەن سىزدىن بىرقانچە سوئال سوراپ باقاي، مېنىڭ مەقسەت-نشانىم پەقەت ھەقىقىي ئايدىڭلاشتۇرۇش ۋە ئۇنىڭغا ئەگىشىش، باتىلنى بايان قىلىپ بېرىش ۋە ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇش، ياخشى ئىشقا بۇيرۇش ۋە يامان ئىشتىن توسۇشتىن ئىبارەتتۇر. الله ياردەم بەرگۈچىدۇر، ئۇنىڭغىلا تايىنىش لازىم، كۈچ - قۇدرەت پەقەت ئۇلۇغ ۋە بۈيۈك الله قىلا خاستۇر. مەن سىزدىن سوئال سوراشتىن ئىلگىرى سىزگە الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزلىرىنى ئەسلىتىپ ئۆتمەكچىمەن: «پەيغەمبەر) مۆمىنلەرنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار الله قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە چاقىرىلغان چاغدا ئۇلار: «ئاڭلىدۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق» دېيىشلىرى كېرەك، مانا شۇنداق كىشىلەر مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر». [سۈرە نۇر، 51 - ئايەت] «ئەگەر سىلەر بىرەر شەيئىدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇ توغرىدا الله قا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر الله قا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە (ھەقىقىي) ئىشىنىدىغان بولساڭلار». [سۈرە نسا، 59 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ئابدۇللاھ: سىز ئۆزىڭىزنىڭ الله نى بار ۋە بىر دەپ بىلىدىغانلىقىڭىزنى، الله تىن باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىدىغانلىقىڭىزنى ئېيتتىڭىز، ئۇنىڭ مەنىسىنى ماڭا ئوچۇقلاشتۇرۇپ بېرەلمەيسىز؟

ئابدۇنەبى: الله نى بار ۋە بىر دەپ بىلىش بولسا الله نىڭ بارلىقىغا، ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۇنىڭ

ياراتقانلىقىغا، ئۇنىڭ ئۆلتۈرگۈچى، تىرىلدۈرگۈچى، پۈتۈن مەۋجۇداتلارنى ئىدارە قىلغۇچى، رىزق بەرگۈچى، ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچى، ھەممىدىن خەۋەردار ۋە ھەممىگە قادىر ئىكەنلىكى... قاتارلىقلارغا ئىمان كەلتۈرۈشتىن ئىبارەتتۇر.

ئابدۇللاھ: ئەگەر ئۇ تەۋھىدىتىن بولىدىغان بولسا، ئەلۋەتتە پىرئەن، ئۇنىڭ قەۋمى، ئەبۇجەھل ۋە باشقىلارمۇ تەۋھىدىچى بولۇپ قالىدۇ، چۈنكى ئۇلار مۇشربىكلارنىڭ مۇتلەق كۆپىنچىسىگە ئوخشاش بۇ ئىشنى بىلەتتى، پەرۋەردىگارىلىقىنى دەۋا قىلغان پىرئەنمۇ دىلىدا ئاللاھنىڭ بارلىقىنى، ئۇنىڭ كائىناتنى ئىدارە قىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلاتتى ۋە ئىشىنىتتى، بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: **«ئۇلار ئۇ ئايەتلەرنى ئىچىدە ئېتىراپ قىلدى، لېكىن ئۇلار ئۇنى زۇلۇم ۋە تەكەببۇرلۇق قىلىش يۈزىسىدىن ئىنكار قىلدى»**. [سۈرە نەمل، 14 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] بۇ ئېتىراپ قىلىش ئۇ سۇغا غەرق بولۇۋاتقان چاغدا ناھايىتى ئوچۇق ئاشكارىلانغان.

بىراق، پەيغەمبەرلەر ئەۋەتىلگەن، كىتابلار نازىل قىلىنغان، قۇرئەنلەرگە ئۇرۇش ئېچىلغان تەۋھىدىنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى بولسا، ئىبادەتنى يالغۇز ئاللاھ قىلىشتۇر. ئىبادەت كۆپ مەنىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سۆزلۈك بولۇپ، ئاللاھ باخشى كۆرىدىغان ۋە رازى بولىدىغان ھەرقانداق ئاشكارا - يوشۇرۇن سۆز - ھەرىكەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. «ئاللاھ تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق» دېگەن جۈملىدىكى «ئىلاھ» دېگەن سۆز «مەبۇد» دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ، شۇڭا ئۇنىڭدىن باشقا كىمىگە ئىبادەت قىلىش دۇرۇس بولمايدۇ.

ئابدۇللاھ: تۇنجى ئەلچى نۇھ ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ پەيغەمبەرلەرنىڭ زېمىنىغا نېمە ئۈچۈن ئەۋەتىلگەنلىكىنى بىلمەيسىز؟

ئابدۇننەبى: مۇشربىكلارنى يالغۇز ئاللاھ قىلا ئىبادەت قىلىشقا، ئاللاھ تائالاغا شېرىك كەلتۈرۈلگەن ھەرقانداق نەرسىنى تاشلاشقا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن.

ئابدۇللاھ: نۇھ ئەلەيھىسسالام قەۋمىنىڭ ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈشىنىڭ سەۋەبى نېمە؟

ئابدۇننەبى: بىلمەيمەن!

ئابدۇللاھ: ئۇنىڭ قەۋمى ۋەد، سۇۋا، يەغۇس، يەئۇق ۋە نەسر ئىسىملىك ياخشى كىشىلەر ھەققىدە چېكىدىن ئېشىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن، ئاللاھ نۇھ ئەلەيھىسسالامنى ئۇلارغا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى.

ئابدۇننەبى: سىز ۋەد، سۇۋا، يەغۇس، يەئۇق ۋە نەسر قاتارلىق ئىسىملار ياخشى ئەرلەرنىڭ ئىسىملىرىدۇر، ھەددىدىن ئاشقۇچى كاپىرلارنىڭ ئىسىملىرى ئەمەس دېمەكچىمۇ؟

ئابدۇللاھ: شۇنداق، بۇ سالىھ ئەرلەرنىڭ ئىسىملىرى بولۇپ، نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى ئۇلارنى ئىلاھ قىلىۋالغان ۋە ئەرەبلەرمۇ بۇ مەسىلىدە ئۇلارغا ئەگىشىپ كەتكەن، بۇنىڭ دەلىلى ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان مۇنۇ ھەدىس بولۇپ، ئۇ مۇنداق دەيدۇ: «كېيىنچە ئەرەبلەر ئىچىدە نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى ئىچىدىكى بۇتلار يامراپ كەتتى. ۋەد - دەۋمەتۈلجەندەل دېگەن جايدىكى كەلب قەبىلىسىنىڭ بۇتى ئىدى. سۇۋا - ھۈزەيىل قەبىلىسىنىڭ بۇتى ئىدى، يەغۇس - مۇراد قەبىلىسىنىڭ، ئاندىن سەبەئىنىڭ جەۋپ دېگەن جايىغا يەرلەشكەن بەنى غۇتەيى قەبىلىسىنىڭ بۇتى ئىدى، يەئۇق - ھەمدان قەبىلىسىنىڭ بۇتى ئىدى، نەسر بولسا، زۇلكەلا ئىرقىغا مەنسۇپ ھەممىيەر قەبىلىسىنىڭ بۇتى ئىدى. ئۇلار نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى ئىچىدىكى ياخشى ئەرلەرنىڭ ئىسىملىرى بولۇپ، ئۇلار ئۆلگەندىن كېيىن شەيتان ئۇلارنىڭ قەۋمىگە: ئۇلار ئولتۇرغان سورۇنلارغا ھەيكەللەرنى تىكلەپ، ھەيكەللەرنى ئۇلارنىڭ ئىسىملىرى بىلەن ئاتاڭلار! - دەپ ئىلھام قىلدى، ئۇلار شۇنداق قىلدى، لېكىن ئۇ ھەيكەللەرگە چوقۇنمايتتى، ئۇ ھەيكەللەرنى تىكلەنگەنلەرمۇ ئۆلۈپ كەتتى. جەمئىيەتتە ئىلمىسىزلىك ئەۋج ئالغاندىن كېيىن ئىنسانلار ئۇ بۇتلارغا چوقۇنۇشقا باشلىدى.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان].

ئابدۇننەبى: بۇ ھەقىقەتەن ھەيران قىلارلىق سۆز ئىكەن!

ئابدۇللاھ: مەن سىزگە ئۇنىڭدىنمۇ ھەيران قىلارلىق نەرسىنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟ شۇنى بىلىشىڭىز كېرەككى، ئاللاھ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى مەغپىرەت تىلەيدىغان، ئىبادەت قىلىدىغان، بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىدىغان، سەفا - مەرۋىدە سەئىي قىلىدىغان، ھەج قىلىدىغان، سەدىقە

بېرىدىغان قەۋمگە پەيغەمبەر قىلىپ ئېۋەتتى. لېكىن ئۇلار پەرىشتىلەرگە، ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ۋە بەزى ياخشى كىشىلەرگە ئوخشاش بىر قىسىم مەخلۇقاتلارنى ئۆزلىرى بىلەن ئاللاھ ئارىسىدا ۋاسىتە قىلاتتى ۋە: «بىز ئۇلاردىن بىزنى ئاللاھ قا يېقىنلاشتۇرۇشنى، ئاللاھ نىڭ دەرگاھىدا بىزگە شاپائەت قىلىشىنى كۈتمىز» دەيتتى. شۇنىڭ بىلەن، ئاللاھ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۇلارغا ئۇلارنىڭ بوۋىسى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنىنى يېڭىلاپ بېرىش، ئۇلارغا بۇ يېقىنلىق ۋە ئېتىقادنىڭ پەقەت ئاللاھ قىلا مەنسۇپ ھەق ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭدىن ھېچ نەرسىنى ئاللاھ تەن باشقىغا ئاتاشقا بولمايدىغانلىقىنى، ئاللاھ نىڭ يالغۇز ياراتقۇچى ئىكەنلىكىنى، شېرىكىنىڭ يوقلىقىنى ئېيتىپ بېرىش ئۈچۈن پەيغەمبەر قىلىپ ئېۋەتتى. ئۇلار رىزىقىنى پەقەت ئاللاھ لا بېرىدىغانلىقىنى، يەتتە قات ئاسمان-زېمىن ۋە ئۇنىڭدىكى بارلىق نەرسىلەر ئۇنىڭ مەخلۇقى، ئىدارە قىلىشى ۋە باشقۇرۇشى ئاستىدا ئىكەنلىكىنى، بەلكى ئۆزلىرى چوقۇنۇۋاتقان شۇ بۇتلارنىڭمۇ ئۇنىڭ مۈلكى ۋە ئىدارە قىلىشى ئاستىدا ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلاتتى.

ئابدۇنەبى: بۇ ناھايىتى خەتەرلىك ۋە ئەجەپلىنەرلىك سۆز ئىكەن، ئۇنىڭ دەلىلى بارمۇ؟

ئابدۇللاھ: دەلىل ناھايىتى كۆپ. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئى مۇھەممەد! مۇشربىكلارغا ئېيتقىنكى، «سىلەرگە ئاسماندىن (يامغۇر ياغدۇرۇپ)، زېمىندىن (گىيا ئۇندۇرۇپ) كىم رىزىق بېرىدۇ؟ سىلەرنىڭ ئاڭلاش ۋە كۆرۈش قابىلىيىتىڭلارنى كىم باشقۇرىدۇ؟ تىرىك شەيئىلەرنى ئۆلۈك شەيئىلەردىن كىم پەيدا قىلىدۇ؟ ئۆلۈك شەيئىلەرنى، تىرىك شەيئىلەردىن كىم پەيدا قىلىدۇ؟ (خالايقنىڭ) ئىشلىرىنى كىم ئىدارە قىلىدۇ؟» ئۇلار (بۇلارغا جاۋابەن): «ئاللاھ» دەيدۇ. ئېيتقىنكى، (ئاللاھ تەن غەيرىگە چوقۇنۇش بىلەن ئاللاھنىڭ ئازابىدىن) قورقماسسىلەر؟» [سۇرە يۇنۇس، 31 - ئايەت] «ئېيتقىنكى، «زېمىن ۋە ئۇنىڭدىكى مەخلۇقاتلار كىمنىڭ؟ ئەگەر سىلەر بىلسەڭلار (ماڭا بۇنى ئېيتىپ بېرىڭلار)». ئۇلار: «ئاللاھنىڭ» دەيدۇ. (بۇنىڭدىن) پەندە-نەسەت ئالماسسىلەر؟ ئېيتقىنكى، «يەتتە ئاسماننىڭ ۋە ئۇلۇغ ئەرشىنىڭ پەرۋەردىگارى كىم؟» ئۇلار: «ئاللاھ» دەيدۇ. ئېيتقىنكى، «ئۇنىڭ (ئازابىدىن) قورقماسسىلەر؟» ئېيتقىنكى، «ھەممە شەيئىنىڭ پادىشاھلىقى كىمنىڭ قولىدا؟ (ئىلتىجا قىلغانلارغا) پاناھ بولالايدىغان ۋە ئۇنىڭغا قارشى ھېچ نەرسە پاناھ بولالمايدىغان كىم؟ ئەگەر سىلەر بىلسەڭلار (ماڭا بۇنى ئېيتىپ بېرىڭلار)». ئۇلار: «ئاللاھ» دەيدۇ. ئېيتقىنكى، «سىلەر قانداقمۇ قايىمۇقتۇرۇلسىلەر؟» [سۇرە مۇنۇن، 84 - 89 - ئايەتكىچە]

مۇشربىكلار ھەجىدە مۇنداق تەلىپىيە ئېيتاتتى: «دەۋىتىڭگە ھازىرمەن، ئى ئاللاھ! ھازىرمەن! دەۋىتىڭگە ھازىرمەن، سېنىڭ ھېچ شېرىكىڭ يوق، پەقەت بىر شېرىكىڭ بار، سەن ئۇ شېرىكىڭگە ۋە ئۇ شېرىكىڭ ئىگە بولغان نەرسىلەرگە ئىگەسەن.» قۇرەيشلەرنىڭ ئاللاھ نىڭ كائىناتنى ئىدارە قىلغۇچى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشى بىلەنلا ئىسلام دىنىغا كىرگەن بولمىدى، چۈنكى ئۇلار پەرىشتىلەرنى ياكى پەيغەمبەرلەرنى ۋەياكى ئەۋلىيالارنى ۋاسىتە قىلىپ، ئۇلارنىڭ شاپائەت قىلىشىنى، بۇنىڭ بىلەن ئاللاھ قا يېقىنلىشىشنى كۆزلەيتتى. مانا بۇ نۇقتا، ئۇلارنىڭ جانلىرىنى ۋە ماللىرىنى ھالال قىلدى. شۇڭا دۇئانىڭ ھەممىسىنى ئاللاھ قا قىلىش، نەزىرىنىڭ ھەممىسىنى ئاللاھ قا ئاتاپ قىلىش، قۇربانلىقنى ئاللاھ قا ئاتاپ قىلىش، ياردەمنىڭ ھەممىسىنى ئاللاھ تىنلا سورا، ھەر تۈرلۈك ئىبادەتلەرنىڭ ھەممىسىنى ئاللاھ ئۈچۈنلا قىلىش لازىم.

ئابدۇنەبى: سىزنىڭ ئېيتقانلىرىڭغا قارىغاندا، پەيغەمبەرلەر دەۋەت قىلغان تەۋھىد ئاللاھ نىڭ مەۋجۇد ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنىڭ كائىناتنى ئىدارە قىلىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىش بولمىسا، ئۇنداقتا ئۇ نېمىلەردىن ئىبارەت؟

ئابدۇللاھ: پەيغەمبەرلەر دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن، مۇشربىكلار ئېتىراپ قىلغىلى ئۇنىمىغان تەۋھىد بولسا، ئىبادەتنى يالغۇز ئاللاھ تائالاغىلا قىلىشتۇر. دۇئا قىلىش، نەزىر قىلىش، قۇربانلىق قىلىش، مەدەد ۋە ياردەم تىلەش... قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئىبادەتلەردىن ھېچبىرىنى ئاللاھ تەن باشقىغا قىلىشقا بولمايدۇ. مانا بۇ، سىزنىڭ: «لا إله إلا الله» دېگەن سۆزۈڭىزنىڭ مەنىسىدۇر. قۇرەيش مۇشربىكلرىنىڭ «ئىلاھ» دېگەن سۆزى يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان ئىبادەتلەر مەقسەت قىلىنغان نەرسىنى كۆرسىتىدۇ، مەيلى ئۇ پادىشاھ بولسۇن ياكى پەيغەمبەر بولسۇن ۋەياكى ۋەلى بولسۇن، دەرەخ بولسۇن ياكى قەبىرە بولسۇن ۋەياكى جىن بولسۇن ھەممىسى ئوخشاشتۇر. ئۇلار «ئىلاھ» دېگەن سۆزدىن ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى، ئىدارە

قىلغۇچى ئاللىنى كۆزلىمەيدۇ، يۇقىرىدا ئىيتىلغىنىدەك، ئۇلار ئىبادەتنىڭ يالغۇز ئاللى قىلا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ئۇلارنى تەۋھىد كەلىمىسىگە چاقىرىغىلى ۋە ئۇنىڭ مەنىسىنى ئەمەلىيلەشتۈرگىلى كەلگەن بولۇپ، ئۇ «لا ئىلاھ ئىلاھ» دېگەن سۆزدىن ئىبارەتتۇر، ئۇنى ئىغىزدا ئىيتىپ قويۇش بىلەنلا كۆپايە قىلىنمايدۇ.

ئابدۇننەبى: سىز قۇرەيش مۇشرىكلىرى «لا ئىلاھ ئىلاھ» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى بۇ زاماندىكى خېلى كۆپ مۇسۇلمانلاردىن ياخشى بىلەتتى دېمەكچىمۇ؟

ئابدۇللاھ: شۇنداق، بۇ كىشىنى ئىچىندۈرىدىغان بىر ھەقىقەت. جاھالەتتە قالغان ئاشۇ كاپىرلار، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ سۆزى ئارقىلىق ئىبادەتنى يالغۇز ئاللى قىلىشنى، ئاللى تىن باشقا ئىبادەت قىلىنىدىغان نەرسىلەرنى ئىنكار قىلىشنى ۋە ئۇنىڭدىن ئادا - جۇدا بولۇشنى كۆزدە تۇتقانلىقىنى ئويدان بىلەتتى. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «لا ئىلاھ ئىلاھ» دەڭلار! - دېگەندە، ئۇلار ئاللىنىڭ كائىناتنى ئىدارە قىلىپ تۇرىدىغانلىقىغا ئىمانى بار تۇرۇقلۇق: «ئۇ نۇرغۇن ئىلاھلارنى بىر ئىلاھ قىلماقچىمۇ؟ بۇ ھەقىقەتەن غەلىتە ئىش» [سۇرە سادە، 5 - ئايەت] دېگەن ئىدى. ئۇ نادان كاپىرلار بۇنى بىلگەن ئىكەن، ئىسلامنى دەۋا قىلغان كىشىنىڭ كەلىمە تەۋھىدنىڭ مەنىسىنى ئاشۇ نادان كاپىرلار بىلگەنچىلىك بىلمىگەنلىكى ھەقىقەتەن ئىچىنشىلىق ئىشتۇر. بەلكى ئۇ، كەلىمە تەۋھىدنىڭ مەنىسىنى دىل بىلەن ئىتتىقاد قىلماستىن، پەقەت ھەرىپلىرىنى تىل بىلەن ئىيتىپ قويۇشتىنلا ئىبارەت دەپ ئويلايدۇ. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئىمان كەلىمىسىنىڭ مەنىسىنى ياخشىراق چۈشەنگەنلىرىمۇ: «ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى پەقەت ئاللى دۇر، ئىشلارنى ئىدارە قىلغۇچى پەقەت ئاللى دۇر» دەپ ئويلايدۇ. ئىسلامنى مۇنداق دەۋا قىلىدىغان ئادەملەردە ياخشىلىق بولمايدۇ. قۇرەيش كاپىرلىرى «لا ئىلاھ ئىلاھ» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى ئۇلاردىن ياخشىراق بىلەتتى.

ئابدۇننەبى: لېكىن مەن ئاللى قا شېرىك كەلتۈرمەيمەن، بەلكى ھېچ شېرىكى بولمىغان يالغۇز ئاللى تىن باشقا ھېچ نەرسىنىڭ يارىتالمايدىغانلىقى، رىزىق بېرەلمەيدىغانلىقى ۋە پايدا - زىيان يەتكۈزەلمەيدىغانلىقىغا، ئەلى، ھۈسەين، ئابدۇلقادر جىلانى ۋە باشقىلار ئۇياقتا تۇرسۇن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىگىمۇ پايدا - زىيان يەتكۈزۈشكە ئىگە بولالمايدىغانلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىمەن، لېكىن مەن گۇناھكار. ياخشى كىشىلەر ئاللىنىڭ دەرگاھىدا يۇقىرى مەرتىۋىگە ئىگە، شۇڭا مەن ئۇلاردىن ئۆزلىرىنىڭ ئاللىنىڭ دەرگاھىدىكى مەرتىۋىسى بىلەن ماڭا شاپائەت قىلىشنى تىلەيمەن.

ئابدۇللاھ: مەن سىزگە يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان نەرسە بىلەن جاۋاب بېرىمەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇرۇش ئاچقانلار سىز تىلغا ئالغان نەرسىلەرنى ئىنكار قىلاتتى، بۇتلىرىنىڭ ھېچ نەرسىنى ئىدارە قىلالمايدىغانلىقىنى ئىتتىپاق قىلاتتى، بىراق ئۇلار يۇقىرى مەرتىۋىلەرنى شەپى كەلتۈرەتتى ۋە شاپائەت تىلەيتتى. بىز بۇنىڭغا يۇقىرىدا قۇرئاندىن دەلىل كەلتۈرۈپ ئۇتتۇق.

ئابدۇننەبى: لېكىن بۇ ئايەتلەر بۇتلارغا چوقۇندىغان كىشىلەر ھەققىدە نازىل بولغان تۇرسا، قانداقمۇ پەيغەمبەرلەرنى ۋە ياخشى كىشىلەرنى بۇتلارغا ئوخشىتىسىلەر؟

ئابدۇللاھ: بىز يۇقىرىدا بىر قىسىم بۇتلارنىڭ ياخشى ئادەملەرنىڭ ئىسىملىرى بىلەن ئاتالغانلىقىغا ئىتتىپاق كەلدۇق، شۇنداقمۇ؟ مەسىلەن: نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىسىغا ئوخشاش. كاپىرلار بۇتلاردىن پەقەت ئاللىنىڭ دەرگاھىدا شاپائەت قىلىشنى كۈتىدۇ، چۈنكى ئۇلارنىڭ گۇمانىچە بۇتلارنىڭ ئاللىنىڭ دەرگاھىدا مەرتىۋىسى بار. بۇ ھەقتە ئاللى تائالا مۇنداق دەيدۇ: «ئاللىنى قويۇپ بۇتلارنى ھىمايىچى قىلىۋالغانلار: «بىزنىڭ ئۇلارغا چوقۇنۇشىمىز پەقەت ئۇلارنىڭ بىزنى ئاللى قا يېقىنلاشتۇرۇشى ئۈچۈندۇر» دەيدۇ» [سۇرە زۇمەر، 3 - ئايەت]

ئەمما سىزنىڭ: «قانداقمۇ پەيغەمبەرلەرنى ۋە ئەۋلىيالارنى بۇتلارغا ئوخشىتىسىلەر؟» دېگەن سۆزۈڭىزگە كەلسەك، بىز سىزگە مۇنداق جاۋاب بېرىمىز: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، پەيغەمبەر قىلىنىپ ئەۋەتىلگەن كاپىرلارنىڭ ئىچىدە ئەۋلىيالاردىن ھاجەتلىرىنى تىلەيدىغانلارمۇ بار ئىدى. ئاللى تائالا ئۇلار ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار (ئاللىنى قويۇپ ئىلاھ دەپ) ئىبادەت قىلىدىغانلارنىڭ (كۆزلىرى ئىبادەت ئارقىلىق) پەرۋەردىگارغا يېقىن بولۇشنى تىلەيدۇ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا (پەرۋەردىگارغا) يېقىنراق بولغىنى (ھەم

ئىبادەت ئارقىلىق ئالەم قايىقىنى بولۇشنى تىلەيدۇ، پەرۋەردىگارىنىڭ رەھمىتىنى ئۈمىد قىلىپ، (ئۇنىڭ) ئازابىدىن قورقۇدۇ، پەرۋەردىگارىنىڭ ئازابى ھەقىقەتەن ساقلىنىشقا تىگىشلىكتۇر». [سۈرە ئىسرا، 57 - ئايەت] ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئىسا ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئانىسىدىن ياردەم تىلەيدىغانلارمۇ بار ئىدى. ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ: «ئۆز ۋاقتىدا ئالەم ئىتتى: «ئى مەرىيەم ئوغلى ئىسا! سەن كىشىلەرگە ئالەمنى قوبۇپ مەن بىلەن ئانامنى ئىككى ئىلاھ قىلىۋېلىڭلار دېدىڭمۇ؟». [سۈرە مائىدە، 116 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ئۇلارنىڭ ئىچىدە پەرىشتىلەردىن نەرسە تىلەيدىغانلارمۇ بار ئىدى. ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ كۈندە ئالەم ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) نىڭ ھەممىسىنى (ھېساب ئېلىش ئۈچۈن) يىغىدۇ، ئاندىن پەرىشتىلەرگە: «بۇ كىشىلەر سىلەرگە چوقۇنغانمىدى؟» دەيدۇ». [سۈرە سەبەئ، 40 - ئايەت]

سىز بۇ ئايەتلەرنى ئويىدىن مۇلاھىزە قىلىڭ! ئالەم تائالا بۇ ئايەتلەردە بۇتلارنى كۆزلىگەنلەرنى كاپىر دەپ، پەيغەمبەرلەردىن، پەرىشتىلەردىن ۋە ئەۋلىيالاردىن ئىبارەت ياخشى كىشىلەرنى كۆزلىگەنلەرنىمۇ ئوخشاشلا كاپىر دەپ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ھەقتە ئۇلاردىن ھېچكىمنى ئايرىماستىن ئۇلارغا قارشى ئۇرۇش قىلدى. **ئابدۇنەبى:** لېكىن كاپىرلار ئۇلاردىن مەنپەئەت كۈتىدۇ. مەن بولسام، پايدا - زىيان يەتكۈزگۈچى ۋە ئىدارە قىلغۇچىنىڭ پەقەت ئالەم ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن. پايدا - زىياننى پەقەت ئالەم تىنلا تىلەيمەن. ياخشى كىشىلەر ھېچ ئىشقا ئىگە ئەمەس. لېكىن مەن ئالەم نىڭ دەرگاھىدا ئۇلارنىڭ شاپائەت قىلىشىنى ئۈمىد قىلىپ، ئۇلارنى ۋەسىلە قىلىمەن خالاس.

ئابدۇللاھ: سىزنىڭ بۇ سۆزۈڭىز كاپىرلارنىڭ سۆزىگە دەلمۇدەل ئوخشايدۇ. بۇنىڭ دەلىلى ئالەم تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: «ئۇلار ئالەمنى قوبۇپ، ئۆزلىرىگە پايدا - زىيان يەتكۈزۈلمەيدىغان نەرسىلەرگە چوقۇنىدۇ، «بۇلار (يەنى بۇتلار) ئالەمنىڭ دەرگاھىدا بىزگە شاپائەت قىلغۇچىلار» دېيىشىدۇ». [سۈرە يۇنۇس، 18 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] **ئابدۇنەبى:** لېكىن مەن ئالەم تىن باشقىغا ئىبادەت قىلمايمەن، ئۇلارغا ئىلتىجا قىلىش ۋە دۇئا قىلىش ئىبادەت ئەمەس!.

ئابدۇللاھ: بىراق مەن سىزدىن سوراپ باقاي: ئالەم نىڭ، بەندە ئىبادەتنى ئالەم قىلا ئىخلاس بىلەن قىلىشنى پەرز قىلغانلىقىنى ۋە بۇ پەرز ئالەم نىڭ سىزنىڭ ئۈستۈڭىزدىكى ھەققى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلامسىز؟! ئالەم تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى ئالەم قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) ئالەم قىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى». [سۈرە بەيىنە، 5 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] **ئابدۇنەبى:** شۇنداق، ئالەم ئۇنى ماڭا پەرز قىلدى.

ئابدۇللاھ: مەن سىزدىن ئالەم ساڭا پەرز قىلغان ئىبادەتنى ئالەم قىلا ئىخلاس بىلەن قىلىش دېگەن بۇ نۇقتىنى ماڭا ئايدىڭلاشتۇرۇپ بېرىشىڭىزنى تەلپ قىلىمەن. **ئابدۇنەبى:** مەن سىزنىڭ بۇ سوئالىڭىزدىن نېمە دېمەكچى بولغىنىڭىزنى چۈشىنەلمىدىم، سىز ئۇنى ماڭا ئوچۇقراق ئېيتىپ بەرسىڭىز!

ئابدۇللاھ: ئەمەس، ماڭا قۇلاق سېلىڭ! ئالەم تائالا: «پەرۋەردىگارىڭلارغا تۆۋەنچىلىك بىلەن يوشۇرۇن دۇئا قىلىڭلار، (دۇئا قىلغاندا كەلسە - كەلمەس سۆزلەپ، توۋلاپ) ھەدىدىن ئاشۇرۇۋەتكەنلەرنى ئالەم ياقىتۇرمايدۇ» دەيدۇ. دۇئا ئالەم تائالاغا قىلىنغان ئىبادەتمەكەن ياكى ئىبادەت ئەمەسمەكەن؟.

ئابدۇنەبى: شۇنداق، ئۇ ئىبادەت ئىكەن، ئۇ ئىبادەتنىڭ تۈپ يىلتىزىدۇر. يەنە بىر ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ: «دۇئا ئىبادەتنىڭ ئۆزىدۇر». [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

ئابدۇللاھ: سىز ئۇنىڭ ئالەم ئۈچۈن قىلىنغان ئىبادەت ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغان، ئالەم نىڭ ئازابىدىن قورققان ۋە ساۋابىنى ئۈمىد قىلغان ھالدا كېچە - كۈندۈز ئۇنىڭغا دۇئا قىلىپ ھاجىتىڭىزنى سورىغان ئىكەنسىز، ئاندىن شۇ ھاجىتىڭىزنى قەبرىدىكى بىرەر پەيغەمبەردىن ياكى پادىشاھتىن ۋە ياكى ياخشى ئادەمدىن سوراپ دۇئا قىلىشىڭىز، بۇ ئىبادەتتە شېرىك كەلتۈرگەن بولمامدەكەنسىز؟.

ئابدۇنەبى: شۇنداق شېرىك كەلتۈرگەن بولمىدىكەنمەن، بۇ ناھايىتى توغرا ۋە ئوچۇق گەپ بولدى. **ئابدۇللاھ:** بۇنىڭ يەنە بىر مىسالى شۇكى، ئەگەر سىز ئالەم تائالانىڭ: «پەرۋەردىگارىڭ ئۈچۈن ناماز ئوقۇغىن

ۋە قۇربانلىق قىلغىن!» [سۈرە كەۋشەر، 2 - ئايەت] دېگەن سۆزنى بىلىشىڭىز، ئاللاھ نىڭ بۇ بۇيرۇقىغا ئىنتايىن قىلىپ، قوي - كالا ۋە تۆگىلەرنى ئاللاھ ئۈچۈن ئاتاپ قۇربانلىق قىلىشىڭىز، بۇ ئاللاھ تائالا ئۈچۈن قىلىنغان ئىبادەت بولامدۇ - بولمامدۇ؟

ئابدۇنەبى: ھەئە، ئەلۋەتتە شۇنداق بولىدۇ.

ئابدۇللاھ: ئەگەر ئۇنى مەخلۇقلار ئىچىدىن بىرەر پەيغەمبەرگە ياكى جىنغا ۋەياكى مازارلىقتا باشقا نەرسىلەرگە ئاللاھ بىلەن بىرلىكتە ئاتاپ قۇربانلىق قىلىشىڭىز، بۇ ئىبادەتتە ئاللاھ قا باشقا نەرسىنى شېرىك قىلغان بولامسىز - بولمامسىز؟

ئابدۇنەبى: شۇنداق، بۇ شەكسىز شېرىكتۇر.

ئابدۇللاھ: مەن سىزگە دۇئا قىلىشنى ۋە قۇربانلىق قىلىشنى مىسال قىلىپ كۆرسەتتىم، چۈنكى دۇئا سۆز بىلەن قىلىنىدىغان ئىبادەتلەر تۈرلىرى ئىچىدىكى ئەڭ تەكىتلەنگەن ئىبادەتتۇر. قۇربانلىقمۇ ئەمەل بىلەن قىلىنىدىغان ئىبادەتلەر تۈرلىرى ئىچىدىكى ئەڭ تەكىتلەنگەن ئىبادەتتۇر. ئىبادەت ئۇ ئىككىسى بىلەنلا تۈگەپ قالمايدۇ، بەلكى ئۇنىڭدىن باشقا يەنە نۇرغۇن ئەمەللەر بولۇپ، ئاللاھ قا ئاتاپ نەزىر قىلىش، قەسەم قىلىش، پاناھلىق تىلەش، ياردەم سوراش قاتارلىقلارمۇ ئىبادەت ئىچىگە كىرىدۇ. باتىل قىلمىشلىرى ھەققىدە ئايەت نازىل بولغان مۇشرىكلار، پەرىشتىلەرگە، ياخشى ئادەملەرگە، "لات" قا ۋە باشقا نەرسىلەرگە چوقۇنمىتى - چوقۇنمىتى؟

ئابدۇنەبى: شۇنداق، ئۇلار ئۇ نەرسىلەرگە چوقۇناتتى.

ئابدۇللاھ: ئۇلارنىڭ ئۇ نەرسىلەرگە قىلغان ئىبادىتى دۇئا قىلىش، قۇربانلىق قىلىش، پاناھ تىلەش، ياردەم سوراش، ئىلتىجا قىلىش قاتارلىق ئىشلاردا بولاتتى. لېكىن ئۇلار ئۇ نەرسىلەرنىڭ ئاللاھ نىڭ بەندىسى ۋە باشقۇرۇشى ئاستىدا ئەكەنلىكىنى، بارلىق ئىشلارنى ئاللاھ نىڭ ئىدارە قىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلاتتى. بىراق ئۇلار، ئۆز ئىلاھلىرىدىن ھاجەتلىرىنى تىلەپ دۇئا قىلاتتى، ئۇلارنىڭ مەرتىۋىسى بولغانلىقى سەۋەبىدىن شاپائەت قىلىشى ئۈچۈن ئۇلارغا ئىلتىجا قىلاتتى. بۇ ناھايىتى ئوچۇق بىر ھەقىقەت.

ئابدۇنەبى: ئى ئابدۇللاھ! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شاپائەت قىلىدىغانلىقىنى ئىنكار قىلامسىز؟ ئۇ شاپائەتتىن ئادا - جۇدامۇسىز؟

ئابدۇللاھ: ياق، مەن شاپائەتنى ئىنكار قىلمايمەن، ئۇنىڭدىن ئادا - جۇدامۇ بولمايمەن، بەلكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شاپائەت تىلەنگۈچى ۋە شاپائەت قىلغۇچىدۇر. مەن ئۇنىڭ شاپائىتىنى ئۈمىد قىلىمەن، لېكىن شاپائەتنىڭ ھەممىسى ئاللاھ ئۈچۈندۇر. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «شاپائەتنىڭ ھەممىسى ئاللاھ نىڭ ئىلكىدۇر (ھېچ ئادەم ئاللاھ نىڭ ئىزىنىسىز شاپائەت قىلالمايدۇ)». [سۈرە زۇمەر، 44 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] بەندە پەقەت ئاللاھ ئىزىنى بەرگەندىن كېيىنلا ئاندىن شاپائەت قىلالايدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئاللاھ نىڭ رۇخسىتىسىز كىممۇ ئاللاھ نىڭ ئالدىدا شاپائەت قىلالىسۇن». [سۈرە بەقەرە، 255 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەقەت ئاللاھ شاپائەت قىلىش ئىزىنى بەرگەن ئادەم ئۈچۈنلا شاپائەت قىلغىلى بولىدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار ئاللاھ رازى بولغانلارغىلا شاپائەت قىلىدۇ». [سۈرە ئەنبىيا، 28 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ئاللاھ تەۋھىدىتىن باشقىغا رازى بولمايدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى ئىسلام (دىنىدىن) غەيرى دىننى تىلەيدىكەن، ھەرگىز ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر». [سۈرە ئال ئىمران، 85 - ئايەت]. شاپائەت قىلىش ھوقۇقىنىڭ ھەممىسى ئاللاھ ئۈچۈن بولغان، بەندە پەقەت ئاللاھ ئىزىنى بەرگەندىن كېيىنلا ئاندىن شاپائەت قىلالايدىغان، ئاللاھ ئىزىنى بەرمىگىچە نە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، نە باشقا بىرى ھېچبىر ئادەمگە شاپائەت قىلالايدىغان، ئاللاھ پەقەت تەۋھىد ئەھلىگىلا شاپائەت قىلىش ئۈچۈن ئىزىنى بېرىدىغان بولغان ئىكەن، پۈتۈن شاپائەت ھوقۇقىنىڭ ئاللاھ قا مەنسۇپ ئىكەنلىكى ئايدىڭلىشىدۇ. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شاپائەت قىلىشىنى ئاللاھ تىن تىلەپ: "ئى ئاللاھ! مېنى رەسۇلۇللاھنىڭ شاپائىتىدىن مەھرۇم قىلمىغىن. ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىڭنى مېنىڭ شاپائەتچىم قىلغىن" دېگەنگە ئوخشاش دۇئالارنى قىلىمەن.

ئابدۇنەبى: بىز شۇنىڭغا ئىنتىپاق كەلدۇقكى، بىراۋدىن ئۇ ئىگىدارچىلىق قىلمىغان نەرسىنى تىلەش

دۇرۇس بولمايدۇ. **اللھ** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا شاپائەت قىلىش ھەققىنى بەردى، ئۇنىڭغا شاپائەت قىلىش ھەققى بېرىلگەن ئىكەن، شاپائەت قىلىشقا ئىگە بولدى دېگەن گەپ، بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭدىن ئۇنىڭگە بولغان نەرسىنى تەلەپ قىلغان بولمىمەن، بۇ شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولمايدۇ.

ئابدۇللاھ: شۇنداق، سۆزىڭىز ئىنتايىن توغرا. لېكىن ئۇ، **اللھ** سىزنى ئۇنىڭدىن مەنى قىلمىغان تەقدىردە ئاندىن ئەمەلگە ئاشىدۇ، چۈنكى **اللھ** تائالا مۇنداق دەيدۇ: **﴿اللھ قا قوشۇپ ھېچكىمگە دۇئا قىلماڭلار﴾**. [سۈرە جىن، 18 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] شاپائەت تىلەش دۇئادۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا شاپائەت قىلىش سالاھىيىتىنى بەرگەن **اللھ** دۇر. شاپائەت تىلەنگۈچى قانداق نەرسە بولۇشتىن قەتئىينەزەر، سېنىڭ **اللھ** نىڭ غەيرىدىن شاپائەت تىلەشنىڭنى **اللھ** مەنى قىلدى. شاپائەت قىلىش سالاھىيىتى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن باشقىلارغىمۇ بېرىلدى. پەرىشتىلەرمۇ شاپائەت قىلىدۇ. بالاغەتكە يېتىشتىن بۇرۇن ئۆلۈپ كەتكەن بالىلارمۇ شاپائەت قىلىدۇ. ئەۋلىيالارمۇ شاپائەت قىلىدۇ. ئۇنداقتا سىز: «**اللھ** ئۇلارغا شاپائەت قىلىش سالاھىيىتى بەردى، مەن شاپائەتنى ئۇلاردىن تەلەپ قىلمىمەن» دېيەلمەمسىز؟ ئەگەر سىز: «شۇنداق قىلمىمەن» دېسىڭىز، **اللھ** تائالا قۇرئان كەرىمدە بايان قىلغان سالىھ كىشىلەرگە ئىبادەت قىلىشقا قايتقان بولسىز. ئەگەر: «ياق» دېسىڭىز، «**اللھ** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا شاپائەت قىلىش سالاھىيىتىنى بەردى، مەن ئۇنىڭدىن **اللھ** ئۇنىڭغا بەرگەن نەرسىنى تىلەيمەن» دېگەن سۆزۈڭىز يوققا چىققان بولىدۇ.

ئابدۇننەبى: لېكىن مەن **اللھ** قا ھېچنەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن. ياخشى كىشىلەرگە ئىلتىجا قىلىش شېرىك ئەمەس.

ئابدۇللاھ: **اللھ** ھارام قىلغان شېرىك كەلتۈرۈش زىنانىڭ ھارام بولۇشىدىنمۇ چوڭ گۇناھ ئىكەنلىكىنى، **اللھ** نىڭ ئۇنى مەغپىرەت قىلمايدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلامسىز، قىلامسىز؟

ئابدۇننەبى: ھەئە، ئۇنى ئېتىراپ قىلمىمەن. ئۇ **اللھ** تائالانىڭ سۆزىدە ئوچۇق كۆرسىتىلگەن.

ئابدۇللاھ: سىز ھازىر **اللھ** ھارام قىلغان شېرىك كەلتۈرۈش ئىشىنى بويىنۇڭىزغا ئالمىدىڭىز. **اللھ** نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىپ سىزدىن شۇنى تەلەپ قىلمەنكى، سىز ماڭا شېرىكلىكنى ئېتىراپ قىلمىغان ۋە بويىنۇڭىزغا ئالمىغان شېرىك كەلتۈرۈشنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ بېرەلمەمسىز؟

ئابدۇننەبى: شېرىك كەلتۈرۈش؛ بۇتلارغا چوقۇنۇش، ئۇلارغا يۈزلىنىش، ئۇلاردىن ھاجەتلىرىنى تىلەش ۋە قۇرقۇشتىن ئىبارەتتۇر.

ئابدۇللاھ: بۇتلارغا چوقۇنۇشنىڭ مەنىسى نېمە؟ قۇرۇش كۇفۇقلىرى، ئەنە شۇ ياغاچ - تاشلارنى يارىتىدۇ، رىزق بېرىدۇ، دۇئا قىلغان بەندىنىڭ ئىشىنى ئىدارە قىلىدىغان قۇدرەتكە ئىگە دەپ ئېتىقاد قىلامتى؟ سىز شۇنداق ئويلايمسىز؟! مەن سىزگە ئېيتقىنىمدەك، ئۇلار يۇقىرىقىدەك ئېتىقاد قىلمايتتى.

ئابدۇننەبى: مەنمۇ ئۇنداق ئېتىقاد قىلمايمەن، بەلكى كىممۇ ياغاچ-تاشنى، گۈمبەزلىرىنى ۋە ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەرنى نىيەت قىلىپ، ئۇ نەرسىدىن ھاجىتىنى تىلەسە، ئۇنىڭغا ئاتاپ قۇربانلىق قىلسا ۋە ئۇ بىزنى **اللھ** قا يېقىنلاشتۇرىدۇ، **اللھ** شۇ نەرسىنىڭ بەرىكىتى بىلەن بىزدىن زىياننىڭ ئالدىنى ئالىدۇ دېسە، مانا بۇ، مېنىڭ قارىشىمدا بۇتلارغا چوقۇنۇش بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

ئابدۇللاھ: راست ئېيتتىڭىز، بىراق بۇ نەرسىلەرنىڭ تاشلار، قەبرە ئۈستىگە سېلىنغان گۈمبەزلىرى، تۆمۈر جانىلار، تۇغ ئەلەم ۋە باشقا نەرسىلەرنىڭ ئالدىدا قىلىدىغان ئىشىڭلاردۇر. سىزنىڭ: «شېرىك كەلتۈرۈش - بۇتلارغا چوقۇنۇشتىن ئىبارەتتۇر» دېگەن سۆزۈڭىزمۇ مۇشۇنداق. سىز شېرىك كەلتۈرۈشنى پەقەت شۇ ئىشنى قىلغان كىشىگە قارىتىلىدۇ دەپ قارامسىز؟ ياخشى كىشىلەرگە تايىنىش ۋە ئۇلاردىن نەرسە تىلەپ دۇئا قىلىش شېرىك تەركىمۇگە كىرمەمدۇ؟

ئابدۇننەبى: ھەئە، مەن شۇنداق دېمەكچى.

ئابدۇللاھ: ئۇنداقتا، **اللھ** بايان قىلغان نۇرغۇن ئايەتلەردە پەيغەمبەرلەرگە ۋە ياخشى كىشىلەرگە تايىنىشنىڭ، پەرىشتىلەرگە ۋە باشقا نەرسىلەرگە باغلىنىشنىڭ ھارام قىلىنغانلىقى، شۇنداق ئىشلارنى قىلغانلارنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقى كۆرسىتىلىدۇ، يۇقىرىدا مەن ئۇنى سىزگە سۆزلەپ ئۆتتۈم ۋە ئۇنىڭ دەلىلىنى كۆرسەتتىم.

ئابدۇنەبى: لېكىن پەرىشتىلەردىن ۋە پەيغەمبەرلەردىن نەرسە تىلەپ دۇئا قىلغانلار بۇ سەۋەب بىلەن كاپىر بولمىغان، بىراق ئۇلار "پەرىشتىلەر ئالەمنىڭ قىزلىرى"، "مەسھۇللىنىڭ ئوغلى" دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەرنى قىلغانلىقى ئۈچۈن كاپىر بولۇپ كەتكەن، بىز: "ئابدۇلقادىر جىلانى ئالەمنىڭ ئوغلى، زىنەب ئالەمنىڭ قىزى" دېمەيمىز.

ئابدۇللاھ: ئەمما ئالەم قايلا مەنەسۇپ قىلىش **شەكسىز خاس كاپىرلىقتۇر.** ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ: **ئى مۇھەممەد! ئېيتقىنكى، ئۇ - ئالەم بىردۇر. ھەممە ئالەم قا مۇھتاجدۇر. ئالەم بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس.** [سۇرە ئىخلاس، 1 - 3 - ئايەتكىچە] (بىر دېگەن سۆزنىڭ ئوخشىشى يوقلىقىنى، ھەممە مۇھتاج دېگەن سۆز پۈتۈن ھاجەتلەرنى كۆرسىتىدۇ). كىمكى بۇنى ئىنكار قىلسا، سۇرىنىڭ ئاخىرىدىكى سۆزلەرنى ئىنكار قىلمىغان تەقدىردىمۇ، چوقۇم كاپىر بولىدۇ. ئالەم تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: **«ئالەمنىڭ بالىسى يوق، ئۇنىڭغا باراۋەر باشقا بىر ئىلاھمۇ يوق، ئەگەر بۇنداق بولسا ئىدى، ئۇ چاغدا ھەر ئىلاھ ئۆزى ياراتقان مەخلۇقنى يالغۇز ئىگىلەيتتى، بەزىسى بەزىسىدىن غالىب كېلەتتى.»** [سۇرە مۇنۇن، 91 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

دېمەك؛ ئالەم ئىككى تۈرلۈك كاپىرلىقنى ئايرىپ بەردى. بۇنىڭ يەنە بىر دەلىلى شۇكى "لات" ياخشى ئادەم بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭدىن نەرسە تىلەپ دۇئا قىلىپ كاپىر بولغانلار ئۇنى ئالەمنىڭ ئوغلى دەپ ئېتىقاد قىلمىدى. جىنلارغا چوقۇنۇپ كاپىر بولغانلارمۇ ئۇلارنى ئالەمنىڭ ئوغلى دەپ ئېتىقاد قىلمىدى. شۇنىڭدەك، تۆت مەزھەب ئىگىلىرى مۇرتەدنىڭ ھۆكۈمىدە توختالغاندا: "ئەگەر بىر مۇسۇلمان: "ئالەمنىڭ بالىسى بار" دەيدىكەن مۇرتەد بولغان بولىدۇ. ئالەم قاشىرىك كەلتۈرىدىكەن مۇرتەد بولىدۇ" دەپ، بۇ ئىككى خىل مۇرتەدلىكنى ئايرىپ بەرگەن.

ئابدۇنەبى: لېكىن ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ: **«راستلا ئالەمنىڭ دوستلىرىغا (ئاخىرەتتە ئالەمنىڭ ئازابىدىن قورقۇش، (دۇنيادا قولدىن كەتكۈزۈپ قويغانغا) قايغۇرۇش يوقتۇر.»** [سۇرە يۇنۇس، 62 - ئايەت]

ئابدۇللاھ: بىز ئۇنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرمىز ۋە شۇنداق دېمەيمىز. لېكىن ئۇلارغا چوقۇنۇشقا بولمايدۇ. بىز پەقەت ئالەم بىلەن ئۇلارغا بىرلىكتە بەندىچىلىك قىلىشنى، ئۇلارنى ئالەم قاشىرىك قىلىشنى ئىنكار قىلىمىز. ئەمما ئۇلارنى ياخشى كۆرۈش، ئۇلارغا ئەگىشىش ۋە ئۇلارنىڭ كارامەتلىرىنى ئېتىراپ قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. بىدئەت ئىگىلىرىدىن باشقا ئەۋلىيالارنىڭ كارامەتلىرىنى ئىنكار قىلىشقا بولمايدۇ. ئالەمنىڭ دىنى ئىككى تەرەپكە تېپىپ كەتمەي ئوتتۇرا يولنى تۇتۇپ ماڭغان دىندۇر. ئىككى ئازغۇنلۇقنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ھىدايەتتۇر. ئىككى باتىل ئارىسىدىكى ھەقىقەتتۇر.

ئابدۇنەبى: قىلمىشلىرى ھەققىدە قۇرئان نازىل بولغان كاپىرلار **«لا ئىلاھ ئىلاھ»** دەپ شاھادەت ئېيتمايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى يالغانغا چىقىراتتى. قىيامەتنى ئىنكار قىلاتتى. قۇرئاننى يالغان دەيتتى ۋە ئۇنى سېھىر دەپ قارايتتى. بىز بولساق **«لا ئىلاھ ئىلاھ»** دەپ شاھادەت ئېيتىمىز، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئالەمنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىمىز، قۇرئاننى تەستىقلايمىز، قىيامەتكە ئىشىنىمىز، ناماز ئوقۇيمىز، روزا تۇتىمىز. ئىش بۇنداق ئىكەن، سىلەر بىزنى قانداقمۇ ئەنە شۇ مۇشېرىكلاردەك كۆرىسىلەر؟

ئابدۇللاھ: بىراق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر ئىشىنى تەستىقلاپ، يەنە بىر ئىشىنى ئىنكار قىلىدىغان كىشىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقى ھەققىدە پۈتۈن ئۆلىمالار ئىختىلاپ قىلمايدۇ. ئۇ ئىسلام دىنىغا

كىرگەن بولمايدۇ. شۇنداقلا، قۇرئاننىڭ بىر قىسمىغا ئىمان كەلتۈرۈپ، يەنە بىر قىسمىنى ئىنكار قىلغان كىشىنىڭ مىسالى: تەۋھىدنى ئېتىراپ قىلىپ، نامازنى ئىنكار قىلغان ياكى تەۋھىد ۋە نامازنى ئېتىراپ قىلىپ زاكاتنىڭ پەرزلىكىنى ئىنكار قىلغان ۋە ياكى ھەممە پەرزلەرنى ئېتىراپ قىلىپ روزىنى ئىنكار قىلغان ياكى ھەممە پەرزلەرنى ئېتىراپ قىلىپ ھەجنىڭ پەرزلىكىنى ئىنكار قىلغان كىشىگە ئوخشايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا مۇسۇلمانلار ھەج قىلىش ياكى قىلماسلىقىنى بىلەلمەي قالغاندا، ئالەم تائالا ئۇلار ھەققىدە مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: **«قادىر بولالغان كىشىلەرنىڭ ئالەم ئۈچۈن كەئبىنى زىيارەت قىلىشى ئۇلارغا پەرز قىلىندى. كىمكى ئىنكار قىلىدىكەن (يەنى ھەجنى تەرك ئېتىدىكەن، زىيىنى ئۆزىگە)، شۇبھىسىزكى، ئالەم ئەھلى جاھاندىن (يەنى ئۇلارنىڭ ئىبادىتىدىن) بەھاجەتتۇر.»** [سۇرە ئال ئىمران، 97 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ئەگەر بىرى قىيامەتنى ئىنكار قىلسا، پۈتۈن ئۆلىمالارنىڭ بىردەك قارىشىدا كاپىر بولىدۇ. شۇنىڭ

ئۈچۈن، ئالە قۇرئان كەرىمدە شەرئى ئەھكاملارنىڭ بەزىسىگە ئىمان كەلتۈرۈپ، بەزىسىگە ئىنكار قىلغان كىشىنىڭ ھەقىقىي كاپىر بولىدىغانلىقىنى ئوچۇق بايان قىلدى ۋە ئىسلام دىنىنى پۈتۈن قوبۇل قىلىشقا چاقىردى. كىمكى بەزى نەرسىنى قوبۇل قىلىپ، بەزى نەرسىنى تەرك ئېتىدىكەن، ھەقىقەتەن كاپىر بولىدۇ. سىز شەرئەت پىرىنسىپلىرىنىڭ بەزىسىگە ئىمان كەلتۈرۈپ، بەزىسىنى تەرك ئەتكەن كىشىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىدىغانسىز؟

ئابدۇننەبى: ھە، مەن ئۇنى ئېتىراپ قىلىمەن. ئۇ قۇرئان كەرىمدە ئوچۇق بايان قىلىنغان بىر ھەقىقەت.

ئابدۇللاھ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن بەزى نەرسىلەرنى تەستىق قىلىپ، نامازنىڭ پەرزلىكىنى ئىنكار قىلغان ياكى ھەممە پەرزلەرنى ئېتىراپ قىلىپ، قىيامەتنى ئىنكار قىلغان ئادەمنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى، پۈتۈن مەزھەبلەرنىڭ بىردەك قارىشىدا ئۇنىڭ جېنى ۋە مېلىنىڭ ھالال بولىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىدىكەنسىز، بىز يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتكىنىمىزدەك، قۇرئان كەرىم مۇ شۇنداق دەيدۇ. بىلىشىڭىز كېرەككى، تەۋھىد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن ئەڭ چوڭ پەرزدۇر. ئۇ ناماز، زاكات ۋە ھەجدىنمۇ بۈيۈكتۇر. ئەگەر ئىنسان بۇ ھۆكۈملەردىن بىرىنى ئىنكار قىلسا، گەرچە ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن باشقا ھەممە نەرسىگە ئەمەل قىلغان تەقدىردىمۇ كاپىر بولىدىكەن - يۇ، قانداقمۇ پۈتۈن پەيغەمبەرلەرنىڭ دىنى بولغان تەۋھىدنى ئىنكار قىلغان ئادەم كاپىر بولمىسۇن؟! سۈبھانەللاھ! مۇشۇنداقمۇ نادانلىق بولامدۇ!.

سىز يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ھەققىدە پىكىر قىلىشىڭىز، ئۇلار ئەينى زاماندا يەمامە رايونىدا بەنى ھەنىفە قەبىلىسىگە قارشى ئۇرۇش قىلغان، ھالبۇكى، بەنى ھەنىفە قەبىلىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋىتى بىلەن ئىسلام دىنىغا كىرگەن كىشىلەر ئىدى. ئۇلار: «**بىر ئالە دىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئالە نىڭ پەيغەمبىرىدۇر**» دەپ گۇۋاھلىق بېرەتتى، ناماز ئوقۇيتتى، ئەزان توۋلايتتى.

ئابدۇننەبى: لېكىن ئۇلار يالغانچى مۇسەيلىمەنى پەيغەمبەر دەپ گۇۋاھلىق بېرەتتى، بىز بولساق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن ھېچقانداق پەيغەمبەر كەلمەيدۇ دەپ ئېتىقاد قىلىمىز.

ئابدۇللاھ: بىراق سىلەر ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ياكى ئابدۇلقادر جىلاننى ياكى پەيغەمبەرنى ياكى بىرەر پەرىشتىنى ئاسمان - زېمىننى باشقۇرغۇچى ئالە نىڭ مەرتىۋىسىگە كۆتۈرۈسىلەر. كىمكى بىرەر ئادەمنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەرتىۋىسىگە كۆتۈرسە، كاپىر بولىدۇ. ئۇنىڭ مېلى ۋە جېنى ھالال بولىدۇ، ئۇنىڭ كەلىمە شىھادەتنى ئېيتقانلىقى ۋە ناماز ئوقۇغانلىقى ئۇنىڭغا ئەسقاتمايدۇ. كىمكى بىراۋنى ئالە نىڭ مەرتىۋىسىگە كۆتۈرسە، ئۇنىڭدىنمۇ ئۆتە كاپىر بولىدۇ. شۇنىڭدەك، ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئوت يېقىپ كۆيدۈرۈۋەتكەن ئادەملەرنى مىسالغا ئالساق، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىسلامنى دەۋا قىلاتتى. ئۇلار ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئىخلاسەنلىرى بولۇپ، ساھابىلاردىن ئىلىم تەھسىل قىلغان ئىدى، لېكىن ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى سىلەرنىڭ ئابدۇلقادر ۋە باشقىلار ھەققىدە ئېتىقاد قىلغىنىڭلاردەك ئىدىلوگىيە كۆز قارىشىدا بولغان. ساھابىلار ئۇلارنىڭ كاپىر بولغانلىقىغا ۋە ئۇلارنى ئۆلتۈرۈشنىڭ لازىملىقىغا قانداق بىرلىككە كەلگەن؟، سېنىڭچە ساھابىلار مۇسۇلمانلارنى كاپىر دەپ ھۆكۈم قىلغانمىدۇ؟ ياكى سەن: «ئەۋلىيا - ماشايخلارغا ئېتىقاد قىلىش زىيانلىق ئەمەس، ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا ئېتىقاد قىلىش كىشىنى كاپىر قىلىۋېتىدۇ» دەپ ئويلايمەن؟

شۇنىمۇ ئېيتىش كېرەككى، ئىلگىرى ئۆتكەن مۇشرىكلار ئالە قا شېرىك كەلتۈرگەنلىكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ۋە قۇرئاننى ئىنكار قىلغانلىقى، قىيامەتكە ئىشەنمىگەنلىكى... قاتارلىقلار ئۈچۈن كاپىر بولغان دېسەك، ھەر مەزھەب ئۆلىمالىرىنىڭ: «مۇرتەدنىڭ ھۆكۈمى ھەققىدىكى بۆلۈم» دەپ مەخسۇس توختىلىشىنىڭ مەنىسى نېمە؟. "مۇرتەد" ئىسلام دىنىغا كىرگەندىن كېيىن كاپىر بولغان مۇسۇلماننى كۆرسىتىدۇ. مەزھەب ئۆلىمالىرى بۇ بۆلۈمدە كىشىنى ئىسلامدىن چىقىرىدىغان ۋە ئۇنىڭ جېنى ۋە مېلىنى ھالال قىلىدىغان نۇرغۇن ئىشلارنى بايان قىلغان. ھەتتا ئۇلار دىل بىلەن تەستىقلىماستىن، تىل بىلەن ئېغىزغا ئالغان ياكى ئويۇن - چاقچاق شەكىلدە تىلغا ئالغان، بىراق ئالە نى غەزەپلەندۈرىدىغان سۆزگە ئوخشاش كىچىككىنە ئىشنى قىلىش كاپىر بولۇپ كېتىدىغان ئىشلارنىمۇ كۆرسىتىپ ئۆتكەن.

الله تائالا بىر تۈركۈم كىشىلەر ھەققىدە مۇنداق دېگەن: **«ئى مۇھەممەد! ئەگەر سەن ئۇلارنىڭ (مەسخىرە قىلغانلىقىنى) سورىساڭ، ئۇلار: «بىز (راستىن ئەمەس)، تەقەت ئىچ پۇشۇقى قىلىپ ئوينىشىپ دەپ قويدۇق» دەيدۇ. (بۇ مۇناپىقلارغا «سەلەر الله نىڭ دىنىنى، الله نىڭ ئايەتلىرىنى (يەنى كىتابىنى) ۋە الله نىڭ پەيغەمبىرىنى مەسخىرە قىلىدىڭلارمۇ؟» دېگەن. سەلەر (يالغان قەسەم ئىچىپ) ئۆزرە ئېيتماڭلار، سەلەر ئىمان ئېيتقىنىڭلاردىن كېيىن، پەيغەمبەرنى مەسخىرە قىلىش بىلەن كاپىر بولىدۇڭلار».** [سۈرە تەۋبە، 65 — 66 - ئايەتلەر].

الله ئۇلارنىڭ ئىمان كەلتۈرگەندىن كېيىن كاپىر بولۇپ كەتكەنلىكىنى ئوچۇق بايان قىلدى. ھالبۇكى، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن تەبۇك غازىتىدا بىرگە بولۇپ، بىر سۆزنى قىلغان ۋە ئۇ سۆزنى چاقچاق شەكىلدە قىلغانلىقىنى ئېيتقان.

شۇنىمۇ ئوتتۇرىغا قويۇش كېرەككى، الله تائالا ئەينى زاماندا بەنى ئىسرائىل خەلقىنىڭ مۇسۇلمان، بىلىملىك ۋە ياخشى ئادەملەر تۇرۇقلۇق مۇسا ئەلەيھىسسالامغا: **«بىزگىمۇ ئۇلارنىڭ بۇتلىرىغا ئوخشاش بۇت ئورنىتىپ بەرگىن»** دېگەنلىكىنى بايان قىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىدىنمۇ بىر تۈركۈم كىشىلەر: **«بىزگە ئالامەت قىلىپ بەرگىن!»** دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەسەم قىلىپ تۇرۇپ، بۇ سۆزنىڭ بەنى ئىسرائىل قەۋمىنىڭ: **«بىزگىمۇ ئۇلارنىڭ بۇتلىرىغا ئوخشاش بۇت ئورنىتىپ بەرگىن»** دېگەن ئەنە شۇ سۆزىگە ئوخشايدىغانلىقىنى ئېيتقان.

ئابدۇنەبى: لېكىن بەنى ئىسرائىل قەۋمى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۆزلىرى ئۈچۈن ئالامەت قىلىپ بېرىشنى سورىغانلار بۇنىڭ بىلەن كاپىر بولۇپ كەتمىگەنمۇ؟

ئابدۇللاھ: بۇنىڭ جاۋابى شۇكى، بەنى ئىسرائىل قەۋمى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۆزلىرى ئۈچۈن ئالامەت قىلىپ بېرىشنى سورىغانلار مەقسەتلىرىگە يېتەلمىگەن، ئەگەر ئۇلار شۇنداق قىلسا ئىدى، ئەلۋەتتە كاپىر بولغان بولاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق قىلىشنى مەنى قىلغان بۇ كىشىلەر ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلماي، ئۇ مەنى قىلغاندىن كېيىن ئىبادەت ئۈچۈن ئۆزلىرىگە ئالامەت قىلىۋالغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە كاپىر بولۇپ كېتەتتى.

ئابدۇنەبى: لېكىن مەن يەنە بىر مەسىلىنى چۈشىنەلمەيۋاتىمەن، ئۇ بولسىمۇ، ئۇسامە ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ۋەقەلىكى بولۇپ، ئۇ بىر ئۇرۇشتا: **«لا إله إلا الله»** دېگەن بىر ئادەمنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئەيىبلەپ: **«ئى ئۇسامە! ئۇنى "لا إله إلا الله" دېگەندىن كېيىن ئۆلتۈرۈۋەتتىڭمۇ؟»** دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: **«مەن ئىنسانلارغا قارشى تاكى ئۇلار "لا إله إلا الله" دېگەنگە قەدەر ئۇرۇش قىلىشقا بۇيرۇلدۇم»** دېگەن. مەن سىزنىڭ سۆزۈڭىز بىلەن بۇ ئىككى ھەدىسنى قانداق بىرلەشتۈرۈپ چۈشىنىمەن؟ ماڭا توغرىسىنى كۆرسىتىپ بەرسىڭىز، الله سىزنى توغرا يولغا يېتەكلىسۇن!

ئابدۇللاھ: ھەممىگە مەلۇمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەھۇدىيلارغا قارشى ئۇرۇش قىلدى، ئۇلارنى ئەسىرگە ئالدى. ھالبۇكى، ئۇلار: **«لا إله إلا الله»** دەيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى بەنى ھەنەفە قەبىلىسىگە قارشى ئۇرۇش قىلدى. ئۇلار: **«بىر الله دىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام الله نىڭ ئەلچىسىدۇر»** دەپ گۇۋاھلىق بېرەتتى، ناماز ئوقۇيتتى. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كۆيدۈرۈۋەتكەن ئادەملەرمۇ شۇنداق قىلاتتى. سىز قىيامەتنى ئىنكار قىلغان كىشىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى، گەرچە ئۇ: **«لا إله إلا الله»** دېگەن تەقدىردىمۇ ئۆلتۈرۈلىدىغانلىقىنى، ئىسلامنىڭ ئاساسلىرىدىن بىرىنى ئىنكار قىلغان ئادەمنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى، گەرچە ئۇ كەلىمە شىھادەتنى ئېيتقان تەقدىردىمۇ ئۆلتۈرۈلىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىسىز. ئەگەر ئۇ شاخچە ھۆكۈملەردىن بىرىنى ئىنكار قىلسا، كەلىمە شىھادەت ئۇنىڭغا ئەسقاتمايدىكەن - يۇ، پەيغەمبەرلەرنىڭ دىنىنىڭ ئەسلى مەنبەسى ۋە ئاساسى بولغان تەۋھىدىنى ئىنكار قىلغان ئادەمگە قانداقمۇ ئەسقاتسۇن؟!.

سىز بۇ ھەدىسلەرنىڭ مەنىسىنى چۈشەنمىسىڭىز كېرەك. **ئۇسامىنىڭ ھەدىسىگە كەلسەك،** ئۇ ئىسلامنى دەۋا قىلغان "بىر ئادەمنى ئۆلۈمدىن قورقۇپ، جېنىنى ۋە مېلىنى قوغداپ قېلىش ئۈچۈن ئىسلامنى دەۋا قىلدى" دېگەن گۇماننىڭ سەۋىيىسى بىلەن ئۆلتۈرۈۋەتكەن. ئەسلىدە ئۇ ئادەم ئىسلامغا كىرگەنلىكىنى ئېلان قىلغانلىقى ئۈچۈن تاكى ئۇنىڭ ئىسلامغا خىلاپلىق قىلغانلىقى ئايدىڭلاشقانغا قەدەر ئۇنىڭدىن قول

يىغىش ۋاجىپ ئىدى. **الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئى مۆمىنلەر! الله يولىغا (يەنى غازاتقا) ئاتلانغان ۋاقتىڭلاردا ھەقىقەتلەپ ئىش قىلىڭلار، يەنى مۆمىن ياكى كاپىرلىقى ئېنىق بولمىغىچە ئۆلتۈرۈشكە ئالدىراپ كەتمەڭلار»**. [سۈرە نىسا، 94 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] يەنى مۆمىن ياكى كاپىرلىقىنى ئىسپاتلاڭلار، بۇ ئايەت ئۆلتۈرۈشتىن قول يىغىشنىڭ ۋە ھەقىقىي ئەھۋالنى ئىسپاتلاشنىڭ ۋاجىپلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر شۇنىڭدىن كېيىن ئىسلامغا خىلاپلىق قىلغانلىقى ئاشكارىلانسا، **الله تائالانىڭ: «ھەقىقەتلەپ ئىش قىلىڭلار»** دېگەنلىكى ئۈچۈن ئۇنى ئۆلتۈرۈش كېرەك. ئەگەر ئۇ كەلىمە شاھادەتنى ئېيتقاندا ئۆلتۈرۈلمەيدىغان بولسا ئىدى، مۆمىن ياكى كاپىرلىقىنى ئىسپاتلاشنىڭ ھېچ پايدىسى بولمىغان بولاتتى.

يەنە بىر ھەدىسكە كەلسەك، ئۇنىڭ مەنىسىمۇ يۇقىرىدا بايان قىلغىنىمىزدەك بولىدۇ. كىمكى تەۋھىدىنى ۋە ئىسلامنى ئېلان قىلىدىكەن، ئۇنىڭدىن قول يىغىش ۋاجىپ بولىدۇ. پەقەت ئۇنىڭدىن ئىسلامدىن چىقىرىدىغان ئىشلار سادىر بولسا ئۆلتۈرۈشكە بولىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئۇنى «لا إله إلا الله» دېگەندىن كېيىن ئۆلتۈرۈۋەتتىڭمۇ؟» دېگەن سۆزىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «مەن ئىنسانلارغا قارشى تاكى ئۇلار «لا إله إلا الله» دېگەنگە قەدەر ئۇرۇش قىلىشقا بۇيرۇلدۇم.» ئۇ يەنە خاۋارىجلار ھەققىدە مۇنداق دېگەن: «ئۇلارنى قەيەردە ئۇچراتساڭلار، شۇ يەردە ئۆلتۈرۈڭلار!» ھالبۇكى، خاۋارىجلار كۆپ ئىبادەت قىلاتتى ۋە كۆپ زىكىر قىلاتتى، ھەتتا ساھابىلار ئۇلارنىڭ ئىبادەتلىرىنى كۆرگەندە ئۆزلىرىنى ئاز ئىبادەت قىلغاندەك ھېس قىلاتتى. ئەمەلىيەتتە بولسا، خاۋارىجلار ساھابىلاردىن ئىلىم تەھسىل قىلغان. بىراق، ئۇلارنىڭ شەرىئەتكە خىلاپلىق قىلغانلىقى ئوتتۇرىغا چىققاندا، نە كەلىمە شاھادەت، نە كۆپ ئىبادەت، نە ئىسلام دەۋاسى ئۇلارنى ئۆلتۈرۈلۈشتىن توسۇپ قالالمىغان ئىدى. (يۇقىرىدىكى سۆزلەنگەن بەزى ئەھكاملار شەخىسلەر تەرىپىدىن ئەمەس، بەلكى شەرىئەت ھاكىمىيىتى ئاستىدا ئەمەلگە ئاشۇرىلىشى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. - مۇھەررىر -)

ئابدۇنەبى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە: «ئىنسانلار قىيامەت كۈنى ئالدى بىلەن ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن، ئاندىن نۇھ ئەلەيھىسسالامدىن، ئاندىن ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدىن، ئاندىن مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن، ئاندىن ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن ياردەم تىلەيدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزى ئېيتىدۇ، نەتىجە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن ياردەم تىلەش بىلەن ئاخىرلىشىدۇ» دېيىلگەن بولۇپ، سىز بۇ ھەدىسكە نېمە دەيسىز؟ بۇ ھەدىس **الله تىن** غەيرىدىن ياردەم تىلەشنىڭ شېرىك ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدىغۇ؟!.

ئابدۇللاھ: سىز بۇ مەسىلىنىڭ ھەقىقىتىنى چۈشەنمەيسىز. نەق مەيداندا ھازىر بولغان تىرىك ئادەمدىن، ئۇ قانداق بولالايدىغان نەرسىدە ياردەم تىلەشنى ئىنكار قىلمايمىز. **الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «ئۆز قەۋمىدىن بولغان ئادەم دۈشمىنىڭە قارشى ئۇنىڭدىن ياردەم تىلىدى»**. [سۈرە قەسەس، 15 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] شۇنىڭدەك، ئىنسان ئۇرۇش ۋە باشقا ئىشلاردا ھەمراھلىرىدىن ئىنسان قانداق بولالايدىغان ئىشتا ياردەم تىلەيدۇ. بىز پەقەت ئەۋلىيالارنىڭ قەبرىلىرى ئالدىدا بەندىچىلىك بىلدۈرۈپ، ياردەم تىلىگەن قىلمىشلىرىڭلارنى ياكى نەق مەيداندا بولمىغان ئادەملەردىن ئۇلار قانداق بولالايدىغان، پەقەت **الله قانداق بولىدىغان** - ئىشتا ياردەم تىلىشىڭلارنى ئىنكار قىلىمىز. ئىنسانلار قىيامەت كۈنى پەيغەمبەرلەرنىڭ **الله قا دۇئا قىلىپ** ئىنسانلاردىن تېزراق ھېساب ئېلىشىنى تىلىشىنى ۋە جەننەت ئەھلىنىڭ قىيامەت مەيدانىدىكى قىيىن ئەھۋالدىن بالدۇرراق قۇتۇلۇشنى كۈتۈپ پەيغەمبەرلەردىن ياردەم تىلەيدۇ. مۇنداق قىلىش دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە دۇرۇس بولۇپ، سىز بىلەن سۆھبەت قىلىدىغان، سۆزۈڭىزنى ئاڭلايدىغان سالىھ ئادەمنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا: «ماڭا ياخشىلىق تىلەپ **الله قا دۇئا قىلىپ قويسىڭىز**» دېسىڭىز دۇرۇس بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىمۇ رەسۇلۇللاھدىن ئۇ ھايات ۋاقتىدا دۇئا تىلەيتتى. ئەمما ئۇ ۋاپات بولغاندىن كېيىن ھەرگىز ئۇنداق قىلمىدى. ئۇلار ئۇنىڭ قەبرىسى ئالدىدا ئۇنىڭدىن ھاجىتىنى تىلىمىدى. بەلكى سەلەپ ئۆلىمالىرى ئۇنىڭ قەبرىسى ئالدىدا **الله قا دۇئا قىلىشنىمۇ رەت قىلغان**.

ئابدۇنەبى: ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئوتقا تاشلانغان چاغدا، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ھاۋادا تۇرۇپ كۆرۈنۈپ: «بىرەر ھاجىتنىڭ بارمۇ؟» دەپ سورىغاندا، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام: «ساڭا ھاجىتىم يوق» دېگەن، ئەگەر جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامدىن ياردەم سوراش شېرىك بولمىدىغان بولسا، ئۇنى ئىبراھىم

ئەلەيھىسسالامغا تەڭلىمىگەن بولاتتى. بۇ ۋەقەلىككە نېمە دەيسىز؟

ئابدۇللاھ: بۇمۇ ئىلگىرىكىگە ئوخشاشلا شۇبھىدۇر، بۇ رىۋايەت توغرا ئەمەس. ئەگەر بىز ئۇنى توغرا رىۋايەت دەپ پەرەز قىلىدىغان بولساق، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئۆزى قادىر بولالايدىغان ئىش بىلەن مەنپەئەت يەتكۈزۈشنى ئېيتقان. **ئەلەيھىسسالام:** «ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا كۈچلۈك پەرىشتە (جىبرىئىل) تەلىم بەردى» دېگىنىدەك، ئۇ ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، ئەگەر ئۇ ئۇنىڭغا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنى كۆيدۈرمەكچى بولغان ئوتنى، ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى يەر - زېمىن ۋە تاغلارنى قوشۇپ كۆتۈرۈپ شەرققە ياكى غەربكە تاشلاشقا ئىزنى بەرسە، شۇنداق قىلىشقا ھەرگىز ئاجىزلىق قىلمايدۇ. بۇ نۇرغۇن پۇل - مېلى بار بىر باينىڭ مىسالغا ئوخشايدۇكى، ئۇ موھتاج بىر ئادەمنى كۆرۈپ ئۇنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلىۋېلىشى ئۈچۈن مەلۇم مىقداردا قەرز بېرىپ تۇرۇش تەكلىپىنى بېرىدۇ. بىراق بۇ موھتاج ئادەم قەرز ئېلىشنى رەت قىلىپ، ئۇ ھېچكىمنىڭ مىنىتىتى بولمايدىغان رىزق بەرگەنگە قەدەر سەۋر قىلىدۇ. ھازىر سىز قىلىۋاتقان بەندىچىلىك ياردەم تەلىۋى ۋە شېرىك قەيەرگە بېتىپ باردى - ھە!

ئى قېرىندىشىم! بىلىشىڭىز كېرەككى، سەردارىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلگەن بۇرۇنقى كىشىلەرنىڭ ئىشىنى ئالماشتۇرۇش، بىزنىڭ زامانىمىزدىكى كىشىلەرنىڭ شېرىكىدىن تۆۋەندىكىدەك ئۈچ جەھەتتە يېنىك ھېسابلىنىدۇ:

بىرىنچى: بۇرۇنقى مۇشرىكلار ئۇنىڭ ئىشىنى باشقىنى پەقەت كەڭرىچىلىك چاغلىرىدىلا شېرىك قىلاتتى، ئەمما بېشىغا ئېغىر كۈن كەلگەندە، بىر ئالەم خالىس ئېتىقاد قىلاتتى. بۇنىڭ دەلىلى ئۇنىڭ ئىشلىرىدا مۇنۇ سۆزدۇر: «ئۇلار كېمىگە چىقىپ (غەرق بولۇشتىن قورققان) چاغلىرىدا، ئۇنىڭ ئىشلىرىدا ئىخلاس بىلەن ئىلتىجا قىلىدۇ، ئۇلارنى ئامان - ئېسەن قۇرۇقلۇققا چىقارغان چاغدا (بالا - قازادىن قۇتۇلدۇرغان ئۇنى ئۇنتۇپ)، ناگاھان (ئۇنىڭ ئىشىنى) شېرىك كەلتۈرىدۇ». [سۈرە ئەنكەبۇت، 65 - ئايەت] ئۇنىڭ ئىشىنى ئۇنتۇپ قۇتۇلدۇرغان ئۇنى ئۇلارنى تاغلاردەك دولقۇنلار ئورۇنلايدىغان چاغدا، ئۇلار كېمىگە چىقىپ، ئۇلارنىڭ ئىشلىرىدا ئۇلارنى (دېڭىز خەتەرلىرىدىن) قۇتۇلدۇرۇپ قۇرۇقلۇققا چىقارغان چاغدا، ئۇلارنىڭ بەزىسى توغرا يولدا بولىدۇ. بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى پەقەت خىيانەتكار (ئۇنىڭ ئىشىنى ئۇنتۇپ تاشقان) ئادەملەر ئىنكار قىلىدۇ. [سۈرە لوقمان، 32 - ئايەت] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇرۇش ئاچقان مۇشرىكلارمۇ باياشاتچىلىق چاغلىرىدا ئۇنىڭ ئىشىنى ئۇنتۇپ، ئەمما بېشىغا كۈن چۈشكەندە چوقۇنۇپ چىقىپ، ئۇنىڭ ئىشىنى ئۇنتۇپ، پەقەت يالغۇز ئۇنىڭ ئىشىنى ئۇنتۇپ قىلاتتى. بىراق زامانىمىزنىڭ مۇشرىكلىرى كەڭچىلىكتىمۇ، بېشىغا كۈن چۈشكەندە ئۇنى ئۇنتۇپ قىلاتتى. ئۇلاردىن بىرىنىڭ بېشىغا ئېغىر كۈن كەلسە: «ئى ئۇنىڭ پەيغەمبىرى، ئى ھۈسەيىن، يا پىرىم...» دېگەن شېرىككە ئېلىپ بارىدىغان سۆزلۈكلەر بىلەن دات - پەرياد قىلىدۇ. بۇنىڭ ھەقىقىتىنى چۈشىنىدىغان كىشىلەر قەيەرگە كەتتى؟!.

ئىككىنچى: بۇرۇنقى مۇشرىكلار ئۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۇنىڭ دەرىھىدا يېقىن ھېسابلىغان پەيغەمبەرگە، ئەۋلىياغا، پەرىشتىگە ياكى ئەڭ تۆۋەن ھېسابلىغاندا، ئۇنىڭ ئىشىنى ئۇنتۇپ قىلىدىغان، ئاسىيلىق قىلىدىغان تاش ۋە دەل - دەرەخلەرگە يېلىنىپ دۇئا قىلاتتى. بىراق زامانىمىزدىكى كىشىلەر ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە ئەڭ پاسىق كىشىلەرگە يېلىنىپ دۇئا قىلىدۇ. ياخشى كىشىگە، ئۇنىڭ ئىشىنى ئۇنتۇپ قىلىدىغان تاش ۋە دەل - دەرەخلەرگە ئوخشاش نەرسىلەرگە چوقۇنۇش بەدئەتچىلىكى، پاسىقلىقى ۋە بۇزغۇنچىلىقى ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇرغان كىشىلەرگە چوقۇنۇشنىڭ گۇناھىدىن يېنىكتۇر.

ئۈچىنچى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى مۇشرىكلارنىڭ شېرىك كەلتۈرۈشى، ئومۇمەن قىلىپ ئېيتقاندا، پەقەت مەۋدۇلۇق تەۋھىدئىدىدە ئىدى. پەرۋىش قىلىش تەۋھىدئىدىدە شېرىك كەلتۈرۈش بولمىغان، كېيىنكى زاماندا كەلگەنلەرنىڭ شېرىك كەلتۈرۈشى بۇنىڭغا تۈپتىن خىلاپ، ئۇلار ئۇنىڭ پەرۋىش قىلىش تەۋھىدىگە مۇناسىۋەتلىك نۇرغۇن ئىشلاردا شېرىك كەلتۈرىدۇ. شۇنداقلا، ئۇلار ئۇنىڭ مەۋدۇلۇق تەۋھىدىگە شېرىك كەلتۈرىدۇ. مەسىلەن، ئۇلار تەبىئەتنى كائىناتتا تىرىلدۈرۈش، ئۆلتۈرۈش... ياخشى ۋە يامان ئىشلاردا ئىدارە قىلغۇچى دەپ قارايدۇ.

مەن سۆزۈمنى ناھايىتى چوڭ بىر مەسىلىنى بايان قىلىپ بېرىش بىلەن ئاخىرلاشتۇرماقچىمەن، سىز

يۇقىرىدا سۆزلىنىپ ئۆتۈلگەن نەرسىلەردىن شۇنى چۈشىنىشىڭىز كېرەككى، تەۋھىد چوقۇم دىلنىڭ ئېتىقاد قىلىشى، تىلنىڭ سۆزلىشى، شۇنداقلا ئەزالارنى ئىشقا سېلىپ ئەمەل قىلىش بىلەن ۋۇجۇدقا چىقىدۇ، بۇنىڭدا ھېچ ئىختىلاپ يوق. ئەگەر ئېتىقادتا بۇ ئىشلاردىن بىرى دەخلى - تەرۈزگە ئۇچرىتىلسا، مۇسۇلمان ھېسابلانمايدۇ. ئەگەر ئۇ تەۋھىدنىڭ ماھىيىتىنى بىلسە، لېكىن ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمىسا، پىرئەۋن ۋە ئىبللىسقا ئوخشاش سەركەشلىك قىلغۇچى كاپىر بولىدۇ. نۇرغۇن ئىنسانلار بۇ مەسىلىدە خاتالىشىدۇ، «بۇ ھەقىقەتتۇر، لېكىن بىز ئۇنى قىلىشقا قادىر ئەمەس، يۇرتىمىز ئەھلى ئارىسىدا، ئەۋلادلىرىمىز ئىچىدە دۇرۇس بولمايدۇ. ئۇلارنىڭ يامانلىقىدىن ئەنسىرەپ، ئۇلارغا چوقۇم قوشۇلۇشىمىز ۋە ھەممىنى بولۇشىمىز كېرەك» دەيدۇ، مۇنداق بىچارە كىشىلەر كۆپىنچە كاپىرلارنىڭ ھەقىقىي بىلىدىغانلىقىنى، پەقەت مەلۇم سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ئۇنى تاشلاپ قويدىغانلىقىنى ئۇقمايدۇ. **ئەللا تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار ئەللا نىڭ ئايەتلىرىنى (دۇنيانىڭ مال - مۈلۈكلىرىدىن) ئەرزىمەس نەرسىلەرگە تېگىشتى، (كىشىلەرنى) ئەللا نىڭ يولىدىن توستى. ھەقىقەتەن ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى نېمىدېگەن يامان!﴾**

ئەگەر بىر ئادەم تەۋھىدكە، ئۇنى چۈشىنمەي ۋە دىلى بىلەن ئېتىقاد قىلماي زاھىرى جەھەتتىن ئەمەل قىلسا، بۇ ھالدا ئۇ مۇناپىق بولۇپ، ئۇنىڭ ئاقىۋىتى خالىس كاپىردىنمۇ يامان بولىدۇ. **(بۇ يەردە تەۋھىد ۋە ئەقىدىگە دائىر بىلىملەرنى ئۈگۈنۈشنىڭ نەقەدەر مۇھىم ئىكەنلىكى كۈزدە تۇتۇلىدۇ. - مۇھەررىر -)** چۈنكى ئەللا تائالا مۇنداق دەيدۇ: **﴿مۇناپىقلار چوقۇم دەۋزەخنىڭ ئەڭ ئاستىنقى قەۋىتىگە (يەنى قەئىرگە) تاشلىنىدۇ﴾** [سۇرە نىسا، 145 - ئايەت]

بۇ مەسىلىنى ئىنسانلارنىڭ تىلى بويىچە مۇلاھىزە قىلىشىڭىز، ناھايىتى ئېنىق ئايدىڭلىشىدۇ. سىز جەمئىيەتتە ھەقىقىي تونىغان، لېكىن قارۇنغا ئوخشاش مال - دۇنياسىنىڭ كېمىيىپ كېتىشىدىن ياكى ھامانغا ئوخشاش ھوقۇقىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن ۋەياكى پىرئەۋنگە ئوخشاش پادىشاھلىقىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن قورقۇپ، ھەقىقەت ئەمەل قىلمىغان كىشىلەرنى كۆرىسىز. مۇناپىقلارغا ئوخشاش ئىچىدىن ئەمەس، تاشقى جەھەتتىن ئەمەل قىلىدىغان كىشىنىمۇ كۆرىسىز. ئەگەر ئۇنىڭدىن دىلى بىلەن نېمىگە ئېتىقاد قىلىدىغانلىقى ھەققىدە سورىشىڭىز، جاۋاب بېرەلمەستىن گاڭگىراپ قالىدۇ.

سىز ئەللا تائالانىڭ كىتابى قۇرئان كەرىمدىن تۆۋەندىكى ئىككى ئايەتنى ياخشى چۈشىنىشىڭىز لازىم:

بىرىنچى ئايەت: يۇقىرىدىمۇ تىلغا ئېلىنغان بولۇپ، ئەللا تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدىن ئىبارەتتۇر: **﴿سىلەر (يالغان قەسەم ئىچىپ) ئۆزۈرە ئېيتماڭلار، سىلەر ئىمان ئېيتقىنىڭلاردىن كېيىن، (پەيغەمبەرنى مەسخىرە قىلىش بىلەن) كاپىر بولدۇڭلار﴾**. [سۇرە تەۋبە، 66 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ئەگەر سىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرلىكتە رۇم ئىمپېرىيىسىگە قارشى غازاتقا چىققان بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ ئويۇن - چاقچاق شەكلىدە ئېيتقان سۆزى تۈپەيلى كاپىر بولۇپ كەتكەنلىكىنى بىلىشىڭىز ئىدى، سىز ئۈچۈن مال - دۇنياسىنىڭ كېمىيىپ كېتىشىدىن ياكى ھوقۇقىنىڭ قولىدىن كېتىشىدىن ۋەياكى ھۆكۈمرانلىقىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن قورقۇپ كۆپىرى سۆزى قىلغان ۋە كۆپىرىغا ئەمەل قىلغان كىشىنىڭ گۇناھىنىڭ چاقچاق شەكلىدە كۆپىرى سۆزى قىلغان كىشىنىڭ گۇناھىدىن چوڭ ئىكەنلىكى ئايدىڭلاشقان بولاتتى. چۈنكى چاقچاق قىلغۇچى ئەتراپىدىكى ئادەملەرنى كۈلدۈرۈش ئۈچۈن تىلى بىلەن ئېيتقان سۆزىگە كۆپىنچە ھاللاردا دىلى بىلەن ئېتىقاد قىلمايدۇ، ئەمما مەخلۇقتىن قورقۇپ ياكى ئۇنىڭدىن كېلىدىغان مەلۇم پايدىنى كۆزۈلەپ كۆپىرى سۆزى قىلغان ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلغان كىشى شەيتاننىڭ ۋەدىسىنى تەستىقلىغان بولىدۇ. **﴿شەيتان سىلەرنى پېقىرلىقتىن قورقتىدۇ، يامان ئىشلارغا (يەنى بېخىللىققا، زاكات بەرمەسلىككە) بۇيرۇيدۇ﴾**. [سۇرە بەقەرە، 268 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] شەيتاننىڭ ئازابىدىن قورققان بولىدۇ. **﴿ئەنە شۇ شەيتان ئۆز دوستلىرىنى (يەنى كۇففارلارنى) قورقتىدۇ﴾**. [سۇرە ئال ئىمران، 175 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ناھايىتى شەپقەتلىك ئەللا نىڭ ۋەدىسىنى تەستىقلىمىغان بولىدۇ، **﴿ئەللا سىلەرگە ئۆز مەغپىرىتىنى ۋە پەزىلىنى ۋەدە قىلىدۇ﴾** [سۇرە بەقەرە، 268 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] قۇدرەتلىك ئەللا نىڭ ئازابىدىن قورقىمىغان بولىدۇ، **﴿ئەگەر مۆمىن بولساڭلار، ئۇلاردىن قورقماڭلار، مەندىن قورقۇڭلار﴾** [سۇرە ئال ئىمران، 175 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] مۇنداق ئادەم ناھايىتى شەپقەتلىك ئەللا نىڭ دوستلىرى بولۇشقا لايىقمۇ ياكى شەيتاننىڭ دوستلىرى بولۇشقا لايىقمۇ؟!.

ئىككىنچى ئايەت: **اللھ تائالا مۇنداق دەيدۇ:** ﴿كىمكى اللھ قا ئىمان ئېيتقاندىن كېيىن، ئىماندىن يېنىۋالسا، (قەلبى ئىمان بىلەن مۇستەھكەم تۇرسىمۇ، مەجبۇرلاش ئاستىدا، ئاغزىدىلا ئىماندىن يانغانلىقىنى بىلدۈرگەنلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا) كۇفرى بىلەن كۆڭلى ئازادە بولسا (يەنى ئىختىيارى يوسۇندا مۇرتەدە بولغان بولسا، ئۇ اللھ نىڭ غەزىپىگە دۇچار بولىدۇ ۋە چوڭ ئازابقا قالىدۇ)﴾. [سۈرە نەھل، 106 - ئايەت]

اللھ ئەنە شۇ كىشىلەردىن پەقەت دىلى ئىمان بىلەن خاتىرجەم بولغان، لېكىن زورلانغانلىقتىن كۇپرى سۆزنى قىلىپ تاشلىغان كىشىلەرنىڭلا ئۆزىنى قوبۇل قىلىدۇ. ئۇلاردىن باشقىلار ئىمان كەلتۈرگەندىن كېيىن كاپىر بولغان بولىدۇ، مەيلى ئۇلار ئۇنى بىرەر زىياندىن قورقۇپ قىلسۇن ياكى بىرەر پايدىنى كۆزلەپ قىلسۇن، مەيلى ھۆكۈمرانلىقنىڭ قولىدىن كېتىشىدىن قورقۇپ قىلسۇن ياكى ۋەتىنىگە، بالا - چاقىلىرىغا، تۇغقانلىرىغا، مال - مۈلكىگە يان بېسىپ قىلسۇن، مەيلى چاقچاق شەكلىدە ياكى باشقا غەزەلەردە قىلغان بولسۇن، مەجبۇرلانغان بولمىسا، ھەممىسى ئوخشاشتۇر. ئايەت شۇنى كۆرسىتىدۇكى، ئىنسان پەقەت سۆزگە ۋە ئەمەلگە مەجبۇرلىنىدۇ، ئەمما يۈرەكتىكى ئىدىلوگىيە كۆز قارىشىنى ھېچكىم مەجبۇرلىيالمىدۇ. اللھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بۇ (يەنى ئازاب) ئۇلارنىڭ دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئاخىرەتتىن ئارتۇق كۆرگەنلىكلىرى ۋە اللھنىڭ كافر قەۋمىنى ھىدايەت قىلمايدىغانلىقى ئۈچۈندۇر﴾. [سۈرە نەھل، 107 - ئايەت] اللھ تائالا شۇنى ئوچۇق كۆرسەتتىكى، ئازاب ئېتىقادنىڭ، بىلىمسىزلىكنىڭ، دىنغا دۈشمەنلىك قىلىشنىڭ ياكى كاپىرغا مۇھەببەت قىلىشنىڭ سەۋەبىدىنلا بولمايدۇ. ئۇنىڭ سەۋەبى پەقەت دۇنيالىق نېسىۋىلىرىنى ياخشى كۆرۈش ۋە ئۇنى دىندىن ئەلا بىلىشتىن ئىبارەتتۇر. اللھ توغرىسىنى بىلگۈچىدۇر.

سىز بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئاڭلىدىڭىز، اللھ سىزنى ھىدايەت قىلسۇن! ئەمدى پەرۋەردىگارىڭىز اللھ قا تەۋبە قىلىشىڭىز، ئۇنىڭغا قايتىشىڭىز، ئەمدى خاتا قىلمىشلىرىڭىزنى تاشلىشىڭىزنىڭ ۋاقتى يېتىپ كەلمىدىمۇ؟! ئىش سىزنىڭ ئاڭلىغىنىڭىزدەك ھەقىقەتەن ناھايىتى خەتەرلىكتۇر ۋە ناھايىتى چوڭ مەسىلىدۇر.

ئابدۇننەبى: مەن اللھ تىن مەغپىرەت تىلەيمەن، ئۇنىڭغا تەۋبە قىلىمەن، بىر اللھ تىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھنىڭ يوقلۇقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ اللھ نىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن. اللھ نى قوبۇپ بەندىچىلىك قىلىپ كېلىۋاتقان پۈتۈن نەرسىلەرنى ھازىردىن باشلاپ تاشلايمەن. بۇندىن ئىلگىرى قىلغان گۇناھلىرىمنى اللھ نىڭ ئەپۇ قىلىشىنى، مېنى كەچۈرۈشىنى، ماڭا ئۆز مەرھەمىتى، مەغپىرىتى ۋە رەھمىتى بىلەن مۇئامىلە قىلىشىنى، مەن اللھ قا ئۇچراشقانغا قەدەر مېنى تەۋھىد ۋە ساغلام ئەقىدە ئۈستىدە مۇستەھكەم قىلىشىنى تىلەيمەن. ئى قېرىندىشىم **ئابدۇللاھ!** دىن ھەقىقەتەن نەسىھەتتۇر. بۇ نەسىھەتلىرىڭىزنىڭ، شۇنداقلا مەن قوللانغان ئابدۇننەبىدىن ئىبارەت ئىسمىمنىڭ يامان ئىسمىم ئىكەنلىكىنى ۋە خاتا ئېتىقادتىن ئىبارەت ئىنجىكە ئىشلارنى چۈشەندۈرۈپ قويغىنىڭىزنىڭ بەدىلىگە اللھ تىن سىزگە ياخشى مۇكاپات بېرىشىنى سورايمەن. مەن سىزگە شۇنىمۇ ئېيتىمەنكى، ھازىردىن باشلاپ ئىسمىمنى ئابدۇرراھمانغا ئۆزگەرتتىم. ئەگەر مەن ئۇ ئېتىقاد ئۈستىدە اللھ قا يولۇققان بولسام ئىدىم، ھەرگىزمۇ نىجاتلىققا ئېرىشەلمەيدىكەنمەن. ئى رەببىم مېنى توغرا يولغا يېتەكلىگىنىڭىزگە چەكسىز رەھمەت ۋە شۈكۈرلەر بولسۇن!.

مەن ئاخىرىدا سىزدىن شۇنى تەلەپ قىلىمەنكى، **ئىنسانلار كۆپ خاتالىشىۋاتقان بىر قىسىم يامان ئىشلارنى ماڭا ئەسلىتىپ ئۆتكەن بولسىڭىز!**

ئابدۇللاھ: بولىدۇ، ئۇنداقتا قۇلاق سېلىڭ.

* سىزنىڭ شۇئارىڭىز ھەرگىزمۇ قۇرئان كەرىم ياكى سۈننەتتىن ئىختىلاپلاشقان مەسىلىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ، پىتنە قوزغاش ۋە بۇرمىلاش مەقسىتىدە شۇ ئىختىلاپلاشقان مەسىلىگە ئەگىشىش بولۇپ قالماستۇن. ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى اللھ تىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. سىزنىڭ شۇئارىڭىز ئىلىمدە توشقان، مۇتەشەببەھ ئايەتلەر ھەققىدە: ﴿ئۇنىڭغا ئىشەندۇق، ھەممىسى پەرۋەردىگارىمىز تەرىپىدىن نازىل بولغان﴾ دەيدىغان كىشىلەرنىڭ شۇئارى بولسۇن.

ئىختىلاپلاشقان مەسىلە ھەققىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سېنى شەكلەندۈرگەن ئىشنى

تاشلاپ شەكلەندۈرمەيدىغان ئىشنى قىلغىن.» [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان] «كىمكى شۈبھىلىك ئىشلاردىن ساقلىنىدىكەن، دىنىنى ۋە ئابروۋىنى ساقلاپ قالىدۇ. كىمكى شۈبھىلىك ئىشلارغا مۇپتىلا بولىدىكەن، ھارامغا مۇپتىلا بولىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] «گۇناھ دېگەن كۆڭلۈڭنى راھەتسىز قىلغان، سەن كىشىلەرنىڭ كۆرۈپ قېلىشىنى ياقتۇرمىغان ئىشتۇر.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈچ قېتىم: «سەن قەلبىڭگە پەتنىۋا قىلدۇرغىن!، كۆڭلۈڭگە پەتنىۋا قىلدۇرغىن!، سەن قەلبىڭگە پەتنىۋا قىلدۇرغىن» دېدى ۋە سۆزىنى داۋام قىلىپ: «ياخشىلىق دېگەن كۆڭۈل ئارام تاپقان ئىشتۇر، گۇناھ دېگەن دىنى راھەتسىز قىلغان، كۆڭلۈڭ دىلغۇل بولغان ئىشتۇر. ئەگەر كىشىلەر ساڭا چۈشەنچە ۋە ئاگاھلاندىرۇش بەرسە، ئۇلار ساڭا ئەمەلىيەتنى چۈشەندۈرگەن بولىدۇ.» دېگەن. [ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان].

★ نەپسى خاھىشقا ئەگىشىپ قېلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! **اللھ تائالا ئۇنىڭدىن ئاگاھلاندىرۇپ مۇنداق دېگەن: «ئېيتىپ باقساڭچۇ؟ نەپسى خاھىشىنى ئىلاھ قىلىۋالغان ئادەمگە (نەپسى خاھىشىغا ئەگىشىشتىن ئۇنى ساقلاش ئۈچۈن) ھامىي بولالامسەن؟»** [سۇرە فۇرقان 43 - ئايەت]

★ ئادەملەرگە ۋە پىكىر قاراشلارغا، شۇنداقلا، ئاتا-بوۋىلارنىڭ يولىغا يان بېسىپ ئەسەبىيەتچىلىك قىلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! مۇنداق قىلىش كىشى بىلەن ھەقىقەت ئارىسىغا توساق پەيدا قىلىپ قويىدۇ. ھەق دېگەن مۆمىن يۈتتۈرۈپ قويغان نەرسىدۇر، ئۇ، ئۇنى قەيەردە ئۇچراتسا، ئۇنىڭغا ئەڭ ھەقىقەت كىشىدۇر. **اللھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «ھەر قاچان ئۇلارغا (يەنى مۇشرىكلارغا): «اللھ نازىل قىلغان نەرسىگە (يەنى اللھ پەيغەمبىرىگە نازىل قىلغان ۋەھىگە، قۇرئانغا) ئەگىشىڭلار دېيىلسە، ئۇلار: «ياق، ئاتا-بوۋىلىرىمىزدىن قالغان دىنغا ئەگىشىمىز» دېيىشىدۇ. ئاتا-بوۋىلىرى ھېچ نەرسىنى چۈشەنمىگەن ۋە توغرا يولدا بولمىغان نۇرسا، يەنە ئۇلارغا ئەگىشەمدۇ؟»** [سۇرە بەقەرە، 170 - ئايەت]

★ كاپىرلارغا ئوخشاپ قېلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! چۈنكى ئۇ پۈتۈن ئاپەتلەرنىڭ بېشىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىرەر قەۋمگە ئوخشىۋالسا، ئۇ ئۇلاردىن بولىدۇ.» [ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

★ **اللھ تىن باشقا كىمىگە تايىنىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! اللھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى اللھ قاتەۋەككۈل قىلسا، اللھ ئۇنىڭغا كۇپايە قىلىدۇ».** [سۇرە تەلاق، 3 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

★ **اللھ مەنى قىلغان ئىشتا ھېچقانداق كىشىگە ئىتائەت قىلماڭ!** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ياراتقۇچى اللھقا گۇناھ ئىشلەش بەدىلىگە، مەخلۇققا ئىتائەت قىلىش يوق.» [تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

★ **اللھ قا يامان گۇمان قىلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! اللھ تائالا بىر ھەدىس قۇددۇسىدا مۇنداق دېگەن: «مەن بەندەم مېنى قانداق گۇمان قىلسا شۇنداقمەن.»** [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

★ **بىرەر ئاپەت كېلىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن ياكى ئۇ كېلىپ بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كىتىشى ئۈچۈن تۇمار، تۈگۈن ھەمدە شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەرنى ئېسىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!**

★ **كۆز تېگىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن تىلتۇمار كۆز مۇنچىقى ئېسىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!** چۈنكى ئۇ شېرىكتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى (پايدا ياكى زىياننى كۆزلەپ) بىرەر نەرسە ئېسۋالسا، ئۇ شۇنىڭغا تاپشۇرۇلىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

★ **تاش، دەل-دەرەخ، تۇغ-ئەلەم، ياخشى كىشىلەرنىڭ قالدۇق نەرسىلىرىدىن، قەبرىلەردىن بەرىكەت تىلەشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!** چۈنكى ئۇ شېرىككە ئېلىپ بارىدىغان ئىشلاردىندۇر.

★ **بىرەر نەرسىدىن، مەيلى ئۇ قانداق نەرسە بولۇشىدىن قەتئىيەنەزەر، شۇم پال ئېلىشتىن ساقلىنىڭ!** چۈنكى ئۇ شېرىكتۇر. ئىبنى مەسئۇدىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «شۇم پال ئېلىش شېرىكتۇر، شۇم پال ئېلىش شېرىكتۇر، شۇم پال ئېلىش شېرىكتۇر» دەپ ئۈچ قېتىم تەكرارلىغانلىقى رىۋايەت قىلىنىدۇ. [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

★ **غەيبىنى بىلىدىغانلىقىنى دەۋا قىلىدىغان، قەغەز ئۈستىگە يۇلتۇزلارنى سىزىپ، شۇ يۇلتۇز**

ئىگىلىرىنىڭ بەختلىك ياكى بەختسىزلىكىنى ئوتتۇرىغا قويىدىغان **سېھىرگەرلەر، پالچى، رامبال، جىنكەش ۋە مۇنەججىملەرگە ئىشىنىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!** ئۇلارنىڭ شۇ قىلمىشلىرىغا ئىشىنىش شېرىكتۇر. چۈنكى غەيبىنى ئىشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ.

★ **يامغۇرنىڭ يېغىشىنى يۇلتۇزلارغا ياكى پەسىللەرگە نىسبەت بېرىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!** چۈنكى ئۇ شېرىكتۇر. يامغۇر ياغدۇرۇش پەقەت ئاللا تائالاغا نىسبەت بېرىلىدۇ.

★ **قەسەم قىلىنغان نەرسە نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئاللا تائالاغا نەرسە بىلەن قەسەم قىلىشتىن قاتتىق ساقلىنىڭ!** مەسىلەن: پەيغەمبەرنىڭ نامى بىلەن، ياكى ئامانەت بىلەن، ياكى يۈز - ئابروى بىلەن، ياكى كاپالەتلىك قىلىنغان نەرسە بىلەن، ياكى ھاياتلىق بىلەن قەسەم قىلىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش. چۈنكى بۇ خىلدىكى قەسەم شېرىكتۇر. بىر ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ: «كىمكى ئاللا نىڭ غەيرى بىلەن قەسەم قىلسا، ھەقىقەتەن كاپىر بولغان ياكى شېرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

★ **زامانى تىللاشتىن، شامالنى، قۇياشنى، سوغۇقنى، ئىسسىقنى تىللاشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!** چۈنكى ئۇ شۇ نەرسىلەرنى ياراتقان ئاللا نى تىللىغانلىق بولىدۇ.

★ **ئەگەر سىزگە، سىز ياقىتۇرمايدىغان بىرەر ئىش يېتىپ قالسا، «كاشكى» دېگەن سۆزنى ئىشلىتىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!** چۈنكى ئۇ شەيتاننىڭ ۋەسۋەسى قىلىشىغا ئىشىك ئېچىپ بېرىدۇ. شۇنداقلا، ئۇ ئاللا نىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا ئېتىراز بىلدۈرگەنلىك بولىدۇ. ئەمما «ئاللا شۇنداق تەقدىر قىپتۇ، ئاللا خالىغان ئىشنى قىلىدۇ» دېسىڭىز بولىدۇ!

★ **قەبرىلەرنى مەسچىت قىلىۋېلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!** چۈنكى قەبرە بار مەسچىتتە ناماز ئوقۇشقا بولمايدۇ. سەھىھ بۇخارى ۋە سەھىھ مۇسلىمدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەكراتتىكى چېغىدا: «ئاللا نىڭ لەنتى بەھۇدى ۋە خرىستىئانلارغا بولسۇن! ئۇلار پەيغەمبەرلىرىنىڭ قەبرىلىرىنى مەسچىت قىلىۋېلىشتى» دەپ، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىدىن ئاگاھلاندۇرغان.» ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دېيىدۇ: «شۇنداق بولمىسا ئىدى، كىشىلەر رەسۇلۇللاھنىڭ قەبرىسىنى ئەلۋەتتە كۆرگەن قىلىپ ياسىغان بولاتتى.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەنلەر پەيغەمبەرلىرىنىڭ ۋە ياخشى كىشىلىرىنىڭ قەبرىلىرىنى مەسچىت قىلىۋالاتتى. سىلەر قەبرىلەرنى مەسچىت قىلىۋالماڭلار، مەن سىلەرنىڭ ئۇنداق قىلىشىڭلارنى چەكلەيمەن.» [ئەبۇ ئەۋانە رىۋايەت قىلغان]

★ **پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ياكى ئۇنىڭ ئۈمىتى ئىچىدىكى ياخشى كىشىلەر بىلەن ۋەسىلە ئىزدەشكە رىغبەتلەندۈرۈش ئۈچۈن يالغانچىلار رىۋايەت قىلغان ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا نىسبەت بېرىدىغان ھەدىسلەرنى تەستىقلاشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!** ئۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىدىن توقۇلغان يالغان ھەدىستۇر. شۇ ھەدىسلەرنىڭ بىرىدە مۇنداق دېيىلگەن: «مېنىڭ ھۆرمىتىم بىلەن ۋەسىلە ئىزدەڭلار، چۈنكى مېنىڭ ھۆرمىتىم ئاللا نىڭ دەرگاھىدا ناھايىتى چوڭدۇر.» يەنە بىرىدە مۇنداق دېيىلگەن: «ئەگەر بېشىڭلارغا كۈن چۈشسە، قەبرىدىكى كىشىلەرگە يېلىنىڭلار.» يەنە بىرىدە مۇنداق دېيىلگەن: «ئاللا ھەر بىر ئەۋلىيانىڭ قەبرىسىگە ئىنسانلارنىڭ ھاجەتلىرىنى راۋا قىلىدىغان بىر پەرىشتىنى مۇتەككەل قىلىدۇ.» يەنە بىرىدە مۇنداق دېيىلگەن: «ئەگەر سىلەرنىڭ بىرىڭلار تاشقا ياخشى گۇماندا بولسا، ئۇنىڭغا پايدا يەتكۈزىدۇ.» بۇنىڭدىن باشقا يەنە نۇرغۇن يالغان ھەدىسلەر مەۋجۇدتۇر.

★ **پەيغەمبەرنىڭ تۇغۇلغان كۈنى، ئىسرا ۋە مىراج كېچىسى، تۈنەك كېچىسى دېگەنگە ۋە باشقىلارغا ئوخشاش «دىنىي مۇراسىم» دەپ ئاتىلىپ قالغان مۇراسىملارغا قاتنىشىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!** چۈنكى ئۇلار دىندا ئەسلى يوق يېڭىدىن پەيدا بولغان ئىشلاردۇر. ئۇنىڭغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ياكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى بىزدىن ياخشى كۆرىدىغان، ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا بىزدىن ھېرىس بولغان ساھابىلاردىن رىۋايەت قىلىنغان ھېچقانداق دەلىل يوق. ئەگەر ئۇ ئىشلار ياخشى ئەمەللەردىن بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، ساھابىلار ئۇنى بىزدىن بۇرۇن قىلغان بولاتتى.

«لا إله إلا الله» يەنى «بىر ئالەم دىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوق» دەپ گۇۋاھلىق بېرىش

«لا إله إلا الله» (بىر ئالەم دىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوق) دېگەن بۇ جۈملە شاھادەت ئېيتىشتىكى مۇھىم بولغان ئىككى ئاساسنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىرىنچى: (لا إله) ئاللاھنىڭ غەيرىدىن ھەق ئىلاھلىقنى ئىنكار قىلىش. ئىككىنچى: (إلا الله) ئاللاھنىڭ ئىبادەتكە ئەڭ ھەقىقەت يىگانە ئىلاھ ئىكەنلىكىنى مۇقىملاشتۇرۇش. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىم ئاتىسىغا ۋە قەۋمىگە ئېيتتى: سىلەر چوقۇنۇۋاتقان بۇتلاردىن مەن راستلا ئادا-جۇدامەن. پەقەت مېنى ياراتقان ئالەم مېنى توغرا يولغا باشلايدۇ» ئاللاھقا چوقۇنۇشتا ئىبادەتنى ئالۋاڭغا قىلىشقا بولمايدۇ بەلكى ئىبادەتكە ھەقىقەت يەككە-يىگانە ئاللاھقا شېرىكتىن خالى ھالدا ئىبادەت قىلىش تەقەززا قىلىنىدۇ. ئىبادەتنى يەككە-يىگانە ئىبادەتكە ھەقىقەت يەككە-يىگانە ئاللاھقا قىلىش بىلەن، شېرىك ۋە ئەھلىدىن ئادا-جۇدا بولۇش بىرلەشتۈرۈلگەن ۋاقىتتا تەۋھىدنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى روياپقا چىقىدۇ.

بىر ھەدىسە جەننەتنىڭ ئاچقۇچى «لا إله إلا الله» دۇر دەپ رىۋايەت قىلىنغان. لېكىن «لا إله إلا الله» دېگەن كىشىنىڭ ھەممىسىگە جەننەت دەرۋازىلىرىنىڭ ئېچىلىشى تېگىشلىكمۇ؟ ۋەھب ئىبنى مۇنەببەھكە (ئالەم ئۈنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) : «لا إله إلا الله» جەننەتنىڭ ئاچقۇچى ئەمەسمۇ؟- دېيىلگەندە، ئۇ: ئەلۋەتتە شۇنداق، لېكىن ئاچقۇچىنىڭ چىشلىرى بولىدۇ، ئەگەر سەن چىشى بار ئاچقۇچىنى ئېلىپ كەلسەڭ، دەرۋازا ساڭا ئېچىلىدۇ، ئۇنداق بولمايدىكەن، دەرۋازا ئېچىلمايدۇ، دەپ جاۋاب بەرگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن نۇرغۇن ھەدىسلەر رىۋايەت قىلىنغان بولۇپ، ئۇنىڭ ھەممىسى بۇ ئاچقۇچىنىڭ چىشلىرىنى بايان قىلىپ بېرىدۇ. مەسىلەن: ئۇ مۇنداق دېگەن: «كىمكى خالىس نىيەت بىلەن «لا إله إلا الله» دېسە...» «ئۇ كەلىمىنى چىن قەلبىدىن ئىشەنگەن ھالدا دېسە...» «ئۇ كەلىمىنى چىن دىلىدىن ھەق دېسە...» بۇ ھەدىسلەردىن، جەننەتكە كىرىشنى «لا إله إلا الله» نىڭ مەنىسىنى بىلىشكە، ئۆلگەنگە قەدەر ئۇنىڭ ئۈستىدە مۇستەھكەم تۇرۇشقا، ئۇ كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززا سىغىغا ئەمەل قىلىشقا زىچ باغلانغانلىقىنى كۆرۈۋالالايمىز.

ئارىدىكى توسالغۇلارنىڭ يوقىلىشى، «لا إله إلا الله» دېگەن كەلىمىنىڭ جەننەتنىڭ ئاچقۇچى بولۇشى ۋە ئىگىسىگە ئەسقىيەتتىكى ئۈچۈن ئۆلىمالار يۇقىرىدىكى ھەدىسلەردىن چوقۇم تولۇق بولمىسا بولمايدىغان بىرقانچە شەرتلەرنى ئىنچىكىلەپ ئوتتۇرىغا چىقارغان. ئۇ شەرتلەر شۇ ئاچقۇچىنىڭ چىشلىرى بولۇپ، تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەتتۇر:

كەلىمە تەۋھىدنى بىلىش	<p>ھەر بىر سۆزنىڭ مەنىسى بار، شۇڭا «لا إله إلا الله» دېگەن كەلىمە تەۋھىدنىڭ مەنىسىنى ھەقىقىي بىلىشكە ۋاجىپتۇر. ئۇ كەلىمە ئاللاھتىن باشقا نەرسىنىڭ مەۋجۇدلىقىنى مەنى قىلىدۇ. مەۋجۇدلىقنىڭ پەقەت ئالەم تائالاغلا خاس ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. شۇڭا ئالەم تىن باشقا ھېچ مەۋجۇد بەرھەق يوق. ئالەم تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «پەقەت ھەق بىلەن گۇۋاھلىق بەرگەن يەنى «لا إله إلا الله» دېگەن، تىلى بىلەن ئېيتقاننى دىلى بىلەن ھەقىقىي بىلىگەنلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا» [سۈرە زۇھرۇق، 86 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى «لا إله إلا الله» دېگەن كەلىمە تەۋھىدنىڭ مەنىسىنى ھەقىقىي بىلىپ ئۆلسە، جەننەتكە كىرىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]</p>
قەدى ئىشەنچ	<p>كەلىمە تەۋھىد كۆرسەتكەن يوليورۇققا قەتئى ۋە جەزمەن ئىشىنىشتىن ئىبارەتتۇر. چۈنكى شەك، گۇمان، ئىككىلىنىش ۋە شۈبھە ھالىتىدىكى ئىمان قوبۇل قىلىنمايدۇ. شۇڭا كەلىمە تەۋھىد جەزمەن ۋە قەتئى ئىشەنچ ئۈستىگە قۇرۇلۇشى كېرەك. نېمىشقا دېگەندە، ئالەم تائالا مۇمىنلەرنى سۈپەتلەپ مۇنداق دەيدۇ: «شۈبھىسىزكى، (ھەقىقىي) مۇمىنلەر ئالەم قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىمان كەلتۈرگەن، ئاندىن (ئىماندا) شەك كەلتۈرمىگەن، ماللىرى بىلەن، جانلىرى بىلەن ئاللاھنىڭ يولىدا جىھاد قىلغانلاردۇر، ئەنە شۇلار (ئىمان دەۋاسىدا) راستچىلاردۇر» [سۈرە ھۇجرات، 15 - ئايەت] شۇڭا ئۇ كەلىمىنى ئېغىزىدىنلا سۆزلەپ قويۇش كۇپايە قىلمايدۇ، بەلكى يۈرەكتىن ئىشىنىش لازىم. ئەگەر مۇشۇنداق ئىشەنچ ھاسىل بولمايدىكەن، بۇ مۇناپىقلىقتىن ئىبارەت بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «بىر ئالەم تىن باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا، ئۆزىمنىڭ ئالەم نىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىمگە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، بەندە مۇشۇ ئىككى جۈملە سۆزگە شەك قىلماستىن ئالەم قا مۇلاقات بولسا، جەننەتكە كىرىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]</p>

تەۋھىدىنى قوبۇل قىلىش	<p>ئەگەر سەن كەلىمە تەۋھىدىنىڭ ماھىيىتىنى بىلسەڭ ۋە ھەقىقى ئىشەنسەڭ، بۇ ئىلىم ۋە ئىشەنچنىڭ چوقۇم تەسىرى بولۇشى كېرەك. بۇ كەلىمە تەقەززا قىلغان نەرسىلەرنى تىل ۋە دىل بىلەن قوبۇل قىلىش ئارقىلىق ئەمەلىيەتكە ئايلىنىدۇ. كىمكى كەلىمە تەۋھىدىنىڭ چاقىرىقىنى رەت قىلسا ۋە ئۇنى قوبۇل قىلمىسا، رەت قىلىش سەۋەبلىرى چوڭچىلىق قىلىش ياكى باش ئەگمەسلىك بولسۇن ۋە ياكى ھەسەت ۋە چىدىماسلىق بولسۇن ئوخشاشلا كاپىر بولىدۇ. ئەللا تائالا كەلىمە تەۋھىدىنى چوڭچىلىق قىلىپ قوبۇل قىلمىغان كاپىرلار ھەققىدە مۇنداق دېگەن: «ئۇلار ھەقىقەتەن مۇشۇنداق ئىدىكى، ئۇلارغا: «بىر ئىلاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق» دەڭلار دېيىلسە، كەلىمە تەۋھىدىتىن تەكەببۇرلۇق قىلىپ باش تارتتى». [سۇرە ساففات، 35 - ئايەت]</p>
قەتئى بويىسىنى ئۇيۇش	<p>ئاللاھقا بويىسىنى ئىماننىڭ ھەقىقىي تۈرتكىسى ۋە ئەمەلى ئىپادىسىدۇر. ئەللا تائالانىڭ شەرىئى-پىرىنسىپلىرىغا ئەمەل قىلىش، مەنى قىلغان نەرسىلىرىدىن چەكلىنىش ئارقىلىق تەۋھىدىنىڭ ماھىيىتى رېئاللىققا ئايلىنىدۇ. ئەللا تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ياخشى ئىش قىلغۇچى بولغان ھالدا ئىخلاص بىلەن ئەللا قا بويىسىنىڭ ئادەم مەھكەم تۇتقىغا ئېسىلغان بولىدۇ، ئىشلارنىڭ ئاقىۋىتى ئەللا قا مەنسۇپتۇر». [سۇرە لوقمان، 22 - ئايەت] مانا بۇ تولۇق بويىسىنى ئىبارەتتۇر.</p>
راستچىللىق	<p>كەلىمە تەۋھىد راستچىللىقنى تەقەززا قىلىدىغان بولۇپ، ئەمەلىيىتى بىلەن قەلبى ئوخشاش بولۇشى لازىم. ئەگەر بىراۋ ئىمان كەلمىسىنى تىلىنىڭ ئۇچىدىلا ئېيتىپ قويغان بولۇپ، دىلى ئۇنى يالغانغا چىقارسا، ئۇ ھالدا ئۇ مۇناپىق بولىدۇ. (يەنى سۆزى بىلەن دىلى ئوخشىمىسا) بۇنىڭ دەلىلى شۇكى، ئەللا تائالا مۇناپىقلارنى ئەيىبلەپ مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلارنىڭ تىلى بىلەن ئېيتقىنى دىلىدىكى سۆز ئەمەس يەنى ئۇلار يالغان ئۆزرە ئېيتىدۇ». [سۇرە فەتھى، 11 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]</p>
ئىمان سۆيگۈسى	<p>مۆمىن كەلىمە تەۋھىدىنى ياخشى كۆرۈشى، شۇنداقلا ئۇنىڭ تەقەززاسى بويىنچە ئەمەل قىلىشى ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلغۇچىلارنى ياخشى كۆرۈشى كېرەك. بەندىنىڭ پەرۋەردىگارى ئەللا نى ياخشى كۆرگەنلىكىنىڭ ئالامىتى بولسا، ئەللا قا بولغان سۆيگۈسىنى - گەرچە ئۇ ئۆزىنىڭ خاھىشىغا زىت بولسىمۇ - ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇشى، ئەللا نى ۋە ئەللا نىڭ پەيغەمبىرىنى دوست تۇتقان كىشىنى دوست تۇتۇشى، ئەللا ۋە رەسۇلىنى، مۇسۇلمانلارنى دۈشمەن تۇتقان كىشىنى دۈشمەن تۇتۇشى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ ئۇنىڭ ئىش-ئىزلىرى ۋە كۆرسەتمىلىرىنى قوبۇل قىلىشىدىن ئىبارەتتۇر.</p>
ئىخلاص	<p>بۇ كەلىمىدىن پەقەت ئەللا تائالانىڭ رازىلىقىنىلا كۆزلىشى كېرەك. ئەللا تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى ئەللا قا خالىس قىلغان، ھەق دىنىغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) ئەللا قىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى». [سۇرە بەيىنە، 5 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئەللا نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ «لا إله إلا الله» دېگەن كىشىگە ئەللا ھەقىقەتەن دوزاخنى ھارام قىلدى». [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]</p>

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ”الله نىڭ ئەلچىسى“ دەپ گۇۋاھلىق بېرىش

مېيىت قەبرىسىدە ئىمتىھانغا دۇچ كېلىدۇ، ئۇنىڭدىن ئۈچ سوئال سورىلىدۇ. ئەگەر ئۇ سوئاللارغا جاۋاب بېرەلمىسە نىجاتلىققا ئېرىشىدۇ. جاۋاب بېرەلمىسە ھالاك بولىدۇ. بۇ سوئاللارنىڭ بىرى: «پەيغەمبىرنىڭ كىم؟» دېگەندىن ئىبارەتتۇر. الله دۇنيادا شۇ سۆزنىڭ شەرتلىرىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشكە مۇۋەپپەقىيەت قىلغان ۋە ئۇنىڭ ئۈستىدە مۇستەھكەم قىلغان، قەبرىدە ئۇنى توغرا جاۋاب بېرىشكە ئىلھام قىلغان ئادەمدىن باشقىلار ئۇ سوئالغا جاۋاب بېرەلمەيدۇ. ئۇ گۇۋاھلىق، سوئاللارغا توغرا جاۋاب بەرگۈچىگە، پۇل - مال ۋە بالا - چاقا ئەسقا تاپىدىغان دەھشەتلىك ئاخىرەت كۈنىدە ئەسقا تىدۇ، ئۇ شەرتلەر تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

<p>الله تائالا بىزنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىدىكەن، الله قا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ، چۈنكى پەيغەمبەر الله نىڭ ئەمرىنى يەتكۈزىدۇ». [سۈرە نسا، 80 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. يەنە بىر ئايەتتە: «ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ئېيتقىنكى، ئەگەر سىلەر الله نى دوست تۇتساڭلار، ماڭا ئەگىشىڭلاركى، الله سىلەرنى دوست تۇتىدۇ». [سۈرە ئال ئىمران، 31 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] جەننەتكە كىرىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىشقا باغلىقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «ئۇنىمىغانلاردىن باشقا پۈتۈن ئۈمىتىم جەننەتكە كېرىدۇ» دېگەندە، ساھابىلار: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! كىم ئۇنىمايدۇ؟» دەپ سورىدايۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ماڭا ئىتائەت قىلغان كىشى جەننەتكە كېرىدۇ، ماڭا ئاسىيلىق قىلغان كىشى ئۇنىمىغان بولىدۇ» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان] كىمكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرىدىكەن، چوقۇم ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشى كېرەك. چۈنكى ئىتائەت قىلىش ياخشى كۆرۈشنىڭ مېۋىسىدۇر. كىمكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشمەستىن ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلماستىن ئۇنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى دەۋا قىلسا، ئۇ يالغانچىدۇر.</p>	<p>پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇيرۇغان ئىشلارغا ئىتائەت قىلىش</p>
<p>كىمكى ئۆزىنىڭ شەخسى مەنپەئەتى ياكى خاھىشى ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن توغرا رىۋايەت قىلىنغان نەرسىلەرنىڭ بىرەرسىنى ئىنكار قىلسا، الله نى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ئىنكار قىلغان بولىدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خاتالىق ۋە يالغان سۆزدىن مەسۇمدۇر. «ئۇ ئۆز نەفسى - خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ». [سۈرە نەجم، 3 - ئايەت]</p>	<p>رەسۇلۇللاھنىڭ سۆزلىرىنى تەستىقلاشنىڭ زۆرۈرلىكى</p>
<p>ئالدى بىلەن الله قا شېرىك كەلتۈرۈشتىن، ئاندىن كىشىنى ھالاك قىلغۇچى چوڭ گۇناھلاردىن يىراق تۇرۇش كېرەك. كىچىك گۇناھلاردىن ۋە گۇناھ بولمىسىمۇ يامان كۆرۈلىدىغان ئىشلاردىن يىراق تۇرۇش كېرەك. مۇسۇلماننىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بولغان مۇھەببىتىگە يارىشا ئىمانى كۈچىيىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ ئىمانى كۈچەيسە، الله ئۇنىڭغا ياخشى ئىشلارنى ياخشى كۆرسىتىدۇ. كۆڭلىنى، پىسىقىنى ۋە گۇناھنى يامان كۆرسىتىدۇ.</p>	<p>رەسۇلۇللاھ چەكلىگەن ئىشلاردىن يىراق تۇرۇش</p>
<p>ئەسلىدە ئىبادەت مۇئەييەن بەلگىلىمە ئىچىدە بولۇش لازىم. الله قا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن كۆرسەتمىلەردىن باشقا شەكىلدە ئىبادەت قىلىش قەتئى دۇرۇس ئەمەس. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى بىزنىڭ دىنىمىزدا يوق ئەمەلنى قىلسا، ئۆزىگە قايتۇرۇلىدۇ». (يەنى قوبۇل قىلىنمايدۇ)» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]</p>	<p>الله قا ئىبادەت قىلىشتا رەسۇلۇللاھ شەرىئەت قىلىپ بەلگىلىگەن كۆرسەتمىلەر بويىچە ئىبادەت قىلىش كېرەك</p>

◀ **دققەت قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم نۇقتا:** بىلىشنىڭ كېرەككى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈش ۋاجىبتۇر. ئۇنى ياخشى كۆرۈشلا كۇپايە قىلمايدۇ، بەلكى ئۇنى چوقۇم پۈتۈن نەرسىلەردىن، ھەتتا ئۆز جىنىڭدىنمۇ ئارتۇق ياخشى كۆرۈشۈڭ كېرەك. كىمكى بىرەر نەرسىنى ياخشى كۆرسە ئۇنى چوڭ بىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئۇيغۇن بولۇشنى ئەلا بىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى راستچىل ھالدا ياخشى كۆرگەن كىشىدە ئۇنىڭغا ئىقتىدا قىلىش، ئۇنىڭ سۆزى ۋە ئىش - ھەرىكىتىدىن ئىبارەت سۈننىتىگە ئەگىشىش، بۇيرۇقلىرىغا ئىتائەت قىلىش، مەنى قىلغان ئىشلىرىدىن يېنىش، ياخشى-يامان كۈنلەردە، ياخشى كۆرىدىغان ياكى يامان كۆرىدىغان ئىشتىمۇ ئۇنىڭغا ئەدەبلىك مۇئامىلە قىلىش قاتارلىق ئالامەتلەر كۆرۈلىدۇ. شەك-شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ۋە ئەگىشىش ھەقىقىي ياخشى كۆرۈشنىڭ نەتىجىسىدۇر. ئەمەلىيەتتە ئىسپاتلانمىغان ياخشى كۆرۈش قۇرۇق دەۋادىن ئىبارەتتۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈشنىڭ نۇرغۇن ئالامەتلىرى بار: ئۇلاردىن بىرنەچچىنى تۆۋەندە **مىسالغا ئالمىز.** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆپ ياد ئېتىش ۋە ئۇنىڭغا كۆپ دۇرۇت ئېيتىشتۇر. كىمكى بىرەر نەرسىنى ياخشى كۆرسە، ئۇنى كۆپ ئەسلىيدۇ. **يەنە بىرى:** ئۇنىڭغا ئۇچرىشىشقا ئىشتىياق باغلاشتۇر. ھەرقانداق كىشى دوستى بىلەن ئۇچرىشىشقا ئىشتىياق باغلايدۇ. **يەنە بىرى:** ئۇنى ئۇلۇغلاش، ئۇ ياد ئېتىلگەندە ئېغىر بېسىق بولۇشتۇر. ئىسھاق (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: "پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىن، ساھابىلەر ئۇنى ئەسلىسە، سۈر بېسىپ كېتەتتى، تېرىلىرى تىترەيتتى ۋە يىغلىشىپ كېتەتتى." **يەنە بىرى:** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دۈشمەت تۇتقان كىشىنى دۈشمەن تۇتۇش، ئۇنىڭ ھۆرمىتىگە تاجاۋۇز قىلغان كىشىگە تاجاۋۇز قىلىش، ئۇنىڭ دىنىدا بىدئەت پەيدا قىلغان، سۈننىتىگە خىلاپلىق قىلغان بىدئەتچىلەر ۋە مۇناپىقلاردىن يىراق تۇرۇشتۇر. **يەنە بىرى:** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىنى، ئاياللىرىنى، مۇھاجىرلار ۋە ئەنسارلاردىن ئىبارەت ساھابىلىرىنى ياخشى كۆرگەنلەرنى ياخشى كۆرۈش، ئۇلارنى يامان كۆرگەنلەرنى يامان كۆرۈش، ئۇلارغا ئۆچمەنلىك قىلغان ۋە ھاقارەت قىلغانلارنى ئۆچ كۆرۈشتۈر. **يەنە بىرى:** ئۇنىڭ **گۈزەل ئەخلاقلىرىنى ئۆگىنىش**، ئۇ ئەڭ ئېسىل گۈزەل ئەخلاق ئىگىسى ئىدى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى قۇرئان ئىدى. يەنى ئۇ ئۆزىنى پەقەت قۇرئان بۇيرۇغان ئىشلارنىلا قىلىشقا ئۈندەيتتى.»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈپەتلىرىگە كەلسەك: ئۇ قورقماس، يۈرەكلىك ئىدى. ئۇرۇشنىڭ ئەڭ ئېغىر پەيتلىرىدە ئىنتايىن قەھرىمانلىق كۆرسىتەتتى. ناھايىتى سېخى ۋە مەرد ئىدى. رامىزان ئېيىدا تېخىمۇ سېخى بولۇپ كېتەتتى. كىشىلەرگە ناھايىتى ئەخلاقلىق مۇئامىلە قىلاتتى، ئۇلارغا ئىنتايىن كۆپۈنەتتى، ئۆزى ئۈچۈن ئىنتىقام ئالمايتتى. اللە نىڭ بۇيرۇقىنى ئىجرا قىلىشتا قاتتىق تۇراتتى. ناھايىتىمۇ بەك كەمتەر ۋە ئېغىر بېسىق ئىدى. قورۇسىدىن تالغا چىقمايدىغان قىزلاردىنمۇ بەك ھايالىق ئىدى. خوتۇن - بالىلىرىغا بەكمۇ ياخشى مۇئامىلە قىلاتتى، ئىنسانلارغا تولمۇ رەھىمدىل ئىدى... ئۇنىڭ گۈزەل ۋە ئاللىجاناب سۈپەتلىرىنى تولۇق تەسۋىرلەشكە قەلەم ھەقىقەتەن ئاجىزلىق قىلىدۇ. ئى اللە! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا، ئاياللىرىغا، ساھابىلىرىگە، تائىبىنلەرگە ۋە قىيامەت كۈنىگىچە ئۇلارغا ئەگەشكەنلەرگە رەھمەت قىلغىن ۋە سالام يوللىغىن!.

تاھارەت ۋە ئۇنىڭغا دائىر ھۆكۈملەر^(۱)

ناماز ئىسلام ئاساسلىرىنىڭ ئىككىنچى ئاساسىدۇر. ناماز تاھارەتسىز قوبۇل قىلىنمايدۇ. تاھارەت ئېلىش سۇ ياكى تۇپراق (يەنى پاك تۇپراقتا تەيەممۇم قىلىش) بىلەن بولىدۇ.

سۇنىڭ تۈرلىرى: 1 - پاكىز سۇ. ئۆزى پاكىز بولغان، باشقا نەرسىنى پاكىزلىيالايدىغان، مەينەتنى تۈگىتىپ، نىجاسەتنى يوقىتىشقا يېتىشكە كېتىدىغان سۇدىن ئىبارەتتۇر. **2 - پاسكىنا سۇ.** مىقدارى ئاز بولۇپ، پاسكىنا نەرسە چۈشۈپ كەتكەن، ياكى مىقدارى كۆپ بولغان تەقدىردىمۇ پاسكىنا نەرسىنىڭ سەۋەبىدىن تەمى، رەڭگى ياكى پۇرىقى ئۆزگەرگەن سۇدىن ئىبارەتتۇر.

ئەسكەرتىش: مىقدارى كۆپ سۇ بولۇپ، ئۇنىڭغا چۈشۈپ كەتكەن پاسكىنا نەرسە سۇنىڭ رەڭگى، تەمى ياكى پۇرىقىدىن ئىبارەت سۈپەتلەردىن بىرەرسىنى ئۆزگەرتىۋەتمىگەنلا بولسا، پاسكىنا بولمايدۇ. ئاز مىقداردىكى سۇ پاسكىنا نەرسىنىڭ چۈشۈپ كېتىشى بىلەن پاسكىنا بولۇپ كېتىدۇ. سۇ تەخمىنەن 210 لىتىردىن ئاشسا «كۆپ سۇ» دەپ ئاتىلىدۇ.

قاچا: ئالتۇن ۋە كۈمۈشتىن ياسالغان قاچىلاردىن باشقا ھەممە پاسكىز قاچىنى تۇرمۇشتا ئىشلىتىشكە بولىدۇ. ئالتۇن ۋە كۈمۈش قاچىدا تاھارەت ئالسا بولىدۇ، لېكىن گۇناھكار بولىدۇ. كاپىرلارنىڭ قاچىلىرىنى ۋە كىيىملىرىنى ئىشلىتىشكە بولىدۇ، پەقەت ئۇنىڭ پاسكىنا ئىكەنلىكىنى بىلسەك، ئىشلىتىشكە بولمايدۇ.

ئۆلۈك ھايۋان تېرىسى: ئۇ شەرتسىز پاسكىندۇر. ئۆلۈك ھايۋان تۆۋەندىكىدەك ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ: **1 -** گۆشنى شەرتسىز يېگىلى بولمايدىغان ھايۋان. **2 -** گۆشنى يېگىلى بولىدىغان، بىراق بوغۇزلاشقا ئۆلگۈرمەي ئۆلۈپ قالغان ھايۋان. گۆشنى يېگىلى بولىدىغان، بىراق بوغۇزلاشقا ئۆلگۈرمەي ئۆلۈپ قالغان ھايۋاننىڭ تېرىسىنى ئاشلىغاندىن كېيىن سۇيۇق نەرسىلەر ئۈچۈن ئەمەس، قۇرۇق نەرسىلەر ئۈچۈن ئىشلەتسە دۇرۇس بولىدۇ. (بۇ ھەنبەلى مەزھەب ئۆلىمالىرىنىڭ كۆز قارىشى، ئەمما جۇمھۇر ئۆلىمالار ئاشلانغانلام بولسا سۇيۇق ۋە قۇرۇق نەرسىلەر ئۈچۈن ئىشلەتسە بولىدۇ دەپ قارايدۇ. -م.)

ھاجەتخانىغا كىرىش ۋە چىقىش: ھاجەتخانىغا كىرمەكچى بولغان كىشىنىڭ: «بىسمىللاھ، اللھ قا سىغىنىپ پاسكىنچىلىقتىن ۋە جىن - شەيتانلاردىن پاناھ تىلەيمەن» دېيىشى، ھاجەتخانىدىن چىققاندا: «ئى اللھ! مەغپىرىتىڭنى تىلەيمەن» دېيىشى، كىرگەندە سول پۈتۈنى ئالدىدا ئېلىشى، چىققاندا ئوڭ پۈتۈنى ئالدىدا ئېلىشى مۇستەھەببۇر.

ئىستىنجا قىلىش: ئالدى ياكى ئارقا يولدىن چىققان نەرسىنى تازىلاش دېمەكتۇر. ئەگەر ئۇ سۇ بىلەن تازىلانسا «ئىستىنجا» دەپ ئاتىلىدۇ. تاش - كېسەك ياكى قەغەز ۋە ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەر بىلەن تازىلانسا، «چالما تۇتۇش» دەپ ئاتىلىدۇ. پەقەت چالما تۇتۇش بىلەنلا تازىلاشنىڭ يېتەرلىك بولۇشى ئۈچۈن چالما ئىستىنجا پاكىز بولۇشى، چالما قىلىپ ئىشلىتىشكە رۇخسەت قىلىنغان نەرسە بولۇشى، تازىلىيالايدىغان بولۇشى، يېيىلىدىغان نەرسە بولۇپ قالماسلىقى، تېزەك ياكى سۆڭەك بولۇپ قالماسلىقى، ئۈچ تال ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ چالما تۇتۇلۇشى شەرت قىلىنىدۇ. ئالدى ۋە ئارقا يولدىن چىققان ھەرقانداق نەرسە ئۈچۈن ئىستىنجا قىلىش ياكى چالما تۇتۇش ۋاجىپ بولىدۇ.

ھاجەت قىلماقچى بولغان كىشىنىڭ ھاجەتخانىدا ھاجەت مىقدارىدىن كۆپ ئولتۇرۇۋېلىشى، سۇ ئاقىدىغان جايغا، ئادەم ماڭىدىغان يولغا، دەرەخ سايىسىغا، مېۋىلىك دەرەخنىڭ تۈۋىگە چوڭ - كىچىك تەرەت قىلىشى دىنىمىزدا چەكلەنگەندۇر. شۇنداقلا، ئوچۇقچىلىق جايدا قىبلە تەرەپكە قاراپ ياكى ئارقىنى قىلىپ تەرەت قىلىش چەكلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «چوڭ - كىچىك تەرەت

¹ كىتابنىڭ پىقھى بۆلۈمىدىكى (تەھارەت، ناماز، زاكات، روزا، ھەج-ئۆمرە) قاتارلىق ئىبادەتلەرگە ئائىت ھۆكۈملەردە پىقھىشۇناس ئالىملارنىڭ مەزكۇر مەسىلىدە مەلۇم ھۆكۈمگە ئەمەل قىلىشى ئەۋزەل دېگەن كۆز قاراش ئىلگىرى سۈرۈلگەن ئاساستا قەيىت قىلىندى. مەزھەپلەر ئارا ئىختىلاپ قىلىنغان مەسىلىلەر بولسا نۆۋىتىدە زىكىر قىلىپ ئۆتۈلدى. مۇسۇلمان كىشى دىنى مەسىلىلەردە بىلىمىگە ئىشىنىپ قىلغان (ئىمام ئەبى ھەنىپە، ئىمام مالىك، ئىمام شافىئىي، ئىمام ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل) گە ئوخشىغان دىنى ئالىملارنىڭ كۆز قارىشىغا ئەمەل قىلىشى مۇھىمدۇر.

قىلغاندا قىبىلە تەرەپكە ئالدىڭلارنى قىلماڭلار ۋە ئارقاڭلارنىمۇ قىلماڭلار.» [تىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان] سەھرا، قىشلاق ۋە داللىلاردا كىشىلەرنىڭ كۆزىدىن يىراققا بېرىش، دالدىغا ئۆتۈش لازىم.

ھاھىت قىلماقچى بولغان كىشىنىڭ ھاھىتخانىغا ئاللىنىڭ ئىسمى بار نەرسىنى ئېلىپ كىرىشى، تەرەت قىلىش جەريانىدا گەپ قىلىشى، تۆشۈككە، يېرىققا ۋە شۇنىڭغا ئوخشىغان جايلارغا سېپىشى، جىنسىي ئەزاسىنى ئوڭ قولى بىلەن تۇتۇشى، ھاھىتخانا ئىچىدە قىبىلە تەرەپكە قاراپ ھاھىت قىلىشى **مەكروھتۇر**. ئەمما يۇقىرىدىكى ئىشلار ئېھتىياج بولۇپ قالغاندا دۇرۇس بولىدۇ.

ھاھىت قىلغان كىشىنىڭ يۇيۇش ياكى چالما تۇتۇش سانىنى تاق قىلىشى، ھەم چالما تۇتۇشى ھەم سۇ بىلەن يۇيۇشى **مۇستەھەبتۇر**.

مىسۋاك ئىشلىتىش: ئەراك دەرىخى شاخچىلىرىغا ئوخشاش يۇمشاق ياغاچ مىسۋاك قىلىپ قوللىنىش سۈننەتتۇر. ناماز ئۆنمەكچى ياكى قۇرئان ئوقۇماقچى بولغاندا، تاھارەت ئالغاندا ئېغىزغا سۇ ئېلىشتىن ئىلگىرى، ئۇيقۇدىن تۇرغاندا، مەسچىتكە ياكى ئۆيگە كىرگەندە، ئېغىز پۇراپ قالغاندا ۋە شۇنىڭدەك ۋاقىتلاردا مىسۋاك قوللىنىش تەكىتلىنىدۇ. مىسۋاك قوللانغاندا ۋە تاھارەت ئالغاندا ئوڭ تەرەپ بىلەن باشلاش، پاكىزلىق ئىشلىرى ئۈچۈن سول قولىنى ئىشلىتىش سۈننەتتۇر.

تاھارەت ئېلىش: تاھارەتنىڭ يەرزلىرى ئالتە بولۇپ، 1- يۈزنى يۇيۇش. (ئۇنىڭ دائىرىسىگە ئېغىز ۋە بۇرۇنغا سۇ ئېلىشمۇ كىرىدۇ). 2- ئىككى قولىنى بارماقلارنىڭ ئۇچلىرى ۋە جەينەك بىلەن قوشۇپ يۇيۇش. 3- باشنىڭ ھەممىسىگە ئىككى قۇلاق بىلەن قوشۇپ مەسھى قىلىش. 4- ئىككى پۇتنى ئوشۇق بىلەن قوشۇپ يۇيۇش. 5- تاھارەتنى يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان تەرتىپ بويىچە ئېلىش. 6- ئارقا - ئارقىدىن يۇيۇش. (يەنى بىرەر ئەزانى يۇيۇشنى ئالدىنقى ئەزالار قۇرۇپ بولغىچە كېچىكتۈرمەسلىك. م-).

تاھارەتنىڭ ۋاجىپلىرى: "بىسىمىللاھ" دېيىش ۋە كېچە ئۇيقۇسىدىن تۇرغان كىشىنىڭ قولىنى سۇغا تىقىشتىن بۇرۇن ئۈچ قېتىم يۇيۇشىدىن ئىبارەتتۇر.

تاھارەتنىڭ سۈننەتلىرى: مىسۋاك قوللىنىش. قولى دەسلەپتە يۇيۇش. يۈزنى يۇيۇشتىن ئىلگىرى غار - غار قىلىش ۋە بۇرۇنغا سۇ ئېلىش. روزا تۇتمىغان كىشىنىڭ غار - غارنى ۋە بۇرۇنغا سۇ ئېلىشنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ قىلىشى، قويۇق ساقالنىڭ ۋە بارماقلارنىڭ ئارىسىنى ئارىلاش، ئەزالاردىن ئوڭ تەرەپنى باشتا يۇيۇش، ئەزالارنى ئۈچ قېتىمدىن يۇيۇش، بۇرۇنغا ئوڭ قول بىلەن سۇ ئېلىپ سول قول بىلەن چىقىرىش، ئەزالارنى ئۇۋىلاپ يۇيۇش، تاھارەتنى كامىل ئېلىش ۋە تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن تاھارەت دۇئاسىنى ئوقۇش قاتارلىقلاردۇر.

تاھارەتتىكى مەكروھلار: سوغۇق ياكى قىزىق سۇدا تاھارەت ئېلىش. بىر ئەزانى ئۈچ قېتىمدىن ئارتۇق يۇيۇش، ئەزالاردىكى سۇ قالدۇقلىرىنى سىلكىپ چۈشۈرۈۋېتىش ۋە كۆزنىڭ ئىچىنى يۇيۇش قاتارلىقلاردۇر. ئەمما تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن ئەزالارنى لۇڭگە بىلەن سۈرتۈش دۇرۇستۇر.

ئەسكەرتىش: ئېغىزغا سۇ ئالغاندا چوقۇم سۇنى ئېغىز ئىچىدە ھەرىكەتلەندۈرۈش كېرەك. بۇرۇنغا سۇ ئالغاندىمۇ سۇنى قول بىلەن ئەمەس، ئىچىگە تارتىش بىلەن بۇرۇن ئىچىگە چوقۇم سۇ كىرگۈزۈش كېرەك. شۇنداقلا بۇرۇنغا ئالغان سۇنى مىش - مىش قىلىش ئارقىلىق چىقىرىش كېرەك. ئېغىزغا ۋە بۇرۇنغا ئەنە شۇ سۈپەتتە سۇ ئېلىنىشى تاھارەتنىڭ ساغلام بولىشىدۇر.

تاھارەت ئېلىش قائىدىسى: تاھارەت ئېلىش ۋە باشقا ئىبادەتلەر پەقەت نىيەت قىلغاندىلا ئاندىن توغرا بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېيىدۇ: «شەك - شۈبھىسىزكى، پۈتۈن ئەمەللەر نىيەتكە باغلىقتۇر، ھەر بىر

ئىنسان ھەقىقەتەن ئۆزىنىڭ نىيەت قىلغان نەرسىسىگە ئېرىشىدۇ.» [تىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

تاھارەت ئالغۇچى نىيەتنى تىلىدا ئەمەس دىلىدا قىلىدۇ. ئاندىن "بىسىمىللاھ" دېيىدۇ ۋە ئىككى قولىنى يۇيىدۇ، ئاندىن ئاغزىغا سۇ ئېلىپ غار - غار قىلىدۇ ۋە بۇرۇنغا سۇ ئېلىپ مىش - مىش قىلىدۇ. ئاندىن يۈزنى يۇيىدۇ (يۈزنىڭ چېگرىسى باشنىڭ ئادەتتە چاچ چىقىدىغان يېرىدىن باشلاپ ئۈزۈنسىغا زاتقا قىلغان ئاستىغىچە، توغرىسىغا قۇلاقتىن قۇلاققىچە بولىدۇ)، ئاندىن ئىككى قولىنى بىلەكلىرى ۋە جەينەكلىرى

بىلەن قوشۇپ يۇيىدۇ، ئاندىن بېشىنىڭ ھەممىسىگە يۈزىنىڭ چېگرىسىدىن باشلاپ گەدىنىڭچە ۋە ئىككى قۇلاق ئارقىسىدىكى چاچ چىقمايدىغان يەرگە مەسھى قىلىدۇ، ئىككى كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى ئىككى قۇلقىنىڭ ئىچىگە كىرگۈزىدۇ، ئىككى باش بارمىقى بىلەن ئىككى قۇلقىنىڭ ئارقىسىنى مەسھى قىلىدۇ. (گەردەنگە مەسھ قىلىش توغرىسىدا سەھىھ ھەدىسلەردىن دەلىل ئىسپات يوق. بەزى ئولمىلار بىدئەت دەپمۇ قارايدۇ) ئاندىن ئىككى پۈتىنى ئۇشۇقلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيىدۇ.

ئەسكەرتىش: ئەگەر ساقال شالاڭ بولسا، ساقال ئاستىنى يۇيۇش ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر قويۇق بولسا، ئۈستىنى يۇيىدۇ.

ئايغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارغا مەسھى قىلىش: تېرىدىن ياكى شۇنىڭدەك نەرسىدىن تىكىلگەن ئايغ كىيىمدۇر. ئەگەر يۇڭ ۋە شۇنىڭدەك نەرسىلەردىن توقۇلغان ئايغ كىيىمى بولسا «پايپاق» دېيىلىدۇ. ھوشۇقنى ياپىدىغان ئايغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارغا مەسھى قىلىش پەقەت كىچىك تاھارەت ئالغاندىلا جائىز بولىدۇ.

ئايغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارغا مەسھى قىلىشنىڭ شەرتلىرى: 1- ئايغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارنىڭ كامىل تاھارەت ئۈستىگە كىيىلگەن (يەنى ھەر ئىككىلى پۈتىنى يۇيۇپ بولغاندىن كېيىن كىيگەن) بولۇشى. 2- ئۇنىڭ تاھارىتى سۇ بىلەن ئالغان تاھارەت بولۇش. 3- ئايغ كىيىمى ۋە پايپاق يۇيۇش پەرز بولغان جايىنى ياپقان بولۇشى. 4- ئايغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارنىڭ قوللىنىش جايىز بولغان نەرسىلەردىن تىكىلگەن بولۇشى. 5- ئايغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارنىڭ پاك بولۇشى.

ئايغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارغا مەسھى قىلىنىدىغان مىقدار: ئەڭ كۆپ بولغاندا پۈت بارماقلىرى ئۈستىدىن پاچاقچىچە بولىدۇ، مەسھى قولنىڭ بارماقلىرى بىلەن ئارچ تۇتقان ھالەتتە بولىدۇ.

سەللەگە مەسھى قىلىش: سەللە ئۈستىگە تۆۋەندىكىدەك شەرتلەر ئاستىدا مەسھى قىلسا دۇرۇس بولىدۇ:

1- سەللە ئەر كىشىنىڭ بولۇشى. 2- باشنىڭ ئادەتتە يېپىشقا تېگىشلىك يېرىنى ياپقان بولۇشى. 3- كىچىك تاھارەت ئالغان بولۇشى. 4- سۇ بىلەن ئالغان تاھارەت بولۇشى.

لېچەككە مەسھى قىلىش: لېچەك ئۈستىگە تۆۋەندىكىدەك شەرتلەر ئاستىدا مەسھى قىلسا دۇرۇس بولىدۇ:

1- لېچەك ئايالنىڭ بولۇشى. 2- لېچەك كېكرەكنىڭ ئاستىدىن يۆگەلگەن بولۇشى. 3- كىچىك تاھارەت ئالغان بولۇشى. 4- سۇ بىلەن ئالغان تاھارەت بولۇشى. 5- باشنىڭ ئادەتتە يېپىشقا تېگىشلىك يېرىنى ياپقان بولۇشى.

مەسھى قىلىشنىڭ مۇددىتى: مۇقىم (يەنى سەپەرگە چىقمىغان) ئادەم بىر كېچە - كۈندۈزگىچە مەسھى قىلىدۇ. سەپەرگە چىققان ئادەم ئەگەر سەپەردە نامىزىنى قەسر قىلىپ ئوقۇيدىغان مۇساپىدە بولسا (يەنى 85 كىلومىتىر)، ئۈچ كېچە- كۈندۈزگىچە مەسھى قىلىدۇ.

مەسھى مۇددىتىنىڭ باشلىنىشى: ئۇنىڭ مۇددىتى مۇقىم ئادەم ئۈچۈن ئۆتۈكنى تاھارەت ئۈستىگە كىيىپ، ئاندىن تەرەت سۈندۈرۈلگەندىن كېيىن ئالغان تاھارەتتىكى تۇنجى مەسھىدىن باشلاپ، ئەتىسى شۇ ۋاقىتقىچە (يەنى 24 سائەت) بولىدۇ.

دېققەت قىلىشقا تېگىشلىك نۇقتا: كىمكى سەپەر ئۈستىدە مەسھى قىلىپ ئاندىن مۇقىم تۇرۇپ قالسا ياكى مۇقىم چاغدا مەسھى قىلىپ ئاندىن سەپەر قىلسا ياكى مەسھىنىڭ باشلانغان ۋاقتى ھەققىدە شەكىللىنىپ قالسا، مۇقىم ئادەمگە ئۇخشاش مەسھى قىلىدۇ.

تېڭىق ئۈستىگە مەسھى قىلىش: تېڭىق سۆڭەك سۇنغان ياكى بەدەن زەخمىلەنگەن ھالەتلەردە تېڭىلغان جىپىس بولۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇنداق شەرتلەر ئاستىدا مەسھى قىلىش دۇرۇس بولىدۇ: 1- تېڭىشقا موھتاج بولغان بولۇشى. 2- ھاجەت مىقدارى بولغان يەردىن ئېشىپ كەتمىگەن بولۇشى. 3- تاھارەت ئالغاندا تېڭىق ئۈستىگە مەسھى قىلىش بىلەن قالغان ئەزالارنى يۇيۇش ئارقا - ئارقىدىن بولۇشى. ئەگەر تېڭىق ھاجەت مىقدارىدىن ئېشىپ كەتكەن بولسا، ئېشىپ كەتكەن يەرنى ئېلىۋېتىش ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر ئۇنى ئېلىۋەتكەندە زىيان يېتىپ قېلىشتىن قورقسا، ئۇنىڭ ئۈستىگە مەسھى قىلىش دۇرۇس بولىدۇ.

دېققەت قىلىشقا تېگىشلىك نۇقتىلار: * ئۆتۈككە مەسھى قىلغاندا ئىلگىرى- كېيىن قىلماستىن،

ئىككى ئۆتۈككە بىراقلا مەسھى قىلىش ئەۋزەلدۇر. * ئۆتۈكنىڭ ئاستىغا ۋە ئايپۇنىغا مەسھى قىلىش سۈننەت ئەمەس. ئەگەر ئۆتۈكنى جايغا مەسھى قىلىش بىلەن چەكلەنسە كۇپايە قىلمايدۇ. * مەسھى قىلىشنىڭ ئورنىغا ئۆتۈكنى يۇيۇش، تەكرارلاپ مەسھى قىلىش مەكرۇھتۇر. * سەللە ۋە لېچەكنىڭ كۆپ قىسمىغا مەسھى قىلىش ۋاجىپتۇر.

تاھارەتنى سۈندۈرۈۋىچى ئامىللار: 1 - ئالدى ياكى ئارقا تەرەت يولىدىن چىققان نەرسە، مەيلى ئۇ يەل ۋە مەنىگە ئوخشاش پاك نەرسە بولسۇن، مەيلى سۈيۈك ۋە مەزىگە ئوخشاش پاسكىنا نەرسە بولسۇن، ھەممىسى ئوخشاشتۇر. **2 -** ئۇخلاش ياكى ھۆشىدىن كېتىش بىلەن ئەقلىنى يوقىتىپ قويۇش. (ئولتۇرغان ياكى ئۆرە تۇرغان ھالەتتە ئازغىنە ئۇخلىغان بولسا تاھارەتنى سۈندۈرمايدۇ). **3 -** چوڭ - كىچىك تەرەتنىڭ تەرەت يولى بولمىغان جايىدىن چىقىپ كېتىشى. **4 -** خېلى ئوبدانلا قان چىقىپ كەتكەنگە ئوخشاش بەدەندىن چوڭ - كىچىك تەرەتتىن باشقا نىجىس نەرسىنىڭ چىقىپ كېتىشى. **5 -** تۆگە گۆشى يېيىش. (بەزى ئۆلىمالارنىڭ كۆز قارىشىدا تەرەتنى سۈندۈرمايدىغانلىقى قەيت قىلىندۇ. -م). **6 -** جىنسىي ئەزانى قول بىلەن تۇتۇش. **7 -** ئەرەننىڭ ئايالىنى، ئايالنىڭ ئەرنى ھېچقانداق توساقسىز شەھۋەت بىلەن تۇتۇشى. **8 -** ئىسلام دىنىدىن يېنىۋېلىش.

تاھارەت ئالغانلىقىنى جەزملەشتۈرگەن، بىراق تاھارەت سۈندۈرۈلۈپ قالغاندا شەكلىنىپ قالغان ياكى تاھارەت سۈندۈرۈلۈپ قالغانلىقىنى جەزملەشتۈرگەن، بىراق تاھارەت ئالغانلىقىدا شەكلىنىپ قالغان كىشى جەزملەشتۈرگىنى بويىچە ئىش قىلىدۇ.

غۇسلى قىلىش: غۇسلى قىلىشنى ۋاجىپ قىلىدىغان ئامىللار: 1 - مەنىنىڭ لەززەت بىلەن چىقىشى ياكى ئۇنىڭ ئۇخلاۋاتقان ئادەمدىن لەززەتلىك ياكى لەززەتسىز چىقىشى. **2 -** زەكەرنى خەتنىگەھىغىچە ئايالنىڭ جىنسىي يولىغا كىرگۈزۈش. بۇ ھالەتتە مەنى چىقىشىمۇ غۇسلى قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. **3 -** كاپىرنىڭ ئىسلام دىنىغا كىرىشى. گەرچە ئۇ مۇرتەد بولغان بولسىمۇ، ئىسلام دىنىغا قايتا كىرگەندە غۇسلى قىلىشى ۋاجىپ بولىدۇ. **4 -** ھەيز قېنىنىڭ كېلىشى. **5 -** نىفاس قېنىنىڭ كېلىشى. **6 -** مۇسۇلماننىڭ ئۆلۈشى. **غۇسلىنىڭ پەرزلىرى:** پاكلىنىش نىيىتى بىلەن بەدەننىڭ ھەممە يېرىنى، ئېغىز ۋە بۇرۇن ئىچىنى يۇيۇش كۇپايە قىلىدۇ.

كامىل غۇسلى قىلىش ئۈچۈن تۆۋەندىكىدەك توققۇز تۈرلۈك ئىشقا ئەمەل قىلىش مۇستەھەبتۇر:
1 - غۇسلى قىلىشنى نىيەت قىلىدۇ. (يەنى كۆڭلىگە پۈكىدۇ) **2 -** "بىسىمىلاھ" دەيدۇ. **3 -** قولىنى سۇ قاچىسىغا تىقىشتىن بۇرۇن ئۈچ قېتىم يۇيىدۇ. **4 -** جىنسىي ئەزاسىنى ۋە ئۇنىڭغا يوقۇپ قالغان مەينەت نەرسىلەرنى يۇيىدۇ. **5 -** تاھارەت ئالىدۇ. **6 -** بېشىغا ئۈچ ئوچۇم سۇ تۆكىدۇ. **7 -** بەدىنىگە سۇ تۆكىدۇ. **8 -** بەدىنىنى قولى بىلەن ئۇۋىلاپ يۇيىدۇ. **9 -** ئوڭ تەرىپىدىن باشلاپ يۇيىدۇ.

تاھارەت ئېلىشقا تېگىشلىك ئادەمگە: 1 - قۇرئاننى تۇتۇش. **2 -** ناماز ئوقۇش. **3 -** كەبىنى تاۋاپ قىلىش قاتارلىقلار مەنى قىلىنىدۇ.

غۇسلى قىلىشى تېگىشلىك بولغان ئادەمگە يۇقىرىدىكىلەرگە قوشۇپ يەنە: 4 - قۇرئان ئوقۇش. **5 -** مەسچىتتە تاھارەتسىز تۇرۇش چەكلىنىدۇ.

جۈنۈب بولغان ئادەمنىڭ تاھارەت ئالماستىن ئۇخلىشى، غۇسلى قىلغاندا سۇنى ئىسراپ قىلىشى مەكرۇھتۇر. ئەگەر چېچى قويۇق ئادەم بولسا، سۇنى چاچنىڭ تەكتىدىكى تېرە قىسمىغا يەتكۈزۈشى ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر ئۆرۈمە چاچلىق ئايال بولسا، چېچىنى چۈۋۈش ۋاجىپ ئەمەس. غۇسلى قىلغاندا تەرتىپ ۋاجىپ ئەمەس، لېكىن بىز يۇقىرىدا تىلغا ئالغان تەرتىپ بويىچە باشلاش، شۇنداقلا ئوڭ تەرەپتىن باشلاپ يۇيۇش مۇستەھەبتۇر. ئارقا - ئارقىدىن يۇيۇش ۋاجىپ ئەمەس. غۇسلى قىلغاندا چوڭ ۋە كىچىك تاھارەتنى نىيەت قىلسا، ھەر ئىككىلىسىگە كۇپايە قىلىدۇ. بەدەننىڭ ھەممە يېرىنى سۇ بىلەن يۇيۇش بولسا، غۇسلى قىلىش ۋە تاھارەت ئېلىشقا بىردەك كۇپايە قىلىدۇ.

تەيەممۇم قىلىش: تەيەممۇم قىلىشنىڭ شەرتلىرى: 1 - سۇ ئىشلىتىش قىيىن بولۇپ قېلىش.

مەسىلەن: سۇ تاپالماسلىق، ياكى كېسەل سەۋەبى بىلەن سۇ ئىشلەتسە سۇنىڭ زىيان قىلىشىدىن ئەنسىرەش، قاتتىق سوغۇق، ياكى بار سۇدا تاھارەت ئېلىۋەتسە ئۆزىنىڭ ياھەمراھىنىڭ ياكى ھايۋىنىنىڭ ئۆسۈزۈلۈقتا قېلىش خەۋپىنىڭ بولۇشى قاتارلىقلار. **2- رۇخسەت قىلىنغان، تۈزۈيدىغان، كۆيدۈرۈلمىگەن پاك تۇپراق بىلەن تەيەممۇم قىلىش.**

تەيەممۇمنىڭ پەرزلىرى: 1- پاك تۇپراققا بىر قېتىم ئۇرۇپ يۈزنىڭ ھەممە يېرىنى سىلاش. 2- ئىككى قولىنى بېغىشقىچە سىلاش. 3- تەرتىپ بىلەن تەيەممۇم قىلىش. 4- ئارقا - ئارقىدىن تەيەممۇم قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

تەيەممۇمنى سۇندۇرىدىغان ئامىللار: 1 - سۇ بىلەن ئالغان تاھارەتنى سۇندۇرىدىغان ئامىللارنىڭ ھەممىسى. 2- سۇ تاپالمى تەيەممۇم قىلغان بولسا، سۇنىڭ تېپىلىشى. 3- تەيەممۇم قىلىشقا رۇخسەت قىلىنغان ئىللەتنىڭ تۈگىشى. مەسىلەن: كېسەل سەۋەبىدىن تەيەممۇم قىلىۋاتقان كىشىنىڭ شىپالىق تېپىشى. **تەيەممۇمنىڭ سۈننەتلىرى: 1- غۇسلى ئۈچۈن تەيەممۇم قىلغاندا تەرتىپ بىلەن ۋە ئارقا - ئارقىدىن قىلىش. 2- تەيەممۇم قىلىشنى (سۇ تېپىلىپ قالارمىكىن دېگەن ئۈمىد) نامازنىڭ ئاخىرقى ۋاقىتىغىچە كېچىكتۈرۈش. 3- تەيەممۇم قىلىپ بولغاندىن كېيىن تاھارەت ئالغاندا ئوقۇيدىغان دۇئالارنى ئوقۇش. ۴- ئەسكەرتىش: تەيەممۇم قىلىشتا قولىنى تەكرار ئۇرۇش مەكرۇھتۇر.**

تەيەممۇم قىلىش قائىدىسى: تەيەممۇم قىلغۇچى ئالدى بىلەن نىيەت قىلىدۇ. (نىيەتنى تەلەپپۇز قىلماستىن بەلكى قىلىدە قىلىدۇ.م.) ئاندىن ”بىسىللاھ“ دەيدۇ، ئاندىن پاك تۇپراققا ئىككى قولىنى بىر قېتىم ئۇرۇپ، قولىنىڭ ئالقمىنى بىلەن يۈزىنى ۋە ساقلىنىنى سىلايدۇ. ئاندىن سول قولىنىڭ ئالقمىنى بىلەن ئوڭ قولىنىڭ دۈمبىسىنى، ئوڭ قولىنىڭ ئالقمىنى بىلەن سول قولىنىڭ دۈمبىسىنى سىلايدۇ. شەيئەلەر پاك ۋە ناپاك دەپ ئىككىگە ئايرىلىدۇ. **1- چۈشكىغا ئوخشاش ئەسلىدىنلا ناپاك بولغان نەرسىلەر. 2- زېمىن ۋە كېيىم-كېچەككە ئوخشاش ئەسلىدىنلا پاك بولغان نەرسىلەر. بۇ ھەقتە تۆۋەندىكى جەدۋەلدە تەپسىلى چۈشەنچە بېرىلدى:**

شەيئەلەر	ئۇنىڭ ھۆكۈمى
سۈكۈن	مەينەت ھايۋانلارنىڭ ھۆكۈمى: ئىت، چوشقا، ئۇنىڭ كۈچۈكلىرى، گۆشنى يېگىلى بولمايدىغان قۇشلار، مۈشۈكتىن چوڭ يارىتىلغان گۆشنى يېگىلى بولمايدىغان تۆت پۈتۈلۈك ھايۋانلار. يۇقىرىدىكى ھايۋانلارنىڭ ئۆزى ۋە جىسىملىرى، سۈيىدۈكى، تەرتى، شۆلگىيى، تەرى، مەنىيسى، سۈتى، ماڭقىسى ۋە قۇسۇقى قاتارلىقلار نجاسەتتۇر.
ھايۋاناتلار	1- ئىنساننىڭ ھۆكۈمى: ئىنساننىڭ پۈتۈن ئەزالىرى ۋە كېرەكسىز نەرسىلىرى پاكىزدۇر. ئىنساننىڭ مەنىيسى، تەرى ۋە شۆلگىيى، سۈتى، بەلىغىمى ۋە قىز-خانىملارنىڭ جىنىسى يولىدىن چىققان ھۆلۈك پاكىزدۇر. سۈيىدۈكى، تەرتى، مەزىسى، ۋەدىسى ۋە قېنى نجاسەتتۇر. 2- گۆشى يېيىلىدىغان جانلىقلارنىڭ ھۆكۈمى: سۈيىدۈكى، مايىقى، مەنىيسى، سۈتى، تەرى، شۆلگىيى، ماڭقىسى، قۇسۇقى، مەزىسى ۋە ۋەدىسى قاتارلىقلار نجىس ئەمەس. كۈندىلىك تۇرمۇشتا ساقلىنىش قېيىن بولغان ھايۋانلارنىڭ ھۆكۈمى: ئېشەك، مۈشۈك، چاشقان ۋە شۇنىڭدەك كۈندىلىك تۇرمۇشتا ساقلىنىش قېيىن بولغان جانلىقلارنىڭ پەقەت شۆلگىيى ۋە تەرىلا نجىس ئەمەس.
ئۆلۈكلەر	ئۆلۈكلەرنىڭ ھەممىسى پاسكىندۇر. پەقەت ئادەمنىڭ، بېلىق ۋە چېكەتكە، چايان، چۈمۈلە ۋە ياشلارغا ئوخشاش قان چىقمايدىغان جانلىقلارنىڭ ئۆلۈكلىرى پاكىزدۇر.
جانسىز نەرسىلەر	جانسىز نەرسىلەرنىڭ ھۆكۈمى: يەر، تاش ۋە شۇنىڭدەك جانسىز نەرسىلەر پاكىزدۇر. (يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىدىن پاكىزلىقىدا پۈتۈن جانسىز نەرسىلەر مۇستەسنادۇر).

دققەت قىلىشقا تېگىشلىك نۇقتىلار: * قان، يىرىك ۋە قان ئارىلاش يىرىك نجىستۇر. ئەگەر ئۇ نەرسىلەر پاكىز ھايۋانلاردىن چىققان بولۇپ، ئازراق تېگىپ قالغان بولسا، ناماز ۋە باشقا ئىبادەتلەردە ئەپۇ قىلىنىدۇ. *

تۆۋەندىكىدەك ئىككى تۈرلۈك قان پاكىزدۇر: **1.** بېلىقنىڭ قېنى. **2.** بۇغۇزلاپ ئۆلتۈرۈلگەن ھايۋانلارنىڭ گۆشلىرىدە ۋە تومۇرلىرىدا قالغان قان. * گۆشنى يېگىلى بولىدىغان ھايۋاندىن تىرىك تۇرغۇزۇپ كېسىۋالغان گۆش. لەختە قان. شەكىلگە كىرگۈزۈلگەن ۋە كىرگۈزۈلمىگەن بەچچىدىنكى ھايۋان قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى نىجىستۇر. * نىجاسەتنى تازىلاش ئۈچۈن نىيەت قىلىش كەتمەيدۇ. مەسىلەن، نىجاسەت يامغۇر سۈيى بىلەن تازىلىنىپ كەتسە پاكىزلانغان بولىدۇ. * نىجاسەتنى قول بىلەن تۇتۇش ياكى دەسسەش تاھارەتنى سۇندۇرمايدۇ، پەقەت ئۇنى تازىلاش، شۇنىڭدەك بەدەن ۋە كېيىمگە يۇقۇپ قالغان نىجاسەتنى تازىلاش ۋاجىپ بولىدۇ. * نىجاسەت يۇقۇپ قالغان نەرسە تۆۋەندىكىدەك شەرتلەر ئاستىدا پاكىزلىنىدۇ: **1.** پاكىز سۇ بىلەن يۇيۇش. **2.** يۇيۇلغان نەرسە سىقىلى بولىدىغان بولسا، سۇنىڭ سىرتىغا ئېلىپ سىقىش. **3.** نىجاسەت يۇيۇش بىلەن چىقىمىغاندا تاتىلاش ۋە شۇنىڭدەك چارىلەر بىلەن چىقىرىلىدۇ. **4.** ئەگەر نىجاسەت ئىتنىڭ بولسا، يەتتە قېتىم يۇيۇش بىلەن بىرگە سەككىزىنچى قېتىمدا تۇپراق ياكى سوپۇن بىلەن يۇيۇلىدۇ.

ئەسكەرتىشلەر: * يەر ئۈستىدىكى نىجاسەت سۈيۈككە ئوخشاش سۇيۇق بولسا، ئۇ يەرگە نىجاسەتنىڭ رەڭگى ۋە پۇرىقى يوقىغىدەك مىقداردا سۇ ئېقىتىش كۇپايە قىلىدۇ. ئەگەر چوڭ تەرەتكە ئوخشاش كۆزگە كۆرۈنىدىغان نىجاسەت بولسا، نىجاسەتنىڭ ئۆزىنى ۋە ئۇنىڭ ئىزىنى چوقۇم تازىلاش كېرەك. * ئەگەر سۇ بىلەن تازىلىمىغاندا چىقىرىش مۇمكىن بولمايدىغان نىجاسەت بولسا، ئۇنى سۇ بىلەن يۇيۇش ۋاجىپ بولىدۇ. * ئەگەر نىجاسەت ئورنىدا كۆرۈنمىسە، شۇ ئورۇننى يۇيۇلۇپ بولدى دەپ ئىشەنچ قىلغانغا قەدەر يۇيۇش كېرەك. * كىمكى نەپلە ناماز ئوقۇش ئۈچۈن تاھارەت ئالغان بولسا، پەرز ناماز ئوقۇشمۇ دۇرۇس بولىدۇ. * ئۇخلاپ قالغان ياكى ئوسۇرۇپ سالغان كىشىگە ئىستىنجا قىلىش كەتمەيدۇ، چۈنكى ئوسۇرۇق پاكىزدۇر. ئۇ پەقەت ناماز ئۆتمەكچى ۋە شۇنىڭدەك ئىبادەت قىلماقچى بولسا تاھارەت ئالىدۇ.

قىز-خانىملارغا دائىر مەسىلىلەر

ئاياللاردىن كېلىدىغان تەبىئى قانلارنىڭ ھۆكۈملىرى

(ھەيز ۋە ئىستىھازە)

ھۆكۈم	مەسىلە
ئەڭ كىچىك ياش توققۇز دۇر. ئەگەر توققۇز ياشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭ جىنسى يولىدىن قان كەلسە ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ. چوڭ ياشنىڭ چىكى يوق.	ئايال ھەيز كۆرىدىغان ئەڭ كىچىك ۋە ئەڭ چوڭ ياش
بىر كېچە - كۈندۈزدۈر (24 سائەت). ئەگەر قان كەلگەن مۇددەت ئۇنىڭدىن ئاز بولسا، كەلگەن قان ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.	ھەيز داۋاملىشىدىغان ئەڭ تۆۋەن مۇددەت
15 كۈندۈر. ئەگەر قاننىڭ كېلىشى مەزكۇر مۇددەتتىن ئېشىپ كەتسە، ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.	ھەيز داۋاملىشىدىغان ئەڭ كۆپ مۇددەت
13 كۈندۈر. ئەگەر 13 كۈن تاماملىنىشتىن بۇرۇن قان كەلسە ئىستىھازە ¹ ھېسابلىنىدۇ.	ئىككى ھەيز ئارىسىدىكى پاكلىق
ئالتە ياكى يەتتە كۈندۈر.	كۆپۈنچە ئاياللاردىكى ھەيز مۇددىتى
23 ياكى 24 كۈندۈر.	كۆپىنچە ئاياللاردىكى پاكلىق مۇددىتى

1 ئىستىھازە: (ئاق خۇن دەپمۇ ئاتىلىدۇ) مەلۇم ئىللەت تۈپەيلى كېلىدىغان قان بولۇپ، بەچچىدىننىڭ تۆۋەن تەرىپىدىكى تومۇردىن ئېقىپ چىقىدۇ. ھەيز بىلەن ئىستىھازەنىڭ ئارىسىدىكى پەرق مۇنداق بىر قانچە تۈرلۈك بولىدۇ: **1.** ھەيز قېنى قارىغا مايىل قىزىل بولىدۇ، ئەمما ئىستىھازە قېنى ساپ ۋە پار قىراق بولۇپ، بۇرۇندىن چىقىدىغان قانغا ئوخشاپ كېتىدۇ. **2.** ھەيز قېنى قويۇق بولۇپ، بىرە - بىرە توختاپ قالىدۇ، ئەمما ئىستىھازە قېنى سۇيۇق بولۇپ، خۇددى جاراھەتتىن تەپچىرەپ چىققان قانغا ئوخشاپ كېتىدۇ. **3.** ھەيز قېنىنىڭ كۆپىنچە ھاللاردا يۇرىقى بولۇپ، ناھايىتى سېسىق بۇرايدۇ، ئەمما ئىستىھازە قېنىنىڭ يۇرىقى ئادەتتىكى قاننىڭ يۇرىقىغا ئوخشايدۇ. **ھەيزدار ھالەتتە چەكلىنىدىغان ئىشلار:** جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش. تالاق. ناماز ئوقۇش، مەسجىد تۇرۇش، قۇرئان ئوقۇش، روزا تۇتۇش، قۇرئاننى تۇتۇش قاتارلىقلارغا ئوخشاش جۈنۇپىڭ قىلىشى چەكلەنگەن ئىشلار مەنى قىلىنىدۇ.

<p>ھامىلدار ئايالدىن كەلگەن قان ياكى كۈلرەڭ ۋە ياكى ساغۇچ سۇيۇقلۇقىنىڭ ھەممىسى ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.</p>	<p>ھامىلدارلىق مەزگىلىدە كەلگەن قان ھەيزمۇ؟</p>
<p>بۇ مەسىلىدە ئاياللار تۆۋەندىكىدەك ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1 - جىنسىي يولىدىن ئاق سۇيۇقلۇق¹ كېلىدىغان ئايال بولسا، شۇ سۇيۇقلۇقنىڭ كەلگەنلىكى بىلەن بىلىدۇ. 2 - ئاق سۇيۇقلۇق كەلمەيدىغان ئايال بولسا، جىنسىي يولىنىڭ قان، كۈلرەڭ ۋە ساغۇچ سۇيۇقلۇقلاردىن تازىلانغانلىقى بىلەن بىلىدۇ.</p>	<p>ھەيزدار ئايال پاكلانغانلىقىنى قاچان بىلىدۇ؟</p>
<p>سۈزۈك ياكى چېلىشماغۇ ئاق سۇيۇقلۇق بولسا، ئۇ ياكىزدۇر. ئەگەر قان ياكى كۈلرەڭ ۋە ياكى ساغۇچ سۇيۇقلۇق بولسا نىجىستۇر. بىراق ھەممىسى تاھارەتنى سۈندۈرىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ كېلىشى داۋام قىلسا ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.</p>	<p>ياكلىق مەزگىلىدە ئايالنىڭ جىنسىي يولىدىن چىققان سۇيۇقلۇقلار</p>
<p>ھەيزگە، ھەيزدىن ئىلگىرى ياكى كېيىن تۇتۇشۇپ كەلسە ھەيز ھېسابلىنىدۇ. ھەيزدىن ئايرىم كەلسە ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.</p>	<p>ئايالنىڭ جىنسىي يولىدىن چىققان كۈلرەڭ ياكى ساغۇچ سۇيۇقلۇقلار</p>
<p>ئەگەر ئۇنىڭ قېنى توختىغان ۋە ئۇ ياكلانغانلىقىنى كۆرگەن بولسا، گەرچە ئۇنىڭ ھەيز كۆرۈشكە ئادەتلەنگەن كۈنلىرى تۈگىمىگەن بولسىمۇ، ھەيزدىن ياكلانغانلىق ھۆكۈمى بېرىلىدۇ.</p>	<p>ھەر ئايدا ھەيز كۆرىدىغان مۇئەييەن كۈنلىرى بولۇپ، شۇ كۈنلەر توشۇشتىن بۇرۇن پاكلانغان قىز-خانم</p>
<p>مەزكۇر قاندا ھەيزنىڭ سۈپەتلىرى بولسا، قايسى ۋاقىتتا كېلىشىدىن قەتئىينەزەر ھەيز ھېسابلىنىدۇ. لېكىن ئىككى قاننىڭ ئارىلىقىدا پاكلىقنىڭ ئەڭ تۆۋەن مۇددىتى 13 كۈن ئۆتۈشى شەرت قىلىنىدۇ. ئۇنداق بولمايدىكەن ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.</p>	<p>ھەيز ئادەتلەنگەن ۋاقىتتىن بۇرۇن كەلگەن ياكى كېچىكىپ قالغان ئەھۋال ئاستىدا</p>
<p>ھەيزنىڭ ئەڭ كۆپ مۇددىتى 15 كۈندىن ئېشىپ كەتمەسلىك شەرتى ئاستىدا ھەيز ھېسابلىنىدۇ.</p>	<p>ھەيز مۇددىتى ئادەتلەنگەن كۈندىن ئارتۇق كەلسە ياكى كېمىيىپ كەتسە</p>
<p>مۇنداق ئاياللار تۆۋەندىكىدەك تۆت تۈرلۈك بولىدۇ: 1 - شۇ ئايدا ھەيز كېلىدىغان ۋاقىتنى، كۈن سانى بىلىدىغان، ھەيز قېنىنى باشقا قانلاردىن پەرق ئېتەلەيدىغان ئايال بولۇپ، قاننىڭ سۈپىتىگە ئەمەس، كۈن سانىغا ۋە ھەيز كېلىپ ئادەتلەنگەن ۋاقىتقا ئەمەل قىلىدۇ. 2 - شۇ ئايدا ھەيز كېلىدىغان ۋاقىتنى، كۈن سانىنى بىلىدىغان، لېكىن كەلگەن قېنى بىر خىل سۈپەتتە بولغان ئايال بولۇپ، ئادەتلەنگەن ھەيز كۈنى ۋە ۋاقىتى مىقدارىنى ھەيز ھېسابلايدۇ. 3 - شۇ ئايدا ھەيز كۆرىدىغان ۋاقىتنى بىلىدىغان، لېكىن كۈن سانىنى بىلمەيدىغان ئايال بولۇپ، ئۆزى بىلىدىغان ۋاقىتنىڭ كۈنلىرىدىن ئاياللاردىكى كۆپىنچە ھەيز مۇددىتى بولغان ئالتە ياكى يەتتە كۈننى ھەيز ھېسابلايدۇ. 4 - ھەيز كۆرىدىغان كۈن سانىنى بىلىدىغان، لېكىن شۇ ئايدىكى ھەيز كېلىدىغان ۋاقىتنى بىلمەيدىغان ئايال بولۇپ، قەمەرىيە ھېسابىدا ھەر ئاينىڭ بېشىدىن ئۆزى بىلىدىغان كۈن سانىنى ھەيز ھېسابلايدۇ.</p>	<p>بۇ مۇددەت قان كەلسە ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.</p>

نېفاس قېنىنىڭ ھۆكۈملىرى

<p>ھۆكۈم بۇ ھالەتتە نېفاسدار ئاياللارنىڭ ھۆكۈمىنى تۇتمايدۇ، غۇسلى قىلىشىمۇ ۋاجىپ بولمايدۇ، تۇتقان روزىنىمۇ يۈزۈلمەيدۇ.</p>	<p>مەسىلە ئەگەر ئايال بوشانغاندىن كېيىن قان كۆرمىسە</p>
<p>تۇغۇشتىن ئازراق ۋاقىت ئىلگىرى قاتتىق ئاغرىق بىلەن بىرگە كەلگەن قان ۋە سۈنى كۆرسە، نېفاسدار ئايالنىڭ ھۆكۈمىنى تۇتمايدۇ، بەلكى ئۇ قان ياكى سۇ ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.</p>	<p>ئەگەر ئايال تۇغۇش ئالامەتلىرىنى كۆرسە</p>
<p>گەرچە بالا چىقمىغان ياكى بىر قىسمى چىققان بولسىمۇ، بۇ قان نېفاس قېنى ھېسابلىنىدۇ، ئۇ ئايالغا بۇ ۋاقىتتا ئۆتكەن نامازنىڭ قازاسىنى قىلىش ۋاجىپ بولمايدۇ.</p>	<p>تۇغۇش جەريانىدا ئايالدىن چىققان قان</p>
<p>بالا ئانىسىنىڭ قورسىقىدىن يەرگە پۈتۈنلەي چۈشۈپ بولغاندىن كېيىن باشلىنىدۇ.</p>	<p>نېفاس كۈنىنى ساناش قاچان باشلىنىدۇ؟</p>
<p>ئاز ۋاقىتنىڭ چېكى يوق، ئەگەر ئايال بوشانغاندىن كېيىن قان دەرھال توختىغان</p>	<p>نېفاسنىڭ ئەڭ ئاز ۋاقتى</p>

1 بۇ ئاق سۇيۇقلۇق ياكىزىدۇر، لېكىن تاھارەتنى سۈندۈرىدۇ.

قانچىلىك؟	بولسا، غۇسلى قىلىشى ۋە ناماز ئوقۇشى، 40 كۈن توشۇشنى ساقلىماسلىقى ۋاجىپ بولىدۇ.
نېفاسنىڭ ئەڭ كۆپ مۇددىتى قانچىلىك؟	40 كۈندۈر. ئەگەر 40 كۈندىن ئېشىپ كەتسە، ئۇنىڭغا قاراپ تۇرماستىن، غۇسلى قىلىش ۋە ناماز ئوقۇش ۋاجىپ بولىدۇ. لېكىن ھامىلدار بولۇشتىن ئىلگىرىكى ھەيز كۆرۈش ۋاقتىغا ئۇدۇللىشىپ قالسا، ھەيز ھېسابلىنىدۇ.
قوشكېزەك ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ تۇغسا	نېفاس كۈنىنى ساناشنى بىرىنچى بالا تۇغۇلغاندىن كېيىنلا باشلايدۇ.
بويىدىن ئاچراپ كەتكەندىن كېيىن قان كەلسە	ئەگەر بويىدىن ئاچراپ كەتكەن بالا 80 كۈنلۈك ياكى ئۇنىڭدىن ئاز بولسا، ئۇنىڭدىن كېيىن كەلگەن قان ئىستېھازە ھېسابلىنىدۇ. 90 كۈنلۈكتىن كېيىن بولسا، ئۇنىڭدىن كېيىن كەلگەن قان نېفاس ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر 80 كۈن بىلەن 90 كۈن ئارىسىدا بولسا، ھۆكۈم بالىنىڭ ئىنسان شەكلىگە كىرگەن ياكى كىرمىگەنلىكىگە باغلىقتۇر. ئەگەر ئىنسان شەكلىگە كىرگەن بولسا، ئۇنىڭدىن كېيىن كەلگەن قان نېفاس ھېسابلىنىدۇ. ئىنسان شەكلىگە كىرمىگەن بولسا، ئىستېھازە ھېسابلىنىدۇ.
ئەگەر ئايال 40 كۈن جەريانىدا پاكلانغان بولسا، ئاندىن 40 كۈن توتۇشتىن بۇرۇن يەنە قان كەلگەن بولسا	ئايال 40 كۈنلۈك نېفاس كۈنى جەريانىدا كۆرگەن ياكىلىق، ياكىلىق ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا ئۇ بۇ ياكىلىق ئىچىدە غۇسلى قىلىدۇ ۋە ناماز ئوقۇيدۇ. ئەگەر قان بۇ 40 كۈن جەريانىدا يەنە كەلسە، نېفاس ھۆكۈملىرىنى تۇتىدۇ. 40 كۈن تۈگىگىچە مۇشۇنداق بولىدۇ.

ئەشكەرتىشلەر:

- ★ ئىستېھازىدار ئايالنىڭ ناماز ئوقۇشى ۋاجىپتۇر، لېكىن ئۇ ھەر پەرز ناماز ئۈچۈن بىر قېتىم تاھارەت ئالىدۇ.
- ★ ئەگەر ئايال ھەيزدىن ياكى نېفاستىن كۈن ئۆلتۈرۈشتىن بۇرۇن پاكلانسا، شۇ كۈننىڭ پېشىن نامىزى بىلەن ئەسىر نامىزىنى ئوقۇش لازىم بولىدۇ. ئەگەر تاڭ يورۇشتىن بۇرۇن پاكلانسا، شۇ ئاخشامنىڭ شام نامىزى بىلەن خۇپتەن نامىزىنى ئوقۇشى لازىم بولىدۇ.
- ★ ئەگەر ئايال ناماز ۋاقتى كىرگەندىن كېيىن، ناماز ئوقۇشتىن بۇرۇن ھەيز كۆرۈپ قالسا ياكى نېفاسدار بولسا، پاكلانغاندىن كېيىن مەزكۇر نامازنىڭ قازاسىنى قىلمايدۇ. (بەزى ئۆلىمالار پاكلانغاندىن كېيىن مەزكۇر نامازنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ دەپ قارايدۇ. شەيخۇل ئىسلام مەزكۇر نامازنىڭ ئۇ ئايالنىڭ زىممىسىدىن ساقىت ئەتكەنلىكىنى، نامازنىڭ قازاسىنى قىلمىسىمۇ بولىدىغانلىقىنى كۈچلەندۈرىدۇ. - مۇھەررىر -)
- ★ ئايال ھەيز ياكى نېفاستىن غۇسلى قىلغاندا چېچىنى چۈۈشى ۋاجىپ بولىدۇ. جۈنۈبلۇقتىن غۇسلى قىلغاندا چېچىنى چۈۈش ۋاجىپ بولمايدۇ.
- ★ ئىستېھازىدار ئايال بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش مەكرۇھتۇر. ئېرى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشكە مۇھتاج بولۇپ قالسا دۇرۇس بولىدۇ.
- ★ ئىستېھازىدار ئايال ھەيزدىن كېيىن غۇسلى قىلىپ، ئاق خۇن توختىغانغا قەدەر ھەر ناماز ئۈچۈن تاھارەت ئالىدۇ.
- ★ ئاياللار ھەج ۋە ئۆمرە پائالىيەتلىرىنى ئادا قىلىش ئۈچۈن ياكى رامىزان روزىسىنى تولۇق تۇتۇش ئۈچۈن ھەيزنى ۋاقىتلىق توختىتىدىغان دورا ئىشلەتسە دۇرۇس بولىدۇ، لېكىن مەزكۇر دورا سالامەتلىككە زىيانلىق بولماسلىقى شەرت قىلىنىدۇ.

ئىسلامدا قىز-خانىملار

قىز-خانىملارمۇ ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدىكى ساۋاپ ۋە پەزىلەتتە ئۆزىنىڭ ئىمانى ۋە ياخشى ئەمەللىرى بىلەن ئەرلەر بىلەن ئوخشاشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شۈبھىسىزكى، ئاياللار ئەرلەرنىڭ قېرىندىشىدۇر.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى]. دىندا ئاياللارنىڭ ئۆز ھەققىنى تەلەپ قىلىش، زۇلۇمدىن شىكايەت قىلىش ھوقۇقى بار. دىنى خىتاب ئەر-ئاياللارغا ئايرىم تېكىستلەر بىلەن بايان قىلىنمىغاندا ھۆكۈم ئەر-ئاياللارغا ئوخشاش بولىدۇ. بۇ ئومۇمىي دىنى ئەھكاملارغا نىسبەتلەشتۈرگەندە ئاز كۆرۈلىدىغان ئەھۋالدىر. چۈنكى شەرئەت ئەر-ئاياللارنىڭ يارىتىلىش شەكلى، قۇدرەت ۋە قابىلىيىتىدىن ئىبارەت خۇسۇسىيەتلىرىگە رىئايە قىلىدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: (مەخلۇقاتنى ياراتقان زات بىلىمەمدۇ؟! ئۇ شەيئىلەرنىڭ

نازۇك تەرەپلىرىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن تولۇق خەۋەرداردۇر). [سۈرە مۇلك 14-ئايەت]

ھاياتتا ئەر-ئايال جىنسىنىڭ ئۆزىگە خاس ۋەزىپىسى بولىدۇ. مەزكۇر خۇسۇسىيەتلەرنىڭ بىرىكىپ كېتىشى ئىجتىمائىي جەمئىيەت ۋە كىشىلىك تۇرمۇشتىكى تەڭپۇڭلۇققا تەسىر يەتكۈزىدۇ. ئاللاھ رازىلىقىنى كۆزلەپ ئۆيىدە ئولتۇرغان قىز-خانىملار، ياخشى ئەمەل قىلغان ئەرلەرگە ئوخشاشلا ساۋاپقا ئېرىشىدۇ. ئەسما بىنتى يەزىدتىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلارنىڭ ئارىسىدا تۇرغاندا ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: «ئانا، ئانا سىلگە پىدا بولسۇن، مەن ئاياللارنىڭ سىلگە ئەۋەتكەن ئەلچىسى. -مىنىڭ جېنىم سىلگە پىدا بولسۇن!- دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى ئاياللاردىن مېنىڭ بۇ يەرگە كەلگەنلىكىمنى ئاڭلىغان ياكى ئاڭلىمىغانلار بولسۇن ئۇلارنىڭ كۆز قارىشى مېنىڭ قارىشىمغا ئوخشاش دەپ قارايمەن. شۈبھىسىزكى، ئاللاھ سىلنى ئەر-ئاياللار ئىنسانلارغا ھەق بىلەن ئەۋەتتى. بىز سىلگە ۋە سىلنى ئەۋەتكەن ھەق ئىلاھقا ئىمان كەلتۈردۇق. بىز ئاياللار سىلەرنىڭ ئۆيۈڭلارنىڭ ئاساسى، شەھۋىتىڭلارنى ئادا قىلىش ۋە ئەۋلاد قالدۇرۇشۇڭلاردىكى ئاساسلىق ئامىل. سىلەر ئەرلەر جۈمە ئوقۇش، جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇش، كېسەل يوقلاش، جىنازە نامىزغا قاتنىشىش، ھەج قىلىش ۋە ھەممىدىن ئەۋزەل بولغان ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش قاتارلىق ئەمەللەرنى قىلىش بىلەن بىزدىن پەزىلەتلىك قىلىنىدىڭلار، سىلەر ھەج-ئۆمرىگە، چېگرانى مۇداپىئە قىلىشقا ئاتلانغىنىڭلاردا، بىز سىلەرنىڭ مال-مۈلكىڭلارنى قوغدايمىز، كېيىم-كېچەكلىرىڭلارنى تەييارلايمىز ۋە پەرزەنتلىرىڭلارنى تەربىيەلەيمىز. ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بۇ ئىشلارنىڭ قارشىسىدا ئەجىر ۋە ساۋاپتا سىلەرگە شېرىك بولالايمىزمۇ؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلارغا قاراپ: دىنى مەسىلىلەردە بۇ ئايال

سورىغان سوئالدىنمۇ ياخشىراق بىر سۆز ئاڭلىدىڭلارمۇ؟ دەپ سورىدى. ئۇلار: ئى يا رەسۇلۇللاھ! بىز بۇ ئايالنى بۇنچىلىك مەسىلە سورىدۇ دەپ ئويلىمىغانتۇق دېيىشتى!. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئايالغا قاراپ: سىز قايتىپ بارلىق ئاياللارغا خەۋەر قىلىڭ، سىلەرنىڭ بىرىڭلارنىڭ يولدىشىغا چىرايلىق مۇئامىلە قىلىشى، ئۇنىڭ رازىلىقىنى تەلەپ قىلىشى ۋە ئۇنىڭ سۆزىگە قۇلاق سىلىشى يۇقىرىقى ئەمەللەرنىڭ ھەممىسىگە باراۋەر بولىدۇ، دېدى. ئۇ ئايال خۇرسەنلىكتىن تەكبىر ۋە تەھلىل ئېيتىپ كېتىپ قالدى». [بەيھەقى رىۋايەت قىلغان]. ئاياللار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: «يا رەسۇلۇللاھ! ئەرلەر ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش ئارقىلىق نۇرغۇن پەزىلەتكە ئېرىشتى، بىزلەرگىمۇ ئەجىردە ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلغانغا باراۋەر بولىدىغان ئەمەللەر بارمۇ؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: سىلەرنىڭ بىرىڭلارنىڭ ئائىلىدە قىلغان خىزمىتى ئەرلەرنىڭ ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلغان ئەمىلىگە باراۋەر بولىدۇ» دېدى. [بەيھەقى رىۋايەت قىلغان]. ئايال بىر تۇغقانلارغا قىلىنغان خەير-ئېھسانلارنىڭمۇ ئەجىرى كاتتا بولىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئۆزىنىڭ ئىككى قىزى ياكى ئىككى ھەمبىرىسى ياكى ئايال تۇغقانلىرىغا، ئاللاھ ئۇلارنى ئۆز پەزىلىدىن بەھجەت قىلغانغا قەدەر خەيرى-ئېھسان قىلىدىكەن، ئۇلار ئۇ كىشى ئۈچۈن دوزاختىن پەردە بولىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد ۋە تەبەرانى رىۋايىتى].

قىز-خانىملارغا ئالاقىدار بەزى ھۆكۈملەر

★ قىز-خانىملارنىڭ ئۆزىگە مەھرەم بولمىغان يات ئەر بىلەن يالغۇز تۇرۇشى چەكلىنىدۇ⁽¹⁾. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئەر مەھرەمسىز ئايال بىلەن يالغۇز بىر جايدا تۇرمىسۇن.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس].

★ قىز-خانىملار مەسچىتتە ناماز ئوقۇسا دۇرۇس بولىدۇ. پىتئە-پاساتقا سەۋەب بولۇپ قىلىشتىن ئەنسىرىسە ئۆيىدە ئوقۇغىنى ئەۋزەلدۇر.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئاياللارنىڭ ھازىرقى ھالىتىنى كۆرسە ئېدى، بەنى ئىسرائىل ئاياللىرىنىڭ مەسچىتكە بېرىشى چەكلەنگەندەك ئۇلارنى مەسچىتتىن چەكلەيتتى.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. ئەرلەرنىڭ مەسچىتتە ئوقۇغان نامىزغا ھەسسەلەپ ساۋاپ بېرىلگەندەك ئاياللارنىڭمۇ ئۆيىدە ئوقۇغان نامىزغا ھەسسەلەپ ئەجىر بېرىلىدۇ. بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: يا رەسۇلۇللاھ! مەن سىلى بىلەن مەسچىتتە ناماز ئوقۇشنى ياخشى كۆرىمەن دېۋىدى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇ ئايالغا: «سىزنىڭ مەن بىلەن ناماز ئوقۇشنى ياخشى كۆرۈدىغانلىقىڭىزنى بىلدىم. ئەمما سىزنىڭ ئىچكىرى ئۆيىڭىزدە ئوقۇغان نامىزىڭىز تاشقىرى ئۆيىڭىزدە ئوقۇغان نامىزىڭىزدىن ياخشى، تاشقىرى ئۆيىڭىزدە ئوقۇغان نامىزىڭىز ھويلىدا ئوقۇغان نامىزىڭىزدىن ياخشى، ھويلىدا ئوقۇغان نامىزىڭىز مەھەللە مەسچىتىدە ئوقۇغان نامىزىڭىزدىن ياخشى، مەھەللە مەسچىتىدە ئوقۇغان نامىزىڭىز مەن بىلەن بۇ مەسچىتتە ئوقۇغان نامىزىڭىزدىن ياخشى» دېدى. [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر ھەدىستە: «ئاياللار ئۈچۈن ناماز ئوقۇيدىغان ئەڭ ياخشى جاي ئۇلارنىڭ ئۆيىدۇر» دېگەن. [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى].

★ قىز-خانىملارنىڭ مەھرەمى بولمىغان شارائىتتا، ئۇلار ئۈچۈن ھەج-ئۆمرە پائالىيىتى پەرز بولمايدۇ. قىز-خانىملارنىڭ مەھرەمسىز سەپەر قىلىشى توغرا ئەمەس. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئاياللار مەھرەمسىز ئۈچ كۈنلۈكتىن ئارتۇق مۇساپىدىكى سەپەرگە چىقىمىسۇن.» (يەنى 80 كىم دىن ئارتۇق مۇساپىلار كۆزدە تۇتىلىدۇ. -ت.) [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس].

★ قىز-خانىملارنىڭ قەبرىستانلىقنى زىيارەت قىلىشى ۋە جىنازىغا ئەگىشىشى چەكلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا قەبرە زىيارەت قىلغۇچى ئاياللارغا لەنەت قىلدى.» ئۇمۇ ئەتىيە مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى جىنازىغا ئەگىشىشتىن چەكلىدى لېكىن كەسكىن قىلمىدى.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى].

★ قىز-خانىملار چاچلىرىنى، توي قىلىدىغان يىگىتنى ئالدىماسلىق شەرتى ئاستىدا قارا رەڭدىن باشقا قايسى رەڭدە بويىسا بولىدۇ.

★ قىز-خانىملارغا مىراستىن ئاللاھ بەلگىلىگەن مىقداردا بېرىش ۋاجىپ بولۇپ، ئۇلارنىڭ مىراس ھەققىنى تولۇق بەرمەسلىك ياكى ئۇنىڭدىن مەھرۇم قىلىش ھارامدۇر. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە: «كىمكى مىراسخورنى مىراس ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلىدىكەن، قىيامەت كۈنى ئاللاھ ئۇ كىشىنى جەننەتتىكى نېسۋىسىدىن مەھرۇم قىلىدۇ.» [ئىمام ئىبنى ماجە رىۋايىتى].

★ ئەرنىڭ ئۈستىگە، ئايالغا كېرەكلىك بولغان ھەممە چىقىملارنى قىلىپ بېرىشى ۋاجىپتۇر. يەنى يېمەك-ئىچمەك، كېيىم-كېچەك، تۇرالغۇ جايدىن ئىبارەت. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: (باي ئادەم ئايالى ۋە بالىسىنى ئۆزىنىڭ بايلىقىغا يارىشا تەمىنلىسۇن، رىزقى تار قىلىنغان ئادەم ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا

(1) ئايالغا مەھرەم بولالايدىغان ئەر؛ ئۇ ئايال بىلەن توي قىلىشى قەتئىي مۇمكىن بولمايدىغان كىشىلەردىن ئىبارەت. يەنى ئۇ ئەر، دادىسى، چوڭ دادىسى ۋە ئۇنىڭدىن يۇقىرى ئەجدادلىرى. ئوغلى، نەۋرىسى ۋە ئۇنىڭدىن كىيىنكى ئەۋلادلىرى. بىر تۇغقان قېرىندىشى ۋە ئۇنىڭ پەرزەنتلىرى، ھەمشىرىسىنىڭ ئوغۇللىرى، ئانا، ئانا تەرەپتىن بولغان تاغلىرى، قېنىئاتىسى، چوڭ قېنىئاتىسى ۋە ئۇنىڭدىن يۇقىرى ئەجدادلىرى. يولدىشىنىڭ ئوغلى ۋە ئۇنىڭدىن كىيىنكى ئەۋلادلىرى، ئېمىلداش بولغان ئانىسى، ئانىسىنىڭ ئوغلى، بىر تۇغقان قېرىندىشى، قىزىنىڭ يولدىشى، ئانىسىنىڭ يولدىشى (يەنى ئۆگەي دادىسى) قاتارلىقلاردۇر.

بەرگىنىگە يارىشا تەمىنلىسۇن يەنى ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالىغا يارىشا خىراجەت قىلسۇن) [سۈرە تالاق 7-ئايەت]. قايسىبىر ئايالنىڭ يولدىشى بولمىسا مەزكۇر ئايالنىڭ تۇرمۇش خىراجەتلىرىنى بېرىش دادىسىغا ياكى بىر تۇغقان قېرىندىشى ياكى ئوغلىنىڭ ئۈستىگە ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر يېقىن ئۇرۇق-تۇغقانلىرى بولمىسا باشقا مۇسۇلمانلارنىڭ نەپقە قىلىپ بېرىشى مۇستەھەپ بولىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «تۈل ئاياللار ۋە مىسكىنلەرنىڭ خىزمىتىنى قىلغۇچىلارنىڭ ئەجرى، ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلغۇچىنىڭ ياكى كۈندۈزى روزا تۇتۇپ كېچىسى تەھەججۇد ئوقۇغۇچىنىڭ ئەجرىگە باراۋەر بولىدۇ.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس].

★ ئايال ئەردىن چىقىپ تۇرمۇشلۇق بولمىغان شارائىتتا بالىسىنى تەربىيەلەشكە ئۆزى ئەڭ ھەقىقىتتۇر. مادامكى بالا قۇچاقتا بولىدىكەن، بالىنىڭ تۇرمۇش خىراجەتلىرىنى قىلىپ بېرىش بالىنىڭ دادىسىغا بۇيرۇلىدۇ.

★ ياش قىزلارنىڭ ياكى پىتىنىگە سەۋەپ بولۇپ قىلىشتىن ئەنسىرىگۈچى ئاياللارنىڭ باشقىلارغا ئەۋۋەل سالام بېرىشى ياخشى ئەمەس.

★ ھەر جۈمە كۈنى بەدەن تازىلىقى قىلىش، قولىتۇقىنىڭ تۈكىنى ئېلىش، تىرناقلىرىنى ئېلىش مۇستەھەپتۇر. بەدەن تازىلىقىنى قىرىق كۈندىن ئارتۇق تازىلىماي تاشلاپ قويۇش ياخشى ئەمەس.

★ يۈزنىڭ تۈكىنى يۇلۇش ۋە قاشلىرىنى تېرىش ھارامدۇر. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «يۈزنىڭ تۈكىنى يۇلغۇچى ۋە يۇلدۇرغۇچى(قاش تەرگۈچى ۋە تەردۈرگۈچى) ئاياللارغا ئاللاھ لەنەت قىلدى.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى].

★ **ھازىدارلىق:** ئايال كىشى ئۈچۈن يولدىشىدىن باشقا كىشىگە ئۈچ كۈندىن ئارتۇق قارىلىق تۇتۇش چەكلىنىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئېشىنىدىغان ئاياللارنىڭ ئۆز يولدىشىدىن باشقا كىشىلەرگە ئۈچ كۈندىن ئارتۇق قارىلىق تۇتۇشى چەكلىنىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى]. ئەمما يولدىشى ئۈچۈن تۆت ئاي ئون كۈن قارىلىق تۇتۇشى كېرەك. قارىلىق تۇتۇش جەريانىدا چىرايلىق ياسىنىشى، خۇشبۇي نەرسىلەرنى ئىشلىتىشى، زىمۇ-زىننەت بۇيۇملىرىنى تاقىشى، رەڭلىك كېيىم-كېچەكلەرنى كېيىشى، تۈرلۈك گىرىم بۇيۇملىرىنى ئىشلىتىشى چەكلىنىدۇ. بەدەن تازىلىقى قىلىش، تىرىقنى ئېلىش، قولىتۇقىنىڭ تۈكىنى ئېلىش، يۇيۇنۇشى قاتارلىقلار دۇرۇس بولىدۇ. قارىلىق تۇتۇش جەريانىدا قارا رەڭلىك كېيىمىنلا كېيىشى شەرت ئەمەس. ئېرى ۋاپات بولغان ئايال ئىددەتنى يولدىشى ۋاپات بولغان ئۆيدە تۇتۇشى كېرەك. سەۋەبىسىز باشقا ئۆيگە كېتىشى توغرا ئەمەس. ئۆيىدىن سىرتقا چىقماسلىقى لازىم، ئەگەر زۆرۈرىيەت بولۇپ قالسا كۈندۈزدە سىرتقا چىقسا بولىدۇ.

★ ئاياللارنىڭ زۆرۈر بولمىغان ئەھۋال ئاستىدا چېچىنى چۈشۈرۈۋېتىشى توغرا ئەمەس. ئەرلەرگە ۋە دىنىسىز ئاياللارغا ئوخشاپ قالماسلىق شەرتى بىلەن چېچىنى قىسقارتسا بولىدۇ. بىر ھەدىستە: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەرلەرگە ئوخشاش ياسىنىۋالغان ئاياللارغا لەنەت قىلغان.» [تىرمىزى رىۋايىتى]. يەنە بىر ھەدىستە: «كىمكى باشقا بىر مىللەتكە ئوخشاش بولۇۋالدىكەن، ئۇ شۇ مىللەتتىن ھېسابلىنىدۇ» دېيىلگەن. (يەنى دىنىسىزلارغا ئوخشىۋالدىكەن ئۇ شۇلارنىڭ قاتارىدىن بولىدۇ) [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى].

★ ئاياللار سىرتلارغا چىققاندا پۈتۈن بەدىنىنى ئورايدىغان كىيىملەرنى كېيىشى كېرەك. بۇ كىيىملەردە تۆۋەندىكى شەرتلەر تېپىلىشى لازىم: **1-** پۈتۈن بەدەننى يېپىشى. **2-** زىننەتلەنگەن بولماسلىقى. **3-** بەك نېپىز بولماسلىقى. **4-** بەك تار بولماسلىقى. **5-** خۇشبۇي نەرسىلەر ئىشلىتىلگەن بولماسلىقى. **6-** ئەرلەرنىڭ كىيىمىگە ئوخشاپ قالماسلىقى. **7-** دىنىسىزلارنىڭ كىيىمىگە ئوخشاپ قالماسلىقى. **8-** باشقىلارنىڭ دىققىتىنى تارتىغان كىيىملەردىن بولماسلىقى كېرەك. ئىنسان ۋە ھايۋانلارنىڭ سۈرەتلىرى كەشتىلەنگەن كىيىملەرنى كېيىش، ھايۋانلارنىڭ سۈرەتلىرىنى تاملارغا ئېسىش، دېرىزىلەرگە پەردە قىلىپ قوللىنىش ۋە سېتىش چەكلىنىدۇ.

ئاياللارنىڭ ئەۋرەت بولۇشى تۆۋەندىكىدەك ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: 1- يولىدىشى: ئېرى ئۈچۈن ئايالنىڭ ھەممە يېرىنى كۆرۈشى دۇرۇس بولىدۇ. **2- ئاياللار ۋە مەھرەم تۇغقانلىرى:** ئۇلار ئاياللارنىڭ كۆپىنچە كۆرۈلىدىغان يۈزى، چېچى، گەردىنى، قولى، پۈتى، بىلىكى قاتارلىق جايلارنى كۆرسە بولىدۇ. **3- يات ئەزلەر:** ئايال كىشىنىڭ ھېچقانداق يېرىنى كۆرۈشى توغرا ئەمەس. ئەمما ھاجەت ئۈچۈن توي قىلىدىغان يىگىت ۋە دوختۇرلار بولسا كۆرۈشكە تىگىشلىك ئورۇنلارنى كۆرسە بولىدۇ. چۈنكى پىتنە ئاياللارنىڭ يۈزىدىن باشلىنىدۇ. پائىمە بنتى مۇنەزىرە زەبىئەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «بىز ئەزلەردىن يۈزىمىزنى يۈگەيتتۇق.» [ھاكىم رىۋايىتى]. ئاگىشە زەبىئەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئېھرامدا بولغىنىمىزدا يېنىمىزدىن ئۇلغىلىق كىشىلەر ئۆتكەندە بېشىمىزدىكى ياغلىقىمىز بىلەن يۈزىمىزنى يۈگۈتۈۋاتتۇق، ئۇلار ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن ئېچىۋىتەتتۇق» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى].

* ئىددەت نۆتۈشتا ئاياللار تۆۋەندىكىدەك بىرقانچە تۈرلۈك بولىدۇ: 1- ئايال ھامىلدار ۋاقتىدا تالاق قىلىنسا ياكى ئېرى ۋاپات بولۇپ كەتسە، ئۇ ئايالنىڭ ئىددىتى بالىسىنى تۇغۇش بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. 2- ھامىلدار بولمىغان ۋاقتتا ئېرى ۋاپات بولغان ئايال 4 ئاي ئون كۈن ئىددەت تۇتىدۇ. 3- ئايلىق ئادەت كۆرىدىغان ئايال تالاق قىلىنسا، ئۇ ئايالنىڭ ئىددىتى ئۈچىنچى قېتىملىق ھەيزدىن پاكلىنىش بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. 4- ئايلىق ئادەت كۆرمەيدىغان ئايالنىڭ ئىددىتى، ئۈچ ئاي بولىدۇ. رەجى تالاق (يېنىشىۋالغىلى بولىدىغان تالاق) قىلىنىپ ئىددەت تۇتۇۋاتقان ئايال ئىددەتنى بولىدىشىنىڭ ئۆيىدە تۇتۇشى كېرەك. بۇ جەرياندا يولىدىشىنىڭ ئۇ ئايالنىڭ ھەممە يېرىنى كۆرىشى ۋە يالغۇز تۇرىشىمۇ دۇرۇس بولىدۇ. شۇ ئارقىلىق ئىددەت توشۇپ بولغىچە ئەھتىمال ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ ئارىسىنى ئىسلاھ قىلىپ قويۇشى مۇمكىن. رەجى تالاقتىن يارىشىۋېلىش ئۈچۈن ئايالنىڭ رازىلىقى تەلەپ قىلىنمايدۇ ۋە ئېرنىڭ ئايالىغا سىزنى قايتۇرىۋالدىم دېيىشى ياكى ئايالى بىلەن بىرگە بولۇشى بىلەن بولىدۇ. (بۇ ھالەتتە نىكاھنى يېڭىلاشنىڭ ئەھمىيىتى يوق. -م-).

* قىز-خانىملار ئۆزىنى-ئۆزى ياتلىق قىلالمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر قانداق ئايال ۋەلىسىنىڭ رۇخسەتسىز نىكاھلىنىدىكەن، مەزكۇر نىكاھلىنىش كۈچكە ئىگە ئەمەس.» [ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى].
* قىز-خانىملارنىڭ چېچىغا يالغان چاچ ئۇلىشى ۋە بەدىنىگە مەك ۋە گۈل دېگەندەك نەرسىلەرنى چەكتۈرۈشى چەكلىنىدۇ. بۇ چوڭ گۇناھلاردىن بولۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا يالغان چاچ ئۇلىغۇچى ۋە چاچ ئۇلاتقۇچى، تېرىگە گۈل چەككۈچى ۋە چەكتۈرگۈچى ئاياللارغا لەنەت قىلدى.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس].

* ئاياللارنىڭ ئېرىدىن سەۋەبسىز تالىقنى تەلەپ قىلىشى چەكلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قايسى بىر ئايال ئېرىدىن سەۋەبسىز تالىقنى تەلەپ قىلسا، ئۇ ئايال ئۈچۈن جەننەتنىڭ پۇرىقى ھارام قىلىنىدۇ.» [ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى].

* ئاياللار ئۆزىنىڭ قىلىشقا تىگىشلىك ئىشلىرىدا يولىدىشىغا ئىتائەت قىلىشى ۋاجىپ بولىدۇ. بولۇپمۇ جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلغاندا شەرتسىز ئىتائەت قىلىشى كېرەك. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەر ئايالىنى تۆشەككە چاقىرسا ئايال ئۇنىماستىن ئەر رەنجىگەن ھالدا ئۇخلاپ قالسا، تاڭ يورغۇنچە قەدەر ئۇ ئايالغا پەرىشتىلەر لەنەت قىلىدۇ.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس].

* قىز-خانىملارنىڭ سىرتقا چىققاندا ئەتىر ۋە خۇشبوۋى نەرسىلەرنى ئىشلىتىشى چەكلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئايال كىشى ئەتىر ۋە خۇشبوۋى نەرسىلەرنى ئىشلىتىپ سىرتقا چىقسا، كىشىلەر ئۇ ئايالدىن ئەتىر پۇرىقىنى پۇرسا، ئۇ ئايال زىنا قىلغانغا ئوخشاش گۇناھكار بولىدۇ.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى]. (ئەمما قىز-خانىملارنىڭ ئەتىر ۋە خۇشبوۋى نەرسىلەرنى ئۆز ئۆيىدە ئېرى ئۈچۈن قوللىنىشى تەۋسىيە قىلىنىدۇ. -مۇھەررىر-)

نامازغا دائىر بىلىملەر بىلىمەت

نامازغا ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتىش سەپەرگە چىقىمىغان ئەرلەرگە پەرز كۆپايدۇر. يالغۇز ناماز ئوقۇغان ۋە سەپەر ئۈستىدىكى ئادەمگە سۈننەتتۇر. ئاياللارنىڭ ناماز ئۈچۈن ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتىشى ياخشى كۆرۈلمەيدۇ. ئەزان ۋە تەكبىرنى ۋاقىتتىن بۇرۇن ئېيتىش دۇرۇس بولمايدۇ. پەقەت بامدات نامىزى ئۈچۈن بىرىنچى ئەزاننى يېرىم كېچىدىن كېيىن ئېيتىش دۇرۇس بولىدۇ.

نامازنىڭ شەرتلىرى: 1 - مۇسۇلمان بولۇش. 2 - ئاقىل بولۇش. 3 - ئاق - قارىنى پەرق ئېتەلەيدىغان، يەنى بالاغەتكە يەتكەن بولۇش. 4 - قادىر بولۇش شەرتى ئاستىدا تاھارەت ئېلىش. 5 - ۋاقىتنىڭ كېرىشى. **پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى** كۈن قايرىلغاندىن باشلاپ ھەر نەرسىنىڭ سايىسى بىر باراۋەر بولغانغا قەدەردۇر. **ئاندىن دىگەر نامىزىنىڭ ۋاقتى كېرىدۇ، ئۇنىڭ ئىختىيارى ۋاقتى ھەر نەرسىنىڭ سايىسى ئىككى باراۋەر بولغانغا قەدەردۇر، ئۇنىڭدىن كېيىن دىگەر نامىزىنى ئىختىيارى ئوقۇيدىغان ۋاقىت چىقىپ كېتىدۇ. زۆرۈرىيەت بولۇپ قالغاندا كۈن ئولتۇرغانغا قەدەر ئوقۇسا بولىدۇ. ئاندىن شام نامىزىنىڭ ۋاقتى كېرىدۇ، ئۇنىڭ ۋاقتى كۈن ئولتۇرۇشتىكى قىزىللىق يوقالغانغا قەدەردۇر. ئاندىن خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى كېرىدۇ، ئۇنىڭ ئىختىيارى ۋاقتى يېرىم كېچىگىچە بولىدۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن تاڭ يورغانغا قەدەر زۆرۈرىيەت بولۇپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئوقۇسا بولىدىغان ۋاقىت قالىدۇ. ئاندىن بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتى كېرىدۇ، ئۇنىڭ ۋاقتى كۈن چىققانغا قەدەر بولىدۇ. نامازنى ئاۋۋالقى ۋاقىتدا ئوقۇش ئەۋزەلدۇر، پەقەت خۇپتەن نامىزىنى ئاخىرقى ۋاقىتدا ئوقۇش، قانتىق ئىسسىق بولۇپ كەتكەندە، پېشىن نامىزىنى ئاخىرقى ۋاقىتدا ئوقۇش ئەۋزەلدۇر. 6 - ئەۋرەتنى يېيىش. 7 - بەدەننى، كىيىمنى ۋە ناماز ئوقۇيدىغان جايىنى نجاسەتتىن پاك تۇتۇشقا قادىر بولغان ئەھۋال ئاستىدا پاك تۇتۇش. 8 - قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشكە قادىر بولالغان ئەھۋال ئاستىدا قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش. 9 - نامازغا نىيەت قىلىش.**

نامازنىڭ ئەركانلىرى: نامازنىڭ ئەركانلىرى 14 دۇر: 1 - قىيامدا (ئۆرە) تۇرۇشقا قادىر بولغان ئادەمنىڭ پەرز نامازدا ئۆرە تۇرۇشى. 2 - ئېھرام تەكبىرىنى (يەنى نامازنى باشلاش تەكبىرىنى) ئېيتىش. 3 - سۈرە فاتىھەنى ئوقۇش. 4 - ھەر رەكئەتتە رۇكۇ قىلىش. 5 - رۇكۇدىن باش كۆتۈرۈش. 6 - رۇكۇدىن كېيىن رۇس تۇرۇش. 7 - يەتتە ئەزاسى بىلەن بىرلىكتە سەجدە قىلىش. 8 - ئىككى سەجدە ئارىلىقىدا بىرئاز ئولتۇرۇش. 9 - ئاخىرقى تەشەھۇدنى ئوقۇش. 10 - تەشەھۇد ئوقۇغاندا ئولتۇرۇش. 11 - ئاخىرقى تەشەھۇدتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئوقۇش. 12 - بىرىنچى سالامنى بېرىش. 13 - ئەمەلىي ئەركانلارنى تەمكىنلىك بىلەن ئادا قىلىش. 14 - بۇ ئەركانلارنى تەرتىپ بىلەن قىلىش.

◀ **دىققەت:** ناماز يۇقىرىدىكى ئاساسلار بىلەن تولۇق ئادا تاپىدۇ. ئۇنىڭ بىرى قەستەنلىك ياكى سەۋەنلىك بىلەن تەرك ئېتىلسە ناماز بۇزۇلىدۇ.

نامازنىڭ ۋاجىپلىرى: نامازنىڭ ۋاجىپلىرى سەككىزدۇر. 1 - ئېھرام تەكبىرىدىن باشقا ھەممە تەكبىرلەر. 2 - ئىمامنىڭ ۋە يالغۇز ناماز ئوقۇغۇچىنىڭ: «سەمئەللاھۇ لىمەن ھەمدەھ» دېيىشى. 3 - رۇكۇدىن باش كۆتۈرگەندە: «رەببنا ۋەلەكەلھەمدۇ» دېيىش. 4 - رۇكۇدا بىر قېتىم: «سۇبھانە رەببىيەلئەزىم» دېيىش.

(1) **ئەۋرەت:** باشقىلارنىڭ كۆرۈپ قىلىشىدىن ئۇيۇتىدىغان جايدۇر. يەتتە ياشقا كىرگەن ئوغۇل بالىنىڭ ئالدى ۋە كەينى ئۇپاتلىق جايلىرى ئەۋرەت دېيىلىدۇ. ئون ياشقا كىرگەن ئوغۇل بالىنىڭ ئەۋرەتتى كىندىكتىن تارتىپ تىزغىچە بولىدۇ. ھۆر، بالاغەتكە يەتكەن قىز-خانىملارنىڭ نامازدا يۈزىدىن باشقا ھەممە يېرى ئەۋرەت ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر نامازدا يات ئەركەكلەرگە كۆرۈنۈپ قالدىغان بولسا، يۈزىنى يېيىشى ۋاجىپ بولىدۇ. ناماز ئوقۇش ياكى كەينى تاۋاپ قىلىش جەريانىدا بەدەنلىرى ئىچىلىپ قالدىغان ئەھۋاللار كۆرۈلسە ئىبادەتنىڭ ساغلام بولىشىغا تەسىر يەتكۈزىدۇ. ئالدى-كەينى ئۇپاتلىق ئورۇنى نامازدىن باشقا ۋاقىتتىمۇ يۈگەش ۋاجىپ بولۇپ، قاراغۇ ياكى يالغۇز جايدىمۇ ھاجەتسىز ئىچىش ياخشى كۆرۈلمەيدۇ.

5 - سەجدىدە بىر قېتىم: «سۇبھانە رەببىيەلئەلا» دېيىش. 6 - ئىككى سەجدىنىڭ ئارىلىقىدا: «رەببىغفرلىي» دېيىش. 7 - ئالدىنقى تەشەھھۇدى ئوقۇش. 8 - ئالدىنقى تەشەھھۇدتا ئولتۇرۇش.

❖ **دىققەت:** بۇ ۋاجىپلار قەستەنلىك بىلەن تەرك ئېتىلسە ناماز بۇزۇلىدۇ. سەۋەنلىكتىن تەرك ئەتسە سەۋەنلىك سەجدىسىنى قىلىدۇ.

نامازنىڭ سۈننەتلىرى: نامازنىڭ سۆزلەر ئارقىلىق ئورۇندىلىدىغان ۋە ئەمەلىي ھەرىكەتلەر ئارقىلىق ئورۇندىلىدىغان سۈننەتلىرى بولۇپ، ئۇنىڭدىن بىرەر نەرسە تەرك ئېتىلسە گەرچە ئۇ قەستەنلىك بىلەن بولسىمۇ، ناماز بۇزۇلمايدۇ.

نامازنىڭ سۆزلەر ئارقىلىق ئورۇندىلىدىغان سۈننەتلىرى تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت: باشلاش دۇئاسىنى ئوقۇش. شەيتاندىن پاناھ تىلەش. «بىسْمِ اللّٰهِ» نى ئوقۇش. ئامىن دېيىش. ئامىننى ئۈنلۈك ئوقۇلىدىغان نامازدا ئۈنلۈك دېيىش. سۈرە فاتىھەدىن كېيىن قۇرئاندىن قولاي بولغان ئايەت ياكى سۈرە ئوقۇش. ئامىننىڭ قىرائەتىنى ئۈنلۈك ئوقۇشى (ئىمامغا ئىقتىدا قىلغۇچىنىڭ ئۈنلۈك ئوقۇشى مەنىسى قىلىنىدۇ، يالغۇز ئوقۇغۇچىنىڭ قانداق ئوقۇشى، ئىختىيارى بار). «رەببەنا ۋەلەكەلھەمد» دەپ بولغاندىن كېيىن «ھەمدەن كەسىيرەن تەيىيبەن مۇبارەكەن فىيھى مىللۇسەسەماۋاتى ۋە مىللۇلئەرزى ۋە مىللۇ ما شىئە مەن شەيئەن بەئدۇ» دېيىش. رۇكۇ ۋە سەجدىدىكى تەسبىھلەرنى بىر قېتىمدىن ئارتۇق دېيىش، ھەمدە «رەببىغفرلىي» نى يەنە بىر قېتىم ئوقۇش. سالام بېرىشتىن ئىلگىرى دۇئا قىلىش.

نامازنىڭ ئەمەلىي ھەرىكەتلەر ئارقىلىق ئورۇندىلىدىغان سۈننەتلىرى تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت: ئېھرام تەكبىرىدە، رۇكۇ قىلغاندا، رۇكۇدىن تۇرغاندا ۋە ئاۋۋالقى تەشەھھۇدىدىن تۇرغاندا رەفئىيەت قىلىش. قىيامدا تۇرغان چاغدا ئوڭ قولىنى سول قولىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، كۆكسىنىڭ ئاستىغا قويۇش. كۆزنى سەجدە قىلىدىغان جايغا تىكىش. قىيامدا تۇرغاندا ئىككى قەدىمىنىڭ ئارىسىنى بىر ئاز كېرىپ تۇرۇش. سەجدە قىلغاندا ئالدى بىلەن ئىككى تىزنى، ئاندىن پىشانىسىنى ۋە بۇرنىنى قويۇش. ئىككى بىلىكىنى ئىككى بېقىنىدىن، قورسىقىنى ئىككى يۆتىسىدىن، ئىككى يۆتىسىنى ئىككى پاچىقىدىن ئايرىپ ئارىلىقىنى بوش تۇتۇش. ئىككى تىزنىڭ ئارىسىنى ئايرىپ تۇتۇش. ئىككى يۆتىنى ئايرىغان ھالدا تىكلەش ۋە پۈت بارماقلىرىنىڭ ئاستى تەرىپىنى يەرگە تەككۈزۈپ تۇرۇش. ئىككى قولىنى ئاچقان، بارماقلىرىنى بىر - بىرىگە ھىم تۇتقان ھالدا ئىككى مۇرىسىنىڭ ئۈستىگە قويۇش. ئىككىنچى رەكئەتكە تۇرغاندا پۈتتىن ئاستىغا كۈچەپ، شۇنداقلا، ئىككى تىزغا ئىككى قولى بىلەن تايىنىپ ئورنىدىن تۇرۇش. ئىككى سەجدىنىڭ ئارىلىقىدا ۋە ئاۋۋالقى تەشەھھۇدتا ئولتۇرغاندا پۈتتىن ئۈستىگە ئولتۇرۇش. ئاخىرقى تەشەھھۇدتا كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرۇش. ئىككى سەجدىنىڭ ئارىلىقىدا ئىككى قولىنى ئىككى يۆتىسىنىڭ ئۈستىگە ئالغىنىنى ئاچقان، بارماقلىرىنى ھىم تۇتقان ھالدا قويۇش. تەشەھھۇدتا ئولتۇرغاندىمۇ شۇنداق قىلىش، پەقەت اللە نى ياد ئەتكەن ۋە ئۇنىڭغا دۇئا قىلغان چاغدا ئوڭ قولىنىڭ چىمچىلاق بارمىقى بىلەن ئۈزۈك بارمىقىنى يۇمۇپ، ئوتتۇرا بارمىقى بىلەن باش بارمىقىنى ھالقىسىمان قىلىپ، كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن اللە نىڭ بار ۋە بىرلىكىگە ئىشارەت قىلىش. سالام بەرگەندە ئوڭ ۋە سول تەرەپكە قاراش. ئالدى بىلەن ئوڭ تەرەپكە قاراش.

سەۋەنلىك سەجدىسى: ئەگەر ناماز خان نامازدا بەلگىلەنگەن بىرەر سۆزنى سەۋەنلىكتىن ئۆز ئورنىدىن باشقا يەردە قىلىپ قالسا، مەسىلەن: سەجدىدە قۇرئان ئوقۇپ قالغانغا ئوخشاش، **سەۋەنلىك سەجدىسىنى قىلىش سۈننەتتۇر.** ئەگەر نامازنىڭ بىرەر سۈننىتىنى تەرك ئېتىپ قالسا، **سەۋەنلىك سەجدىسىنى قىلىش رۇخسەتتۇر.** ئەگەر رۇكۇ، سەجدە، قىيام ياكى تەشەھھۇدتا ئولتۇرۇشنى ئارتۇق قىلىپ قالسا ياكى نامازنى تاماملاشتىن بۇرۇن سالام بېرىپ سالسا، ياكى ئايەتنىڭ مەنىسى ئۆزگىرىپ كەتكەندە دەرىجىدە خاتا ئوقۇپ قالسا، ياكى بىرەر ۋاجىپنى تەرك ئەتسە، ياكى بىرەر ئەمەلىنى قىلىۋاتقان چاغدا ئۇنى ئارتۇق قىلىپ سالدېمىمىكىن دەپ شەكىلىنىپ قالسا، **سەۋەنلىك سەجدىسىنى قىلىش ۋاجىپتۇر.** ۋاجىپ بولغان سەۋەنلىك سەجدىسىنى قەستەن تەرك ئېتىش **نامازنى بۇزىدۇ.** سەۋەنلىك سەجدىسىنى خالىسا سالام

بېرىشتىن ئىلگىرى قىلىدۇ. خالىسا سالام بەرگەندىن كېيىن قىلىدۇ. ئەگەر سەۋەنلىك سەجدىسى قىلىشنى ئۈنتۈپ قالغان بولۇپ، ئارىدىن خېلى ۋاقىت ئۆتۈپ كەتكەن بولسا، بۇ سەجدە ئۇ كىشىنىڭ گەردىنىدىن ساقىت بولىدۇ.

ناماز ئوقۇش قائىدىلىرى: نامازخان نامازغا تۇرغاندا قىبلىگە يۈز كەلتۈرىدۇ ۋە: «الله ئەكبەر» دەيدۇ. ئىمام تەكبىرنى ۋە باشقا تەكبىرلەرنى ئارقىدىكى كىشىلەرنىڭ ئاڭلىشى ئۈچۈن ئۈنلۈك دەيدۇ. باشقىلار ئۇنى ئىچىدە دەيدۇ. تەكبىرنى باشلىغاندا ئىككى قولىنى ئىككى مۇرىسىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرىدۇ، ئاندىن قولىنى چۈشۈرۈپ ئوڭ قولى بىلەن سول قولىنىڭ ئۈستىنى تۇتۇپ كۆكسىنىڭ ئاستىغا قويىدۇ. كۆزىنى سەجدە قىلىدىغان جايغا تىكىدۇ. ئاندىن سۈننەتتە بايان قىلىنغان: «سبحانك اللهمّ وبحمدك وتبارك اسمك وتعالى جدك ولا إله غيرك» دېگەنگە ئوخشاش تەسبىھلەر بىلەن باشلايدۇ. ئاندىن شەيتاندىن پاناھ تىلەيدۇ، ئاندىن «بىسىمىللاھ» نى ئوقۇيدۇ، ئاندىن سۈرە فاتىھەنى ئوقۇيدۇ، ئىقتىدا قىلغۇچىنىڭ سۈرە فاتىھەنى ئىمام تىنغان چاغدا ۋە ئۈنلۈك ئوقۇمايدىغان رەكئەتلەردە ئوقۇشى مۇستەھەبتۇر. ئىچىدە ئوقۇلىدىغان نامازلاردا سۈرە فاتىھەنى ئوقۇش ۋاجىپتۇر، ئاندىن قۇرئاندىن ئاسان بولغان سۈرە ياكى ئايەتلەرنى قوشۇپ ئوقۇيدۇ. بامدات نامىزىدا ئۇزۇن سۈرىلەر بۆلۈمىنىڭ سۈرىسىنى، شامدا قىسقا سۈرىلەر بۆلۈمىنىڭ سۈرىسىنى، قالغان نامازلاردا ئوتتۇرا ھال سۈرىلەر بۆلۈمىنىڭ سۈرىسىنى ئوقۇش مۇستەھەبتۇر. ئۇزۇن سۈرىلەر بۆلۈمى سۈرە «قاف» تىن سۈرە «ئەممە» گىچە، ئوتتۇرا ھال سۈرىلەر بۆلۈمى سۈرە «زۇھا» غىچە، قىسقا سۈرىلەر بۆلۈمى سۈرە «ناس» گىچە بولىدۇ.

ئىمام قىرائەتنى بامدات نامىزىدا، شام ۋە خۇپتەننىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئەتلىرىدە ئۈنلۈك، باشقا نامازلاردا ئىچىدە ئوقۇيدۇ. ئاندىن تەكبىر ئېيتىپ رۇكۇ قىلىدۇ، ئىككى قولىنى نامازغا ئېھرام باغلىغاندا كۆتۈرگەنگە ئوخشاش كۆتۈرۈپ رەئىيەت قىلىدۇ. رۇكۇدا قوللىرىنى تىزلىرىنىڭ ئۈستىگە قويىدۇ، بارماقلىرىنى ئاراچ تۇتىدۇ، دۈمبىسىنى تۈز ئېگىدۇ، بېشىنى دۈمبىسى بىلەن باراۋەر تۇتىدۇ. ئاندىن «سۇبھانە رەببىيەل ئەزىم» نى ئۈچ قېتىم دەيدۇ، ئاندىن «سەمئەللاھۇ لىمەنھەمدەھ» دېگەن ھالدا بېشىنى كۆتۈرىدۇ، يەنە ئىككى قولىنى نامازغا ئېھرام باغلىغاندا كۆتۈرگەنگە ئوخشاش كۆتۈرۈپ رەئىيەت قىلىدۇ. رۇس تۇرۇپ بولغاندىن كېيىن «رەببەنا ۋەلەكەلھەمد ھەمدەن كەسىرەن تەيىبەن مۇبارەكەن فىھى مىلئۇسەماۋاتى ۋەمىلئۇلئەرزى ۋەمىلئۇ ماشئەتە مىن شەيئىن بەئدۇ» دەيدۇ، ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالدا سەجدىگە بارىدۇ. ئىككى بىلىكىنى ئىككى بېقىنىدىن، قورسىقىنى ئىككى يۆتىسىدىن ئايرىپ تۇتىدۇ. ئىككى قولىنى ئىككى مۇرىسىنىڭ باراۋىرىدە قويىدۇ، پۈتتىن ئۈچى، قوللىرىنىڭ ۋە پۈتتىنلىرىنىڭ بارماقلىرى بىلەن قىبلىگە قارىغان بولۇشى كېرەك. ئۇنىڭدىن كېيىن «سۇبھانە رەببىيەلئەلا» نى ئۈچ قېتىم دەيدۇ. ئەگەر: «سۇبھۇن قۇددۇسۇن رەببۇلئەلئەكەتتى ۋەررۇھ» دېگەنگە، ياكى «سبحانك اللهمّ وبحمدك وتبارك اسمك وتعالى جدك ولا إله غيرك» دېگەنگە ئوخشاش سۈننەتتە كەلگەن بەزى دۇئالارنى ياكى ئۆزى خالىغان دۇئالارنى زىيادە قىلسا بولىۋېرىدۇ. ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالدا بېشىنى كۆتۈرىدۇ، سول پۈتىنى ياتقۇزۇپ ئۇنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرىدۇ. ئوڭ پۈتىنى تىك تۇتىدۇ، پۈتىنىڭ بارماقلىرىنى قىبلە تەرەپكە ئېگىدۇ ياكى پۈتىنىڭ بارماقلىرىنى قىبلە تەرەپكە ئېگىپ ھەر ئىككىلى پۈتىنى تىكلەيدۇ ۋە ئىككى پۈتىنىڭ سوڭىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرىدۇ. ئاندىن: «رەببىغفرلىي» نى ئىككى قېتىم دەيدۇ. ئەگەر «وارحمى واچبرنى وارفعنى وارزقنى وانصرنى واهدنى وعافنى واعقنى» نى زىيادە قىلسا بولىۋېرىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن ئىككىنچى قېتىم ئاۋۋالقىدەكلا سەجدە قىلىدۇ، ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالدا بېشىنى كۆتۈرىدۇ ۋە ئىككى پۈتىنىڭ كۈچىگە تايىنىپ ئورنىدىن قوپۇپ تۈز تۇرىدۇ، ئاندىن ئىككىنچى رەكئەت نامازنى بىرىنچى رەكئەت نامازغا ئوخشاش ئوقۇيدۇ. ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، تەشەھۇد ئۈچۈن پۈتىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرىدۇ. سول قولىنى سول يۆتىسىنىڭ ئۈستىگە، ئوڭ قولىنى ئوڭ يۆتىسىنىڭ ئۈستىگە قويىدۇ، ئوڭ قولىنىڭ چىمچىلاق بارمىقى بىلەن ئۇزۇك بارمىقىنى يۇمىۋالىدۇ، باش

بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بarmىقىنى ھالقىسىمان قىلىدۇ، كۆرسەتكۈچ بarmىقى بىلەن ئىشارەت قىلىدۇ ۋە «التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ» نى ئىچىدە ئوقۇيدۇ.

ئۇنىڭدىن كېيىن ئۈچ رەكئەتلىك، تۆت رەكئەتلىك نامازلاردا تەكبىر ئېيتقان ھالدا ئورنىدىن تۇرىدۇ ۋە رەفئىيەت قىلىدۇ. نامازنىڭ ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئەتلىرىنى مۇشۇنداق ئوقۇيدۇ. لېكىن قىرئەتنى ئۈنلۈك ئوقۇمايدۇ ۋە سۈرە فاتىھەنىلا ئوقۇيدۇ. ئاندىن ئاخىرقى تەشەھھۇدتا سول پۈتتىنى يانچە ياتقۇزۇپ، ئوڭ تەرىپىگە چىقىرىپ، ئوڭ پۈتتىنى تىكلەپ، كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ، ياكى سول ۋە ئوڭ پۈتتىنى يانچە ياتقۇزۇپ، ھەر ئىككىلىسىنى ئوڭ تەرىپىگە چىقىرىپ، كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ، ياكى سول پۈتتىنىڭ ئۈچىنى ئوڭ پۈتتىنىڭ تېقىمىغا ئۇدۇللاپ، ئوڭ پۈتتىنى تىكلەپ كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ، ئىككى تەشەھھۇدلىق نامازدىن پەقەت ئاخىرقى تەشەھھۇدتىلا كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ. ئاندىن تەشەھھۇد (يەنى ئەتتەھىياتۇنى) ئوقۇيدۇ، ئاندىن: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ» نى ئوقۇيدۇ، نامازخاننىڭ: «أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ النَّارِ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ، وَفِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَفِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ» دەپ دۇئا قىلىشى ۋە سۈننەتتە كەلگەن باشقا دۇئالارنى قىلىشى سۈننەتتۇر. ئاندىن ئىككى سالام بىلەن نامازنى ئاخىرلاشتۇرىدۇ: «ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللاھى» دېگەن ھالدا ئوڭ تەرىپىگە قارايدۇ، ئاندىن سول تەرىپىگەمۇ ئوخشاش سالام بېرىدۇ. نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، سۈننەتتە كەلگەن دۇئالارنى ئوقۇش سۈننەتتۇر!

كېسەلنىڭ نامىزى: كېسەل ئادەمنىڭ قىيامدا تۇرۇشى كېسىلگە تەسىر يەتكۈزسە ياكى قىيامدا تۇرۇشقا قادىر بولالمىسا، نامازنى ئولتۇرۇپ ئوقۇيدۇ. ئەگەر ئولتۇرۇپمۇ ئوقۇيالمىسا، يېنىچە يېتىپ تۇرۇپ ئوقۇيدۇ. بۇمۇ قىيىن بولۇپ قالسا، ئوڭدىنغا يېتىپ تۇرۇپ ئوقۇيدۇ. رۇكۇ ۋە سەجدە قىلالمىسا، ئىشارەت بىلەن ئوقۇيدۇ. كېسەللىك سەۋەبىدىن ئادا قىلالمىغان نامازلارنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ. ئەگەر كېسەل ئۈچۈن ھەر نامازنى ئۆز ۋاقتىدا ئادا قىلىش قىيىن بولسا، پېشىن نامىزى بىلەن دىگەر نامىزىنى بىر، شام نامىزى بىلەن خۇپتەن نامىزىنى بىر قىلىپ، شۇ ئىككى نامازنىڭ بىرىنىڭ ۋاقتىدا جەملەپ ئوقۇيدۇ.

مۇساپىرنىڭ نامىزى: كىمىنىڭكى سەپىرنىڭ مۇساپىسى تەخمىنەن 85 كىلومېتىردىن كۆپ بولۇپ، شەرىئەتكە خىلاپ بولمىغان سەپەر بولسا، تۆت رەكئەتلىك نامازلارنى ئىككى رەكئەتكە قەسىر(قىسقارتىپ) قىلىپ ئوقۇيدۇ. كىمكى سەپەر جەريانىدا بىرەر جايدا تۆت كۈندىن ئارتۇق تۇرۇشنى (يەنى 20 ۋاخ پەرز ناماز مىقدارى تۇرۇشنى) نىيەت قىلسا (ھەنەفىي مەزھەبىدە 15 كۈندىن ئارتۇق تۇرۇشنى نىيەت قىلسا دەپ قارىلىدۇ. -مۇھەررىر-)، شۇ جايغا يېتىپ بارغاندىن باشلاپلا نامازنى تولۇق ئوقۇيدۇ، قەسىر قىلمايدۇ. ئەگەر

1 **نامازخان** سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن ئۈچ قېتىم: أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ دەيدۇ، ئاندىن بۇ زىكىرنى ئېيتىدۇ: «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحُدُودُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا تَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ، وَهُوَ الْفَضْلُ، وَهُوَ الْغَنَاءُ الْحَسَنُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيٍّ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجُدُّ». ناماز بامدات بىلەن ناماز شامدىن كېيىن يۇقىرىدىكى زىكىرلەرگە تۆۋەندىكى زىكىرنى قوشۇپ ئون قېتىم ئېيتىدۇ: «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحُدُودُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ». ئاندىن كېيىن «سۇبھانەللاھ» نى 33 قېتىم، «ئەلھەمدۇلىللاھ» نى 33 قېتىم، «اللَّهُ ئەكبەر» نى 33 قېتىم دەيدۇ. يۈزىنچى قېتىمدا: «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحُدُودُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» نى ئوقۇيدۇ. ئاندىن ئايەتلىك كۆرسىنى ئوقۇيدۇ، ئاندىن سۈرە ئىخلاس (قۇل ھۇۋەللاھۇ ئەھد) نى، سۈرە فەلق (قۇل ئەئۇزۇ بىرەببىلەلق) نى ۋە سۈرە ناس (قۇل ئەئۇزۇ بىرەببىنناسى) نى ئوقۇيدۇ. ناماز بامدات بىلەن ناماز شامدىن كېيىن سۈرە ئىخلاسنى، فەلقنى ۋە ناسنى ئۈچ قېتىمدىن تەكرار ئوقۇيدۇ.

مۇساپىر مۇقىم ئادەمگە ئىقتىدا قىلىپ ئوقۇسا، ياكى مۇقىم چاغدا بىرەر نامازنى ئۇنتۇپ قېلىپ، ئۇنى سەپەر ئۈستىدە ئېسىگە ئالسا، ياكى سەپەر ئۈستىدە بىرەر نامازنى ئۇنتۇپ قېلىپ مۇقىم چاغدا ئېسىگە ئالسا، يۇقىرىقى ھالەتلەرنىڭ ھەممىسىدە نامازنى تولۇق ئوقۇيدۇ. مۇساپىر نامازنى تولۇق ئوقۇسىمۇ بولىدۇ، لېكىن قەسىر ئوقۇغىنى ئەۋزەلدۇر.

جۈمە نامىزى: جۈمە نامىزى پېشىن نامىزىدىن ئەۋزەلدۇر. ئۇ مۇستەقىل ناماز بولۇپ، ھەرگىزمۇ پېشىن نامىزىنىڭ قىسقارتىلمىسى ئەمەس. شۇڭا مەزكۇر نامازنى تۆت رەكئەت ئوقۇشقا ياكى پېشىن نىيىتى بىلەن ئوقۇشقا بولمايدۇ. نامازنى جەملەپ ئوقۇش سەۋەبى تېپىلغاندىمۇ جۈمە نامىزى بىلەن پېشىن (ئائالەمىش ئىھتىياى پېشىن. م-م) نامىزىنى ياكى دىگەر نامىزى بىلەن جەملەپ ئوقۇشقا قەتئىي بولمايدۇ.

ۋىتىر نامىزى: ۋىتىر نامىزى تەكىتلەنگەن سۈننەتتۇر. **ئۇنىڭ ۋاقتى** خۇپتەن نامىزىدىن كېيىن تاڭ يورغانغا قەدەردۇر. **ئەڭ تۆۋىنى** بىر رەكئەت، **ئەڭ يۇقىرىسى** 11 رەكئەت بولىدۇ. ھەر ئىككى رەكئەتتە بىر سالام بېرىش ئەۋزەلدۇر **ئەڭ ئاز دېگەندە** ئىككى سالام بىلەن ئۈچ رەكئەت ئوقۇش **كامىل ۋىتىر نامىزى بولىدۇ.** ۋىتىر نامىزىدا بىرىنچى رەكئەتتە سۈرە ئەئالانى، ئىككىنچى رەكئەتتە سۈرە كاپىرۇنى، ئۈچىنچى رەكئەتتە سۈرە ئىخلاسىنى ئوقۇش سۈننەتتۇر. ھەتتا ئۆزى يالغۇز ھالەتتىمۇ ئۈچىنچى رەكئەتتە رۇكۇدىن كېيىن قولىنى دۇئاغا ئىچىپ قۇنۇت دۇئاسى ئوقۇشى مۇستەھەبتۇر.

جىنازە نامىزى: ۋاپات بولغان مۇسۇلماننى يۇيۇش، كېپەنلەش، ئۇنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈش، قەبرىستانلىققا كۆتۈرۈپ ئاپىرىش ۋە دەپنە قىلىش **پەرز كۇپايە بولۇپ،** بىر قىسىم كىشىلەر ئۇنى ئادا قىلسا، باشقىلارنىڭ گەردىنىدىن مەجبۇرىيەت ساقىت بولىدۇ. ئۇنداق بولمايدىكەن، ھەممە كىشى گۇناھكار بولىدۇ. ئەمما ئۇرۇشتا شېھىت بولغان كىشى يۇيۇلمايدۇ ۋە كېپەنلەنمەيدۇ. ئۇنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈش دۇرۇس بولىدۇ، قايسى ھالەتتە جېنى چىققان بولسا، شۇ ھالەتتە دەپنە قىلىنىدۇ.

ئەر كىشىنى ئۈچ پارچە ئاق رەخت بىلەن كېپەنلەش، خوتۇن كىشىنى ئىشتان، لىچەك، كۆينەك ۋە ئىككى پارچە رەختتىن ئىبارەت جەمئىي بەش پارچە ئاق رەخت بىلەن كېپەنلەش سۈننەتتۇر. ئىمام تاق كىشىنىڭ نامازىنى چۈشۈرگەندە، ئەر مېيىتنىڭ كۆكسى ئۇدۇلىدا، ئايال مېيىتنىڭ قورسىقى ئۇدۇلىدا تۇرۇشى **سۈننەتتۇر.** جىنازە نامىزى تۆت تەكبىر بىلەن ئادا قىلىنىدۇ، ھەر بىر تەكبىردە ئىككى قولىنى كۆتۈرىدۇ، بىرىنچى تەكبىر بىلەن باشلايدۇ، ئاندىن شەيتاندىن پاناھ تىلەيدۇ. ”بىسمىللاھ“ نى ئوقۇيدۇ ۋە سۈرە فاتىھەنى ئىچىدە ئوقۇيدۇ، ئاندىن ئىككىنچى تەكبىرنى ئېيتىدۇ ۋە يەنە مېر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىدۇ. ئاندىن ئۈچىنچى تەكبىرنى ئېيتىدۇ ۋە مېيىتقا دۇئا قىلىدۇ. ئاندىن تۆتىنچى تەكبىرنى ئېيتىدۇ، ئاندىن ئازراق تۇرۇۋېتىپ ئوڭ ۋە سول يېنىغا سالام بېرىش بىلەن نامازنى تۈگىتىدۇ.

مېيىتنىڭ قەبرىسىنى بىر غەرىپتىن ئېگىز كۆتۈرۈش، ھاك ۋە گەج بىلەن سۇۋاپ كۆركەملەشتۈرۈش، سۆيۈش، كۈجە كۆيدۈرۈش، قەبرە بېشىدا كۈلۈش، قەبرىگە خەت يېزىش، قەبرە ئۈستىدە ئولتۇرۇش ياكى مېڭىش قاتارلىق ئىشلار **مەنئى قىلىنىدۇ.** قەبرىگە چىراق يېقىش، تاۋاپ قىلىش، ئۈستىگە مەسچىت سېلىش ياكى مېيىتنى مەسچىتكە دەپنە قىلىش قاتارلىق ئىشلار **ھارامدۇر.** قەبرە ئۈستىگە سېلىۋالغان گۈمبەزلەرنى چىقىپ تاشلاش **ۋاجىپتۇر.**

★ تەسەللىي بېرىش سۆزلىرىنى قىلىش چەكلەنگەن ئەمەس، تەسەللىي بەرگۈچى: «اللھ ئەجرىڭىزنى كاتتا قىلسۇن. سەۋر ئاتا قىلسۇن. مېيىتكە مەغپىرەت قىلسۇن!» دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەرنى قىلسا بولىدۇ. كاپىرنىڭ مۇسۇلمانغا تەسەللىي بېرىشى: «اللھ ئەجرىڭىزنى كاتتا قىلسۇن، سەۋر ئاتا قىلسۇن!» دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەر بىلەن بولسا بولىدۇ. مۇسۇلماننىڭ كاپىرغا تەسەللىي بېرىشى ۋە تەزىيە قىلىشى چەكلىنىدۇ.

★ ئۆزى ئۆلۈپ كەتكەندە خوتۇن - بالىلىرىنىڭ ئون سېلىپ يىغلايدىغانلىقىنى بىلگەن ئادەمنىڭ ئۇلارغا ۋاپاتىدىن كېيىن يىغلىماسلىقىنى تەۋسىيە قىلىشى ۋاجىپتۇر. چۈنكى ئۇلارنىڭ يىغلىشى سەۋەبلىك مېيىت ئازابلىنىدۇ.

★ ئىمام شافىئى (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: "تەزىيە قىلغۇچىلارنى كۈتۈپ ئولتۇرۇش ياخشى كۆرۈلمەيدۇ." مېيىتنىڭ ئىگىلىرىنىڭ بىر ئۆيگە يىغىلىپ تەسەللىي بەرگۈچى ۋە تەزىيە قىلغۇچىلارنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ ئولتۇرۇشى ياخشى ئەمەس. ئۇلار مەيلى ئەر ياكى ئايال بولسۇن كۈرۈپ ئولتۇرماستىن ئۆز ئىشلىرىغا تارقاپ كېتىشى كېرەك.

★ مېيىتنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە تاماق ئېتىپ ئەكىلىش سۈننەتتۇر. ئۇلارنىڭ تاماقلارنى يېيىش ياكى مېيىتنىڭ ئۆيىگە يىغىلغانلارغا تاماق ئېتىش مەكروھتۇر.

★ مۇسۇلماننىڭ قەبرىسىنى سەپەر قىلماستىن زىيارەت قىلىش سۈننەتتۇر. (بۇ يەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى ئۆز شەھرىدىكى قەبرىستانلىقتۇر، ئەمما پالانى مازار غوجامغا زىيارەتكە بارىمىز دەپ سەپەر قىلىش ھارامدۇر. - مۇھەررىر) كاپىرنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىش رۇخسەتتۇر. مۇسۇلماننىڭ قەبرىسىنى كاپىرنىڭ زىيارەت قىلىشى چەكلەنمەيدۇ.

★ قەبرىستانلىققا كىرگەن كىشىنىڭ: مۆمىنلەر دىيارىدىكىلەر! سىلەرگە سالام بولسۇن!، الله خالىسا بىزمۇ سىلەرگە قېتىلىمىز. الله بىزدىن بالدۇر بېرىپ تۇرغۇچىلارغا ۋە كېيىن بارغۇچىلارغا رەھمەت قىلسۇن! بىز الله تىن ئۆزىمىزگە ۋە سىلەرگە ئامانلىق تىلەيمىز. ئى! الله! بىزنى ئۇلارنىڭ ئەجرىدىن مەھرۇم قىلمىغىن، ئۇلاردىن كېيىن بىزنى ئېغىر سىناققا قويىمىغىن، بىزگە ۋە ئۇلارغا مەغپىرەت قىلغىن، دېيىشى سۈننەتتۇر.

ئىككى ھېيت نامىزى: ھېيت نامىزى پەرز كۆپايدۇ. **ئۇنىڭ ۋاقتى** چاشكا نامىزىنىڭ ۋاقتى بىلەن ئوخشاش. ئەگەر ھېيت ئىكەنلىكى كۈن قايرىلغاندىن كېيىن ئوقۇلسا، ئەتىسى ئوقۇلىدۇ. خۇتبىنىڭ شەرتلىرىدىن باشقا شەرتلەر، جۈمە نامىزىنىڭ شەرتلىرىگە ئوخشايدۇ. ھېيت نامىزىدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ھېيت نامىزى ئوقۇلىدىغان جايدا نەپلە ناماز ئوقۇش مەكروھتۇر.

ھېيت نامىزىنى ئوقۇش قائىدىلىرى: ھېيت نامىزى ئىككى رەكئەت بولۇپ، بىرىنچى رەكئەتتە ئېھرام تەكبىرىدىن (ناماز باشلاش تەكبىرىدىن) كېيىن ۋە شەيتاندىن پاناھ تىلەشتىن يۈرۈن ئالتە قېتىم تەكبىر ئېيتىدۇ، ئىككىنچى رەكئەتتە قىرائەتتىن ئىلگىرى بەش قېتىم تەكبىر ئېيتىدۇ، ھەر تەكبىردە قولنى كۆتۈرىدۇ، ئاندىن شەيتاندىن پاناھ تىلەيدۇ ۋە سۈرە فاتىھەنى ئۈزلۈك ئوقۇيدۇ. بىرىنچى رەكئەتتە سۈرە «ئەئالا» نى، ئىككىنچى رەكئەتتە سۈرە «غاشىيە» نى ئوقۇيدۇ. سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن جۈمە نامىزىنىڭ خۇتبىسىگە ئوخشاش ئىككى خۇتبە ئوقۇيدۇ، لېكىن بۇ ئىككى خۇتبىدە تەكبىرنى كۆپ ئېيتىش سۈننەتتۇر. ئەگەر ھېيت نامىزىنى نەپلە نامازغا ئوخشاش ئوقۇسا، دۇرۇس بولىدۇ. چۈنكى ئارتۇق تەكبىرلەر ۋە ھەر ئىككى تەكبىرنىڭ ئارىلىقىدىكى زىكىرلەر سۈننەتتۇر.

قۇياش ۋە ئاي تۇتۇلغاندا ئوقۇلىدىغان ناماز: كۈن ۋە ئاي تۇتۇلغاندا ناماز ئوقۇش سۈننەتتۇر. ئۇنىڭ ۋاقتى كۈن ياكى ئاينىڭ تۇتۇلغان ۋاقتىدىن باشلاپ، تۇتۇلۇش كۆتۈرۈلگەنگە قەدەردۇر. سەۋەبى تۈگىگەندە قازاسى قىلىنمايدۇ. بۇ ئىككى رەكئەت ناماز بولۇپ، بىرىنچى رەكئەتتە سۈرە فاتىھەنى ۋە ئۇزۇن بىر سۈرە ئوقۇيدۇ. رۇكۇنى ئۇزۇن قىلىدۇ. «سەمئەللاھۇ لىمەن ھەمدەھ، رەببەنا ۋەلەكەلھەمدۇ» دەپ، رۇكۇدىن باش كۆتۈرىدۇ، سەجدە قىلمايدۇ، يەنە سۈرە فاتىھەنى ۋە ئۇزۇن بىر سۈرە ئوقۇيدۇ. رۇكۇنى ئۇزۇن قىلىدۇ، ئاندىن رۇكۇدىن باش كۆتۈرىدۇ، ئاندىن ئىككى قېتىم ئۇزۇن سەجدە قىلىدۇ. ئىككىنچى رەكئەتتە بىرىنچى رەكئەتكە ئوخشاش ئوقۇيدۇ، ئاندىن تەشەھۇد تە ئولتۇرىدۇ ۋە سالام بېرىدۇ. ئەگەر ئىقتىدا قىلغۇچى بىرىنچى رۇكۇدىن كېيىن كەلسە، بىرىنچى رەكئەت نامازغا ئۆلگەرەلمىگەن بولىدۇ.

يامغۇر تەلەپ قىلىش نامىزى: زىمىندا قۇرغاقچىلىق يۈز بېرىپ، يۆل-يېغىن ئازلاپ كەتسە، الله دىن سۇ تەلەپ قىلىپ ناماز ئوقۇش سۈننەتتۇر. ئۇنىڭ ۋاقتى، ئادا قىلىنىشى ۋە ھۆكۈملىرى ھېيت نامىزىنىڭكىگە ئوخشايدۇ. پەقەت ئىمام نامازدىن كېيىن بىرلا خۇتبە ئوقۇيدۇ ۋە ئەھۋالنىڭ ئۆزگىرىشىنى ئۈمىد قىلغان

ھالدا خۇتبىنىڭ ئاخىرىدا توننى تەتۈر كېيىشى سۈننەتتۇر.

سۈننەت نامازلار: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم پەرز نامازلاردىن باشقا ھەر كۈنى ئون ئىككى رەكئەت سۈننەت ناماز ئوقۇيتتى. ئۇ نۆۋەندىكىدەك: بامدات نامىزىدىن ئىلگىرى ئىككى رەكئەت، پېشىن نامىزىدىن ئىلگىرى تۆت رەكئەت، كېيىن ئىككى رەكئەت، شام نامىزىدىن كېيىن ئىككى رەكئەت، خۇپتەن نامىزىدىن كېيىن ئىككى رەكئەت ۋە ئۇنىڭدىن باشقا نەپلە نامازلارنى ئادا قىلىدىغانلىقى رىۋايەت قىلىنىدۇ.

ناماز ئوقۇش چەكلەنگەن ۋاقىتلار: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن نەپلە ناماز ئوقۇش مەنىسى قىلىنغان ۋاقىتلار تۆۋەندىكىدەك: **1- تاڭ يورۇغاندىن كۈن چىقىپ نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەنگە قەدەر. 2- كۈن تىكىلىنىپ ئىگىلگەنگە قەدەر. 3- دىگەر نامىزىدىن كۈن پاتقىچە قەدەر. ئەمما نۆۋەندىكىدەك سەۋەپلەر تۈپەيلى مەزكۇر چەكلەنگەن ۋاقىتلاردىمۇ: تەھىيەتۈل مەسچىت، كەبىنى تاۋاپ قىلىپ بولغاندىن كېيىنكى ناماز، بامداتنىڭ سۈننىتى، جىنازە نامىزى، تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىنكى ناماز، تىلاۋەت ۋە شۇكۇر سەجدىسىگە ئوخشاش نەپلە نامازلارنى ئوقۇش دۇرۇس بولىدۇ.**

مەسچىتنىڭ ھۆكۈمى: مەسچىتنى ئېھتىياجقا قاراپ سېلىش ۋاجىپ. مەسچىت ئاللاھنىڭ نەزىرىدە زېمىندىكى ئەڭ سۆيۈملۈك جايدۇر. مەسچىتتە، غەزەل ئوقۇش ۋە چاۋاك چىلىش، نەي چىلىش، ئەخلاق ۋە ھايىغا زىت شىئىر ۋە بېيتلارنى دىكلەماتسىيە قىلىش، ئەر-ئايال ئارىلىشىپ ئولتۇرۇش، جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش، ئىلىم-سېتىم مەنىسى قىلىنىدۇ. مەسچىتتە تىجارەت قىلغان كىشىگە، ئاللاھ تىجارىتىڭىزگە پەيدا يەتكۈزمىسۇن دېيىش سۈننەت. يۇنتۇرۇپ قويغان نەرسىسىنى مەسچىتكە كېلىپ ئىلان قىلسا ئاڭلىغان كىشىگە، ئاللاھ ئۇ نەرسەڭنى قايتۇرمىسۇن دېيىش سۈننەت.

ياش-ئۆسمۈرلەرگە تەلىم بېرىش، نىكاھ قىلىش، ھۆكۈم قىلىش، ئەخلاق ۋە ھايىغا زىت ئەمەس شىئىر ۋە بېيتلارنى ئوقۇش، ئۇخلاش ۋە ئارام ئېلىش، كېسەل ۋە مۇساپىرنىڭ بىرەر كېچە ئۇخلىشى قاتارلىقلارغا رۇخسەت قىلىنىدۇ. ۋاراڭ-چۇرۇڭ ۋە قالايمىقان گەپلەردىن، ئۇرۇشۇش، كۆپ گەپ قىلىش، ياقىتۇرۇلمايدىغان دەرىجىدە ئاۋازنى كۆتۈرۈپ گەپ قىلىش، زۆرۈر بولمىغان ۋاقىتلاردىمۇ يول قىلىۋېلىش قاتارلىقلاردىن چەكلىنىش سۈننەتتۇر. دۇنيا ۋە ئۇنىڭدىكى ئىشلار توغرىسىدىكى سۆزلەرنى قىلىشىش، جەيناماز، چىراق ۋە ئېلىكتىرگە ئوخشىغان مەسچىتنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىكى نەرسىلەرنى توي-تور كۈن، ئۆلۈم-يىتىمدەك شەخسىي غەرەزلەرگە قوللۇنۇش يامان كۆرۈلىدۇ.

زاكات

زاكاتنىڭ تۈرلىرى: تۆۋەندىكىدەك تۆت تۈرلۈك نەرسىدە زاكات بېرىش پەرز بولىدۇ: **بىرىنچى:** تۆگە، كالا ۋە قوي، ئۆچكە قاتارلىق يايلاق ھايۋانلىرى (يەنى ئۆيىدە بېقىلماستىن، تاغلاردا، جاڭگال ۋە چۆللەردە بېقىلغان ھايۋانلار).

ئىككىنچى: زېمىندىن چىققان ئاشلىق دان ۋە مېۋە - چېۋە. **ئۈچىنچى:** نەخپۇل. **تۆتىنچى:** تىجارەت ماللىرى.

زاكاتنىڭ شەرتلىرى: زاكات تۆۋەندىكىدەك بەش تۈرلۈك شەرت ھازىرلانغاندا ئاندىن پەرز بولىدۇ. **بىرىنچى:** ئىسلام دىنىغا كىرگەن بولۇش. **ئىككىنچى:** ھۆر كىشى بولۇش. **ئۈچىنچى:** زاكاتنى ئايرىماقچى بولغان نەرسە نىسابقا (يەنى زاكات بېرىشكە لايىق ئۆلچەمگە) يەتكەن بولۇش. **تۆتىنچى:** تولۇق ئىگىدارچىلىق قىلغان بولۇش. **بەشىنچى:** يەردىن چىققان ئاشلىق، دان ۋە مېۋە - چېۋىدىن باشقا نەرسىلەرنىڭ نىسابقا يەتكەندىن تارتىپ تولۇق بىر يىل ئۆتكەن بولۇش.

زاكات ئايرىشقا تېگىشلىك ھايۋانلار: تۆگە، كالا ۋە قوي - ئۆچكىدىن ئىبارەت ئۈچ تۈرلۈك بولۇپ، زاكاتنىڭ پەرز بولۇشى ئۈچۈن ئۇ ھايۋانلاردا چوقۇم مۇنداق ئىككى شەرت تېپىلىشى كېرەك: **1 -** بىر يىل ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ ۋاقىت يايلاقتا بېقىلىشى كېرەك. **2 -** ئىشلىتىش ئۈچۈن ئەمەس، سۈتىدىن پايدىلىنىش ۋە نەسىل قالدۇرۇش ئۈچۈن بېقىلغان بولۇشى كېرەك. ئەمما تىجارەت ئۈچۈن بولسا، ئۇنىڭ زاكاتى تىجارەت مېلىنىڭ زاكاتىنى چىقىرىش قائىدىسى بويىچە ئايرىلىدۇ.

تۆگىنىڭ زاكاتى تۆۋەندىكى سان بويىچە ئايرىلىدۇ:

سانى	4 - 1	9 - 5	14 - 10	19 - 15	24 - 20	35 - 25	45 - 36	60 - 46	75 - 61	90 - 76	120 - 91
زاكات يوق	بىر تۆگە	ئىككى قوي	ئىككى قوي	ئۈچ قوي	تۆت قوي	بىر يىللىق ئىشى تۆگە	ئىككى يىللىق ئىشى تۆگە	ئۈچ يىللىق ئىشى تۆگە	ئىككى يىللىق ئىشى تۆگە	ئىككى يىللىق ئىشى تۆگە	ئىككى يىللىق ئىشى تۆگە

تۆگىنىڭ سانى 120 دىن ئېشىپ كەتسە، ھەر 40 تۆگىنىڭ زاكاتى ئۈچۈن ئىككى يىللىق بىر چىشى تۆگە بېرىلىدۇ، ھەر 50 تۆگىنىڭ زاكاتى ئۈچۈن ئۈچ يىللىق بىر چىشى تۆگە بېرىلىدۇ.

كالىنىڭ زاكاتى تۆۋەندىكى سان بويىچە ئايرىلىدۇ:

سان	29 - 1	39 - 30	59 - 40
زاكات يوق	بىر يىللىق ئەركەك ياكى چىشى موزاي	ئىككى يىللىق تويلاق ياكى غۇنچىن	

كالىنىڭ سانى 60 كە يەتسە ياكى ئۇنىڭدىن ئېشىپ كەتسە، ھەر 30 كالىنىڭ زاكاتى ئۈچۈن بىر يىللىق بولغان بىر ئەركەك ياكى چىشى موزاي بېرىلىدۇ، ھەر 40 كالىنىڭ زاكاتى ئۈچۈن ئىككى يىللىق بىر تويلاق ياكى غۇنچىن بېرىلىدۇ.

قوي ۋە ئۆچكىلەرنىڭ زاكاتى تۆۋەندىكى سان بويىچە ئايرىلىدۇ:

سان	39 - 1	120 - 40	200 - 121	399 - 201
زاكات يوق	بىر قوي	ئىككى قوي	ئۈچ قوي	

ئەگەر قوي ۋە ئۆچكىنىڭ سانى 400 گە يەتسە ۋە ئۇنىڭدىن ئېشىپ كەتسە، ھەر يۈزگە بىر قوي ھېسابلاپ بېرىدۇ. قوي ۋە ئۆچكىنىڭ زاكاتى ئۈچۈن تېكە، قېرى ساغلىق ياكى قېرى ئۆچكە، بىر كۆزى قارىغۇ قوي ۋە ئۆچكە، قوزا - ئوغلىقىنى بېقىۋاتقان ساغلىق ياكى ئۆچكە، بوغاز ساغلىق ياكى ئۆچكە بېرىشكە، شۇنداقلا زاكاتقا بەرمەكچى بولغان قوي ياكى ئۆچكىنى قىممەتكە سۈندۈرۈپ پۇل بېرىشكە بولمايدۇ. قوينىڭ زاكاتى ئۈچۈن ئالتە ئايدىن ئاشقان چىشى قوي بېرىش كېرەك، ئۇ «تۈل» دەپ ئاتىلىدۇ. ئۆچكىنىڭ زاكاتى ئۈچۈن بىر يىل توشقان چىشى ئۆچكە بېرىش كېرەك، ئۇ «چۈش» دەپ ئاتىلىدۇ.

زېمىندىن چىققان ئاشلىق دان ۋە مېۋە - چېۋىنىڭ زاكاتى: ئۆسۈملۈكلەردىن چىققان ئاشلىق دان ۋە مېۋە - چېۋىلەرگە زاكات بېرىش ۋاجىپ بولىدۇ، ئەمما ئۇنىڭ مۇنداق ئۈچ شەرتى بار: **1 -** ئۆسۈملۈكنىڭ ھوسۇلى ئاشلىق داندىن ئارپا ۋە بۇغدايغا ئوخشاش، مېۋە - چېۋىلەردىن ئۈزۈم ۋە خورمىغا ئوخشاش چارەكلىگىلى ۋە ساقلىغىلى بولىدىغان بولۇشى شەرت. ئەمما سەي-كۆكتات، ئوتياشقا ئوخشاش چارەكلىگىلى ۋە ساقلىغىلى بولمايدىغان

نەرسىلەرگە زاكات كەلمەيدۇ. 2 - نىسابقا (زاكات ئۆلچىمىگە) يەتكەن بولۇشى شەرت. ئۇنىڭ نىسابى 653 كىلوگرام ۋە شۇنىڭدىن كۆپ بولسا بولىدۇ. 3 - ئۆسۈملۈكنىڭ ھوسۇللىرىغا زاكات بېرىش پەرز بولغان ۋاقىتتا ئىگىدارچىلىق قىلغان بولۇش شەرت. ئۇنىڭ پەرز بولۇش ۋاقتى پىشىپ تەييار بولغان ۋاقىتتۇر. **مېۋە - چېۋىلەر بولسا، قىزارغان ياكى سارغايغان چاغدا، ئاشلىق - زىرائەت بولسا، دېنى قاتقان چاغدا پىشقان ھېسابلىنىدۇ.**

يامغۇر ۋە دەريا سۇلىرى بىلەن سۇغارغانغا ئوخشاش، كۈلپەتسىز سۇغۇرۇلغان ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ھوسۇللىرىغا **ئۆشۈرە بېرىش يەنى ئوندىن بىرىنى (10%) بېرىش** پەرز بولىدۇ. ئەگەر قۇدۇق ۋە شۇنىڭدەك جايدىن سۇ تارتىپ سۇغارغانغا ئوخشاش كۈلپەت ۋە جاپا - مۇشەققەت بىلەن سۇغۇرۇلغان ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ھوسۇللىرىغا ئۆشۈرنىڭ يېرىمىنى (5%) بېرىش پەرز بولىدۇ. يىلنىڭ بىر قىسىم ۋاقىتلىرىدا كۈلپەت بىلەن، قالغان قىسىمدا كۈلپەتسىز سۇغارغان ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ھوسۇللىرىغا كەلسەك، ئۇ، كۆپ بولغان قىسىمغا قارىتا بولىدۇ. شۇڭا ئۇ جاپا - مۇشەققەت تارتقان ياكى تارتمىغان كۈنلەرنىڭ نىسبىتى بويىچە ھېسابلىنسا بولىدۇ.

پۇلنىڭ زاكاتى: پۇل ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، 1 - ئالتۇندۇر. ئالتۇن 85 گىرامغا يەتمىگىچە زاكات كەلمەيدۇ. 2 - كۈمۈشتۇر. كۈمۈش 595 گىرامغا يەتمىگىچە زاكات كەلمەيدۇ. قەغەز پۇللارنىڭ قىممىتى زاكات بېرىدىغان چاغدا ئالتۇن ۋە كۈمۈشنىڭ ئەڭ تۆۋەن نىسابىغا يەتمىگىچە زاكات كەلمەيدۇ. پۇلنىڭ زاكات مىقدارى 40 تىن بىرى (2.5%) دۇر.

دۇرۇس بولغان رەۋىشتە ئىشلىتىش ئۈچۈن تەييارلانغان زىننەت بۇيۇملىرىغا زاكات كەلمەيدۇ. ئەمما ئىجارىگە بېرىش ياكى ساقلاپ قويۇش ئۈچۈن تەييارلانغان زىننەت بۇيۇملىرىغا زاكات كېلىدۇ.

ئاياللارنىڭ ئالتۇن ۋە كۈمۈشتىن ئۆزۈپ - ئادەتكە ئايلىنىپ كەتكەن ھەرقانداق زىننەت بۇيۇملىرىنى ئىشلىتىشى دۇرۇس بولىدۇ. شۇنداقلا، قاچىلارغا ئاز مىقداردا كۈمۈش ئىشلىتىش دۇرۇس بولىدۇ. ئەرلەرنىڭ كۈمۈش ئۆزۈك، كۈمۈش كۆزئەينەك ۋە شۇنىڭدەك كىچىك نەرسىلەرنى ئىشلىتىشى دۇرۇس بولىدۇ. ئەمما ئالتۇننى قاچىلارغا ئىشلىتىش ھارام بولىدۇ. ئەرلەرنىڭ ئاياللارغا ئوخشۇۋالماستىن ئالتۇندىن ئاز مىقداردا باشقا نەرسىگە چاپلاپ ئىشلىتىشى دۇرۇس بولىدۇ. مەسىلەن، كىيىمنىڭ تۈگمىسىگە، چىشنىڭ چېتىلىشىغا ئوخشاش.

پۇل - مېلى ئاۋۇپ ۋە كېمىيىپ تۇرىدىغان، قولىدىكى ھەممە مەبلەغنىڭ بىر يىل توشۇشنى ھېسابلىشى قىيىن بولۇپ قالغان ئادەم ئۇنىڭ زاكاتىنى ئۆزى يىلنىڭ زاكات بېرىشكە بەلگىلىگەن كۈنىدە بېرىدۇ. بۇ كۈندە قولىدا قانچىلىك پۇل - مال بارلىقىغا قارايدۇ. دە، گەرچە قولىدىكى بىر قىسىم پۇل - مېلىغا تېخى يىل توشمىغان بولسىمۇ، شۇ كۈندىكى ئومۇمىي مەبلەغ بويىچە 40 تىن بىرىنى يەنى (2.5%) نى زاكاتقا ئايرىدۇ.

مائاشى بار ياكى ئۆي ۋە زېمىنغا ئوخشاش ئىجارە كىرىمى بار ئادەم مائاشىنى ياكى ئىجارە كىرىمىنى تېجەپ قالالمىسا، گەرچە ئۇ كۆپ بولسىمۇ زاكات كەلمەيدۇ. تېجەپ قالالمىسا، يىل توشقاندا تېجەپ قالغان پۇلغا زاكات بېرىدۇ. ئەگەر يىلنى ھېسابلاش قىيىن بولۇپ قالسا، خۇددى يۇقىرىدىكىگە ئوخشاشلا يىلنىڭ مەلۇم بىر كۈنىنى زاكات ئۈچۈن بەلگىلەيدۇ.

قەرزنىڭ زاكاتى: كىمىنىڭكى بىرەر بايدا ئېلىش ئىمكانى بار قەرزى ياكى مېلى بولسا، ئۇنى ئالغاندىن كېيىن ئۆتۈپ كەتكەن يىللار ئۈچۈن، گەرچە نۇرغۇن يىللار ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ، زاكات بېرىدۇ. ئېلىش قىيىن بولغان قەرزگە، مەسىلەن: ئىقتىسادى جەھەتتىن ۋەيران بولۇپ كەتكەن ئادەمدىكىگە ئوخشاش قەرزگە زاكات كەلمەيدۇ. چۈنكى، ئۇ، مەزكۇر پۇلنى ئىشلىتىش ئىمكانىغا ئىگە بولالمايدۇ.

تىجارەت ماللىرىنىڭ زاكاتى: تىجارەتكە سالغان پۇل - ماللاردا تۆۋەندىكىدەك تۆت تۈرلۈك شەرت تېپىلغاندىلا ئاندىن زاكات كېلىدۇ: 1 - مەزكۇر مالغا ئىگە بولۇش. 2 - ئۇ مال بىلەن تىجارەت قىلىشنى نىيەت قىلىش. 3 - مالنىڭ قىممىتى نىسابقا يەتكەن بولۇش. ئۇ ئالتۇن ياكى كۈمۈشنىڭ ئەڭ تۆۋەن ئۆلچىمى بويىچە ھېسابلىنىدۇ. 4 - بىر يىل ئۆتكەن بولۇش. ئەگەر تىجارەت ماللىرىدا مۇشۇ شەرتلەر تېپىلسا، زاكات ئۇنىڭ قىممىتى بويىچە ھېسابلاپ بېرىلىدۇ. ئەگەر تىجارەتچىدە بىر ئاز ئالتۇن، بىر ئاز كۈمۈش ۋە بىر ئاز پۇل بولسا، نىسابىنى تولدۇرۇش ئۈچۈن ئۇلارنى قوشۇپ تىجارەت مېلىنىڭ قىممىتىگە سۈندۈرىدۇ. كىيىم - كېچەك، ئۆي، ماشىنا ۋە شۇنىڭدەك تىجارەت ماللىرىنى ئىشلىتىشنى نىيەت قىلغان

بولسا زاكات كەلمەيدۇ. كېيىن ئۇنىڭ بىلەن تىجارەت قىلىشنى نىيەت قىلغان بولسا، يېڭىدىن بىر يىل توشقاندا زاكات كېلىدۇ.¹

سەدىقە فىتىر: سەدىقە فىتىر ھېيت كۈنى ئۆزىنىڭ ۋە ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئوزۇقلىقىدىن **ئارتۇق مالغا** ئىگە بولغان پۈتۈن مۇسۇلمانلارغا ۋاجىپتۇر. ئۇنىڭ مىقدارى بىر شەخس ئۈچۈن، مەيلى ئۇ ئەر بولسۇن ياكى ئايال بولسۇن، شۇ يۇرتنىڭ يېمەكلىكىدىن ئىككى كىلو ئىككى يۈز ئەللىك گىرام (2250g) يېمەكلىكتۇر. كىمنىڭ تەمىناتى ئۈستىگە يۈكلەنگەن بولسا، ئەتە ھېيت دېگەن كۈنى تەمىناتى ئۈستىگە يۈكلەنگەن كىشىنىڭ تەمىناتىدىن ئارتۇق مالغا ئىگە بولغان تەقدىردە ئۇلار ئۈچۈن سەدىقە فىتىر بېرىش ئۇ ئادەم ئۈستىگە ۋاجىپ بولىدۇ. سەدىقە فىتىرنى ھېيت كۈنى ھېيت نامىزىدىن بۇرۇن بېرىش مۇستەھەبتۇر. ھېيت نامىزىدىن كېيىنكى قالدۇرۇش دۇرۇس ئەمەس. ھېيتتىن بىر كۈن ياكى ئىككى كۈن بۇرۇن بېرىش دۇرۇس بولىدۇ. كۆپ ئادەمنىڭ سەدىقە فىتىرىنى بىر ئادەمگە بەرسىمۇ، بىر ئادەمنىڭ سەدىقە فىتىرىنى كۆپ ئادەمگە بەرسىمۇ دۇرۇس بولىدۇ.

زاكات چىقىرىش: زاكاتنى ۋاقتى كەلگەندە دەرھال ئايرىش ۋاجىپ بولىدۇ. كىچىك بالىنىڭ ۋە ساراڭنىڭ زاكاتىنى ئۇ ئىككىسىگە ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى ئايرىدۇ. زاكاتنى ئاشكارا بېرىش ۋە ئۇنى ئىگىسى ئۆز قولى بىلەن بېرىش سۈننەتتۇر. ئىبادەتكە تەكلىپ قىلىنغۇچىنىڭ زاكاتىنى ئايرىشى ئۈچۈن نىيەت قىلىشى شەرت قىلىنىدۇ. زاكاتنى سەدىقە نىيىتى بىلەن شەرتسىز بەرسە، مېلىنىڭ ھەممىنى بېرىۋەتكەن تەقدىردىمۇ زاكاتىغا ھېساب بولمايدۇ. پۈتۈن مېلىنىڭ زاكاتىنى ئۆز يۇرتىنىڭ كەمبەغەللىرىگە بېرىش ئەۋزەلدۇر. باشقا يۇرتلاردىكى كەمبەغەللىرىگە بېرىش پايدىلىق بولسا، دۇرۇس بولىدۇ. ئەگەر ئۆلچەمگە يەتكەن بولسا، ئىككى يىللىق زاكاتنى بالدۇر بېرىش توغرا ۋە دۇرۇس بولىدۇ.

زاكات بېرىلىشى تېگىشلىك كىشىلەر: ئۇلار تۆۋەندىكى سەككىز تۈرلۈك كىشىلەردۇر: 1 - پېقىرلەر. 2 - مىسكىنلەر. 3 - زاكات خادىملىرى. 4 - دىللىرىنى ئىسلامغا مايىل قىلىنىشى كۆزدە تۇتۇلغان كىشىلەر. 5 - ئازاد قىلىشقا تېگىشلىك قۇللار. 6 - قەرزدارلار. 7 - اللە يولىدا ئىشلەتكۈچىلەر. 8 - سەپەر ئۈستىدە بولۇپ، تەمىناتى تۈگەپ كەتكەنلەر. زاكات خادىملىرىدىن باشقا ھەممە كىشىلەرگە ئۇلارنىڭ ئېھتىياجىغا چۈشۈلۈك زاكات بېرىلىدۇ. ئەمما زاكات خادىملىرىغا گەرچە ئۇلار باي بولغان تەقدىردىمۇ پەقەت ئىش ھەققى بېرىلىدۇ. ئەگەر خاۋارىجلار ۋە دۆلەتكە قارشى چىققۇچىلار يۇرتنى بېسىۋالغان تەقدىردە زاكاتنى ئۇلارغا بېرىش دۇرۇس بولىدۇ. ھاكىم زاكاتنى بېسىم بىلەن ياكى ئىختىيارى ئېلىۋالغان بولسا، ئۇنى ئادىللىق بىلەن ئالسۇن ياكى زۇلۇم بىلەن ئالسۇن، زاكاتىغا ھېساب بولىدۇ.

زاكاتنى كاپىرغا، قۇلغا، بايغا، تەمىناتىنى بېرىش تېگىشلىك بولغان كىشىلەرگە ۋە ھاشىم جەمەتىگە بېرىش دۇرۇس بولمايدۇ. ئەگەر زاكاتنى زاكات بېرىلىشكە تېگىشلىك بولمىغان كىشىلەرگە بىلمەستىن بېرىۋەتكەن بولۇپ، كېيىن ئۇنى بىلسە، زاكاتنى ھېساب بولمايدۇ. (كاپىرغا ئوخشاش) پەقەت بىراۋنى كەمبەغەل دەپ ئويلاپ ئۇنىڭغا زاكاتنى بەرگەن بولسا، ئاندىن ئۇنىڭ بايلىقى ئاشكارا بولسا، زاكاتنى ھېساب بولمۇيرىدۇ.

نەپلە سەدىقە بېرىش: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «مۆمىنلەر ئۆلگەندىن كېيىنمۇ ساۋابى يېتىپ تۇرىدىغان ئەمەللىرى ۋە ياخشىلىقلىرى شۇكى، ئۇ ئۆگەتكەن ۋە تاراتقان ئىلىم، تەربىيەلەپ قويغان ياخشى پەرزەنت، مىراس قالدۇرغان قۇرئان، سالدۇرغان مەسچىت، سالدۇرۇپ قويغان مۇساپىرخانا، چاپتۇرغان ئۆستەڭ، ساغلام ۋە ھايات چېغىدا مېلىدىن ئايرىغان سەدىقە، قاتارلىقلارنىڭ ساۋابى ئۇ ئۆلگەندىن كېيىنمۇ يېتىپ تۇرىدۇ.» [ئىمام ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان]

1 تىجارەت ماللىرىنىڭ نىسبى 85 گىرام ئالتۇننىڭ قىممىتى ياكى 595 گىرام كۈمۈشنىڭ قىممىتى بويىچە ھېسابلىنىدۇ. تىجارەت ماللىرىدىن زاكات بەرگۈچى زاكات بەرگەن ۋاقىتتا ئالتۇن ياكى كۈمۈشنىڭ ئەڭ تۆۋەن نىسبى بويىچە ھېسابلاپ بېرىدۇ.

روزا تۇتۇش

ئاقىل، بالاغەتكە يەتكەن، روزا تۇتۇشقا قادىر بولالايدىغان، ھەيزدار ۋە نىفاسدار بولمىغان **ھەرقانداق مۇسۇلمانغا رامزان ئېيىنىڭ روزىسىنى تۇتۇش پەرزدۇر**. روزا تۇتسا، چىدىيالغۇدەك كىچىك بالىنىمۇ روزا تۇتۇشقا ئادەتلەندۈرۈش ئۈچۈن روزا تۇتۇشقا بۇيرۇيدۇ. **رامزان ئېيىنىڭ كىرگەنلىكى مۇنداق ئىككى ئىش بىلەن بىلىنىدۇ: 1 -** ئىبادەتكە تەكلىپ قىلىنغان، ئىبادەتپەرۋەر بىر مۇسۇلماننىڭ، گەرچە ئۇ ئايال بولسىمۇ، رامزان ئېيىنى كۆرگەنلىكى بىلەن گۇۋاھلىق بېرىشى. **2 -** شەئبان ئېيىنى 30 كۈن قىلىپ تولدۇرۇش. **روزا تاڭ يورغاندىن باشلاپ كۈن ئولتۇرغۇچە پەرزدۇر. پەرز روزىدا چوقۇم بامداتتىن ئىلگىرى نىيەت قىلىش كېرەك.**

روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار: 1 - جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش. روزىنى بۇزىدىغان ئادەم شۇ كۈننىڭ قازاسىنى قىلىشى ۋە كەففارەت بېرىشى كېرەك. كەففارەت ئۈچۈن بىر قۇل ئازاد قىلىدۇ، قۇل تاپالمىغان كىشى ئىككى ئاي ئۈزۈلدۈرمەي روزا تۇتىدۇ، بۇنى قىلالمايدىغان كىشى 60 مىسكىنگە بىر ۋاخ تويغىدەك تاماق بېرىدۇ، بۇنىمۇ تاپالمىغان كىشىگە ھېچنەرسە كەلمەيدۇ. **2 -** ئايالنى سۆيۈش، تۇتۇش ۋە ياكى زەكىرىنى ئويناش سەۋەبى بىلەن **مەنىي چىقىرىش**. ئېھتىلام بولۇپ قالغان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ. **3 - قەستەن يەپ - ئىچىش.** ئەگەر ئۇنتۇپ قېلىپ يەپ - ئىچىپ سالسا، روزىسى بۇزۇلمايدۇ. **4 -** قان ئالدۇرۇۋېتىش (بۇ يەردە ھىجامە كۆزدە تۇتۇلىدۇ) ياكى ئىئانە قىلىش سەۋەبىدىن **قان ئېلىش**. ئەگەر قان تەكشۈرۈۋېتىش ئۈچۈن ئازراق قان ئالسا ياكى جاراھەتلەنگەن ۋە بۇرۇن قانغانغا ئوخشاش ئۆزلىكىدىن قان چىقىپ كەتسە، روزا بۇزۇلمايدۇ. **5 - قەستەن قۇسۇش.**

چاڭ - توزاڭ كېكىرتكىگە كىرىپ كەتسە، ئېغىزغا ياكى بۇرۇنغا سۇ ئالغاندا كېكىرتكىگە سۇ يېتىپ قالسا، شەھۋەتنى ئويلاپ مەنىي چىقىپ كەتسە، ئېھتىلام بولسا، قان چىقىپ كەتسە ياكى قەستەنلىك بولماستىن قۇسۇپ سالسا، روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

كىمكى كېچە دەپ ئويلاپ سوھۇرلۇق يېگەن بولۇپ، كېيىن تاڭ ئېتىپ كەتكەنلىكى مەلۇم بولسا، شۇ كۈننىڭ قازاسىنى قىلىدۇ. كىمكى تاڭ يورۇپ قالدىمىكىن دەپ ئىككىلەنگەن ھالدا كېچىدە سەھەرلىك يېگەن بولسا، روزىسى بۇزۇلمايدۇ. ئەگەر كۈن ئولتۇرغانلىقىدىن شەكىلىنىپ، كۈن ئولتۇرماستىن بۇرۇن ئىغىز ئاچقان بولسا، شۇ كۈننىڭ قازاسىنى قىلىدۇ.

روزا تۇتمىغۇچىلارنىڭ ھۆكۈملىرى: رامزاندا ئۆزىسىز روزا تۇتماسلىق **ھارامدۇر**. ھەيزدار ۋە نىفاسدار ئايالنىڭ، شۇنداقلا بىرەر مەسۇم كىشىنى ھالاكەتتىن قۇتۇلدۇرۇشقا موھتاج بولغان كىشىنىڭ روزا تۇتماسلىقى **ۋاجىپتۇر**. نامازنى قەسىر قىلىپ ئوقۇيدىغان مۇساپىرغا سەپەردە قىيلىنىپ قالىدىغان ئەھۋال بولسا، روزا تۇتماسلىقى **سۈننەتتۇر**. شۇنداقلا، كېسىلنىڭ ئېغىرلىشىپ كېتىشىدىن قورققان كېسەلنىڭمۇ روزا تۇتماسلىقى **سۈننەتتۇر**. كىمكى كۈندۈزى سەپەرگە چىقسا، ھامىلدار ياكى بالا ئېمىتىۋاتقان ئايال ئۆزىگە ياكى بالىسىغا زىيان يېتىپ قېلىشتىن ئەنسىرسە، روزا تۇتماسلىقى **دۇرۇستۇر**. ئۇلارنىڭ ھەممىسى **روزا تۇتمىغان كۈنلەرنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ**. ھامىلدار ۋە بالا ئېمىتىۋاتقان ئايال بالىغا زىيان يېتىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ روزا تۇتمىغان بولسا، شۇ كۈنلەرنىڭ قازاسىنى قىلغاندىن سىرت، يەنە ھەر كۈنلىكى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە تاماق بېرىدۇ.

قېرىلىق ياكى ساقايماق كېسەل سەۋەبىدىن روزا تۇنالمىسا، ھەر كۈنى بىر مىسكىنگە تاماق بېرىدۇ، ئۇنىڭغا قازا كەلمەيدۇ.

كىمكى ئۆزىسى سەۋەبىدىن قازا روزىنى كېچىكتۈرگەن بولۇپ، يەنە بىر رامزان كىرىپ كەتسە، ئۇنىڭغا پەقەت قازا كېلىدۇ. ئۆزۈرە بولماستىن يەنە بىر رامزان كىرىپ كەلسە، قازاسىنى قىلىش بىلەن بىرگە ھەر كۈنى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە تاماق بېرىدۇ. ئۆزىسى سەۋەبىدىن قازاسىنى قىلالماي ئۆلۈپ كەتسە، ئۇنىڭغا ھېچ نەرسە كەلمەيدۇ. ئەگەر قازاسىنى ئۆزىسىز تۇتماي ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، ئۇنىڭ ۋارىسلىرى ھەر كۈنى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە تاماق بېرىدۇ. رامزاننىڭ قازاسىغا ۋە ئاتاپ نەزىر قىلغان روزىغا سەل قاراپ تۇتماي

ياكى ئىبادەت ئۈچۈن ئاتىغان ھەرقانداق نەزىرى ئادا قىلماي ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، ئۇنى ۋارىسلىرىنىڭ ئادا قىلىشى سۈننەتتۇر.

كىمكى بىرەر ئۆزى سەۋەبىدىن رامزان روزىسىنى تۇتمىغان بولۇپ، كۈندۈزى ئۆزىنى تۈگەپ قالسا، شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ روزىغا نىيەت قىلىدۇ، ئەگەر كاپىر مۇسۇلمان بولغان، ھەيزدار ئايال پاكلانغان، كېسەل ساقىيىپ قالغان، مۇساپىر ئۆيىگە يېتىپ كەلگەن، كىچىك بالا بالاغەتكە يەتكەن، ساراڭ كۈندۈزى ئەقلىگە كېلىپ قالغان بولسا، ئۇلارنىڭ ھەممىسى روزا تۇتمىغان بولسا، كۈننىڭ قالغىنىدا روزىغا نىيەت قىلغان بولسىمۇ قازاسىنى قىلىش لازىم بولىدۇ. رامزاندا روزا تۇتماسلىق دۇرۇس بولغان كىشىلەرنىڭ شۇ كۈنلەردە باشقا روزىلارنى تۇتۇشى دۇرۇس بولمايدۇ.

نەپلە روزا: نەپلە روزىنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى بىر كۈن روزا تۇتۇپ، بىر كۈن روزا تۇتماسلىقتۇر. ئاندىن قالسا، دۈشەنبە ۋە پەيشەنبە كۈنلىرى روزا تۇتۇشتۇر. ئاندىن قالسا، ھەر ئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتۇشتۇر، بۇ روزىنى قەمەرى ئاي ھېسابىدا ئايدىڭ كېچىلەر كۈنلىرى (يەنى ئاينىڭ 13 -، 14 - ۋە 15 - كۈنلىرى) تۇتۇش ئەۋزەلدۇر. مۇھەررەم ۋە شەئبان ئايلارنىڭ كۆپ قىسمىدا، ئاشۇرا كۈنى، ئەرەفات كۈنى ۋە شەۋۋال ئېيىدىن ئالتە كۈن روزا تۇتۇش **سۈننەتتۇر**. يالغۇز رەجەب ئېيىدا (يەنى باشقا ئايلاردا پەقەت روزا تۇتماستىن)، يالغۇز جۈمە ۋە شەنبە كۈنى، شەك كۈنىدە يەنى شەئبان ئېيىنىڭ 30 - كۈنى روزا تۇتۇش **مەكرۇھتۇر**. روزا ھېيت كۈنى، قۇربان ھېيت كۈنى، تەشرىق كۈنلىرى روزا تۇتۇش **ھارامدۇر**. پەقەت بەھرىمەن بولۇش (تەمەتتۇر) ھەججىنى ياكى قىران ھەججىنى قىلغان ئادەم خاتالاشقانلىق سەۋەبىدىن تۇتمىغان روزا بۇنىڭدىن مۇستەسنا دۇر.

ئەسكەرتىشلەر:

★ جۈنۇبقا ئوخشاش غۇسلى قىلىشقا تېگىشلىك كىشى، تاڭ يورۇشتىن ئىلگىرى پاكلانغان ھەيزدار ۋە نىفاسدار ئايال يۇيۇنۇشنى بامدات نامىزىنىڭ ئەزىمىدىن كېيىنكى ۋاقىتقا كېچىكتۈرۈپ، سوھۇرلۇقنى ئەزاندىن بۇرۇن يېسە، روزا دۇرۇس بولىدۇ.

★ خوتۇن كىشى ئۆزىگە زىيان يېتىپ قېلىشىدىن خاتىرجەم بولغان تەقدىردە رامزاندا مۇسۇلمانلارنىڭ تائەت - ئىبادەتلىرىگە ئورتاقلىشىش نىيىتىدە دورا ئىشلىتىپ ھەيزىنى كېچىكتۈرسە دۇرۇس بولىدۇ.

★ روزىدار سىرتقا چىقارمىغان تۈكۈرۈك، بەلغەم قاتارلىقلارنى يۈتۈپ سالسا روزىغا تەسىر يەتكۈزمەيدۇ.

★ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئىپتار قىلىشقا ئالدىرىغان، سوھۇرلۇقنى كېچىكتۈرۈپ يېگەن ئۇمىتىم ھەمىشە ياخشىلىق ئۈستىدە بولغان بولىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ: «مۇسۇلمانلار ئىپتارنى ئالدىراپ قىلىدىكەن، دىن ھەمىشە غەلبە ئۈستىدە بولغان بولىدۇ، چۈنكى يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلار ئىپتارنى كېچىكتۈرىدۇ.» [ئىمام ئەبۇداۋۇد رىۋايەت قىلغان]

★ ئىپتار قىلغاندا دۇئا قىلىش مۇستەھەبتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «شەك - شۈبھىسىزكى، روزىدارنىڭ ئىپتار ۋاقتىدا قىلغان دۇئاسى رەت قىلىنمايدۇ.» [ئىمام ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان] ئىپتار ۋاقتىدا قىلىدىغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان دۇئالاردىن بىرىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «غۇسۇزلۇق كەتتى، تومۇرلار يۆللەندى.. اللە خالىسا.. ئەجر قولىغا كەلدى.» [ئىمام ئەبۇداۋۇد رىۋايەت قىلغان]

★ ھۇل خورمىدا، ئەگەر ھۇل خورما تىپىلمىسا، قۇرۇتۇلغان خورمىدا، ئەگەر ئۇمۇ تىپىلمىسا، سۇدا ئىپتار قىلىش سۈننەتتۇر.

★ روزىدار روزا تۇتقان ۋاقىتتا ئىختىلاپنىڭ ئىچىگە كىرىپ قالماسلىق ئۈچۈن سۈرمە تارتىشتىن، كۆزگە ياكى قۇلاققا سۇيۇق دورا تېمىشتىن يىراق تۇرۇشى كېرەك. ئەگەر دورا قىلىش ئۈچۈن موھتاج بولۇپ قالسا ھېچقىسى يوق، گەرچە دورىنىڭ تەمى كېكىردەككە يېتىپ بارسىمۇ، ئۇنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

★ توغرا قاراشقا ئاساسلانغاندا، روزىنىڭ پۈتۈن ۋاقىتلىرىدا مېسۇئاك ئىشلىتىش سۈننەت بولۇپ، ئۇنىڭ ھېچقانداق زىيىنى يوق.

★ روزىدارنىڭ غەيۋەت، چېقىمچىلىق، يالغانچىلىق ۋە شۇنىڭدەك ناچار ئىللەتلەرنى تاشلىشى ۋاجىبتۇر. ئەگەر بىرى ئۇنى تىللىسا ياكى بىرى بىلەن تىللىشىپ قالسا: «مەن روزىدار» دېسۇن. تىلنى ۋە باشقا ئەزالىرىنى گۇناھلاردىن ساقلىغاندىلا ئاندىن روزىنىڭ پەزىلىتىنى ساقلىغىلى بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «كىمكى يالغان سۆزنى ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشنى تەرك ئەتمەسە، ئۇنىڭ يېمەك - ئىچمىكىنى تەرك ئېتىشىگە ئالەن ئىككى ھېچ ئېھتىياجى يوق.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان]

★ بىراۋ تەرىپىدىن تاماققا چاقىرىلغان كىشىنىڭ روزىدار بولغان تەقدىردە، تاماققا چاقىرغۇچىغا دۇئا قىلىشى، روزىدار بولمىغان تەقدىردە، ئۇنىڭ تامىقىنى يېيىشى سۈننەتتۇر.

★ شەبى قەدەر كېچىسى يىل ئىچىدىكى ئەڭ ياخشى كېچىدۇر. ئۇ كېچىگە يولۇقۇش رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئونىغا خاس قىلىنغان بولۇپ، 27 - كېچىسى بەكرەك تەكىتلەنگەن. شۇ كېچىدە قىلىنغان ياخشى ئەمەل مىڭ ئايدا قىلىنغان ياخشى ئەمەلدىنمۇ ياخشىدۇر. ئۇنىڭ مۇنداق ئالامەتلىرى بار: شۇ كۈنى سەھەردە كۈن ئاق، لېكىن قاتتىق نۇر چاچمىغان ھالەتتە چىقىدۇ، ھاۋا مۆتىدىل ۋە ئىللىق بولىدۇ. مۇسۇلمان ئۇنىڭغا ئۆزى بىلمەستىن يولۇقۇشى مۇمكىن. شۇڭا رامىزاندا، بولۇپمۇ ئاخىرقى ئوندا تىرىشىپ ئىبادەت قىلىش تەۋسىيە قىلىنىدۇ. ھېچبىر كېچىنى قىيامسىز ئۆتكۈزۈۋەتمەسلىك ئۈچۈن ھېرىسمەن بولۇش لازىم. ئەگەر كىمكى تەراۋىھ نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇسا، كېچىنى قىيام بىلەن ئۆتكۈزگەنلىكىنىڭ ساۋابىغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئىمام تەراۋىھ نامىزىنى تولۇق ئوقۇپ بولغىچە قايتىپ كەتمەسلىكى كېرەك.

★ كىمكى نەپلە روزا تۇتسا، ئۇنى تاماملاش ۋاجىپ ئەمەس سۈننەتتۇر. ئەگەر ئۇنى قەستەن بۇزۇۋەتسە، ھېچقىسى يوق، قازاسنى قىلىش كەتمەيدۇ.

ئېتىكاپتا ئولتۇرۇش: ئاقىل مۇسۇلماننىڭ تاگەت - ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن مەسچىتنى لازىم تۇتۇشى ئېتىكاپتا ئولتۇرۇش دەپ ئاتىلىدۇ. ئېتىكاپتا ئولتۇرغۇچىنىڭ غۇسلى قىلىشىنى ۋاجىپ قىلىپ قويىدىغان تاھارەتسىزلىكتىن پاك بولۇشى **شەرت قىلىنىدۇ.** ئېتىكاپتا ئولتۇرغۇچى تاماق يېيىش، ھاجەت قىلىش، ۋاجىپ غۇسلىنى قىلىش قاتارلىقلاردەك چوقۇم قىلمىسا بولمايدىغان ئىش بولمىسا سىرتقا چىقمايدۇ. ئۇنىڭ ھاجەتسىز سىرتقا چىقىشى پۈتۈن ئۆلىمالارنىڭ بىردەك قارىشىدا ئېتىكاپنى بۇزىدۇ. رامىزاندا ھەر دائىم ئېتىكاپتا ئولتۇرۇش **سۈننەتتۇر.** بولۇپمۇ، ئاخىرقى ئوندا ئولتۇرۇش تېخىمۇ تەكىتلەنگەن سۈننەتتۇر. ئېتىكاپتا ئولتۇرۇشنىڭ **ئەڭ ئاز** مۇددىتى بىر سائەتتۇر. ئەڭ ئاز دېگەندە بىر كېچە - كۈندۈزدىن كەم بولماسلىقى **مۇستەھەببەتتۇر.** خوتۇن كىشى پەقەت ئېرىنىڭ رۇخسىتى بولغاندىلا ئاندىن ئېتىكاپتا ئولتۇرىدۇ. ئېتىكاپتا ئولتۇرغۇچىنىڭ تاگەت - ئىبادەت بىلەن شۇغۇللىنىشى، رۇخسەت قىلىنغان ئىشلارنى كۆپ قىلىشىنى تەرك ئېتىشى، ئۆزىگە ئالاقىدار بولمىغان ئىشلاردىن يىراق تۇرۇشى **سۈننەتتۇر.**

هەج ۋە ئۆمرە

مۇسۇلماننىڭ ھاياتتا بىر قېتىم ھەج ۋە ئۆمرە قىلىشى بەرز دۇر. ئۇ ئىككىسىنىڭ پەرز بولۇشى ئۈچۈن مۇنداق شەرتلەر ھازىرلىنىشى كېرەك: 1- مۇسۇلمان بولۇش. 2- ئاقىل بولۇش. 3- بالاغەتكە يەتكەن بولۇش. 4- ھۆر بولۇش. 5- بېرىپ - كېلىشكە قادىر بولۇش، يەنى بېرىپ - كېلىش ئۈچۈن يەتكۈدەك ئوزۇق - تۈلۈك ۋە ئۇلاغقا ئىگە بولۇش. كىكى ھەجگە سەل قاراپ ئادا قىلماستىن ئۆلۈپ كەتسە، ئۇنىڭ پۇل - مېلىدىن ھەج ۋە ئۆمرىگە يەتكۈدەك پۇل - مال چىقىرىلىدۇ. كاپىرنىڭ ياكى ساراڭنىڭ ھەجى قوبۇل قىلىنمايدۇ. كىچىك بالىنىڭ ۋە قۇلنىڭ ھەجلىرى قوبۇل بولىدۇ، لېكىن ئۇ ئىككىسىنىڭ ھەجى پەرز ھەجگە كۆپايە قىلمايدۇ. كەمبەغەلگە ئوخشاش ھەج قىلىشقا قادىر ئەمەس كىشى قەرز ئېلىپ ھەج قىلسا، پەرز ھەجى ئادا تاپىدۇ. ئەمما قەرز ئېلىپ تۇرۇپ ھەج قىلىشقا بۇيرۇلمايدۇ.

ئۆزى ئۈچۈن پەرز ھەجنى قىلمىغان كىشى باشقا بىراۋنىڭ نامىدىن ھەج قىلسا (يەنى بەدەل ھەج)، بۇ ھەج ئۆزىنىڭ گەدىنىدىكى ھەجگە ھېساب بولىدۇ.

ئېھرام باغلاش: ئېھرام باغلىماقچى بولغان كىشىنىڭ غۇسلى قىلىشى، تازىلىق قىلىشى، خۇشپۇراق ئىشلىتىشى، تىكىلگەن كىيىمنى كىيمەسلىكى، ئىككى پارچە پاكىز ۋە ئاق رەختنىڭ بىرىنى تامبال قىلىشى (يەنى تامبالنىڭ ئورنىدا يوپىكا شەكلىدە باغلىشى) يەنە بىرىنى رىدا قىلىشى، ئاندىن: «ئى اللھ! ئۆمرە قىلىش ئۈچۈن ھازىرمەن» دېيىشى ۋەياكى: «ئى اللھ! ھەج ۋە ئۆمرە قىلىش ئۈچۈن ھازىرمەن» دېيىشى سۈننەتتۇر. ئەگەر يولدا توسۇلۇپ قېلىشتىن ئەنسىرسە: «ئەگەر مېنى بىرى توسۇۋالسا، ئېھرامدىن چىقىدىغان يېرىم توسۇلۇپ قالغان شۇ يەردۇر» دېيىشى شەرت قىلىنىدۇ.

ھەج قىلغۇچىنىڭ «ھەجى تەمەتتۇر»، «ھەجى ئىفراد» ۋە «ھەجى قىران» دىن ئىبارەت ئۈچ تۈرلۈك ھەجنىڭ بىرىنى قىلىش ئىختىيارى بار. ئەڭ ئەۋزىلى ھەجى تەمەتتۇر بولۇپ، ھەج ئايلىرىدا ئۆمرىگە ئېھرام باغلايدۇ، ئۆمرىنى ئادا قىلىپ بولۇپ ئېھرامدىن چىقىدۇ. ئاندىن شۇ يىلى ھەج كۈنلىرى يېتىپ كەلگەندە، ھەجگە ئېھرام باغلايدۇ. ھەجى ئىفرادتا پەقەت ھەج قىلىش ئۈچۈنلا ئېھرام باغلايدۇ. ھەجى قىراندا ھەج بىلەن ئۆمرىگە بىراقلا ئېھرام باغلايدۇ ياكى ئۆمرىگە ئېھرام باغلايدۇ، ئاندىن ئۆمرە تۈپىنى باشلاشتىن ئىلگىرى ئۆمرىگە قوشۇپ ھەجگە نىيەت قىلىدۇ.

ھەج قىلغۇچى ماشىنا ياكى ئايروپىلانغا چىققاندا: «لەببەيكە لىلاھۇمە لەببەيكە، لەببەيكە لاشەرىيكە لەكە لەببەيكە، ئىننەلھەمدە ۋەننىئەتە لەكە ۋەلمۇلك، لاشەرىيكە لەكە» دەپ تەلىپىيە ئېيتىدۇ. تەلىپىيەنى كۆپ ئېيتىش، ئاياللاردىن باشقىلارنىڭ ئاۋازىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ ئېيتىشى مۇستەھەببۇر.

ئېھرامدىكى ۋاقىتتا چەكلەنگەن ئىشلار: تۆۋەندىكىدەك توققۇز تۈرلۈكتۇر: 1- چاچنى چۈشۈرۈش. 2- تىرناق ئېلىش. 3- ئەرلەرنىڭ تىكىلگەن كىيىم كىيىشى. پەقەت بېلىنىڭ تۆۋىنىگە باغلايدىغان لاتا تاپالمىغان ئادەم ئىشتان كىيسە بولىدۇ، ئاياغ تاپالمىغان ئادەم ئۆتۈكنى ئاپقۇتغىچە كېسىۋېتىپ كىيسە بولىدۇ. بۇ ھالەتتە ئۇنىڭغا فىدىيە كەلمەيدۇ. 4- ئەرلەرنىڭ باشنى يېپىشى. 5- بەدىنىگە ۋە كىيىملىرىگە خۇشپۇراق ئىشلىتىش. 6- ئوۋ ئوۋلاش. ئوۋ ھايۋانلىرى گۆشى ھالال بولغان ياۋايى ھايۋانلاردۇر. 7- نىكاھلىنىش. نىكاھلىنىش ھارامدۇر، فىدىيە كەلمەيدۇ. 8- شەھۋەت بىلەن قۇچاقلاش. ئۇنىڭ فىدىيەسى بىر قوي ياكى ئۈچ كۈن روزا تۇتۇش ۋەياكى ئالتە مىسكىنگە تاماق بېرىشتۇر. 9- جىنسى مۇناسىۋەت قىلىش. ئەگەر بىرىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىشتىن ئىلگىرى جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈپ قالغان بولسا ھەجى بۇزۇلىدۇ، ئۇ ھەجىنىڭ قالغان قىسمىنى تاماملايدۇ ۋە بىر تۈگە ئۆلتۈرۈپ مەككە كەمبەغەللىرىگە تارقىتىپ بېرىش بىلەن بىرگە كېلەر يىلى قازاسىنى قىلىدۇ. ئەگەر بىرىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىشتىن كېيىن جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈپ قالغان بولسا، ھەجى بۇزۇلمايدۇ. لېكىن ئۇنىڭغا بىر تۈگە فىدىيە ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر ئۆمرىدە جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزگەن بولسا، ئۆمرىسى بۇزۇلىدۇ ۋە ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر قوي فىدىيە كېلىدۇ. ئۆمرىنىڭ قازاسىنى قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. جىنسى مۇناسىۋەتتىن باشقا ئىشلار تۈپەيلىدىن ھەج ياكى ئۆمرە بۇزۇلمايدۇ. ئاياللار ئەرلەرگە ئوخشاش ئېھرام باغلايدۇ، ئەمما ئۇلار تىكىلگەن

كېيىملەرنى كىيىدۇ. چۈمپەرە، پۈركەنچە ۋە پەلەي كىيىمەيدۇ.

فېدىيە: فېدىيە مۇنداق ئىككى قىسىم بولىدۇ: **1** - ئىختىيارى ھالدا ئادا قىلىدىغان فېدىيە بولۇپ، چاچ چۈشۈرۈش، خۇشپۇراق ئىشلىتىش، تىرناق ئېلىش، باشنى يېپىش ياكى ئەرلەرنىڭ تىكىلگەن كىيىملەرنى كىيىشى قاتارلىقلاردۇر. بۇنىڭ فېدىيەسى ئۈچۈن ئۈچ كۈن روزا تۇتۇش ياكى ھەر مىسكىنگە بىر يېرىم كىلودىن (1.5kg) ھېسابلاپ ئالتە مىسكىنگە تاماق بېرىش ياكى بىر قوي بوغۇزلاش لازىم. شىكارنىڭ جازاسى ئۈچۈن ئەگەر ئوۋلانغان ھايۋانغا ھەر جەھەتتە ئوخشاش ھايۋان تېپىلسا، شۇ ھايۋاننى ئۆلتۈرۈپ سەدىقە قىلىش لازىم، ئەگەر ئۇنىڭغا ئوخشاش ھايۋان تېپىلمىسا، ئۇنىڭ قىممىتىنى بېرىش لازىم. **2** - تەرتىپ بويىچە ئادا قىلىدىغان فېدىيە بولۇپ، ھەججى تەمەتتۇۋ ۋە ھەججى قىران قىلغۇچىنىڭ فېدىيەسى بىر قويدۇر. جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنىڭ فېدىيەسى بىر تۆگە بوغۇزلاشتۇر. ئەگەر تۆگە تاپالمىسا، ھەججە ئۈچ كۈن، يۇرتقا قايتىپ بارغاندا يەتتە كۈن روزا تۇتىدۇ. فېدىيە ئۈچۈن بوغۇزلانغان مال ۋە تاماق پەقەت ھەرەم كەمبەغەللىرىگىلا بېرىلىدۇ.

مەككىگە كىرىش: ھەج قىلغۇچى ھەرەم مەسچىتىگە كىرسە، ھەرەم مەسچىتىگە كىرگەندە ئوقۇلىدىغان دۇئا ۋە زىكىرلەرنى ئوقۇيدۇ. ئاندىن ھەججى تەمەتتۇۋ قىلغان بولسا، ئۆمرە ئۈچۈن تاۋاپ قىلىدۇ. ئەگەر ھەججى ئىفراد ياكى ھەججى قىران قىلغان بولسا، قەدەم تەشرىپ قىلىش تاۋىپىنى قىلىدۇ. رىدانىڭ ئوتتۇرىسىنى ئوڭ قولتۇقىنىڭ ئاستىغا قىلىپ، ئۇنىڭ ئىككى ئۈچىنى سول يەلكىسىگە تاشلاپ، ئوڭ دولىسىنى ئۈچۈك قويىدۇ. تاۋاپ قىلىشنى ھەجەر ئەسۋەدىن باشلايدۇ، ئۇنى سىلايدۇ ۋە سۆيىدۇ ياكى ئۇنىڭغا ئىشارەت قىلىدۇ ۋە: «**بىسىمىللاھى ئەللاھۇ ئەكبەر**» دەيدۇ (ھەر قېتىملىق تاۋاپتا مۇشۇنداق قىلىدۇ). ئاندىن بەيتۇللاھنى سول تەرىپىگە قىلىپ يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىدۇ. دەسلەپكى ئۈچ قېتىملىق تاۋاپتا قۇدرىتىنىڭ يېتىشىچە قەدەملىرىنى كىچىك ئېلىپ تىز ماڭىدۇ، قالغان تاۋاپتا نورمال ماڭىدۇ. ھەر قېتىم رۇكنۇل يەمانى نىڭ ئۇدۇلىغا كەلگەندە، ئەگەر قادىر بولالمىسا، ئۇنى سىلاپ ئۆتىدۇ ۋە ئىككى رۇكنىنىڭ ئارىلىقىدا «**رەببىنا ئاتىنا فىددۇنىيا ھەسەنەتەن ۋەفىل ئاخىرەتى ھەسەنەتەن ۋەقىنا ئەزەبەننار**» دېگەن دۇئانى ئوقۇيدۇ. تاۋاپنىڭ قالغان قىسمىدا خالىغان دۇئالارنى قىلىدۇ. ئاندىن ئىمکان بولسا، مەقامى ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇيدۇ. بۇ ئىككى رەكئەت نامازدا سۈرە كافىرۇن بىلەن سۈرە ئىخلاسىنى ئوقۇيدۇ. ئاندىن زەمزمە سۈيىنى قانغىچە ئىچىدۇ، ئاندىن ھەجەر ئەسۋەدىنىڭ يېنىغا قايتىپ بېرىپ ئىمکان بولسا، ئۇنى سىلايدۇ. ئاندىن ھەجەر ئەسۋەدى بىلەن كەئبىنىڭ دەرۋازىسى ئارىلىقىدا تۇرۇپ دۇئا قىلىدۇ.

ئۇنىڭدىن كېيىن سەفاغا چىقىپ: «**اللھ باشلىغان نەرسە بىلەن باشلايمەن**» دەيدۇ ۋە اللھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىنى ئوقۇيدۇ: (سەفا بىلەن مەرۋە ھەققەتەن اللھنىڭ (دىنىنىڭ) ئالامەتلىرىدۇر. ھەج قىلغان ياكى ئۆمرە قىلغان ئادەم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سەئىي قىلسا ھېچ باك يوق. كىمكى ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن بىرەر ياخشىلىق قىلىدىكەن اللھ ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى بېرىدۇ، اللھ ئەلۋەتتە شۇكىرنىڭ مۇكاپاتىنى بەرگۈچىدۇر، اللھ ھەممىنى بىلگۈچىدۇر). [سۈرە بەقەرە، 158 - ئايەت]

ئاندىن كەئبە تەرىپىگە قاراپ تەكبىر ۋە ھەمدۇ-سانا ئېيتىدۇ. ئىككى قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىدۇ. ئاندىن سەفادىن چۈشۈپ يېشىل بەلگىگە كېلىدۇ، ئۇ يەردىن يەنە بىر يېشىل بەلگىگىچە يۈگۈرىدۇ، ئاندىن مەرۋىگە كېلىدۇ. ئاندىن سەفادا قىلغانغا ئوخشاش ئىشلارنى قىلىدۇ. ئاندىن مەرۋىدىن چۈشۈپ بىرىنچى سەئىدە قىلغان ئىشلارنى قىلىدۇ. سەفادىن مەرۋىگىچە بىر قېتىم، مەرۋىدىن سەفاغىچە بىر قېتىم بولۇپ، مۇشۇ ھالەتتە يەتتە قېتىملىق سەئىينى تامام قىلىدۇ. ئاندىن چېچىنى قىسقارتىدۇ ياكى چۈشۈرتىدۇ، لېكىن چۈشۈرۈش ئەۋزەلدۇر. پەقەت ھەججى تەمەتتۇۋ قىلغۇچى يۇقىرىقىدەك قىلىدۇ، چۈنكى ئۇ ھەججى كېيىن قىلىدۇ. ئەمما ھەججى ئىفراد ۋە ھەججى قىران قىلغۇچىنىڭ قەدەم تەشرىپ قىلىش تاۋاپىنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئىبراھىمدىن چىقىشى جايىز ئەمەس، چۈنكى ئۇ ھېيت كۈنى جەمەرە ئەقەبەگە(يەنى چوڭ شەيتانغا) تاش ئېتىپ بولمىغىچە ئىبراھىمدىن چىقمايدۇ. ئاياللارمۇ ئەرلەرگە ئوخشاش ھەج قىلىدۇ.

ئەمما ئاياللار كەبىنى تاۋاپ قىلغاندا ۋە سەفا بىلەن مەرۋىنىڭ ئارىسىدا سەئىي قىلغاندا يۈگۈرمەيدۇ.

ھەجنىڭ سۈپەتلىرى: تەرۋىيە كۈنى (زۇلھەججە ئېيىنىڭ 8 - كۈنى) يېتىپ كەلگەندە، ھەججى تەمەتتۇۋ قىلغان كىشى مەككىدە نۇرۇۋاتقان ئۆيىدىن ئېھرام باغلاپ، توققۇزىنچى كۈنى كىرىدىغان كېچىسى مىنادا قونۇش ئۈچۈن مىناغا قاراپ ماڭىدۇ. توققۇزىنچى كۈنى كۈن چىققاندا، ئەرافاتقا قاراپ ماڭىدۇ. ئاندىن كۈن قايرىلغاندا، پېشىن نامىزى بىلەن دىگەر نامىزىنى جەملەپ ۋە قەسىر قىلىپ ئوقۇيدۇ. ئەرافاتنىڭ «ئۇرۇنە» دېگەن يېرىدىن باشقا ھەممە يېرىدە تۇرۇشقا بولىدۇ، «**لا ئىلاھە ئىللەللاھۇ ۋەھدەھۇ لاشەرىكە لەھۇ، لەھۇلمۇلكۇ ۋەلەھۇلەھمەدۇ ۋەھۇۋە ئەلا كۈللى شەيئىن قەدىر**» دېگەن زىكىرنى كۆپ ئېيتىدۇ، دۇئا قىلىدۇ، تەۋبە قىلىدۇ، اللە قا قاتتىق يالۋۇرىدۇ.

كۈن ئولتۇرغاندىن كېيىن، **تەلبىيە ئېيتقان ۋە اللە نى ياد ئەتكەن ھالدا** ئېغىر بېسىقلىق ۋە تەمكىنلىك بىلەن مۇزدەلىمگە قاراپ يول ئالىدۇ. مۇزدەلىمگە يېتىپ كەلگەندىن كېيىن، شام بىلەن خۇپتەننى جەملەپ ۋە قەسىر قىلىپ ئوقۇيدۇ، ئاندىن مۇزدەلىمىدە قونىدۇ. ئاندىن بامداتنى دەسلەپكى ۋاقتىدا ئوقۇيدۇ، ئاندىن تاڭ ئاقارغىچە شۇ جايدا دۇئا قىلىپ تۇرىدۇ. ئاندىن كۈن چىقىشتىن ئىلگىرى مىنا تەرەپكە قاراپ يول ئالىدۇ، «مۇھەسسەر» دېگەن جىلغىغا كەلگەندە، مىناغا يېتىپ بارغىچە ئىمكانىيەتنىڭ يېتىشىچە ناھايىتى تېز ماڭىدۇ. مىناغا بارغاندىن كېيىن «جەمرە ئەقەبەگە» تاش ئېتىشنى باشلايدۇ. شەيتانغا پۇرچاقتەك چوڭلۇقتا يەتتە تال تاش ئاتىدۇ، ھەر بىر تاشنى ئاتقاندا تەكبىر ئېيتىدۇ ۋە قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ئاتىدۇ. تاش قارىغا تەگمىگەن تەقدىردىمۇ ئازگالنىڭ ئىچىگە چۈشۈشى شەرت قىلىنىدۇ. تاش ئېتىشنى باشلىغاندا تەلبىيە ئېيتىشنى توختىتىدۇ. ئاندىن قۇربانلىقنى قىلىدۇ. ئاندىن باشنى چۈشۈرتىدۇ ياكى چېچىنى قىسقارتىدۇ، چۈشۈرتۈش ئەۋزەلدۇر. تاش ئېتىپ بولغاندىن كېيىن، جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشتىن باشقا ھەممە ئىش جايىز بولىدۇ. مانا بۇ، بىرىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىش ھېسابلىنىدۇ.

ئاندىن مەككىگە قايتىپ بارىدۇ ۋە قايتىش تاۋاپىنى قىلىدۇ. ئۇ ۋاجىپ تاۋاپ بولۇپ، شۇنىڭ بىلەن ھەج تاماملىنىدۇ. ئاندىن ئەگەر ھەججى تەمەتتۇۋ قىلغان ئادەم بولسا ياكى قەدەم تەشرىپ قىلىش تاۋاپىنى قىلغاندا سەفا بىلەن مەرۋىنىڭ ئارىلىقىدا سەئىي قىلمىغان ئادەم بولسا، سەفا بىلەن مەرۋىنىڭ ئارىلىقىدا سەئىي قىلىدۇ. بۇ تاۋاپلارنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن ھەممە نەرسە، ھەتتا جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشمۇ ھالال بولىدۇ. مانا بۇ، ئىككىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىش ھېسابلىنىدۇ.

ئاندىن مىناغا قايتىپ بېرىپ، شۇ يەردە قونۇش ۋاجىپ بولغان كېچىلەرنى ئۆتكۈزىدۇ، جەمىرىلەرگە (شەيتانلارغا) تاش ئاتىدۇ. ھەر كۈنى كۈن قايرىلغاندىن كېيىن ھەر جەمىرىگە يەتتە تال تاش ئاتىدۇ. تاش ئېتىشنى كىچىك جەمرە (كىچىك شەيتان) بىلەن باشلايدۇ. ئاندىن ئازراق ئىلگىرىلەپ توختايدۇ ۋە اللە قا يېلىنىپ دۇئا قىلىدۇ، ئاندىن ئوتتۇرانجى شەيتانغا كېلىپ ئۇنىڭغىمۇ تاش ئاتىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن يەنە دۇئا قىلىدۇ، ئاندىن جەمرە ئەقەبەگە (چوڭ شەيتانغا) تاش ئاتىدۇ، ئۇ يەردە توختىمايدۇ. ئىككىنچى كۈنىمۇ ئالدىنقى كۈندىكىگە ئوخشاش تاش ئاتىدۇ.

بۇ پائالىيەتلەردىن كېيىن، ئالدىراپ مىنادىن چىقىپ كەتمەكچى بولغان ئادەم كۈن ئولتۇرۇشتىن بۇرۇن يولغا چىقىدۇ. ئەگەر زۇلھەججىنىڭ 12 - كۈنى (يەنى ھەيتنىڭ ئۈچىنچى كۈنى) ئۇ مىنادىكى چاغدا كۈن ئولتۇرۇپ كەتسە، مىنادا قونۇش ۋە ئەنسى جەمىرلەرگە (شەيتانلارغا) تاش ئېتىش ۋاجىپ بولىدۇ. پەقەت يولغا چىققان، ئەمما قىستانچىلىق سەۋەبىدىن مىنادىن چىقىپ كېتەلمىگەن بولسا، كۈن ئولتۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن چىقىپ كەتسىمۇ ھېچ ۋەقەسى يوق. ھەججى قىران قىلغۇچىمۇ ھەججى ئىفراد قىلغۇچىغا ئوخشاش پائالىيەت قىلىدۇ، ئەمما ئۇنىڭغا ھەججى تەمەتتۇۋ قىلغۇچىغا ئوخشاش قۇربانلىق قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر يۇرتىغا سەپەر قىلماقچى بولسا، بەيتۇللاھ بىلەن يۈزلەشكەن ئاخىرقى ۋاقىت بولۇپ قېلىشى ئۈچۈن خوشلىشىش تاۋاپىنى قىلماي تۇرۇپ يولغا چىقمايدۇ. پەقەت ھەيزدار ۋە نىفاسدار ئايالدىن خوشلىشىش تاۋاپى ساقىت بولىدۇ. خوشلىشىش تاۋاپىنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن، تىجارەت

بىلەن شۇغۇللانغان بولسا، ئۇ تاۋاپنى قايتا قىلىدۇ. كىمكى خوشلىشىش تاۋاپىنى قىلىشتىن بۇرۇن يولغا چىققان بولۇپ، مەككىدىن يىراقلاپ كەتمىگەن بولسا قايتىپ كېلىدۇ. ئەگەر يىراقلاپ كەتكەن بولسا گەدىنىگە قان كېلىدۇ (يەنى بىر قوي بوغۇزلاش جازاسى كېلىدۇ).

ھەجنىڭ ئىرىكلىرى تۆتتۇر: 1 - ئېھرام باغلاش. ئۇ ھەج پائالىيىتىگە كىرگەنلىكىنى نىيەت قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. **2 -** ئەرەفاتتا تۇرۇش. **3 -** تاۋاپۇل ئىفادە (پەرز تاۋاپ) قىلىش. **4 -** ھەجنىڭ سەئىسىنى قىلىش.

ھەجنىڭ ۋاجىپلىرى سەككىزدۇر: 1 - بەلگىلەنگەن ئورۇندىن ئېھرام باغلاش. **2 -** ئەرەفاتتا قاراغۇ چۈشكىچە تۇرۇش. **3 -** مۇزدەلىفەدە يېرىم كېچىدىن ئۆتكىچە قونۇش. **4 -** تەشرىق كۈنلىرى مىنادا قونۇش. **5 -** چوڭ كىچىك شەيتانلارغا تاش ئېتىش. **6 -** چاچنى چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىش. **7 -** ۋىدالىشىش تاۋاپىنى قىلىش. **8 -** تەمتۇۋ ۋە قارىن ھەجى قىلغۇچىنىڭ قۇربانلىق قىلىشى.

ئۆمرىنىڭ ئىرىكلىرى ئۈچتۇر: 1 - ئېھرام باغلاش. **2 -** ئۆمرىنىڭ تاۋاپىنى قىلىش. **3 -** ئۆمرىنىڭ سەئىسىنى قىلىش.

ئۆمرىنىڭ ۋاجىپلىرى ئىككىدۇر: 1 - بەلگىلەنگەن ئورۇندىن ئېھرام باغلاش. **2 -** چاچنى چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىش.

★ كىمكى بىرەر ئىرىكلىنى تەرك ئەتسە، ھەج ياكى ئۆمرە ئۇنىڭسىز تاماملانمايدۇ. كىمكى بىرەر ۋاجىپنى تەرك ئەتسە، قان قىلىش (مال بوغۇزلاش) جازاسى كېلىدۇ. كىمكى بىرەر سۈننەتنى تەرك ئەتسە، ئۇنىڭغا ھېچ جازا كەلمەيدۇ.

كەئبىنى توغرا رەۋىشتە تاۋاپ قىلىشنىڭ شەرتلىرى 13 دۇر: 1 - مۇسۇلمان بولۇش. **2 -** ئاقىل بولۇش. **3 -** ئېنىق نىيەت قىلىش. **4 -** تاۋاپ قىلىش ۋاقتىنىڭ كىرىشى. **5 -** قادىر بولالغان كىشىنىڭ ئەۋرەتنى يېپىشى. **6 -** تاھارەت بولۇش. بۇ كىچىك بالغا شەرت قىلىنمايدۇ. **7 -** ئىشەنچ بىلەن يەتتە قېتىمنى تولدۇرۇش. **8 -** كەبىنى سول تەرىپىگە قىلىپ ئايلىنىش ۋە خاتا قىلغان ئىشنى قايتىدىن توغرا قىلىش. **9 -** مېڭىۋاتقاندا ئارقىغا يانماسلىق. **10 -** قادىر بولالغان كىشى ئۆزى مېڭىش. **11 -** ئارقا - ئارقىدىن ئايلىنىش. **12 -** مەسچىتى ھەرمەنىڭ ئىچىدە ئايلىنىش. **13 -** تاۋاپنى ھەجەر ئەسۋەدنىڭ ئۇدۇلىدىن باشلاش.

تاۋاپنىڭ سۈننەتلىرى: ھەجەر ئەسۋەدنى سىلاش، سۆيۈش ۋە ئۇنىڭ ئۇدۇلىدا تەكىر ئېيتىش. رۇكۇل يەمانىنى سىلاش. ئوڭ مۇرىنى ئەۋۋەللى ئۈچ تاۋاپتا ئوچۇق تۇتۇش. تىز ماڭىدىغان قېتىمدا تىز مېڭىش، نورمال ماڭىدىغان قېتىمدا ئاستا مېڭىش. تاۋاپ جەريانىدا دۇئا قىلىش ۋە زىكىر ئېيتىش. كەئبىگە ئىمكان قەدەر يېقىن ئايلىنىش. تاۋاپتىن كېيىن مەقامى ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ ئىككى رەكەت ناماز ئوقۇش.

سەئىنىڭ شەرتلىرى توققۇزدۇر: 1 - مۇسۇلمان بولۇش. **2 -** ئاقىل بولۇش. **3 -** نىيەت قىلىش. **4 -** ئارقا - ئارقىدىن سەئى قىلىش. **5 -** قادىر بولالغان ئادەمنىڭ ئۆزى مېڭىشى. **6 -** يەتتە قېتىمنى تولدۇرۇپ سەئى قىلىش. **7 -** سەفا بىلەن مەرۋىنىڭ ئارىلىقىنى تولۇق مېڭىش. **8 -** كەبىنى توغرا رەۋىشتە تاۋاپ قىلىپ بولغاندىن كېيىن سەئى قىلىش. **9 -** تاقنى سەفادىن، جۈپنى مەرۋىدىن باشلاپ سەئى قىلىش.

سەئى قىلىشنىڭ سۈننەتلىرى: تاھارەت ئېلىش. ئەۋرەتنى يېپىش. سەئى قىلىش جەريانىدا زىكىر قىلىش ۋە دۇئا قىلىش. يۈگۈرىدىغان يەردە يۈگۈرۈش، ماڭىدىغان يەردە مېڭىش. سەفا ۋە مەرۋە تۆپىلىكىگە ئۆرلەش. تاۋاپ بىلەن سەئىنى ئارقا - ئارقىدىن قىلىش.

ئەسكەرتىش: تاشنى ئۆز كۈنىدە ئېتىش ئەۋزەلدۇر. ئەگەر بىر كۈنلۈك تاش ئېتىشنى ئەتسىگە كېچىكتۈرسە ياكى تاش ئېتىش كۈنلىرىنىڭ ھەممىسىنى تەشرىق كۈنلىرىنىڭ ئاخىرىغا كېچىكتۈرسە بولسۇن.

قۇربانلىق قىلىش: قۇربانلىق قىلىش تەكىتلەنگەن سۈننەتتۇر. زۇلھەججە ئېيىنىڭ دەسلەپكى ئونى كىرسە، قۇربانلىق قىلماقچى بولغان كىشىنىڭ قۇربانلىق قىلغانغا قەدەر چاچ ياكى تىرناق ئالدۇرۇشى ۋەياكى بەدىنىدىن بىرەر نەرسە ئېلىشى ھارامدۇر. (بۇ يەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى ھەجگە چىقمىغانلار)

بالىنىڭ ئەقىقىسىنى قىلىش: بالىنىڭ ئەقىقىسىنى قىلىش سۈننەت بولۇپ، ئوغۇل بالغا ئىككى قوي، قىز

بالغا بىر قوي سويۇلىدۇ. قوي بالا تۇغۇلۇپ يەتتىنچى كۈنى سويۇلىدۇ. يەتتىنچى كۈنى ئوغۇل بالىنىڭ بېشىنى چۈشۈرۈپ چېچىنىڭ ئېغىرلىق مىقدارى كۈمۈش سەدىقە بېرىش ۋە شۇ كۈندە ئات قويۇش **سۈننەتتۇر**. ئابدۇللاھ ۋە ئابدۇرراھمان ئەڭ ياخشى ئىسىملاردۇر. ئابدۇنەبىي، ئابدۇررەسۇل دېگەنگە ئوخشاش، بەندىچىلىكنى ئاللاھ نىڭ غەيىرىگە نىسبەت بېرىپ ئىسىم قويۇش **ھارامدۇر**. ئەقىقە قىلىش بىلەن قۇربانلىق قىلىش ۋاقتى بىر ۋاقىتتا كېلىپ قالغان تەقدىردە، ئىككىسىنىڭ بىرىنى قىلسا، يەنە بىرىگە كۇپايە قىلىدۇ.

تۆۋەندىكى جەدۋەلدە ھەج پائالىيەتلىرىنىڭ خۇلاسسىسى تەرتىپ بويىچە كۆرسىتىلدى:

پائالىيەت	تەمەتتۇرۇ	قىران	ئىفراد
باشلىنىش: ئېھرام باغلاش ۋە تەلبىيە ئېيتىش	ئى اللھ! ھەجگىچە بەھرىمەن بولۇش نىيىتى بىلەن ئۆمرە قىلىمەن.	ئى اللھ! ئۆمرە بىلەن ھەجنى بىراقلا قىلىمەن.	ئى اللھ! ھەج قىلىمەن.
-	ئۆمرىنىڭ تاۋىپى	قەدەم تەشرىپ قىلىش تاۋىپى	قەدەم تەشرىپ قىلىش تاۋىپى
-	ئۆمرىنىڭ سەئىسى	ھەجنىڭ سەئىسى	ھەجنىڭ سەئىسى
-	چاچ قىسقارتىش (ئېھرامدىن كامىل چىقىش)	ئېھرامدا تۇرۇش	ئېھرامدا تۇرۇش
8 - كۈنى پېشىندىن ئىلگىرى	مەككىدىن ھەجگە ئېھرام باغلاش، ئاندىن مىناغا چىقىش	مىناغا چىقىش	مىناغا چىقىش
9 - كۈنى كۈن چىققاندىن كېيىن	ئەرافقا بېرىش، پېشىن بىلەن دىگەرنى جەملەپ ۋە قەسر قىلىپ، پېشىننىڭ ۋاقتىغا سۈرۈپ ئوقۇش، ئاندىن كۈن ئولتۇرغىچە دۇئا بىلەن مەشغۇل بولۇش.		
كۈن ئولتۇرغاندىن كېيىن	مۇزدەلىمگە قاراپ مېڭىش، مۇزدەلىمگە بارغاندىن كېيىن شام بىلەن خۇيتەننى جەملەپ ۋە قەسر قىلىپ ئوقۇش، بېرىم كېچىگىچە مۇزدەلىمگە قونۇش، بامداننى ئوقۇپ بولغىچە مۇزدەلىمگە تۇرۇش سۈننەتتۇر.		
10 - كۈنى (يەنى ھېيتنىڭ بىرىنچى كۈنى) بامداتتىن كېيىن، كۈن چىقىشتىن بۇرۇن	قۇربانلىق قىلىش	قۇربانلىق قىلىش	-
	چاچنى چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىش. ئاندىن قايتىش تاۋىپىنى قىلىش، بۇ ئۈچ ئىشتىن ئىككىنى قىلىش بىلەن بىرىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىش تاماملىنىدۇ. ئۈچىنىڭ ھەممىنى قىلىش بىلەن ئىككىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىش تاماملىنىدۇ.		
	ھەجنىڭ سەئىسى	-	-
11 - ۋە 12 - كۈنلىرى، كېچىگىچە قايتقۇچى ئۈچۈن 13 - كۈنى		جەمەرلەرگە (شەيتانلارغا) تاش ئېتىش، يەنى كۈن قايرىلغاندىن كېيىن ئالدى بىلەن كىچىك جەمەرگە، ئاندىن ئوتتۇرانجى جەمەرگە، ئاندىن چوڭ جەمەرگە تاش ئېتىش.	
يۇرتىغا قاراپ يولغا چىقىدىغان چاغدا		خوشلىشىش تاۋىپىنى قىلىش. بۇ تاۋاپ ھەيزدار ۋە نىمىسدار ئاياللاردىن ساقىت قىلىنىدۇ.	

ئەسكەرتىش: كىمكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەسچىتىگە كىرسە، ئىككى رەكئەت "تەھىييەتۇل مەسچىت" نامىزى بىلەن زىيارەتنى باشلايدۇ. رەسۇلۇللاھنىڭ قەبرىسى ئالدىغا كېلىپ، رەسۇلۇللاھقا يۈزىنى قىبلىگە ئارقىسىنى قىلىپ، خۇددى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى كۆرۈپ تۇرغاندەك قەلبى سۆيگۈ ۋە مۇھەببەتكە توشقان ھالدا سالام بېرىپ: ئى اللاللاھنىڭ ئەلچىسى سىلگە ئاللاھنىڭ سالامى ۋە رەھمىتى بولسۇن دەيدۇ. ئاندىن كېيىن ئوڭ تەرەپكە ئازراق ماڭىدۇ ۋە: ئى ئابابەكرى سىددىق، ئى ئۆمەر پارۇق سىلەرگە ئاللاھنىڭ سالامى ۋە رەھمىتى بولسۇن. ئى ئاللاھ بۇ ئىككى يەلەننىڭ ئىسلام ۋە پەيغەمبىرىڭ ئۈچۈن كۆرسەتكەن پىداكارلىقىغا چەكسىز مەرھەمەت ئاتا قىلغىن دەيدۇ. ئاندىن كېيىن قىبلىگە يۈزلىنىدۇ ۋە ئاللاھقا دۇئا قىلىدۇ.

پايدىلىق ئايرىم - ئايرىم نۇقتىلار

✱ گۇناھ-مەسئەت تۆۋەندىكىدەك ئىشلار بىلەن ئۆچۈرۈلىدۇ ۋە يۇيۇلىدۇ: راستچىللىق بىلەن تەۋبە قىلىش، مەغپىرەت تىلەش، ياخشى ئەمەللەرنى قىلىش، دۇنيانىڭ ئېغىرچىلىقلىرىغا يولۇقۇش، سەدىقە بېرىش ۋە مۇئمىنلەرنىڭ دۇئاسىنى ئېلىش. ئەگەر ئاللاھ مەغپىرەت قىلمىغان گۇناھلىرى ئېشىپ قالسا، ئۇ گۇناھ ئۈچۈن قەبرىدە ياكى قىيامەت كۈنىدە ۋەياكى جەھەننەم ئوتىدا شۇ گۇناھلاردىن پاك بولغانغا قەدەر ئازابلىنىدۇ، ئەگەر تەۋھىد ئۈستىدە ئۆلگەن بولسا، شۇنىڭدىن كېيىن جەننەتكە كېرىدۇ، ئەگەر كۆپىرى ياكى شېرىك ۋەياكى نىپاق ئۈستىدە ئۆلگەن بولسا دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ.

✱ گۇناھ ۋە مەسئەتلەرنىڭ ئىنسانغا بولىدىغان تەسىرى ئىنتايىن كۆپتۇر. **ئۇنىڭ دىلغا بولغان تەسىرىگە كەلسەك،** ئىنساننى ۋەھشىيلىك، زومىگەرلىك، خارلىق ۋە كېسەللىككە مۇپتىلا قىلىدۇ ۋە ئاللاھ بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى توسۇپ قويىدۇ. **ئۇنىڭ دىلغا بولغان تەسىرىگە كەلسەك،** ئوخشاش تىپتىكى گۇناھلارنى تېرىيدۇ، تائەت - ئىبادەتتىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ، پەرىشتىلەرنىڭ ۋە مۇئمىنلارنىڭ دۇئاسىدىن مەھرۇم قىلىپ قويىدۇ. **رىزىققا بولغان تەسىرىگە كەلسەك،** رىزىقتىن مەھرۇم قىلىپ قويىدۇ، نېمەتنى يوقىتىدۇ، پۇل - مالنىڭ بەرىكىتىنى قويمىدۇ. **ئۇنىڭ شۇ كىشىگە بولغان تەسىرىگە كەلسەك،** ئۆمرىنىڭ بەرىكىتىنى كەتكۈزىدۇ، قىيىن تۇرمۇشتا قويىدۇ، ئىشلىرىنى تەسلىشتۈرۈپتىدۇ. **ئۇنىڭ ئەمەللەرگە بولغان تەسىرىگە كەلسەك،** ئەمەلنىڭ قوبۇل بولۇشىنى توسۇپ قويىدۇ. **جەمئىيەتكە بولغان تەسىرىگە كەلسەك،** ئىمان، پۇل - مال، پەرزەنت، ئامانلىق، تەن - سالامەتلىككە ئوخشاش نېمەتلەردىن مەھرۇم قىلىدۇ، زېمىننى باشقىلارنىڭ قولىغا ئۆتكۈزۈپ قويىدۇ، مال باھالىرىنى قىممەتلەشتۈرۈپتىدۇ، جاھانگىرلارنى ۋە دۈشمەنلەرنى ھۆكۈمران قىلىپ قويىدۇ، يامغۇر يېغىشىنى توسۇپ قويىدۇ... ۋەھاكازالار.

✱ ھەر بىر ئادەم دىلىنىڭ راھەت ۋە خۇشال - خۇرام بولۇشىنى، قايغۇ - ھەسرەتلەرنىڭ كېتىشىنى ئۈمىد قىلىدۇ. كۆڭۈل خائىرچەملىكى بىلەن بەختلىك تۇرمۇش بارلىققا كېلىدۇ. ئۇنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ دىنىي، تەبىئىي ۋە ئەمەلىي سەۋەبلىرى بار. ئۇ سەۋەبلەرنىڭ ھەممىسى پەقەت مۇئمىنلاردا تېپىلىدۇ. ئۇ تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت: **1 -** ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش. **2 -** بۇيرۇلغان ئىشلارنى قىلىش، چەكلەنگەن ئىشلاردىن يېنىش. **3 -** ئىنسانلارغا سۆز، ئىش - ھەرىكەت ۋە ھەر تۈرلۈك ياخشىلىقلار بىلەن ياخشىلىق قىلىش. **4 -** ئەمەل - ئىبادەتلەر بىلەن، پايدىلىق بولغان دىنىي ياكى دۇنياۋىي ئىلىملەر بىلەن شۇغۇللىنىش. **5 -** كېلەچەك ئىشلىرىنى ياكى ئۆتۈپ كەتكەن ئىشلارنى ئويلىماستىن، كۈندىلىك ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇش. **6 -** ئاللاھنى كۆپ ياد ئېتىش. **7 -** ئاللاھنىڭ ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن نېمەتلىرىنى سۆزلەش. **8 -** دۇنيا مەئشەتدە ئۆزىدىن ئۈستۈن ئادەملەرگە نەزەر سالماستىن بەلكى ئۆزىدىن تۆۋەن ئادەمگە نەزەر سېلىش. **9 -** قايغۇ - ھەسرەتلەرنى تۈگۈتىپ، بەخت-سائادەتنى كەلتۈرىدىغان سەۋەبلەرنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشىش. **10 -** قايغۇ - ھەسرەتنىڭ كېتىشى ئۈچۈن ئاللاھقا تائالاغا يېلىنىپ ئىلتىجا قىلىش.

✱ **ئەسكەرتىش:** ئىبراھىم خەۋۋاس (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: دىلىنىڭ داۋاسى بەش تۈرلۈك نەرسىدۇر: قۇرئاننى مۇلاھىزە قىلىپ ئوقۇش. قورساقنى خالىي تۇتۇش. كېچىنى ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزۈش. سەھەردە ئاللاھقا يالۋۇرۇش. ياخشىلار بىلەن سۆھبەت قۇرۇش.

✱ **نىكاھلىنىش:** شەھۋەتلىك، ئەمما زىناغا گىرىپتار بولۇپ قېلىش خەۋپى بولمىغان ئادەمنىڭ خوتۇن ئېلىشى **سۈننەتتۇر.** شەھۋەتلىك ئەمەس ئادەمنىڭ خوتۇن ئېلىشى **مۇباھتۇر.** زىناغا گىرىپتار بولۇپ قېلىش خەۋپى بولغان ئادەمنىڭ خوتۇن ئېلىشى **ۋاجىپتۇر.** تۇرمۇش قۇرۇش بولسا، پەرز ھەجنىڭ ئالدىغا قويۇلىدۇ. قېرى-ياش ئاياللارغا شەھۋەت بىلەن قاراش، ئاياللار بىلەن خىلوۋتتە بولۇش، ئاياللارنىڭمۇ مەھرەم بولمىغان ئەرلەرگە قارىشى قاتارلىقلار ھارامدۇر.

✱ نىكاھلىنىشنى تۆۋەندىكى شەرتلەر ئاستىدا ئېلىپ بېرىش توغرا بولىدۇ: **1 -** ئېلىپ تېگىدىغان ئەر - خوتۇن ئىككىسىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈش كېرەك. شۇڭا ۋەلىنىڭ، ئەگەر ئۇنىڭ بىردىن كۆپ قىزى بولغان تەقدىردە، قىزلىرىدىن بىرىنى ساڭا خوتۇنلۇققا بەردىم، دېگەن سۆزى بىلەن نىكاھ چۈشمەيدۇ. **2 -** ئىبادەت قىلىش بېشىغا يەتكەن بولۇش، ئاق - قارىنى پەرق ئەتكەن بولۇش، ئەرنىڭ رازىلىقى بولۇش، ھۆر ۋە ئاقىل

ئايالنىڭ رازىلىقى بولۇشى كېرەك. **3 - ۋەلى بولۇش كېرەك.** قىز-خانىملارنىڭ ئۆزىنى ئۆزى ياتلىق قىلىشى دۇرۇس ئەمەس، ئۇنى ۋەلىدىن باشقا ئادەم ياتلىق قىلالمايدۇ. ئەمما ۋەلى ئۇنى ھەر جەھەتتە ئۇنىڭ بىلەن تەڭ تۇرىدىغان ئەرگە بەرگىلى ئۈنمىسا، بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا قىزغا ئىگە بولغۇچىدىن ئىگىدارچىلىق يوقايدۇ. ئۇنى ياتلىق قىلىشقا ئەڭ ھەقىقىي كىشى ئاتىسىدۇر، ئاندىن قالسا، يۇقىرىسىغا ئاتىسىنىڭ ئاتىسىدۇر، ئاندىن قالسا ئوغلىدۇر، ئاندىن قالسا، تۆۋىنىگە ئوغلىنىڭ ئوغلىدۇر (يەنى نەۋرىسىدۇر). ئاندىن قالسا، بىر ئاتا ۋە بىر ئانىدىن بولغان قېرىندىشىدۇر. ئاندىن قالسا، ئاتا بىر قېرىندىشىدۇر. ئاندىن قالسا، قېرىندىشىنىڭ ئوغلىدۇر (يەنى جىيەنىدۇر)... **4 - گۇۋاھچى بولۇش كېرەك.** چوقۇم بالاغەتكە يەتكەن، ئاقىل ۋە ئادىل ئىككى ئەرنىڭ گۇۋاھلىقى بولۇش لازىم. **5 - ئەر - خوتۇن ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا ئىمىلداشلىق ياكى نەسەبەكە ئوخشاش توسالغۇ (مۇناسىۋەت) مەۋجۇد بولماسلىقى كېرەك.**

* ئەر كەڭلىكىنىڭ نىكاھلىنىشى ھارام بولغان ئاياللار: بىرىنچى، ئېلىش مەڭگۈ ھارام بولغان ئاياللار بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىدەك بىرقانچە تۈرلۈك بولىدۇ: **1 - نەسەب سەۋەبىدىن ئېلىش ھارام بولغان ئاياللار بولۇپ، ئۇلار ئانىسى، چوڭ ئانىسى ياكى ئۇنىڭدىنمۇ چوڭلىرى، قىزى، ئوغلىنىڭ قىزى، ھەم شىرىسى، ھەم شىرىسىنىڭ قىزى، ھەم شىرىسىنىڭ قىزىنىڭ ياكى ئوغلىنىڭ قىزى، قېرىندىشىنىڭ قىزى، مەزكۇر ئاياللارنىڭ قىزلىرى، ئۇلارنىڭ ئوغۇللىرىنىڭ قىزلىرى، ئۇلارنىڭ قىزلىرىنىڭ قىزلىرى، ھامماچىلىرى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. **2 - ئېمىلداشلىق سەۋەبىدىن ئېلىش ھارام بولغان ئاياللار بولۇپ، ئۇنىڭ ھاراملىقى نەسەبىگە ئوخشاش، ھەتتا قۇدا - باجلىقتىكىگە ئوخشاش ھارامدۇر. **3 - قۇدا - باجلىق سەۋەبىدىن ئېلىش ھارام بولغان ئاياللار بولۇپ، خوتۇننىڭ ئانىسى، خوتۇننىڭ چوڭ ئانىلىرى، ئاتا-بوۋىسى ياكى ئوغۇللىرىنىڭ خوتۇنلىرى، خوتۇننىڭ قىزلىرى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.******

ئىككىنچى، ئېلىش مەلۇم مۇددەتكىچە ھارام بولغان ئاياللار بولۇپ، ئۇلار مۇنداق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ:
1 - ئاچا - سىڭىلىنى بىرلا ۋاقىتتا نىكاھتا ساقلاشقا ئوخشاش ھارام بولغان ئاياللار. **2 - باشقىلارنىڭ ئايالىغا ئوخشاش يوقىلىش ئېھتىمالى بولغان توسالغۇ سەۋەبىدىن ھارام بولغان ئاياللار.**

ئەسكەرتىش: ئاتا - ئانىنىڭ ئوغلىغا ئۇ خالىمايدىغان قىزنى ئېلىپ بېرىش ھەققى يوق. بۇ مەسىلىدە بالىنىڭ ئاتا - ئانىسىغا ئىتائەت قىلىشى ۋاجىپ ئەمەس. بۇنىڭ بىلەن ئاتا - ئانىنى قاخشاتقان بولمايدۇ.

* تالاق قىلىش: خوتۇننى ھەيىزلىك ياكى نىفاسلىق، ياكى جىنسى مۇناسىۋەتتە بولغان پاكلىق ھالىتىدە تالاق قىلىش **ھارامدۇر**، لېكىن تالاق چۈشىدۇ. تالاق قىلىشقا زۆرۈر ئەمەس ئىشلارغا تالاق قىلىش **مەكروھتۇر**. ئېھتىياج بولۇپ قالغاندا تالاق قىلىش **مۇباھتۇر**. جىنسى مۇناسىۋەت زىيان قىلىدىغان ئادەمنىڭ تالاق قىلىشى **سۈننەتتۇر**. خوتۇننى تالاق قىلىشتا ئاتا - ئانىغا ئىتائەت قىلىش **ۋاجىپ ئەمەس**. خوتۇننى تالاق قىلماقچى بولغان ئادەمنىڭ ئۇنى بىر تالاقتىن كۆپ تالاق قىلىشى **ھارامدۇر**. ئۇنى جىنسى مۇناسىۋەت تۆتكۈزۈمگەن پاكلىق ھالىتىدە تالاق قىلىشى **ۋاجىبتۇر**. ئۇنى بىر تالاق قىلىدۇ، ئارتۇق تالاق قىلماستىن ئىددىتى تۈگىگەنچە ئۆيىدە قويدۇ، يېنىشقىلى بولىدىغان تالاق قىلىنغان ئايالنىڭ ئىددىتى تۈگەشتىن ئىلگىرى ئەرنىڭ ئۆيىدىن چىقىپ كېتىشى ياكى ئەرنىڭ ئۇنى ئۆيىدىن چىقىرىۋېتىشى **ھارامدۇر**. تالاق يالغۇز نىيەت قىلىش بىلەنلا چۈشمەستىن بەلكى سۆزلەش بىلەن چۈشىدۇ.

* قەسەم: قەسەمدە كەفغارەتنىڭ ۋاجىپ بولۇشى ئۈچۈن مۇنداق تۆت شەرت بار: **1 - چىن قەسەم قىلغانلىقىنى نىيەت قىلىش كېرەك.** شۇڭا قەسەمنى نىيەت قىلماستىن، تىلى بىلەنلا ئېيتىپ قويسا، قەسەم بولمايدۇ. سۆز ئارىسىدا: «ياق! ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى»، «شۇنداق، ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى» دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەرنى قىلىش مەقسەتسىز قەسەم دەپ ئاتىلىدۇ. **2 - كېلەچەكتە مۇمكىن بولىدىغان ئىشقا قەسەم قىلىش كېرەك.** شۇڭا ئۆتۈپ كەتكەن ئىشقا بىلمەستىن ياكى ئۆزىنى راستقا چىقىرىشىنى ئويلاپ ياكى يالغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ (بۇ يالغان قەسەم بولۇپ، چوڭ گۇناھلاردىن ھېسابلىنىدۇ) قەسەم قىلسا، ياكى كېلەچەكتە بولىدىغان ئىشقا ئۆزىنى راستقا چىقىرىشىنى ئويلاپ قەسەم قىلسا، ئاندىن ئۇ ئىش ئۇنىڭ دەل ئەكسىچە بولسا، قەسەم ھېسابلىنمايدۇ. **3 - قەسەم قىلغۇچىنىڭ**

ئىختىيارى ھالەتتە قەسەم قىلىشى، قەسەم قىلىشقا زور لائىمىسى كېرەك. 4 - قىلماسلىققا قەسەم قىلغان ئىشنى قىلىش بىلەن ياكى قىلىشقا قەسەم قىلغان ئىشنى قىلماسلىق بىلەن **بۇزلايدىغان قەسەم** بولۇش كېرەك. بىرەر ئىشقا قەسەم قىلغان، لېكىن ئۇنىڭدىن مەلۇم نەرسىنى مۇستەسنا قىلغان كىشىگە مۇنداق ئىككى شەرت تۈپەيلى كەففارەت ۋاجىپ بولمايدۇ: 1 - مۇستەسنا قىلىنغان نەرسىنىڭ قەسەم بىلەن بىر تۇتاش بولۇشى. 2 - "اللھ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى". "اللھ خالىسا" دېگەنگە ئوخشاش قەسەمنى مۇستەسنا قىلىنغان ئىشقا باغلىق قىلىپ قويۇشنى مەقسەت قىلىش.

كىمكى بىرەر ئىشقا قەسەم قىلغاندىن كېيىن ئۇنىڭ ئەكسىچە بولغان ئىشنىڭ پايدىلىق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغان بولسا، قەسەمگە كەففارەت بېرىپ شۇ ياخشى ئىشنى قىلىشى سۈننەتتۇر. **قەسەمنىڭ كەففارەتى:** ئون مىسكىنگە تاماق بېرىش بولۇپ، ھەر مىسكىنگە بىر يېرىم كىلو تاماق بېرىدۇ ياكى ئۇلارغا بىر قۇر كىيىم بېرىدۇ ۋە ياكى بىر قۇل ئازاد قىلىدۇ. كىمكى مۇنداق قىلالمىسا، ئۈچ كۈن ئۈزۈلدۈرمەي روزا تۇتىدۇ. مىسكىنلەرگە تاماق بېرىشكە ياكى كىيىم بېرىشكە قانداق تۇرۇپ روزا تۇتقان كىشىنىڭ كەففارەتى گەدىنىدىن ساقىت بولمايدۇ. كەففارەتكە قەسەمنى بۇزۇشتىن ئىلگىرى ياكى بۇزغاندىن كېيىن ئەمەل قىلىش دۇرۇس بولىدۇ. كىمكى بىر ئىشقا بىر قانچە قېتىم قەسەم قىلغان تەقدىردە بىرلا قېتىم كەففارەت بەرسە كۇپايە قىلىدۇ. ئەگەر ئۇ بىرنەچچە تۈرلۈك ئىشقا قەسەم قىلغان بولسا، شۇ ئىشلارنىڭ سانى بىلەن تەڭ كەففارەت بېرىدۇ.

* نەزىر قىلىش: نەزىر مۇنداق بىر قانچە تۈرلۈك بولىدۇ: 1 - **شەرتسىز نەزىر.** مەسىلەن، بىراۋنىڭ: «ئەگەر كېسىلمىدىن شىپا تېپىپ قالسام، اللھ قا ئاتاپ نەزىر قىلىمەن» دېگەنگە ئوخشاش. ئۇ مۇئەييەن بىر نەزىرنى نىيەت قىلمىغانلىقى ئۈچۈن شىپا تاپقان ۋاقىتتا قەسەمنىڭ كەففارەتىنى بېرىش لازىم بولىدۇ. 2 - **تېرىكەن ۋە ئاچچىقلانغان ۋاقىتتا قىلغان نەزىر.** بۇ، بىرەر ئىشنى قىلىشنى مەنئى قىلىدىغان ياكى شۇ ئىشنى قىلىشقا ئۈندەيدىغان مەقسەتنى شەرت قىلىپ نەزىرنى ئاسقىغا ئېسىپ قويۇش. مەسىلەن، بىراۋنىڭ: «ئەگەر مەن ساڭا گەپ قىلىدىغان بولسام، گەدىنىمگە بىر يىل روزا تۇتۇش يۈكلەنسۇن» دېگەنگە ئوخشاش. ئۇنىڭ ھۆكۈمى: ئەگەر ئۇ شۇ شەخسكە گەپ قىلغان تەقدىردە، ئۇنىڭغا ئۆز ئۈستىگە ئالغان مەزكۇر ۋەدىگە ئەمەل قىلىش ياكى قەسەمنىڭ كەففارەتىنى بېرىش ئىختىيارلىقى بېرىلىدۇ. 3 - **رۇخسەت قىلىنغان نەزىر.** مەسىلەن: «كىيىمنى كىيىشنى ئۆزۈمگە اللھ نىڭ نامى بىلەن ۋاجىپ قىلىمەن» دېگەنگە ئوخشاش. ئۇنىڭ ھۆكۈمى: ئۇنىڭغا كىيىمنى ئۆزى كىيىش ياكى قەسەمنىڭ كەففارەتىنى بېرىش ئىختىيارلىقى بېرىلىدۇ. 4 - **مەكروھ بولغان نەزىر.** مەسىلەن: «خوتۇنۇمنى تالاق قىلىشنى ئۆزۈمگە اللھ نىڭ نامى بىلەن ۋاجىپ قىلىمەن» دېگەنگە ئوخشاش. ئۇنىڭ ھۆكۈمى: نەزىر قىلغان ئىشنى قىلماستىن قەسەمنىڭ كەففارەتىنى بېرىش سۈننەتتۇر. ئەگەر ئۇنى قىلغان بولسا، كەففارەت كەلمەيدۇ. 5 - **گۇناھ بولىدىغان نەزىر.** مەسىلەن: «مەن ئوغرىلىق قىلىشنى ئۆزۈمگە اللھ نىڭ نامى بىلەن ۋاجىپ قىلىمەن» دېگەنگە ئوخشاش. ئۇنىڭ ھۆكۈمى: بۇ نەزىرنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ھارامدۇر، شۇڭا ئۇ مەزكۇر قەسەمنىڭ كەففارەتىنى بېرىش بىلەن بىرگە اللھ قا تەۋبە قىلىشى لازىم، ئەگەر نەزىر قىلغان ئىشنى قىلسا گۇناھكار بولىدۇ، كەففارەت كەلمەيدۇ. 6 - **تاھەت - ئىبادەت بولىدىغان نەزىر.** مەسىلەن، اللھ قا يېقىنلىشىشنى كۆرلەپ: «مەن اللھ قا ئاتاپ ناماز ئوقۇشنى ئۆزۈمگە ۋاجىپ قىلىمەن» دېگەنگە ئوخشاش.

ئەگەر نەزىرنى كېسەلنىڭ ساقىيىشىغا ئوخشاش شەرتكە باغلاپ قويسا، شەرت ھاسىل بولغاندا ئۇنىڭغا ۋاپا قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر ئۇنى شەرتكە باغلاپ قويىمىغان بولسا، ئۇنىڭغا شەرتسىز ۋاپا قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. *** ئېمىلداشلىق:** نەسەبتىن ھارام بولغان نەرسە ئېمىلداشلىقتىنمۇ ھارام بولىدۇ. ئۇ مۇنداق ئۈچ شەرت ئاستىدا بولىدۇ: 1 - باشقا سۈت بولماستىن تۇغۇتتىن كېيىن كەلگەن سۈت بولۇش كېرەك. 2 - بالىنىڭ ئېمىشى تۇغۇلۇپ دەسلەپكى ئىككى يىل ئىچىدە بولۇش كېرەك. 3 - ئەمگەن قېتىم سانى جەزمەن بەش ۋە ئۇنىڭدىن كۆپ بولۇش كېرەك. بىر قېتىملىق ئېمىش بالىنىڭ سۈتكە تويۇشىنى ئەمەس، ئەمچەكنى قويۇۋەتكىچە ئېمىشىنى كۆرسىتىدۇ. ئېمىلداشلىق بىلەن تەمىناتنى بېرىش ۋە

مىراسخورلۇق قىلىش ئىسپاتلانمايدۇ.

* ۋەسىيەت: كىمكى ئۆلگەندىن كېيىن ھۆججەتسىز ھەققىم بار دەپ كەلگەن كىشىنىڭ ھەققىنى بېرىشنى ۋارىسلىرىغا ۋەسىيەت قىلىشى **ۋاجىپتۇر**. كۆپ بايلىق قالدۇرغان ئادەمنىڭ ۋەسىيەت قىلىشى **سۈننەتتۇر**. بايلىقنىڭ بەشتىن بىرىنى مىراسخور بولمىغان كەمبەغەل تۇغقانلىرىغا سەدىقە قىلىپ بېرىشنى ۋەسىيەت قىلىش، كەمبەغەل تۇغقانلىرى بولمىسا مىسكىنىگە، ئالمىغا ۋە ياخشى ئادەمگە بېرىشنى ۋەسىيەت قىلىش مۇستەھەبتۇر. مىراسخورلىرى بار كەمبەغەل ئادەمنىڭ ۋەسىيەت قىلىشى **مەكروھتۇر**. مىراسخورلىرى باي بولغان تەقدىردە ۋەسىيەت قىلسا **مۇباھتۇر**. بايلىقنىڭ ئۈچتىن بىرىدىن جىقنى يات ئادەمگە ۋەسىيەت قىلىش **ھارامدۇر**. مىراسخور كىشىگە ئاز مىقداردا بولسىمۇ ۋەسىيەت قىلىش ھارامدۇر. ئەمما ئۇ ۋاپات بولغاندىن كېيىن مىراسخورلىرى ئۇنىڭغا ئىجازەت بەرسە دۇرۇس بولىدۇ. ۋەسىيەت قالدۇرغۇچىنىڭ: "سۆزۈمدىن يېنىۋالدىم"، "ۋەسىيەتنى بىكار قىلدىم"، ياكى "قارارىمنى ئۆزگەرتتىم" دېگەنگە ئوخشاش سۆزلىرى بىلەن ۋەسىيەت **بىكار قىلىنىدۇ**.

ۋەسىيەتنى تۆۋەندىكىدەك ئىبارەتلەر بىلەن باشلاپ يېزىش مۇستەھەبتۇر: «ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن. بۇ پالانىنىڭ قالدۇرغان ۋەسىيەتدۇر. شەك - شۈبھىسىزكى، ئۇ بىر ئاللاھ تەئەلىك باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا، ئۇنىڭ يېگانە ئىگەنلىكىگە، شېرىكى يوقلىقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە، جەننەتنىڭ ۋە دوزاخنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە، قىيامەتنىڭ چوقۇم كېلىدىغانلىقىغا، ئاللاھ نىڭ قەبىرلەردىكى ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈدىغانلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىمەن. مەن ئائىلەمدىكى مەندىن كېيىن قالغانلارغا ئاللاھ تەئەلىك قورقۇشنى، ئارىلىرىنى تۈزەشنى، ئەگەر ھەقىقىي مۆمىن بولسا، ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىشنى ۋەسىيەت قىلىمەن. مەن ئۇلارغا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ۋە يەئقۇب ئەلەيھىسسالام ۋەسىيەت قىلغان مۇنۇ ئىشلار بىلەن ۋەسىيەت قىلىمەن: **﴿ئى ئوغۇللىرىم! ئاللاھ سىلەرگە مۇشۇ دىننى (يەنى ئىسلام دىنىنى) تاللىدى، پەقەت مۇسۇلمان پېتىڭلارچە ئۆلۈڭلار (يەنى ئىمانىڭلاردا مەھكەم تۇرۇڭلار، تاكى ئىمان بىلەن كېتىڭلار).﴾** [سۈرە بەقەرە، 132 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

* پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يوللىغان دۇرۇت بىلەن سالامنى ئىككىسىنىڭ بىرىگىلا قىسقارتىپ قويماستىن، ھەر ئىككىسىنى بىرگە يوللاش مۇستەھەبتۇر. پەيغەمبەرلەردىن باشقىلارغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاش بىلەن گەپ باشلاشقا بولمايدۇ، مەسىلەن: ئەبۇبەكرى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم دېيىش ياكى ئەلەيھىسسالام دېيىشكە بولمايدۇ ۋە مەكروھتۇر. ئۆلىمالارنىڭ بىردەك قارىشىدا سۆز ۋە دۇئالاردا باشقىلارنى پەيغەمبەرلەرگە ئەگەشتۈرۈشكە بولىدۇ. مەسىلەن: «ئى ئاللاھ! مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلىرىگە، ئاياللىرىغا ۋە بالىلىرىغا رەھمەت قىلغىن» دېيىشكە بولىدۇ.

* ساھابىلەرگە، تايىنلارغا، ئۇلاردىن كېيىنكى ئۆلىمالارغا ۋە ياخشى بەندىلەرگە ئاللاھ تەئەلىك رازىلىق ۋە رەھمەت تىلەش مۇستەھەبتۇر. مەسىلەن: «ئىمام ئەبۇ ھەنىفە، مالىك، شافىئى ۋە ئەھمەدتىن ئاللاھ رازى بولسۇن!» دېيىشكە، ياكى: «ئاللاھ ئۇلارغا رەھمەت قىلسۇن!» دېيىش مۇستەھەبتۇر.

* مال بوغۇزلاش: ھايۋانلارنىڭ گۆشىنى يېيىش ئۈچۈن ئۇلارنى بوغۇزلاش ۋاجىپتۇر. بوغۇزلىنىدىغان ھايۋاندا تۆۋەندىكىدەك شەرتلەر تېپىلىشى كېرەك: 1- گۆشنى يېگىلى بولىدىغان ھايۋان بولۇش. 2- باشقۇرغىلى بولىدىغان ھايۋان بولۇش. 3- قۇرۇقلۇق ھايۋىنى بولۇش. ھايۋانلارنى بوغۇزلاش ئۈچۈن مۇنداق تۆت شەرت تېپىلىش لازىم: 1- بوغۇزلىغۇچى ئاقىل بولۇش. 2- بوغۇزلايدىغان ئەسۋاپ چىشلىق ۋە تىرنىق بولماسلىقى كېرەك. ئۇ ئىككىسى بىلەن مال بوغۇزلاش دۇرۇس ئەمەس. 3- كېكىرتەكنى، قىزىلىۋىگەچنى، ئىككى جان تومۇرنى ياكى بىرىنى كېسىش. 4- پىچاق سۈرگەندە: **«بىسمىللاھ»** دېيىش. سەۋەنلىكتىن دېمىگەن بولسا، ساقىت بولىدۇ. ئەرمىچىدىن باشقا تىلدا دېسىمۇ كۆپايە قىلىدۇ. **«بىسمىللاھ»** بىلەن بىرگە **تەكبىر ئېيتىش** سۈننەتتۇر.

* شىكار قىلىش: شىكار قىلىش ئوۋ ئوۋلاشنى بىلدۈرىدۇ. ئوۋلىنىدىغان ھايۋاندا مۇنداق شەرتلەر تېپىلىشى كېرەك: 1- گۆشى ھالال ھايۋان بولۇش. 2- تەبىئىي ياۋايى ھايۋان بولۇش. 3- باشقۇرغىلى بولمايدىغان ھايۋان بولۇش. شىكارنىڭ ھۆكۈمىگە كەلسەك، شىكار قىلىش شىكار قىلغۇچىغا رۇخسەتتۇر.

بەھۋدە ۋە بىكاردىن بىكارغا ئوۋ ئوۋلاش مەكرۇھتۇر. ئوۋ ھايۋىنىنى قوغلاش بىلەن كىشىلەرگە زىيان يەتكۈزۈش ھارامدۇر. **شىكار قىلىش ئۈچۈن مۇنداق تۆت شەرت تېپىلىشى لازىم: 1- ئوۋچى مال بوغۇزلىسا دۇرۇس بولىدىغان كىشى بولۇش. 2- شىكار قىلىدىغان ئەسۋاپنىڭ مال بوغۇزلىنىسا، گۆش ھالال بولىدىغان ئەسۋاپ بولۇشى، يەنى نەيزە، ئوق ۋە شۇنىڭدەك بىسلىق ئەسۋاپ بولۇشى. ئەگەر ئوۋ قارچۇغا ياكى ئىتقا ئوخشاش ئوۋ ھايۋىنى بىلەن ئوۋلانسا، ئوۋغا ئۆگۈتىلگەن ھايۋان بولۇش لازىم. 3- ئوۋلاشنى مەقسەت قىلىش يەنى ئەسۋاپنى ئاتقان چاغدا ھايۋاننى ئوۋلاشنى نىيەت قىلىش. ئەمما ئەسۋاپنىڭ ئىگىسىنىڭ نىيەتسىز ئوۋ ئوۋلىنىپ قالغان بولسا، ئۇنىڭ گۆشىنى يېيىش ھالال بولمايدۇ. 4- ئەسۋاپنى ئاتقان چاغدا «بىسىمىلاھ» دېيىش. سەۋەنلىك بىلەن بولسىمۇ «بىسىمىلاھ» دېيىلمىسە، ئوۋلانغان ھايۋاننىڭ گۆشىنى يېيىش ھارامدۇر.**

★ يېمەكلىك: يېيىلىدىغان ۋە ئىچىلىدىغان ھەممە نەرسە يېمەكلىك دەپ ئاتىلىدۇ. ماھىيەتتە يېمەكلىكنىڭ ھەممىسى ھالال دۇر. **ھەرقانداق يېمەكلىك مۇنداق ئۈچ شەرت ئاستىدا ھالال بولىدۇ: 1- يېمەكلىك پاكىز بولۇش كېرەك. 2- يېمەكلىكتە زىيان قىلىدىغان نەرسە بولماسلىقى كېرەك. 3- يېمەكلىككە پاكىز نەرسە چۈشۈپ كەتمەسلىكى كېرەك.**

قان ۋە ئۆزى ئۆلۈپ قالغان ھايۋانغا ئوخشاش ھەرقانداق نەجىس نەرسە **ھارامدۇر**. زەھەرگە ئوخشاش زىيانلىق نەرسە ئارىلاشتۇرۇلغان يېمەكلىك، شۇنداقلا تېزەك، سۈيۈك، پىت، بۈرگە قاتارلىقلارغا ئوخشاش پاكىز نەرسە چۈشۈپ كەتكەن يېمەكلىك ھارامدۇر.

قۇرۇقلۇق ھايۋانلىرىدىن يەرلىك ئېشەك، شىر، يولۋاس، بۆرە، يىلپىز، ئىت، چوشقا، مايۋىن، مۆشۈك، تۈلكە، تىيىنگە ئوخشاش ئوقۇر چىشى بىلەن خىرىس قىلىدىغان ھايۋانلار ھارامدۇر. پەقەت سىرتلان ھالال دۇر.

ئۇچار قۇشلاردىن قاغا، لاچىن، قارچىغا، قۇرغۇي، بۈركۈت، تۇرنا، ھوقۇش قاتارلىقلارغا ئوخشاش تىرىنقى بىلەن يىرتىپ يەيدىغان قۇشلار، شۇنداقلا سا، تاز قارا ۋە لەقەققە قاتارلىقلارغا ئوخشاش تاپ يەيدىغان قۇشلار ھارامدۇر. شەپەرەڭ، چاشقان، ھەرە، ھەسەل ھەرىسى، چىۋىن، پەرۋانە، ھۆپپۆ، كىچىك كىرپە، چوڭ كىرپە، يىلانغا ئوخشاش **ئەرەب خەلقى پاكىز دەپ بىلىدىغان جانلىقلار، لېچىنكا، كۈسۈتكە (سېرىق چاشقان)، قوڭغۇز، سالما قاتارلىقلارغا ئوخشاش ھاشارەتلەر، چايانغا ئوخشاش شەرىئەت ئۆلتۈرۈشكە بۇيرۇغان جانلىقلار، چۈمۈلگە ئوخشاش شەرىئەت ئۆلتۈرۈشنى مەنئى قىلغان جانلىقلار، يېڭىلى بولىدىغان ھايۋان بىلەن يېڭىلى بولمايدىغان ھايۋاننىڭ جۈپلىشىشىدىن تۇغۇلغان جانلىقلار ھارامدۇر.** ياۋا ئېشەك بىلەن ئاتتىن تۇغۇلغانغا ئوخشاش يېڭىلى بولىدىغان ئىككى خىل ھايۋاندىن تۇغۇلغان جانلىق ھارام ئەمەس. ھالال ھايۋانغىمۇ، ھارام ھايۋانغىمۇ ئوخشاپ قالسا، ھارام ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم چىقىرىلىدۇ. **بۇنىڭدىن باشقا تۆگە، كالا، قوي، ئاتقا ئوخشاش ھايۋانلار، زىراپە، توشقان، كېلە، كىيىككە ئوخشاش ياۋايى ھايۋانلار ھالال دۇر.** تۆگە قۇشى، توخۇ، تۈز، شانتۇتى، كەپتەر، قۇشقاچ، ئۆردەك، غازغا ئوخشاش قۇشلارمۇ ھالال دۇر. سۇ قۇشلىرىنىڭ ھەممىسى ھالال دۇر. دېڭىز ھايۋانلىرىنىڭ ھەممىسى ھالال دۇر. ھەم سۇ ھەم قۇرۇقلۇقتا ياشايدىغان ھايۋانلاردىن پاقا، يىلان ۋە تىمساھ قاتارلىقلار ھارامدۇر.

نەجىس نەرسىلەر بىلەن سۇغۇرۇلغان ياكى ھۇلانغان زىرائەت ۋە مېۋىلىك دەرەخلەرنىڭ ھوسۇلىنى يېيىش دۇرۇس بولىدۇ، پەقەت ئۇنىڭدا نەجاسەت تەمىنىڭ ياكى پۇرىقىنىڭ بارلىقى ئاشكارىلانسا ھارام بولىدۇ. كۆمۈر، توپا، لايىنى يېيىش، پىياز، سامساق ۋە شۇنىڭدەك پۇراقلىق نەرسىنى پىشۇرماي يېيىش مەكرۇھتۇر. ئەگەر ئاچ قېلىپ ھارام ياكى مەكرۇھ نەرسىلەرنى يېيىشكە مەجبۇرى بولۇپ قالسا، پەقەت جىنىنى ساقلاپ قالغۇدەك مىقداردا يېيىش ۋاجىپتۇر.

★ كاپىرلارنىڭ بايراملىرىنى تەبىرىكلەش ياكى ئۇلارنىڭ بايراملىرىغا قېتىلىش ۋە ئۇلارغا ئالدى بىلەن سالام بېرىش ھارامدۇر. ئەگەر ئۇلار بىزگە ئالدى بىلەن سالام قىلسا، بىزنىڭ ئۇلارغا: «ۋەئەلەيكۇم» دەپ جاۋاب قايتۇرۇشىمىز ۋاجىپتۇر. ئۇلارغا ۋە دىندا بەدئەت پەيدا قىلغۇچىلارغا ھۆرمەت كۆرسىتىپ ئورۇندىن تۇرۇش ھارامدۇر. ئۇلار بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈش مەكرۇھتۇر. ئەمما ئۇلارنىڭ ماتەم مۇراسىملىرىغا قاتنىشىش ۋە كېسەللىرىنى يوقلاشقا كەلسەك، شەرىئەتكە پايدىلىق بولمىغان تەقدىردە چەكلىنىدۇ.

شەرىئەتتە كۆرسۈتۈلگەن دۇئالار بىلەن كېسەل داۋالاش

شەك - شۈبھىسىزكى، ئالەمنىڭ تۇتقان يولى ھەققىدە ئوبدان پىكىر يۈرگۈزگۈچى بالايى - ئاپەتلەرنىڭ ئالەمنىڭ تەقدىرى قىلىپ ئورۇنلاشتۇرغان سىناق ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ يېتەلەيدۇ. ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ: **«بىز سىلەرنى بىر ئاز قورقۇنچ بىلەن، بىر ئاز قەھەتچىلىك بىلەن ۋە ماللىرىڭلارغا، جانلىرىڭلارغا، بالىلىرىڭلارغا، زىرائەتلىرىڭلارغا يېتىدىغان زىيان بىلەن چوقۇم سىنايمىز. (بېشىغا كەلگەن مۇسبەت، زىيان - زەخمەتلەرگە) سەۋر قىلغۇچىلارغا (جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگىن»**. [سۈرە بەقەرە، 155 - ئايەت]

ياخشى كىشىلەر بالايى - ئاپەتلەردىن يىراق بولىدۇ دەپ ئويلىغۇچى خاتالاشقان بولىدۇ. **بەلكى بالايى - ئاپەتلەر ئىماننىڭ دەلىلىدۇر**. ساھابىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: قانداق كىشىلەر ئېغىر سىناقلارغا دۇچ كېلىدۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «پەيغەمبەرلەر، ئاندىن قالسا تەقۋادارلار، ئاندىن قالسا بىر دەرىجە تۆۋەن كىشىلەر، ئاندىن قالسا يەنە بىر دەرىجە تۆۋەن كىشىلەردۇر. ئىنسان ئىمانغا كۆرە سىنىلىدۇ، دىنى مۇستەھكەم كىشى بولسا، ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن سىناق تېخىمۇ زىيادە بولىدۇ، ئەگەر ئۇ دىنى ئاجىز كىشى بولسا، ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن سىناق يېنىكلىتىلىدۇ» دەپ جاۋاب بەرگەن.

سىناق، **ئالەمنىڭ شۇ بەندىنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنىڭ ئالامەتلىرىدىن بىرىدۇر**. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «شەك - شۈبھىسىزكى، ئالەم بىرەر قەۋمنى ياخشى كۆرسە، ئۇلارنى سىناققا مۇپتىلا قىلىدۇ». [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان] **ئالەمنىڭ بەندىگە ياخشىلىق ئىرادە قىلىشى** سىناقنىڭ ئالامەتلىرىدىن بىرىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئالەم بەندىسىگە ياخشىلىق ئىرادە قىلسا، ئۇنىڭغا دۇنيادا ئازاب - ئوقۇبەتنى بالدۇر بېرىدۇ، ئالەم بەندىسىگە يامانلىق ئىرادە قىلسا، ئۇنىڭ گۇناھىنى ساقلاپ قويۇپ قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ تولۇق جازاسىنى بېرىدۇ». [ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان] سىناق گەرچە كىچىك بولسىمۇ، گۇناھلارنىڭ كەفارىتى بولۇشىغا سەۋەب بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «مۇسۇلمانغا تىكەن چاغلىق ياكى ئۇنىڭدىن چوڭراق ئەزىيەت يەتسە، ئالەم شۇنىڭ سەۋەبى بىلەن ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى خۇددى دەرەخنىڭ ياپراقلىرىنى تۆككەندەك تۆكۈۋېتىدۇ». [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

شۇنىڭ ئۈچۈن سىناققا دۇچ كەلگەن كىشى مۇسۇلمان سالىھ بەندە بولغان بولسا، سىناق ئۇنىڭ ئۆتۈپ كەتكەن گۇناھلىرىنىڭ يۇيۇلىشىغا ياكى دەرىجىسىنىڭ يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشىگە سەۋەب بولىدۇ. ئەگەر ئۇ گۇناھكار بولسا، سىناق ئۇنىڭ ئۆتۈپ كەتكەن يامانلىقلىرىنى يۇيىدۇ ۋە ئۇنى خەتەرلىك ئاقىۋەتتىن ئاگاھلاندۇرىدۇ. ئالەم تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: **«ئىنسانلارنىڭ قىلغان گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن، قۇرۇقلۇقتا ۋە دېڭىزدا ئاپەت يۈز بەردى، ئالەم ئۇلارنى تەۋبە قىلسۇن دەپ قىلمىشلىرىنىڭ بىر قىسمىنىڭ جازاسىنى ئۇلارغا تېتىتى»**. [سۈرە رۇم، 41 - ئايەت]

سىناق تۈرلىرى: پۇل - مالنى زىيادە بەرگەنگە ئوخشاش ياخشىلىق بىلەن سىناش. قورقۇنچتا قالدۇرۇش، ئاچ قويۇش، پۇل - مالنى زىيانغا ئۇچرىتىشقا ئوخشاش يامانلىق بىلەن سىناش. ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ: **«سىلەرنى بىز يامانلىققا مۇپتىلا قىلىش، ياخشىلىق بېرىش ئارقىلىق سىنايمىز»**. [سۈرە ئەنئىبا، 35 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

كۆز تېگىش ۋە ھەسەتتىن كېلىپ چىقىدىغان، سېھىرگەرلىك سەۋەبىدىن يېتىدىغان كېسەل ۋە ئۆلۈم بىلەن سىناش مۇسۇلمانلىق بىلەن سىناشنىڭ ئىچىگە كىرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «مېنىڭ ئۈمىتىم ئىچىدىن ئۆلۈپ كېتىدىغان كۆپىنچە كىشىلەر ئالەمنىڭ ھۆكۈمى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشىدىن كېيىن كۆز تېگىش بىلەن ئۆلۈپ كېتىدۇ». [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

كۆز تېگىش ۋە سېھىردىن ساقلىنىش: بىر نەرسىنىڭ ئالدىنى ئېلىش، كېيىن ئىلاجىنى قىلغاندىن ياخشىدۇر، شۇڭا بىز يامانلىقتىن ساقلىنىشقا ھېرىس بولۇشىمىز كېرەك. ساقلىنىشنىڭ ئەڭ مۇھىم چارىلىرى تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت: * تەۋھىد چۈشەنچىمىزنى چوڭقۇرلاشتۇرۇپ، ئالەمنىڭ بارلىق مەۋجۇداتلارنى ئىدارە قىلىپ تۇرىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش ۋە ياخشى ئىشلارنى كۆپ قىلىشىمىز لازىم. * ئالەمنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا ياخشى گۇماندا بولۇش ۋە ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلىش كېرەك. كېسەل بولغاندا ۋە كۆز

تەگكەندە ياكى تاسادىپى ئۆزگىرىشلەردىن ئەنسىرەپ كەتمەسلىك لازىم. چۈنكى ئەنسىرەشنىڭ ئۆزىلا كېسەلدۇر!¹

★ ئەگەر بىرەر ئىنساننىڭ كۆزى يامانلىقى ياكى سېھىرگەر ئىكەنلىكى ئاشكارا بولسا، ئۇنىڭدىن قورقۇپ ئەمەس، سەۋەبىنى قىلغانلىقتىن ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇش لازىم. ★ ئۆزىنى مەپتۇن قىلىدىغان بىرەر نەرسىنى كۆرگەندە، اللە نى ئەسلەش ۋە بەرىكەت تىلەش لازىم. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆزىدە ياكى پۇل - مېلىدا ۋە ياكى قېرىندىشىدا ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان بىرەر نەرسىنى كۆرسە، بەرىكەت تىلىسۇن، شەك - شۈبھىسىزكى، كۆز تېگىش ھەقتۇر.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان] (بەرىكەت تىلەش بولسا: «اللە ساڭا بەرىكەت بەرسۇن!» دېيىشتىن ئىبارەتتۇر.) ★ سېھىردىن ساقلىنىشنىڭ سەۋەبلىرىدىن يەنە بىرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شەھىرى مەدىنە مۇنەۋۋەرنىڭ «ئەجەۋ» ئىسىملىك خورمىسىدىن يەتتە تال بىلەن ناشتا قىلىشتۇر. ★ اللە قا يالۋۇرۇش، ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلىش، ئۇنىڭغا ياخشى گۇماندا بولۇش، ئۇنىڭغا سىغىنىپ كۆز تېگىشتىن ۋە سېھىرگەرلىكتىن پاناھ تىلەش، ھەر كۈنى ئەتىگەن - ئاخشامدا ئوقۇلىدىغان زىكىرلەر² ۋە پاناھ تىلەشلەرنى ئىزچىل داۋام قىلدۇرۇش كېرەك. بۇ زىكىرلەرنىڭ تەسىرى، اللە نىڭ ئىزى بىلەن مۇنداق ئىككى سەۋەبتىن زىيادە ۋە كەم بولىدۇ: 1 - زىكىرلەرنىڭ ھەق ۋە راست ئىكەنلىكىگە، ئۇنىڭ اللە نىڭ ئىزى بىلەن مەنپەئەت قىلىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. 2 - ئۇنى تىلى بىلەن سۆزلەش، ئىككى قۇلىقى بىلەن ئاڭلاش ۋە دىلىنى ھازىر تۇتۇش كېرەك. چۈنكى ئۇ دۇئادۇر. غەپلەتتە قالغان ۋە ئويۇنچاقنىڭ ئورنىدا دۇئا قىلغان دىلنىڭ دۇئاسى ئىجابەت بولمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان.

زىكىرلەرنى ئېيتىش ۋە پاناھ تىلەش ۋاقتى: ئەتىگەنلىك زىكىرلەر ناماز بامداتتىن كېيىن ئېيتىلىدۇ، ئاخشاملىق زىكىرلەر دىگەر نامىزىدىن كېيىن ئېيتىلىدۇ. ئەگەر بىر مۇسۇلمان ئۇنى ئېيتىشنى ئۇنتۇپ قالسا ياكى غەپلەتتە قالسا، ئېسىگە ئالغاندا ئېيتسۇن.

كۆز تېگىشنىڭ ئالامەتلىرى: دوختۇرنىڭ داۋالاش ئۇسۇلى بىلەن شەرىئەتتە يولغا قويۇلغان دۇئالار بىلەن داۋالاشنىڭ ئارىلىقىدا ھېچقانداق زىتىق يوق. قۇرئان كەرىم جىسمانىي ۋە روھىي كېسەللەرگە شىپادۇر. ئەگەر ئىنسان جىسمانىي كېسەللىكلەردىن سالامەت بولغان تەقدىردە، ئارىدا پەيدا بولغان كېسەللىكلەردە كۆپۈنچە ئەھۋاللاردا ئارىلاپ - ئارىلاپ باش ئاغرىش، يۈزنىڭ ساغرىپ قېلىشى، كۆپ تەرلەش ۋە كۆپ سېيىش، ئىشتىھاسى تۇتۇلۇش، پۇت - قول ئۇيۇشۇپ قېلىش ياكى قىزىپ ۋەياكى سوۋۇپ كېتىش، يۈرەك سىقىلىش، ئارىلاپ - ئارىلاپ بەل ۋە غول ئاغرىش، كۆڭلى يېرىم بولۇش ۋە ئىچى سىقىلىش، ئۇخلىيالماستىق، تەبىئىي ئەمەس ئەھۋالدىن قورققان ۋە ئاچچىقلانغان پەيتلەردە قاتتىق تېرىكىش، كۆپ ھىق تۇتۇش ۋە كېكىرىش، ئۇھ تارتىش، يالغۇزلۇقنى خالاش، ھورۇنلىشىپ كېتىش، سۇسلىق قىلىش، كۆپ ئۇخلاش قاتارلىق ئالامەتلەر ۋە باشقا تىببىي جەھەتتە داۋاسى يوق سالامەتسىزلىك مۇشكىلاتلىرى كۆرۈلىدۇ. بۇ ئالامەتلەر ياكى ئۇنىڭ بىر قىسمى كېسەلنىڭ ئېغىر - يېنىكلىكىگە قاراپ تېپىلىدۇ.

مۇسۇلمان چوقۇم شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىنى تەسۋىر قىلالمايدىغان دەرىجىدە ئىمانى كۈچلۈك ۋە بۈرەكلىك بولۇشى كېرەك. كىمكى مەزكۇر ئالامەتلەرنىڭ بىرىنى كۆرۈلۈشى بىلەنلا كېسەل بولۇپ قالىدەم دەپ ئۆز-ئۆزىدىن ئەنسىرىمەسلىكى لازىم. چۈنكى ئەنسىرەش داۋالاش ئەڭ قىيىن بولغان كېسەللىكلەردىندۇر. بۇ ئالامەتلەرنىڭ بىر قىسمى بەزى ساغلام ئادەملەردىمۇ تېپىلىپ قالىدۇ. بىرەر جىسمانىي كېسەللىكنىڭ سەۋەبىدىن تېپىلىپ قېلىشىمۇ، ئىماننىڭ ئاجىزلىقىدىن تېپىلىپ قېلىشىمۇ مۇمكىن. مەسىلەن:

1 دوختۇرلار ۋە كەسپىي ئىلىم ئىگىلىرىنىڭ ئېيتىشىچە، جىسمانىي كېسەللىكلەرنىڭ تەخمىنەن ئۈچتىن ئىككىسى ئەسلى مەۋجۇد بولمىغان كېسەللىكتىن ئەنسىرەش سەۋەبىدىن پەيدا بولىدىكەن.

2 ئەتىگەن - ئاخشامدا ئوقۇلىدىغان كۈندۈزلۈك زىكىرلەرگە قاراڭ.

ئىچى سىقىلىش، كۆڭلى يېرىم بولۇش، ھورۇنلىشىپ كېتىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش. ئۇنداق ھالەتتە، ئۇ ئىنسانىيەت بىلەن بولغان ئالاقىسىنى تەكشۈرۈشى لازىم.

كېسەل كۆز تېگىش¹ سەۋەبىدىن بولغان بولسا، ئاللاھ نىڭ ئىزنى بىلەن ئۇنى تۆھمىدىكى ئىككى ئىشىنىڭ بىرى ئارقىلىق داۋالاشقا بولىدۇ:

1 - ئەگەر كۆزى تەككەن ئادەمنى تونۇسىڭىز، ئۇنى يۇيۇنۇشقا بۇيرۇڭ، ئۇنىڭ يۇيۇنغان سۈيىنى ئېلىڭ ياكى ئۇ ئادەمنىڭ ئىزىدىن² بىرەر نەرسە ئېلىڭ، ئاندىن ئۇ سۇ بىلەن يۇيۇنۇڭ ۋە ئىچىڭ.

2 - كۆزى تەككەن ئادەم نامەلۇم بولسا، دەم سېلىش، دۇئا ئوقۇش ۋە قان ئالدۇرۇش بىلەن داۋالانسا بولىدۇ.

كېسەل سېھىر³ سەۋەبىدىن بولسا، ئاللاھ نىڭ ئىزنى بىلەن ئۇنى تۆھمىدىكى ئىشلارنىڭ بىرى ئارقىلىق داۋالاشقا بولىدۇ: 1 - سېھىر قىلغان تۈگۈننىڭ جايىنى بىلىش: ئۇنى تېپىۋالغاندا، سۈرە فەلەق بىلەن سۈرە ناسىنى ئوقۇغاچ تۈگۈننى ئېچىش ۋە ئۇنى كۆيدۈرۈۋېتىش لازىم.

2 - شەرىئەتتە يولغا قويۇلغان دۇئالار بىلەن دەم سېلىش: قۇرئان ئايەتلىرىنى، بولۇپمۇ سۈرە فەلەق، سۈرە ناس ۋە سۈرە بەقەرەنى ۋە دۇئالارنى ئوقۇش كېرەك. بۇ توغرىدىكى ئايەت ۋە دۇئالارنى كېيىن بايان قىلىمىز.

3 - دەم سېلىش: ئۇ مۇنداق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1 - ھارام بولۇپ، سېھىرنى سېھىر بىلەن داۋالاش، سېھىرگەرلەرنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۇنى يەشتۈرۈشتىن ئىبارەتتۇر. 2 - جايىز بولۇپ، سىدىر دەرىخىدىن يەتتە تال ياپراق ئالىدۇ، ئاندىن ئۇنى سوقىدۇ... ئاندىن ئۇنىڭغا سۈرە كافرۇننى، سۈرە ئىخلاسىنى، سۈرە فەلەق ۋە ناسنى ئۈچ قېتىمدىن ئوقۇيدۇ، ئاندىن ئۇنى سۇغا ئارىلاشتۇرىدۇ، ئاندىن سۇدىن ئىچىدۇ ۋە ئۇنىڭدا يۇيىنىدۇ، بۇ چارنى شىپا تاپقانغا قەدەر تەكرار داۋام قىلىدۇ.

4 - سېھىرنى چىقىرىش: ئەگەر ئۇ قورساققا بولسا، ئىچىنى سۈردۈرۈش ياكى قەي قىلدۇرۇش بىلەن تازىلاش لازىم. باشقا يەردە بولسا، قان ئالدۇرۇش⁴ بىلەن تازىلاش لازىم.

دەم سېلىش: ئۇنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىدەك: 1 - قۇرئان ئايەتلىرى ۋە شەرىئەتتە يولغا قويۇلغان دۇئالار بىلەن بولۇش كېرەك. 2 - ئەرەب تىلىدا ئوقۇلۇشى كېرەك. دۇئالارنى ئەرەب تىلىدىن باشقا تىلدا ئوقۇسىمۇ بولىدۇ. 3 - دەم سېلىشنىڭ بىۋاسىتە تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغانلىقىغا، شىپانىڭ پەقەت ئاللاھ تەرىپىدىن بولىدىغانلىقىغا ئېتىقاد قىلىش كېرەك.

1 كۆز تېگىش جىنلار تەرىپىدىن كېلىدىغان ئەزىيەت بولۇپ، ئاللاھ نىڭ ئىزنى بىلەن كۆز تەككەن ئادەمگە كۆزى تەككۈچىنىڭ شەيتانلار ھازىر بولغان پەيتتە ئۇنى سۈپەتلىشى ۋە ھەيران قىلىشى سەۋەبىدىن بېتىدۇ. ئۇنى (زىكىر ئېيتىش، دۇئا قىلىش ۋە باشقا سەۋەبلەر بىلەن) توسۇپ قالغىلى بولمايدۇ. بۇنى ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان «كۆز تېگىش ھەقتۇر» دېگەن ھەدىس ئىسپاتلايدۇ. ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان يەنە بىر رىۋايەتتە: «كۆزى ياماننىڭ كۆزىگە شەيتان ۋە ئىنساننىڭ ھەسنىتى ھازىر بولىدۇ» دېيىلگەن. ھەيسەمى بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن. بۇ ھەدىسنى كۈچلەندۈرىدىغان باشقا رىۋايەتلەرمۇ بار. كۆز سۈپەتلىگۈچى ئەزا بولغاچقا كۆز تېگىش دەپ ئىپادىلەنگەن، ھەرگىزمۇ كۆزنىڭ زىيان يەتكۈزگەنلىكىدىن ئەمەس. بۇنىڭ دەلىلى شۇكى، قارىغۇ ئادەمنىڭ كۆزىمۇ باشقىلارغا تېگىدۇ، ھالبۇكى ئۇ ئۇنى كۆرەلمەيدۇ.

2 ئىز دېگىنىمىز، كۆزى تېگىدىغان ئادەم تۇتقان ھەرقانداق نەرسىنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن، ئۇ ئىچىپ قويغان سۇ، يەپ ياكى تۇتۇپ قويغان تاماققا ئوخشاش نەرسىلەر بولۇپ، ئۇنىڭدىن ئېلىنىدۇ ياكى لۆڭگە ۋە شۇنىڭدەك نەرسىلەر بىلەن سۈرتىلىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭغا سۇ قېتىپ كۆز تەككەن ئادەمنىڭ ئۈستىگە تۈكلىدۇ ۋە ئۇنىڭدىن ئازراق ئىچىرۈلىدۇ.

3 سېھىر دەم سېلىنغان ۋە سۆزلەنگەن ياكى بىر نەرسە قويۇلغان تۈگۈن بولۇپ، سېھىرلەنگۈچىنىڭ بەدىنىگە ياكى يۈزىگە ۋەياكى ئەقلىگە دەرھال تەسىر قىلىدۇ. ئۇنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى بار. بەزى سېھىر ئۇلتۇرۇپ قويىدۇ، بەزىسى كېسەل قىلىپ قويىدۇ، بەزىسى ئەرنىڭ ئايالى بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشىگە توسالغۇ بولىدۇ، بەزىسى ئەر - ئايال ئىككىسىنى ئاجراشتۇرۇۋېتىدۇ، بەزىسى شېرىككە ۋە كۆپىرىغا ئېلىپ بارىدۇ ۋە بەزىسى چوڭ گۇناھ قىلدۇرىدۇ.

4 پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «سىلەر داۋالىنىدىغان ئەڭ ياخشى چارە قان ئالدۇرۇشتۇر.» ئاللاھ قان ئالدۇرۇش بىلەن جىسمانىي كېسەللىكلەرگە ياكى راك كېسەللىكىگە ئوخشاش كۆز تېگىش ۋە سېھىرلىنىش سەۋەبىدىن بولغان كېسەللەرگە شىپالىق بېرىدۇ. بۇ ئەمەلىيەتتە ئىسپاتلانغان ئىشلاردۇر...»

دەم سېلىشنىڭ تېخىمۇ كۈچلۈك تەسىر قىلىشى ئۈچۈن ئىنسانلار ۋە جىنلارنىڭ شىپا ۋە ھىدايەت¹ تېپىشى نىيىتى بىلەن قۇرئان ئوقۇش لازىم. قۇرئان كەرىم ھىدايەت ۋە شىپا بولۇپ نازىل بولغان. شۇڭا ئۇنى جىنلارنى ئۆلتۈرۈش نىيىتى بىلەن ئوقۇشقا بولمايدۇ، پەقەت يۇقىرىدىكى چارىلەر بىلەن ئۇنى چىقىرىش قىيىن بولۇپ قالسا ئوقۇشقا بولىدۇ.

دەم سالغۇچىدا تېپىلىشقا تېگىشلىك شەرتلەر: 1 - سالھ ۋە تەقۋادار مۇسۇلمان بولۇشى مۇستەھەبتۇر. دەم سالغۇچى قانچىلىك تەقۋا بولسا، شۇنچىلىك كۈچلۈك تەسىر قىلىدۇ. **2** - دەم سېلىش جەريانىدا اللە قا سەمىمىيلىك بىلەن يەنى تىلى ۋە دىلى بىلەن يۈزلىنىش لازىم. ئىنساننىڭ ئۆزىگە ئۆزى دەم سېلىشى ئەڭ ئەۋزەلدۇر. چۈنكى باشقا ئادەمنىڭ دىلى كۆپىنچە ئەھۋاللاردا باشقا ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولىدۇ. يەنە كېلىپ باشقا ھېچ بىر ئادەم كېسەل ئادەم ھېس قىلغاندەك قىيىن ۋە ئېھتىياجلىق ئەھۋالنى ھېس قىلالمايدۇ. اللە قىيىن ئەھۋالدا قالغانلارنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىشقا ۋەدە قىلغان.

دەم سېلىشغۇچىدا تېپىلىشقا تېگىشلىك شەرتلەر: 1 - ياخشى مۇئەمىن بولۇشى مۇستەھەبتۇر. ئىمانى قانچىلىك كۈچلۈك بولسا، دەم سېلىنغان دۇئالارنىڭمۇ تەسىرى شۇنچە تىز بولىدۇ. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: **﴿بىز مۇئەمىنلەرگە (يەنى ئۇلارنىڭ دىللىرىغا) شىپا ۋە رەھمەت بولدىغان قۇرئان ئايەتلىرىنى نازىل قىلىمىز، قۇرئان كافرلارغا زىياندىن باشقىنى زىيادە قىلمايدۇ﴾** [سۇرە ئىسرا، 17 - ئايەت]. **2** - اللە نىڭ شىپالىق بېرىشىنى تەلەپ سەمىمىيلىك بىلەن اللە قا يۈزلىنىش كېرەك. **3** - شىپانى كېچىكىپ قالدى دەپ ئىگرىماسلىق لازىم. چۈنكى دەم سېلىش دۇئادىن ئىبارەتتۇر. تېز ئىجابەت بولۇشىنى تەلەپ قىلغاندا، ئىجابەت قىلىنماي قېلىشى مۇمكىن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: **«سىلەرنىڭ بىرىڭلار: دۇئا قىلىدىم، دۇئايىم ئىجابەت بولمىدى، دەپ ئالدىراپلا كەتمەسە، ئۇنىڭ دۇئاسى ئىجابەت بولىدۇ.»** [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

دەم سېلىشنىڭ بىر قانچە يوللىرى بار: 1 - ئايەت ۋە دۇئالارنى ئوقۇش بىلەن بىرگە سۈپلەپ (بىرئاز تۈكۈرۈكلەپ) دەم سېلىش. **2** - سۈپلىمەستىن ئوقۇپ دەم سېلىش. **3** - ئوقۇغاندىن كېيىن تۈكۈرۈكنى بارماققا ئېلىپ، ئاندىن ئۇنى توپىغا مېلىپ، ئاغرىغان يەرگە سۈرتۈش بىلەن دەم سېلىش. **4** - ئاغرىغان يەرنى سىلىغاچ ئوقۇپ دەم سېلىش.

كېسەلگە دەم سېلىنىدىغان ئايەتلەر ۋە ھەدىسلەر: سۇرە فاتىھە، سۇرە بەقەرەنىڭ ئاخىرىدىكى ئىككى ئايەت، سۇرە كافىرون، سۇرە ئىخلاس، سۇرە فەلەق ۋە سۇرە ناس، شۇنداقلا تۆۋەندىكى ئايەتلەر:

ئايەتۈل كورسى: **﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾**²

1 ھىدايەتنى نىيەت قىلىش بولسا، قۇرئان تىڭشىغان كىشىنى اللە نىڭ دىنىغا، ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا ۋە يامان ئىشلاردىن يېنىشقا چاقىرىشتىن ئىبارەتتۇر. مۇشۇنداق نىيەت قىلىشنىڭ تەسىرى ناھايىتى چوڭ بولۇپ، تەجرىبىدىن ئۆتكەن. جىنلار قۇرئاننىڭ تەسىرىگە ئۇچرايدۇ ۋە كۆپىنچە ھاللاردا كېسەلگە يامانلىق قىلىشتىن دەرھال توختايدۇ. ئەمما قەست قىلغۇچىنى ئۆلتۈرۈش نىيىتى بىلەن ئوقۇغاندا اللە قا قارشىلىق قىلىش ۋە تەكەببۇرلۇق قىلىشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ، دەم سالغۇچىغا ۋە كېسەلگە زىيان يېتىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شەك - شۈبھىسىزكى، اللە مېھرىبانىدۇر. مېھرىبانلىقنى ياخشى كۆرىدۇ، قوپاللىققا بەرمىگەن نەرسىنى مېھرىبانلىققا بېرىدۇ...»

2 **﴿بىر اللە تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر؛ اللە ھەمىشە تىرىكتۇر، ھەممىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر؛ ئۇ مۇگدەپ قالمايدۇ، ئۇنى ئۇيقۇ باسمايدۇ؛ ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ھەممە نەرسە اللە نىڭ (مۈلكى) دۇر؛ اللە نىڭ رۇخسىتىسىز كىممۇ اللەنىڭ ئالدىدا شاپائەت قىلالىمۇن؛ اللە ئۇلارنىڭ ئالدىدىكى (يەنى دۇنيادا قىلغان)، كەينىدىكى (يەنى ئۇلار ئۈچۈن ئاخىرەتتە تەييارلىغان) ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلىپ تۇرىدۇ؛ ئۇلار اللە نىڭ مەلۇماتىدىن (اللە) ئۇلارغا**

﴿ءَاَمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكَاتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفِرُّ مِنْ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٣٥﴾ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لِطَآئِفَةٍ لَنَا بِهٍ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿١﴾

﴿فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٢﴾

﴿يَقُومُنَا أَجِيبُوا دَعَاءَ اللَّهِ وَءَامِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجْرِمَكُمْ مِنْ عَذَابِ إِلِيمٍ ﴿٣﴾

﴿وَنَزَّلَ مِنَ الْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خُسَارًا ﴿٤﴾

﴿أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ﴿٥﴾

﴿وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٦﴾

﴿وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ ﴿٧﴾

﴿قُلْ هُوَ الَّذِي بِنَا أَمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً ﴿٨﴾

﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْءَانَ عَلَى جِبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴿٩﴾

بىلدۈرۈشنى خالىغان نەرسىلەردىن (يەنى پەيغەمبەرلەرنىڭ تىلى ئارقىلىق بىلدۈرگەن نەرسىلەردىن) باشقا ھېچ نەرسىنى بىلمەيدۇ، اللە نىڭ كۈرسى (مەلۇماتى) ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئاسمان - زېمىننى ساقلاش ئۈنىڭغا ئېغىر كەلمەيدۇ. ئۇ يۇقىرى مەرتىۋىلىكتۇر، ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر. [سۈرە بەقەرە، 255 - ئايەت.]

﴿پەيغەمبەر پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان كىتابقا ئىمان كەلتۈردى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى اللە قا ۋە اللە نىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان كەلتۈردى. (ئۇلار) «اللە نىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەنى ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىگە ئىمان ئېيتماي قالمايمىز)» دەيدۇ. ئۇلار: «بىز (دەۋىتىڭنى) ئاڭلىدۇق ۋە (ئەمىرىڭگە) ئىتائەت قىلدۇق، پەرۋەردىگارىمىز! مەغپىرىتىڭنى تىلەيمىز، ئاخىر ياندىغان جاي سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر» دەيدۇ. اللە ھېچكىمنى تاقىتى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايدۇ. كىشىنىڭ قىلغان ياخشىلىقى (نىڭ ساۋابى) ئۆزىگىدۇر، يامانلىقى (نىڭ جازاسى) مۇ ئۆزىگىدۇر. (ئۇلار) «پەرۋەردىگارىمىز! ئەگەر بىز ئۇنتۇساق ياكى خاتالاشساق (يەنى بىز ئۇنتۇش ياكى سەۋەنلىك سەۋەپىدىن ئەمىرىڭنى تولۇق ئورۇنلىيالمىساق)، بىزنى جازاغا تارتىمىغىن. پەرۋەردىگارىمىز! بىزدىن ئىلگىرىكىلەرگە يۈكلىگىنىڭگە ئوخشاش بىزگە ئېغىر يۈك يۈكلىمىگىن (يەنى بىزنى قىيىن ئىشلارغا تەكلىپ قىلمىغىن)، پەرۋەردىگارىمىز! كۈچىمىز يەتمەيدىغان نەرسىنى بىزگە ئارتىمىغىن، بىزنى كەچۈرگىن، بىزگە مەغپىرەت قىلغىن، بىزگە رەھىم قىلغىن، سەن بىزنىڭ ئىگىمىزسەن، كىمكى قەۋمىگە قارشى بىزگە ياردەم بەرگىن» دەيدۇ. [سۈرە بەقەرە، 285 - 286 - ئايەتلەر.]

﴿ئۇلارغا قارشى اللە ساخا كۆپايدۇ. اللە ئۇلارنىڭ (سۆزلىرىنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (ھىيلە - مىكرىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر. [سۈرە بەقەرە، 137 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

﴿ئى قەۋمىمىز! اللە قا دەۋەت قىلغۇچى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) نىڭ دەۋىتىنى قوبۇل قىلغۇلار ۋە اللە قا ئىمان ئېيتىڭلار، اللە بەزى گۇناھلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، سىلەرنى قاتتىق ئازابتىن ساقلايدۇ. [سۈرە ئەھقاف، 31 - ئايەت]

﴿بىز مۇئمىنلەرگە (يەنى ئۇلارنىڭ دىللىرىغا) شىپا ۋە رەھمەت بولىدىغان قۇرئان ئايەتلىرىنى نازىل قىلىمىز، قۇرئان كىفىلەرغا زىياندىن باشقىنى زىيادە قىلمايدۇ، يەنى ئۇلار قۇرئاننى تەستىق قىلمىغانلىقتىن، ئۇلارنىڭ كۈفۈرى تېخىمۇ ئاشىدۇ. [سۈرە ئىسرا، 17 - ئايەت]

﴿ياكى ئۇلار اللە ئۆز پەزىلىدىن كىشىلەرگە بەرگەن نەرسىگە (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن پەيغەمبەرلىككە) ھەسەت قىلىشامدۇ؟ [سۈرە نىسا، 54 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

﴿ئاغرىپ قالسام، ئۇ مېنى ساقايتىدۇ. [سۈرە شۇئەرا، 80 - ئايەت]

﴿ئىسلام دىنىنى ئۈستۈن قىلىپ، كىفىلەرنى جازالاپ) مۇئمىن قەۋمىنىڭ كۆڭلىگە شىپالىق (يەنى تەسەللى) بېرىدۇ. [سۈرە تەۋبە، 14 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

﴿ئېيتقىنكى، ئۇ ئىمان كەلتۈرگەنلەرگە ھىدايەتتۇر ۋە (دىللاردىكى شۈبھىگە) شىپادۇر. [سۈرە فۇسسىلەت، 44 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

﴿بىز مۇئمىنلەرگە (يەنى ئۇلارنىڭ دىللىرىغا) شىپا ۋە رەھمەت بولىدىغان قۇرئان ئايەتلىرىنى نازىل قىلىمىز، قۇرئان كىفىلەرغا زىياندىن باشقىنى زىيادە قىلمايدۇ. [سۈرە ئىسرا، 17 - ئايەت]

فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُورٍ ﴿١﴾
 وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيَرْفُؤُنَاكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٢﴾
 وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١٧٧﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧٨﴾
 فَعَلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَغِيرِينَ ﴿٣﴾
 قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَانًا تَلْقَىٰ وَإِمَانًا نَكُونُ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿١٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقَوْنَا إِذَا جَاءَهُمْ وَعَصِيهِمْ فَيَحِيلَ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنهَا سَعِيبٌ ﴿١٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةَ مُوسَىٰ ﴿١٧﴾ فَلَمَّا لَا تَخَفُ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَىٰ ﴿١٨﴾ وَالْقَىٰ مَا فِي يَمِينِكَ لَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدَ سِحْرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴿٤﴾
 ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥﴾
 فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا ﴿٦﴾
 فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ ﴿٧﴾
 لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٨﴾
 هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ ﴿٩﴾

هه دسلره:

★ أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ ¹⁰. يهنته قبتتم.

- 1 «سەن (ئاسمانلارغا) تەكرار قاراپ باققىنكى، بىرەر يوچۇقنى كۆرەمسەن». [سۇرە مۇلك، 3 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]
- 2 «كافىرلار قۇرئاننى ئاڭلىغان چاغلىرىدا (ساڭا بولغان دۈشمەنلىكىنىڭ قاتتىقلىقىدىن يامان) كۆزلىرى بىلەن سېنى بېقىنمىشكە تاس قالدۇ، سېنى: «شۈبھىسىز بىر مەجنۇن» دېيىشىدۇ». [سۇرە قەلم، 51 - ئايەت]
- 3 «مۇساغا: «ھاساڭنى تاشلىغىن» دەپ ۋەھى قىلدۇق، (مۇسا ھاسسىنى تاشلىۋىدى، ئۇ ئەجدىھاغا ئايلىنىپ) ئۇلارنىڭ ئويىدۇرما نەرسىلىرىنى دەرھال يۇتۇۋەتتى. ھەقىقەت ئاشكارا بولدى، ئۇلارنىڭ كۆرسەتكەن سېھىرلىرى بەربات بولدى. بۇ يەردە ئۇلار (يەنى فىرئۇن بىلەن قەۋمى) مەغلۇپ بولدى، خار بولغان ھالدا (شەھەرگە) قايتتى». [سۇرە ئەئراف، 117 - 119 - ئايەتكىچە]
- 4 «ئۇلار ئېيتتى: «ئى مۇسا! (ھاساڭنى) سەن ئاۋال تاشلامسەن؟ ياكى (ئارغامچا- ھاسىلىرىمىزنى) بىز ئاۋال تاشلامدۇق؟». مۇسا: «بەلكى سىلەر ئالدىدا تاشلاڭلار!» دېدى. (ئۇلار تاشلىغان ئىدى) ناگاھان ئۇلارنىڭ ئاغامچىلىرى، ھاسىلىرى ئۇلارنىڭ سېھىرىدىن (يەنى سېھىرنىڭ تەسىرىدىن) ئۇنىڭغا ھەرىكەتلىنىپ مېڭىۋاتقانداك تۇيۇلدى. (بۇنىڭدىن) مۇسا ئۆزىدە قورقۇنچ ھېس قىلدى. بىز (ئۇنىڭغا) ئېيتتۇقكى، «قورقىغىن، سەن چوقۇم ئۇستۇنلۇك قازىنمەن. قولۇڭدىكىنى تاشلىغىن، ئۇ ئۇلارنىڭ كۆرسەتكەن سېھىرلىرىنى دەم تارتىپ يۇتۇۋېتىدۇ، ئۇلارنىڭ كۆرسەتكىنى سېھىرگەرلەرنىڭ ھىلىسىدۇر، سېھىرگەرلەر قەيەرگە بارسا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمىدۇ». [سۇرە تاھا، 65 - 69 - ئايەتكىچە]
- 5 «ئاندىن ئالەم پەيغەمبىرىگە ۋە مۇئمىنلەرگە (مەرھەمەت قىلىپ) خاتىرجەملىك بېغىشلىدى». [سۇرە تەۋبە، 26 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]
- 6 «ئالەم ئۇنىڭغا (يەنى پەيغەمبىرىگە) خاتىرجەملىك بېغىشلىدى، ئۇنىڭغا (پەرىشتىلەردىن بولغان) قوشۇنلار بىلەن مەدەت بەردى، ئۇلارنى سىلەر كۆرمىدىڭلار». [سۇرە تەۋبە، 40 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]
- 7 «ئالەم پەيغەمبىرىگە ۋە مۇئمىنلەرگە تەمكىنلىكنى چۈشۈردى. ئۇلارغا تەقۋا كەلمىسىنى (يەنى كەلىمە تەۋھىدىنى) ئىختىيار قىلدى». [سۇرە فەتھى، 26 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]
- 8 «ئالەم مۇئمىنلەردىن ھەقىقەتەن رازى بولدى، (ئى مۇھەممەد!) ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار (ھۇدەيبىيەدە) دەرەخ (سايىسى) ئاستىدا ساڭا بەيئەت قىلدى. ئالەم ئۇلارنىڭ دىلىدىكىنى (يەنى راستلىق بىلەن ۋاپىنى) بىلدى، ئالەم ئۇلارغا (ئۇلار بەيئەت قىلىۋاتقاندا) تەمكىنلىك چۈشۈرۈپ بەردى ۋە ئۇلارنى يېقىن غەلىبە (يەنى خەبىرنىڭ فەتھ قىلىنىشى) بىلەن ۋە ئۇلار ئالدىدىغان نۇرغۇن غەنىمەتلەر بىلەن مۇكاپاتلىدى. ئالەم غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر». [سۇرە فەتھى، 18 - ئايەت]
- 9 «مۇئمىنلارنىڭ ئىمانىغا ئىمان قوشۇلۇشى ئۈچۈن، ئالەم ئۇلارنىڭ دىللىرىغا تەمكىنلىكنى چۈشۈردى». [سۇرە فەتھى، 4 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]
- 10 «ئۇلۇغ ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارى ئۇلۇغ ئالەم تىن ساڭا شىپالىق بېرىشنى تەلەپمەن.»

- * أَعِيذُكَ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ¹. ئۈچ قېتىم.
 * اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهَبِ النَّاسِ الْبَاسِ اشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لَا يُعَادِرُ سَقَمًا². ئۈچ قېتىم.
 * اللَّهُمَّ أَذْهَبِ عَنْهُ حَرَّهَا وَبَرْدَهَا وَوَصَبَهَا³. بىر قېتىم.
 * حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ⁴. يەتتە قېتىم.
 * بِسْمِ اللَّهِ أَرْفِيكَ مِنْ كُلِّ دَاءٍ يُؤْذِيكَ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ حَاسِدٍ، اللَّهُ يَشْفِيكَ بِسْمِ اللَّهِ أَرْفِيكَ⁵. ئۈچ قېتىم.
 * ئاندىن قولۇڭنى ئاغرىۋاتقان يەرگە قويىسەن ۋە ئۈچ قېتىم: «بىسمىللاھ!» دەيسەن، يەتتە قېتىم: **أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَحَدٌ وَأَحَادِرُ**⁶. دەيسەن.

ئەسكەرتىش:

- 1** كۆزى تەگكەن ئادەمنىڭ سۈيۈدۈكىنى ئىچىش لازىم، ئەگەر ئۇ بىلىپ قالسا، سۈيۈدۈكىنى ئىچكەننىڭ پايدىسى بولمايدۇ دېگەنگە ئوخشاش كۆزى يامان ئادەمگە ئائىت خوراپاتلىققا ئىشىنىش دۇرۇس ئەمەس.
- 2** تېرە، بىلەيزۈك ۋە بۇلاپكا قاتارلىق نەرسىلەردىن تۇمار ياساپ، كۆز تېگىش خەۋپى يولغان نەرسە ئۈستىگە قويۇش دۇرۇس بولمايدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى بىرەر ئىشقا باغلىنىپ قالسا، شۇنىڭغا تاپشۇرۇلىدۇ.» [ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان] ئەگەر قۇرئان ئايەتلىرىدىن تۇمار ياسالسا، بۇ مەسىلىدە ئىختىلاپ بار. **ئۇنى تەرك ئېتىش ئەۋزەلدۇر.**
- 3** "ماشئا، اللھ، بارک اللھ" دېگەن سۆزنى يېزىش، قىلىچ، پىچاق ياكى كۆزنىڭ رەسىمىنى سىزىش، ماشىنىنىڭ ئۈستىگە قۇرئان قويۇپ قويۇش ياكى بەزى ئايەتلەرنى يېزىپ ئۆيگە ئېسىپ قويۇش قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى كۆز تىگىشتىن قوغدىيالىمايدۇ. بەلكى ئۇ ھارام قىلىنغان تۇمار قاتارىغا كېرىدۇ.
- 4** كېسەل دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇشىغا چوقۇم ئىشىنىشى، شىپانى كېچىكىپ كەتتى دەپ ۋاپىسىمىز لازىم. ئەگەر ئۇنىڭغا: "ئۆمۈر بويى دورا ئىچسەڭ، شىپا تاپىسەن" دېيىلسە ئىچى تىتىلداپ كەتمەيدۇ، يۈ، لېكىن قىلىنغان دۇئانىڭ شىپاسى ئۇزۇنغا سوزۇلۇپ كەتسە، تىتىلداپ تۇرالمىي قالىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇ ئوقۇغان ئايەتلەرنىڭ ھەر بىر ھەرىپى ئۈچۈن بىر ياخشىلىققا ئېرىشىدۇ، بىر ياخشىلىق ئون ھەسسەگىچە ساۋابقا ئېرىشتۈرىدۇ، شۇڭا مەزكۇر كىشىنىڭ كۆپ دۇئا قىلىشى، مەغپىرەت تەلەپ قىلىشى ۋە كۆپ سەدىقە قىلىشى لازىم. بۇ ئىشلار كېسەلنىڭ تىزراق شىپا تېپىشىغا سەۋەب بولىدۇ.
- 5** دەم سالىدىغان دۇئالارنى توپلىشىپ ئوقۇش سۈننەتكە خىلاپتۇر، ئۇنىڭ تەسىرى ئاجىز بولىدۇ. شۇنداقلا، ئۇنى ئۇنئالغۇ بىلەن ئوقۇشقىمۇ بولمايدۇ، چۈنكى دەم سالغۇچىنىڭ نىيەت قىلىشى شەرتتۇر، گەرچە ئۇنئالغۇنى ئاڭلاش ياخشى بولغان تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭدا ئاڭلىغاندا نىيەت رىئالىققا ئايلىنماي قالىدۇ. دۇئانى ساقايغانغا قەدەر ئوقۇش سۈننەتتۇر، پەقەت ھېرىپ قالغاندا زېرىكىپ قالماستىن ئۈچۈن ئاز ئوقۇسا بولىدۇ. ئەمما دەلىل بولمىسا، ئايەتلەرنى ۋە دۇئالارنى مۇئەييەن سان توشقىچە تەكرارلاش توغرا ئەمەس.
- 6** دەم سالغۇچىنىڭ قۇرئان بىلەن ئەمەس، سېھىر بىلەن مۇئامىلە قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىدىغان ئالامەتلەر بار. ئۇنىڭ بىر قىسىم ئىشلارنى كۆرۈپ دىنداردەك كۆرۈنگەنلىكى سىزنى ئالداپ كەتمىسۇن. ئۇ

- 1** «اللھ نىڭ پۈتۈن سۆزلىرىگە سىغىنىپ بارلىق شەيتاندىن، بارلىق زەھەرلىك جانلىقلاردىن ۋە بارلىق يامان كۈزەلەردىن ساڭا پاناھلىق تىلەيمەن.»
- 2** «ئى ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى اللھ! ئېغىرچىلىقنى كەتكۈزگىن، شىپالىق بەرگىن، سەن شىپالىق بەرگۈچىسەن، سېنىڭ شىپالىقىڭدىن باشقا ھېچ شىپالىق يوقكى، ئۇ بىرمۇ كېسەلنى قويمايدىغان شىپالىقتۇر.»
- 3** «ئى اللھ! ئۇنىڭ قىزىتمىسىنى، تىتىرىشىنى ۋە ھارغىنلىقىنى كەتكۈزۋەتكىن.»
- 4** «اللھ ماڭا كۇپايە قىلىدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلدىم، ئۇ بۈيۈك ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر.»
- 5** «اللھ نىڭ ئىسمى بىلەن ساڭا ئەزىيەت يەتكۈزۋاتقان پۈتۈن كېسەللىكتىن، پۈتۈن جانلىقلارنىڭ يامانلىقىدىن ياكى ھەسەت قىلغۇچى يامان كۈزدىن پاناھ تىلەپ ساڭا دەم سالمەن، اللھ ساڭا شىپالىق بەرگۈچىدۇر، مەن اللھ نىڭ ئىسمى بىلەن دۇئا ئوقۇپ ساڭا دەم سالمەن.»
- 6** «اللھ نىڭ ئىزىتىگە ۋە قۇدرىتىگە سىغىنىپ مەن ھېس قىلغان ۋە ھەزەر قىلىدىغان يامانلىقلاردىن پاناھ تىلەيمەن.»

ئوقۇشنى قۇرئان بىلەن باشلىشىمۇ مۇمكىن، بىر ئازدىن كېيىنلا باشقا نەرسىگە ئۆزگەرتىۋالدى. كىشىلەرگە زاھىدەتكە كۆرۈنۈش ئۈچۈن مەسچىتتىن قالمايدىغان ئادەم بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئۇنىڭ ئالدىغا كۆپ ياد ئېتىدىغان ئادەم ئىكەنلىكىنى كۆرۈشۈڭىزمۇ مۇمكىن. سىز ھوشيار بولۇپ، مۇنداقلارغا ھەرگىز ئالدىنىپ قالماڭ.

سېھىرگەرلەرنىڭ ۋە جادۇگەرلەرنىڭ ئالامەتلىرى: * كېسەلدىن ئىسمىنى ياكى ئانىسىنىڭ ئىسمىنى سوراش. چۈنكى ئىسمىنى بىلىش ياكى بىلمەسلىك داۋالاشتا ھېچ نەرسىنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ. * كېسەلنىڭ كىيىملىرىدىن بىرنى سوراش. * جىنلارغا بوغۇزلاش ئۈچۈن كېسەلدىن مۇئەييەن سۈپەتلىك ھايۋان سورىشىمۇ مۇمكىن. شۇ ھايۋاننىڭ قېنىنى كېسەلگە سۈركىشىمۇ مۇمكىن. * ھېچ چۈشەنگىلى بولمايدىغان مەنىسىز بىر نېمىلەرنى يېزىش ياكى ئوقۇش. * كېسەلگە تۆت چاسا شەكىل سىزىپ ئىچىگە ھەرىپلەر ۋە رەقەملەر يېزىلغان، «**ھىجاب**» دەپ ئاتىلىدىغان بىر تال ۋاراقنى بېرىش. * كېسەلنى كىشىلەردىن ئايرىلىپ «**ھەجەبە**» دەپ ئاتىلىدىغان قاراڭغۇ ئۆيدە تۇرۇشقا بۇيرۇش. * كېسەلنى مەلۇم مۇددەتكىچە سۇ تۇتماسلىققا بۇيرۇش. * كېسەلگە يەرگە كۆمىدىغان بىر نەرسە ياكى كۆيدۈرۈپ ئىسرىق سالىدىغان بىر ۋاراق بېرىش. * كېسەلگە ئۇنىڭ باشقىلار بىلمەيدىغان بەزى خۇسۇسىي ئىشلىرىنى ياكى ئىسمىنى، يۇرتىنى، كېسەلنى ئۇ سۆزلەشتىن بۇرۇن ئېيتىپ بېرىش. * كېسەلنىڭ قېشىغا كېرىش بىلەن ياكى تېلېفون بىلەن ۋە ياكى پوچتا ئارقىلىق ئۇنىڭغا دىئاگنوز قويۇش.

7 ئەھلى سۈننەلەرنىڭ قارىشىدا جىنلار ئىنسانلارغا چېپىلىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: «**جازانە، ئۆسۈم يېگەن ئادەملەر (قىيامەت كۈنى گۆرلىرىدىن) جىن چېپىلىپ قالغان ساراڭ ئادەملەردەك قويدۇ**». [سۇرە بەقەرە، 275 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] تەپسىر شۇناسلار بۇ ئايەتتە جازانە ۋە ئۆسۈم يېگەن ئادەملەرنىڭ قىيامەت كۈنىدىكى مىسالى جىن چېپىلىپ قويغانلىق سەۋەبىدىن شەيتانى ساراڭلىققا گىرىپتار بولغان ئادەمنىڭ مىسالىغا ئوخشىتىلغانلىقىنى بايان قىلغان.

ئەسكەرتىش: سېھىر بار بولۇپ، ئۇنىڭ ئىنسانغا تەسىرى بولىدىغانلىقى قۇرئان ۋە سۈننەتتە مۇقىملاشتۇرۇلغان. ئۇ خەتەرلىك چوڭ گۇناھلاردىن. رەسۇلۇللاھ ساھابىلەرگە: «**يەتتە تۈرلۈك ھالاكەتتىن ئۆزۈڭلارنى قاچۇرۇڭلار دېۋىدى، ئۇلار: يا رەسۇلۇللاھ! ئۇ ھالاكەتلەر نېمىلەردىن ئىبارەت دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش ۋە سېھىر....**» دەپ جاۋاب بەردى. [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: (يەھۇدىيلار (تەۋراتنى تاشلاپ) سېھىرنى سېتىۋالغۇچىغا ئاخىرەتتە (ئاللاھنىڭ رەھىمىتىدىن ۋە جەننەتتىن) ھېچ نېسىۋە يوق ئىكەنلىكىنى ئويدان بېلەتتى.) [سۇرە بەقەرە 102 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى].

سېھىر ئىككى تۈرلۈك بولۇپ: 1-قەغەزگە ئوراپ چىكىش. بۇ ئارقىلىق سېھىرگەر جىن-شەيتانلارنى ئۆزى خالىغان بويۇنچە سېھىر قىلىنغۇچىغا زىيان يەتكۈزۈش ئۈچۈن قوللىنىدۇ. **2-سېھىرگەر، سېھىر قىلىنغۇچىنىڭ جىسمى ۋە ئەقلى، ئىختىيارى ۋە جۈرئىتى قاتارلىقلارنى كۆنتۈرۈل قىلىشتا بەزى دورىلارنى ئىشلىتىدۇ.** بۇ ئارقىلىق سېھىر قىلىنغۇچىغا بەزى نەرسىلەرنىڭ ھەرىكەت قىلغان ۋە ماڭغان، ئورۇلۇپ كېتىشتەك ئەھۋاللارنى خىيال قىلدۇرىدۇ. بىرىنچى تۈردىكى شېرىكتۇر، چۈنكى جىن-شەيتانلار سېھىرگەر ئاللاھقا ئىنكار قىلمىغۇچە ئۇلارغا خىزمەت قىلمايدۇ. ئەمما ئىككىنچى تۈردىكى، ھالاكەتلىك چوڭ گۇناھلاردىن بولۇپ ھەممىسى ئاللاھنىڭ تەقدىر ئىرادىسى بىلەن بولىدۇ.

دۇئالار

پۈتۈن ئىنسانلار ئالەم قالمۇھتاجدۇر، ئۇنىڭ دەرگاھىدىكى نەرسىلەرگە ئېھتىياجلىقتۇر. ئەكسىچە، ئالەم ئۇلاردىن بەھاجەتتۇر، ئۇلارغا موھتاج ئەمەستۇر. ئالەم تائالا بەندىلىرىگە دۇئا قىلىشنى ۋاجىپ قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: **«ماڭا دۇئا قىلغىلار، مەن (دۇئايىڭلارنى) قوبۇل قىلىمەن (تىلىڭىڭلارنى بېرىمەن)، شۇبھىسىزكى، مېنىڭ ئىبادىتىمدىن چوڭچىلىق قىلىپ باش تارتىدىغانلار خار ھالدا جەھەننەمگە كېرىدۇ»**. [سۈرە غافر، 60 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: **«كىمكى ئالەم تىن نەرسە تىلىمىسە، ئالەم ئۇنىڭغا غەزەپ قىلىدۇ»**. [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]. دېمەك؛ ئالەم تائالا ئۆزىدىن بەندىلىرىنىڭ نەرسە تىلىگەنلىكىدىن خۇشال بولىدۇ، ئۆزىگە يېقىنلاشقان ۋە يېپىشىپ تۇرغان بەندىلىرىنى ياخشى كۆرىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ھەقىقەتەن بۇنىڭ مۇھىم ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغان ئىدى. شۇڭا ئۇلاردىن بىرى ئالەم تىن نەرسە تىلەشنى ھەرگىز كىچىك سانمايتتى، تىلەكلىرىنى ئۇنىڭ بەندىلىرىدىن بىرەر سىڭە قارىتىپ قالمايتتى. بۇ پەقەت ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئالەم تائالانىڭ: **«مېنىڭ بەندىلىرىم سەندىن مەن توغرىلىق سورىسا (ئۇلارغا ئېيتقىنكى)، مەن ھەقىقەتەن ئۇلارغا يېقىنمەن (يەنى ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى، سۆزلىرىنى بىلىپ تۇرىمەن)»** [سۈرە بەقەرە، 186 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] دېگەن سۆزىگە ئەمەل قىلغان ھالدا ئالەم بىلەن بولغان ئالاقىسىنى چىڭتاقانلىقى، ئۇنىڭغا تېخىمۇ يېقىنلاشقانلىقى، ئالەم نىگمۇ ئۇلارغا يېقىن بولغانلىقىدىندۇر.

دۇئانىڭ ئالەم تائالا ھۇزۇرىدا ناھايىتى چوڭ ئورنى بار. دۇئا ئالەم ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئىبادەتتۇر. دۇئا بالا - قازانىڭ ئالدىنى ئالىدۇ. مۇسۇلماننىڭ دۇئاسى سەۋەبلەر تېپىلغان، توسالغۇلار بولمىغان تەقدىردە ئىجابەتتۇر. دۇئا قىلغۇچىغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بايان قىلغان تۆۋەندىكى ئىشلارنىڭ بىرى بېرىلىدۇ: **«قانداق بىر مۇسۇلمان گۇناھ بولىدىغان ۋە سىلە - رەھىمنى ئۆزىدىن تىلەكتە بولماستىن دۇئا قىلىدىكەن، ئالەم ئۇنىڭغا مۇنداق ئۈچ ئىشنىڭ بىرىنى بېرىدۇ: يا ئۇنىڭ دۇئاسى تېز ئىجابەت قىلىنىدۇ، يا ئالەم شۇ دۇئانىڭ ساۋابىنى ئۇنىڭغا ئاخىرەت ئۈچۈن ساقلاپ قويدۇ، يا شۇ دۇئانىڭ مىقدارىدا يامانلىقنى ئۇنىڭدىن قايتۇرۇۋېتىدۇ»**. بۇنى ئاڭلىغان ساھابىلار: **«ئۇنداقتا كۆپ دۇئا قىلىشىمىز كېرەكمۇ؟»** دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: **«ئالەم ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ بېرىدۇ»** دەيدۇ. [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

دۇئانىڭ تۈرلىرى: دۇئا مۇنداق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: **1 - ئىبادەت بولغان دۇئا.** مەسىلەن: ناماز ئوقۇش ۋە روزا تۇتۇشقا ئوخشاش. **2 - نەرسە تىلەش ۋە ئېھتىياجىنى سوراھ دۇئاسى.**

بىر - بىرىدىن ئەۋزەل ئەمەللەر: قۇرئان ئوقۇش ئەۋزەلئۇمۇ ياكى زىكىر ئېيتىش ئەۋزەلئۇمۇ ۋە ياكى دۇئا - قىلىش ئەۋزەلئۇمۇ؟ قۇرئان ئوقۇش شەرتسىز ئەڭ ئەۋزەل ئەمەلدۇر. ئاندىن قالسا، زىكىر ۋە ھەمدۇسانا ئېيتىشتۇر. ئاندىن قالسا، دۇئا ۋە تىلەكتە بولۇشتۇر. بۇلار ئومۇمىي مەنىدىن ئالغاندا شۇنداق بولىدۇ. بىراق، بەزى ۋاقىتتا ئەۋزەل ئەمەل تېخىمۇ ئەۋزەل ئەمەلدىنمۇ ئەۋزەل بولۇپ قالىدۇ. مەسىلەن: ئەرەفات كۈنى دۇئا قىلىش قۇرئان ئوقۇشتىن ئەۋزەلدۇر. پەرز نامازلاردىن كېيىن سۈننەتتە كەلگەن زىكىرلەرنى ئېيتىش قۇرئان ئوقۇشتىن ئەۋزەلدۇر.

دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇش سەۋەبلىرى:

دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇشى ئۈچۈن ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن سەۋەبلەر بار بولۇپ ئۇلار تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت:

1- ئاشكارا سەۋەبلەر: دۇئا قىلىشنىڭ ئالدىدا ياخشى ئەمەللەرنى قىلىش. مەسىلەن، سەدىقە قىلىش، تاھارەت ئېلىش، ناماز ئوقۇش، قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش، ئىككى قولىنى كۆتۈرۈش، ئالەم تائالاغا لايىق رەۋىشتە ھەمدۇ-سانا ئېيتىش، ئالەم نىڭ دۇئا قىلماقچى بولغان مەقسەتكە مۇناسىپ كېلىدىغان ئىسىملىرىنى ۋە سۈبھەتلىرىنى ئىشلىتىش قاتارلىقلارنى تىلەكنىڭ ئالدىدا بەجا كەلتۈرۈش. ئەگەر دۇئا جەننەت تەلپ قىلىش بولسا، ئۇنىڭغا ئالەم نىڭ بەزى ۋە رەھىمىتى بىلەن ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقىنى تىلغا ئېلىپ يالۋۇرۇش. مەسىلەن: بىرەر زالىمغا بەتدۇئا قىلىنسا، ئالەم نىڭ «ناھايىتى شەپقەتلىك»، «ناھايىتى كەرەملىك» دېگەنگە ئوخشاش ئىسمىنى ئىشلەتمەستىن، «قەھرى قىلغۇچىدۇر»، «غالىبتۇر» دېگەنگە ئوخشاش ئىسمىنى ئىشلىتىش كېرەك. دۇئانىڭ بېشىدا، ئوتتۇرىدا ۋە ئاخىرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىش، گۇناھلىرىنى ئىقرار قىلىش، ئالەم نىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىش، دۇئانىڭ ئىجابەت بولىدىغانلىقى ھەققىدە دەلىل بايان قىلىنغان ئەۋزەل ۋاقىتلارنى

پۇرسەت بىلىش قاتارلىقلارمۇ دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇش سەۋەبلىرىدىندۇر. ئەۋزەل ۋاقتىلار ناھايىتى كۆپ بولۇپ، مۇھىملىرى تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت: * كېچە ۋە كۈندۈزدىكى ۋاقتلارغا كەلسەك، كېچىنىڭ ئاخىرقى ئۈچتىن بىرىدە (يەنى سەھەر ۋاقتىدا) قىلىنغان دۇئا ئىجابەتتۇر. چۈنكى، ئاللا تائالا بۇ ۋاقتتا دۇنيا ئاسمىنىغا چۈشۈدۇ. ئەزان بىلەن تەكبىر ئارىسىدىكى ۋاقتتا قىلىنغان دۇئا ئىجابەتتۇر. تاھارەت ئالغاندىن كېيىن، سەجدە قىلغان چاغدا، نامازدىن سالام بېرىشتىن ئىلگىرى، نامازلاردىن كېيىن، قۇرئاننى تاماملىغان چاغدا، خوراز چىلىنغان چاغدا، سەپەرگە چىققان چاغدا، زۇلۇمغا ئۇچرىغان، قاتتىق ئېھتىياجلىق بولۇپ قالغان چاغلاردا قىلىنغان دۇئالار ئىجابەتتۇر. ئاتىنىڭ بالىغا قىلغان دۇئاسى، ھەرقانداق مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلمان قېرىندىشىغا، ئۇ يوق يەردە قىلغان دۇئاسى، ئۇرۇشتا دۈشمەن بىلەن ئۇچراشقاندا قىلغان دۇئا ئىجابەتتۇر. * ھەپتە ئىچىدىكى ۋاقتلارغا كەلسەك، جۈمە كۈنى، بولۇپمۇ جۈمە كۈنىنىڭ ئاخىرقى ۋاقتلىرىدا (شام نامازدىن ئىلگىرى) قىلىنغان دۇئا ئىجابەتتۇر. * ئايلاغا كەلسەك، رامزان ئېيىدا ئىپتىار ۋە سوھۇرلۇق ۋاقتىدا، شەبى قەدىر كېچىسى ۋە ئەرەفات كۈنى قىلىنغان دۇئالار ئىجابەتتۇر. * ئۇلۇغ جايلارغا كەلسەك، پۈتۈن مەسچىتلەردە، كەئبىنىڭ ئالدىدا، بولۇپمۇ مۇلتەزىمە (يەنى ھەجەر ئەسۋەدە بىلەن كەئبىنىڭ ئىشىكى ئارىلىقىدا)، ماقامى ئىبراھىم، سەفا بىلەن مەرۋە ئۈستىدە، ئەرەفاتتا، مۇزدەلىفەدە، ھەج كۈنلىرىدە، زەمزم سۈيى ئىچكەندە ۋە شۇنىڭدەك ئورۇنلاردا قىلىنغان دۇئا ئىجابەتتۇر.

2- يوشۇرۇن سەۋەبلەر: دۇئا قىلىشتىن ئىلگىرى راستچىللىق بىلەن تەۋبە قىلىش. زۇلۇمغا قارشى تۇرۇش، يېمەك - ئىچمەك، كىيىم - كېچەك، تۇرالغۇ - جاي ھالال كەستىن بولۇش، تائەت - ئىبادەتنى كۆپ قىلىش، ھارام ئىشلاردىن يىراق تۇرۇش، شۈبھىلىك ۋە شەيئانى شەھۋەتلىك ئىشلاردىن ساقلىنىش قاتارلىقلار. دۇئا جەريانىدا قەلبىنى ھازىر تۇتۇش، ئاللا قا قەتئىي ئىشەنچ باغلاش، كۈچلۈك ئارزۇ قىلىش، ئاللا قا يېلىنىش، زارلىنىش ۋە قاتتىق يالۋۇرۇش، پۈتۈن ئىشلىرىنى ئاللا قىلما تاپشۇرۇش، ئاللا نىڭ غەيرىدىن ئۆمۈدىنى قەتئىي تۇرۇش، دۇئانىڭ ئىجابەت بولىدىغانلىقىغا جەزمەن ئىشىنىش كېرەك.

دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇشىغا توسالغۇ بولىدىغان ئامىللار:

ئىنسان دۇئا قىلىشى، لېكىن ئۇنىڭ دۇئاسى ئىجابەت بولماسلىقى ياكى كېچىكىپ ئىجابەت بولۇشى مۇمكىن. ئۇنىڭ نۇرغۇن سەۋەبلىرى بولۇپ تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت: * **ئاللا قا، ئاللا نىڭ غەيرىنى قوشۇپ دۇئا قىلىش.** * **دۇئانى تەپسىلىي قىلىش.** مەسىلەن، دوزاختىن پاناھ تىلەش يېتەرلىك تۇرسىمۇ، ئۇنىڭ ھارارىتىدىن، ئازابىدىن، قاراڭغۇلۇقىدىن... پاناھ تىلەشكە ئوخشاش. * **مۇسۇلماننىڭ ئۆزىگە ياكى باشقا بىرىگە بەتدۇئا قىلىشى.** * **گۇناھ بولىدىغان، سىلە - رەھىمنى ئۆزىدىغان ئىشلارنى تىلەپ دۇئا قىلىش.** * **دۇئانى ئاللا نىڭ خالىشىغا باغلاپ قويۇش.** مەسىلەن: «ئى ئاللا! خالىساڭ مېنى مەغپىرەت قىلغىن!» دېگەنگە ئوخشاش. * **دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇشىغا ئالدىراپ كېتىش.** يەنى: دۇئا قىلدىم، بىراق ئىجابەت بولمىدى، دېيىش. * **دۇئا قىلىشتىن زېرىكىش.** يەنى زېرىكىپ ياكى ھېرىپ كېتىپ دۇئا قىلىشنى تاشلىۋېتىش. * **غەپلەتلىك ۋە سۇس كۆڭۈل بىلەن دۇئا قىلىش.** * **دۇئا قىلىش جەريانىدا ئەدەب - ئەخلاق بىلەن تۇرماسلىق.** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئادەمنىڭ نامازدا تۇرۇپ دۇئا قىلمۇتقانلىقىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىمغانلىقىنى ئاڭلاپ قېلىپ: «بۇ ئادەم ئالدىراپ كېتىپتۇ» دېگەن. ئاندىن ئۇنى چاقىرىپ، ئۇنىڭغا ياكى باشقا بىرىگە: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ناماز ئوقۇغاندا، ئالدى بىلەن ئاللا قا ھەمدۇسانا ئېيتسۇن، ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتسۇن، شۇنىڭدىن كېيىن خالىغان نەرسىنى تىلەپ دۇئا قىلسۇن» دېگەن. [ئىمام ئەبۇ داۋۇد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]. * **بېكىتىلىپ بولغان ئىشنى تىلەپ دۇئا قىلىش.** مەسىلەن: دۇنيادا مەڭگۈ قېلىشنى تىلەش. * **دۇئانى قاپىيە كەلتۈرۈپ قىلىش ئۈچۈن ئارتۇقچە ئاۋاز بولۇش.** ئاللا تائالا مۇنداق دەيدۇ: **«پەرۋەردىگارڭلارغا تۆۋەنچىلىك بىلەن يوشۇرۇن دۇئا قىلىڭلار، (دۇئا قىلغاندا كەلسە - كەلمەس سۆزلەپ، توۋلاپ) ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتكەنلەرنى ئاللا ياقىتۇرمايدۇ.»** [سۇرە ئىئراق، 55 - ئايەت]. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «قاپىيلىك دۇئاغا دىققەت قىلغىن ۋە ئۇنىڭدىن يىراق تۇرغىن. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرىگە زامانداش ياشىدىم. ئۇلار

ئۇنداق قىلمايتتى، يەنى قاپىيە كەلتۈرۈپ دۇئا قىلىشتىن ساقلىناتتى. «ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان. * دۇئانى ھەددىدىن زىيادە يۇقىرى ئاۋازدا قىلىش. **اللھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «نامزىڭدا (قىرائەتنى مۇشرىكلار ئاڭلاپ قېلىپ ساڭا ئەزىيەت يەتكۈزمەسلىكى ئۈچۈن) يۇقىرى ئاۋاز بىلەنمۇ ئوقۇمىغىن، (مۇئمىنلەر ئاڭلىماي قالماسلىقى ئۈچۈن) پەس ئاۋاز بىلەنمۇ ئوقۇمىغىن، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئوتتۇرا يول تۇنقىن».** [سۈرە ئىسرا، 110 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەت دۇئا ھەققىدە نازىل بولغان.»

دۇئا قىلغۇچى دۇئاسىنى تۆۋەندىكى تەرتىپ بويىچە قىلسا بولىدۇ:

بىرىنچى: ھەمدۇ-سانا ئېيتىش. **ئىككىنچى:** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىش. **ئۈچىنچى:** تەۋبە قىلىپ، گۇناھ قىلغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىش. **تۆتىنچى:** اللھ نىڭ نېمىتىگە شۈكۈر قىلىش. **بەشىنچى:** دۇئانى باشلاش، مەزمۇنلۇق دۇئا قىلىشقا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ياكى سەلەق سالىھلاردىن رىۋايەت قىلىنغان دۇئالارنى قىلىشقا ھېرىسمەن بولۇش. **ئالتىنچى:** دۇئانى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىش بىلەن ئاخىرلاشتۇرۇش.

ياد ئېلىش ۋە دۇئا قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم دۇئالار:

دۇئانىڭ مۇناسىۋىتى	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېيتقان دۇئالار:
ئۇخلاشتىن بۇرۇن ۋە كېيىن	«بَاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا» ¹
ئۇيقۇسىدا قورقۇپ كەتكەن كىشى	«تۇيغۇدىن ئويغانغاندا مۇنداق دەيدۇ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ» ² «أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ، وَمِنْ شَرِّ عِبَادِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَأَنْ يَحْضُرُون» ³
چۈش كۆرگەن كىشى	«ئەگەر سىلەرنىڭ بىرىڭلار ياخشى كۆرىدىغان چۈش كۆرسە، ئۇ اللھ تائالا تەرىپىدىندۇر. شۇڭا اللھ قا ھەمدى ئېيتىشى ۋە ئۇنى سۆزلەپ بېرىشى كېرەك. ئەگەر ئۇنىڭدىن باشقا ياقتۇرمايدىغان چۈش كۆرسە، ئۇ شەيتان تەرىپىدىندۇر. شۇڭا ئۇ چۈشنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەش ۋە ئۇنى ھېچكىمگە دېمەسلىك لازىم. شۇنداق قىلغاندا ئۇ ئۇنىڭغا زىيان يەتكۈزمەيدۇ.»
ئويىدىن چىققاندا	«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلِمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ» ⁴ «بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» ⁵
مەسچىتكە كىرگەندە	مەسچىتكە كىرگەندە، ئولك پۇتىنى ئېلىپ كىرىدۇ ۋە: «بِسْمِ اللَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ» ⁶
مەسچىتتىن چىققاندا	مەسچىتتىن چىققاندا، سول پۇتىنى ئېلىپ چىقىدۇ ۋە: «بِسْمِ اللَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ» ⁷
يېڭى ئۆيلەنگەن كىشىگە خورازنىڭ چىلىغىنى ياكى ئېشەكنىڭ ھاڭگىرىغىنىنى... ئاڭلىغان كىشى	«بَارَكَ اللَّهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ» ⁸
سزنى اللھ نىڭ	«ئېشەكنىڭ ھاڭگىرىغىنىنى ئاڭلىساڭلار، اللھ قا سىغىنىپ شەيتاندىن پاناھ تىلەڭلار، چۈنكى ئېشەك شەيتاننى كۆرىدۇ. خورازنىڭ چىلىغىنىنى ئاڭلىساڭلار، اللھ نىڭ پەزىلىدىن سوراڭلار، چۈنكى خوراز پەرىشتە كۆرىدۇ.» «كىچىدە ئىتنىڭ قاۋىغىنىنى ۋە ئېشەكنىڭ ھاڭگىرىغىنىنى ئاڭلىساڭلار، اللھ قا سىغىنىپ شەيتاندىن پاناھ تىلەڭلار...»

1 «ئى اللھ! سېنىڭ ئىسمىڭ بىلەن ئۆلىمەن ۋە تىرىلمەن.»
 2 «بىزنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلدۈرگەن اللھ قا ھەمدى بولسۇنكى، ئاخىر بارار جاي ئۇنىڭ دەرگاھىدۇر.»
 3 «اللھ نىڭ پۈتۈن كەلىمىلىرىگە سىغىنىپ اللھ نىڭ غەزىپىدىن، بەندىلىرىنىڭ يامانلىقىدىن، شەيتانلارنىڭ ۋەسۋەسىلىرىدىن ۋە ئۇلارنىڭ ھازىر بولۇشىدىن پاناھ تىلەيمەن!»
 4 «ئى اللھ! مەن ساڭا سىغىنىپ ئېچىپ كېتىشتىن ياكى ئازدۇرۇلۇپ كېتىشتىن، خاتالىشىپ قېلىشتىن ياكى خاتالاشتۇرۇلۇشتىن، زۇلۇم قىلىشتىن ياكى زۇلۇمغا ئۇچراشتىن، بىلىمسىز قېلىشتىن ياكى بىلەلمەي قېلىشتىن پاناھ تىلەيمەن!»
 5 «اللھ نىڭ ئىسمى بىلەن چىقمەن، اللھ قا تەۋەككۈل قىلدىم، كۈچ - قۇدرەت پەقەت اللھ قىلا خاستۇر.»
 6 «اللھ نىڭ ئىسمى بىلەن كىرىمەن، اللھ نىڭ پەيغەمبەرگە سالام بولسۇن! ئى اللھ! گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا رەھمىتىڭنىڭ دەرۋازىلىرىنى ئېچىۋەتكىن!»
 7 «اللھ نىڭ ئىسمى بىلەن چىقمەن، اللھ نىڭ پەيغەمبەرگە سالام بولسۇن! ئى اللھ! گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا پەزىلىتىڭنىڭ دەرۋازىلىرىنى ئېچىۋەتكىن!»
 8 «اللھ ساڭا بەرىكەت بەرسۇن ۋە بەرىكەت كەلتۈرسۇن، ئىككىڭلار ئارىسىنى ياخشىلىقتا جەم قىلسۇن!»

<p>رازلىقى ئۈچۈن ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ئېيتقان كىشى ئۈچۈن</p>	<p>يەنە بىر ئادەم كېلىپ: «ئى ئالەمنىڭ يەيغەمبىرى! مەن بۇ ئادەمنى ھەقىقەتەن ياخشى كۆرىمەن» دېدى. يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «بۇنى ئۇنىڭغا ئېيتتىڭمۇ؟» دېدى. ئۇ: «ياق» دېدى. يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ قويغىن!» دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھېلىقى ئادەمنىڭ قېشىغا بېرىپ: «مەن سېنى ھەقىقەتەن ئالەمنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن ياخشى كۆرىمەن» دېدى. ئۇ ئادەم: «مېنى ئالەمنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ ياخشى كۆرگەنلىكىڭ ئۈچۈن ئالەم مۇ سېنى ياخشى كۆرسۇن!» دېدى.</p>
<p>مۇسۇلمان قېرىندىشىڭنى چۈشكۈرگەندە</p>	<p>«سىلەرنىڭ بىرىڭلار چۈشكۈرگەندە: «ئەلھەمدۇلىللاھ» دېسۇن، ئۇنىڭ قېرىندىشى ياكى ھەمراھى: «يەرھەمۇكەللاھ» دېسۇن. ئۇ: «يەرھەمۇكەللاھ» دېگەندە، چۈشكۈرگۈچى: «يەھدىيەكۇمۇللاھۇ ۋەيۇسۇلەھۇ بالەكۇم» دېسۇن. كاپىر چۈشكۈرۈپ، ئالەم قا ھەمدى ئېيتسا، ئۇنىڭغا: «يەھدىيەكۇمۇللاھ» دېسۇن. «يەرھەمۇكەللاھ» دېمىسۇن.»</p>
<p>باشقا كۈن چۈشكەندە قىلىدىغان دۇئا</p>	<p>﴿ لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ﴾¹ ﴿ اللَّهُ الرَّحِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴾² ﴿ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ ﴾³ ﴿ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ ﴾⁴</p>
<p>دۈشمەنلەرگە بەتدۇئا قىلىش</p>	<p>﴿ اللَّهُمَّ مُزِلْ الْكِتَابَ وَمُجْرِي السَّحَابِ سَرِيعِ الْحِسَابِ اهْرِمِ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اهْزِمُهُمْ وَزَلِّزْلُهُمْ ﴾⁵</p>
<p>ئىش قىيىن كەلگەندە</p>	<p>﴿ اللَّهُمَّ لَا سَهْلَ إِلَّا مَا جَعَلْتَهُ سَهْلًا وَأَنْتَ تَجْعَلُ الْحَزْنَ إِذَا شِئْتَ سَهْلًا ﴾⁶</p>
<p>قەرزدار بولۇپ قالغان كىشى ئوقۇيدىغان دۇئا</p>	<p>﴿ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ، وَصَلْعِ الدَّيْنِ، وَعَلْيَةِ الرَّجَالِ ﴾⁷</p>
<p>ھاجەتكە كىرگەندە</p>	<p>خالاغا كىرگەندە: ﴿ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخَيْبِ وَالخَيَابِ ﴾⁸ خالادىن چىققاندا: ﴿ عَفْرَأَنَّكَ ﴾⁹</p>
<p>نامازدا بولمىغۇر خىياللار كېلىپ قالسا</p>	<p>«ئۇ «خەنزەب» ئىسىملىك شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىدۇر، ئەگەر سەن شۇنداق خىياللاردا بولۇپ قالساڭ، ئالەم قا سىغىنىپ، ئۇ شەيتاندىن پاناھ تىلىگىن ۋە سول تەرىپىڭگە ئۈچ قېتىم تۈفلىگىن.»</p>
<p>سەجىدە قىلغاندا</p>	<p>﴿ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دَقَّةً وَجَلَّةً وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ ﴾¹⁰ ﴿ سُبْحَانَكَ رَبِّي وَمَجْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ﴾¹¹ ﴿ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَمُبْعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَي نَفْسِكَ ﴾¹²</p>
<p>تىلاۋەت سەجىدىسى قىلغاندا</p>	<p>﴿ اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَى سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴾¹³</p>
<p>نامازنى باشلىغاندا</p>	<p>﴿ اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ تَقْنِيْ مِنْ خَطَايَايَ كَمَا تَنْقِي الْقَوْبَ الْأَيْضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِيْ بِالْمَاءِ وَالطَّلْحِ وَالْبَرَدِ ﴾¹⁴</p>
<p>نامازنىڭ ئاخىرىدا</p>	<p>﴿ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفُرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ ﴾¹⁵</p>

- «ئالەم تىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ ناھايىتى كاتتىدۇر، ناھايىتى كۈيۈمچاندۇر. ئالەم تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ كاتتا ئەرشىنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر. ئالەم تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ ۋە ئۇلۇغ ئەرشىنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر.»
- «ئى ئالەم! ئالەم مېنىڭ پەرۋەردىگارىمدۇر، مەن ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن.»
- «ئى ھەممىشە تىرىك، ھەممىنى ئىدارە قىلغۇچى زات! سېنىڭ رەھمىتىڭ بىلەن ساڭا سىغىنىمەن.»
- «ئالەم نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلمەنكى، ئۇ ناھايىتى بۈيۈكتۇر.»
- «ئى بۇلۇتلارنى ئۆزۈڭگۈچى، كىتاب چۈشۈرگۈچى، تېز ھېساب ئالغۇچى ئالەم! ئىتتىپاقداش قوشۇنلارنى مەغلۇپ قىلغىن. ئى ئالەم! ئۇلارنى مەغلۇپ قىلغىن، ئۇلارنى تارمار قىلغىن!»
- «ئى ئالەم! سەن ئاسان قىلغان ئىشتىن باشقىسى ئاسان ئەمەس، ئەگەر سەن خالىساڭ قاينۇ - ھەسرەتنىمۇ ئاسانلاشتۇرسەن.»
- «ئى ئالەم! مەن ساڭا سىغىنىپ غەم - غۇسە ۋە قاينۇ - ھەسرەتتىن، ئاجىزلىق ۋە ھورۇنلۇقتىن، قورقۇنچاقلىق ۋە بەخىللىقتىن، قەرزدار بولۇپ قېلىشتىن، ئادەملەرنىڭ بوزەك قىلىشىدىن پاناھ تىلەيمەن.»
- «ئى ئالەم! مەن ساڭا سىغىنىپ پاكىنچىلىقتىن ۋە جىن - شەيتانلاردىن پاناھ تىلەيمەن.»
- «ئى ئالەم! مەغپىرىتىڭنى تىلەيمەن.»
- «ئى ئالەم! گۇناھلىرىمنىڭ ھەممىسىنى، كىچىكىنى ۋە چوڭىنى، بۇرۇنقىسىنى ۋە كېيىنكىسىنى، ئاشكارىسىنى ۋە يوشۇرىنىنى مەغپىرەت قىلغىن!»
- «ئى پەرۋەردىگارىم! سېنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلمەن ۋە ساڭا ھەمدى ئېيتىمەن. ئى ئالەم! ماڭا مەغپىرەت قىلغىن!»
- «ئى ئالەم! سېنىڭ رازىلىقىڭغا سىغىنىپ غەزىپىڭدىن، ئەپۋ قىلىشىڭغا سىغىنىپ ئازابىڭدىن پاناھ تىلەيمەن. مەن ساڭا خۇددى سەن ئۆزۈڭ، ئۆزۈڭنى مەدھىيەلىگەندەك ھەمدۇ-سانا ئېيتىپ بولالماسلىقىمدىن سەندىن سىغىنىپ پاناھ تىلەيمەن.»
- «ئى ئالەم! سەن ئۈچۈن سەجىدە قىلدىم، ساڭا ئىمان ئېيتتىم ۋە بويسۇندۇم، يۈزۈم ئۇنى ياراتقان، چىرايلىق سۈرەتتە قىلغان، قۇلىقىنى ۋە كۆزىنى چىقارغان زاتقا سەجىدە قىلدى، بۈيۈك ئالەم ئىكەنلىكى ياخشى ياراتقۇچىدۇر.»
- «ئى ئالەم! مېنى خاتالىقلاردىن خۇددى شەرق بىلەن غەربنى بىراق قىلغاندەك بىراق قىلغىن. ئى ئالەم! مېنى خاتالىقلىرىمدىن خۇددى ئاق كىيىم كىرىدىن تازىلانغاندەك تازىلىغىن. ئى ئالەم! مېنى سۇ، قار ۋە مۇلدۇر بىلەن بۇيغىن!»
- «ئى ئالەم! مېن ئۆزۈمگە ھەقىقەتەن كۆپ زۇلۇم قىلدىم، گۇناھلارنى پەقەت سەنلا مەغپىرەت قىلسەن، مېنى ئۆز دەردىڭگە ئىشەنمەن مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا رەھمەت قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن بەكمۇ مەغپىرەت قىلغۇچىسەن، بەكمۇ مېھرىبانسەن.»

<p>نامازدىن كېيىن</p> <p>«اللَّهُمَّ اَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ»¹ * «اللَّهُمَّ اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ»²</p> <p>«بىراۋ ياخشى ئىش قىلىپ بەرسە، ئۇنىڭغا: "الله ساڭا ياخشىلىق ئانا قىلسۇن!" دېسۇن. شۇنداق قىلسا، ناھايىتى ياخشى ماختىغان بولىدۇ.» ياخشى ئىش قىلغۇچىمۇ بۇ مەدھىيەنى ئاڭلىغاندىن كېيىن: "الله ساڭا مۇكاپات بەرسۇن!" ياكى: "الله ساڭمۇ مۇكاپات بەرسۇن!" دېسۇن.»</p>	<p>ياخشىلىق قىلغان كىشىگە</p>
<p>يامغۇر ياغقاندا</p> <p>«اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا»³ «مَطْرًا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ»⁴</p>	<p>يامغۇر ياغقاندا</p>
<p>شامال چىققاندا</p> <p>«اللَّهُمَّ اِنِّي اَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا وَخَيْرَ مَا اُرْسَلَتْ بِهِ، وَاعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا اُرْسَلَتْ بِهِ»⁵</p>	<p>شامال چىققاندا</p>
<p>بىغى ئاينى كۆرگەندە</p> <p>«اللَّهُمَّ اَهْلَهُ عَلَيْنَا بِالْإِيمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ، هَيْلَالِ خَيْرٍ وَرُشْدٍ، رَبِّى وَرَبِّكَ اللَّهُ»⁶</p>	<p>بىغى ئاينى كۆرگەندە</p>
<p>مۇساپىر بىلەن خوشلاشقاندا</p> <p>«سېنىڭ دىنىڭنى، ئامانلىقىڭنى ۋە ئەمەلىڭنىڭ ئاخىرىنى الله قا تاپشۇردۇم.» بۇنى ئاڭلىغان مۇساپىر: «سەلەرنى دەرگاھىدا ئامانەت زايلا بولۇپ كەتمەيدىغان زات الله قا تاپشۇردۇم.» دەپ جاۋاب قايتۇرىدۇ.</p>	<p>مۇساپىر بىلەن خوشلاشقاندا</p>
<p>سەپىر دوۋاسى</p> <p>«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ» سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ * وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ﴿اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالْقَوِيَّ، وَمِنْ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْحَيَاقَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْدَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ.﴾⁷</p>	<p>سەپىر دوۋاسى</p>
<p>سەپىردىن قايتىپ كەلگەندىمۇ يوقىرىدىكى دوۋانى قىلىدۇ: «أَيُّونَ تَأْتِيُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِلُونَ»⁸</p> <p>«اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ نَفْسِي إِلَيْكَ وَقَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَالْحَاجُّ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَهْبَةً وَرَعْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ أَمَنْتُ بِكَتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِتَيْبِكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ»⁹ * «اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعُثُ عِبَادَكَ»¹⁰</p> <p>* «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَأَوَانَا فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤَيِّ»¹¹</p> <p>* «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّي بِكَ وَصَعْتُ جَنِّي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكَتْ نَفْسِي فَاعْفُرْ لَهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ»¹² * «نَفْتُ فِي يَدَيْهِ وَقَرَأَ بِالْمُعَوِّذَاتَيْنِ وَمَسَحَ بِهِمَا جَسَدَهُ»¹³</p> <p>* «لَا يَتَأَمَّ كُلُّ لَيْلَةٍ حَتَّى يَقْرَأَ: (آلَم) السَّجْدَةَ، وَتَبَارَكَ الْمَلِكُ»</p>	<p>سەپىردىن قايتىپ كەلگەندىمۇ يوقىرىدىكى دوۋانى قىلىدۇ: «أَيُّونَ تَأْتِيُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِلُونَ»⁸</p> <p>«اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ نَفْسِي إِلَيْكَ وَقَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَالْحَاجُّ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَهْبَةً وَرَعْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ أَمَنْتُ بِكَتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِتَيْبِكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ»⁹ * «اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعُثُ عِبَادَكَ»¹⁰</p> <p>* «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَأَوَانَا فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤَيِّ»¹¹</p> <p>* «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّي بِكَ وَصَعْتُ جَنِّي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكَتْ نَفْسِي فَاعْفُرْ لَهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ»¹² * «نَفْتُ فِي يَدَيْهِ وَقَرَأَ بِالْمُعَوِّذَاتَيْنِ وَمَسَحَ بِهِمَا جَسَدَهُ»¹³</p> <p>* «لَا يَتَأَمَّ كُلُّ لَيْلَةٍ حَتَّى يَقْرَأَ: (آلَم) السَّجْدَةَ، وَتَبَارَكَ الْمَلِكُ»</p>

1 «ئى الله! سېنى ئەسلىشىمگە، ساڭا شۈكۈر قىلىشىمغا ۋە ياخشى ئىبادەت قىلىشىمغا ياردەم قىلغىن!»

2 «ئى الله! مەن ساڭا سىغىنىپ كۆپۈرلۈقتىن، كەمبەغەللىكتىن، كەبىرە ئازابىدىن پاناھ تىلەيمەن.»

3 «ئىككى ياكى ئۈچ قېتىم: ئى الله! "مەنپەئەتلىك يامغۇر ياغدۇرۇپ بەرگىن!" دېسۇن.

4 «الله نىڭ پەزىلى ۋە مەرھەمىتى بىلەن يامغۇر ياغدۇرۇلىدۇ، يەنە خالىغان دوۋالارنى قىلسا بولىدۇ، چۈنكى يامغۇر ياغقاندا قىلىنغان دوۋا ئىجابەتتۇر.»

5 «ئى الله! سەندىن شامالنىڭ ياخشىسىنى، شامالدىكى ياخشىلىقلارنى، سەن شامال بىلەن ئەۋەتكەن ياخشىلىقلارنى تىلەيمەن! ساڭا سىغىنىپ شامالنىڭ يامىنىدىن، شامالدىكى يامانلىقلاردىن ۋە سەن شامال بىلەن ئەۋەتكەن يامانلىقلاردىن پاناھ تىلەيمەن!»

6 «ئى الله! ئۇ ئاينى بىزگە خەپىرلىك، ئىمان، سالامەتلىك ۋە ئىسلام ئېيى قىلىپ بەرگىن، ياخشىلىق ۋە توغرا يول ئېيى قىلىپ بەرگىن، مېنىڭ پەرۋەردىگارم ۋە ئۇ ئاينىڭ پەرۋەردىگارى الله تۇر.»

7 «الله بۈيۈكتۇر، الله بۈيۈكتۇر، الله بۈيۈكتۇر. «بىزگە بۇنى بويىسۇندۇرۇپ بەرگىن زات پاكىتۇر، بىز ئۇنىڭغا (مىنىشكە) قانداق ئەمەس ئىدۇق، بىز ھەقىقەتەن پەرۋەردىگار بىزنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلغۇچىلارمىز» [سۈرە زۇخروف، 13 - 14 - ئايەتلەر] ئى الله! بىز بۇ سەپىرىمىزدە سەندىن ياخشىلىق ۋە نەقۋادارلىقنى، سەن رازى بولىدىغان ئەمەلنى تىلەيمىز. ئى الله! بۇ سەپىرىمىزنى ئاسان قىلىپ بەرگىن، يىراقلىقنى قىسقارتىپ بەرگىن! ئى الله! سەپەردە سەن ھەمراھىمىزسەن، بالا - چاقىلىرىمىزنى ھىيازەت قىلغۇچىسەن. ئى الله! ساڭا سىغىنىپ سەپەرنىڭ جاپا - مۇشەققەتلىرىدىن، چۈشكۈنلۈكتىن، پۇل - مال ۋە خوتۇن - بالىلارنىڭ يامان ئاقسۆۋەتكە قېلىشىدىن پاناھ تىلەيمەن.»

8 «الله قا قايتىغان، گۇناھلىرىمىزدىن تەۋبە قىلغان، پەرۋەردىگار بىزغا ئىبادەت قىلغان ۋە ئۇنى مەدھىيىلىگەن ھالدا قايتىپ كەلدۇق» دېگەننى قوشۇپ ئوقۇيدۇ.

9 «ئى الله! ئۆزۈمنى ۋە ئىشىمنى ساڭا تاپشۇردۇم، سېنىڭ رەھمىتىڭنى ئۈمىد قىلىپ، ئازابىڭدىن قورقۇپ سەندىن پاناھلىق تىلەيمەن، سېنىڭ دەرگاھىڭدىن باشقا ھېچ پاناھ جاي ۋە قۇتۇلۇش يوقتۇر. سەن نازىل قىلغان كىتابقا، سەن ئەۋەتكەن بەيغەمبەرگە ئىمان كەلتۈردۇم.»

10 «ئى الله! بەندىلىرىڭنى تىرىلدۈرىدىغان گۈن قىيامەت كۈنىدە مېنى ئازابىڭدىن ساڭلىغىن!»

11 «جىمى ھەمدۇسانالار بىزگە يېمەك - ئىچمەك بەرگىن، كۇپايە قىلغان، جاي بەرگىن زات الله قا خاستۇركى، كۇپايە قىلغۇچىسى ۋە جاي بەرگۇچىسى بوق نۇرغۇن كىشىلەر بار - ھە!»

12 «ئى پەرۋەردىگارم الله! سېنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەنكى، يېنىمنى سېنىڭ ئىسمىڭ بىلەن قويمەن ۋە ئۇنى سېنىڭ ئىسمىڭ بىلەن كۆتۈرىمەن. ئەگەر جېنىمنى ئالساق، ماڭا مەغپىرەت قىلغىن، ئەگەر جېنىمنى ئالماساق، ئۇنى ياخشى بەندىلىرىڭنى ساقلىغاندەك ساقلىغىن!»

13 ئاندىن ئىككى قولغا تۇپلەيدۇ، ئاندىن سۈرە فەلىق بىلەن سۈرە ناسىنى ئوقۇيدۇ، ئاندىن ئىككى قولى بىلەن بەدىنىنى سىلايدۇ.

<p>نامازغا چىققاندا</p>	<p>«اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي لِسَانِي نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا، وَمِنْ قُوَّتِي نُورًا، وَمِنْ تَحْتِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَعَنْ شِمَالِي نُورًا، وَمِنْ أَمَامِي نُورًا، وَمِنْ خَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي نَفْسِي نُورًا، وَأَعْظِمْ لِي نُورًا، وَاجْعَلْ لِي نُورًا، وَاجْعَلْ لِي نُورًا، اللَّهُمَّ اعْطِنِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي عَصِي نُورًا، وَفِي لِحْيِي نُورًا، وَفِي ذِي نُورًا، وَفِي شَعْرِي نُورًا، وَفِي بَشْرِي نُورًا»¹</p>
<p>ئىستىخارە دوتاسى</p>	<p>سىلەرنىڭ بىر ئىخار بىر ئىشنى قىلماقچى بولسا، پەرز نامازدىن باشقا ئىككى رەكەت ناماز ئوقۇسۇن، ئاندىن: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ فَإِن كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الْأَمْرَ ثُمَّ تَسْمِيهِ بَعِيْثِي (خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي - أَوْ قَالَ: عَاجِلٌ أَمْرِي وَأَجَلِيه - فَأَقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِن كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي - أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَأَجَلِيه - فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْ عَنِّي وَافْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ»</p>
<p>مەبىت ئۈچۈن قىلىنىدىغان مەزمۇنلۇق دۇئالار</p>	<p>يەنە مەبىر ئەلەيھىسسالام مەبىتىگە قىلغان دۇئاسىدا مۇنداق دېگەن: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنَّهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ وَسَبِّحْهُ مَدْحَلَهُ، وَاعْبِسْهُ بِالنَّاءِ وَالطَّلْحِ وَالْبَرْدِ وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الْقَوَابَ الْأَبْيَضَ مِنَ اللَّئِيسِ، وَأَيِّدْهُ دَارًا حَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلَأْ حَيْرًا مِنْ أَهْلِيهِ وَرَوْحًا حَيْرًا مِنْ رَوْحِيهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِزَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ»³</p>
<p>كەچىدە ئۇيقىدىن ئويغىنىپ كەتسە</p>	<p>كەچىدە ئۇيقىدىن ئويغىنىپ كەتسە: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، أَوْ دَعَا اسْتَجِيبْ لَهُ فَإِن تَوَضَّأَ وَصَلَّى فَبَلِّغْ صَلَاتَهُ»⁴</p>
<p>ياخشى ۋە يامان نەرسىنى كۆرگەندە</p>	<p>رەسۇلۇللاھ ئۆزى ياخشى كۆرۈدىغان نەرسىنى كۆرسە: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَنْعَمَتِي تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ»⁵ ئەگەر يامان كۆرىدىغان نەرسىنى كۆرسە: «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ»⁶</p>
<p>غەم - قايغۇنى كەتكۈزۈش</p>	<p>مۇسۇلمانغا بىرەر غەم-ئەندىشە يەتكەندە: «اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ مَا ضَى فِي حُكْمِكَ عَدْلٌ فِي قَضَائِكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمِيَتْ بِهِ نَفْسُكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ اسْتَأْذَنْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تُجْعَلَ الْقُرْآنَ رِيْعَةً قَلْبِي وَنُورَ صَدْرِي وَجَلَاءَ حُرْنِي وَدَهَابَ هَمِّي»⁷</p>

- «ئى اللہ! قەلەبىمدە نۇر قىلغىن، تىلىمدا نۇر قىلغىن، قولىقىمدا نۇر قىلغىن، كۆزۈمدە نۇر قىلغىن، ئۈستۈمدە نۇر قىلغىن، ئاستىمدا نۇر قىلغىن، ئوڭ تەرىپىمدە نۇر قىلغىن، سول تەرىپىمدە نۇر قىلغىن، ئالدىمدا نۇر قىلغىن، ئارقامدا نۇر قىلغىن، كۆڭلۈمدە نۇر قىلغىن، ماڭا كاتتا نۇر ئاتا قىلغىن، نۇرنى ماڭا قەدرلەتكىن، مەن ئۈچۈن نۇر قىلغىن ۋە مېنىمۇ نۇرلۇق قىلغىن! ئى اللہ! ماڭا نۇر بەرگىن. خۇي- پەيلىلىرىمدە نۇر قىلغىن، گۆشلىرىمدە نۇر قىلغىن، قېنىمدا نۇر قىلغىن، چېچىمدا نۇر قىلغىن، چىرايىمدا نۇر قىلغىن!»
- «ئى اللہ! مەن سېنىڭ ئىلمىڭنى شەبى كەلتۈرۈپ ياخشىلىق تەلەپ قىلىمەن، سېنىڭ قۇدرىتىڭنى شەبى كەلتۈرۈپ ياخشىلىقنى تەقدىر قىلىپ بېرىشىڭنى تەلەپ قىلىمەن، سېنىڭ پەزىلىتىڭنى سورايىمەن. سەن ھەقىقەتەن ئىشلارنى ئالدىنلا ئورۇنلاشتۇرسەن، مەن ئورۇنلاشتۇرالمىيەن. سەن بىلىسەن، مەن بىلمەيمەن، سەن غەيبلىرىنى ناھايىتى ياخشى بىلگۈچىسەن. ئى اللہ! سەن بۇ ئىشنىڭ (قىلماقچى بولغان ئىشنىڭ ئۆزىنى دېسۇن) مەن ئۈچۈن دىنىمدا، تىرىكچىلىكىمدە، ئىشىمنىڭ ئاقىۋىتىدە (ياكى: ئىشىمنىڭ ھازىرلىقى ۋە كېيىنلىكىدە دېسۇن) ياخشىلىق ئىكەنلىكىنى بىلسەڭ، ئۇنى ماڭا تەقدىر قىلىپ ۋە ئاسانلاشتۇرۇپ بەرگىن، ئاندىن ئۇنىڭدا ماڭا بەرىكەت بەرگىن. سەن بۇ ئىشنىڭ مەن ئۈچۈن دىنىمدا، تىرىكچىلىكىمدە، ئىشىمنىڭ ئاقىۋىتىدە (ياكى: ئىشىمنىڭ ھازىرلىقى ۋە كېيىنلىكىدە دېسۇن) يامانلىق ئىكەنلىكىنى بىلسەڭ، ئۇنى مەندىن قايتۇرۇۋەتكىن، مېنىمۇ ئۇنىڭدىن قايتۇرۇۋەتكىن، ياخشىلىق قەيەردە بولسا، ماڭا ئۇنى تەقدىر قىلىپ بەرگىن، ئاندىن مېنى ئۇنىڭ بىلەن رازى قىلغىن!»
- «ئى اللہ! ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلغىن ۋە رەھمەت قىلغىن، ئۇنى ئامان قىلغىن ۋە ئەبۇ قىلغىن، ئۇنىڭ چۈشىدىغان جايىنى ئېسىل قىلغىن، كىرىدىغان جايىنى كەڭ قىلغىن، ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى سۇ، قار ۋە مۆلدۈر بىلەن يۇيۇۋەتكىن، ئۇنى خاتالىقلىرىدىن خۇددى ئاق كىيىمنى كىرىدىن تازىلىغاندەك تازىلىغىن، ئۇنى ئۆز ئۆيىدىن ياخشى بولغان بىر ئۆيگە، ئۆز ئەھلىدىن ياخشى بولغان ئەھلى ئىچىگە، ئۆز خوتۇنىدىن ياخشى بولغان خوتۇنلار ئارىسىغا يۆتكىگىن، ئۇنى جەننەتكە كىرگۈزگىن، ئۇنىڭغا قەيرە ئازابىدىن ۋە دوزاخ ئازابىدىن پاناھلىق بەرگىن!»
- كىمكى «اللە تىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ بەككە-يېگاندىدۇر ۋە شېرىكى يوقتۇر. بارچە ھەمدۇ-سانا ۋە پادىشاھلىق ئاللاھقا خاستۇر. ئۇ ھەممە ئىشقا قادىردۇر. اللە ئى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن. ئاللاھ كۈچ قۇدرەتتە تەڭداشسىز ۋە ناھايىتى بۈيۈكتۇر. ئى ئاللاھ مېنى مەغپىرەت قىلغىن، دېسە ياكى تاھارەت ئېلىپ ناماز ئوقۇسا ياكى دۇئا قىلسا-ئاللاھ خالىسا- دۇئاسى ئىجابەت، نامىزى قوبۇل بولىدۇ.»
- «ئىمىتىنى ياخشىلىقلار بىلەن تاماملىغۇچى ئاللاھقا ھەمدۇ-سانا بولسۇن» دەيتتى.
- «ھەرقانداق شارائىتتا ئاللاھقا ھەمدۇ-سانا ئېيتىمەن» دەيتتى.
- «ئى ئاللاھ! مەن سېنىڭ قۇلۇڭمەن، قۇلۇڭنىڭ ۋە دېدىكىڭنىڭ ئوغلى مەن، تەقدىرىم سېنىڭ قولىڭدىدۇر، مېنىڭ ئۈچۈن تەقدىر قىلغانلىرىڭ ھەر زامان يۈرگۈچى ۋە ئادالەتنىڭ ئۆزىدۇر. ئى ئاللاھ! ئۆزۈڭ شۇنداق ئاتىغان ياكى كىتابنىڭ ئارقىلىق چۈشۈرگەن ياكى بەندىلىرىڭدىن بىرەرسىگە بىلدۈرگەن ياكى ئۆز دەرگاھىڭدىكى غەيبلىر قاتارىدا بىزلەرگە بىلدۈرمىگەن بارچە ئىسىملىرىڭنى ۋاسىتە قىلىپ، سەندىن قۇرئان-كەرىمنى كۆڭلۈمنىڭ باھارى، قەلبىمنىڭ نۇرى، قايغۇلىرىمنى يوق قىلغۇچى ۋە ئەندىشىلىرىمنى كەتكۈزگۈچى قىلىشىڭنى سورايىمەن، دېگەن دۇئانى ئوقۇسا ئاللاھ تائالا ئۇ كىشىنىڭ غەم-ئەندىشىلىرىنى كەتكۈزۈۋېتىدۇ ۋە بۇنى ئورنىغا خورسەنلىك ئاتا قىلىدۇ.»

پايدىلىق تىجارەت

الله ئىنساننى باشقا مەخلۇقاتلاردىن ئۈستۈن قىلىپ ياراتتى. ئۇنىڭغا سۆزلەش نېمىتىنى ئاتا قىلدى. تىلنى سۆزلەيدىغان ئەزا قىلىپ بېكىتتى. تىل ھەقىقەتەن بىر نېمەت بولۇپ، ياخشىلىققىمۇ، يامانلىققىمۇ ئىشلىتىلىدۇ. كىمكى ئۇنى ياخشىلىققا ئىشلەتسە، ئۇ، ئۇنى بەخت - سائادەتكە يەنى جەننەتتىكى ئالىي دەرىجىلەرگە ئېرىشتۈرىدۇ. كىمكى ئۇنى ياخشىلىقتىن باشقا نەرسىگە ئىشلەتسە، ئۇ، ئۇنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ھالاكەتكە ئېلىپ بارىدۇ. تىلنى قۇرئان ئوقۇش، ئاللىنى زىكىر قىلىش ئۈچۈن ئىشلەتكەن ۋاقىت ئەڭ ئەۋزەل ۋاقىتتۇر.

الله نى زىكىر قىلىشنىڭ پەزىلىتى: بۇ ھەقتە نۇرغۇن ھەدىسلەر رىۋايەت قىلىندۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن سىلەرگە ئەڭ ياخشى بولغان، پادىشاھىڭلار ئاللىنىڭ دەرگاھىدا ئەڭ پاك بولغان، مەرتىۋەڭلارنى ئەڭ يۈكسەك كۆتۈرىدىغان، سىلەر ئۈچۈن ئالتۇن ۋە كۈمۈش سەرپ قىلغاندىنمۇ، دۈشمەنلىرىڭلارغا ئۇچرىشىپ، ئۇلارنىڭ گەدەنلىرىنى چاپقان، ئۇلارمۇ سىلەرنىڭ گەدەنلىرىڭلارغا چاپقاندىنمۇ ياخشى بولغان ئەمەللىرىڭلارنى ئېيتىپ بېرىمىمۇ؟ دەيدۇ. ساھابىلار: شۇنداق قىلسىلا، ئى ئاللىنىڭ پەيغەمبىرى! دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇ بولسا ئاللىنى زىكىر قىلىش» دەيدۇ. [ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «پەرۋەردىگارىنى زىكىر قىلىدىغان كىشىنىڭ مىسالى بىلەن پەرۋەردىگارىنى زىكىر قىلمايدىغان كىشىنىڭ مىسالى، تېرىك ئادەم بىلەن ئۆلۈك ئادەمنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

الله تائالا ھەدىس قۇددۇسىدا مۇنداق دەيدۇ: «بەندەم مېنى قانداق ئويلىسا، مەن شۇنداقمەن. ئۇ مېنى ياد ئەتسە، مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللىدۇرمەن. ئەگەر ئۇ مېنى ئۆزى يالغۇز ياد ئەتسە، مەنمۇ ئۇنى ئۆزۈم ياد ئېتىمەن. ئەگەر ئۇ مېنى جامائەت ئىچىدە ياد ئەتسە، مەنمۇ ئۇنى ئۇلاردىن ياخشى جامائەت ئىچىدە ياد ئېتىمەن. ئەگەر ئۇ ماڭا بىر غېرىچ يېقىنلاشسا، مەن ئۇنىڭغا بىر گەز يېقىنلىشىمەن.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۆزدە: «مۇفەررىدلار ئالدىغا ئۆتۈپ كەتتى، دەيدۇ. ساھابىلار: ئى ئاللىنىڭ پەيغەمبىرى! مۇفەررىدلار كىملىرىدۇر؟ دەپ سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئاللىنى كۆپ ياد ئەتكۈچى ئەرلەر ۋە ئاللىنى كۆپ ياد ئەتكۈچى ئاياللاردۇر» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىدىن بىرىگە ۋەسىيەت قىلىپ مۇنداق دېگەن: «ئىلىڭ ئاللىنى ھەمىشە ياد ئېتىپ تۇرسۇن!» [ئىمام تىرمىزى ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان]

ئەجىرلەرنىڭ ھەسسىلەپ بېرىلىدىغانلىقى: ياخشى ئەمەللەرنىڭ ئەجىرلىرى خۇددى قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەجىرى ھەسسىلەپ بېرىلگەندەك ھەسسىلەپ بېرىلىدۇ. بۇ مۇنداق ئىككى ئىشقا يارىشا بولىدۇ: 1 - دىلىدىكى ئىمان ۋە ئىخلاققا، ئاللىنى ياخشى كۆرۈش، ياخشى كۆرۈش داۋاسىغا ئەمەل قىلغانغا يارىشا بولىدۇ. 2 - دىلىنىڭ ئاللىنى ياد ئېتىش بىلەن پىكىر يۈرگۈزگەنلىكىگە ۋە دىلى بىلەن بېرىلىپ ياد ئەتكەنلىكىگە يارىشا بولىدۇ. ئاللىنى ياد ئېتىش پەقەت تىل بىلەنلا بولمايدۇ. ئاللىنى كامىل ياد ئەتسە، ئاللى ئۇنىڭ پۈتۈن يامانلىقلىرىنى كەچۈرىدۇ، ئۇنىڭ ئەجىرىنى كامىل بېرىدۇ. ئەجىرنىڭ كەم بولۇشىمۇ ئاللىنى ياد ئېتىشنىڭ كەم بولۇشىغا يارىشا بولىدۇ.

الله نى زىكىر قىلىشنىڭ پايدىلىرى: شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە مۇنداق دەيدۇ: «الله نى زىكىر قىلىش دىلغا خۇددى بېلىققا سۇ لازىم بولغاندەك لازىم بولىدۇ. ئەگەر بېلىق سۇدىن ئايرىلسا، ئۇنىڭ ھالى قانداق بولىدۇ؟!»

★ ئاللىنى زىكىر قىلىش ئاللىنى ياخشى كۆرۈشكە مۇيەسسەر قىلىدۇ، ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدۇ، ئۇنىڭ رازىلىقىنى، ھىمايە قىلىشىنى، ئۇنىڭدىن قورقۇشنى، ئۇنىڭغا قايتىشنى ۋە ئىلتىجا قىلىشنى قولغا كەلتۈرىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشقا ياردەمى تىگىدۇ.

★ دىلدىن قايغۇ - ھەسرەتنى، غەم - غۇسسەلەرنى كەتكۈزىدۇ، خۇشاللىقنى قولغا كەلتۈرىدۇ. دىلنى

تېرىلدۇرىدۇ، كۈچ - قۇۋۋەت ۋە پاكلىق بېغىشلايدۇ.

❖ دىدا بوشلۇق ۋە كاۋاكلىق بولۇپ، ئۇنى ئالەم نىڭ زىكرىدىن باشقا نەرسە تولدۇرالمىدۇ. ئۇنىڭدا يەنە قاتتىقلىق بولۇپ، ئۇنى ئالەم نىڭ زىكرىدىن باشقا نەرسە ئېرىتمەيدۇ ۋە يۇمشىتالمىدۇ.

❖ زىكر دىلغا شىپا، يۈرەككە داۋا ۋە ئوزۇقلۇق بولىدۇ. ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىگە توغرا كەلمەيدىغان لەززەت بېغىشلايدۇ. زىكردىن غەپلەتتە قېلىش دىلنىڭ كېسەللىكىدۇر.

❖ ئاز زىكر قىلىش نىپاقلقنىڭ دەلىلىدۇر، كۆپ زىكر قىلىش ئىماننىڭ كۈچىنىڭ، شۇنداقلا، ئالەم نى ياخشى كۆرۈشتە راستچىل ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. چۈنكى بىر نەرسىنى ياخشى كۆرگەن ئادەم ئۇنى كۆپ ياد ئېتىدۇ.

❖ ئەگەر بەندە كەڭچىلىك ۋاقىتتا ئالەم نى زىكر قىلسا ۋە ئىتائەت قىلسا، ئالەم ئۇنى بېشىغا كۈن چۈشكەندە، بولۇپمۇ، ئۆلۈم كەلگەن ۋە سەكراتقا چۈشكەن ۋاقىتتا تونۇيدۇ.

❖ ئالەم نى زىكر قىلىش ئالەم نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلۇشقا، خاتىرجەملىكىنىڭ چۈشۈشىگە، رەھمەتنىڭ ئورنىغا ۋە پەرىشتىلەرنىڭ شۇ كىشى ئۈچۈن مەغپىرەت تىلىشىگە سەۋەب بولىدۇ.

❖ تىل زىكرى ئېيتىش بىلەن مەشغۇل بولغاندا بەھۋە سۆز، غەيۋەت، چىقىمچىلىق، يالغانچىلىق ۋە باشقا دىنى ئەخلاق، ئۆرپ-ئادەتلەردە چەكلىمە قويۇلغان سۆزلەردىن خالى بولغىلى بولىدۇ.

❖ زىكر ئەڭ ئاسان، ئەڭ كاتتا ۋە ئەڭ ئەۋزەل ئىبادەتتۇر. ئۇ جەننەتنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن تىكىلگەن كۆچەتتۇر.

❖ زىكر ئېيتقۇچى سالاپەتلىك، يېقىملىق ۋە خۇشخۇي كۆرۈنىدۇ. زىكر دۇنيادا، قەبرىدە ۋە ئاخىرەتتە نۇر بولىدۇ.

❖ زىكر، ئالەم تائالانىڭ زىكر ئېيتقۇچىغا رەھمەت قىلىشىنى، پەرىشتىلەرنىڭ ئۇنىڭغا مەغپىرەت تىلىشىنى ۋاجىپ قىلىدۇ. ئالەم تائالا ئۆزىنى زىكر قىلغانلار بىلەن پەرىشتىلەر ئالدىدا ماختىنىدۇ.

❖ ئالەم تائالانى كۆپ زىكر قىلغانلار ئەڭ ئەۋزەل ۋە كۆپ ئەمەل قىلغان ھېسابلىنىدۇ. ئەڭ ئەۋزەل روزىدار روزىسىدا ئالەم نى ئەڭ كۆپ ياد ئەتكەن كىشىدۇر.

❖ ئالەم نى زىكر قىلىش تەس ئىشلارنى ئاسانلاشتۇرىدۇ، قىيىن ئىشلارنى ئوڭايلاشتۇرىدۇ، جاپا - مۇشەققەتلەرنى يېنىكلىتىدۇ، رىزىقنى زىيادە قىلىدۇ، بەدەننى جىسمانى ۋە مەنىۋى تەرەپتىن كۈچەيتىدۇ.

❖ زىكر شەيتاننى قوغلايدۇ، ئۇنىڭغا قارشى تۇرىدۇ، ئۇنى خار - زارلىققا مۇپتىلا قىلىدۇ.

ئەتىگەن ۋە ئاخشامدا ئوقۇلىدىغان كۈندىلىك زىكىرلەر

تەسىرى ۋە پەزىلىتى	سانى ۋە ۋاقتى	كۈندىلىك زىكىر
شەيتان ئۇنىڭغا بېقىن كەلمەيدۇ، جەننەتكە كىرىشكە سەۋەب بولىدۇ.	ئەتىگەن ۋە ئاخشامدا، ئۇخلاشتىن بۇرۇن، يەرز نامازلاردىن كېيىن	ئايەتۈلكۈرسى ¹
پۈتۈن يامانلىققا كۇپايە قىلىدۇ.	كەچتە ۋە ئۇخلاشتىن بۇرۇن	سۈرە بەفەرەنىڭ ئاخىرىدىكى ئىككى ئايەت. ²
پۈتۈن ئىشلارغا كۇپايە قىلىدۇ.	ئەتىگەندە ئۈچ، كەچتە ئۈچ قېتىمدىن	ئىخلاس، فەلىق ۋە ناس سۈرىلىرى.
ئۇنىڭغا ئۈستۈمۈتۈت بالا كەلمەيدۇ، ھېچ نەرسە زىيان يەتكۈزمەيدۇ.	ئەتىگەندە ئۈچ، كەچتە ئۈچ قېتىمدىن	(بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم) ³
شۇ جاينى پۈتۈن يامانلىقلاردىن قوغدايدۇ.	كەچتە ئۈچ قېتىم، بىرەر جايغا چۈشكەندە	(أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق) ⁴
الله ئۇنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە مۇھىم بولغان ئىشلىرىغا كۇپايە قىلىدۇ.	ئەتىگەندە يەتتە، كەچتە يەتتە قېتىمدىن	(حسي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم) ⁵
الله نىڭ ئۇنى رازى قىلىشى لازىم بولىدۇ.	ئەتىگەندە ئۈچ، كەچتە ئۈچ قېتىمدىن	(رضيت بالله رباً، وبالاسلام ديناً، وبمحمد ﷺ نبياً) ⁶
بۇ زىكىرگە رىغبەتلەندۈرۈپ ھەدىس رىۋايەت قىلىنغان.	ئەتىگەن ۋە كەچتە	(ئەتىگەندە) (اللَّهُمَّ بك أصبحنا وبك أمسينا وبك نحيا وبك نموت واليك النشور) ⁷ (كەچتە) (اللَّهُمَّ بك أمسينا وبك أصبحنا وبك نحيا وبك نموت واليك المصير) ⁸
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ زىكىر بىلەن دۇئا قىلاتتى.	ئەتىگەندە	(أصبحنا على فطرة الإسلام، وكلمة الإخلاص، ودين نبينا محمد ﷺ وملة أبينا إبراهيم ﷺ حنيفاً مسلماً وما كان من المشركين) ⁹
شۇ كۈن ۋە كېچىنىڭ شۈكۈرسىنى ئادا قىلغان بولىدۇ.	ئەتىگەن ۋە كەچتە	(ئەتىگەندە) (اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ بَأْسٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ فَلكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ) ¹⁰ (كەچتە) (اللَّهُمَّ مَا أَمْسَى بِي مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ بَأْسٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ فَلكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ) ¹¹
كىمكى ئۇ زىكىرنى تۆت قېتىم ئېيتسا، الله ئۇنى دوزاختىن ئازاد قىلىدۇ.	ئەتىگەن ۋە كەچتە تۆت قېتىمدىن	(اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَشْهُدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتِكَ وَأَنْبِيَاءَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ) ¹²

- 1 ﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴾
- 2 ﴿ أَمَّا مَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْتَهِيَ عَنْ نِعْمَةِ اللَّهِ مِنْ رِيبَةٍ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا يَفِرُّونَ مِنْ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴾ (٣٨٥)
- 3 الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەنكى، ئۇنىڭ ئىسمى بىلەن ئاسمان - زېمىندا ھېچ نەرسە زىيان يەتكۈزۈلمەيدۇ. الله ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، ھەممىدىن خەۋەرداردۇر.
- 4 الله نىڭ مۇكەممەل كەلىمىلىرى بىلەن سىغىنىپ الله ياراتقان يامان ئىشلاردىن پاناھ تەلىمەن.
- 5 الله ماڭا كۇپايە قىلىدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلىدىم، ئۇ بۈيۈك ئەرشىنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر.
- 6 پەرۋەردىگارىمنىڭ الله، دىنىمنىڭ ئىسلام، پەيغەمبىرىمنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىگە رازى بولىدۇم.
- 7 ئى! سەن بىلەن تاڭ ئاتقۇزۇدۇق، سەن بىلەن كەچ قىلىمىز، سەن بىلەن تىرىلىمىز، سەن بىلەن ئۆلىمىز، ئاخىر بارار جاي سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر.
- 8 ئى! سەن بىلەن كەچ قىلدۇق، سەن بىلەن تاڭ ئاتقۇزىمىز، سەن بىلەن تىرىلىمىز، سەن بىلەن ئۆلىمىز، ئاخىر قايتىدىغان جاي سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر.
- 9 ئىسلام نېمىتى، ئىخلاس كەلىمىسى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنى، توغرا يولدا ماڭغان ۋە مۇسۇلمان ھالدا تۇتكەن بوۋىمىز ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنى ئۈستىدە تاڭ ئاتقۇزۇدۇق، ئۇ مۇشۇ ئىكەنلىكىمىز.
- 10 ئى! مەن بىلەن ياكى بەندىلىرىڭدىن بىرى بىلەن بىرلىكتە تاڭ ئاتقان نېمەت پەقەت يالغۇز سەندىندۇر، سېنىڭ ھېچ شېرىكىڭ يوقتۇر، جىمى ھەمدۇسائا ساڭا خاستۇر، ساڭلا شۈكۈر ئېيتىمىز.
- 11 "تاڭ ئاتقان دېگەن سۆزنى كەچ كىرگەن" دەپ ئۆزگەرتىپ ئوقۇيدۇ.
- 12 ئى! مەن سېنى، ئەرشىڭنى كۆتۈرۈپ تۇرغۇچى پەرىشتىلەرنى، پۈتۈن پەرىشتىلەرنى، پەيغەمبەرلىرىڭنى ۋە پۈتۈن مەخلۇقاتلىرىڭنى شۇنىڭغا گۇۋاھ قىلىمەنكى، سەن الله دۇرسەن، سېنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام سېنىڭ بەندەڭدۇر ۋە ئەلچىڭدۇر.

بۇ دۇئا ئۇ كىشىنى شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىلىرىدىن ھىمايە قىلىدۇ.	ئەتىگەندە، كەچتە ۋە ئۇخلاش ئالدىدا	(اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهٗ أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّكَ وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سُوءًا أَوْ أَجْرَهُ إِلَى مُسْلِمٍ) ¹
ئۇنىڭ غەم - غۇسسسى تۈگەيدۇ، قەرزى ئادا بولىدۇ.	ئەتىگەن ۋە كەچتە بىر قېتىمدىن	(اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْهَمِّ وَالْحُزْنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجَبَنِ وَالْبَخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلْبَةِ الدِّينِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ) ²
كىمكى قەتئىي ئىشەنچ بىلەن بۇ دۇئانى كۈندۈزى ئوقۇپ، شۇ كۈنى ئۇلۇپ كەتسە ياكى ئاخشىمى ئوقۇپ، شۇ كېچىسى ئۇلۇپ كەتسە، جەننەت ئەھلىدىن بولىدۇ.	سەيىيى دىلىستىغفار	(اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوؤُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوؤُ لَكَ بِدُنْيِي فَأَغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ) ³
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ دۇئانى فاتىمەگە تەۋسىيە قىلغان.	ئەتىگەن ۋە كەچتە	(يا حي يا قيوم برحمتك استغيث أصلح لي شأني كله ولا تكلني إلى نفسي طرفة عين) ⁴
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشۇ دۇئانى قىلغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان.	ئەتىگەن ۋە كەچتە ئۈچ قېتىمدىن	(اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدْنِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ) ⁵
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ دۇئالارنى ئەتىگەن ۋە كەچتە تاشلىماي ئوقۇيتتى.	ئەتىگەن ۋە كەچتە	(اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَورَاتِي وَأَمِّنْ رُوعَاتِي، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِعَظْمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي) ⁶
بۇ زىكرنى ئېيتىش ئەتىگەندىن كەچكىچە ئولتۇرۇپ زىكر ئېيتقاندىن ياخشىدۇر.	ئەتىگەندە ئۈچ قېتىم	(سبحان الله وبحمده عدد خلقه، ورضا نفسه، وزنة عرشه، ومداد كلماته) ⁷

- 1 ئى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقۇچى، يوشۇرۇن ۋە ئاشكارىنى بىلگۈچى، پۈتۈن شەيئىلەرنى يەرۈش قىلغۇچى ۋە ئۇلارغا ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى ئاللاھ! مەن سەندىن باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىمەن، ساڭا سىغىنىپ نەپسىمنىڭ يامانلىقىدىن، شەيتاننىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئۇنىڭ شېرىكچىلىكىدىن، ئۆزۈمنى يامان ئىشقا گىرىپتار قىلىشتىن ياكى باشقا بىر مۇسۇلماننى شۇ يامان ئىشقا مۇپتىلا قىلىشتىن پاناھ تىلەيمەن.
- 2 ئى ئاللاھ! ساڭا سىغىنىپ غەم - قايغۇدىن، ئاجىزلىقتىن، ھورۇنلۇقتىن، قورقۇنچاقلىقتىن، بىخىللىقتىن، قەرزدارلىقتىن ۋە كىشىلەرنىڭ غەزىبىدىن پاناھ تىلەيمەن.
- 3 ئى ئاللاھ! سەن مېنىڭ پەرۋەردىگارىمەن، سەندىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، سەن مېنى ياراتتىڭ، مەن سېنىڭ بەندەگەمەن، ساڭا ئىمان ئېيتىش ۋە ئىتائەت قىلىشتىن ئىبارەت بەرگەن ۋەدەمدە كۈچۈمنىڭ يېتىشىچە بەرقارارمەن، ساڭا سىغىنىپ قىلمىشلىرىمنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن، سېنىڭ ماڭا بەرگەن نېمىتىڭنى ئېتىراپ قىلىمەن، گۇناھلىرىمنى ئىقرار قىلىمەن، مېنى مەغپىرەت قىلغىن، گۇناھكارنى سەندىن باشقا ھېچكىم مەغپىرەت قىلالمايدۇ.
- 4 ئى ھەممىشە تىرىك، ھەممىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچى ئاللاھ! رەھمىتىڭنى تىلەيمەن، پۈتۈن ئىشلىرىمنى ئىسلاھ قىلىپ بەرگىن! مېنى ئۆزۈمگە كۆزنى يۈمۈپ ئاچقۇچىلىك ۋاقىتمۇ تاشلاپ قويىمىغىن!
- 5 ئى ئاللاھ! مېنى قۇلقىمىدىكى ۋە كۆزۈمدىكى كېسەللەردىن سالامەت قىلغىن! ئى ئاللاھ! مەن ساڭا سىغىنىپ كۆيۈرلۈقتىن، پېقىرلىقتىن پاناھ تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! مەن ساڭا سىغىنىپ قەيرە ئازابىدىن پاناھ تىلەيمەن. سەندىن باشقا ھېچ ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر.
- 6 ئى ئاللاھ! سەندىن دىنىمدا، دۇنيالىقىمدا، ئائىلەمدە ۋە مال - دۇنيالىرىمدا (ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرىمنى) كەچۈرۈشۈڭنى ۋە ئۇلاردا سالامەتلىك ئاتا قىلىشىڭنى تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! ئەيىبلىرىمنى ياپقىن، قورقۇنچىلاردىن خاتىرجەم قىلغىن. ئى ئاللاھ! مېنى ئالدىدىن، ئارقامدىن، ئوڭ - سول ۋە ئۈستۈمدىن (كېلىدىغان بالا - قازالاردىن) ساقلىغىن. ئى ئاللاھ! سېنىڭ ئۇلۇغلىقىڭغا سىغىنىپ تۆۋەن تەرىپىمدىن تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلىنىشتىن پاناھ تىلەيمەن.
- 7 ئاللاھ نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن، ئۇنىڭغا مەخلۇقاتلىرىنىڭ سانىچە، ئۆزى رازى بولغۇدەك، ئېرىشنىڭ ئېغىرلىقىدەك ۋە سۆزلىرىنىڭ ئۇزۇنلىقىدەك ھەمدى ئېيتىمەن.

كاتتا ئەجىرگە ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقى
رىۋايەت قىلىنغان سۆزلەر ۋە ئەمەللەر

N	يەزىلەتلىك سۆز ياكى ئەمەل	ئۇنىڭ سۈننەتتە كۆرسىتىلگەن ئەجىرى ۋە ساۋابى.
1	ھېچ شېرىكى يوق يېگانە ئالھ تىن باشقا ھېچبىر ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر. يادشاھلىق ۋە جىمى ھەمدۇسانا ئۇنىڭغا خاستۇر. ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر.	«كىمكى بىر كۈندە يۈز قېتىم: ”ھېچ شېرىكى يوق يېگانە ئالھ دىن باشقا ھېچبىر ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر، يادشاھلىق ۋە جىمى ھەمدۇ-سانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر“ دېسە، ئۇنىڭغا ئون قۇل ئازاد قىلغانغا تەڭ ساۋاب بېرىلىدۇ. يۈز ياخشىلىقنىڭ ساۋابى يېزىلىدۇ، ئۇنىڭدىن يۈز يامانلىق ئۆچۈرۈلىدۇ. ئۇ شۇ كۈنى كەچ كىرگىچە شەيتاندىن قوغدىلىدۇ. ئۇ زىكرىنى ئۇنىڭدىن جىق ئېيتقان ئادەمدىن باشقا ھېچكىم ئۇنىڭدەك ئەۋزەل ئەمەل كەلتۈرەلمەيدۇ.»
2	ئۇلۇغ ئالھنى پاك دەپ ئېيتقاندا قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ-سەنا ئېيتىمەن.	«كىمكى: ئۇلۇغ ئالھنى پاك دەپ ئېيتقاندا قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ-سەنا ئېيتىمەن، دېسە، ئۇنىڭ ئۈچۈن جەننەتتە بىر تۈپ خورما دەرىخى تىكىلىدۇ.»
3	(ئالھنى پاك دەپ ئېيتقاندا قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ ئېيتىمەن). (ئالھنى پاك دەپ ئېيتقاندا قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ ئېيتىمەن، ئۇلۇغ ئالھنى پاك دەپ ئېيتقاندا قىلىمەن)	«كىمكى ئەتىگەندە ۋە ئاخشامدا يۈز قېتىم: ”ئالھنى پاك دەپ ئېيتقاندا قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ-سەنا ئېيتىمەن“ دېسە، ئۇنىڭ خاتالىقلىرى، گەرچە دېڭىزنىڭ كۆيۈكلىرىدەك كۆپ بولسىمۇ ئۆچۈرۈلىدۇ. ئەنە شۇ زىكرىنى ئېيتقان ياكى ئۇنى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ ئېيتقان كىشىدىن باشقا ھېچكىم قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ ئەمەلىدەك ئەۋزەل ئەمەل كەلتۈرەلمەيدۇ.» «تىلغا يېنىك، تارازغا ئېغىر، شەپقەتلىك ئالھقا سۆيۈملۈك ئىككى كەلىمە بولۇپ، ئۇ: ”ئالھنى پاك دەپ ئېيتقاندا قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ-سەنا ئېيتىمەن“ ئۇلۇغ ئالھنى پاك دەپ ئېيتقاندا قىلىمەن“ دېگەندىن ئىبارەتتۇر.»
4	كۈچ - قۇۋۋەت پەقەت ئالھقا مەنسۇپتۇر	«مەن ساڭا جەننەت خەزىنىلىرىدىن بىرنى كۆرسىتىپ قويالايمۇ؟ دېدى. مەن: شۇنداق قىلسىلا دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: كۈچ - قۇۋۋەت پەقەت يېگانە ئالھقا مەنسۇپتۇر دېيىشتىن ئىبارەتتۇر» دېدى.
5	جەننەتنى سوراڭ، دوزاختىن پاناھلىنىش توغرىسىدا	«كىمكى ئۈچ قېتىم ئاللاھتىن جەننەتنى تەلەپ قىلىدىكەن، جەننەت ئاللاھقا ئىلتىجا قىلىپ: ئى ئاللاھ! ئۇ كىشىنى جەننەتكە كىرگۈزگىن دېيىدۇ. كىمكى ئۈچ قېتىم ئاللاھتىن دوزاختىن پاناھلىنىشنى تەلەپ قىلىدىكەن، دوزاخ ئاللاھقا ئىلتىجا قىلىپ: ئى ئاللاھ! ئۇ كىشىنى دوزاختىن قۇتقۇزغىن دېيىدۇ.»
6	سورۇننىڭ كەپپارىتى	«بىرەر سورۇنغا قاتناشقان كىشىنىڭ شۇ سورۇندا بېھۇدە سۆزلىرى كۆپ بولۇپ كەتكەن بولسا، ئۇ، شۇ سورۇندىن نۇرۇشتىن ئىلگىرى: ئى ئالھ! مەن سېنى پاك دەپ ئېيتقاندا قىلىمەن ۋە ساڭا ھەمدۇ ئېيتىمەن، سەندىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىمەن، سەندىن مەغپىرەت تەلەيمەن ۋە ساڭا تەۋبە قىلىمەن، - دېسە، ئۇنىڭ شۇ سورۇندا ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»
7	سۈرە كەھفتىن مەلۇم مىقداردا ئايەت ياد ئېلىش	«كىمكى سۈرە كەھفنىڭ بېشىدىن ئون ئايەتنى ياد ئالسا ۋە ئوقۇپ تۇرسا دەجىلنىڭ پىتىنىسىدىن ساقلىنىدۇ.»
8	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت يوللاش	«كىمكى ماڭا بىر دۇرۇت يوللىسا، ئالھ ئۇنىڭغا ئون ھەسسە رەھمەت قىلىدۇ، ئۇنىڭ ئون خاتالىقىنى ئۆچۈرىدۇ، مەرتىۋىسىنى ئون دەرىجە يۇقىرى كۆتۈرىدۇ.» يەنە بىر رىۋايەتتە: «ئۇنىڭغا ئون ياخشىلىقنىڭ ساۋابى يېزىلىدۇ» دېيىلگەن.
9	قۇرئان كەرىمدىن مەلۇم مىقداردا ئايەت ئوقۇش	«كىمكى بىر كېچە - كۈندۈزدە 50 ئايەت ئوقۇسا، غەپلەتتە قالغۇچىلار قاتارىدا يېزىلمايدۇ. كىمكى 100 ئايەت ئوقۇسا، ئىتائەت قىلغۇچىلار قاتارىدا يېزىلىدۇ. كىمكى 200 ئايەت ئوقۇسا، قىيامەت كۈنى قۇرئان ئۇنىڭغا قارشى ھۆججەت بولمايدۇ. كىمكى 500 ئايەت ئوقۇسا، ئۇنىڭغا تاغدىك ئەجىر يېزىلىدۇ.» «سۈرە ئىخلاس قۇرئاننىڭ ئۈچتىن بىرىگە تەڭ كېلىدۇ.»
10	مۇئەززىنىڭ ئەجىرى	«مۇئەززىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان ھەرقانداق جىن ۋە ئىنسان، شۇنداقلا باشقا نەرسىلەر قىيامەت كۈنى ئۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ.» «قىيامەت كۈنى مۇئەززىلارنىڭ بويۇنلىرى ئەڭ ئۇزۇن بولىدۇ.»
11	ئەزان ئېيتىلغاندا مۇئەززىنىڭ سۆزىنى تەكرارلاش ۋە ئەزاندىن كېيىن دۇئا قىلىش	«كىمكى ئەزاننى ئاڭلىغاندىن كېيىن: ئى مۇشۇ مۇكەممەل چاقىرىقنىڭ، ئادا قىلىنماقچى بولغان نامازنىڭ يەرۋەدىگارى بولغان ئالھ! مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا (شاياھەت قىلىش) ۋەسىلىسى ۋە يەزىلەت ئاتا قىلغىن، ئۇنى سەن ئۇنىڭغا ۋەدە قىلغان مەدھىيەگە لايىق ئورۇن بىلەن تارتقىلغىن. دېسە، قىيامەت كۈنى مېنىڭ ئۇنىڭغا شاياھەت قىلىشىم ۋاجىب بولىدۇ.»

12	تاھارەتنى كامىل ئېلىش	«كىمكى تاھارەتنى كامىل ئالسا، تېنىدىكى گۇناھلىرى، تاكى تىرناقلىرىنىڭ ئاستىدىكى گۇناھلىرىدىن تارتىپ چىقىپ كېتىدۇ.»
13	تاھارەت ئالغاندىن كېيىن دۇئا قىلىش	«تاھارەتنى كامىل ئېلىپ بولغاندىن كېيىن؛ گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، بىر ئاللاھ تەئەلىك بىلەن ھېچ ھەق ئىلاھ يوقتۇر، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر، دېگەن ھەرقانداق كىشىگە جەننەتنىڭ سەككىز دەۋازىسى ئېچىلىدۇ، ئۇ كىشى جەننەتكە قايسى دەۋازىدىن خالىسا، شۇنىڭدىن كېرىدۇ.»
14	تاھارەت ئالغاندىن كېيىن ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇش	«كىمكى تاھارەتنى كامىل ئېلىپ، ئاندىن ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇسا، نامىزىدا دىلى ۋە يۈزى بىلەن ئاللاھقا يۈزلەنسە، ئۇنىڭ جەننەتكە كىرگۈزۈلىشى ۋاجىپ بولىدۇ.»
15	مەسچىتكە كۆپ بېرىش	«نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇش ئۈچۈن مەسچىتكە قەدەم ئالسا، ئۇنىڭ بېرىپ- كېلىشى ئۈچۈن باسقان ھەر بىر قەدىمىگە بىر يامانلىق ئۇچۇرۇلۇپ ۋە بىر ياخشىلىق بېرىلىدۇ.»
16	ئۆي-ئۆي قىلىش ۋە بالدۇر بېرىش	«كىمكى جۈمە كۈنى پاكىز يۇيۇنۇپ، نامازغا بالدۇر بارسا، ئۇلاغقا مىنمەستىن پىيادە كەلسە، ئىمامغا يېقىن ئولتۇرۇپ بەھۇدە سۆز قىلماستىن، تەبلىغ ۋە خۇتبىگە قۇلاق سالسا، ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ ھەر بىر قەدىمىگە بىر يىللىق ئەمەلنىڭ ساۋابى، بىر يىل روزا تۇتقانىنىڭ ۋە بىر يىل كېچىسى قىيامدا تۇرۇپ ناماز ئوقۇغاننىڭ ساۋابى بېرىلىدۇ.» «جۈمە كۈنى پاكىز يۇيۇنۇپ، قولىدىن كېلىشىچە تازىلىق قىلىپ، خۇشپۇراق ئەتىرلەردىن ئىشلىتىپ مەسچىتكە چىققان، ئىككى ئادەمنىڭ ئارىسىدىن ئاتلاپ ئۆتمەستىن بېرىپ ئوقۇشقا تېگىشلىك نامىزنى ئوقۇغان، ئاندىن ئىمام خۇتبىگە چىققاندا دىققەت بىلەن خۇتبە تىنغىشىغان ھەرقانداق ئادەمنىڭ شۇ جۈمە بىلەن يەنە بىر جۈمە ئارىلىقىدىكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»
17	نامازنى باشلاش تەكلىپىگە ئۆلگۈرۈش	«كىمكى 40 كۈنگىچە بىرىنچى تەكلىپىگە ئۆلگۈرۈپ جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇسا، ئۇنىڭغا بىر دوزاختىن ئادا - جۇدا بولۇش، يەنى بىرى نىپاقتىن ئادا - جۇدا بولۇشتىن ئىبارەت ئىككى ئادا - جۇدالىق يۈتۈلىدۇ.»
18	پەرز نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇش	«جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامازنىڭ دەرىجىسى يالغۇز ئوقۇغان نامازنىڭ دەرىجىسىدىن 27 ھەسسە ئارتۇقتۇر.»
19	خۇپتەن نامىزى بىلەن بامدات نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش	«كىمكى خۇپتەن نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇسا، گويىا ئۇ كېچىنىڭ بىرىنچى ناماز ئوقۇپ ئۆتكۈزگەنگە ئوخشاش بولىدۇ. كىمكى بامدات نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇسا، گويىا ئۇ كېچىنىڭ ھەممىسىنى ناماز ئوقۇپ ئۆتكۈزگەنگە ئوخشاش بولىدۇ.»
20	بىرىنچى سەپىتە ناماز ئوقۇش	«ئەگەر كىشىلەر ئۆز ئىچىدىكى ۋە بىرىنچى سەپتىكى ساۋابىنى بىلسە ئىدى، ئۆمىلەپ كېلىشتىن باشقا چارە بولمىغان تەقدىردە ئەلۋەتتە ئۆمىلەپ كەلگەن بولاتتى.»
21	سۈننەت نامازلارنى مۇھىم بىلىپ ئوقۇش	«كىمكى بىر كېچە - كۈندۈزدە 12 رەكئەت سۈننەت نامازنى ئوقۇسا، ئۇنىڭغا جەننەتتە بىر ئۆي بىنا قىلىنىدۇ. سۈننەت نامازلار؛ پېشىندىن ئىلگىرى تۆت رەكئەت، پېشىندىن كېيىن ئىككى رەكئەت، شامدىن كېيىن ئىككى رەكئەت، خۇپتەندىن كېيىن ئىككى رەكئەت، بامداتتىن ئىلگىرى ئىككى رەكئەتتۇر.»
22	نەپلە نامازنى كۆپ ئوقۇش	«ئاللاھقا كۆپ سەجدە قىلىشنى ئۆزىڭىزگە لازىم تۇتۇشۇڭىز كېرەك، سىزنىڭ ئاللاھ ئۈچۈن قىلغان ھەربىر سەجدىڭىز بەدىلىگە ئاللاھ مەرتىۋىڭىزنى بىر دەرىجە يۇقىرى كۆتۈرىدۇ، بىر خاتالىقىڭىزنى ئۆچۈرىدۇ.» «كىمكى نەپلە نامازنى باشقىلار كۆرمەيدىغان جايدا ئوقۇسا، باشقىلارنىڭ ئالدىدا ئوقۇغاندىن 25 ھەسسە ئارتۇق ئەجر بېرىلىدۇ.»
23	بامداتنىڭ سۈننىتى ۋە يەرزىنى ئوقۇش	«بامداتنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇش دۇنيا ۋە دۇنيادىكى بارلىق نەرسىلەردىن ياخشىدۇر.» «كىمكى بامداتنىڭ يەرزىنى ئوقۇسا، ئاللاھنىڭ كاپالىتىگە ئېرىشىدۇ.»
24	چاشكا ۋاقتى (زۇھا) نامىزى	«تاڭ ئاتقان ھەر كۈنى سىلەرنىڭ ھەربىر ئەزاڭلارغا سەدىقە كېلىدۇ، ھەر تەسبىھ سەدىقىدۇر، ھەر ھەمدۇ-سەنا سەدىقىدۇر، ھەر «لا ئىلاھە ئىللەھلاھۇ» كەلىمىسى سەدىقىدۇر، ھەر تەكلىپ سەدىقىدۇر، ياخشى ئىشقا بۇيرۇش سەدىقىدۇر، يامان ئىشتىن توسۇش سەدىقىدۇر، بۇلارنىڭ ھەممىسىگە چاشكا ۋاقتىدا ئوقۇلغان ئىككى رەكئەت ناماز كۇبايە قىلىدۇ.»
25	ناماز ئوقۇغان يېرىدە ئولتۇرۇپ ئاللاھنى زىكىر قىلغان كىشى	«سىلەرنىڭ بىرىڭلار تاھارىتىنى بۇزۇۋەتمەستىن، ناماز ئوقۇغان يېرىدە ئولتۇرغان ۋاقىتقا قەدەر يەرىشتىلەر ئۇنىڭغا رەھمەت تىلەپ: ئى ئاللاھ! ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلغىن، ئى ئاللاھ! ئۇنىڭغا رەھمەت قىلغىن!» - دەيدۇ.»
26	بامدات نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇپ كۈن چىققانغا قەدەر ئاللاھنى زىكىر قىلىش، ئاندىن ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇش توغرىسىدا	«بامدات نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇغان، ئاندىن ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇغان كىشىگە تولۇق بىر ھەج قىلغاننىڭ ۋە تولۇق بىر ئۇمرە قىلغاننىڭ ئەجرىگە ئوخشاش ئەجر بېرىلىدۇ.»

<p>«كىمكى كېچىسى ناماز ئوقۇش ئۈچۈن تۇرسا ۋە ئايالىنىمۇ ئويغاتسا، ئاندىن ئىككىسى بىرلىكتە ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇسا، الله نى كۆپ ياد ئەتكۈچى ئەرلەر ۋە الله نى كۆپ ياد ئەتكۈچى ئاياللار قاتارىدا يېزىلىدۇ.»</p>	<p>27 كېچىسى ناماز ئوقۇش ئۈچۈن تۇرغان ۋە ئايالىنىمۇ ئويغاتقان كىشى توغرىسىدا</p>
<p>«كېچىسى ناماز ئوقۇپ ئادەتلەنگەن كىشى قاتنىق ئۇخلاپ كېتىپ نامازغا تۇرالمىسا، الله ئۇنىڭغا كېچىدە ئوقۇيدىغان نامىزنىڭ ساۋابىنى بېرىدۇ. ئۇنىڭ ئۇخلاپ قالغىنى ئۇنىڭ ئۈچۈن سەدىقە بولىدۇ.»</p>	<p>28 كېچىسى ناماز ئوقۇشنى نىيەت قىلغان، ئەمما ئۇخلاپ قالغان كىشى</p>
<p>«كىمكى بازارغا كىرگەندە: بىر ئالاھىتىن باشقا ھەق ئىلاھ يوقتۇر، ئىلاھ بىر دۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر، سەلتەنەت، پادىشاھلىق ۋە ھەمدۇ-سەنلار ئۇنىڭغا خاستۇر، ئىلاھ ئۆلتۈرلەيدۇ، تىرىلدۈرلەيدۇ، ئىلاھ ھاياتتۇر، مەڭگۈ باقى قالغۇچىدۇر، بارلىق ياخشىلىق ئىلاھنىڭ ئىلكىدىدۇر، ئىلاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر دېسە، ئۇ كىشى ئۈچۈن مىڭلارچە ياخشىلىق يېزىلىپ، مىڭلارچە خاتالىقى ئۆچۈرۈلىدۇ، مەرتىۋىسى مىليون دەرىجە كۆتۈرىلىدۇ.»</p>	<p>29 بازارغا كىرگەندە ئوقۇيدىغان دۇئالار</p>
<p>«ھەر يەرز نامازنىڭ ئارقىدىن 33 قېتىم تەسبىھ ئېيتسا (سۇبھانەللاھ دېسە)، 33 قېتىم ھەمدە ئېيتسا (ئەلھەمدۇلىللاھ دېسە)، 33 قېتىم تەكبىر ئېيتسا (ئىلاھۇ ئەكبەر دېسە)، بۇلارنىڭ ھەممىسى 99 بولىدۇ. يۈزىنچىسىدە: ھېچ شېرىكى يوق يېگانە الله دىن باشقا ھېچبىر ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە جىمى ھەمدۇسانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر دېسە، ئۇنىڭ گۇناھلىرى گەرچە دېڭىزنىڭ كۆپىكىدەك كۆپ بولسىمۇ مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»</p>	<p>30 ھەر يەرز نامازنىڭ ئارقىدىن سۇبھانەللاھ، ئەلھەمدۇلىللاھ، ئىلاھۇ ئەكبەر دېيىش ۋە ئاخىرىنى ھېچ شېرىكى يوق يېگانە الله دىن باشقا ھېچبىر ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر... بىلەن تۈگىتىش</p>
<p>«ھەر يەرز نامازدىن كېيىن ئايەتۈلكۈرسىنى ئوقۇغان كىشىنى جەننەتكە كىرىشتىن يەقەت ئۆلۈملا توسۇپ تۇرىدۇ.»</p>	<p>31 ھەر يەرز نامازدىن كېيىن ئايەتۈلكۈرسىنى ئوقۇش</p>
<p>«بىر مۇسۇلماننى ئەنگەندە يوقلىغان مۇسۇلمانغا 70 مىڭ پەرىشتە كەچ كىرگىچە رەھمەت تەلەيدۇ. ئەگەر ئۇنى كەچتە يوقلىسا، 70 مىڭ پەرىشتە ئۇنىڭغا تاڭ ئاتقۇچە رەھمەت تەلەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈچۈن جەننەتتە خاس بوستانلىق تەييارلىنىدۇ.»</p>	<p>32 كېسەل يوقلاش</p>
<p>بارلىق ماختاشلار سىنى گېرىپتار قىلغان نەرسىلەردىن مېنى ساقلاپ قالغان ۋە مېنى نۇرغۇن مەخلۇقلاردىن ئۈستۈن قىلغان ئىلاھقا مەنسۇپتۇر دېسە، بۇ دۇئانى ئوقۇغان كىشىگە ئۇ مۇسبەت يەتمەيدۇ.</p>	<p>33 مۇسبەتلىك كىشىنى كۆرگەن ۋاقىتتا</p>
<p>«كىمكى بېشىغا مۇسبەت كەلگەن كىشىگە تەسەللى بەرسە، ئۇنىڭغا ئۇنىڭ ئەجىرىگە ئوخشاش ئەجىر بولىدۇ»، «بېشىغا مۇسبەت كەلگەن قېرىندىشىغا تەسەللى بەرگەن ھەرقانداق مۆمىننىڭ ئىككى كىتابىنى كىيىدۇ.»</p>	<p>34 بېشىغا مۇسبەت كەلگەن كىشىگە تەسەللى بېرىش</p>
<p>«كىمكى جىنازىغا ھازىر بولۇپ، ئۇنىڭ نامىزىنى ئوقۇسا، بىر قىرات ئەجىرگە ئېرىشىدۇ. كىمكى مېيىت دەپنە قىلىنىپ بولغىچە ھازىر بولسا، ئىككى قىرات ئەجىرگە ئېرىشىدۇ. ساھابىلار: ئىككى قىرات دېگەن قانچىلىك ئەجىر؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "ئىككى چوڭ تاغدەك" دەپ جاۋاب بەردى. «ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بۇ سۆزنى ئاڭلاپ: «نۇرغۇن قىرات ئەجىردىن قۇرۇق قايتمىز» دەيدۇ.</p>	<p>35 جىنازە نامىزىنى چۈشۈرۈش، ئاندىن قەبرىستانلىققىچە ھەبىرىپ دەپنە قىلىش</p>
<p>«الله تائالانىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ مەسچىت سېلىش سالسا، الله ئۇنىڭ ئۈچۈن جەننەتتە بىر قەسىر ھازىرلايدۇ.»</p>	<p>36 الله تائالانىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ مەسچىت سېلىش</p>
<p>«بەندىلەر تاڭ ئاتقۇزغان ھەر كۈنى زېمىنغا ئىككى پەرىشتە چۈشىدۇ. بىرى: ئى! الله! پۇل-مېلىنى ساغلام سەرىپ قىلغۇچىغا ئورنىنى تولۇقلاپ بەرگىن! - دەيدۇ. يەنە بىرى: چىڭ تۇتۇۋالغۇچى بېخلىنىڭ مېلىنى ھالاك قىلغىن! - دەيدۇ.»</p>	<p>37 پۇل - مالىنى سەرىپ قىلىش</p>
<p>«بىر درھەم يۈزىڭ دىرھەمدىن ئېشىپ كەتتى دېگەندە، ساھابىلار: نېمە ئۈچۈن شۇنداق بولدى؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بىر كىشىدە ئىككى درھەم بولۇپ ئۇنىڭدىن بىر درھەمنى سەدىقە قىلدى، يەنە بىر كىشىنىڭ نۇرغۇن مال دۇنياسى بولۇپ ئۇنىڭدىن يۈزىڭ دىرھەمنى سەدىقە قىلدى» دېدى. «مۇسۇلمان مېۋىلىك كۆچەت تىكسە ياكى زىرائەت تېرىسا، ئۇنىڭ مېۋىسىنى بىرەر قۇش ياكى ئىنسان ياكى ھايۋانلار يېسە، بۇ شۇ كۆچەتنى تىككەن كىشى ئۈچۈن سەدىقە بولىدۇ.»</p>	<p>38 سەدىقە قىلىش</p>
<p>«بىر مۇسۇلمانغا ئىككى قېتىم قەرز بېرىپ تۇرغان ھەرقانداق مۇسۇلمان، شۇ پۇلنىڭ مىقدارىدا بىر قېتىم سەدىقە قىلغاندەك ئەجىرگە ئېرىشىدۇ.»</p>	<p>39 غەرزىز قەرز بېرىپ تۇرۇش</p>

40	<p>قەرزدارغا مۆھلەت بېرىش ۋە سەبىرى قىلىش</p>	<p>«قەرزنى ئادا قىلىشتىن قىيىنچىلىقتا قالغان كىشىگە قەرز ۋاقتى توشۇشتىن بۇرۇن ۋاقتىنى ئۇزارتىپ بەرگەن كىشى ئۈچۈن ھەر بىر كۈن سەدىقە بولىدۇ، قەرز ئادا قىلىش ۋاقتى توشقاندىن كىيىن يەنە ئۇزارتىپ بەرسە ھەر بىر كۈنگە يەنە ھەسسەلەپ ئەجىر قىتىلىدۇ.»</p>
41	<p>الله بولىدا بىر كۈن روزا تۇتۇش</p>	<p>«كىمكى الله بولىدا بىر كۈن روزا تۇتسا، الله ئۇنىڭ يۈزىنى دوزاختىن 70 يىللىق مۇساپە يىراق قىلىدۇ.»</p>
42	<p>ھەر ئايدا ئۈچ كۈن، ئەرەفات كۈنى ۋە ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتۇش</p>	<p>«ھەر ئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتۇش ئەجىردە ئۆمۈر بويى روزا تۇتقان بىلەن تەڭ بولىدۇ.» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەرەفات كۈنى روزا تۇتۇش ھەققىدە سورالغاندا: «ئۇ روزا ئۆتكەن يىل ۋە بۇ يىلنىڭ گۇناھىنى ئۆچۈرىدۇ» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتۇش ھەققىدە سورالغاندا: «ئۆتكەن يىلنىڭ گۇناھىنى ئۆچۈرىدۇ» دەپ جاۋاب بېرىدۇ.</p>
43	<p>شەۋۋال ئېيىدا ئالتە كۈن روزا تۇتۇش</p>	<p>«كىمكى رامزان ئېيىنىڭ روزىسىنى تۇتسا، ئاندىن ئۇنىڭغا ئەگەشتۈرۈپ شەۋۋال ئېيىدا ئالتە كۈن روزا تۇتسا، ئۆمۈر بويى روزا تۇتقان بىلەن ئوخشاش بولىدۇ.»</p>
44	<p>تەراۋىھنى ئىمام تۈگەتكەنگە قەدەر بىرلىكتە ئوقۇش</p>	<p>«تەراۋىھ نامىزىنى ئىمام تۈگەتكەنگە قەدەر ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە ئوقۇغان ئادەم ھەقىقەتەن بىر كېچە تەھەججۇد ناماز ئوقۇغان ھېسابلىنىدۇ.»</p>
45	<p>رامزان ئېيىدا ئۆمرە قىلىش</p>	<p>«رامزاندا قىلغان ئۆمرەنىڭ ساۋابى ھەج قىلغانغا باراۋەر بولىدۇ، ياكى مەن بىلەن بىرگە ھەج قىلغاننىڭ ساۋابىغا باراۋەر بولىدۇ.» «بەيتۇللاھنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىپ، ئىككى رەكەت ناماز ئوقۇغان كىشى بىر قۇل ئازات قىلغاننىڭ ساۋابىغا ئېرىشىدۇ.»</p>
46	<p>ھەج مەبەرۇر (ئۆلچەملىك ھەج) قىلىش</p>	<p>«ھەج قىلغۇچى ئىھرامدىكى ۋاقتتا، ئىھرامدا سادىر قىلىش چەكلەنگەن ئىشلاردىن ساقلانغان ھالدا الله نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ گۇناھ ئىشلىمەستىن ھەج قىلسا، گۇناھلىرىدىن خۇددى ئانىسىدىن تۇغۇلغاندەك پاك بولۇپ قايتىدۇ.» «ھەج مەبەرۇرنىڭ مۇكاپاتى جەننەتتىن ئىبارەتتۇر.»</p>
47	<p>زۇلھەججە ئېيىنىڭ دەسلەپكى ئون كۈنىنىڭ پەزىلىتى</p>	<p>«الله قا مۇشۇ كۈنلەردە يەنى زۇلھەججە ئېيىنىڭ دەسلەپكى ئون كۈنىدە قىلىنغان ياخشى ئەمەللەردىن سۆيۈملۈكرەك ئەمەل يوق.» بۇنى ئاڭلىغان ساھابىلار: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! الله بولىدا قىلىنغان جىھادىمۇ بۇ ئەمەلگە تەڭ بولالامدۇ؟» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «الله بولىدا قىلىنغان جىھادىمۇ تەڭ بولالمايدۇ، پەقەت جېنى ۋە مېلى بىلەن جىھادقا چىققان، ھېچ نەرسىسى قايتىمىغان (يەنى ئۆزى شېھىت بولغان، مېلى شۇ جىھادقا ئىشلىتىلگەن) ئادەم ئۇنىڭدىن مۇستەسنادۇر.» دېگەن.</p>
48	<p>قۇربانلىق قىلىش</p>	<p>پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! قۇربانلىق قىلىشنىڭ ھۆكۈمى نېمە؟» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىر قۇربان ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدۇر» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئۇلار: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! بىز ئۇنىڭدىن قانداق ياخشىلىققا ئېرىشىمىز؟» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭ ھەربىر تۈكى ئۈچۈن بىر ياخشىلىققا ئېرىشىمىز» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئۇلار: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! بۇگۈنمۇ شۇنداق بولامدۇ؟» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەربىر تال يۇڭغا بىر ياخشىلىق بېرىلىدۇ» دەپ جاۋاب بېرىدۇ.</p>
49	<p>ئالىمنىڭ ئەجرى ۋە ئۇنىڭ پەزىلىتى</p>	<p>«ئالىمنىڭ ئابىدقا بولغان ئارتۇقچىلىقى مېنىڭ سىلەردىن ئەڭ تۆۋەن كىشىگە بولغان ئارتۇقچىلىقىمغا ئوخشايدۇ.» ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «شەك-شۈبھىسىزكى، ئىنسانلارغا ياخشىلىق ئۆگەتكۈچىگە الله رەھمەت قىلىدۇ، الله نىڭ پەزىلىتى، ئاسمان ۋە زېمىندىكى جانلىقلار، ھەتتا ئۇۋىسىدىكى چۈمۈلىلەر، دېڭىزدىكى بېلىقلاردىن تارتىپ ھەممىسى ئۇنىڭغا رەھمەت تەلەيدۇ.»</p>
50	<p>الله تىن شېھىتلىكنى راستچىللىق بىلەن تىلەش</p>	<p>«كىمكى الله تىن شېھىتلىكنى راستچىللىق بىلەن تىلەسە، گەرچە ئۇ تۆشكى ئۈستىدە ئۆلۈپ قالسىمۇ، الله ئۇنى شېھىتلەر دەرىجىسىگە يەتكۈزىدۇ.»</p>
51	<p>الله تىن قورقۇپ يىغلاش</p>	<p>«كىمكى تۈرلۈك كۆزنى دوزاخ كۆيدۈرمەيدۇ، بىرى، الله تىن قورقۇپ ياش تۆككەن كۆز، يەنە بىرى، كېچىنى الله يولىدا كۈزەنچىلىك قىلىپ ئۆتكۈزگەن كۆز.»</p>
52	<p>الله قاتەۋەككۈل قىلىش ۋە بەدەننى داغلاش، كىشىلەرنى قۇل قىلىش، شۇم پال ئېلىشنى تاشلاش</p>	<p>پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا چۈشىدە پۈتۈن ئۈمەتلەر كۆرسىتىلدى. ئۇ ئۆز ئۈمىتىنى كۆردى، ئۇلارنىڭ ئىچىدە ھېسابمۇ ئېلىنماستىن، ئازالمۇ قىلىنماستىن جەننەتكە كىرىپ كېتىدىغان 70 مىڭ كىشى بولۇپ، ئۇلار تەننى داغلىمايدىغان، كىشىلەرنى قۇل قىلمايدىغان، شۇم پال ئالمايدىغان، پەرۋەردىگارىغا ھەمىشە تەۋەككۈل قىلىدىغان كىشىلەردۇر.</p>
53	<p>كىچىك بەرزەنتلەرنى قالدۇرۇپ ئۆلۈپ كەتكەن كىشىنىڭ ئەجرى</p>	<p>«الله بالاغەتكە بەتمىگەن ئۈچ بەرزەنتنى قالدۇرۇپ ئۆلۈپ كەتكەن ھەرقانداق مۇسۇلماننى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ.»</p>

54	«الله تائالا: ئەگەر بەندەمنى ئۇنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك ئىككى نەرسىسى بىلەن سىنىسام، ئاندىن ئۇ سەۋر قىلسا، مەن ئۇ ئىككى نەرسىسىنىڭ بەدىلىگە ئۇنىڭغا جەننەتنى بېرىمەن، دېدى. الله ئۇنىڭ ئىككى كۆزىنى دېمەكچى.»	كۆزدىن ئايرىلىپ قېلىش ۋە ئۇنىڭغا سەۋر قىلىش
55	«سەن بىرەر ئىشنى چوقۇم الله تائالادىن قورقۇپ تاشلايدىكەنسىەن، الله ساڭا ئۇنىڭدىن ياخشى نەرسىنى بېرىدۇ.»	بىرەر ئىشنى الله تىن قورقۇپ تەرك ئېتىش
56	«كىمكى ماڭا ئىككى ساقلىنىش ئارىسىنى ۋە ئىككى پۇتىنىڭ ئارىسىنى ساقلاش كاپالىتىنى بەرسە، مەن ئۇنىڭ جەننەتكە كىرىشىگە كاپالەتلىك قىلىمەن.» يەنى تىل بىلەن جىنسىي ئەزانى دېمەكچى.	جىنسىي ئەزا ۋە تىلنى ساقلاش
57	«كىمكى ئۆيىگە كىرگەندە ۋە ئالدىغا تاماق كەلگەندە، الله نى تىلغا ئالسا (يەنى "بىسىملاھ" دېسە)، شەيتان ھەمراھلىرىغا: سىلەرگە ھېچ قونالغۇ يوق، كەچلىك تاماقمۇ يوق، دېيىدۇ. ئەگەر ئۇ ئۆيىگە كىرگەندە، الله نى تىلغا ئالمىسا، شەيتان ھەمراھلىرىغا: سىلەرگە قونالغۇ جاي تېپىلدى، دېيىدۇ. ئەگەر ئۇ ئالدىغا تاماق كەلگەندە، الله نى تىلغا ئالمىسا، شەيتان ھەمراھلىرىغا: سىلەرگە قونالغۇ جاي ھەم كەچلىك تاماقمۇ تېپىلدى، دېيىدۇ.»	ئۆيگە كىرگەندە ۋە تاماق بېگەندە "بىسىملاھ" دېيىش
58	«كىمكى يېمەك-ئىچمەكتىن كېيىن: بۇ تاماقنى ماڭا مېنىڭ كۈچ - قۇۋۋىتىمىزىز رىزق قىلىپ بەرگەن الله قا ھەمدۇ-سانالار بولسۇن! دېسە، ئۇنىڭ ئىلگىرى ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.» «كىمكى يېڭى كىيىم كىيگەندىن كېيىن: بۇ كىيىمنى ماڭا مېنىڭ كۈچ - قۇۋۋىتىمىزىز رىزق قىلىپ بەرگەن الله قا ھەمدۇ-سانالار بولسۇن! دېسە، ئۇنىڭ ئىلگىرى ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»	يېمەكتىن ۋە يېڭى كىيىم كىيگەندىن كېيىن الله قا ھەمدە ئېيتىش
59	فانىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن خىزمەتچى بېرىشنى سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىزى ۋە ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: «ئىككىڭلارغا سىلەر سورىغان نەرسىدىنمۇ ياخشى نەرسىنى ئۆگىتىپ قويمايۇ؟ ئۇخلىماقچى بولۇپ تۆشەككە كەلگىنىڭلاردا 34 قېتىم تەكبىر، 33 قېتىم تەسبىھ، 33 قېتىم ھەمدە ئېيتىڭلار. ئىككىڭلار ئۈچۈن مۇشۇنداق قىلىش خىزمەتچىدىن ياخشىدۇر» دېيىدۇ.	جايا-مۇشەققەتنىڭ يېنىكلىنىشىنى الله تىن تىلىگەن كىشى
60	«ئەگەر سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئايالى بىلەن يېقىنچىلىق قىلماقچى بولغاندا: بىسىملاھ ئى الله! بىزدىن شەيتاننى يىراق قىلغىن، بىزگە رىزق قىلىپ بەرگەن نەرسىدىنمۇ شەيتاننى يىراق قىلغىن! دېسە، شۇ قېتىمدا ئىككىسىدىن يەزىنت بولۇپ قالسا، شەيتان شۇ يىلغا مەڭگۈ زىيان يەتكۈزۈلمەيدۇ.»	جىنسىي مۇناسىۋەتتىن بۇرۇن دۇئا قىلىش
61	«بەش ۋاخ نامىزىنى ئۆتىگەن، رامىزان روزىسىنى نۇتقان، ئىيىت - نۇمۇسىنى ساقلىغان ۋە ئېرىگە ئىتائەت قىلغان ئايالغا، جەننەت دەروازىلىرىنىڭ قاپىسىنى خاسىڭىز، شۇنىڭدىن كېرىڭ! دېيىلىدۇ.» «ئېرى رازى بولغان ھالدا ئۇلۇپ كەتكەن ھەرقانداق ئايال جەننەتكە كېرىدۇ.»	خوتۇننىڭ ئېرىنى رازى قىلىشى
62	«ئاللاھنىڭ رازىلىقى ئانا-ئانىنىڭ رازىلىقىغا باغلىق.» «بىزنىڭ كەڭرى بولۇشى ۋە ئۆمىرىنىڭ ئۇزۇن بولۇشىنى ئۈمىد قىلغان كىشى ئۇرۇق - تۇغقانلىرىغا سىلە - رەھىم قىلسۇن!»	ئانا-ئانىغا ئېھسان، قېرىنداشلىرىغا سىلە - رەھىم قىلىش
63	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: «مەن ۋە يېتىمى كاپالىتىگە ئالغۇچى جەننەتتە مانا مۇشۇنداق بولىمىز.» دېگەن.	يېتىمگە كاپالەتلىك قىلىش
64	«شەك - شۈبھىسىزكى، مۆمىن ياخشى ئەخلاقى بىلەن كېچىسى قىيامدا تۇرغۇچى، كۈندۈزى روزا تۇتقۇچىنىڭ ئەجرىگە ئېرىشىدۇ.» «ئەخلاقى ياخشى بولغان كىشىگە جەننەتنىڭ ئالىي جايىدىن بىر قەسىر بېرىلىدىغانلىقى ئۈچۈن... كېيىللىك قىلىمەن.»	ياخشى ئەخلاق
65	«شەك - شۈبھىسىزكى، الله بەندىلىرى ئىچىدىن رەھىمدىل كىشىلەرگىلا رەھمەت قىلىدۇ.» «سىلەر يەر يۈزىدىكى كىشىلەرگە رەھىم-شەپقەت قىلساڭلار، ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلىدۇ.»	رەھىمدىللىق ۋە كۆيۈنۈش
66	«سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆزىگە ياخشى كۆرگەن نەرسىنى مۇسۇلمان قېرىندىشى ئۈچۈنمۇ ياخشى كۆرمىگىچە ھەقىقىي مۆمىن بولالمايدۇ.»	مۇسۇلمانلارغا ياخشىلىق ئۈمىد قىلىش
67	«ھاي يەقەت ياخشىلىققا كەلتۈرىدۇ.» «ھاي ئىماننىڭ جۈملىسىدىندۇر.» «ھاي قىلىش، ئەتىر ئىشلىتىش، مېسۋاك ئىشلىتىش ۋە نىكاھلىنىشتىن ئىبارەت مەزكۇر تۆت ئىش پەيغەمبەرلەرنىڭ سۈننەتلىرىدىن ئىبارەتتۇر.»	ھاي قىلىش
68	بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئەسسالامۇ ئەلەيكمۇ! دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ، ئون ياخشىلىققا ئېرىشتى» دېدى. ئاندىن يەنە بىر ئادەم كېلىپ: ئەسسالامۇ ئەلەيكمۇ ۋە رەھمەتۇللاھى! دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ، يىگىرمە ياخشىلىققا ئېرىشتى» دېدى. ئاندىن يەنە بىر ئادەم كېلىپ: ئەسسالامۇ ئەلەيكمۇ ۋە رەھمەتۇللاھى ۋە مەرەكاتوھۇ! دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ، ئوتتۇز ياخشىلىققا ئېرىشتى» دېدى.	سالام بېرىش

69	قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈش	«كىمكى مۇسۇلمان ئۇچراشقاندا قول ئېلىشىپ كۆرۈشسە، ئۇلار ئايرىلىپ كېتىشتىن ئىلگىرى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»
70	مۇسۇلماننىڭ ئايرۇپىنى قوغداش	«كىمكى بىر مۇسۇلمان قېرىندىشىنىڭ ئايرۇپىنى قوغدىسا، قىيامەت كۈنى ئالە ئۇنى دوزاختىن قوغدايدۇ.»
71	ياخشىلارنى دوست تۇتۇش ۋە ھەمسۆھبەت بولۇش	«سىز (قىيامەت كۈنى) ئۆزىڭىز ياخشى كۆرگەن كىشى بىلەن بىرگە بولسىز.» ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: "ساھابىلار ھېچ نەرسىدىن مۇشۇ ھەدىستىن خۇشال بولغاندەك خۇشال بولمىغان".
72	ئالە رازىلىقى ئۈچۈن دوست بولغانلار	«ئۇلۇغ ۋە بۈيۈك ئالە مۇنداق دەيدۇ: «مېنى ئۇلۇغلاپ دوست تۇتۇشقانلار ئۈچۈن نۇردىن مۇنبەرلەر بولۇپ، يەيغەمبەرلەر ۋە شېھىتلەر مۇ ئۇلاردەك بولۇشنى ئارزۇ قىلىپ كېتىدۇ.»
73	مۇسۇلمان قېرىندىشىغا دۇئا قىلغان كىشى	«كىمكى مۇسۇلمان قېرىندىشىغا ياخشىلىق تىلەپ، ئۇ يوق يەردە دۇئا قىلسا، ئاللاھ ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىدۇ، ئۇنىڭغا مۇئەككەل يەرىشتە: ئالە دۇئاڭنى ئىجابەت قىلسۇن ۋە شۇ دۇئاڭنىڭ ئوخشىشى ساڭمۇ بولسۇن! دەيدۇ.»
74	ئەر-ئايال مۆمىنلەرگە مەغپىرەت تىلەش	«كىمكى مۆمىن ئەرلەرگە ۋە مۆمىن ئاياللارغا مەغپىرەت تىلەسە، ئالە ئۇنىڭغا ھەر بىر مۆمىن ئەر ۋە مۆمىن ئايالنىڭ باراۋىرىدە ياخشىلىق يۈتدۇ.»
75	يولدىن ئەزىيەتلىك نەرسىلەرنى ئىلمۈپتىش	«مەن يول ئۈستىدىن كىشىلەرگە ئەزىيەت يەتكۈزۈدىغان بىر دەرەخنى كېسىۋەتكەنلىكى ئۈچۈن جەننەتتە ئايلىنىپ يۈرگەن بىر ئادەمنى كۆردۈم.»
76	جېدەل - ماجىرا ۋە يالغان سۆزلەشنى تەرك ئېتىش	«گەرچە ھەقىقەت بولسىمۇ، جېدەل - ماجىرانى تەرك ئەتكەن كىشىگە جەننەتنىڭ ئاستى تەرىپىدىن بىر قەسىر بېرىلىدىغانلىقىغا، چاخچاق قىلىش جەريانىدا بولسىمۇ، يالغان سۆزلەشنى تەرك ئەتكەن كىشىگە جەننەتنىڭ مەركىزىدىن بىر قەسىر بېرىلىدىغانلىقىغا كاپالەتلىك قىلىمەن.»
77	ئاچچىقنى يۈتۈش	«كىمكى ئۆچ ئېلىشقا قادىر بولۇپ تۇرۇپ ئاچچىقنى بۇتسا، ئالە ئۇنى قىيامەت كۈنى خالايقنىڭ ئالدىدا ئىسمىنى چاقىرىپ، ھۆر - پەرىلەردىن خالىغىنىنى تاللىۋېلىش ئىمتىيازىنى بېرىدۇ.»
78	ياخشىلىق ياكى يامانلىق بىلەن گۇۋاھلىق بېرىش	«سىلەر ياخشىلىق بىلەن گۇۋاھلىق بەرگەن كىشىگە جەننەت ۋاجىپ بولىدۇ، سىلەر يامانلىق بىلەن گۇۋاھلىق بەرگەن كىشىگە دوزاخ ۋاجىپ بولىدۇ. سىلەر ئالە نىڭ يەر يۈزىدىكى گۇۋاھچىلىرىسىلەر...»
79	مۇسۇلماننى قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش، ئىشلىرىغا ياردەملىشىش، گەپىنى يېيىش	«كىمكى بىر مۇسۇلماننى دۇنيانىڭ بىر قىيىنچىلىقىدىن قۇتۇلدۇرۇپ قويسا، ئالە ئۇنى قىيامەتنىڭ بىر قىيىنچىلىقىدىن قۇتۇلدۇرۇپ قويىدۇ. كىمكى ئىشى قىيىن بولۇپ قالغان ئادەمنىڭ ئىشىنى ئاسانلاشتۇرۇپ بەرسە، ئالە ئۇنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك ئىشلىرىنى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىدۇ. كىمكى بىر مۇسۇلماننىڭ ئەيىبىنى باپسا، ئالە دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئۇنىڭ ئەيىبىنى بايدۇ. كىمكى مۇسۇلمان قېرىندىشىنىڭ ياردەمىدىلا بولىدىكەن، ئالە ئۇنىڭ ياردەمىدە بولىدۇ...»
80	ئاخىرەتنى مۇھىم بېلىش	«كىمكى غەمى ئاخىرەت بولسا، ئالە ئۇنىڭ دىلىغا بەھاجەتلىكنى ئورنىتىدۇ، ئۇنىڭ چېچىلاڭغۇ ئىشلىرىنى يىغىپ بېرىدۇ، مال - دۇنيا ئۇنىڭغا ئۇ خالىمىسىمۇ، كېلىپ تۇرىدۇ.»
81	باشلىقنىڭ ئادىللىقى، ياشنىڭ ياخشى ئادەم بولۇپ يېتىلىشى، مەسچىتتە باغلىنىش، ئالە نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن دوستلىشىش	«ئالە نىڭ سايبىسىدىن باشقا ھېچ سايبە يوق كۈندە ئالە ئۆز سايبىسىدىن سايبە بېرىلىدىغان يەتتە تۈرلۈك كىشى بار بولۇپ، بىرىنچى: ئادىل خەلىپە. ئىككىنچى: يەرۋەردىكارغا ئىبادەت قىلىپ يېتىلگەن ياش. ئۈچىنچى: قەلبى ھەمىشە مەسچىتتە باغلانغان ئادەم. تۆتىنچى: ئالە نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ دوستلاشقان، شۇ دوستلۇق ئۈستىدە جەم بولغان ۋە شۇ دوستلۇق ئۈستىدە ئايرىلغان كىشى ئادەم. بەشىنچى: ئېسىلزا دە ۋە جىرايلىق ئايال بىر تۆشەكتە بولۇشنى تەلەپ قىلسا، مەن ھەقىقەتەن ئالە تىن قورقىمەن... دەپ رەت قىلغان ئادەم. ئالتىنچى: ئۇڭ قولى سەرىپ قىلغان نەرسىنى سول قولى بىلمىگەندەك دەرىجىدە بوشۇرۇن سەدىقە بەرگەن ئادەم. يەتتىنچى: يالغۇز جايدا ئالە نى ياد ئېتىپ كۆزلىرىدىن تاراملاب ياش تۆككەن ئادەم.»
82	ئىستىغپار ئېيتىش	«كىمكى داۋاملىق ئىستىغپار ئېيتىشنى ئۆزىگە ئادەت قىلسا، ئالە ئۇنىڭ ھەر بىر مۇشەققەت ئىشى ئۈچۈن چىقىش يولى، ھەر بىر غەمى ئۈچۈن خالاسلىق، كۈتۈلمىگەن يەردىن خۇشاللىق ۋە رىزق بېرىدۇ.»

مەنى قىلىنغانلىقى رېۋايەت قىلىنغان ئىشلار

No	مەنى قىلىنغان ئىش	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ :
1	ئەمەل قىلىشتىكى مەقسەت	«اللھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: مەن شېرىك كەلتۈرگۈچىلەرنىڭ شېرىكىدىن بەھاجەتمەن. كىمكى بىرەر ئەمەلنى مەندىن باشقا نەرسىنى ماڭا شېرىك قىلىپ قىلسا، مەن ئۇنى ۋە ئۇنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىسىنى تاشلىۋېتىمەن».
2	كۆرۈنۈشى گۈزەل، قىلىبى بۇزۇق	قىيامەت كۈنى تەھامە تىغىدەك ياخشىلىقلار بىلەن كىلىدىغان، ئەمما ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى كېرەكسىز تۈزاندغا ئايلاندۇرۇۋېتىدىغان كىشىلەرنى بىلىمەن دېۋىدى، سەۋىيان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئى رەسۇلۇللاھ! ئۇلارنى بىزگە سۈپەتلەپ بەرسىلە، بىز بىلىمەستىن ئۇلاردىن بولۇپ قالمايلى يەنە؟! دېدى، رەسۇلۇللاھ: ئەمما ئۇلار سىلەرنىڭ قېرىنداشلىرىڭلار، كېچىلىرى سىلەردەك ئىبادەت قىلىدۇ، لېكىن ئۇلار يالغۇز جايدا ئاللاھ چەكلىگەن نەرسىلەردىن ئۆزىنى تۇتالمايدىغان كىشىلەردۇر».
3	تەكەببۇرلۇق	«قەلبىدە زەررىچىلىك كىبرى بار كىشى جەننەتكە كىرمەيدۇ» كىبىرلىك دېگەن ھەقنى ئىنكار قىلىش ۋە كىشىلەرنى كەمسىتىشتىن ئىبارەتتۇر.
4	كىيىمنى سورمىدۇرۇپ كېيىش	ئىشتان-كۆينەك ۋە سەللە قاتارلىق كىيىملەرنى چوڭچىلىق قىلىپ ئۇزۇن كىيگەن كىشىلەرگە قىيامەت كۈنى ئاللاھ قارمايدۇ».
5	ھەسەت قىلىش	«ھەسەت قىلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭلار. شەك - شۈبھىسىزكى، ھەسەت ياخشىلىقنى خۇددى ئوت ئۈنۈنى ياكى چاتقالنى كۆيدۈرۈۋەتكەندەك كۆيدۈرۈۋېتىدۇ».
6	جازانە ۋە ئۆسۈم	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جازانە يېگۈچىگە ۋە يېدۈرگۈچىگە لەنەت ئېيتتى. «ئۆسۈم ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ بىر تەڭگە جازانە يېگەن كىشىنىڭ گۇناھى 36 قېتىم زىنا قىلغۇچىنىڭ گۇناھىدىن ئېغىردۇر».
7	ھاراق ئىچكۈچى	«ھاراقكەش، سېھىرگە ئىشەنگۈچى، سىلە-رەھىمنى ئۇزۇپ قويغۇچى جەننەتكە كىرمەيدۇ».
8	يالغانچىلىق	«كىشىلەرنى كۈلدۈرۈش ئۈچۈن يالغان سۆزلىگەن كىشىنىڭ ھالغا ۋاي! ئۇنىڭ ھالغا ۋاي! ئۇنىڭ ھالغا ۋاي!»
9	جاسۇسلۇق قىلىش	«كىمكى ئادەملەرنىڭ سۆزىنى (يەنى بىرسىنىڭ بېلىشىنى خالمايدىغان سۆزلىرىنى) تىڭشسا، قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ قۇلقىغا ئېرىتىلگەن قوغۇشۇن قۇيۇلىدۇ».
10	رەسىم سىزىش	«شەك - شۈبھىسىزكى، قىيامەت كۈنى ئەڭ ئېغىر ئازابقا دۇچار بولىدىغانلار جانلىقلارنىڭ رەسىمىنى سىزغۇچىلاردۇر» «ئىت ۋە سۈرەت بار ئۆيگە پەرىشتىلەر كىرمەيدۇ».
11	چېقىمچىلىق	«چېقىمچى جەننەتكە كىرمەيدۇ» چېقىمچىلىق بولسا؛ بۇزغۇنچىلىق قىلىش مەقسىتىدە كىشىلەر ئارىسىدا گەپ توشۇشنى كۆرسىتىدۇ.
12	غەيۋەت قىلىش	«غەيۋەتنىڭ نېمىلىكىنى بىلمەسلىرى؟» بۇنى ئاڭلىغان ساھابىلار: اللھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ياخشى بىلىدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قېرىندىشىڭنى ئۇ ياقىتۇرمايدىغان نەرسىلەر بىلەن تىلغا ئېلىشتۇر» دېدى. ئاندىن: قېرىندىشىمدا مەن دېگەن سۈپەتلەر تېپىلسىچۇ؟ دەپ سورىۋېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر ئۇنىڭدا سەن دېگەن نەرسىلەر تېپىلسا، غەيۋەت قىلغان بولىسەن، ئەگەر ئۇنىڭدا ئۇ نەرسىلەر تېپىلمىسا، ئۇنىڭغا بوھتان قىلغان بولىسەن» دېدى.
13	لەنەت قىلىش	«مۇسۇلمانغا لەنەت ئېيتىش ئۇنى ئۆلتۈرگەنگە ئوخشاشتۇر». «شامالنى تىللىماڭلار، چۈنكى ئۇمۇ بۇيرۇلغۇچى، كىمكى لەنەتكە لايىق بولمىغان نەرسىگە لەنەت ئېيتىدىكەن، ئېيتقان سۆزى ئۆزىگە قايتىدۇ».
14	باشقىلارنىڭ سىرىنى ئىچىش	«شەك - شۈبھىسىزكى، قىيامەت كۈنى اللھ نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ يامان ئاقىبەتكە قالىدىغان ئادەم خوتۇنى بىلەن بىر تۈشەكتە بولغان، ئاندىن خوتۇنىنىڭ سىرىنى تارقىتىۋەتكەن ياكى ئايالى بىلەن بولغان ئىشلارنى باشقىلارغا دېگەن ئادەمدۇر».
15	يامان قىلىق ۋە ئەدەپسىزلىك	«قىيامەت كۈنى اللھ نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ يامان ئاقىبەتكە قالىدىغان كىشى باشقىلار ئۇنىڭ ئەخلاقسىزلىقىدىن قورقۇپ ئالاقە قىلىشنى تەرك ئەتكەن كىشىدۇر» «ئادەم پەرزەنتىنىڭ خاتالىقلىرىنىڭ كۆپى تىلىنىڭ سەۋەبىدىن بولىدۇ».
16	مۇسۇلمانغا كۇفرلىق بىلەن بوھتان قىلىش	«قايسى بىر ئادەم قېرىندىشىغا: ئى كاپىر! - دېسە، چوقۇم ئىككىسىنىڭ بىرى شۇ سۆز بىلەن ئادا - جۇدا بولىدۇ. ئەگەر قېرىندىشى ئۇنىڭ دېگىنىدەك كاپىر بولسا بولىدى، كاپىر بولمىسا، ئۇ سۆز دېگۈچىنىڭ ئۆزىگە قايتىدۇ».

17	باشقا ئادەمنى دادام دىيىش	«كىمكى بىلىپ تۇرۇپ ئاتىسىدىن باشقا ئادەمنى "دادام" دەپ دەۋا قىلسا، جەننەت ئۇنىڭغا ھارام بولىدۇ.» «كىمكى دادىسىدىن يۈز ئۆرۈيدىكەن كۇفرىلىق قىلغان بولىدۇ.»
18	مۇسۇلماننى قورقۇتۇش	«بىر مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلماننى قورقۇتۇشى توغرا ئەمەس.» «كىمكى بىر قېرىندىشىغا تۆمۈر تەڭلىسە، ئۇنى تاشلىغانغا قەدەر پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا لەنەت ئېيتىدۇ.»
19	ئىسلام يۇرتىدا ئامانلىق بېرىلگۈچىنى ئۆلتۈرۈش	«كىمكى مۇسۇلمانلار ئامانلىق بەرگەن بىر كاپىرنى ناھەق ئۆلتۈرۈپ قويسا، جەننەتنىڭ يۇرتىنىمۇ يۇرىيالىمايدۇ. جەننەتنىڭ يۇرتى يىللىق مۇساپىدىن يۇرپ تۇرىدۇ.»
20	الله نىڭ ئەۋلىيالىرىنى (دوستلىرىنى) دۈشمەن تۇتۇش	«الله ئائىلا مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى مېنىڭ دوستۇمغا دۈشمەنلىك قىلسا، مەن ئۇنىڭغا قارشى جەڭ ئېلان قىلىمەن.»
21	مۇناپىق ۋە پاسىققا ھۆرمەت بىلدۈرۈش	«مۇناپىق "خوجاين" بولغان تەقدىردىمۇ ئۇنى خوجاينىم دېمەڭلار، بۇ سۆزۈڭلار بىلەن ئۇلۇغ پەرۋەردىگارڭلار الله نى غەزەپلەندۈرسىلەر.»
22	مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلىش	«ئۇستىگە مەسئۇلىيەت يۈكلەنگەن كىشىلەر قول ئاستىدىكىلەرگە خىيانەت قىلغان ھالدا ئۆلسە، الله ئۇنىڭغا جەننەتنى ھارام قىلىدۇ.»
23	پەتمۇا بېرىش	«بىر ئۇغا بىلمەي تۇرۇپ خاتا پەتمۇا بەرگەن بولسا، ئۇنىڭ گۇناھى پەتمۇا بەرگۈچىگە بولىدۇ.»
24	جۈمە ۋە دىگەر نامىزىنى تەرك ئېتىش	«كىمكى جۈمە نامىزىنى ھورۇنلۇق قىلىپ ئۈچ قېتىم (تۈزرىسىز) تەرك ئەتسە، الله ئۇنىڭ قەلبىگە مۆھۈر بېسىۋېتىدۇ.» «كىمكى دىگەر نامىزىنى قەستەن تەرك ئەتسە ئەمەللىرىنىڭ بىكار بولۇپ كېتىشىگە سەۋەپ بولىدۇ.»
25	نامازغا سەل قاراش	«بىز بىلەن كاپىرلارنىڭ ئارىسىدىكى پەرق نامازدۇر، كىمكى ئۇنى قەستەن تەرك ئەتسە، ھەقىقەتەن كاپىر بولىدۇ.» «كىشى بىلەن شىركىنىڭ ئارىسىدىكى پەرق نامازنى تەرك ئېتىشتۇر.»
26	ناماز ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈش	«ناماز ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتكۈچى بۇنىڭ گۇناھىنى بىلسە ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇنىڭ 40 تۈرۈشى (40 مەنۇتۇمۇ، 40 كۈنۈمۇ، 40 ئايىمۇ، 40 يىلمۇ ئېنىق ئەمەس) نامازخانىنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندىن ياخشى بولاتتى.»
27	نامازخانلارغا ئەزىيەت يەتكۈزۈش	«خام پىياز، خام سامساق يېگەن كىشى مەسچىتىمىزگە يېقىنلاشمىسۇن! شەك - شۈبھىسىزكى، پەرىشتىلەر، ئىنسانلار سەسكەنگەن نەرسىدىن سەسكىنىدۇ.»
28	يەر - زېمىنى تارتىۋېلىش	«كىمكى بىر غېرىج يەرنى زۇلۇم قىلىپ تارتىۋالسا، قىيامەت كۈنى الله ئۇنىڭ بويىنغا يەتتە قات زېمىننى تاقاق قىلىپ سالىدۇ.»
29	الله نى غەزەپلەندۈرىدىغان سۆز	«شۈبھىسىزكى، ئىنسان بەزىدە الله نى غەزەپلەندۈرىدىغان سۆزنى ھېچ پەرۋا قىلماستىن قىلىپ تاشلايدۇ، شۇ سۆزنىڭ سەۋەبى بىلەن جەھەننەمنىڭ 70 يىللىق قەرىگە چۈشۈپ كېتىدۇ.»
30	الله نى ياد ئەتمەستىن تولا سۆزلەش	«الله نى ياد ئەتمەستىن تولا پاراك سالىماتلار! شەك - شۈبھىسىزكى، الله نى ياد ئەتمەستىن تولا سۆزلەش دىلنى قاساۋەتلىككە دۇچار قىلىپ قويىدۇ.»
31	گەپكە ماھىرلىقنى باشقىلارغا كۆرسىتىش	«شەك - شۈبھىسىزكى، قىيامەت كۈنى مەن ئەڭ يامان كۆرىدىغان ۋە مېنىڭ سورۇنۇمدىن ئەڭ يىراق بولىدىغانلار كوت - كوت، ئاغزىغا كەلگەننى سۆزلەيدىغان، تەكەببۇرلۇق قىلىپ باشقىلارغا گەپ بەرمەيدىغان ۋاتىلداق ئادەملەردۇر.»
32	ئاللاھنىڭ زىكرىدىن غاپىل بولۇش	«كىمكى بىرەر سورۇندا ئولتۇرۇپ ئاللاھنى ياد ئەتمەستىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت يوللىماستىن تۇرۇپ كېتىدىكەن، ئۇنىڭ ئۈستىدە ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ ھەقىقىي قاليدۇ، ئاللاھ ئۇلارنى خالىسا كەچۈرىدۇ، خالىسا جازالەيدۇ.»
33	مۇسۇلماننىڭ قايغۇسىنى كۆرگەندە خۇرسەن بولۇش	«مۇسۇلمان قېرىندىشىڭىزنىڭ قايغۇسىدىن خۇرسەن بولماڭ، ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلىپ، سىزنى ئۇنىڭ قايغۇسىغا مۇپتىلا قىلىپ قويۇشى مۇمكىن.» «كىمكى بىرەر كىشىنى خاتالىق تۈپەيلى ئەيىپلىسە، ئۇ ھاياتىنىڭ ئاخىرىغىچە شۇ گۇناھنى بىر قېتىم بولسىمۇ سادىر قىلىدۇ.»
34	ئاداۋەت قىلماسلىق توغرىسىدا	«مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلمان بىلەن ئۈچ كۈندىن ئارتۇق ئاداۋەت تۇتۇشى توغرا ئەمەس. كىمكى ياخشىلاشماستىن ئۆلۈپ كەتسە دوزاخقا كىرىدۇ.»
35	ناچار قىلمىشى بىلەن پەخىرلىنىش	«گۇناھ مەسىيەتنى ئاشكارا قىلمىغان بارلىق ئۈمىتىمىزنىڭ گۇناھى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ.»
36	ئەخلاقسىزلىق	«ناچار ئەخلاق ياخشى ئەمەللەرنىڭ ئەجرىنى خۇددى ئاچچىقسۇ ھەسەلنىڭ تەمىنى كەتكۈزۈۋەتكەندەك كەتكۈزۈۋاتىدۇ.»

37	ھەدىيەنى قايتۇرۇۋالغۇچى	«بەرگەن سوۋغىسىنى قايتۇرۇۋالغان كىشى قەي قىلىپ ئاندىن قۇسۇقىنى ئىچكەن ئىتقا ئوخشايدۇ.» «كىمكى بىر ئاغا بىرەر نەرسىنى بېرىپ بولغاندىن كېيىن ئۇنى قايتۇرۇۋېلىشى توغرا بولمايدۇ.»
38	قوشنىغا زۇلۇم قىلماسلىق توغرىسىدا	«خوشنىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلغاندىن، باشقا ئون ئايال بىلەن زىنا قىلغاننىڭ گۇناھى يەڭگىلەرەكتۇر، خوشنىسىنىڭ ئۆيىدىن بىر نەرسە ئوغرىلىغاندىن باشقا ئون ئۆيىدىن بىر نەرسە ئوغرىلاشنىڭ گۇناھى يەڭگىلەرەكتۇر.»
39	نامەھرەم ئاياللارغا قاراش	«كىشىنىڭ زىندان بولغان نېسۋىسى پۈتۈلگەن بولۇپ، ئۇ، ئۇنى چوقۇم تاپىدۇ. كۆزىنىڭ زىناسى قاراشتۇر، قۇلاقنىڭ زىناسى ئاڭلاشتۇر، تىلنىڭ زىناسى سۆزلەشتۇر، قولىنىڭ زىناسى تۇتۇشتۇر، پۇتىنىڭ زىناسى مېڭىشتۇر. كۆڭۈل ياخشى كۆرىدۇ ۋە ئارزۇ قىلىدۇ. جىنسى ئەزا ئۇنى تەستىقلايدۇ ياكى رەت قىلىدۇ.»
40	يات ئايالنىڭ قولىنى تۇتماسلىق توغرىسىدا	«ئەر كىشىنىڭ نامەھرەم ئايالنىڭ قولىنى تۇتقىنىدىن بېشىغا تۆمۈر توخماق بىلەن ئۇرۇلغىنى ياخشىدۇر». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن ئاياللار بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشمەيمەن» دېگەن.
41	چەكلەنگەن قاچىقۇۋىلىش (ئەششىغار)	«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەھر سىز (تويۇقسىز) قاچىقۇۋىلىشنى مەنئى قىلدى». چەكلەنگەن قاچىقۇۋىلىش بولسا؛ بىر ئادەم قىزىنى يەنە بىر ئادەمگە ئۇمۇ قىزىنى بېرىش بەدىلىگە بېرىدۇ. ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا مەھرى ھەققى بېرىش بولمايدۇ.
42	مېيىتقا ئۇن سېلىپ يىغلاش	«ئۇن سېلىپ يىغلانغان مېيىت قىيامەت كۈنى ئۆزىگە ئۇن سېلىپ يىغلانغانلىقى ئۈچۈن ئازابلىنىدۇ.» «مېيىت ئۆزىگە ئۇن سېلىپ يىغلانغانلىقى ئۈچۈن قەبرىسىدە ئازابلىنىدۇ.»
43	اللە نىڭ غەيرى بىلەن قەسەم قىلىش	«كىمكى اللە تىن باشقا نەرسە بىلەن قەسەم قىلىدىكەن، ھەقىقەتەن كاپىر بولغان ياكى شېرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ.» «كىمكى قەسەم قىلماقچى بولسا، اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلسۇن، بولمىسا شۇك تۇرسۇن.» «ئامانەتدارلىقى بىلەن قەسەم ئىچكەن كىشى بىزدىن ئەمەس.»
44	يالغان قەسەم ئىچىش	«كىمكى ھەددىدىن ئاشقان ھالدا يالغان قەسەم قىلىپ بىرەر مۇسۇلماننىڭ مېلىنى ئېلىۋالسا، اللە نىڭ غەزىپىگە ئۇچرىغان ھالدا مۇلاقات بولىدۇ.»
45	سودا - سېتىقتىكى قەسەم	«سودا - سېتىقتا كۆپ قەسەم قىلىشتىن ساقلىنىڭلار، چۈنكى ئۇ پايدا قىلغاندەك قىلىدۇ، ئەملىيەتتە بەرىكىتى كەتكۈزىلىدۇ.» «قەسەم مالنىڭ سېتىلىشىغا پايدا يەتكۈزىدۇ ئەمما ئۇنىڭ بەرىكىتىنى كەتكۈزۈپتىدۇ.»
46	كاپىرلارغا ئوخشىۋېلىش	«كىمكى بىر قەۋمگە ئوخشىۋالسا، ئۇ ئۇلاردىندۇر.» «باشقىلارغا ئوخشىۋالغان كىشى بىزدىن ئەمەس.»
47	قەبرە ئۈستىنى قوپۇرۇش	«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەبرىنى سۇۋاشنى، قەبرە ئۈستىدە ئولتۇرۇشنى ۋە ئۇنى قوپۇرۇشنى مەنئى قىلدى.»
48	خىيانەت قىلىش	«اللە قىيامەت كۈنى ئىلگىرى ۋە كېيىن ئۆتكەنلەرنىڭ ھەممىسىنى يىغقاندا، ھەر بىر خىيانەتچى ئۈچۈن بىر بايراق كۆتۈرۈلىدۇ. ئاندىن: بۇ پالانىنىڭ ئوغلى پالانىنىڭ خىيانەتدۇر، دېيىلىدۇ.»
49	قەبرە ئۈستىدە ئولتۇرۇش	«سەلەردىن بىرىڭلارنىڭ چوغ ئۈستىدە ئولتۇرۇشى، ئاندىن كىيىمگە ئوت تۇتۇشۇپ كېتىپ بەدىنىنى كۆيدۈرۈپ قويۇشى ئۇنىڭ ئۈچۈن قەبرە ئۈستىدە ئولتۇرۇشنى ياخشىدۇر.»
50	باشقىلاردىن ھۆرمەت تاما قىلىش	«كىشىلەرنىڭ ئۆزى ئۈچۈن قول قوۋۇشتۇرۇپ ھۆرمەتتە تۇرۇشنى ياخشى كۆرگەن كىشى، دوزاختىن ئۆزىنىڭ ئورنىنى تەييارلاپ قويسۇن.»
51	دۇنيا توپلاش ئۈچۈن مال سورا	كىمكى كىشىلەردىن ئورۇنسىز بىر نەرسە سورا شنى باشلايدىكەن، ئاللاھ ئۇ كىشىگە پىقىرچىلىقنىڭ ئېشىكىنى ئېچىۋاتىدۇ.» «كىمكى مال دۇنيا توپلاش نىيىتى بىلەن كىشىلەردىن ئاز ياكى كۆپ بولسۇن بىر نەرسە سورايدىكەن، دوزاخنىڭ ئوتىنى سوراغان بولىدۇ.»
52	سودا - سېتىقتا تىل بىرىكتۈرۈۋېلىش	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شەھەرلىكنىڭ سەھرىلىققا مال سېتىشنى مەنئى قىلدى ۋە: «سوددا تىل بىرىكتۈرۈۋالماڭلار، بىر ئادەم يەنە بىر قېرىندىشىنىڭ سودىسى ئۈستىگە سودا قىلمىسۇن!» دېدى.
53	يۇتۇپ كەتكەن نەرسىنى مەسچىتتە سۇرۇشتە قىلىش	«كىمكى بىر ئۇنىڭ يۇتۇپ كەتكەن نەرسىسىنى مەسچىتتە سۇرۇشتە قىلغانلىقىنى ئاڭلىسا: اللە ئۇنى ساڭا قايتۇرۇپ بەرمىسۇن! دېسۇن، چۈنكى مەسچىتلەر بۇنىڭ ئۈچۈن سېلىنمىغان.»
54	شەيتاننى تىللىمەسلىق	شەيتاننى تىللىمەڭلار، ئاللاھقا ئۇنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەپ سېغىنىڭلار. ساھابىلاردىن بىرى مۇنداق دېدى: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىر ئۇلاققا مىنگەشكەن ئېدىم، ئۇلاق

	توغرىسىدا	كىتىۋېتىپ مۇدۇرۇپ كەتكەندى، مەن: بەختسىز شەيتان دېسەم، يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بەختسىز شەيتان دېمەستىن مېنىڭ كۈچۈم بىلەن مۇدۇرۇپ كەتتى دېگىن، ئەگەر سەن ئۇنى تىللىساڭ ھاكىمى ئۆسۈپ چوڭىيىپ ئۆيدەك بولۇپ كېتىدۇ، لېكىن ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن دېسەڭ، شەيتان كىچىكلەپ چۆنىدەك بولۇپ قالىدۇ دېدى».
55	قىزىتمىنى تىللاش	قىزىتما كېسىلىنى تىللىماڭلار، تۆمۈرنىڭ داتلىرى ئوتتا تازىلانغاندەك، ئىنساننىڭ خاتالىقلىرى قىزىتما كېسىلىدە كەتكۈزىلىدۇ».
56	گۇمراھلىققا دەۋەت قىلىش	«كىمكى گۇمراھلىققا دەۋەت قىلسا، ئۇنىڭغا ئەگەشكەن كىشىلەرگە قانداق گۇناھ بولسا، ئۇنىڭغىمۇ گۇناھلاردىن ھېچنەرسە كېمەيتىلمەستىن ئوخشاش گۇناھ بولىدۇ».
57	سۇ ئىچكەندە مەنىنى قىلىنغان نەرسىلەر	«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۇلۇم ياكى سۇ قاچىسىنىڭ ئاغزىدىن سۇ ئىچىشنى مەنىنى قىلدى». «ئۇ يەنە ئۆرە تۈرۈپ سۇ ئىچىشنى مەنىنى قىلدى». «ئىچمىلىكىنى پۈۋەلەپ ئىچىشتىن چەكلىدى».
58	ئالتۇن ياكى كۈمۈش قاچىدا سۇ ئىچمەڭلار، يىپەك ۋە تاۋاردا كىيىم كىيمەڭلار (ئەرلەرگە سۇ ئىچىش)	«ئالتۇن ۋە كۈمۈش قاچىدا سۇ ئىچمەڭلار، يىپەك ۋە تاۋاردا كىيىم كىيمەڭلار (ئەرلەرگە قارىتىلغان)، ئۇ نەرسىلەر دۇنيادا كاپىرلار ئۇچۇندۇر، ئاخىرەتتە سىلەر ئۇچۇندۇر».
59	سول قول بىلەن سۇ ئىچىش	«سىلەردىن ھېچكىم سول قولى بىلەن تاماق يېمىسۇن ۋە سۇ ئىچمىسۇن، چۈنكى شەيتان سول قولى بىلەن يەيدۇ ۋە ئىچىدۇ».
60	سىلەر رەھىمنى ئۇرۇش	«سىلەر - رەھىمنى ئۇرۇپ قويغۇچى جەننەتكە كىرمەيدۇ».
61	رەسۇلۇللاھقا دۇرۇت ئېيتماسلىق	«مەن كۆز ئالدىدا تىلغا ئېلىنسام، ماڭا دۇرۇت ئېيتمىغان ئادەمنىڭ بۇرنى توپىغا مىلەنسۇن!» «مەن كۆز ئالدىدا تىلغا ئېلىنسام، ماڭا دۇرۇت ئېيتمىغان ئادەم بېخىلدۇر».
62	ئىت بېقىش	«كىمكى ئوۋ ئىتى ياكى چارۋا - ماللارنى قوغدايدىغان ئىتتىن باشقا ئىت باقسا، ئۇنىڭ ھەر كۈنى ئىككى قىيرات (ئىككى تاغدەك) ئەجرى ئازلايدۇ».
63	ھايۋانلارنى قىيناش	«بىر ئايال بىر مۈشۈكنى سولاپ قويۇپ ئۆلتۈرۈپ قويغانلىقى ئۈچۈن جازالىنىپ دوزاخقا كىرىپ كەتتى.» «جېنى بار نەرسىلەرنى غەزەپلىك ھالدا تۇتۇۋالماڭلار!».
64	ھايۋانلارغا قوڭغۇراق ئېسىپ قويۇش	«ئىچىدە ئىت ياكى قوڭغۇراق بار ھايۋانلارغا پەرىشتىلەر ھەمراھ بولمايدۇ.» «قوڭغۇراق شەيتاننىڭ نېپىدۇر».
65	گۇناھكار نېمەتلەندۈرۈلسە	ئاللاھنىڭ گۇناھ مەسىيەت ئۈستىدىكى كىشىلەرنى ئۇلار ئۈستىگە نەمەتلەندۈرۈۋاتقانلىقىنى كۆرگۈنىڭىزدە ئاللاھنىڭ ھېكمىتى تەدرىجلىكىنى تەقەززا قىلىدىغانلىقىنى بىلىپ يېتىسىز دەپ بۇ ئايەتنى تىلاۋەت قىلدى: « ئۇلار ئۆزلىرىگە قىلىنغان نەسىھەتنى ئۇنتۇغان چاغدا، ئۇلارغا (سىناش ئۈچۈن) پاراۋانلىقنىڭ ھەممە ئىشىكىلىرىنى ئېچىۋەتتۇق، ئۇلار تاكى ئۆزلىرىگە بېرىلگەن نېمەتلەردىن خۇشال - خۇرام تۇرغاندا (ئۇلارنى ئۇشتۇمۇت جازالىدۇق)، ئۇلار ھەسرەتتە قالدى».
66	مال - دۇنيانى ئەلا بىلىش	«اللە پۈتۈن خىيالى مال - دۇنيا بولغان كىشىنىڭ پىشانىسىگە موھتاجلىقىنى پۈتۈۋېتىدۇ، ئىشلىرىنى تېخىمۇ چېچىلاڭغۇ قىلىۋېتىدۇ. ئۇ پەقەت ئۆزىگە پۈتۈلگەن بايلىققىلا ئېرىشەلەيدۇ.»

مەڭگۈلۈك سەپەر يولۇڭ جەننەتكە ياكى دوزاخقۇدۇر

﴿ئى مۇئمىنلەر! اللەدىن قورقۇڭلار، ھەر ئادەم ئەتە (يەنى قىيامەت كۈنى) ئۈچۈن (ياخشى ئەمەللەردىن) نېمىلەرنى تەييارلىغانلىقىغا قارىسۇن!﴾

*** قەبرە: ئۇ، ئاخىرەتنىڭ ئەڭ دەسلەپكى مەنزىلى بولۇپ، كاپىر ۋە مۇناپىققا دوزاختىن، مۆمىنلەرگە جەننەتتىن بىر تۆشۈك ئېچىلىدۇ. گۇناھكارغا قەبرىدە ئازاب بولىدىغانلىقى رىۋايەت قىلىنىدۇ. مەسىلەن، سۈيۈدۈكتىن ساقلانماسلىق، چىقىمچىلىق، غەنمەتكە خىيانەت قىلىش، يالغانچىلىق، ناماز ئوقۇماي ئۇخلاش، قۇرئان ئوقۇماسلىق، زىنا قىلىش، بەچىمۇزالىق قىلىش، جازانە ۋە مۇسۇم يېيىش، قەرزنى قايتۇرماسلىق ۋە باشقىلارغا ئوخشاش گۇناھلار. **قەبرە ئازابىدىن** اللە تائالانىڭ رازىلىقىنى تىلەپ قىلىنغان خالىس ياخشى ئەمەللەر، ئۇ ئازابتىن پاناھ تىلەش، سۈرە مۇلىكىنى ۋە باشقا سۈرىلەرنى ئوقۇش **قۇتقۇزىدۇ**. شېھىت، جىھاد قىلىش ئۈچۈن ھەمىشە تەييار تۇرغۇچى، جۈمە كۈنى ئۆلگەن كىشى، قورساق ئاغرىقى ۋە باشقا سەۋەبلەر بىلەن ئۆلگۈچى **قەبرە ئازابىدىن ساقلىنىدۇ**.

*** سۈرىنىڭ چېلىنىشى: سۈر ناھايىتى چوڭ مۇڭگۈز بولۇپ، ئىسرافىل ئەلەيھىسسالام ئۇنى چېلىشقا بۇيرۇق كۈتۈپ ئاغزىغا ئەكىلىپ تۇتۇپ تۇرىدۇ. بىرىنچى قېتىملىق سۈر **قورقۇنچ** سۈرى بولۇپ، اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇ كۈندە سۈر چېلىنىدۇ، اللە خالىغانلاردىن (يەنى پەرىشتىلەر، پەيغەمبەر ۋە شېھىتلەردىن) باشقا ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ھەممىنى قورقۇنچ باسدۇ﴾. [سۈرە نەمل، 87 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] 40 يىلدىن كېيىن **تىرىلىش** سۈرى چېلىنىدۇ. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاندىن سۈر ئىككىنچى قېتىم چېلىنغاندا ناگاھان ئۇلار تۇرۇپ (نېمىگە بۇيرۇلىدىغانلىقىغا) قاراپ تۇرىدۇ﴾. [سۈرە زۇمەر، 68 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

*** تىرىلىش: ئاندىن اللە يامغۇر ياغدۇرىدۇ، جەسەتلەر قۇيرۇق تۇغۇرىدىن ئۈنۈپ چىقىدۇ. **ئۇلار يېڭىدىن يارىتىلىدۇ، ھەرگىز ئۆلمەيدۇ،** يالاڭغايغ ۋە يالڭاچ بولىدۇ. پەرىشتىلەرنى ۋە جىنلارنى كۆرىدۇ، ئۇلار ئەمەللىرىگە يارىشا تىرىلىدۇ.

*** توپلاش: اللە خالايقىنى ھېساب ئېلىش ئۈچۈن توپلايدۇ. ئۇلار مىقدارى 50 مىڭ يىلغا توغرا كېلىدىغان ناھايىتى چوڭ كۈندە مەستەك ھالەتتە تۇرۇشىدۇ. گويا ئۇلارنىڭ دۇنياسى ئازغىنە ۋاقىتتەك بىلىنىدۇ. كۈن بىر مىل مىقدارى يېقىنلاشتۇرۇلىدۇ. ئىنسانلار ئەمەللىرىگە يارىشا تەللىرىگە غەرق بولىدۇ. ئاجىزلار بىلەن ئەكسىچىلار خۇسۇمەت قىلىشىدۇ. كاپىر ئۆزىنىڭ دوستى، شەيتىنى ۋە ئەگەشكۈچىلىرى بىلەن خۇسۇمەت قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى بەزىلىرىگە لەنەت ئېيتىدۇ. زالىم قولىنى چىشلەيدۇ. دوزاخ 70 مىڭ ئارقان بىلەن سۆرەپ كېلىنىدۇ، ھەربىر ئارقاننى 70 مىڭ پەرىشتە تارتىدۇ. كاپىر دوزاخنى كۆرگەندە، ئۆزىنى قۇربان بېرىشنى ياكى توپا بولۇپ كېتىشنى ئارزۇ قىلىدۇ. **گۇناھكارلارغا** كەلسەك، مېلىنىڭ زاكىتىنى بەرمىگەنلەرنىڭ مېلى ئوتقا ئايلىنىپ، ئۇنىڭ بىلەن داغلىنىدۇ. چوڭچىلىق قىلغانلار چۈمۈلدەك كىچىك يىغىلىدۇ. مالغا خىيانەت قىلغۇچى، غەنمەتكە سوغۇق قول تەككۈزگۈچى ۋە بۇلاڭچى خالاپىق ئالدىدا رەسۋا قىلىنىدۇ. ئوغرى ئوغرىلىغان نەرسىلىرىنى يۇدۇپ كېلىدۇ. يوشۇرۇن ئىشلار ئاشكارا بولىدۇ. **تەقۋادارلارغا** كەلسەك، ئۇلارنى قورقۇنچ باسمايدۇ. بۇ ۋاقىت ئۇلارغا ناماز پېشىنىڭ ۋاقتىچىلىك قىسقا ئۆتىدۇ.

*** شاپائەت قىلىش: چوڭ شاپائەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا **خاس** بولۇپ، ئۇ مەشھەر كۈنى خالاپىققا ئۇلارنىڭ باشلىرىدىن بالايى - ئايەتنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى ۋە تېزراق ھېساب ئېلىنىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلەيدۇ. يەنە بىر شاپائەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغىمۇ ۋە باشقىلارغىمۇ **ئاممىباب** بولۇپ، ئۇلار مۆمىنلەرنىڭ دوزاختىن چىقىرىلىشى، ئۇلارنىڭ دەرىجىلىرىنىڭ يۇقىرى كۆتۈرۈلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلەيدۇ.

*** ھېساب ئېلىش: ئىنسانلار سەپ - سەپ بولۇپ، پەرۋەردىگارى اللە نىڭ ئالدىدىن ئۆتىدۇ. اللە ئۇلارغا قىلمىشلىرىنى كۆرسىتىدۇ ۋە نېمىشقا قىلغانلىقىنى سورايدۇ، ئۆمرىنى، ياشلىق باھارىنى، پۇل - مېلىنى، ئىلمىنى نېمىگە ئىشلەتكەنلىكىنى، ئەھدىگە ۋاپا قىلغان ياكى قىلمىغانلىقىنى سورايدۇ، بېرىلگەن نازۇ - نېمەتلەردىن، قۇلاق، كۆز ۋە يۈرەك نېمەتلىرىدىن سورايدۇ. **كاپىرلار بىلەن مۇناپىقلارنى** قاتتىق ئەيىبلەش ۋە ئۇلارغا قارشى پاكىت تۇرغۇزۇش ئۈچۈن ئۇلار خالاپىق ئالدىدا سوتقا تارتىلىدۇ. ئىنسانلار، زېمىن، كېچە ۋە كۈندۈز، پۇل - مال، پەرىشتىلەر، ئەزالار ئۇلارنىڭ زىيىنىغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ. شۇنداق قىلىپ، **ئۇلارنىڭ گۇناھكارلىقى ئىسپاتلىنىدۇ، ئۇلار گۇناھلىرىنى ئېتىراپ**

قىلىدۇ. **الله مۆمىنىدىن** ئايرىم ھېساب ئالىدۇ، ئۇنىڭغا گۇناھلىرىنى ئىقرار قىلدۇرىدۇ، تاكى ئۇ ئۆزىنىڭ تۈگەشكەنلىكىنى كۆرىدۇ. ئاندىن **الله ئۇنىڭغا**: «مەن ئۇ گۇناھلىرىڭنى دۇنيادىكى چېغىڭدا ياپتىم، بۈگۈن ئۇنى سەن ئۈچۈن مەغپىرەت قىلىمەن» دېيىدۇ. تۇنجى بولۇپ ھېساب ئېلىنىدىغانلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆمىتىدۇر. ئەمەللەر ئىچىدە تۇنجى بولۇپ **نامازدىن** ھېساب ئېلىنىدۇ. تۇنجى بولۇپ **قانغا** (يەنى ناھەق ئۆلتۈرۈلگەنلەرگە) ھۆكۈم چىقىرىلىدۇ.

*** ئەمەل دەپتەلىرىنىڭ ئۇچۇپ كېلىشى: ئاندىن نامە - ئەمەللەر دەپتەلىرى ئۇچۇپ كېلىدۇ، ئۇلار دەپتەلىرىنى قولغا ئېلىپ: «چوڭ - كىچىك گۇناھنىڭ ھەممىسى خاتىرىلىنىپتىغۇ؟!» دېيىدۇ. ئەمەل دەپتەلىرىنى مۆمىن ئوڭ تەرىپىدىن، كاپىر بىلەن مۇناپىق سول تەرىپىدىن ۋە ئارقا تەرىپىدىن ئالىدۇ.

*** تارازا: ئاندىن ئىنسانلارغا مۇكاپات ياكى جازا بېرىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئەمەللىرى ئىككى تەخسىسى بار ھەقىقىي تارازىدا تارتىلىدۇ. شەرئەتكە ئۇيغۇن، **الله** نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن **خالىس** قىلىنغان ئەمەللەر تارازىغا ئېغىر كېلىدۇ. «**الله** تىن باشقا ھېچ ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر...» دېگەن كەلىمە، ياخشى ئەخلاق ۋە: «ئەلھەمدۇلىللاھى، سۇبھانەللاھى ۋەبھەمدىھى، سۇبھانەللاھىلئەزىم» دېگەنگە ئوخشاش زىكىرلەر **تارازىغا ئېغىر كېلىدىغان ئەمەللەردىندۇر.** ئىنسانلارغا بىر - بىرىگە ئۆتۈپ كەتكەن ھەقىقىي ئۈچۈن ياخشىلىقلىرىدىن ئېلىپ بېرىش ياكى يامانلىقلىرىنى يۈكلەش بىلەن ئادىل **ھۆكۈم چىقىرىلىدۇ.**

* كۆل: (ھەۋزى كەۋسەر) ئاندىن **مۆمىنلەر** كۆل بويىغا كېلىدۇ. ئۇنىڭدىن سۇ ئىچكەن كىشى شۇنىڭدىن كېيىن مەڭگۈ ئۆسسىمايدۇ. **ھەربىر پەيغەمبەرنىڭ كۆلى بولىدۇ.** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆلى ھەممىدىن چوڭ بولۇپ، ئۇنىڭ سۈيى سۈتتىنمۇ ئاق، ھەسەلدىنمۇ تاتلىق، مىسكى - ئەنبەردىنمۇ خۇشپۇراق تۇر. قاچىسى ئالتۇن ۋە كۈمۈشتىن بولۇپ، يۇلتۇزلارنىڭ سانىدەك كۆپتۇر. كۆلنىڭ ئۇزۇنلىقى ئىئوردانىيەدىكى ئەيلە شەھىرىدىن يەمەندىكى ئەدەن شەھىرىدەك كېلىدۇ. **ئۇنىڭ سۈيى** كەۋسەر دەرياسىدىن كېلىدۇ.

* مۆمىنلەرنى سىناش: مەھشەر كۈنىنىڭ ئاخىرىدا كاپىرلار دۇنيادىكى چاغدا چوقۇنغان بۇتلىرىغا ئەگىشىدۇ. بۇتلار ئۇلارنى دوزاخقا باشلاپ بارىدۇ. ئۇلار چارۋا - ماللاردەك توپ - توپ بولۇپ، پىيادە ياكى يۈزلىرىدە مېڭىپ دوزاخقا كېرىدۇ. مەيداندا مۆمىنلەر ۋە مۇناپىقلاردىن باشقىلار قالمايدۇ. **الله** ئۇلارنىڭ ئالدىغا كېلىپ: «**ئېمىگە تۇرىسىلەر؟**» دېيىدۇ. ئۇلار: «**پەرۋەردىگارىمىزنى كۈتۈۋاتىمىز**» دېيىدۇ. **الله** پاچىقىنى ئاچقاندا، ئۇلار ئۇنى پاچىقىدىن تونۇيدۇ. شۇنىڭ بىلەن دەرھال سەجدىگە باش قويدۇ. لېكىن مۇناپىقلار سەجدە قىلالمايدۇ. **الله** تائالا: «**ئۇ كۈندە (يەنى قىيامەت كۈنىدە) پاچاق ئېچىلىدۇ، ئۇلار (ئىماننى سىناش ئۈچۈن) سەجدە قىلىشقا چاقىرىلىدۇ، ئۇلار سەجدە قىلالمايدۇ.**» [سۈرە قەلەم، 42 - ئايەت] ئاندىن بىر كۆۋرۈك ياساپ، ئۇلارنى شۇ كۆۋرۈككە باشلايدۇ. **ئۇلارغا نۇر بېرىدۇ. مۇناپىقلارنىڭ نۇرىنى ئۆچۈرۈۋېتىدۇ.**

* پىلسىرات: مۆمىنلەرنىڭ جەننەتكە **ئۆتۈشى ئۈچۈن** جەھەننەم ئۈستىگە پىلسىرات كۆۋرۈكى سېلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ كۆۋرۈكنى مۇنداق سۈيەتلىگەن: «**ئۇ ناھايىتى تېپىلغاق ۋە غىلتاڭدۇر، ئۇنىڭدا قاسقىلداقنىڭ تىكىنىدەك ئىلمەكلەر ۋە ئىلغۇچلار بار... ئۇ قىلدىنمۇ ئىنچىكە، قىلىچتىنمۇ بىسلىقتۇر.**» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] شۇ كۆۋرۈك بويىدا مۆمىنلەرگە **ئەمەللىرىگە قارىتا** نۇر بېرىلىدۇ. يۇقىرى دەرىجىلىكلىرىنىڭ نۇرى تاغدەك، تۆۋەن دەرىجىلىكلىرىنىڭ نۇرى پۈتتىن ئاق بارمىقىنىڭ ئۈچىدەك بولىدۇ. نۇر ئۇلار ئۈچۈن يورۇيدۇ. ئۇلار ئەمەللىرىگە قارىتا كۆۋرۈكتىن ئۆتىدۇ. مۆمىنلەردىن كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچ، چاقماق تېزلىكىدە، شامالەك، ئۇچار قۇشلاردەك، ئۇچقۇر ئات ۋە تۆگىلەردەك ئۆتىدىغانلار بار. «**مۇسۇلمانلاردىن ئاران ئۆتىدىغانلارمۇ، بەدەنلىرى جېجىلىپ ئۆتىدىغانلارمۇ، دوزاخقا دۈم چۈشىدىغانلارمۇ بار.**» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] ئەمما مۇناپىقلارغا ھېچقانداق نۇر بېرىلمەيدۇ. ئۇلار ئارقىغا قايتۇرۇلىدۇ. ئۇلار بىلەن مۆمىنلەرنىڭ ئارىسىغا توساق سېلىنىدۇ. ئاندىن ئۇلار كۆۋرۈكتىن ئۆتمەكچى بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن دوزاخقا دۈم چۈشىدۇ.

** دوزاخ: دوزاخقا دەسلەپ كاپرلار كېرىدۇ، ئاندىن بەزى گۇناھكار مۆمىنلەر كېرىدۇ، ئاندىن مۇناپىقلار كېرىدۇ. ھەر مىڭ ئىنساندىن 999 كىشى دوزاخقا كېرىدۇ. ئۇنىڭ يەتتە دەۋازىسى بولىدۇ. ئۇنىڭ ھارارىتى دۇنيا ئوتىنىڭ ھارارىتىدىن 70 ھەسسە ئارتۇق بولىدۇ. ئازابىنى قاتتىق تېتىسۇن ئۈچۈن دوزاخقا كاپىرنىڭ تېنى چوڭايتىلىدۇ. ئۇنىڭ ئىككى مۇرىسىنىڭ ئارىلىقى ئۈچ كۈنلۈك مۇساپىدەك ئۇزۇن بولىدۇ. ئېزىق چىشلىرى ئۇھۇد تېغىدەك بولۇپ كېتىدۇ. تېرىلىرى ناھايىتى قوپاللىشىپ كېتىدۇ، ئازابىنى تېتىسۇن ئۈچۈن ئالماشتۇرۇلۇپ تۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ ئىچىدىغان سۈيى قاتتىق ھارارەتلىك بولۇپ، ئۈچەيلىرىنى ئېرىتىپ تاشلايدۇ. يېمەكلىرى زەققۇم دەرىخى ۋە قان - يىرىڭدىن ئىبارەتتۇر. **ئۇلاردىن ئەڭ يېنىك ئازابلىنىدىغان كىشىنىڭ** ئىككى پۈتى ئاستىغا ئىككى تال چوغ قويۇلىدۇ. شۇ چوغدىن ئۇنىڭ مېڭىسى قايناپ تۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ تېرىلىرى پىشۇرۇلىدۇ، ئېرىتىلىدۇ، قاتتىق كۆيدۈرۈلىدۇ، سۆرۈلىدۇ، زەنجىر ۋە تاقاقلار سېلىنىدۇ. ئۇ ناھايىتى چوڭقۇر بولۇپ، بىر ئىنسان تاشلانسا، ئۇنىڭ تېگىگە 70 يىلدا ئاران يېتىدۇ. ئۇنىڭ يېقىلغۇسى كاپرلار بىلەن تاشتۇر، ھاۋاسى ئاتەشلىك شامالدۇر، سايىسى قارا تۈتۈندۈر، كىيىمى ئوتتۇر. دوزاخ ھېچ نەرسىنى قالدۇرماي كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ. قاتتىق گۈرۈلدەپ ۋە چاراسلاپ كۆيىدۇ، تېرىلەرنى كۆيدۈرۈپ تاشلاپ سۆڭەك ۋە يۈرەككە يېتىپ بارىدۇ.

* كۆۋرۈك: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۆمىنلەر دوزاختىن قۇتۇلىدۇ، ئاندىن ئۇلار جەننەت بىلەن دوزاخ ئارىسىدا بىر كۆۋرۈككە دۇچ كېلىدۇ. ئۇلارغا دۇنيادىكى چاغلىرىدا بىر - بىرىگە قىلىشقان زۇلۇملىرىدىن قىساس ئېلىپ بېرىلىدۇ. تاكى ئۇلار پاك - پاكىز تازىلانغاندىن كېيىن، ئۇلارغا جەننەتكە كىرىش ئۈچۈن ئىزنى بېرىلىدۇ. مېنىڭ جېنىم ئىلكىدە بولغان زات الله بىلەن قەسەمكى، ئۇلارنىڭ ھەر بىرى جەننەتتىكى ئۆيىنى دۇنيادىكى ئۆيىدىنمۇ بەك بىلىدۇ.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

* جەننەت: جەننەت مۆمىنلەرنىڭ بارار جايى بولۇپ، بىنالىرى ئالتۇن ۋە كۈمۈشتۈر، سۇۋاقلرى مىسكى - ئەنەردۈر، تاشلىرى مەرۋايىت ۋە ياقۇتتۇر، توپىسى زەپىراندۇر. ئۇنىڭ سەككىز دەۋازىسى بولۇپ، ھەربىرىنىڭ كەڭلىكى ئۈچ كۈنلۈك مۇساپىدەك كېلىدۇ. لېكىن ئۇ قىستاقچىلىقنىڭ دەردىدىن تار كېلىپ قالىدۇ. جەننەتتە يۈز دەرىجە بولىدۇ. ھەر ئىككى دەرىجىنىڭ ئارىلىقى ئاسمان - زېمىندەك پەرقلىنىدۇ. **فەردەۋس** ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىك جەننەتتۇر. جەننەتنىڭ دەريا - ئۆستەڭلىرى فەردەۋستىن چىقىدۇ. فەردەۋسنىڭ تورۇسى ناھايىتى شەپقەتلىك الله نىڭ ئەرشىدۇر. جەننەتنىڭ دەريا - ئۆستەڭلىرىدە ھەسەل، سۈت، شاراپ ۋە سۇ بولۇپ، چېپىلغان ئۆستەڭسىز ئاقىدۇ. مۇئىمىن ئۇنى نەگە خالىسا، شۇ يەرگە ئاقتۇرالايدۇ. جەننەتنىڭ يېمەكلىرى ھەمىشە قولغا يېقىن ۋە بويسۇندۇرۇلغاندۇر. جەننەتتە كەڭلىكى 60 مىل كېلىدىغان مەرۋايىت چېدىرلار بار. چېدىرنىڭ ھەر بۇلۇڭىدا مۇئىمىنگە تەقسىم قىلىنغان ھۆر - پەرىلەر بار. جەننەت ئەھلى بۇرۇتى ئەمدى خەت تارتقان قارا كۆزلۈك يىگىت ھالىتىدە بولۇپ، ئۇلارنىڭ ياشلىق باھارى تۈگىمەيدۇ، كىيىملىرى كۈنرىمايدۇ. ئۇلار سىيمەيدۇ، تەرەت قىلمايدۇ، پاسكىنا نەرسە چىقارمايدۇ. تاغاقلىرى ئالتۇندۇر، تەرلىرى مىسكى - ئەنەردۇر. جەننەتنىڭ ئاياللىرى گۈزەل، ئەزەلەرگە ئامراق، تەڭتۇش قىزلاردۇر. جەننەتكە تۇنجى بولۇپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كېرىدۇ، ئاندىن پەيغەمبەرلەر كېرىدۇ. جەننەتتە ئەڭ تۆۋەن دەرىجىگە ئېرىشىدىغانلارغا ئارزۇ قىلغان نەرسىلىرى ئون ھەسسە كۆپ بېرىلىدۇ. جەننەتنىڭ خىزمەتچىلىرى چېچىلىپ تۇرغان مەرۋايىتقا ئوخشاش گۈزەل، ھەمىشە قېرىماي ياش تۇرىدىغان يىگىتلەردۇر. جەننەتنىڭ ئەڭ كاتتا نېمىتى **الله نىڭ جامالىنى كۆرۈش، ئۇنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىش ۋە مەڭگۈلۈك بەختكە ئېرىشىشتۇر.**

- **ئەسكەرتىش:** * مۇئىمىن، * مۇناپىق، * كاپىر ئاخىرقى مەنزىلىگە بېرىپ بولغىچە ئارقا - ئارقىدىن بېشىدىن ئۆتكۈزۈلدىغان چوڭ - چوڭ ھادىسىلەردۇر.

تاھارەت ئېلىش قائىدىسى

تاھارەتسىز ناماز ئوقۇش دۇرۇس ئەمەس. تاھارەتنى چوقۇم پاكىز سۇ بىلەن ئېلىش كېرەك. ئۇ دېڭىز، قۇدۇق، بۇلاق ۋە دەريا سۇلىرىغا ئوخشاش ئەسلى سۈپىتىنى ساقلاپ قالغان سۇدۇر.
ئەسكەرتىش: ئاز مىقداردىكى سۇ نىجاسەت چۈشۈپ كېتىش بىلەنلا پاكىز بولۇپ كېتىدۇ. ئەمما 210 لىتىردىن ئاشىدىغان كۆپ مىقداردىكى سۇغا نىجاسەت چۈشۈپ، رەڭگىنى، يا پۇرىقىنى، يا تەمىنى ئۆزگەرتۈۋەتمىگىچە، پاكىز بولمايدۇ.

تاھارەت ئېلىش «بىسىمىللاھ» دېيىش بىلەن باشلىنىدۇ. ھەر قېتىم تاھارەت ئالغاندا ئالدى بىلەن قولىنى يۇيۇش مۇستەھەببۇر. كېچىلىك ئۇيقىدىن تۇرغان كىشى قولىنى چوقۇم ئۈچ قېتىم يۇيۇشى كېرەك.
ئەسكەرتىش: پۈتۈن ئەزالارنى يۇغاندا ئۈچ قېتىمدىن ئارتۇق يۇيۇش مەكرۇھتۇر.

ئاندىن ئېغىزغا بىر قېتىم سۇ ئالىدۇ. ئېغىزغا بىر قېتىم سۇ ئېلىش ۋاجىپتۇر، ئۈچ قېتىم ئېلىش ئەۋزەلدۇر. مۇنداق ئىككى ئىش ئەسكەرتىلىدۇ: 1 - ئېغىزغا سۇ ئالغاندا سۇنى ئېغىزغا ئېلىپلا ئاندىن چىقىرىۋېتىش كۇپايە قىلمايدۇ. سۇنى ئېغىز ئىچىدە چوقۇم غار - غار قىلىش كېرەك. 2 - ئېغىزغا سۇ ئالغاندا ماسۋاك قىلىش مۇستەھەببۇر.

ئاندىن بۇرنىغا بىر قېتىم سۇ ئالىدۇ. بۇرۇنغا بىر قېتىم سۇ ئېلىش ۋاجىپتۇر، ئۈچ قېتىم ئېلىش ئەۋزەلدۇر.
ئەسكەرتىش: بۇرۇنغا سۇ ئالغاندا سۇنى بۇرۇنغا كىرگۈزۈشلا كۇپايە قىلمايدۇ. بەلكى، تىنقى بىلەن سۇنى بۇرنىنىڭ ئىچىگە تارتىپ، ئاندىن ئۇنى قولى بىلەن ئەمەس، تىنقى بىلەن چىقىرىدۇ.

ئاندىن يۈزىنى يۇيىدۇ. يۈزىنى بىر قېتىم يۇيۇش پەرزدۇر، ئۈچ قېتىم يۇيۇش ئەۋزەلدۇر. يۈزنىڭ يۇيۇش پەرز بولغان چېگرىسى توغرىسىغا قۇلاققىچە، ئۈزۈنسىغا باشنىڭ چاچ ئۈنگەن قىسمىدىن زاڭاقنىڭ ئاستىغىچە بولىدۇ.
ئەسكەرتىش: ئەگەر ساقال قويۇق بولسا، ئۇنى ئارىلاش مۇستەھەببۇر. ئەگەر شالاڭ بولسا، ئۇنى ئارىلاش ۋاجىپتۇر.

ئاندىن ئىككى قولىنى بارماقلىرىدىن تارتىپ، جەينەكلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيىدۇ. ئۇنى بىر قېتىم يۇيۇش پەرزدۇر، ئۈچ قېتىم يۇيۇش سۈننەتتۇر.
ئەسكەرتىش: ئوڭ قولىنى سول قولىدىن بۇرۇن يۇيۇش مۇستەھەببۇر.

ئاندىن بېشىنىڭ ھەممىسىگە مەسھى قىلىدۇ. ئىككى كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى ئىككى قۇلقىنىڭ تۆشۈكىگە كىرگۈزۈپ، ئىككى باش بارمىقى بىلەن ئىككى قۇلقىنىڭ ئارقىسىغا مەسھى قىلىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسىنى بىر قېتىمدىن قىلىدۇ.
ئەسكەرتىش: * باشقا مەسھى قىلىش پەرز بولغان جاي يۈزنىڭ چېگرىسىدىن گەردەڭگىچىدۇر. * چاچنىڭ چۈشۈپ تۇرىدىغان قىسمىغا (يەنى ئاياللارنىڭكىگە ئوخشاش باش قىسمىدىن چۈشۈپ تۇرىدىغان قىسمىغا) مەسھى قىلىش ۋاجىپ ئەمەس. * ئەگەر باشقا چاچ بولمىسا، باش تېرىسىگە مەسھى قىلىنىدۇ. * ئىككى قۇلقىنىڭ ئارقىسىدىكى ئاق جايغا مەسھى قىلىش ۋاجىپتۇر.

ئاندىن ئىككى پۇتىنى ئوشۇقلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيىدۇ. ئۇنىڭ بىر قېتىم يۇيۇش پەرزدۇر، ئۈچ قېتىم يۇيۇش ئەۋزەلدۇر.

ئەسكەرتىش:

- * تاھارەت ئېلىشتا تەرتىپ شەرت بولۇپ: بىرىنچى، ئېغىزغا سۇ ئېلىش، بۇرۇنغا سۇ ئېلىش ۋە يۈزنى يۇيۇش. ئىككىنچى، ئىككى قولىنى جەينەك بىلەن بىرگە يۇيۇش. ئۈچىنچى، باشقا ۋە ئىككى قۇلاققا مەسھى قىلىش. تۆتىنچى، ئىككى پۇتنى ئوشۇقلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيۇش. بۇ ئەزالارنى تەرتىپ بىلەن يۇيۇش ۋاجىپتۇر. ئۇنىڭ بىرىنى يەنە بىرىدىن ئىلگىرى يۇيۇش تاھارەتنى بۇزىدۇ.
- * ئەزالارنى ئارقا - ئارقىدىن يۇيۇش ۋاجىپتۇر. مەلۇم ئەزانى ئىلگىرىكى ئەزالار قۇرۇپ بولغىچە بۇماسلىق تاھارەتنى بۇزىدۇ.
- * تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن: «ھېچ شىبىرىكى يوق يىگانە اللە تىن باشقا ھېچبىر ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ اللە نىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بىرىمەن» دېيىش ۋە ئىككى رەكئەت ناماز قىلىش سۈننەتتۇر.

ناماز ئوقۇش قاندىلىرى

■ بۇ رەڭدىكىلىرى نامازنىڭ ئەركانلىرى بولۇپ، ئۇنى قەستەن ياكى سەۋەنلىكتىن تەرك ئېتىش بىلەن ناماز بۇزۇلىدۇ.
■ بۇ رەڭدىكىلەر نامازنىڭ ۋاجىپلىرى بولۇپ، ئۇنى قەستەن تەرك ئېتىش بىلەن ناماز بۇزۇلىدۇ، سەۋەنلىكتىن قىلمىي قالسا، سەۋەنلىك سەجىدىسىنى قىلىدۇ.
■ بۇ رەڭدىكىلەر نامازنىڭ سۈننەتلىرى بولۇپ، ئۇنى تەرك ئېتىش بىلەن ناماز بۇزۇلمايدۇ.

سەن ناماز ئوقۇماقچى بولغىنىڭدا : «**الله ئەكبەر(1)**» دەپ، **تۈز تۇرغان ھالدا تاماملايسەن(2)**. ئىمام ئۇ تەكبىرنى ۋە باشقا تەكبىرلەرنى ئارقىدىكى كىشىلەرنىڭ ئاڭلىشى ئۈچۈن ئۈنلۈك دەيدۇ، باشقىلار ئۇنى ئىچىدە دەيدۇ، تەكبىرنى باشلىغاندا ئىككى قولنى بارماقلىرىنى ئراچ تۇتىمىغان ھالدا ئىككى مۇرىسىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرىدۇ. ئىقتىدا قىلغۇچىلار ئىمام تەكبىرىنى تاماملاپ بولغاندىن كېيىن تەكبىر ئېيتىدۇ.

ئەسكەرتىش: سۆز بىلەن ئورۇندىلىدىغان ئەركان ۋە ۋاجىپلارنى، گەرچە ئۇ ئىچىدە ئوقۇلىدىغان ناماز بولسىمۇ، ئۆزى ئاڭلىغۇدەك رەۋىشتە پىچىرلىشى ۋاجىپ بولىدۇ. ئۈنلۈك ئوقۇشنىڭ ئەڭ تۆۋەن دەرىجىسى باشقىلارغا ئاڭلىتىش، ئىچىدە ئوقۇشنىڭ ئەڭ تۆۋەن دەرىجىسى ئۆزىگە ئاڭلىتىشتۇر.

ئوڭ قولنىڭ ئالقىنى بىلەن سول قولنىڭ ئۈستىنى تۇتۇپ كۆكسىنىڭ ئاستىغا قويىدۇ، كۆزىنى سەجىدە قىلىدىغان جايغا تىكىدۇ. ئاندىن سۈننەتتە بايان قىلىنغان تەسبىھلەر بىلەن باشلايدۇ، مەسىلەن : «**سبحانك اللهم و بىحمدك و تبارك اسمك و تعالى جدك ولا اله غيرك**» ئاندىن شەيتاندىن پاناھ تىلەيدۇ، ئاندىن «بىسىمىللاھ» نى ئوقۇيدۇ، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئۈنلۈك ئوقۇمايدۇ. **ئاندىن سۈرە فاتىھەنى ئوقۇيدۇ(3)**. ئىقتىدا قىلغۇچىنىڭ ئۈنلۈك ئوقۇلىدىغان رەكئەتلەردە ئايەت ئوقۇشى ۋاجىپ ئەمەس، لېكىن ئۇنىڭ سۈرە فاتىھەنى ئىمام تىنغان چاغلاردا ئوقۇشى، شۇنداقلا ئۈنلۈك ئوقۇلمايدىغان نامازلاردا ئوقۇشى مۇستەھەببۇر. ئاندىن قۇرئاندىن قولاي بولغان بىر سۈرە ياكى ئايەت قوشۇپ ئوقۇيدۇ، ئىمام قىرائەتنى باعدات نامىزىدا، شام ۋە خۇبىيەتنىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئەتلىرىدە ئۈنلۈك ئوقۇيدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا نامازلاردا ئىچىدە ئوقۇيدۇ.

ئەسكەرتىش: سۈرەلەرنى قۇرئاندىكى تەرتىپ بويىچە ئوقۇش مۇستەھەببۇر، ئەكسىچە ئوقۇش مەكرۇھتۇر. بىر سۈرىدىكى سۆزلەرنىڭ ياكى ئايەتلەرنىڭ تەرتىپىنى ئىلگىرى - ئاخىر قىلىپ ئوقۇش ھارامدۇر.

ئاندىن تەكبىر ئېيتىدۇ(1)، رەفئىيەت قىلىدۇ ۋە **رۇكۇ قىلىدۇ(4)**. ئىككى قولنى ئىككى تېزىنىڭ ئۈستىگە خۇددى ئۇنى چىڭ تۇتقاندەك قويىدۇ. بارماقلىرىنى ئراچ تۇتىدۇ، دۈمبىسىنى تۈز سوزىدۇ، بېشىنى دۈمبىسى بىلەن باراۋەر تۇتىدۇ. ئاندىن : «**سۇبھانە رەببىيەلئەزىم(2)**» دەيدۇ. ئۇنى ئۈچ قېتىم دەيدۇ. مۇشۇ ئەركان بىلەن بىر رەكئەت نامازغا ئۆلگۈرگەن بولىدۇ.

ئەسكەرتىش: تەكبىر ئېيتىش ۋە «**سەمئەللاھۇ لىمەنھەمدەھ**» دېيىش ۋاقتى رۇكۇغا ياكى رۇكۇدىن يۆتكۈلۈۋاتقان جەرياندا. ئۇنىڭدىن ئىلگىرى ياكى كېيىن دېيىش توغرا ئەمەس. نامازنىڭ باشقا تەكبىرلىرىمۇ مۇشۇنداق بولىدۇ. ئەگەر ئۇنى قەستەن كېچىكتۈرسە، ناماز بۇزۇلىدۇ.

ئاندىن «**سەمئەللاھۇ لىمەنھەمدەھ (3)**» دېگەن ھالەتتە **بېشىنى كۆتۈرىدۇ(5)** ۋە رەفئىيەت قىلىدۇ. **ئاندىن تۈز تۇرۇپ بولغاندىن كېيىن(6)** مۇنداق دەيدۇ: «**رەببىنا ۋەلەكەلھەمد(4)**»، ھەمدىن كەسىپەن تەيىبەن مۇبارەكەن فىيھى مەلئۇسسەمۇأتى ۋەمەلئۇلئەرزى ۋەمەلئۇ ماشئەنە مىن شەيئەن بەئدۇ...»

ئەسكەرتىش : «**رەببىنا ۋەلەكەلھەمدۇ**» دېيىش ۋاقتى رۇكۇدىن باش كۆتۈرۈۋاتقان جەرياندا ئەمەس، ئۇنىڭدىن تولۇق باش كۆتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن بولىدۇ.

ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالەتتە **سەجىدە قىلىدۇ(7)**. ئىككى بىلىكىنى ئىككى بېقىندىن، قورسىقىنى ئىككى يوتىسىدىن كاۋاك تۇتىدۇ، ئىككى قولنى ئىككى مۇرىسىنىڭ باراۋىرىدە قويىدۇ، يۆتلىرىنىڭ ئۈچى قوللىرىنىڭ ۋە يۆتلىرىنىڭ بارماقلىرى بىلەن قىبلىگە قارىغان بولۇشى كېرەك. ئاندىن : «**سۇبھانە رەببىيەلئەللا(5)**» نى دەيدۇ. ئۇنى ئۈچ قېتىم دەيدۇ.

ئەسكەرتىش: سەجىدىنىڭ چوقۇم ئىككى قەدەم، ئىككى تېز، ئىككى ئالغان، پېشانە ۋە بۇرۇندىن ئىبارت يەتتە ئەزا بىلەن بولۇشى ۋاجىپتۇر. سەجىدە قىلغاندا بەزى ئەزالارنى قەستەنلىك بىلەن بەرگە تەككۈرمىسە، ناماز بۇزۇلىدۇ، ئۆزىلىك ھالدا بولسا بۇزۇلمايدۇ.

ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالدا **بېشىنى كۆتۈرىدۇ ۋە بىر ئاز ئولتۇرىدۇ (8)**. ئىككى سەجدە ئارىلىقىدىكى ئولتۇرۇشنىڭ مۇنداق توغرا ئىككى خىل شەكلى بار: 1 - سول پۈتىنى يېنى ياتقۇزۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئولتۇرۇش ۋە ئوڭ پۈتىنى تىكلەپ، ئۇنىڭ بارماقلىرىنى قىبلىگە ئىگىش. 2 - ھەر ئىككىلى پۈتىنى تىكلەپ، پۈت بارماقلىرىنى قىبلە تەرەپكە ئىگىپ، ئىككى سوڭىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇش. ئاندىن ئۈچ قېتىم: **«رەببىغفرلى (6)»** دېيىدۇ. «ۋەھەمنى، ۋەجۈرنى، ۋەرفەئنى، ۋەرزۇقنى، ۋەنسۇرنى، ۋەھدىنى، ۋەئافىنى، ۋەئفۇ ئەننى» نى قوشۇپ دېسىمۇ بولىدۇ.

ئاندىن ئىككىنچى قېتىم ئالدىنقىسىغا ئوخشاش سەجدە قىلىدۇ. ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالەتتە بېشىنى كۆتۈرىدۇ ۋە ئىككى پۈتىنىڭ كۈچىگە تايانغان ھالەتتە ئورنىدىن قوپۇپ تۈز تۇرىدۇ. ئاندىن ئىككىنچى رەكئەتنى ئالدىنقىسىغا ئوخشاش ئوقۇيدۇ. سۈرە فاتھەنى ئوقۇش ۋاقتى ئۆرە تۇرغان ۋاقىتتۇر. ئەگەر ئۇنى ئورۇندىن تولۇق تۈرۈپ بولۇشتىن ئىلگىرى ئوقۇغان بولسا، ئورنىدىن تولۇق تۈرۈپ بولغاندىن كېيىن بېشىدىن باشلاپ قايتا ئوقۇيدۇ. ئۇنداق قىلمىسا ناماز بۇزۇلىدۇ.

ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن بىرىنچى تەشەھھۇد ئۈچۈن ئولتۇرىدۇ (7). سول قولىنى سول يوتسىنىڭ ئۈستىگە، ئوڭ قولىنى ئوڭ يوتسىنىڭ ئۈستىگە قويىدۇ، ئوڭ قولىنىڭ سىنچىلاق بارمىقى بىلەن ئۈزۈك بارمىقىنى يۇمۇۋالىدۇ، باش بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى ھالقىسىمان قىلىدۇ، كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئىشارەت قىلىدۇ ۋە: **«التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»** (8) نى ئوقۇيدۇ. ئاندىن ئۈچ رەكئەتلىك نامازلاردا

تەكبىر ئېيتقان ھالدا ئورنىدىن تۇرىدۇ ۋە رەئىيەت قىلىدۇ. نامازنىڭ ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئەتلىرىنى مۇشۇنداق ئوقۇيدۇ، لېكىن ئۇنىڭدا قىرئەتنى ئۈنلۈك ئوقۇمايدۇ، پەقەت سۈرە فاتھەنىلا ئوقۇيدۇ.

ئاندىن ئولتۇرۇپ (9) ئاخىرقى تەشەھھۇدنى ئوقۇيدۇ (10). ئەگەر ناماز ئۈچ رەكئەتلىك ياكى تۆت رەكئەتلىك بولسا، كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ. بۇ ئولتۇرۇشنىڭ مۇنداق توغرا ئۈچ خىل شەكلى بار: 1 - سول پۈتىنى يېنى ياتقۇزۇپ، ئوڭ تەرىپىگە ئوڭ پاچىقىنىڭ ئاستىدىن چىقىرىپ، ئوڭ پۈتىنى تىكلەپ، كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ. 2 - سول پۈتىنى يېنى ياتقۇزۇپ، ئوڭ تەرىپىگە ئوڭ پاچىقىنىڭ ئاستىدىن چىقىرىپ، ئوڭ پۈتىنى يېنى ياتقۇزۇپ، كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ. 3 - سول پۈتىنى يېنى ياتقۇزۇپ، ئۇنىڭ ئۈچىنى ئوڭ پۈتىنىڭ سىڭىلچىقىغا قىلىپ، ئوڭ پۈتىنى تىكلەپ، كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ. ئىككى تەشەھھۇدلۇق نامازدىن پەقەت ئاخىرقى تەشەھھۇدتىلا كاسسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ، ئاندىن ئالدىنقى تەشەھھۇدنىڭ ئۆزىنى يەنى **«التحیات لله . . .»** نى ئوقۇيدۇ، ئاندىن: **«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»** (11) نى ئوقۇيدۇ.

شۇنىڭدىن كېيىن سۈننەتتە كەلگەن بەزى دۇئالارنى ئوقۇش مۇستەھەببۇر. شۇ دۇئالاردىن بىرى: **«اللَّهُ قَا سَبِّغْنِي بِدُورَاخِ نَازِئِيْدِيْنَ، قَبْرِهٖ نَازِئِيْدِيْنَ، هَايَا ت - مَامَاتِلِقْنِيْكَ يَتِنْسِيْدِيْنَ ۋە مەسھ دەججالتىڭ يېتىنىسىدىن پاناھ تىلەيمەن»** دېگەن دۇئادۇر.

ئاندىن **سalam بېرىدۇ (12)**. ئالدى بىلەن ئوڭ تەرىپىگە: **«ئەسسalamۇ ئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللاھى»** بېرىدۇ، ئاندىن سول تەرىپىگە **salam بېرىدۇ**.

salam بېرىپ بولغاندىن كېيىن نامازگاھىدا ئولتۇرۇپ سۈننەتتە كەلگەن دۇئالارنى ئوقۇيدۇ.

ئىلىم ئەمەل قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ

ئەمەلسىز ئىلىمنى ئىلىم، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىمۇ ۋە مۇئىمىنلەرمۇ ئەيىبلەيدۇ. **ئىلىم تائالا مۇنداق دەيدۇ:** «ئى مۇئىمىنلەر! سىلەر نېمە ئۈچۈن قىلمايدىغان ئىشنى قىلىمىز دەيسىلەر؟ (يەنى ئەمەلدە سىلەر قىلمايدىغان ياخشى ئىشلارنى نېمە ئۈچۈن ئاغزىڭلاردا قىلىمىز دەيسىلەر؟) سىلەرنىڭ قىلمايدىغان ياخشى ئىشنى (قىلىمىز) دېيىشىڭلار ئىلىمنىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ئۈچ (كۆرۈلىدىغان نەرسىدۇر)». [سۈرە سەئى، 2 - 3 - ئايەتلەر]

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ئەمەل قىلىمىغان ئىلىمنىڭ مىسالى ئىلىم يولىدا خەجلىنمەيدىغان خەزىنىنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ». فۇزەيلى (ئىلىم ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «ئىلىم بىلگىنىگە ئەمەل قىلغانغا قەدەر جاھىل قېلىۋېرىدۇ.» مالىك ئىبنى دىنار (ئىلىم ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «شۇنداق كىشىنى ئۇچرىتىسەنكى سۆزگە ئاجايىپ ماھىر ۋە توغرا سۆزلەيدۇ، ئەمما قىلمىشلىرى ئۇنىڭ ئەكسىچە»

ئى مۇسۇلمان

قېرىندىشىم ۋە ھەمىشىم!

ئىلىم سىزگە بۇ پايدىلىق كىتابنى ئوقۇشنى مۇيەسسەر قىلدى. ئەمدى ئوقۇغىنىڭىزنىڭ نەتىجىسى قالدى. ئۇ بولسىمۇ، كىتاپ ئېچىدىكى مەلۇماتلارغا ئەمەل قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

* سىز قۇرئان كەرىمنىڭ مەلۇم قىسمىنى ۋە تەپسىرىنى ئوقۇپ ئۆتتىڭىز. شۇڭا بۇ ئايەتلەرنىڭ مەنىلىرىدىن ئۆگەنگىنىڭىزگە ئەمەل قىلىشقا تىرىشماق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ئايەتلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۇندىن - ئۇندىن ئۆگەنگەن ئون ئايەتتىكى ئىلىم ۋە ئەمەلنى بىلىپ بولۇپ: ئىلىم ۋە ئەمەلنى بىلىپ بولمىدى، دېمىگىچە كېيىنكى ئون ئايەتكە ئۆتمەيتتى. شەرئەتمۇ مۇشۇنداق قىلىشقا رىغبەتلەندۈرىدۇ، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما ئىلىم تائالانىڭ: «كىتابى تېگىشلىك رەۋىشتە ئوقۇيدىغانلار» [سۈرە بەقەرە، 121 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] دېگەن سۆزىنى «كىتابقا تېگىشلىك رەۋىشتە ئەگىشىدىغانلار» دەپ چۈشەندۈرگەن. فۇزەيلى (ئىلىم ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «قۇرئان كەرىم ھەقىقەتەن ئەمەل قىلىش ئۈچۈن نازىل قىلىنغان ئىدى، بىراق كىشىلەر ئۇنى ئوقۇشنى ئەمەل قىلغانلىق دەپ چۈشىنىۋالدى.»

* شۇنداقلا سىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر قىسىم سۈننەتلىرىنى ئوقۇپ ئۆتتىڭىز. شۇڭا ئىجابى بولۇش ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشقا ئالدىراڭ. شەك - شۈبھىسىزكى، بۇ ئۈمىتنىڭ ياخشى كىشىلىرى ئۆگەنگەن نەرسىلىرىنى ئەمەل قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈشتە ۋە ئۇنىڭغا ئىنسانلارنى دەۋەت قىلىشتا بەسلىشەتتى. چۈنكى ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئەگەر مەن سىلەرنى بىرەر ئىشقا بۇيرۇسام، ئۇنى تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە دەرھال قىلىڭلار، ئەگەر مەن سىلەرنى بىرەر ئىشتىن توسسام، سىلەر ئۇنىڭدىن دەرھال يېنىڭلار»¹ دېگەن سۆزىگە چىڭ ئەمەل قىلاتتى ۋە ئىلىم تائالانىڭ: «پەيغەمبەرنىڭ ئەمەلگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار (دۇنيادا چوڭ بىر) پىتىنىگە يولۇقۇشتىن، يا (ئاخىرەتتە) قاتتىق بىر ئازابقا دۇچار بولۇشتىن قورقسۇن» [سۈرە نۇر، 63 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] دېگەن سۆزىدە بايان قىلىنغان قاتتىق ئازابتىن قورقاتتى. تۆۋەندىكىلەر ئۇلارنىڭ ئىش - ئىزلىرىدىن ئۆرنەكلەردۇر:

— ئۇمۇ ھەبىبە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق بىر ھەدىسنى رىۋايەت قىلىدۇ: «كىمكى بىر - كېچە كۈندۈزدە 12 رەكئەت سۈننەت نامازنى ئوقۇسا، شۇ نامازلارنىڭ ساۋابى بىلەن ئۇنىڭغا جەننەتتە بىر قەسىر سېلىنىدۇ.»² ئۇمۇ ھەبىبە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن شۇنداق ئاڭلىغاندىن باشلاپ ئۇ نامازلارنى تەرك ئەتمەي ئوقۇپ كەلدىم.

— ئىبنى ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما مۇنداق بىر ھەدىسنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ھەرقانداق بىر مۇسۇلماننىڭ ۋەسىيەت قالدۇرۇشقا تېگىشلىك نەرسىسى بولسا، يېزىلغان ۋەسىيەتنامىنى يېنىدا ساقلىماي ئۈچ كېچىنى ئۆتكۈزۈۋەتمەسۇن.»³ ئاندىن ئۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن شۇ ھەدىسنى ئاڭلىغاندىن باشلاپ ۋەسىيەتنامەمنى يېنىمدا ساقلىمىغان بىرمۇ كېچە ئۆتمەيدى.

¹ ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

² ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

³ ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

— ئىمام ئەھمەد (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: مەن ھەرقانداق بىر ھەدىسنى يازسام، ئۇنىڭغا ئىزچىل ئەمەل قىلدىم، ھەتتا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قان ئالدۇرۇپ، ئەبۇ تەيبىبەگە بىر تىللا بەردى دېگەن ھەدىسكە كەلگەندە، ئۆزۈم قان ئالدۇرۇپ، قان ئالغۇچىغا بىر تىللا بەردىم.

— ئىمام بۇخارى (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «غەيۋەت قىلىشنىڭ ھارام» ئىكەنلىكىنى بىلگەندىن تارتىپ ھېچبىر ئادەمنىڭ غەيۋەتنى قىلمىدىم. مەن الله قا مۇلاقات بولغاندا، الله نىڭ مېنىڭدىن بىر ئاۋىننىڭ غەيۋەتنى ئۈچۈن ھېساب ئالمايدىغانلىقىنى ئۈمىد قىلىمەن.

بىر ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ: «كىمكى ھەر نامازنىڭ ئارقىسىدىن ئايەتۈلكۈرسىنى ئوقۇسا، ئۇنى جەننەتكە كىرىشتىن پەقەت ئۆلۈشلا توسۇپ تۇرىدۇ.»¹ ئىبنى قەييۇم (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيەنىڭ: مەن ئۇنتۇپ قالغان ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان سەۋەبلەر تۈپەيلى تاشلىمىغانلا بولسام، ئايەتۈلكۈرسىنى ھەر نامازنىڭ ئارقىسىدا ئوقۇشنى تەرك ئەتمىدىم، دېگەنلىكى ماڭا ئېيتىپ بېرىلگەن ئىدى.»

* سىز بىلگەن ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلغانىكەنسىز، **الله سىزگە نېمەت قىلىپ بەرگەن، ئۇ بىلىمنى باشقىلارغا چوقۇم يەتكۈزۈشىڭىز لازىم.** ئۆزىڭىزنى ئەجىردىن، باشقىلارنى ياخشىلىقتىن مەھرۇم قويماسلىقىڭىز لازىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى (بىراۋنى) بىر ياخشىلىققا باشلاپ قويسا، ئۇنىڭغا شۇ ياخشى ئىشنى قىلغۇچىنىڭ ئەجرىگە ئوخشاش ئەجر بېرىلىدۇ.»² «سىلەرنىڭ ياخشىلىرىڭلار قۇرئان ئۆگەنگەن ۋە ئۇنى ئۆگەتكەنلىرىڭلاردۇر.»³ «مەندىن بىر ئايەت بولسىمۇ يەتكۈزۈڭلار.»⁴ ياخشىلىقنى قانچىلىك كۆپ تارقاتسىڭىز، ئەجرىڭىز شۇنچە كۆپىيىدۇ ۋە چوڭىيىدۇ، سىزگە ھايات ۋاقتىڭىزدىمۇ، ئۆلگەندىن كېيىنمۇ ياخشىلىق يېتىپ تۇرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئىنسان ئۆلسە، ئەمەلى پۈتۈنلەي ئۆزۈلىدۇ، پەقەت مۇنداق ئۈچ ئەمەلنىڭ ساۋابى توختىماي يېتىپ تۇرىدۇ: (ساۋابى) توختىماي بولۇپ تۇرىدىغان سەدىقە، (قالدۇرۇپ كەتكەن) پايدىلىق ئىلىم، ئۇنىڭغا دۇئا قىلىپ تۇرىدىغان ياخشى پەرزەنت.»⁵

ئايدىڭلاشتۇرۇش: بىز ھەر كۈنى سۈرە فاتىھەنى 17 قېتىمدىن كۆپ ئوقۇيمىز، بۇ سۈرىدە «**الله نىڭ غەزىپىگە يولۇققانلاردىن**» ۋە «**ئازغانلاردىن**» پاناھ تىلەيمىز، ئاندىن ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىغا ئوخشاش ئىشلارنى قىلىمىز؛ بىلمەستىن ئەمەل قىلىش ئۈچۈن ئۆگىنىشنى تەرك ئېتىمىز، شۇنىڭ بىلەن، ئازغان خىرىستىئانلارغا ئوخشاپ قالىمىز. ياكى بولمىسا ئۆگىنىپ بولۇپ، ئاندىن ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمايمىز، شۇنىڭ بىلەن، **الله نىڭ غەزىپىگە يولۇققان يەھۇدىيلارغا ئوخشاپ قالىمىز!**

الله تىن بىزگە، ھەمدە سىلەرگە پايدىلىق ئىلىمنى ۋە ياخشى ئەمەلنى رىزىق قىلىپ بېرىشىنى تىلەيمىز!

الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر. **الله سەيىدىمىز ۋە ھەبىبىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا، شۇنداقلا پۈتۈن ساھابىلىرىغا پۈتمەس - تۈگىمەس رەھمەت ۋە سالام يوللىمىسۇن!** (كىتابنى تەكشۈرۈپ بېكۈتكۈچى: ن. تەمكىنى)

1 ئىمام بەيھەقى رىۋايەت قىلغان.
2 ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.
3 ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان.
4 ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.
5 ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

تَقْسِيمِ
العُشْرِ الْاٰخِرِ

من القرآن الكريم